

Se cuvine ca în toate zilele, iar mai cu deose-
 bine în Duminică, preotroși bisericilor să-
 învețe pe toți clericii și pe neoi cuvințele
 bune credinței, căutând din dumnezeiasca
 Scriptură înțeleșurile și pildesciile adevarului. Și
 să nu caute hoinarele cele acum puse sau preda-
 ria Părinților purtători de Dumnezeu. Ci, și
 căușant scripuristic de șar pomt, pe acesta să
 nu l călcașca altfel decit cum au ascizat
 înmănat și învățători Bisericii prin cărțile lor.
 Și mai mult totu acesta să șpenească, decit
 alătuind cuvine ale lor, ca nu cindva, poate,
 neșind îndestilat la acășta, să cadă din
 cuvință. Căci, prin învățătura mai înainte
 zisilor Părinți învățându-se, neozidele cele alăse
 și bune și cele nefolositoare și vrednice de
 lepădat să vor îndepria vata spre mai bine și nu
 vor fi vinete de pătăria necunosțutei; ci, lăud
 aminte la învățătura se vor aseuți spre a nu
 păcătui și, de frica marelor celor ce se gășesc,
 își vor lăra întruinea.

(Canonul al 19-lea al celui
 de al 6-lea Sfânt Sinod al țării noastre)

editura
Sophia

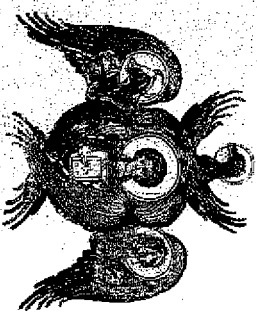
**TÎLCUIREA EPISTOLEI ÎNTÎI CĂTRE CORINTENI
 ȘI A EPISTOLEI A DOUA CĂTRE CORINTENI**

SFÎNTUL TEOFILACT AL BULGARIEI

editura
Sophia

SFÎNTUL TEOFILACT AL BULGARIEI

**TÎLCUIREA
 EPISTOLEI ÎNTÎI
 CĂTRE CORINTENI
 ȘI A
 EPISTOLEI A DOUA
 CĂTRE CORINTENI**

TÎLCUIRI LA SFÎNTA SCRIPTURĂ

**TÎLCUIREA
EPISTOLEI ÎNTÎI CĂTRE CORINTENI
ȘI A
EPISTOLEI A DOUA CĂTRE CORINTENI
A SLĂVITULUI ȘI PREA-LĂUDATULUI APOSTOL PAVEL**

de
Sfântul Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei

tălmăcită din elina veche în cea nouă și
împodobită cu felurite însemnări de către
Nicodim Aghioritul

Îndreptarea tălmăcirii și notele ediției:
Florin Stuparu

Tipărită cu binecuvîntarea
Prea Sfințitului Părinte Galaction,
Episcopul Alexandriei și Teleormanului

Editura Cartea Ortodoxă
București, 2005

COLECȚIA TÎLCUIRI LA SFÎNȚA SCRIPTURĂ

Coperta: Mona Velciov

Ediția de față reproduce traducerea
Mitropolitului Veniamin Costache,
tipărită de Mitropolia Bucureștilor la 1904.

© Editura Sophia, pentru prezenta ediție

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

THEOPHYLACT, arhiepiscop de Ohrida, st.

**Tîlcuirea Epistolei întâi către Corinteni și a Epistolei a doua către
Corinteni/ Pericitul Teofilact, arhiepiscopul Bulgariei; ed. îngrij. de Florin Stuparu. -
Ed. a 2-a - București: Editura Sophia; Alexandria: Cartea Ortodoxă, 2005**

ISBN 973-7623-13-4

ISBN 973-7891-35-X

I. Stuparu, Florin (ed. șt.)

252:281.5

227.2/3.07

TÎLCUIREA
EPISTOLEI ÎNTÎI CĂTRE CORINTENI
A SLĂVITULUI ȘI PEA-LĂUDATULUI APOSTOL PAVEL

de
Sfântul Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei

tălmăcită din elina veche în cea nouă și
împodobită cu felurite însemnări de către
Nicodim Aghioritul

Pricina epistolei întâi către Corinteni¹, după Hrisostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie²

Corintul este o mare cetate a Peloponezului, cu mulți locuitori, aflându-se aproape de locul ce se numește Examilion. Și era întru acea vreme plină de bogăție, de înțelepciune și de multe alte bunătăți. Apostolul Pavel a pățimit multe întru această cetate, pentru că acolo, arătându-i-Se lui, Domnul Hristos i-a zis: „Nu te teme, ci grăiește și nu tăcea! Pentru că Eu sînt cu tine, și nimeni nu va pune mîna asupra ta ca să-ți faci rău. Căci am mult norod în cetatea aceasta” (*Fapte* 18:9, 10). Deci diavolul, văzînd că această cetate mare și cu mulți locuitori ținea adevărata credință a lui Hristos, a împărțit pe Creștinii³ ce se aflau într-însa. Și unii s-au hirotonit de sine învățători și învățau, rupînd norodul în două: unii mergeau la oarecari din aceia și învățau, socotindu-i pe ei mai înțelepți și avînd puterea de a-i învăța mai înțelepțește decît Pavel; iar alții mergeau la ceilalți, socotindu-i pe ei mai bogați și mai puternici a-i apăra și a-i ocîrmi mai bine; și așa ocîrmuiau Biserica Corintului, întrecîndu-se unul asupra altuia. Deci acesta era cel dinfii rău al cetății. Al doilea era că unul dintre Corinteni se împreuna trupește cu maica sa vitregă, și nu numai că nu era înfruntat de către ceilalți, dar și tulbura norodul și se mîndrea întru înțelepciunea cea din afară⁴. Iar al treilea rău era că unii din Corinteni, care se arătau oarecum mai desăvîrșiți decît ceilalți, biruindu-se de lăcomia pîntecelui, mîncau

¹ Ia amînte că epistola aceasta, după rînduială, este a treia scrisă de fericitul Pavel – precum zice Teodorit în precuvîntarea epistolelor Apostolului. Ea urmează după cea dinfii și cea de a doua către Tesaloniceni. Această epistolă – după Meletie – s-a scris în anul 22 după înălțarea Domnului (tomul I al istoriei bisericești). (n. aut., Cuviosul Nicodim Aghioritul)

² Episcop de Trica, pe la anul 990. (n. m.)

³ Scriu cu majusculă cuvîntul „Creștin” ca să arăt că el numește un neam osebit, alcătuit din cei botezați din toate celelalte neamuri. Acesta e *norodul cel nou al lui Dumnezeu, noul Israil*, de vreme ce Iudeii au pierdut această vrednicie, atunci cînd s-au lepădat de Hristos-Dumnezeu. (n. m.)

⁴ Înțelepciunea lumească, trupească, ce se arată prin mijlocirea făpturilor. Aceasta e înțelepciunea celor din afara Bisericii, a celor care nu se împărtășesc de înțelepciunea cea „din lăuntru”, cea duhovnicească a lui Dumnezeu, singurul cu adevărat înțelept. Despre această părută înțelepciune *din afară*, care cuprinde *toată știința omenească*, va spune Apostolul că este „nebulnie” și „urîciune” înaintea lui Dumnezeu, căci nu duce la Dumnezeu, adică la mîntuire. (n. m.)

cărnurile pe care Elinii⁵ le jertfeau idolilor și, mîncîndu-le în lăuntru capîștilor, îi vătămau pe cei mulți. Iar alții iarăși, pricîndu-se unul cu altul pentru bani, se judecau la judecătoria cei din afară. Și alții, mîncînd singuri prin biserică, nu dădeau și săracilor din bucate. Și, iarăși, alții se mîndreau cu darurile lor, și îi defăimau pe cei ce aveau alte daruri și îi pizmuiau pe cei ce grăiau în limbi osebite. Șchiopătau încă și în dogma despre înviere, zicînd că nu se scoală din morți trupul acesta ce moare. Iar alții dintre dînșii, pentru înfrînare, își lăsau femeile. Alții, lăsîndu-și capetele netunse sau nerase, umblau cu plete, ca filosofii cîinești (cinici). Deci, toate relele acestea aflîndu-se în Corint, Corinteni au scris către Pavel, prin Stefanas, Fortunat și Ahaic, doar despre nuntă și despre feciorie, lăsîndu-le pe celelalte. Răspunzînd, Apostolul le scrie această epistolă și-i învață nu numai pentru cele scrise de ei, ci și pentru cele ce nu au scris, fiindcă toate le aflase cu de-amănuntul de la familia Hlois din Corint. Deci răul cel mai mare al lor era că aveau dezbinări și prigoniri în Biserică, și acest lucru urma tot din mîndria și trufia lor, din care li se părea că învață mai înalt decît ceilalți. De aceea și Pavel mai întîi mîndria o doboară.⁶

⁵ Prin „Elini”, se înțeleg aici toți păgînii din împărăția romană, moștenitoare a aceleia elenistică întemeiată de Alexandru Machidon, care cuprîndea aproape întreaga lume. (n. m.)

⁶ Bagă de seamă că Pavel avea douăzeci de ani în slujba propovăduirii evangheliei cînd scria epistola aceasta către Corinteni – după Hrisostom, ce zice: „Întru sărăcie ești? Ci nu întru aîta în cîtă era Pavel, care s-a cercat și în foamete, și în sete, și în golătate. Căci nu a pătimit aceasta într-o zi, ci neîncetat o suferea. De unde e arătat? Auzi-l pe el însuși zicînd: «Pînă acum flămînzim, și însetăm și goi sîntem» (1 Corinteni 4:11) O, minune! Aîta slavă avînd, aîtea suferea, al douăzecelea an avînd întru propovăduire cînd scria acestea!” (Cuvîntul 28 la Epistola către Evrei). (n. aut.)

TÎLCUIRE LA EPISTOLA ÎNTÎI CĂTRE CORINTENI

CAPITOLUL I

Pavel, chemat Apostol

Vezi – o, cititorule! – începutul epistolei acesteia, cum Apostolul îndată îi prihănește pe învățătorii mîndri și mincinoși din Corint. Zice: Eu, Pavel, sînt chemat de Dumnezeu să fiu Apostol, adică *trimis*. Și nu am aflat, nici nu am luat numele acesta cu înțelepciunea mea, ci de la Hristos sînt trimis ca să învăț; nici nu m-am hirotonisit de sine-mi dascăl, precum sînt cei ce vă învață pe voi.

al lui Iisus Hristos,

Hristos – zice – este Învățătorul tuturor. Și atunci, cum voi, Corinteni, îi însemnați și îi faceți învățători ai voștri pe oameni?

prin voia lui Dumnezeu,

Zice: Dumnezeu m-a chemat spre a fi Apostol nu doar că aș fi fost vrednic, ci pentru că așa a voit. De aceea m-a chemat și m-a trimis, ca să fiu Apostol și învățător al vostru. Deci, cum alegeți voi alți învățători mai întîi decît pe mine? Nu cumva sînteți potrivnici lui Dumnezeu, Care cu voia Sa m-a chemat și m-a trimis?

Ia aminte că aici prepoziția „prin” se zice și la Tatăl, nu numai la Fiul, cum spun Arienii, care socotesc că Fiul nu este de o ființă cu Tatăl, ci făptură, pentru că Evanghelistul Ioan a legat această prepoziție de Fiul, zicînd că „printr-Însul toate s-au făcut” (*Ioan 1:3*).

și fratele Sosten,

Cugetînd smerit, fericitul Pavel unește aici cu sine-și și pe Sosten, cel mai prejos decît el.⁷ Și face aceasta ca să-i rușineze pe trufașii Corinteni, care-i de-făimau pe toți, socotindu-i mai prejos decît ei.

2 Bisericii lui Dumnezeu care este în Corint,

Scriînd aici Pavel: Eu și Sosten (zicem) Bisericii lui Dumnezeu din Corint să fie ei har și pace! – e ca și cum le-ar zice: Biserica voastră, fraților, este Biserica lui Dumnezeu! Atunci – zice – cum aveți voi apărători și înainte-stătători dintre oameni? Și, dacă sînteți „Biserică”, adică „adunare”, negreșit trebuie să fiți și uniți, pentru că numele Bisericii nu este nume de despărțire și de dezbinare, ci de unire și împreună-glăsuire.⁸

celor sfințiți întru Hristos Iisus,

Zice: Fraților, voi nu v-ați sfințit cu numele oarecărui om, ci cu numele lui Iisus Hristos. Cum însă și în ce chip v-ați sfințit? Prin Sfîntul Botez, iar nu prin înțelepciunea ori bogăția întru care vă făliți.

celor chemați sfinți,

Zice: Iar aceasta – a crede voi, Corinteni, în Hristos – nu este isprava voastră, fiindcă nu ați venit la credința lui Hristos de sine-vă, ci fiind chemați de Dumnezeu. Credința pe care o aveți își are începutul la Dumnezeu, căci, de nu v-ar fi chemat El, voi nu ați fi crezut. Pentru aceasta zicea Apostolul și Efesenilor, scriînd: „În dar sînteți mîntuiți, prin credință, și aceasta nu de la sine-vă; darul e al lui Dumnezeu” (*Efesenii* 2:5).

împreună cu toți cei ce cheamă numele Domnului nostru Iisus Hristos

Zice: Nu numai vouă, Corintenilor, vă dorim să aveți har și pace, ci și tuturor aceloră care cheamă numele lui Hristos.⁹

⁷ Acest Sosten fusese mai mare al sinagogii Iudeilor și a crezut în Hristos, la fel ca și Crisp, arhisinagogul. Și – fiindcă antipatul (proconsulul) Ahaiei, Galion, îi izgonise de la divan pe Iudeii care îl aduseseră la dînsul pe Pavel – aceștia, neavînd norocul să-l vatăme pe Pavel, l-au prins pe acest Sosten și l-au bătut înaintea divanului (tribunalului) ca pe un prieten al Apostolului. (Vezi la capitolul 18, stîh 17, al *Faptelor* și la îlcuirea lui Icu menie de acolo.) (n. aut.)

⁸ Iar Coresi zice că Biserica lui Dumnezeu sînt sfinții cei chemați, ori adunarea credincioșilor și a celor chemați la sfințenie. Iar dumnezeiescul Hrisostom zice că „numele Bisericii nu e nume de despărțire, ci de unire și de împreună-glăsuire” (cuvîntul întîi la epistola aceasta). (n. aut.)

⁹ Încă și Teodorit zice: „Îi numește «chemați» și «sfinți» și-i unește cu cei care au crezut din toată lumea, învățîndu-i că toți cei ce au crezut în mîntuitoarea propovăduire se cuvîne a fi

în tot locul; și al nostru, și al lor,¹⁰

Aici, Pavel amintește de Creștinii de pretutindeni, ca să arate că toți sînt o Biserică, în orice loc, sau cetate sau țară s-ar afla. Și atunci – [pare a zice] – cum de sînteți dezbinăți voi, Corinteni, într-una și aceeași cetate aflîndu-vă?

Și a adăugat iarăși zicerea „al nostru” – legată de ce a zis mai sus: „celor ce cheamă numele Domnului nostru Iisus Hristos” – din pricina celui „în tot locul” pus la mijloc. Așadar, a repetat zicerea „al nostru” – adică Domnului nostru, și al lor și al tuturor celor ce cheamă numele Lui – ca să arate că Domnul este stăpîn obștesc al tuturor Creștinilor. De aceea, acest „al nostru” nu se unește cu „locul”, ci cu zicerea „Domnului”. Unii însă, unind pe acest „al nostru” cu „locul”, înțeleg zicerea așa: „în tot locul: ori al nostru, ori al lor, adică în orice loc în care ne aflăm și noi, și ei.”

3 har fie vouă și pace de la Dumnezeu-Părintele nostru și de la Domnul Iisus Hristos!

Toată noima, de la începutul epistolei pînă aici, este o salutare și se unește așa: „Eu, Pavel, chemat Apostol al lui Iisus Hristos, și fratele Sosten zicem Bisericii lui Dumnezeu care este în Corint – celor sfințiți în Hristos Iisus, chemați sfinți, împreună și tuturor celor ce cheamă numele Domnului nostru Iisus Hristos în tot locul, și al nostru, și al lor – să fie vouă har și pace de la Dumnezeu-Părintele nostru și de la Iisus Hristos!” Ca și cum le-ar zice: Vă urăm să vă bucurați! Așadar harul și pacea sînt *de la Dumnezeu*, pentru că și mai înainte, fiind noi vrăjmași și potrivnici lui Dumnezeu, prin darul Lui ne-am împăcat. Și zice: Iar acum, fiindcă aveți dezbinări între voi, rog pe Domnul să rămînă amîndouă acestea întru voi, Corinteni, ca să nu cădeți nici din darul lui Dumnezeu, nici din pacea Lui. Deci – zice – cum vă afierosiți pe sine-vă oamenilor și căutați să aveți harul și buna-plăcere a unuia, sau să aveți pacea altuia, înduplecîndu-vă lor ca unor învățători?

4 Mulțumesc

În toate epistolele sale, Apostolul ne învață să fim mulțumitori lui Dumnezeu. Aici însă întrebuintează mulțumirea mai potrivit și mai cu bună vreme,

uniți într-o cugetare, de vreme ce se alcătuiesc împreună întru un trup al Stăpînului Hristos.” (n. aut.)

¹⁰ Întru alte izvoade [manuscrite, n. m.] se scrie: „și al lor, și al nostru”. „Și înseamnă că dumnezeiescul Apostol urmează aici chip săritor, iar cuvintele lui vin în chip curgător așa: (...) împreună cu toți cei ce cheamă în tot locul numele lui Iisus Hristos, Domnul și al nostru, și al lor” – precum zice mai jos însuși Teofilact. (n. aut.)

fiindcă mulțumirea se face pentru darul primit de cineva. Iar darul nu este datorie, nici plată, și aceasta doboră mândria Corintenilor.

Dumnezeului meu

Din multa iubire ce o are către Dumnezeu, Pavel și-L însușește, numindu-L „al său” pe Dumnezeul cel de obște al oamenilor și al tuturor făpturilor.¹¹

totdeauna pentru voi pentru darul lui Dumnezeu,

Cu aceste cuvinte, Pavel îi învață pe Corinteni să mărturisească harul lui Dumnezeu, iar nu isprăvile lor. Căci – zice – mulțumesc pentru darul lui Dumnezeu, iar nu pentru faptele voastre.

dat vouă în Hristos Iisus.

Zice: Mulțumesc lui Dumnezeu pentru harul „dat vouă în Hristos Iisus”, adică prin Hristos Iisus, iar nu prin cutare sau cutare om. Drept aceea, pentru ce voi, Corintenilor, luați aminte la oarecari oameni, și nu luați aminte doar la Iisus Hristos, prin Care vi s-a dat darul?

5 Căci întru Dînsul v-ați îmbogățit deplin întru toate,

Zicerea „întru Dînsul” e în loc de: „prin Iisus Hristos”, adică: Mulțumesc lui Dumnezeu pentru că v-ați îmbogățit nu oricum, ci cu dumnezeiasca bogăție și dăruire de tot felul; și, pe lângă acestea, pentru că v-ați îmbogățit nu prin altul oarecare, ci prin Însuși Fiul lui Dumnezeu cel unul născut. Așadar deci, cum puteți voi acum să vă arătați nemulțumitori lui Hristos, alegîndu-vă ca, învățători niște oameni?

întru tot cuvîntul și întru toată cunoștința.

Căci este și cuvînt fără cunoștință, ca atunci cînd cineva zice cuvinte multe, dar fără noime (adică înțelegeri) vrednice de cuvînt. Este însă și cunoștință fără cuvînt, ca atunci cînd cineva înțelege noime înalte, însă nu are cuvinte ca să le poată tălmăci și altora. Voi însă – zice – aveți și cuvînt, și cu-

¹¹ Vezi despre zicerea „mulțumesc Dumnezeului meu” în înțelegerea la *Romani* 1:8 și în subînsemnarea acesteia. (n. aut.)

noștință dumnezeiască¹², încît puteți să înțelegeți noime mari și înalte, tălmăcindu-le prin cuvînt tuturor.

6 Astfel, mărturia lui Hristos s-a adevărit întru voi,

Zicerea „astfel” se înțelege aici în loc de: „prin care”, adică: Prin acestea – prin cuvînt și prin cunoștința cu care v-ați îmbogățit – s-a adevărit întru voi mărturia, adică propovăduirea lui Hristos.¹³ Căci – zice – nu ați primit propovăduirea credinței prin înțelepciunea cea din afară, ci prin minunile și prin darurile duhovnicești de care v-ați învrednicit.

7 încît nu sînteți lipsiți de nici un dar,

Cu dreptate s-ar nedumeri cineva și ar zice: Dar, dacă erau nelipsiți de darurile Sfîntului Duh, cum se face că, mai jos, Apostolul îi va numi „trupești” pe Corinteni? La această nedumerire s-ar putea răspunde că nu toți Corinteni erau duhovnicești, și nici toți trupești. Astfel, Pavel spune cele de acum pentru cei duhovnicești, iar cele zise mai încolo sînt pentru cei trupești. Ori poate cineva ar zice și că la început, atunci cînd au primit credința, toți Corinteni luaseră darurile Sfîntului Duh, dar în urmă, lenevinduse, au ajuns să viețuiască după trup, iar nu după Duh.

¹² Iar Fotie zice că, prin „cuvînt”, se înțelege aici acela proorocesc, și poate prin aceasta se arată că Corinteni se îmbogățiseră cu vorbirea în toate limbile (căci darurile limbilor priso-seau întru dînșii, precum se vede în multe capitole ale epistolei acesteia). Iar prin „cunoștință”, se înțelege știința întru dogme. Și vezi tâlcuirea zicerii: „Deși sînt prost cu cuvîntul, dar nu cu cunoștința” (2 Corinteni 11:6), în subînsemnare. (n. aut.)

¹³ Iar Fotie a înțeles zicerea „astfel” ca pricinuitoare, adică: E arătat că v-ați îmbogățit cu cuvîntul și cu cunoștința din faptul că s-a întărit întru voi propovăduirea credinței în Hristos.

Același Fotie zice că „mărturia lui Hristos” este ori Patima Lui cea de bună voie și mîntuitoare, ori doar înomenirea Cuvîntului pentru noi, ori harul și darul minunilor de care se îmbogățiseră Corinteni, căci acestea erau mărturie a credinței în Hristos și a dumnezeirii și mării Lui. Zice: De vreme ce aceste daruri se află bogate și adevărate întru voi, bine am zis că sînteți îmbogății cu toate cuvintele și cunoștințele. Căci cuvîntul și cunoștința erau parte din darurile Duhului, precum zice însuși Pavel: „Unuia, prin Duhul, se dă cuvînt de înțelepciune, iar altuia cuvînt de cunoștință, după același Duh” (1 Corinteni 12:8).

Iar Teodorit, într-un glas cu Teofilact „mărturisire a lui Hristos” numește propovăduirea, fiindcă cei ce propovăduiesc mărturisesc într-un chip oarecare. Căci Pavel zice așa, scriind lui Timotei: „Mărturisesc drept aceea înaintea lui Dumnezeu, Celui ce înviază morții” (1 Timotei 6:13). Și Domnul zicea: „Și se va propovădui evanghelia aceasta a împărăției la toate neamurile, spre mărturia lor” (Matei 24:14). Iar „adeverirea mărturisirii” numește lucrarea minunilor, căci prin acelea se dovedea adevărul propovăduirii evangheliei. (n. aut.)

așteptînd arătarea Domnului nostru Iisus Hristos,

Aici, Pavel îi înspăimîntă, fiindcă le aduce aminte de a doua venire a Mîntuitorului, căci pe aceasta o numește „arătare”. E ca și cum le-ar zice: Deci, dacă Hristos urmează să vină ca să vă judece, cum de aveți voi apărători și învătători pe alții? Pe lingă aceasta, Apostolul arată și faptul că cineva trebuie să aibă, împreună cu darurile duhovnicești, și celelalte fapte bune; pentru că în ziua Judecării, darurile nu-i vor folosi aceluia, dacă el nu va avea viața îmbunătățită. Și, zicînd: „arătarea Domnului”, face vădit că și acum Domnul este de față, dar Se ascunde și nu Se vede, iar atunci Se va arăta fățiș. Apostolul zicea despre aceasta și în altă parte: „Viața voastră s-a ascuns împreună cu Hristos întru Dumnezeu. Iar cînd Se va arăta Hristos, viața voastră, atunci și voi vă veți arăta întru slavă împreună cu El” (*Coloseni 3:3*).

8 Care vă va și întări pe voi pînă în sfîrșit, nevinovați în ziua Domnului nostru Iisus Hristos.

Zicînd aici: „Domnul vă va întări pe voi”, Pavel arată că cei din Corint se clătinau; iar amintind de „nevinovăție”, el arată că erau supuși învinovățirilor. Întru această epistolă, Apostolul arată numele Domnului Iisus Hristos mai mult decît întru celelalte, ca, prin aceasta, să le aducă aminte Corintenilor cu a Cărui mijlocire s-au mîntuit și cu al Cărui nume se numesc, fiindcă se numeau „Creștini” de la numele lui Hristos, Fiul lui Dumnezeu, iar nu de la vreun nume de oameni.

9 Credincios este Dumnezeu, prin Care ați fost chemați spre împărtășirea Fiului Său, a lui Iisus Hristos, Domnul nostru.

Zice: Adevărat este Dumnezeu! Iar dacă este Dumnezeu adevărat – și ne-a chemat pe noi, Creștinii, spre împărtășirea Fiului Său, adică pentru ca să ne slăvească împreună cu Fiul Său întru împărăția Sa¹⁴ – atunci e arătat că va împlini și cu fapta lucrul pe care l-a făgăduit! „Ați fost chemați” – zice – de Dumnezeu, nu ați venit de sine-vă la Dînsul! Așadar, cum de vă mîndriți acum, ca și cum chemarea aceasta a lui Dumnezeu ar fi isprava voastră? (Ia aminte că, aici, acest „prin Care” s-a zis mai descoperit pentru Tatăl, și vezi la stihul 1 de mai sus.)

10 Rogu-vă dar pe voi, fraților, întru numele Domnului nostru Iisus Hristos,

¹⁴ Iar Teodorit, prin „împărtășire a Fiului” înțelege înfierea. (n. aut.)

Fiindcă are să vorbească Corintenilor în chip mai înfruntător, dumnezeiescul Apostol apucă mai înainte aici și-i roagă „întru Iisus Hristos”. Nu e destul – zice – a vă ruga eu singur, fraților, ci iau împreună cu mine, ca mijlocitor, și numele Domnului Hristos, de la care vă și numiți Creștini. Voi însă ați oțărît numele Lui și ați ales a vă numi de la numiri de oameni. Așadar, numele lui Hristos să vă facă să vă înduplecați și să vă supuneți cuvîntelor mele.

ca toți să vorbiți la fel și să nu fie dezbinări între voi,

Și care este – zice – rugămîntea mea? Să fiți toți într-o glăsuire și să nu aveți între voi îndoieli și dezbinări. Căci se vede că, dintr-unul, tot lucrul ce se dezbină se face multe, și ce folos este a se face multe din una, acestea fiind neîmplinite, și scurtate și, pe lângă acestea, pierzînd și pe acel unul? Aici, Apostolul anumit învederat „dezbinări” pe acelea ce se făceau între Corinteni, arătînd astfel că ei se aflau într-o stare ticăloasă.

ci să fiți întemeiați într-un gînd și într-o înțelegere.

Fiindcă, mai sus, i-a îndemnat să zică toți același lucru, ca să nu socotească ei că le spune să se unească doar în vorbe, Pavel le zice aici să aibă unire cu aceeași minte, adică să cugete la fel. Și, fiindcă unii cugetau la fel pentru un lucru, iar alții pentru altul, el adăugă să fie și „întemeiați într-un gînd”, adică să cugete și să gîndească împreună aceeași despre toate lucrurile. Însă, pentru că mulți se unesc după înțelegere, dar sînt osebiți după socotință – de pildă, cînd Creștinii au aceeași credință, dar nu au aceeași dragoste între dînșii, atunci ei gîndesc aceleași lucruri și sînt uniți după gînd, dar se despart după socotință – de aceea așadar, după ce le-a zis să fie întemeiați întru același gînd, Pavel a adăugat: „și cu aceeași socotință”, pentru a nu se despărți nici după credință, nici după socotință.

11 Căci mi s-a arătat despre voi, frații mei, de către cei ai lui Hlois,

Ca să nu tăgăduiască Corinteni vinovățiile acestea, Pavel aduce aici mărturia. Și, ca să nu se spună că plămuieste martori de la sine-și, el îi și numește, „Hlois” fiind o familie în Corint din care erau cei ce-i vestiseră acestea. (Și le zice Corintenilor „frați”, cu toate că greșiseră; căci, chiar dacă greșeala cuiva ar fi arătată, nu este oprit a numi cineva pe acela „frate” al său.) Dar nu a spus chiar numele acelora care îl vestiseră, ci a zis numai familia din care se trăgeau, ca să nu-i facă pe Corinteni vrăjmași lor.

că între voi sînt neînțelegeri.

pentru a doborî mîndria Corintenilor că botezau, pentru că botezul este mare Taină, dar a boteza cineva nu e lucru mare.

15 ca să nu zică cineva că am botezat întru numele meu.

Pavel nu zice aici că cei din Corint spun acest lucru, ci zice: Mă tem ca nu cumva, cresc nd  i înainte-sporind, să ajungă răul  i la aceasta. Căci, dacă acum, c nd botează niște oameni de r nd  i prea-mici s-a făcut eres  i dezbinare, atunci – dacă a  fi botezat eu, propovăduitorul  i Apostolul – s-ar fi sculat poate unii  i ar fi zis că botez pe oameni întru numele meu, iar nu întru numele lui Hristos.

16 Am mai botezat  i casa lui Stefanas;

Adică: Am botezat familia  i pe toi i cei ce se aflau în casa lui Stefanas. Mare  i vestit era acesta în Corint.¹⁹

afară de aceștia nu știu să fi botezat pe altcineva.

Zice: At t nu-mi e dorit lucru a boteza,  nc t nici nu-mi aduc aminte dacă am botezat pe altcineva afară de casa lui Stefanas  i de cei mai sus numiți. Atunci voi de ce vă făliți întru faptul că botezați?

(*Faptele Apostolilor* 18:8). De asemenea, *Faptele* ( n capitolul 19:29) pomenesc  i de Gaius că era Machidonean  i împreună-călător cu Pavel. Însă – fiindcă Pavel scrie aici hot r tor, că: „n-am botezat pe nici unul din voi, Corinteni, fără numai pe Crisp  i pe Gaius” – urmează că  i acest Gaius ar fi fost Corintean, altul adică dec t acela de care scriu *Faptele*. Iar cum că acest Gaius era Corintean, m rturise te însuși Pavel, scriind către Romani din Corint: „Vă  mbr i eaz  pe voi Gaius, gazda mea  i a bisericii toate” (*Romani* 16:23).  i împreună-m rturise te aceasta  i  nțeleptul Teodorit, în precuv ntarea la filcuirea epistolelor lui Pavel. (n. aut.)

¹⁹ Unii zic că acest Stefanas a fost acel păzitor al temni ei care i-a avut pe Pavel  i pe Sila spre pază – precum mărturisesc *Faptele*  n capitolul 16. Se poate ca acest păzitor de temniță să fi fost Peloponezian  i apoi să se fi mutat în Corint. De aceea  i scrie Pavel către Corinteni la sf r itul epistolei (capitolul 16:15): „ ti i casa lui Stefan că este p rg  a Ahaiei.” (Tot a a,  i femeia Lidia, v nz toarea de porfir , era din cetatea Tiatirilor  i s-a mutat în Filipi, precum se vede în același capitol al *Faptelelor*.)  ns  – pentru c , mai sus, Pavel a zis hot r tor: „N-am botezat pe nimeni din voi”, din cei din Corint adică,  i pentru că Teofilact zice că Stefan era vestit în Corint, iar Pavel zice că a fost „p rg  a Ahaiei” – pentru toate acestea așadar, putem zice cu  ncredin are că: toi i cei pomeni i aici de către Pavel erau Corinteni; din mul ii Corinteni care s-au botezat (precum zic *Faptele* 18:8), doar aceștia au fost botezați de Pavel  n Corint;  i că acest Stefan este altul, osebit de acel păzitor al temni ei, pe care Pavel l-a botezat în Filipi. De aceea  i zicerea „nu  tiu de am botezat pe altcineva” trebuie a se înțelege hot r tor, adică: „ n Corint nu am botezat pe al ii, nu  i în alte locuri”. (n. aut.)

17 Căci Hristos nu m-a trimis să botez, ci să bine-vestesc,

Zice: Fiindcă Hristos m-a trimis să bine-vestesc, adică să propovăduiesc evanghelia²⁰, nu ca să botez. Cu toate că – după Teodorit – Hristos le-a poruncit pe amîndouă, și a bine-vesti Apostolii (adică a învăța), și a boteza – ori ei înșiși, fără mijlocire, ori cu mijlocire, prin ucenicii lor, precum și Domnul se zicea că botează, deși El Însuși nu boteza, ci ucenicii Lui (*Ioan* 4:2). Căci zice: „Mergînd, învățați toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui, și al Fiului și al Sfîntului Duh” (*Matei* 28:19). Dar – cu toate că Hristos a poruncit Apostolilor și să propovăduiască, și să boteze – Pavel zice aici că Hristos l-a trimis să propovăduiască, iar nu ca să boteze. Căci, cu adevărat, a propovădui evanghelia este (după Teodorit) un lucru mai cinstit și (după dumnezeiescul Hrisostom) mai ostenitor decît a boteza, trebuind să ai suflet de fier. Fiindcă – a îndupleca cineva pe vreun om barbar și Elin, hrănit și crescut în rătăcire, și a-l strămuta din dogmele și credința sa părintească, și a-l aduce la credința lui Hristos, și, mai ales, cu primejdia vieții tale – acesta este lucrul unui suflet mare și bărbătesc, iar a lua cineva pe un om pregătit și învățat și a-l boteza, aceasta o poate face oricine are vrednicia preoției.²¹

Dar poate că cineva ar zice: O fericite Pavele! – dacă nu ai fost trimis de Dumnezeu ca să botezi, atunci cum i-ai botezat pe acei cîțiva? Nu am fost trimis cu dinadînsul – ne răspunde Apostolul – ca să botez, însă nici nu sînt oprit de a boteza. Căci am fost trimis spre lucrul mai mare, adică spre propovăduirea evangheliei, însă nu am fost oprit ca să lucrez și lucrul mai mic, adică să botez.²²

dar nu întru înțelepciunea cuvîntului, ca să nu se zădărnicească Crucea lui Hristos.

După ce a doborît și a zădărnicit mîndria acelor care se făleau că botează, Apostolul se mută acum și la cei ce se mîndreau întru înțelepciunea din afară. Și zice: Dumnezeu nu m-a trimis să propovăduiesc evanghelia cu înțelepciunea cuvîntului, adică cu bună-limbuție (meșteșug retoric), pentru ca „Crucea lui Hristos”, adică propovăduirea și învățătura despre Cruce, să nu se vatăme

²⁰ Nu e vorba de vreo carte a *Evangheliei*, ci de buna-vestire a mîntuirii oamenilor prin Iisus Hristos, așa cum s-a arătat pe larg în subînsemnările tîlcuirii epistolei către Romani. (n. m.)

²¹ Vezi despre aceasta în subînsemnarea zicerii „eu am sădit, Apollo a udat” (*1 Corinteni* 3:6), ca să înțelegi că Pavel catchiza (adică învăța), iar Apollo îi boteza pe cei învățați de Pavel. (n. aut.)

²² Încît zicerea „Hristos nu m-a trimis să botez” trebuie a se înțelege așa: Hristos nu m-a trimis cu dinadînsul pentru aceasta, ci să bine-vestesc și să învăț. Dar, prin urmare, m-a trimis și să botez, ori eu însumi, cu mîinile mele, ori prin ucenicii mei. [...] (n. aut.)

și să se micșoreze. Căci aceasta însemnează zicerea „să nu se zădărnicească”, adică să nu rămână propovăduirea despre Cruce zadarnică și deșartă, avînd numai cuvinte goale și ritoricești, iar nu lucruri și fapte. Căci, dacă Apostolii ar fi vrut să propovăduiască cu limbuția cuvîntului, mulți ar fi zis că au înduplecat noroadele prin cuvîntul lor, iar nu cu puterea lui Hristos care era propovăduit, și aceasta ar fi fost o zădărnicie și o vătămare a Celui ce S-a răstignit. Iar faptul că dumnezeieștii Apostoli au propovăduit cu cuvinte de rînd și obișnuite, arată că pe toate le-a lucrat puterea Celui ce S-a răstignit.²³

Încă și într-alt chip s-ar zădărnici și s-ar vătăma Crucea, de pildă: dacă un Elin mi-ar pune o întrebare dumnezeiască, ce covîrșește înțelegerea minții, iar eu m-aș apuca să-i răspund din silogisme²⁴ și din înțelepciunea cea din afară, atunci negreșit aș slăbi și nu aș putea să-i răspund, căci cuvîntul firii omenești nu poate arăta noima ce mi s-a dat de sus. Și astfel, slăbiciunea dovedirii s-ar socoti că este neputința credinței și, prin urmare, Crucea și Hristos ce a murit pe Cruce s-ar zădărnici, adică s-ar socoti fără folos.

18 Căci cuvîntul Crucii este nebunie celor pieritori,

În Corint erau oarecari necredincioși, care rîdeau de Cruce și ziceau: Cu adevărat este nebunie a propovăduii cineva un dumnezeu răstignit! Căci, dacă cel răstignit ar fi fost Dumnezeu, și-ar fi ajutat lui-și și s-ar fi izbăvit cînd era răstignit! Iar cel ce nu a putut scăpa de moarte, ci a murit, cum ar fi putut să se scoale din morți? Deci era firesc ca drept-credincioșii de acolo să stea împotriva necredincioșilor acestora care judecau după înțelepciunea din afară, tulburîndu-se și nesuferind a huli aceia Crucea. Pentru aceasta, Pavel le zice așa: Fraților, să nu vi se pară lucru de mirare că necredincioșii hulesc Crucea, căci cele date de Dumnezeu credincioșilor pentru mîntuire li se par nebunie necredincioșilor și celor pieritori. Iar „cuvînt al Crucii” numește propovăduirea Crucii lui Hristos ce S-a răstignit.

iar nouă, celor ce ne mîntuim, ne este putere a lui Dumnezeu.

Zice: Nouă, celor ce credem și ne mîntuim, propovăduirea Celui răstignit ne este „putere a lui Dumnezeu”. Căci propovăduirea Celui răstignit arată putere și

²³ Iar faptul că Duhul, Cel ce i-a dăruit darurile cele mari lui Pavel, i le-a dăruit și pe cele mici și proaste [„fără însemnătate”, n. m.], precum erau formele retorice, vezi la înțeleptul Fotie, la subînsemnarea zicerii „ori slujba, întru slujire” (*Romani* 12:7) și a zicerii „deși sînt prost cu cuvîntul, nu sînt cu cunoștința” (*2 Corinteni* 9:6). (n. aut.)

²⁴ silogism – raționament deductiv compus din trei părți, în urma căruia cea de a treia judecată (concluzia) se deduce din prima (premiza majoră), prin mijlocirea celei de a doua (premiza minoră). (n. m.)

înțelepciune. Arată puterea, fiindcă Cel răstignit a biruit moartea cu moartea Sa, fiind covoșire a puterii să cadă cineva și, căzînd, să-l biruie pe acela care l-a doborât.²⁵ Iar înțelepciunea o arată prin faptul că Cel răstignit i-a mîntuit pe cei pierduți într-un chip cu totul înțelept, adică prin mijlocirea Crucii.

19 Că scris este: „Voi pierde înțelepciunea înțelepților și priceperea celor învățați o voi strica” (Isaia 29:14).

Faptul că prin „pieritori” i-a numit pe înțelepții cei din afară și pe ritori, este adevărat de către Apostol și din *Scriptură*, de la Proorocul Isaia, căci prin acela a zis Dumnezeu: Voi pierde înțelepciunea înțelepților celor din afară, adică o voi arăta nefolositoare și deșartă! Care lucru, adică a fi nefolositoare, nu e însușire a înțelepciunii, fiindcă înțelepciunea trebuie să fie folositoare oamenilor. Și – zice – voi lepăda priceperea acelora ce li se pare că înțeleg cuvintele cele ascunse! Iar ce este priceperea sau înțelegerea, vezi la subînsemnarea zicerii: „Domnul îți va da înțelegere întru toate” (2 Timotei 2:7).

20 Unde e înțeleptul? Unde e cărturarul? Unde e cercetătorul acestui veac? Au nu a făcut Dumnezeu nebună înțelepciunea lumii acesteia?

După ce a spus cuvintele lui Isaia, aduce apoi și dovada din faptele înseși, făcînd cuvîntul mustrător. Și, pe Elini, îi înfruntă cu aceasta: „Unde e înțeleptul?” – adică: Unde e filosoful și ritorul?; iar pe Iudei, cu aceasta: „Unde e

²⁵ Și înțeleptul Coresi zice că puterea Crucii a strălucit nu numai de sine, ci și după propovăduire, fiindcă acei puțini Apostoli – care erau Iudei de rînd, pescari săraci și neînvățați – au supus Crucii toate neamurile și i-au biruit pe draci, păcatul, moartea, iadul, pe împărași, pe tirani, pe Elini, pe barbari și toate credințele, toată îngrozirea și schingiuirea. Și toate acestea le-au isprăvit în scurtă vreme.

Vrednice de laudă sînt și cuvintele pe care le scrie despre aceasta vestitul Venetie cel Nou, uimindu-se și zicînd: „În ce chip au înduplecat acei pescari neamurile cele cu mulți dumnezei să creadă într-un singur Dumnezeu și cum au ajuns să le curățească mințile și să-i facă duhovnicești?! (...) Cum au izbutit să-i strămute din amăgitoarele îndulciri ale simțurilor, și să le curățească toate patimile și să-i facă înțelepți și încă mai mult decît înțelepți?! Și, mai ales, cum de i-au înduplecat să se închine unui Om ne-cîștit cu moarte de cruce și cum de au schimbat în ochii lor nebunia Crucii întru înțelepciune? În ce chip i-au înduplecat propovăduitorii Celui răstignit pe noii lor urmași să se lepede de foloasele lumești și să trăiască întru defăimare, întru smerenie și în ocară, să defaime tot felul de dureri și de munci, să stea împotriva tuturor ispitelor și să stăruiască pînă la moarte întru o învățătură ale cărei răsplătiri sînt în cealaltă viață?! În ce chip așadar pescarii, adică vînătorii de pește, s-au făcut vînători de oameni? În ce chip, în vremea a mai puțin de cincizeci de ani, au îmbrățișat această nouă învățătură atîtea neamuri osebite?! În ce chip grăuntele de muștar s-a făcut copac mare?! În ce chip a umbrit atîtea locuri copacul acesta?!” (*Despre creștinism*, capitolul 37). (n. aut.)

cărturarul?" Iar „cercetător” l-a numit pe acel ce întru a lui cercetare și cugetări ia cunoștința tuturor celor ce sînt și socotește că le înțelege pe toate.²⁶ Și Apostolul zice că nici unul din acești filosofi, și cărturari și cercetători nu au putut să ne mîntuiască, ci acei pescari, oameni de rînd, ne-au slobozit din rătăcire și din necredință.

Iar aceasta: „a făcut nebună Dumnezeu înțelepciunea lumii”, se filcuieste așa: Dumnezeu a arătat că înțelepciunea lumii e nelucrătoare și a vădit-o că este nebună și fără de minte, fiindcă ea nu a putut să afle adevărata cunoștință de Dumnezeu.

21 Căci – de vreme ce, întru înțelepciunea lui Dumnezeu, lumea nu a cunoscut prin înțelepciune²⁷ pe Dumnezeu – Dumnezeu a bine-voit să-i mîntuiască pe cei ce cred prin nebunia propovăduirii.

Aici, Apostolul spune pricina pentru care a înnebunit înțelepciunea cea din afară. Căci „lumea nu a cunoscut pe Dumnezeu” cu înțelepciunea ce se arată prin mijlocirea fapturilor, fiindcă și cerul, și pămîntul, și toată zidirea Îl propovăduiesc pe Făcătorul a toate cu înțelepciunea ce se află într-însule, cum spune dumnezeiescul David: „Toate întru înțelepciune le-ai făcut” (*Psalm 103*) și Teologul Grigorie: „Care dintre fături nu s-a alcătuit cu înțelepciune?” (*Cuvîntul al doilea despre Fiul*). Și – de vreme ce „lumea”, adică cei ce cugetă cele ale lumii, nu a cunoscut pe Dumnezeu cu înțelepciunea ce este întru fături²⁸, fiind oprită de către înțelepciunea arătată întru limbușia cuvîntu-

²⁶ Iar Teodorit îl numește „cercetător” pe cel iscusit în meșteșugul cuvîntării. (n. aut.)

²⁷ Prin „înțelepciune a lumii”, Teodorit înțelege limbușia; iar prin „înțelepciune a lui Dumnezeu”, buna-cuvîntare. Fiindcă, după zidirea Turnului, Dumnezeu a împărțit limbile, și fiecărei limbi i-a dăruit trăsături și însușiri osebite. Astfel, limbii eline i-a dăruit strălucirea și dulceața, dar Elinii nu au folosit-o la ce se cuvine, ci au făcut-o amăgitoare și undișă spre a amăgi și a face înduplecătoare basmele rătăcirii lor. Așadar Pavel nu osîndește buna-limbușie în sine, ci mincinoasa vorbire ascunsă întru buna-limbușie și întrebuițarea cea rea a acesteia. (n. aut.)

²⁸ Cunoștința de Dumnezeu, înțelepciunea, este de trei feluri: 1) firească, atunci cînd cineva Îl cunoaște pe Făcător din fături, iar din unirea părților lumii și din ținerea lor una de alta cunoaște că unul e Făcătorul lumii și unul începutul tuturor, nematerialnic, neclătinat, pururea vecuitor, înțelept, drept, bun. Aceasta e cunoștința de care a vorbit Pavel în *Epistola către Romani*, zicînd că „cele nevăzute ale Lui se văd din zidirea lumii, înțelegîndu-se din fături” (*Romani 1:20*); 2) aceea mai presus de fire, care se cîștigă prin credință, atunci cînd cineva cunoaște că Dumnezeu este și unul, și trei, că Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om, că Fecioara a născut și celelalte; și 3) fericirea de a-L vedea pe Dumnezeu față către față, în veacul viitor (la Coresi).

Iar Teodorit zice că Apostolul numără aici trei feluri de înțelepciune: prima e aceea prin care sîntem cuvîntători [„raționali”, n. m.], și avem cunoștința celor ce se cuvine a se face, și

lui, care nu e înțelepciune cu adevărat – atunci Dumnezeu a binevoit să-i mîntuiască pe cei ce cred prin neștiință și prin cuvîntul cel simplu al propovăduirii evangheliei, neștiință ce pare a fi nebunie, dar nu e așa.

**22 Fiindcă Iudeii cer semn, iar Elinii caută înțelepciune,
23 însă noi propovăduim pe Hristos răstignit:**

Cu aceste cuvinte, Pavel vrea să arate că Dumnezeu a săvîrșit cele potrivnice prin cele potrivnice. Și zice: Cînd le spun Iudeilor să creadă, ei îndată îmi cer să fac semne și minuni spre adevărarea celor propovăduite de mine. Noi însă, Apostolii, Îl propovăduim lor pe Hristos răstignit, ceea ce nu este dovadă de semne, de minuni și de putere, ci, după ceea ce se vede, de neputință și de slăbiciune. Căci a muri cineva cu moarte de cruce este semn de neputință pentru necredincioși, care cugetă cele lumești. Dar, cu toate că neputința aceasta ce se arată este potrivnică celor cerute de Iudei, ei încep totuși să creadă. Și aceasta dovedește puterea lui Dumnezeu, Care săvîrșește lucrurile chiar prin cele potrivnice lor.

Și iarăși, cînd zicem Elinilor să creadă, ei îndată cer de la noi înțelepciune de cuvînt și bună-limbuție. Iar noi le propovăduim și acestora pe Cel răstignit, și, cu toate că li se pare nebunie a propovădui noi că Dumnezeu S-a răstignit, totuși se înduplecă și cred. Deci, nu este aceasta dovadă de prea-mare și dumnezeiască putere, faptul că și Iudeii, și Elinii, se lasă înduplecați nu de altceva, ci chiar de cele potrivnice lucrurilor cerute de ei? Așa este, cu adevărat!

Iudeilor, smintea!; iar Elinilor, nebunie.

Iudeilor – zice – evanghelia le este smintea și împiedicare, fiindcă se împiedică de ea, zicînd: Și cum poate fi Dumnezeu Acela ce mîncă, și bea cu vameșii și cu curvarii și, la sfîrșit, a fost răstignit cu tîlharii? La rîndul lor, Elinii iau în rîs taina și credința evangheliei ca pe o nebunie și necunoștință, căci faptul de a Se răstigni Dumnezeu nu poate fi înțeles cu silogisme și cu dovezi logice, de care atîrnă Elinii, ci doar cu o credință simplă și neiscoditoare. De asemenea, [Elinii nu primesc propovăduirea] și pentru că creștinismul nu e împodobit cu buna-limbuție [„împodobirea retorică”, n. m.] întru care se fălesc ei.

aflăm meșteșugurile și științele și putem a-L cunoaște pe Dumnezeu; a doua, aceea ce se descoperă în zidire, că vedem mărimea cerului, frumusețea soarelui și celelalte; iar a treia e cea arătată prin venirea Mîntuitorului, pe care necredincioșii o numesc „nebunie”. Deci – de vreme ce oamenii, primind fireasca cunoștință, nu au voit a se povățui spre cunoștința Făcătorului prin făptură – atunci iubitorul de oameni Dumnezeu i-a slobozit din rătăcire și i-a mîntuit prin ceea ce se numește „nebunie” de către cei fără de minte. (n. aut.)

**24 Dar pentru cei chemați – și Iudei, și Elini – pe Hristos,
puterea lui Dumnezeu și înțelepciunea lui Dumnezeu.²⁹**

Zice: Necredincioșilor Iudei și Elini, Hristos cel răstignit li se pare a fi sminteală și nebulie, pentru că nu află la El nimic din cele ce caută, adică minuni și „înțelepciune”. Iar pentru cei chemați de Dumnezeu la credință, ca unor vrednici – atît Iudeilor, cît și Elinilor – Hristos cel răstignit este tocmai ceea ce caută necredincioșii, adică și minuni, și înțelepciune.³⁰ Căci pentru ce mai cauți tu – o, credincioșule Iudeu! – semne și minuni? Iată, Hristos este puterea lui Dumnezeu care poate face minunile. Și tu – o Elinule! – de ce mai ceri înțelepciune și bună-limbuție? Iată, Îl ai pe Hristos, Care este înțelepciunea ipostatică³¹ a Tatălui.

**25 Căci nebulia lui Dumnezeu este mai înțeleaptă decît oamenii,
și slăbiciunea lui Dumnezeu este mai tare decît oamenii.**

Aici, Pavel numește „nebulie a lui Dumnezeu” Crucea și credința întru Cel răstignit, pentru că așa par acestea înțelepților celor din afară. Dar „nebulia” lui Dumnezeu este mai înțeleaptă decît înțelepții oamenilor, fiindcă înțelepții și filosofii s-au îndeletnicit cu lucruri reci și nefolositoare, iar Crucea a mîntuit lumea.

La fel, Crucea se socotește și „neputință a lui Dumnezeu”, căci necredincioșilor li se pare că Hristos S-a răstignit din slăbiciune și din neputință. Însă această părută slăbiciune și neputință este mai puternică decît toți oamenii cei puternici, nu numai pentru că nenumărate mii de oameni și de tirani s-au nevoit să stingă numele acesta al Crucii, iar el mai mult înflorește și întinerește,

²⁹ Marele Vasilie (în *Cuvîntul întîi împotriva lui Evnomie*) zice: „Firea cea pururea vecuitoare și neînchipuită rămîne a-Și avea asemănarea întru însăși ființa și potrivirea Sa, nu întru măsurarea mărimilor. «Zice: Hristos – puterea lui Dumnezeu și înțelepciunea lui Dumnezeu», adică toată puterea Dumnezeu-Tatălui este învistiertă întru Dînsul. De aceea, «oricîte ar vedea pe Tatăl făcînd, acelea le face și Fiul asemenea.»” (n. aut.)

³⁰ Fratele marelui Vasilie, Grigorie al Nyssei, zice așa: „Hristos este «puterea lui Dumnezeu și înțelepciunea lui Dumnezeu.» Căci – de vreme ce toată zidirea, și aceea ce se cunoaște cu simțirea și înțelegerea, și aceea ce este mai presus de simțuri [firea îngerească, n. m.], se cunoaște printr-Însul și într-Însul este înființată – e vădit că înțelepciunea Celui ce le-a făcut pe toate se împletește cu puterea. Așadar, cînd ne vom uita către mărimea alcătuirii făpturilor, vom înțelege negrăita Lui putere prin cele ce se înțeleg; iar cînd vom socoti că cele ce nu erau au venit întru a fi, firea cea de multe feluri aducîndu-se întru făpturi prin dumnezeiasca învoire, atunci credem în înțelepciunea lui Hristos cea nepricepută” (*Cuvînt despre deplinătate și despre cum trebuie a fi Creștinul*, tomul 3). (n. aut.)

³¹ Adică „personificată”. (n. m.)

ci și pentru că însuși diavolul cel puternic a fost legat și biruit de Crucea aceasta ce pare slabă și neputincioasă.

Poți însă să înțelegi cele sus zise și așa, anume că lucrurile mai presus de înțelepciune ale lui Dumnezeu se numesc „neînțelepciune”, adică „nebungie”; iar cele mai presus de tărie și de putere se numesc „slăbiciune” și lipsă de putere. Acestea se zic deci cu chip covârșitor³², mai presus de nebungie și de neputință, iar nu cu chip de lipsă.³³ Adică nu se spune că Dumnezeu nu are înțelepciune și putere, ci că înțelepciunea și puterea Lui covârșesc toată înțelepciunea și puterea făpturilor. Tot așa, lumina cea mai presus de lumină a lui Dumnezeu se numește „întuneric” și „ceată”.

26 Căci, priviți chemarea voastră, fraților, că nu mulți sînt înțelepți după trup, nu mulți sînt puternici, nu mulți de bun neam³⁴;

Zice: Socotiți-i și cercetați-i, fraților, pe cei chemați la credință, și veți afla că între ei nu sînt mulți „înțelepți după trup”, adică după ceea ce se vede în viața aceasta. Nu a zis însă că nu a crezut nici un înțelept, ci că nu au crezut mulți. Căci au crezut în Hristos și înțelepți, precum a fost Dionisie Areopagitul, precum era Apollo și antipatul (proconsulul)³⁵ și alții, pe care nu-i pomenesc anume. Și au crezut în Hristos și oameni puternici, avînd dregătorii și pu-

³² La „superlativul absolut”, zicem noi azi. (n. m.)

³³ De aceea, și Dionisie Areopagitul, în capitolul 7 din *Despre numirile dumnezeiești*, filcniește „nebungia” lui Dumnezeu așa: „Și aceasta înțelegînd-o în chip mai presus de fire, acest bărbat cu adevărat dumnezeiesc (adică Pavel) (...) zice că «nebungia lui Dumnezeu este mai înțeleaptă decît înțelepciunea oamenilor» (1 Corinteni 1:25), nu numai pentru că toată înțelepciunea omenească e rătăcire dacă se aseamănă cu statornicia și neclintirea înțelesurilor dumnezeiești, ci și pentru că este un obicei al teologilor (scriitorilor *Scripturii*) să spună că, prin lipsuri, la Dumnezeu se înțeleg cele dimpotrivă. Astfel, *Scriptura* zice că lumina cea prea-strălucită e «nevăzută», și ceea ce e mult-lăudat și spus prin multe numiri zic că e «negrăit» și «nenumit» Tot așa zice și dumnezeiescul Apostol că e de laudă „nebungia” lui Dumnezeu, înălțînd ceea ce se arată potrivit rațiunii la treapta de adevăr negrăit și mai înainte de toată rațiunea” (n. aut.)

³⁴ Iar la *Icumenic*, zicerea aceasta se citește în chip întrebător, adică: Oare nu au fost mulți înțelepți după înțelepciunea lumii? Oare nu erau mulți puternici? Oare nu erau mulți de bun neam? Erau, cu adevărat! Dar nu pe aceștia i-a ales Dumnezeu, și nu aceștia s-au făcut ucenici ai lui Hristos, ci s-au făcut ucenici ai Lui și s-au ales Apostoli cei fără înțelepciune, neputincioși și fără bun neam, prin care ați fost chemați toți la credința lui Hristos. Și se pare că aceste cuvinte ale lui Pavel ar avea lipsă, care poate s-ar împlini așa: Căci, priviți chemarea voastră, fraților, că nu mulți înțelepți s-au chemat și s-au ales... ș. c. l. (n. aut.)

³⁵ Antipatul acesta este Sergius Paulus, bărbat înțelept, care, aflîndu-se în Paful Ciprului, a crezut întru Domnul prin învățătura lui Pavel, cînd Elima vrăjitorul sta împotriva Apostolului, precum arată *Faptele Apostolilor*, în capitolul 13:7. (n. aut.)

tere mare. De asemenea, au crezut și nobili, care se trăgeau din neamuri stăpînitoare. Însă nu au crezut *mulți* din cei înțelepți, puternici și nobili, ci doar cîțiva; iar cei mai mulți din cei credincioși erau neînțelepți (adică nepricopsiți la învățături) și de neamuri de rînd și neputincioase. Drept aceea, vezi tu – o, cititorule! – că puterea propovăduirii lui Hristos i-a învățat dogmele înțelepte și înalte ale credinței pe cei de rînd și neînvățați, prin aceasta arătînd că înțelepciunea cea din afară e lucru netrebnic și zadarnic, la fel și puterea și nobilitatea lumii.

27 ci Dumnezeu le-a ales pe cele nebune ale lumii, ca să le rușineze pe cele înțelepte; Dumnezeu le-a ales pe cele slabe ale lumii, ca să le rușineze pe cele tari.

Cu adevărat, aceasta este prea-mare rușinare a Elinilor, cînd văd ei în tîrg cum un Creștin – om de rînd și neînvățat, avînd meșteșug gros și prost – filosofează despre Dumnezeu și despre cele dumnezeiești mai mult decît dinșii. La fel, cînd văd cum un Creștin neputincios și de rînd îi smereste și-i biruiește pe puternicii lumii, pe cei cu dregătorii și bogății. Aceasta se înțelege mai ales despre Apostoli, căci aceștia, deși erau pescari neînvățați și socotiți nebuni, i-au biruit și i-au supus pe cei înțelepți; și, măcar că erau neputincioși și slabi după bogăție și după slavă, i-au rușinat pe cei puternici și slăviți.

28 Dumnezeu le-a ales pe cele de neam prost ale lumii și defăimate, pe cele ce nu sînt, ca să le strice pe cele ce sînt,

Aici, prin „cele ce nu sînt”, Apostolul îi numește mai întîi și cu dinadînsul pe Apostoli, iar apoi și pe Creștini, care se socotesc a fi un nimic, din pricina prostimii neamului și a sărăciei lor. Și, dimpotrivă, prin „cele ce sînt”, îi numește pe necredincioși, care, pentru bunul neam și dregătoria lor, par lumii că sînt cu adevărat.³⁶ De aceea, ca să-i arate pe necredincioși nelucrători și zadarnici, Dumnezeu i-a ales pe aceia care se socoteau a fi nimic. Auzind însă tu – o, cititorule! – că Dumnezeu „a ales”, să nu socotești că Dumnezeu i-a primit la credință pe cei proști și neînvățați pentru ca să-i gonească pe cei slăviți și

³⁶ Iar marele Vasilie (în *Cuvîntul al doilea împotriva lui Evnomie*) tîlcuiește zicerea „cele ce nu sînt” mai înalt, spunînd așa: „Prin «cele ce nu sînt», Apostolul (care grația cu Duhul lui Dumnezeu) numește «neamurile», pentru că erau lipsite de cunoștința lui Dumnezeu. Căci, de vreme ce Dumnezeu este Adevăr și Viață, atunci socotesc că, despre cei ce nu erau uniți după credință cu Dumnezeu și se uneau cu neînțînța minciunii prin rătăcirea către idoli, s-a spus pe bună dreptate că «nu sînt», fiindcă le lipsea Adevărul și erau înstrăinați de Viață. Și zice că pe acestea le-a ales Dumnezeu [să vină la credința în Hristos].” (n. aut.)

înțelepți; nu, ci să înțelegi că – de vreme ce oamenii cei slăviți și înțelepți ai lumii se mîndreau întru slava și înțelepciunea lor și de aceea nu primeau propovăduirea credinței – atunci lui Dumnezeu I s-au arătat mai îndemînatici pentru a primi credința proștii [„oamenii de rînd”, n. m.] și neînțelepții, fiindcă erau smeriți și nu se mîndreau.

29 ca să nu se laude nici un trup înaintea lui Dumnezeu.

Zice: Dumnezeu i-a ales pe cei săraci și nevățați și i-a stricat pe cei slăviți și înțelepți pentru ca să smerească trufia și mîndria oamenilor care cugetă cele ale lumii³⁷, înduplecîndu-i să-și închine slava, înțelepciunea și toate ale lor lui Dumnezeu³⁸ și să nu se fălească înaintea oamenilor că sînt ceva. Atunci – zice – cum voi, Corinteni, vă făliți întru slava, puterea și înțelepciunea voastră? Vezi însă, iubitule, că Apostolul a zis: „ca să nu se laude nici un trup”; de aceea, bine a zis mai sus că cei ce au rămas întru necredință s-au făcut nevrednici de propovăduirea credinței din pricina falei și a mîndriei lor.

30 Din El sînteți voi, întru Hristos Iisus,

Să nu socotiți că zicerea „din El” înseamnă zidirea [noastră] spre a fi dintru neffință întru ființă, ci înnoire dintru răutate întru bunătate. Iar înțelegerea cuvîntului este astfel: Voi, Creștinii, v-ați zidit duhovnicește de Dumnezeu și v-ați făcut fii ai lui Dumnezeu „în Hristos Iisus”, adică prin mijlocirea lui Hristos Iisus. Și – fiindcă a zis mai sus că Dumnezeu i-a ales pe cei de neam prost, adică pe cei ce se trag din neam smerit – aici îi mîngîie, zicînd că aceștia sînt de neam mai bun decît toți evgheniții³⁹ lumii, căci L-au cîștigat ca părinte al lor pe Dumnezeu.

Care S-a făcut nouă înțelepciune de la Dumnezeu, și dreptate, și sfințenie și izbăvire,

Zice: Iisus Hristos, Cel prin Care ne-am făcut fii ai lui Dumnezeu, ca unul ce este înțelepciune, ne-a făcut înțelepți; ca sfințenie, ne-a făcut sfinți; ca drept, ne-a făcut drepți; iar ca izbăvire, ne-a făcut slobozi. Și ne-a făcut înțe-

³⁷ De vreme ce lumea de trei lucruri se minunează, adică le laudă: de înțelepciune, de putere și de nobilitate – în vremea chemării, Dumnezeu le-a defăimat pe acestea. (n. aut.)

³⁸ De aceea, și Teologul Grigorie, despărțindu-se de învățăturile elinești și de toată filosofia cea din afară, le-a lepădat pe toate înaintea lui Hristos și le-a afierosit toate Lui, precum mărturisește el însuși în stihurile sale. (n. aut.)

³⁹ *Ev-ghenikos*, = „de bun neam”, nobil, în elinește (n. m.)

lepti de unde mai înainte eram nebuni; ne-a făcut curați, de unde mai înainte eram necurați; ne-a făcut drepti, de unde mai înainte eram păcătoși; și ne-a făcut slobozi, de unde mai înainte eram robi diavolului și păcatului. Însă nu a zis că Hristos ne-a înțeleptit, și ne-a îndreptat, și ne-a sfințit și ne-a slobozit, ci că El Însuși „S-a făcut nouă înțelepciune, și dreptate, și sfințenie și izbăvire”, ca, prin cuvintele acestea, să arate bogăția și îmbelșugarea darurilor pe care ni le-a dat El, ca și cum ar spune că Hristos S-a dat nouă pe Sine tot. Și, fiindcă a zis lucruri mari pentru Fiul, după aceea a adăugat: „de la Dumnezeu”, ca să nu socotești tu, cel ce citești, că Fiul ar fi nenăscut, ci să înțelegi că El are pricină și început al Său pe Tatăl. Și vezi rînduiala – o, cititorule! Mai întâi, Hristos ne-a făcut înțelepti, fiindcă ne-a slobozit din rătăcirea slujirii la idoli și ne-a învățat adevărul cunoștinței de Dumnezeu; al doilea, ne-a făcut drepti, fiindcă ne-a dăruit iertarea păcatelor; al treilea, ne-a făcut sfinți, prin Sfîntul Său Duh; și, în cele din urmă, ne-a dăruit deplina slobozenie de toate relele, încît sîntem datori a fi toți cu totul ai singurului Hristos și numai Lui afierosiți.

**31 ca⁴⁰, precum este scris, „cel ce se laudă întru Domnul să se laude”
(Cartea întâi a împăraților 2:10, și Ieremia 9:23).**

Toate acestea – zice – s-au făcut pentru ca nimeni să nu creadă că este ceva și să nu se laude întru sine ori întru altcineva, ci doar întru Dumnezeu, Care ne-a dăruit nouă atîtea daruri duhovnicești. Și atunci – zice – cum voi, Corinteni, vă mîndriți și vă făliți întru sine-vă și întru învățători dintre oameni?⁴¹

⁴⁰ Ia aminte că acest „ca” nu se află la Teodorit, și poate că stihul se înțelege așa: „ca toți întru Domnul să se laude, precum este scris...” și celelalte. (n. aut.)

⁴¹ Pentru că *Sfînta Scriptură* poruncește: „Nu vă lăudați și nu grațiți cuvinte trufașe!” (*1 Împărați* 2:3), iar Pavel zice: „Cel ce se laudă să se laude întru Domnul!” (*2 Corinteni* 11:17, de la *Isala*). Dar – dacă *Sfînta Scriptură* iartă a se lăuda cineva întru Dumnezeu, după zicerea aceasta a Anei și a lui Ieremia – atunci de ce se numește Pavel pe sine „fără de minte” pentru că s-a lăudat? Căci zice: „M-am făcut fără de minte, lăudîndu-mă” (*2 Corinteni* 11:11). La aceasta răspundem că, după dreapta socotință, omul nu se cuvine a se lăuda niciodată, aceasta fiind un semn de neînțelepciune și de mîndrie. Însă, dacă este silit a se lăuda, așa cum a trebuit să facă Pavel, atunci se cuvine a se lăuda întru Domnul. Iar laudă întru Domnul este – după marele Vasile – atunci cînd cineva nu pune isprăvile și faptele sale bune în scama sa, ci a lui Dumnezeu, zicînd: „Toate le pot întru Hristos, Care mă împuternicește” (*Filipeni* 4:13). Iar lauda cea neîngăduită este de două feluri – după același Sfînt Părinte: aceea prin care păcătosul se laudă întru răutățile sale, după cea scrisă: „Se laudă păcătosul întru poftele sufletului său” și: „Pentru ce se fălește întru răutate cel puternic?”; și, a doua, aceea prin care omul săvîșește fapte bune pentru ca să-l laude oamenii, după cea zisă: „Și toate lucrările lor le fac spre a se arăta oamenilor.” Iar unii ca aceștia sînt și furi de cele sfînte, fiindcă își însușesc darurile lui Dumnezeu și răpesc pentru ei slava datorată Acestuia (Sfîntul Vasile, *hotărîrea* 247 pe scurt). Vezi și tîlcuirea zicerii „m-am făcut fără de minte lăudîndu-mă” (n. aut.)

CAPITOLUL II

1 Și eu, fraților, când am venit la voi vestind vouă mărturia lui Dumnezeu, nu am venit întru covârșirea cuvîntului ori a înțelepciunii.

Nu numai că ucenicii evangheliei – zice – au fost aleși dintre cei neînțelepți, neputincioși și de neam prost, dar eu însumi, propovăduitorul evangheliei, am venit în Corint fără a fi gătit și într-armat cu cuvinte de bună-limbuție (ritoricești) și nu v-am propovăduit mărturia, adică Patima și moartea lui Hristos cu înțelepciune omenească. Vezi însă – o, cititorule! – că – deși propovăduitorul era fără înțelepciune și smerit, deși propovăduirea sa era moartea și Crucea – totuși acestea au biruit lumea și au mîntuit-o, fiind așadar arătat că puterea care le-a săvîrșit era negrăită și dumnezeiască.

Dar poate că s-ar nedumeri cineva și ar zice: Dacă ar fi voit, oare ar fi putut Pavel să meargă în Corint cu înțelepciune și cu bună-limbuție? Răspundem că, poate, el însuși nu ar fi putut, căci era simplu și nepricopsit întru cuvintele cele din afară⁴², dar Hristos, Cel ce grăia întru dînsul și Care i-a dăruit și daruri mai mari, ar fi putut să i le dea și pe acestea. Însă aceasta nu era de folos propovăduirii evangheliei, fiindcă Hristos Se slăvește mai mult cînd biruie cu neștiința și cu cuvîntul cel simplu al lui Pavel decît S-ar fi slăvit biruind cu înțelepciunea și cu buna-limbuție a lui Demostene⁴³.

2 Căci nu am judecat de a ști altceva întru voi, decît pe Iisus Hristos, și pe Acesta răstignit.

Hristos – zice – aceasta voia, să fiu simplu și neînvățat întru înțelepciunea cea din afară și întru buna-limbuție; la fel, și eu am judecat că este bine a nu cunoaște nici o învățătură din înțelepciunea cea din afară, ci să știu numai că Iisus Hristos S-a răstignit, și aceasta să v-o propovăduiesc.⁴⁴

⁴² Iar cum că Pavel avea buna-limbuție – însă nu după meșteșug, și învățătură, și sîrguință – vezi la capitolul 11 al celei de-a doua epistole către Corinteni, la subînsemnarea stihului 6. Vezi încă și la capitolul 12 al epistolei către Romani, în subînsemnarea stihului 7. (n. aut.)

⁴³ Ritorul Atenian, cel mai mare al Elinilor. (n. m.)

⁴⁴ Iar purtătorul de Dumnezeu Maxim îl culește zicerea aceasta așa: „Dacă «a fost răstignit din neputință și a înviat din puterea lui Dumnezeu» (2 Corinteni 13:4), este așadar arătat că Hristos face aceasta pentru noi duhovnicește și pătimește ca unul ce toate Se face ca să-i mîntuiască pe toți. De aceea, bine a zis dumnezeiescul Apostol că întru Corinteni, care erau neputincioși, nu a judecat a ști nimic, «decît numai pe Hristos Iisus, și pe Acesta răstignit». Iar Efesenilor, care erau împliniți în credință, le scrie zicînd: «Împreună ne-a ridicat și împreună ne-a pus Dumnezeu să ședem întru cele cerești cu Hristos» (2:6), zicînd că Dumnezeu-Cuvîntul Se face fiecăruia după puterea lui: astfel, Se răstignește pentru cei ce vin cu fapta către

3 Eu am fost la voi întru neputință, și întru frică și întru cutremur mult.

Eu – zice – nu numai că am venit la voi, Corintenilor, sărac după cuvînt, dar am și petrecut la voi cu neputință, cu frică și cu cutremur, adică gonit de voi, și ispitit și cuprins de nenumărate temeri. Căci multe ispite a pățimit fericitul Apostol propovăduind în Corint, precum arată *Faptele Apostolilor*.⁴⁵ Căci și Pavel, deși era Pavel, om fiind, se temea și el de primejdii, ori – mai bine a zice – se și cutremura. Pentru aceasta i se cuvine și mai mare laudă, fiindcă, deși avea aceeași fire neputincioasă ca și noi, a biruit-o cu vitejeasca sa hotărîre. Pavel zice însă acestea ca să arate puterea lui Hristos ce era întru dînsul. Căci, deși erau atîtea lucruri care îl împiedicau, totuși a biruit cu puterea lui Hristos și a smerit mîndria Corintenilor, care nădăjduiau și se bizuiau întru înțelepciunea, bogăția și puterea lor.

4 Iar cuvîntul meu și propovăduirea mea nu stăteau întru cuvintele de înduplecare ale înțelepciunii omenești, ci întru arătarea Duhului și a puterii,

Propovăduirea mea – zice – nu a fost meșteșugită cu înduplecarea cuvîntului din afară și a bunei-limbuții, ci cu dovada Duhului, adică ea avea ca dovadă pe Însuși Sfîntul Duh. Întîi, pentru că Sfîntul Duh, în chip negrăit, pricinuia credință și înduplecare în inimile celor ce ascultau, umplînd cuvîntul meu de dar dumnezeiesc. Iar apoi, pentru că făcea minuni și semne, căci aceasta se înțelege prin zicerea „puterii”.⁴⁶ Căci cea mai mare dovadă spre a crede cineva

buna-cinstire de Dumnezeu, pătimașele lor lucrări pironindu-le cu dumnezeiasca frică; Se scoală însă din morți și Se suie la ceruri pentru cel ce s-a dezbrăcat de tot omul cel vechi și s-a îmbrăcat întru tot cel nou” (capitolul 27 al sutei a doua din cuvintele teologice). (n. aut.)

⁴⁵ Pentru că – după dumnezeiescul Hrisostom – Pavel numește în multe locuri „neputință” prigoanele, necazurile și ispitele. Pentru aceasta zice și în altă parte: „neputința din trupul meu nu ați defăimat-o” (2 Corinteni 11:30); și iarăși: „De trebuie a mă lauda, întru neputințele mele mă voi lauda.” Care sînt acestea – o fericeite Pavele? [De pildă], „în Damasc, dregătorul regelui Areta păzea cetatea Damascului, vrînd să mă prindă” (2 Corinteni 11:32). Și iarăși zice: „Pentru aceasta bine-vestesc întru neputințe”, iar apoi, spunînd care erau acestea, adaugă: „întru ocări, în nevoi și în strîmtoări” (2 Corinteni 12:10). (n. aut.)

⁴⁶ Pentru aceasta zice și marele Vasilie: „Simplitatea credinței este mai tare decît dovezile logice [„raționale”, n. m.]; căci, precum la cele ce stau înaintea ochilor, cercarea s-a arătat mai puternică decît zicerea împotrivă, tot așa și la dogmele cele prea-înalte, credința este mai bună decît pricepera cugetărilor. Căci, de vom urma a le măsura pe toate cu înțelegerea, nici cît de puțin nu s-ar putea înțelege lucrul cel necuprins de cugetări, și astfel s-ar zădărnici legiuirea credinței și plata nădejzii.”

Și marele Atanasie zice așa: „Dumnezeirea nu Se predanisește cu dovada cuvintelor, ci întru credință și cu evlavie, în cuget bine-cinstitor de Dumnezeu. Căci, dacă propovăduiește

este a vedea cum morții se scoală, cum orbii văd, cum leproșii se curățesc și alte asemenea minuni. Însă, fiindcă se fac minuni și de către diavoli, minuni amăgitoare și după nălucire, Apostolul a zis mai întâi „întru arătarea Duhului” și abia apoi „și a puterii”, ca să arate că minunile făcute de el erau lucruri ale Sfântului Duh.

Poți însă să înțelegi zicerea „a puterii” și într-alt chip. Astfel, fiindcă mai sus a zis că nu a venit la Corinteni cu înțelepciune, ci cu slăbiciune, împotriva înțelepciunii a pus dovada Duhului, iar împotriva slăbiciunii a pus puterea, adică: Măcar că eram izgonit și bătut de către cei necredincioși, cu toate acestea m-am arătat și mai puternic, ceea ce este o prea-mare dovadă că propovăduirea mea a fost dumnezeiască.

*5 ca să nu fie credința voastră întru înțelepciunea oamenilor,
ci întru puterea lui Dumnezeu.*

Aici, Pavel numește „înțelepciune a oamenilor” cuvintele înduplecătoare și buna-limbuție. Iar „putere a lui Dumnezeu” – precum s-a arătat mai sus – numește împuternicirea celor neputincioși și goniți și lucrarea minunilor, acelea care au întărit credința voastră – o Corintenilor! – iar nu retorică înduplecare și buna-limbuție.⁴⁷

*6 Iar înțelepciunea o grăim întru cei desăvârșiți,
dar nu înțelepciunea veacului acestuia,
nici a stăpînitorilor veacului acestuia, care sînt pieritori,*

Mai sus, Pavel a numit propovăduirea evangheliei „nebungie”, așa cum o numeau Elinii. Iar acum, de vreme ce a dovedit și prin fapte că aceasta este adevărata înțelepciune, îndrăznește aici și numește „înțelepciune” propovăduirea cea despre Hristos și mîntuirea Creștinilor prin mijlocirea Crucii. Căci, cu adevărat, lucru de mare înțelepciune a fost a se strica moartea prin moarte.

cele despre mîntuitoarea Crucii, Pavel nu face aceasta întru înțelepciunea cuvîntului, ci întru dovada Duhului și a puterii [„minunii”, n. m.]. Fiindcă acela care a văzut în rai minuni ce nu sînt cu putință omului a le grăi, cum va crede adevărul despre Sfînta Treime prin cuvînt?” (la Vriene, tomul I, foaia 87). (n. aut.)

⁴⁷ Zice și dumnezeiescul Chiril Alexandrinul: „Credința nu este să se caute lucrul, căci – la fel cum nădejdea, dacă se vede, nu mai este nădejde – tot așa și credința – dacă s-ar cerceta, neavînd lucru de cercetat – nu ar fi niciodată credință” (la Vriene, tomul I, foaia 87). Vezi și subînsemnarea zicerii „care dau mai mult întrebări decît lucrarea mîntuitoare a lui Dumnezeu cea întru credință” (1 Timotei 1:4), ca să cunoști că adîncul credinței mai mult se învăluiește. (n. aut.)

Iar „desăvârșiți” îi numește pe Creștinii ce au crezut, căci aceștia sînt cei care au defăimat cu adevărat toate lucrurile lumești și pămîntești, suindu-se la cer prin minte și prin credință.

Iar „înțelepciune a veacului acestuia” numește învățătura cea din afară, pentru că este vremelnică și se stinge împreună cu veacul acesta.

Iar prin „stăpînitori ai veacului acestuia”, Apostolul nu-i înțelege pe diavoli, precum au socotit unii, ci pe înțelepții, scriitorii și ritorii cei din afară, care s-au făcut și stăpînitori și începători ai norodului. Și îi numește „stăpînitori ai veacului acestuia”, fiindcă sînt vremelnici și ei și se strică, adică înțează, împreună cu veacul acesta, în vreme ce dreptii care au crezut în Hristos nu se strică, ci, cînd va trece acest veac, atunci mai ales vor înflori și vor rămîne în veacul viitor.

7 ci grăim înțelepciunea lui Dumnezeu cea ascunsă întru taină,

Aici, Apostolul numește „taină” propovăduirea lui Hristos, care, deși se vestește către toți, este totodată și taină. Întîi, pentru că, mai înainte de a se face, nici Îngerii nu o știau. Iar apoi, pentru că în propovăduirea aceasta una vedem, și alta înțelegem, aceasta fiind hotărîrea și întărirea oricărei taine. Căci vedem Cruce și moarte, dar înțelegem putere și biruință; auzim de rob, și ne închinăm Stăpînului; vedem pe Cel răstignit, și ni-l închipuim biruitor. Așadar, această înțelepciune tainică este ascunsă desăvârșit celor necredincioși, dar nu și Creștinilor credincioși, cărora le e arătată umbrît, ca întru o oglindă, precum zice însuși Pavel: „Vedem acum prin oglindă și întru ghicitură” (*1 Corinteni 13:12*).

pe care a hotărît-o Dumnezeu mai înainte de veacuri, spre slava noastră,

Aici, Apostolul zice că Dumnezeu a înainte-hotărît înțelepciunea întru taina lui Hristos mai înainte de veacuri, ca să-Și arate dragostea ce o avea către noi. La fel, El a hotărît dinainte să ne mîntuiască prin Cruce, ceea ce e lucru de prea-mare înțelepciune. Și zice că a rînduit aceasta „spre slava noastră”, fiindcă ne-a făcut părtași acestei slave pe noi, pe Creștini. Căci este slavă a robului a se împărtăși de taina cea ascunsă a stăpînului său și a o cunoaște. Pentru aceasta zicea și Domnul către Apostoli: „De acum nu vă mai numesc pe voi «slugi», căci sluga nu știe ce face domnul său, ci vă numesc «prieteni», căci toate cite le-am auzit de la Tatăl Meu le-am făcut cunoscute vouă” (*Ioan 15:15*).

8 pe care niciunul din stăpînitorii veacului acestuia nu a cunoscut-o.

Aici, Apostolul îi numește „stăpînitori” pe Pilat și pe Irod. Nu vei greși însă de vei numi „stăpînitori” și pe arhierii și cărturarii Iudeilor. Și i-a numit „ai veacului acestuia” pentru vremelnica lor stăpînire – precum am zis mai sus.

Căci, dacă ar fi cunoscut-o, nu L-ar fi răstignit pe Domnul slavei;

Zice: Dacă stăpînitorii aceștia – Pilat, Irod, arhieriei și cărturarii – ar fi cunoscut înțelepciunea ascunsă și tainele iconomiei lui Hristos – anume că: Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om, că S-a răstignit după firea Sa omenească (rămî-nînd nepătimaș și nerăstignit după dumnezeire), că Dumnezeu a chemat „neamurile” la credință și le-a însușit Lui-Și, că cei ce au crezut s-au născut a doua oară prin Sfîntul Botez și s-au făcut fii ai lui Dumnezeu și moștenitori ai împărăției cerurilor, și – în scurt a zice – dacă ar fi cunoscut tainele descoperite Apostolilor prin Sfîntul Duh și ar fi știut, îndeosebi arhieriei și Iudeii, că cetatea lor, Ierusalimul, are să piară și ei au să fie robiți – cu adevărat nu L-ar fi răstignit pe Domnul slavei.⁴⁸

Și L-a numit pe Hristos „Domn al slavei”, deși crucea se socotea neslavă și necinste. Domnului însă, suferind crucea, nu I s-a vătămat slava, ci mai mult S-a slăvit din aceasta, căci, suferind crucea, S-a arătat mai mult iubitor de oameni. De aceea zicea: „Acum S-a slăvit Fiul omului” (*Ioan 13:31*).

Dar poate cineva ar zice că păcatul lui Pilat, al lui Irod și al Iudeilor ar fi trebuit iertat, căci s-a făcut întru neștiință, fiindcă nu au știut taina lui Hristos. Răspundem la aceasta că acelora li s-ar fi iertat păcatul negreșit, dacă la urmă ar fi voit să creadă în Hristos și să se pocăiască, precum s-a iertat și păcatul gonaciului Pavel și al altor multor Iudei care au crezut.

⁴⁸ Și Teodorit, unit cu Sfîntul Teofilact, prin „stăpînitori ai veacului acestuia” îi înțelege pe Pilat, pe Irod și pe arhieriei Iudeilor, care nu au cunoscut taina iconomiei dumnezeiești. De aceea și Domnul, răstignindu-Se, zicea despre dîșii: „Părinte, lasă-le lor, că nu știu ce fac” (*Luca 23:34*). Căci, dacă Iudeii ar fi cunoscut – zice – că Patima lui Hristos are să-i risipească în toată lumea și că are să li se dea mîntuire „neamurilor”, ei nu ar fi cutezat să-L răstignească pe Domnul. De aceea i-a învrednicit de iertare și Stăpînul. Dar, pentru că – după înviere, după înălțarea Domnului, după venirea Sfîntului Duh la Apostoli și după feburile faceri de mimuni de către aceștia – Iudeii au rămas tot întru necredință, atunci și Domnul i-a dat pe ei în robie.

Și L-a numit pe Cel răstignit „Domn al slavei” nu pentru că Patima ar fi fost simțită de firea Lui dumnezeiască, ci pentru ca să arate covîrșirea fărădelegii Iudeilor. Iar Sfîntul Nichifor, întru îtlcuirea *Simbolului credinței*, zice așa: „Îi cred pe Hristos că S-a răstignit nu cu firea aceea cu care strălucește împreună cu Tatăl – deși se zice că «Domnul slavei» S-a răstignit, cu cuvîntul dării înapoi – ci cu firea Lui omenească” (în *Sfîntul Catehism*). Iar „cuvîntul și chipul dării înapoi” este cînd amîndouă firile lui Hristos dau una alteia însușirile lor, adică dumnezeirea dă omenirii pe cele înalte, iar omenirea dă dumnezeirii pe cele smerite, pentru unirea cea după ipostas și pentru încăperea amînduror firilor una întru alta – precum zice dumnezeiescul Ioan Danaschinul în cartea a treia din cele teologice, capitolul 11. Aceasta o zice și Sfîntul Grigorie al Nyssei: „Pentru unirea trupului celui luat și a dumnezeirii celei ce a luat, numirile se împărtășesc una de alta, încît a se numi cea omenească cu cea dumnezeiască, și cea dumnezeiască cu cea omenească. Pentru aceasta și Cel răstignit Se numește de către Pavel «Donn al slavei»” (*Împotriva lui Apolinarie*). (n. aut.)

9 ci precum este scris:

Aici, lipsește zicerea „s-a făcut”. Pentru că Apostolul folosește elipse în multe părți. Iar aici se citește așa: „ci s-a făcut ceea ce este scris”. Care „aceea”? O zice mai departe:

*„cele ce ochiul nu a văzut, și urechea nu a auzit
și la inima omului nu s-au suit,
pe care le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El” (Isaia 64:4).*

Care sînt – zice – cele gătite de Dumnezeu celor ce-L iubesc? Este cunoștința lui Hristos și mîntuirea prin înomenirea Lui. Căci pe acestea nici ochiul omenească nu le-a văzut, nici urechea omenească nu le-a auzit, nici vreo inimă omenească nu le-a cugetat. Căci grăitorii de Dumnezeu, Proorocii, care mai înainte au cunoscut tainele lui Hristos, nu le-au privit cu ochi omenești, nici nu le-au auzit cu urechi omenești, nici nu le-au înțeles cu inimă omenească și cu silogism; ci toate simțurile Proorocilor – și ochii și urechile, și inima – erau duhovnicești și dumnezeiești, iar nu omenești. Căci „Domnul Dumnezeu – zice Isaia – mi-a dat mie limbă de ucenic, ca să știu să grăiesc celor deznădăduiți. În fiecare dimineață El deșteaptă, trezește urechea mea, ca să ascult ca un ucenic” (50:4), adică: Mi-a dat Domnul ureche dumnezeiască; la fel, și celelalte simțuri.

Cine sînt însă „cei ce-L iubesc pe Domnul”, cărora le-a gătit bunătățile de mai sus? Sînt Creștinii cei credincioși. Dar unde este scrisă aceasta? Poate că a fost scrisă, acum însă nu se află cartea aceea.⁴⁹ Poate însă că Pavel, cel înțelept

⁴⁹ Iar înțeleptul Fotie zice că Pavel a luat zicerea aceasta din cele ascunse ale lui Ilie, care nu se mai găsesc, fiindcă aceasta nu se află nicăieri în *Sfintele Scripturi* ce se păzesc acum (*Amfilohia*, întrebarea 172). [...]

Iar Teodorit, unindu-se cu Sfințitul Teofilact, zice: „Despre mărturia aceasta nu trebuie a ne îndoii, căci este destul fericita limbă a lui Pavel că e așa precum scrie. Însă și cartea *Paralipomena* ne învață că s-au scris și alte multe cărți și proorocii. Cercetînd, eu am aflat că și alți Prooroci aveau cărți, care nu se mai află acum, precum Proorocul Natan, Proorocul Gad, Proorocul Ahia, Proorocul Addo, Proorocul Samea, Proorocul Iesia. Despre acestea mărturisesc *Paralipomenele*. Astfel, în cartea întâi a *Paralipomenelor* scrie așa: «Iar celelalte cuvinte ale împăratului David, cele dintîi și cele de pe urmă, sînt scrise în însemnările lui Samuil văzătorul, în însemnările Proorocului Natan și în însemnările lui Gad, văzătorul împăratului» (29:29). Și în cartea a doua a *Paralipomenelor* scrie așa: «Și celelalte cuvinte ale lui Solomon, cele dintîi și cele de pe urmă, sînt scrise în însemnările Proorocului Natan, și în însemnările lui Ahia Silonitul și întru vedeniile văzătorului Ioil.» Și iarăși: «Și celelalte cuvinte ale lui Avia, și lucrările lui și cuvintele lui sînt scrise în cartea Proorocului Addo.» Și iarăși: «Și cuvintele lui Rovoam cele dintîi și de pe urmă sînt scrise în cuvintele Proorocului Samea și ale lui Addo văzătorul.» Iar cum că și Proorocul Iesia avea carte, mărturisește *Scriptura*, zicînd: «Și celelalte cuvinte ale lui Ozia, cele

întru cele evreiești, a tâlcuit vorbele acestea după zicerea lui Isaia: „Cei cărora nu li s-a vestit despre El Îl vor vedea și cei ce nu au auzit vor înțelege” (52:15).

10 Nouă însă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Lui,

Poate că cineva ar fi zis împotriva celor de mai sus: Dacă bunătățile gătite de Dumnezeu nu s-au suit la inima și la cugetul omului, cum de le-ați aflat voi, Creștinii? Pentru aceasta răspunde aici Pavel și zice că Dumnezeu ni le-a arătat prin Sfântul Său Duh, iar nu prin înțelepciunea oamenilor cea din afară, căci aceasta nu poate descoperi tainele lui Dumnezeu.⁵⁰

căci Duhul toate le cercetează, chiar și adîncurile lui Dumnezeu.

11 Căci cine dintre oameni știe cele ale omului, fără numai duhul omului ce este într-însul? Așa și cele ale lui Dumnezeu, nimeni nu le știe, fără numai Duhul lui Dumnezeu.

Zice: Atît de mare și de adîncă a fost taina lui Hristos, și atît de mult era ascunsă de noi, oamenii, încît nici nu am fi putut să o aflăm de la altul, dacă

dintîi și cele din urmă, sînt scrise de Proorocul Iesia» (2 Paralipomena). Deci poate că Pavel a luat zicerea aceasta din cele șase cărți ale Proorocilor acestora, care acum nu se mai găsesc.”

Nu este însă lesne de defăimat nici tâlcuirea pe care o face la această zicere Anastasie Sinaitul, în cartea ce se numește *Povățuitor*. El spune că Pavel a zis aceasta aici pentru dreptii de după Hristos, iar nu pentru cei dinainte de Hristos, fiindcă și Domnul a zis: „Mulți Prooroci și Drepti au dorit să vadă cele ce vedeți și să audă cele ce auziți, dar nu le-au văzut și nu le-au auzit” (Luca 10:24). Deci Pavel și Dreptii ce sînt asemenea cu Pavel după Hristos au văzut și văd bunătățile gătite pentru „cei ce-L iubesc pe Dumnezeu”, pe care Dreptii și Proorocii dinainte de Hristos nu le-au văzut și nu le-au auzit. Pentru aceasta și Pavel, după zicerea de mai sus, zice îndată: „iar nouă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Său”. Drept aceea, „cele ce ochii nu au văzut” le sînt cunoscute celor vrednici, și negrăite celor ce nu sînt vrednici. De aceea a zis și Pavel: „iar omul sufletesc nu primește cele ale Duhului, că nebunie îi sînt lui”, căci cele duhovnicești se fac cunoscute și se descoperă oamenilor duhovnicești.

Mai aceleași cu dumnezeiescul Anastasie le zice și marele Macarie, că Dreptii cei vechi, și împărații și Proorocii nu au văzut, nici nu au auzit, nici la inima lor nu s-a suit că: va fi botez cu foc și cu Duh Sfînt, că cei ce se împărtășesc din Pîinea cea tainică mîncîcă duhovnicește Trupul Domnului, că drept-slăvitori Creștini primesc pe Mîngîietorul și se îmbracă cu putere dintru înălțime și că sufletele se împărtășesc cu Sfîntul Duh și se umplu de dumnezeire (adică de lucrarea și de darul lui Dumnezeu) (cuvîntul 27, întrebarea 17). (n. aut.)

⁵⁰ Pentru aceasta zice și dumnezeiescul Hrisostom, tâlcuind acest stîl: „Nouă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Său, iar nu prin înțelepciunea cea din afară, căci acesteia, ca unei slujnice ne-cinstite, nu i s-a îngăduit a intra în lăuntru și a privi stăpîneștile taine. Vezi cîtă este osbîrea între înțelepciunea aceasta și aceea? Sfîntul Duh ne-a învățat să cunoaștem cele pe care nici înțierii nu le-au cunoscut, iar înțelepciunea cea din afară a făcut cu totul dimpotrivă: nu numai că nu ne-a învățat [tainele lui Dumnezeu], dar le-a și oprit și le-a îngădat” (Cuvîntul 7 la această zicere). [...] (n. aut.)

nu ne-ar fi învățat Sfântul Duh, Care, fiind de o ființă cu Dumnezeu-Părintele, știe chiar și „adîncurile”, adică iconomiile și tainele lui Dumnezeu cele prea-adînci și ascunse.

Iar zicerea „cercetează” nu arată că Sfântul Duh nu știe cele ascunse ale lui Dumnezeu, avînd nevoie să le cerceteze, ci însemnează amănunțita lor înțelegere de către Sfântul Duh. Tot așa zice Apostolul și despre Părintele, că „cercetează ascunsurile inimilor” (*Romani* 8:27). Însă și altfel se zice că Duhul Sfînt „cercetează adîncurile lui Dumnezeu”, fiindcă Se desfătează și Se bucură întru vederea tainelor lui Dumnezeu – precum zice Teologul Grigorie (în orația la marele Vasilie).

Apostolul arată însă amănunțita cunoștință a Sfîntului Duh și prin celelalte cuvinte, zicînd: Căci – precum duhul omului⁵¹ știe cugetele și tainele din inima sa, iar altcineva nu – tot așa și Duhul lui Dumnezeu le știe pe cele ascunse ale lui Dumnezeu, iar nu altul oarecare. Și din asemănarea aceasta învățăm că Duhul Sfînt nu este de altă ființă osebită de ființa Tatălui, ci de una și aceeași, precum și duhul omului nu este de altă ființă decît dînsul.⁵²

12 Noi însă nu am luat duhul lumii, ci Duhul cel din Dumnezeu,

Pavel numește aici „duh al lumii” înțelepciunea omenească. Și zice: Noi, Apostolii și Creștinii, nu am luat această înțelepciune, ca să nu se arate deșartă și zadarnică propovăduirea credinței noastre, ci L-am luat învățător pe „Sfîntul Duh cel din Dumnezeu”, adică pe Cel de o ființă cu Dumnezeu-Părintele, pe Cel din ființa și ipostasul Părintelui purcezător.⁵³

⁵¹ Prin „duh al omului”, unii înțeleg sufletul, iar alții înțeleg conștiința, care este totdeauna nedespărțită de suflet, împreună cu cunoștința. Căci ceea ce știe cunoștința omului este cunoscut și de conștiință. Căci conștiința este a doua cunoștință și, într-un fel, este cunoștința cunoștinței. Căci omul nu cunoaște simplu, ci, după întoarcerea minții, el și cunoaște că cunoaște. De aceea – după socoteala multor teologi – conștiința este împreună unită cu sufletul.

Iar purtătorul de Dumnezeu Maxim zice că „duh al omului” este acela pe care se zidesc și se alcătuiesc simțirile. Vezi și subînsemnarea zicerii: „și străbate pînă la despărțirea sufletului și a duhului” (*Evrei* 4:12). (n. aut.)

⁵² Așa zice și marele Vasilie despre aceasta: „[Ceea ce zice Pavel], că Duhul Sfînt este față de Dumnezeu-Tatăl, precum este duhul nostru către fiecare din noi, e prea-mare dovadă a unirii Duhului cu Tatăl și cu Fiul. Căci zice: «Cine din oameni știe cele ale omului, fără numai duhul omului care e într-însul? Așa și cele ale lui Dumnezeu nimeni nu le știe, fără numai Duhul lui Dumnezeu.»” (*Despre Sfîntul Duh*, capitolul 16). (n. aut.)

⁵³ Despre aceasta zice și înțeleptul Teodorit: „A arătat că prea-Sfîntul Duh nu este făptură, ci are ființa din Dumnezeu-Tatăl. Căci zice: «Noi însă nu am luat duhul lumii», în loc de: Nu am luat *duh zidit*, căci nu am luat descoperirea celor dumnezeiești prin Îngeri, ci însuși Duhul cel purcezător din Tatăl ne-a învățat tainele cele ascunse.”

ca să știm⁵⁴ cele dăruite nouă de Dumnezeu,

Duhul Sfânt – zice – este lumina din care noi, Apostolii și Creștinii, am luat lumina, ca să vedem cu ochii cei gânditori ai sufletului cele ce pînă acum erau acoperite pentru noi. Care sînt acestea? „Cele dăruite nouă de Dumnezeu”, adică tainele economiei și ale înomenirii lui Hristos, anume că Fiul lui Dumnezeu a pătimit pentru noi, că ne-a făcut fii ai lui Dumnezeu și că ne-a așezat împreună cu Sine de-a dreapta Părintelui. Ca urmare, cei ce nu-L au în inima lor pe Duhul Sfânt nu se vor învrednici a vedea taina aceasta.

13 pe care le și grăim, dar nu în cuvinte învățate din înțelepciunea omenească, ci dintru cele învățate de la Duhul Sfânt,

Zice: Noi, Apostolii și Creștinii, sîntem mai învățați decît înțelepții Elinilor, fiindcă aceia au învățat de la oameni, din cuvintele și silogismele oamenilor muritori și păcătoși, iar noi am învățat ceea ce grăim de la Duhul Sfânt.

asemănînd cele duhovnicești cu cele duhovnicești.

Zice: Dacă se pun întrebări duhovnicești, noi le asemănăm – adică le dezlegăm și le filcuim – cu alte noime și istorii duhovnicești. Precum, de pildă: caută cineva să se încredințeze că Hristos a înviat? Atunci întrebarea se dezleagă și se talmăcește cu altă noimă duhovnicească, anume cu istoria lui Iona; căci, precum acela a ieșit viu a treia zi din pîntecele chitului, tot așa a înviat și Hristos a treia zi și a ieșit din pîntecele pămîntului, adică din iad și din mormînt.

Sau, altul caută să se încredințeze că Fecioara a născut. Aceasta se dezleagă [dacă ne amintim] de Sarra, de Revveca și de Elisaveta, acele femei care, fiind sterpe, nu au zămislit după legea firii. De asemenea, întrebarea aceasta se dezleagă și dacă ne gîndim la Eva, care a fost făcută din coasta lui Adam fără de sămînță; sau la celelalte făpturi, care au venit dintru neființă doar prin cuvîntul lui Dumnezeu.

Zicerea „asemănînd cele duhovnicești cu cele duhovnicești” se mai înțelege însă și așa, adică: înțelegerile duhovnicești și dumnezeiești se aseamănă și se dezleagă de către oamenii duhovnicești, pentru că numai aceștia pot să le cuprindă – după cum și zice mai departe⁵⁵:

Zice și marele Vasilie, în *Cuvîntul al cincilea împotriva lui Evnomie*: „Apostolul a propovăduit învrednat că Duhul este din Dumnezeu, zicînd: «noi am luat Duhul cel din Dumnezeu».” (n. aut.)

⁵⁴ Întru alte izvoade se scrie „ca să vedem”. (n. aut.)

⁵⁵ Iar Avva Macarie zice: „Părtașul Sfîntului Duh îi judecă pe toți oamenii – după cum e scris (*1 Corinteni 2:15*). El cunoaște de la cine grăiește fiecare, și cum stă și la ce măsuri a

14 Iar omul sufletesc nu primește cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sînt nebunie

„Omul sufletesc”⁵⁶ este acela care pune întreaga cunoștință pe seama silogismelor sufletului său, socotind că nu are trebuință de ajutorul lui Dumnezeu. El nu voiește a primi nici o înțelegere duhovnicească fără iscodire, doar cu credința cea simplă, ci socotește că toate înțelegerile duhovnicești care nu au dovadă sînt nebunii și necunoștințe. Astfel, Pavel numește „om sufletesc”, adică firesc, pe acela ce socotește că toate se fac cu fireasca socoteală și nu cugetă că este vreun lucru mai presus de fire. Așadar, omul acesta se numește „firesc” și „sufletesc” fiindcă sufletul lui se îndeletnicește doar întru iconomia și ocîrmuirea firii; căci – precum ochii trupului, oricît de frumoși și buni ar fi, nu pot să vadă fără a avea lumină – tot așa și sufletul, care e alcătuit spre a fi primitor de Duh Sfînt, dacă nu are lumina Sfîntului Duh, nu poate vedea și înțelege dumnezeieștile noime.

și nu poate înțelege că ele se judecă duhovnicește.

Adică omul sufletesc nu poate înțelege că cuvintele Domnului au trebuință de credință și că nimeni nu poate să le înțeleagă cu silogisme omenești. Căci aceasta vrea să zică prin: „se judecă duhovnicește”, în loc de: Noimele dumnezeiești își au dovezile prin credință și prin Duh.

ajuns; iar pe el nici unul din oamenii ce au dăhul lumii nu poate să-l cunoască și să-l judece. Căci numai cine are și el cerescul Duh al Dumnezeirii îl poate cunoaște pe cel asemenea, precum zice Apostolul: «cu cele duhovnicești se aseamănă cele duhovnicești», căci «omul sufletesc nu primește pe cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sînt nebunie; iar cel duhovnicesc toate le judecă, el însă de nimeni nu e judecat» (*Cuvîntul* 9, capitolul 8). (n. aut.)

⁵⁶ Oarecari dascăli spun că, prin cuvintele acestea, Apostolul deslușește trei feluri de oameni: „trupești”, „sufletești” și „duhovnicești”. Astfel, „trupesc” este acela care se află afară de fire, săvîrșind răul și păcatul; „sufletesc” este acela care se află în starea cea după fire, nefăcînd nici răul, nici fapta bună; iar „duhovnicesc” este acela care se află în starea mai presus de fire, fiind învrednicit de darurile Duhului și povățuit de Sfîntul Duh. Adică, de pildă: un om care nedreptățește și răpește lucrurile altuia se zice că este „trupesc”; unul care nu nedreptățește pe nimeni, dar nici nu voiește a-l nedreptăți alții pe el, se numește „sufletesc”; iar altul – care nu numai că nu nedreptățește pe nimeni, dar și rabdă cu mulțumire și se bucură cînd e nedreptățit de alții – acesta se zice că e om „duhovnicesc”.

Iar Coresi zice că „om sufletesc” este acela ce urmează sufletului celui firesc și simțitor. Și Teofilact zice aceasta, cînd filcuiește zicerea „mărește sufletul meu pe Domnul” (*Luca* 1:46).

Să știi că *Scriptura* face osebite între „duh” și „suflet”. Căci îl numește „om sufletesc” pe cel ce viază după fire, și se ocîrmuiește cu cugetări omenești – de pildă: cînd flămînzește, mănîncă; sau își urăște vrăjmașii – și, în scurt, nu face nimic mai presus de fire. Iar „duhovnicesc” îl numește pe cel ce trece mai presus de legile firii și nu cugetă nimic omenesc. Așa este deosebit sufletul de duh în *Scriptură*. (n. aut.)

15 Iar cel duhovnicesc le judecă pe toate, iar el nu se judecă de nimeni;

Omul duhovnicesc – zice – le știe pe toate cum sînt: și pe cele de față, că sînt vremelnice; și pe cele ce vor fi, că sînt veșnice; și a sa așezare, că își va dobîndi mîntuirea; și așezarea celor necredincioși, că se vor munci. Pentru aceasta îi și „judecă”, adică îi muștră; dar el nu e judecat, adică nu e muștrat de nici un necredincios⁵⁷, la fel cum, de pildă, un om cu ochi sănătoși și limpezi se vede și pe sine, și pe cei care nu văd; iar orbul nu le vede nici pe ale sale, nici pe ale altora.

16 căci „cine a cunoscut mintea Domnului, ce să-l învețe pe el?” (Isaia 40:13)

Pavel numește „minte a Domnului” mintea omului duhovnicesc. Iar acest „ca să învețe” va să zică: Cine-l va îndrepta? Deci, fiindcă mai sus a zis că „omul duhovnicesc nu se judecă de nimeni”, acum întărește aceasta aducînd martor pe Proorocul Isaia, care zice: Cine știe mintea Domnului și cine poate să învețe și să îndrepteze mintea Domnului? Nimeni, cu adevărat! Pentru că, dacă nu știe nicidecum mintea Domnului, cum poate să o îndrepteze? Iar fiindcă omul duhovnicesc are în sine mintea Domnului, atunci cine poate să-l învețe și să-l îndrepteze? Cu adevărat, nimeni!

Noi însă avem mintea lui Hristos.

Să nu te miri – zice – pentru ceea ce ți-am spus, anume că omul duhovnicesc are „minte a Domnului”, căci noi toți, Apostolii și Creștinii, „avem mintea lui Hristos”, adică tot ceea ce știm ne-a fost descoperit de către Hristos. Astfel, și mintea [„înțeleșul”, n. m.] pe care o avem despre lucrurile dumnezeiești, adică cunoștința dogmelor duhovnicești ale credinței, de la Hristos o avem, și de aceea nici nu sîntem judecați de cineva.

Unii însă au numit „minte a lui Hristos” pe Tatăl și pe Sfîntul Duh, căci noi, avîndu-L pe Hristos întru noi, împreună Îl avem și pe Părintele lui Hristos și pe Sfîntul Lui Duh.⁵⁸

⁵⁷ Iar marele Vasilie așa hotărăște care este cel duhovnicesc: „Cel ce nu mai trăiește după trup, ci este perturbat de Duhul lui Dumnezeu și se află fiu al lui Dumnezeu, făcîndu-se de un chip cu chipul Fiului lui Dumnezeu, acesta se numește duhovnicesc” (*Despre Sfîntul Duh*, capitolul 25). Vezi și subînsemnarea zicerii: „dacă i se pare cuiva a fi Prooroc ori duhovnicesc” (*1 Corinteni 15:37*).

⁵⁸ [...] Și marele Vasilie zice, filciind începutul *Evangheliei lui Ioan*: „De ce Se numește «Cuvînt»? Ca să se arate că din Minte S-a născut. De ce Se numește «Cuvînt»? Pentru că S-a

CAPITOLUL III

1 Și eu, fraților, nu v-am putut grăi ca unor oameni duhovnicești, ci ca unora trupești.

Fiindcă Apostolul a smerit mai sus mândria Corintenilor întru înțelepciunea cea din afară, acum – pentru ca ei să nu poată zice: Noi nu ne fălim întru înțelepciunea cea din afară, ci întru cea din lăuntru și duhovnicească! – el le arată aici că nici întru duhovniceasca înțelepciune cea din lăuntru a Creștinilor nu sînt împliniți. Căci zice: Voi, Corinteni, încă nu ați auzit vreo noimă și învățătură desăvîrșită. Și drept urmare a zis: Nu am putut să vă vorbesc ca unor oameni duhovnicești și împliniți, ci ca unora trupești și neîmpliniți – ca să arate că nu din zavistie nu le-a grăit lor vreo învățătură desăvîrșită, ci pentru că ei se îndelétniceau încă în cele trupești.

Cum puteau însă Corinteni, trupești fiind, să facă minuni? Răspundem că erau între dînșii și desăvîrșiți, și nedesăvîrșiți – precum am zis la început – primii făcînd minuni, iar ceilalți nu. Și, de altfel, cineva poate face minuni chiar dacă este trupesc, precum erau cei ce scoteau dracii cu numele lui Hristos. Căci minunile se fac pentru folosul altora și de aceea, de multe ori, se lucrează și prin cei nevrednici.

2 Ca pe niște prunci în Hristos, v-am hrănit cu lapte, nu cu mîncare, căci încă nu puteați mîncă, și încă nici acum nu puteți, căci sînteți încă trupești.

Zice: Fiind încă prunci întru tainele lui Hristos, v-am hrănit cu lapte, adică cu învățătura cea mai simplă, și nu v-am dat mîncare, adică învățătura desăvîrșită. De ce? Pentru că nu aveți putere să o primiți. Și, doborînd mândria lor, Pavel adaugă: Nici acum nu aveți putere să o primiți, pentru că cugetați cele ale trupului! Vezi, iubitele, că de aceea nu puteau Corinteni, fiindcă nu voiau să fie duhovnicești, ci trupești.

3 Cîtă vreme întru voi este pizmă, și prigonire și dezbinări, nu sînteți oare trupești și nu după om umblați?

născut fără patimă. De ce Se numește «Cuvînt»? Pentru că este chip al Celui ce L-a născut, arătîndu-L pe Născător întru Sine întru totul, prin nimic despărțindu-Se de El și, totodată, desăvîrșit aflîndu-Se de Sine-Și, precum și cuvîntul nostru închipuie toată înțelegerea noastră.”

Iar purtătorul de Dumnezeu Maxim zice că „noi avem mîntea lui Hristos” nu pentru că mîntea lui Hristos s-ar despărți de El și ar veni cu înființare și ipostatic în mîntea noastră, nici pentru că mîntea noastră s-ar despărți de noi și s-ar duce la Hristos; ci aceasta însemnează că noi înțelegem cele pe care le înțelegem *după* Hristos, adică după voia și plăcerea lui Hristos (capitolul 83 din a doua sută din cele teologice). (n. aut.)

Apostolul a zis toate cele mai dinainte pentru mai marii Corintenilor și pentru cei ce se făleau întru înțelepciunea lor. Iar acum întoarce cuvîntul către cei ce se supuneau celor mai mari și înțelepților aceștia, și zice: Cu dreptate vă numesc trupești, pentru că între voi se află pizme, prigoniri și dezbinări. Apostolul ar fi putut să-i mustre pentru curvie și pentru alte multe metehne pe care le aveau, dar pomenește aici de cele care trebuiau vindecate mai degrabă, căci Corintenii păcătuiau mai mult prin dezbinări și prigoniri. Și, totdeauna și pretutindeni, Apostolul unește zavistia cu prigonirea, fiindcă zavistia este mai- ca ce naște prigonirea. Și zice: Deci, atîta vreme cît aveți patimile acestea, oare voi, Corintenii, „nu umblați după om”, adică nu cugetați trupește, ome- nește, lucruri pămîntești? Ba chiar așa, cu adevărat!

**4 Căci – cînd unul zice: Eu sînt al lui Pavel!; iar altul:
Eu sînt al lui Apollo! – au nu sînteți trupești?**

Corintenii nu ziceau cuvintele acestea – precum am spus și mai sus – ci Apostolul a închipuit cuvîntul întru numele său și al lui Apollo, ei fiind dascălii cei mai slăviți și mai înțelepți pe care-i aveau Corintenii și cărora se supuneau.

**5 Deci cine este Pavel și cine este Apollo? – decît slujitori
prin care ați crezut,**

Închipuind cuvîntul cu numele său și al lui Apollo, Apostolul ajunge la țelul său, zicînd că: Dacă noi, Apostolii, nu sîntem nimic, ce ar zice cineva despre învățătorii voștri? Noi -- zice – sîntem numai slugi și slujitori ai lui Iisus Hristos, iar nu rădăcină și izvor al bunătăților, care e doar Hristos. Așadar, nu se cuvine a ne lăuda că v-am adus bunătățile și darurile lui Dumnezeu, căci totul este al lui Dumnezeu, Care v-a dăruit aceste bunătăți, și nu al nostru, al slujitorilor Lui. Și nu a zis: „sîntem evangheliști și propovăduitori”, ci: „slugi și slujitori”, fiindcă evangheliștii și propovăduitorii bine-vestesc și propovă- duiesc doar cu cuvîntul, pe cîtă vreme slugile slujesc și cu lucrul.⁵⁹

⁵⁹ Din zicerea aceasta, cei ce teologhiesc trag încheierea că, în sfințita lucrare a Dumne- zeieștilor Taine, arhieriei și ieriei, adică preoții, ajută numai organicește [„ca instrumente”, n. m.], ca niște mijloace ale întîiei pricini, adică ale darului prea-Sfîntului Duh, de către Care se lucrează cu desăvîrșire toate Tainele, Acesta fiind pricina săvîrșitoare. Despre aceasta zice dumnezeiescul Hrisostom: „Împlinind forma, preotul stă zicînd graiurile, iar puterea și darul sînt ale lui Dumnezeu (Care le săvîrșește)” (în *Cuvînt la vînzarea lui Iuda*). Și iarăși: „Nici În- gerii, nici Arhanghelii nu pot lucra ceva pe lîngă cele date de Dumnezeu, ci Tatăl, și Fiul și Sfîntul Duh le iconomisește pe toate, iar preotul își împrumută limba sa și își dă mîna sa.” (*Cuvîntul 86 la Ioan*) (n. aut.)

precum i-a dat Domnul fiecăruia.

Zice: Nici această mică vrednicie a slujbei și a slujirii nu o avem de la noi înșine, ci tot de la Domnul, fiecăruia cu măsura lui – adică unul mai mult, și altul mai puțin – precum i-a dăruit Domnul.

6 Eu am sădit, Apollo a udat, dar Dumnezeu le-a crescut.

Zice: Întîi, eu am semănat în sufletele voastre sămînța propovăduirii evangheliei, iar Apollo, cu îndesita învățătură a sa, a udat sămînța propovăduirii mele și nu a lăsat-o să se usuce de arșița ispitelor diavolului și a oamenilor necinstitori de Dumnezeu. Totul este însă al lui Dumnezeu, pentru că El Însuși a crescut sămînța sădită de mine și udată de Apollo, și a înaintat-o, îndreptînd-o, și v-a făcut să rodiți.⁶⁰

*7 Prin urmare, nici cel ce sădește nu este ceva, nici cel ce udă,
ci Dumnezeu ce crește.*

Vezi aici înțelepciunea marelui Pavel? Vezi cum ușurează defăimarea înțelepților și bogaților învățători din Corint prin păruta defăimare și nimicire a sa și a lui Apollo, învățînd că se cuvine să luăm aminte numai de Dumnezeu și Lui să-I închinăm toate bunătățile și darurile pe care le avem, pentru că ale Sale sînt!

8 Iar cel ce sădește și cel ce udă sînt una,

Adică: Amîndoi – eu, care am sădit, și Apollo, care a udat – sîntem una, dat fiindcă nu putem face nici un lucru de sine, fără Dumnezeu. Și atunci voi cum vă mîndriți unul asupra altuia, de vreme ce toți sînteți una, neputînd isprăvi nimic fără ajutorul lui Dumnezeu?

însă fiecare își va lua plata după osteneala sa.

Fiindcă cei ce osteniseră mai mult întru credință urmau să se lenevească auzind că „toți sînt una”, Pavel îndată îndreptează cuvîntul și zice că cel ce să-

⁶⁰ Iar dumnezeiescul Grigorie al Nyssei, prin „sădirea” lui Pavel înțelege catehizarea și învățătura credinței; iar prin „udarea” lui Apollo, că el îi boteza pe cei catehizați de Pavel. Căci zice Sfîntul acesta așa: „Apostolul «sădește» prin învățătură (prin catehizare), iar Apollo «adapă», botezînd prin tainica naștere de-a dona și aducînd la taină pe cei catehizați de Pavel” (*Cuvîntul al doilea împotriva lui Evnomie*). Iar aceasta e ceea ce a zis Pavel mai înainte: „Nu m-a trimis pe mine Hristos să botez, ci ca să binevestesc” (stihul 17 al capitolului trecut). (n. aut.)

dește și cel ce udă sînt una fiindcă nu pot face nimic fără Dumnezeu, Cel ce crește, dar că ei se osebesc unul de altul în privința răsplătirii pe care au s-o primească de la Dumnezeu, fiecare luîndu-și plata după osteneala lui, ori mai multă, ori mai puțină. Nu a zis însă că se va plăti fiecăruia după lucrul său, ci după osteneală. Fiindcă, de multe ori, cineva ostenește, dar nu isprăvește lucrul pentru care s-a ostenit; însă, deși nu l-a putut isprăvi, nu se lipsește de plata osteneții sale, ci are să o primească negreșit.

9 Căci noi împreună-lucrători sîntem ai lui Dumnezeu;

Zice: Noi, care învățăm și propovăduim, sîntem împreună-lucrători ai lui Dumnezeu, fiindcă împreună-lucrăm pentru scopul lui Dumnezeu, Care voiește să mîntuiască pe toți oamenii prin învățatură și propovăduire. Însă nu sîntem noi înșine făcători ori dătători – adică nu lucrăm, nici nu dăm de la noi înșine mîntuirea oamenilor – ci Dumnezeu. Deci noi, de vreme ce sîntem împreună-lucrători pentru scopul lui Dumnezeu, nu trebuie să fim defăimați. Și iarăși, fiindcă nu noi sîntem făcătorii mîntuirii oamenilor, ci totul este al lui Dumnezeu, nu se cuvine a ne mîndri.

voi sînteți arătura lui Dumnezeu, zidirea lui Dumnezeu.

Fiindcă a zis mai sus că i-a „sădit” pe Corinteni, Pavel stăruie întru această metaforă și aici îi numește „arătură a lui Dumnezeu”. Iar „zidire” îi numește fiindcă mai jos va vorbi de „temelia” Bisericii lui Hristos. Deci zice: O Creștinilor! – dacă sînteți arătură și zidire a lui Dumnezeu, atunci sînteți datori a vă numi de la numele lui Dumnezeu, al Stăpînului arăturii și zidirii acesteia, iar nu de la numele plugarilor și ale zidarilor. Așadar, fiind „arătură”, trebuie să fiți îngrădiți împrejur cu o îngrădire a unirii, așa cum e și holda arată. Iar ca „zidire”, sînteți datori a fi uniți unul cu altul, la fel cum e unită zidirea.

10 După darul dat mie de Dumnezeu, eu am pus temelie ca un înțelept arhitect;

Pavel se numește aici „arhitect înțelept” (întîi meșter) nu ca să se înalțe pe sine, ci ca să arate că aceasta este însușirea arhitectului înțelept, a pune temelie prea-tare casei și Bisericii credincioșilor, aceasta fiind Hristos și credința în Hristos. Și faptul că Pavel nu se mîndrește numindu-se pe sine așa este arătat din ceea ce zice: „După darul dat mie de Dumnezeu am pus temelie”; așadar, fraților, a fi eu arhitect înțelept nu e isprava mea, ci a darului lui Dumnezeu.

iar altul zidește asupra acesteia. Dar fiecare să ia seama cum zidește!

Fiindcă, mai înainte, i-a învățat pe Corinteni depre unirea întru gând, adică să fie uniți și împreună-glăsuiți între dînșii, Apostolul îi învață acum și despre viață și petrecere. Căci „zidire” numește faptele și lucrările fiecăruia, care se zidesc asupra „temeliei”, adică asupra lui Hristos și a credinței întru Hristos.

11 Căci nimeni nu poate pune altă temelie decît aceea ce este pusă, care este Iisus Hristos.

Zice: Nici un arhitect și întîi meșter, cîtă vreme rămîne arhitect înțelept, nu poate pune altă temelie afară de Hristos.⁶¹ Căci, dacă arhitectul nu e înțelept, pune altă temelie, însă din aceea urmează eresuri și dezbinări. Iar voi, Corintenilor, fiindcă-L aveți ca temelie pe Hristos, sînteți datori să nu zidiți asupra acesteia faptele zavistiei și ale prigonirii, ci lucrările unirii și ale faptei bune.

12 Iar dacă cineva zidește pe această temelie aur, argint, pietre scumpe, lemne, iarbă, stuf, lucrul fiecăruia se va face arătat;⁶²

După ce noi, Creștinii, primim credința întru Hristos ca temelie a toată casa și Biserica credincioșilor, începem fiecare să zidim asupra ei. Unii zidesc lucrările cele bune, osebite între dînsele, mai mari sau mai mici. De pildă, zidesc pe această temelie fecioria și necăsătoria, ca aur; iar nunta cea cinstită, ca argint; necîștigarea de averi, ca pe niște pietre scumpe; iar milostenia, ca un alt lucru de mai mic preț.⁶³ Alții zidesc asupra temeliei credinței lucrările cele

⁶¹ Sfîntul Grigorie Nyssis – tilcuind zicerea lui Solomon: „Domnul M-a zidit început căilor Sale la lucrurile Lui, mai înainte de veac M-a zidit” (*Pilde* 8:22) – zice: „Aceasta se zice despre Hristos după firea Sa omenească, iar nu după dumnezeirea Lui, căci El Se face nouă temelie mai înainte de veacul viitor, după glasul lui Pavel, care zice că «nimeni nu poate pune altă temelie afară de ceea ce este pusă»” (*Cuvîntul al doilea împotriva lui Evnomie*). (n. aut.)

⁶² Dumnezeiescul Maxim tilcuiește zicerea aceasta așa: „Avîndu-L pe Domnul ca temelie, să zidim asupra ei înălțimea bunătăților; să punem «aur», «argint», «pietre scumpe» – adică: cuvîntare de Dumnezeu curată și nemincinoasă, viață străvezie și strălucită, cugetări dumnezeiești și înțelegeri luminate ca mîrgăritarul – iar nu «lemn», nici «iarbă», nici «trestii», adică: nici slujire la idoli, nici căscare de gură către cele simțite, nici viață fără de socotință, nici cugetări pătimașe și lipsite de priceperea cea după înțelepciune” (capitolul 12 al suvei a doua din cele teologice). (n. aut.)

⁶³ Dumnezeiescul Ambrozie înțelege prin „aur” dragostea, prin „argint” înțelepciunea, iar prin „pietre scumpe” celelalte fapte bune (la Coresi).

Iar Sfîntul Grigorie al Nysssei zice așa: „Pe temelia aceasta se poate zidi «aur», «argint» ori «pietre scumpe». Acestea sînt faptele bune; iar «lemn», «iarbă» și «trestie» însemnează firea răutății, care nu se gătește spre nimic altceva decît numai spre cheltuiala focului” (*Cuvîntul al șaptelea către cei bisericești*). (n. aut.)

rele, care au și ele trepte și măsuri. De pildă, cineva zidește necurăția patimilor celor trupești, ca o iarbă; iubirea de argint și lăcomia de averi, ca paiele țarinii secerate, care ard mai lesne decât celelalte; iar beția, risul și glumele, ca niște lemne. Poate că unii înțeleg însă altfel și zic că „lemnele” ar fi păcatele celor trupești și iubirea de argint, iar „paie” și „iarbă” zic că ar fi beția, îmbuibarea și glumele.

**13 ziua (Domnului) îl va arăta. Căci în foc se va descoperi,
focul va lămuri ce fel este lucrul fiecăruia.**

Aici, Pavel numește „ziua” pe aceea a celei de-a doua veniri și a Judecării Domnului. Și zice că cu foc se vor arăta, adică se vor descoperi, ce fel sînt după firea lor, ori „aur” și „argint”, ori „lemne”, „iarbă” și „trestii”.⁶⁴

**14 Dacă lucrul zidit de cineva va rămîne, acela va lua plată;
15 iar dacă se va arde lucrul cuiva, el se va păgubi.**

Zice: Dacă tu – o Creștine! – ai zidit asupra temeliei credinței lucruri și fapte bune ca aurul și argintul, lucrurile și faptele tale cele bune vor rămîne negreșit, și tu vei lua ca plată a lor împărăția cerurilor. Iar dacă ai zidit lucruri rele și păcate, să știi că lucrurile tale cele rele nu vor suferi iuțimea focului celui veșnic, ci vor arde, și se va arăta că au fost rele. Căci – precum cineva ce ar trece printr-un rîu de foc purtînd arme de aur s-ar face mai strălucit, iar dacă ar fi încărcat cu iarbă și cu trestii, ar arde împreună cu acelea – tot așa se întîmplă și cu faptele cele bune și cu cele rele. De aceea, nu e de ajuns doar credința, fără fapte bune. Căci, deși temelia este Hristos și credința în Hristos, dacă faptele nu sînt după Hristos și potrivite cu credința – adică bune și sfinte, precum credința e bună și sfîntă – ele sînt vrednice a se arde.

⁶⁴ Despre această zicere, marele Vasilie zice așa: „«Acesta [Hristos] vă va boteza cu Duhul Sfînt și cu foc», «botez de foc» numind cercarea din vremea Judecării, precum zice Apostolul: «Focul cercetează ce fel este lucrul fiecăruia» și «ziua (Domnului) îl va arăta, căci în foc se descoperă.»» (*Despre Sfîntul Duh*, capitolul 15).

Iar dumnezeiescul Diadoh și purtătorul de Dumnezeu Maxim vorbesc mai într-un glas cu marele Vasilie. Căci Diadohul zice așa: „Acea [...] se vor lăsa întru mulțimea tuturor celorlalți oameni, ca unii ce sînt sub judecată, pentru ca, cercetîndu-se prin focul judecării, să-și ia de la Dumnezeu nostru și de la Împăratul Iisus Hristos soarta ce li se cuvine după faptele lor” (capitolul 3). Iar purtătorul de Dumnezeu Maxim, întrebînd despre zicerea aceasta, răspunde așa: „Cei ce nu au ajuns la desăvîrșire, ci se află avînd păcate, vin la Judecată ținîndu-se spre cercetare; și, dacă va atîrna mai mult cumpăna faptelor bune, se vor curăța de muncă” (în *Filocalie*, foaia 237). (n. aut.)

El însă se va mîntui, însă așa, ca prin foc.

Zice: „El”, adică păcătosul, nu are să se ardă și să se piardă desăvîrșit, adică să se ducă întru a nu mai fi, precum vor arde și vor pieri faptele lui cele rele; ci „se va mîntui”, adică se va păzi întreg, pentru a se arde în foc în veci. Căci și noi, cînd vorbim despre vreun lemn care nu arde cu lesnire, făcîndu-se cenușă, obișnuim a zice că se păzește în foc, adică rămîne nears îndelungată vreme. Acum înțelegem de ce „se păgubește” păcătosul, cel ce a făcut lucruri rele, pentru că el a ostenit întru lucruri care îi pricinuesc muncă. Totodată, el se păgubește fiindcă a pus osteneală zadarnică în lucruri neînființate, căci toate păcatele sînt nimic, la fel cum s-ar păgubi un negustor care ar da bani mulți și ar cumpăra un dobitoc mort în loc de unul viu. Și „se mîntuiește” fiindcă rămîne întreg și nu piere, dar rămîne întreg pentru ca să se muncească veșnic. Așa îl cuiește zicerea aceasta dumnezeiescul Hrisostom împreună cu sfințitul Teofilact.⁶⁵

16 Au nu știți că sînteți biserică a lui Dumnezeu și Duhul lui Dumnezeu locuiește întru voi?

Aici, Apostolul începe a vorbi de pricina aceluia ce curvea și se împreuna cu mama sa vitregă. Și bagă de seamă – o, cititorule! – cum folosește cuvîntul

⁶⁵ Iar faptul că lucrurile cele rele au să se ardă și să se piardă de tot, nu însă și păcătosul care le-a făcut, este mărturisit și de marele Vasile, care zice: „Păcatul nu are ființă proprie, ci, întru cei ce îl fac și întru cele ce se fac rău, el lipsește sufletul de ființa binelui, căci, din pricina nedreptăților, el închîpuie întuneric gîndit, care se topește cu lumina dreptății. Fiindcă, dacă faptele rele încetează, se pierde și firea păcatului, după cum zice [*Scriptura*]: «Se va căuta păcatul lui, și nu se va afla» (*Psalom 9:39*). Se împlină însă ca, celor ce păcătuiesc, să le fie păstrată pedeapsa și nedezlegată munca pentru păcate.” [...]

Ci și Fotie (la Icumenie) îl cuiește zicerea „ca prin foc” așa: „Și vezi ce a adăugat: «așa – zice – ca prin foc», adică așa se va mîntui, ca și cum ar fi ținut în foc – adică arzîndu-se, dar netopindu-se. A avut trebuință de această adăugire – anume că păcătosul «se va mîntui» arzîndu-se în foc de-a pururi – pentru ca tu, auzind de «mîntuire», să nu socotești că munca va fi doar pînă se vor arde faptele.”

Iar Dialogul (în capitolul IV al *Dialogurilor*) și Augustin (în îlucuirea psalmului 37) înțeleg că „focul” acesta este focul pocăinței în viața aceasta (la Coresi). Însă aici, prin „foc” se înțelege cel al venirii Mîntuitorului a doua oară, precum au îlucuit dumnezeiescul Hrisostom, Teofilact și Fotie într-un glas. Fiindcă, prin „ziua Domnului”, se înțelege aici aceea a Judecății și venirea a doua, precum a îlucuit-o și marele Vasile mai în urmă. Ci și Teologul Grigorie zice (în *Cuvînt despre botez*): „Știu și foc care nu e curățitor, ci muncitor, adică pe acela gătît diavolilor și îngerilor lui, sau pe cel ce va purcede de la fața Domnului și va ardă împrejur pe vrăjmașii Lui.” Iar sfințitul Cosma adaugă: „La sfîrșit, în foc îi botează Hristos pe cei nesupuși, care nu-L socotesc pe El Dumnezeu. Deci focul acela va cerca și va desluși faptele cele bune și cele rele.” Iar Teodorit zice așa: „[...] În ziua arătării Mîntuitorului va fi judecată și cercetare amănunțită, și focul îi va arăta pe cei ce au viețuit viață bună mai strălucit decît aurul și argintul, iar pe lucrătorii răutății îi va topi ca pe niște lemne, și iarbă și trestii.” [...] (n. aut.)

rușinător și muștrător, căci îl muștră pe acela ce curvea și făcea amestecare de sînge aducînd aminte de darul dat nouă, Creștinilor, adică de locuirea Sfîntului Duh în inimile noastre, chiar dacă nu a pus aici arătată fața celui amestecător de sînge, ci face cuvîntul obștesc și nehotărîtor.

Se încheie însă din cuvintele Apostolului și aceasta, că Duhul Sfînt este Dumnezeu. Fiindcă – dacă noi, Creștinii, sîntem „biserica lui Dumnezeu” pentru că Duhul cel Sfînt locuiește întru noi – atunci Duhul Sfînt este Dumnezeu.⁶⁶ Căci zice: „Oare nu știți că trupul vostru este lăcașul Sfîntului Duh, pe Care Îl aveți de la Dumnezeu?” (*1 Corinteni* 6:19).

***17 De va strica cineva lăcașul lui Dumnezeu,
îl va strica pe acela Dumnezeu,***

Dumnezeu – zice – „îl va strica”, adică îl va pierde, pe acela care strică lăcașul trupului său prin curvie și prin necurăția trupului. Însă Apostolul nu zice aceasta blestemînd, ci mai-nainte spunînd ce are să se facă.

căci sfînt este lăcașul lui Dumnezeu, (acela) care sînteți voi!

Așadar curvarul nu poate fi sfînt, căci a pierdut darul de a fi lăcaș al lui Dumnezeu, ieșind din inima lui Dumnezeu cel Sfînt, Care îl sfințează. Și care este lăcașul? Voi adică, de veți rămîne curați și sfinți!

18 Nimeni să nu se amăgească!

Nimeni – zice – să nu se amăgească că lucrul poate fi altfel decît l-am zis eu.

***De i se pare cuiva dintre voi a fi înțelept în veacul acesta,
să se facă nebun, ca să fie înțelept!***

După ce a zis puține cuvinte cu chip ghicitoresc despre cel ce curvea și făcea amestecare de sînge cu mama sa vitregă, Apostolul întoarce iarăși cuvîntul către aceia ce se mîndreau întru înțelepciunea cea din afară. Și zice: Dacă vreunul dintre voi socotește că e înțelept, acela „să se facă nebun” – adică să necinstească și să defaima omeneasca înțelepciune din afară, pentru ca să cîș-

⁶⁶ Din zicerea aceasta a lui Pavel, și Teologul Grigorie (în *Cuvîntul despre Sfîntul Duh*) împreună cu marele Vasilie (în cuvintele despre Sfîntul Duh) trag încheierea că Duhul Sfînt este Dumnezeu. La fel zice și Teodorit: „Cuvîntul mărturisește că prea-Sfîntul Duh este Dumnezeu.” (n. aut.)

tige înțelepciunea dumnezeiască.⁶⁷ Fiindcă – așa cum sărăcia cea după Dumnezeu este bogăție, iar ne-slava cea după Dumnezeu este slavă – tot așa și nebunia cea după Dumnezeu este înțelepciune. Vezi însă – o, cititorule! – că nu i-a zis aceluia să lepede înțelepciunea cea din afară, ci i-a zis un lucru mult mai mare, să se facă „nebun”, adică să nu gîndească ceva de la sine, nici să creadă cugetelor sale, ci să urmeze lui Dumnezeu și să creadă întru toate cuvintele Lui ca unul fără de minte.

19 Căci înțelepciunea lumii acesteia este nebunie la Dumnezeu,

Zice că „înțelepciunea lumii este nebunie la Dumnezeu”, fiind nu numai fără folos, dar chiar o piedică în calea înțelepciunii adevărate și dumnezeiești; pentru că umflarea și mîndria pe care le pricinuieste celor ce o au îi oprește pe aceștia să învețe, făcîndu-i să rămînă pentru totdeauna întru neînvățătura și necunoștința adevărului. De aceea se și vînează și se prind de înalt prea-înțeleptul Dumnezeu ca niște nebuni și fără de minte, cum zice mai departe:⁶⁸

căci scris este: „El prinde pe cei înțelepți întru viclenia lor” (Iov 5:13).

Aici, Apostolul aduce mărturie de la Iov că omeneasca înțelepciune „este nebunie la Dumnezeu”. Și zice că întrutot-înțeleptul Dumnezeu prinde pe înțelepții cei din afară ca pe niște nebuni, adică îi biruiește cu înseși armele lor, vînzîndu-i întru viclenia lor.⁶⁹ Căci, deși par a fi înțelepți și întru-tot vicleni cu sofismele lor și cu multele lor silogisme împleticite, înaintea lui Dumnezeu ei se vădesc că sînt nebuni și fără de minte. De pildă, aceia socotesc că nu au tre-

⁶⁷ Despre aceasta, și Sfîntul Grigorie Tesalonicianul – îlcuind tropologic jadică pentru îndreptarea năravurilor, n. m.] acel cuvînt al Domnului care zice că „anevoie va intra bogatul întru împărăția lui Dumnezeu” (Matei 19:23) – spune că, precum cu anevoie se poate mîntui bogatul întru avuții, tot așa de anevoie se poate mîntui și cel bogat întru învățăturile cele din afară; iar dacă le va lăsa pentru Hristos, ori măcar dacă le va întrebuița spre slava lui Dumnezeu și spre folosul aproapelui, se poate mîntui. (n. aut.)

⁶⁸ Cu adevărat, înțelepciunea lumii acesteia „nebunie este la Dumnezeu”, căci – după Coresi – înțelepciunea cea veche se arată prea-mincinoasă și nebunească înaintea lui Dumnezeu atunci cînd zice așa: 1) că, din nimic, nu se face nimic; 2) că, din lipsă, nu se face întoarcere către deprindere (de pildă, că – din orb, ori surd, ori mort – nimeni nu poate fi văzător, sau auzitor sau viu); 3) că ființa întîmplării se află întru altă ființă; 4) că lumea este pururca vecuitoare; 5) că numărul 1 este neîmpărțit întru altul; 6) că nu pot fi două firi desăvîrșite într-un singur ipostas; 7) că Dumnezeu e nemărginit cu lucrarea; 8) că cel cu totul neîntrupat se mișcă după loc. Iar acestea toate stau împotriva cuvîntării noastre de Dumnezeu. (n. aut.)

⁶⁹ De aceea, și Tertulian (în *Despre suflet*, capitolul 3) și Irineu (în capitolul asupra ereticilor) i-au numit pe filosofi „părinți ai ereticilor” ce s-au făcut mai în urmă (la Coresi). (n. aut.)

buință de Dumnezeu și de dumnezeiasca înțelepciune, ci că le înțeleg pe toate cu cunoștința și cu înțelepciunea lor; Dumnezeu însă le-a arătat prin înseși faptele că multa vorbire și vicleșugul silogismelor lor nu i-au folosit cu nimic, ci că mai ales de Dumnezeu și de dumnezeiasca înțelepciune au ei nevoie. Astfel, chiar cu viclenia cu care socoteau că le știu pe toate, ei s-au vădit că nu știau nimic, ci sînt mai netrebniți și mai necunoscători întru cele de trebuință și mîntuitoare decît pescarii și făcătorii de corturi, precum erau ceilalți Apostoli și Pavel, care tăia piei și făcea corturi.

**20 Și iarăși: „Domnul cunoaște că gîndurile înțelepților sînt zadarnice”
(Psalm 93:12)**

Dumnezeu – zice – cunoaște gîndurile înțelepților și știe că mult-împleticitele lor silogisme și sofisme sînt nefolositoare și zadarnice spre mîntuirea lor. Și [– vrea să zică Apostolul –] de vreme ce aceștia sînt astfel, cum voi, Corinteni, cugetați cele împotriva lui Dumnezeu și nu-i lepădați pe înțelepții cei din afară ca pe niște zadarnici și nefolositori, ci îi ocrotiți și îi îmbrățișați ca pe niște folositori și mîntuitori?

**21 Așa că nimeni să nu se laude între oameni, căci toate sînt ale voastre:
ori Pavel, ori Apollo, ori Chifa,**

Apostolul pare a zice aceste cuvinte Corintenilor care se supuneau înțelepților și bogaților, însă el îi înfruntă chiar pe acei înțelepți mîndri și bogați, zicînd că nu li se cuvine a se mîndri întru înțelepciunea cea din afară, fiindcă aceasta este nebulie; nici întru darurile duhovnicești, fiindcă acelea sînt ale lui Dumnezeu și li s-au dat pentru cei supuși lor. Căci aceasta însemnează zicerea „toate sînt ale voastre”, adică: De ce se mîndresc dascălii voștri? Și voi de ce îi umflați și îi faceți să se mîndrească? Nu cumva au vreun dar al lor? Nu! – căci darurile pe care le au sînt ale voastre și pentru folosul vostru le-au fost date de Dumnezeu. De aceea, ei sînt datori față de voi. Și aici, Pavel iarăși s-a adus ca pildă pe sine și pe Petru, ca să facă cuvîntul mai ușor și să arate că: Dacă noi, Apostolii, am luat darurile de la Dumnezeu pentru al vostru folos și pentru voi ne-am hirotonisit învățători de către Dumnezeu, cu mult mai virtos învățătorii voștri de acum nu au dreptate a se fâli întru darurile pe care le au ca întru oarecari isprăvi ale lor, pentru că acestea sînt bunătăți străine, dăruite de Dumnezeu pentru mîntuirea voastră.⁷⁰

⁷⁰ Din zicerea aceasta, dumnezeiescul Hrisostom trage încheierea că tot pentru Creștini se dă Sfîntul Duh și preoților nevrednici, zicînd așa: „Căci – dacă Dumnezeu a făcut a se slobozi

22 ori lumea, ori viața, ori moartea, ori cele ce sînt, ori cele ce vor fi,

Zice: O fraților! – chiar viața învățătorilor este pentru voi, cei ce învățați de la dînșii, ca să vă folosiți de ea. La fel, și moartea tot pentru voi o suferă învățătorii, primejduindu-se la moarte pentru folosul vostru. Ori și altfel se înțelege aceasta, anume că moartea slobozită asupra lui Adam și a strănepoților lui s-a lăsat a fi pentru voi, ca să vă faceți întreg-înțelepți. Pentru voi s-a iconomisit încă și moartea Stăpînului Hristos, ca să vă mîntuiți de stricăciune și de îndoita moarte a sufletului și a trupului. În scurt a zice, pentru voi s-a făcut lumea toată, ca, prin privirea lumii, să vă povățuiți și să vă suiți cu mintea la cunoștința de Dumnezeu – Făcătorul a toate, Cel ce a zidit lumea – și ca să întrebuițați stricăciunea lumii acesteia către darul și iubirea lumii celei nestricate și veșnice. Pentru voi sînt bunătățile și darurile de acum, pe care Dumnezeu le dăruiește încă de aici celor ce cred în El; la fel și cele viitoare, tot pentru voi sînt gătite.

*23 toate sînt ale voastre. Iar voi, ai lui Hristos,
iar Hristos al lui Dumnezeu.*

Hristos nu este al lui Dumnezeu precum sîntem noi ai lui Hristos. Căci noi sîntem ai lui Hristos ca lucru și făptură a Lui, iar Hristos este al lui Dumnezeu ca Fiu al Lui, avînd pe Tatăl ca pricinuitor firesc. Prin urmare, deși zicerea este una, înțelegerea este osebită: pentru că nici făpturile nu sînt ale noastre precum sîntem noi ai lui Hristos, căci noi sîntem robi și făpturi ale lui Hristos cum sînt și toate celelalte, iar făpturile nu sînt nici ale noastre, nici făcute de noi. Așa că voi, Corinteni, nu ați făcut bine că v-ați supus unor oameni, de vreme ce sînteți robi ai lui Hristos.⁷¹

glas prin măgar și a dăruit blagoslovenii dumnezeiești prin vrăjitori, în gură necuvîntătoare și în necurata limbă a lui Valaam, lucrînd pentru păcătoșii Evrei – cu mult mai virtos va lucra acestea totdeauna pentru voi, cei bine-credincioși, și va trimite Dulul cel Sfînt preoților, deși sînt foarte pîngăriți. Căci nici [preotul] cel curat nu-L trage pe Acesta din curățenia sa, ci darul este cel care lucrează totul. Căci «toate – zice – pentru voi sînt, ori Pavel, ori Apollo, ori Kifa». Căci cele chezeșluite preotului doar Dumnezeu le dăruiește» (Cuvîntul 86, la Iona). Vezi și subînsemnarea zicerii: „plecați-vă povățuitorilor voștri” (Evrei 13:17). (n. aut.)

⁷¹ Și Teodorit zice că toate sînt ale noastre pentru iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Iar noi, ai lui Hristos, astfel: după firea Lui omenească, sîntem mădulare ale Lui; iar după dumnezeire, făpturi. Iar Hristos este al lui Dumnezeu ca Fiu adevărat, născut dintr-însul după dumnezeire. (n. aut.)

CAPITOLUL IV

1 Așa să ne socotească omul: ca slugi ale lui Hristos și ca iconomi ai Tainelor lui Dumnezeu.

Zice: De vreme ce noi, Apostolii și învățătorii sîntem „slugi ale lui Hristos”, pentru ce voi, Corinteni, Îi lăsați pe Stăpînul Hristos și nu vă numiți de la numele nostru, al slugilor și robilor Lui?

Și i-a numit pe Apostoli și pe învățători „iconomi ai Tainelor lui Dumnezeu” pentru a arăta că nu se cuvine ca ei să dea cuvîntul și învățătura fără de economie, ci trebuie să-i învețe pe aceia cărora li se cuvine, și cînd se cuvine, și cum se cuvine⁷²; și, mai ales, că învățătorii nu trebuie să arate Tainele lui Dumnezeu tuturor de oște, acest lucru fiind potrivit iconomului înțelept.

2 Iar ceea ce se caută la iconomi este să fie aflat cineva credincios.

Aceasta este dator a avea iconomul, a fi credincios întru cele date de Dumnezeu, adică a nu-și însuși lucrurile stăpînești încredințate și a nu le folosi ca și cum el însuși ar fi stăpînul și ar fi ale sale; ci să le întrebuițeze ca pe niște lucruri străine și să nu spună că sînt ale sale cele stăpînești, ci să spună cu totul dimpotrivă, că și cele ale sale sînt ale Stăpînului a toate Dumnezeu.

3 Iar mie prea puțin îmi este că sînt judecat de către voi sau de omeneasca zi.

Un rău se afla în Corint, anume că erau despărțiți: aveau dascăli Creștini care ședeau ca niște judecători și pe cinstitorii și iubitorii de Dumnezeu neînvățați îi osîndeau și îi depărtau, iar pe oamenii cei prea-răi și răzvrățiți îi alegau pentru limbușia lor. Și dădeau hotărîri cu obrăznicie, zicînd: Acela este vrednic, acela este mai bun decît celălalt, iar acela este mai prejos. Deci, fiind-

⁷² De aceea, nu e însușirea fiecăruia a se face preot, sau arhieru sau învățător al norodului și iconom al Tainelor lui Dumnezeu. Despre aceasta scria Isidor Pelusiotul către Paladie: „Nu e lucrul tuturor de a putea ține vrednicia preoției, care este mai înaltă chiar și decît împărăția; căci preotul ocîrmuiește lucrurile cele dumnezeiești, iar împăratul pe cele pămîntești. Ci preoția este pentru cei puțini, cei afit de drepti, care ar trebui să se osebească de către cei supuși precum se oselesc păstorii de oi, ca să nu zic mai mult” (epistola 216).

Zice și Teodorit: „Cel ce voiește a ne cinsti ca pe slugi să ne cinstească și ca de iconomi să se sfiască.» Iar dumnezeiescul Apostol nu numai că scria acestea, dar le și învăța [cu fapta]: căci i-a oprit pe Licaonii care se ispiteau a-i jertfi lui și lui Varnava, amîndoi rupîndu-și hainele și strigînd: «Sîntem oameni pătîmași, asemenea vouă!» Așa i-a zis și fericitul Petru lui Corneliu: «Și eu sînt om!» (Faptele Apostolilor 10:26).” (n. aut.)

că mai sus a zis că de la iconomi se cere a fi credincioși întru iconomia lor, Apostolul părea că prin ceea ce zice aici dă prilej dregătorilor de mai sus să judece viața tuturor; iar această judecată ar fi pricinuit mai mari prigoniri și dezbinări în Corint. Ca să nu se întâmple aceasta, Pavel îi oprește de a judeca pe alții și le zice: „iar mie prea-puțin îmi este”, adică: Aceasta îmi e de prea-mare necinste, a fi judecat cât de puțin de voi! Apoi, pentru a nu-i atinge ca și cum i-ar defăima, adaugă: „ori de vreo zi omenească”, adică: Necinste a mea e a fi judecat nu numai de voi, dar și de oricare alt om slăvit și înalt. Căci „zi omenească” e numită în *Scriptură* înălțimea, buna-norocire și slava omului, după zicerea psalmului: „Ziua nu mă voi teme” (*Psalm 55:2*), adică: Nu mă voi teme de îmbelșugările și de bunele-norociri ale omului.⁷³ Însă, auzind acestea, nimeni să nu-l osîndească pe Pavel pentru mîndrie, căci nu zice acestea despre sine cu adevărat, fiindcă nimeni nu l-a judecat nicicum, ci el a vorbit ca din partea lui ca prin aceasta să-i învețe pe ceilalți să nu judece.

4 Fiindcă nici eu nu mă judec pe mine însumi, căci nu mă cunosc cu nimic vinovat. Dar nu întru aceasta m-am îndreptat; cel ce mă judecă pe mine este Domnul.

Zice: Să nu credeți că prin ce am spus, anume că nici un om nu e vrednic a mă judeca, vreau să vă defaim pe voi sau pe altcineva. Căci socotesc că nici eu nu sînt destul de vrednic a mă judeca pe mine însumi, pentru că, neputînd a mă judeca drept și cu scumpătate, nu cunosc a fi vreo greșeală întru sine-mi și în conștiința mea. Însă, cu aceasta, nu m-am îndreptat, adică nu sînt curat de păcat, fiindcă se poate să fi făcut oarecari greșeli și să nu le cunosc. Căci singur Domnul este Cel care judecă acestea și le cunoaște cu amănuntul și fără sminteală. O cititorule! – socotește din aceste cuvinte cu ce scumpătate se va face cercetarea la Judecata viitoare, întru a doua venire a Stăpînului! Pentru că, atunci, Domnul are să afle greșeli ascunse încă și întru acela care nu e judecat de conștiința sa că a greșit în vreun lucru, ori cuvînt ori gînd!⁷⁴

⁷³ Iar Teodorit spune că „zi omenească” a numit puțina viață a firii omenești. (n. aut.)

⁷⁴ Din acest cuvînt al lui Pavel, învățăm că nu trebuie a ne încrede în conștiință atunci cînd nu ne muștră pentru vreo faptă a noastră. Căci „conștiință” se zice numai la acele greșeli pe care le știm, dar nu și la cele neștiute de noi. Fiindcă – după Ieremia – „inima e mai adîncă decît toate” (17:9) și multe patimi mărunte se află ascunse într-însa, pe care nu le știe întru totul nici însuși cel ce le are. Pentru aceasta îl ruga pe Dumnezeu și David, zicînd: „De cele ascunse ale mele curățește-mă!” (*Psalm 18:13*). De aceea, și tu, Creștine, să crezi că inima ta nu e niciodată cu desăvîrșire curată de patimi mărunte și ascunse cunoscute doar lui Dumnezeu, Acela care cercetează inimile, după Solomon, ce zice: „Tu singur știi inimile tuturor oamenilor” (*Cartea-a treia a împăraților 8:39*). Și totdeauna să ai de adevărată zicerea lui Ioan că Dumnezeu este mai mare decît conștiința noastră, adică: „Mai mare este Dumnezeu decît

*5 De aceea, să nu judecăm nimic mai înainte de vreme,
pînă ce nu va veni Domnul,*

Vezi acum – o, cititorule! – că nu despre sine a zis Pavel că oamenii nu sînt vrednici a-l judeca, ci pentru ca aceia din Corint să nu judece pe alții? Căci fericitul Pavel obișnuiește a face aceasta, adică a lua asupra sa cele socotite ale altora, ca în acest fel să facă cuvîntul mai îngruierător și mai bine primit de către ascultători.⁷⁵

Care va lumina cele ascunse ale întunericului și va vădi sfaturile inimilor.

Zice: Acum, în această viață, sînt ascunse faptele rele ale oamenilor – căci pe acestea le numește aici Apostolul „cele ascunse ale întunericului”. Căci, de multe ori, unul ce este necurat și stricat de păcate e socotit de ceilalți a fi curat

inima noastră și cunoaște toate” (1 Ioan 3:20). Căci – dacă marele Pavel, cu toate că nu cunoștea să-l fi muștrat conștiința de vreun lucru, nu se socotea totuși drept înaintea lui Dumnezeu pentru aceasta – cu cît mai vîrtos ni se cuvine nouă a nu ne socoti drepti, chiar dacă nu ne-ar muștra conștiința. (n. aut.)

⁷⁵ Iar marele Vasilie zice că din cuvintele acestea ale lui Pavel tragem încheierea că dacă s-ar afla întru stăpînirea noastră judecata vreunui frate, dar pricina ar fi necunoscută nouă nu se cuvine să-l judecăm pe fratele, după cea zisă de Apostolul despre cele necunoscute: „De aceea, să nu judecați ceva mai înainte de vreme, pînă ce nu va veni Domnul, Care va lumina cele ascunse ale întunericului.” [...] [De asemenea] să nu cuteze nimeni a judeca pe fratele, dacă nu se învinovățește că face aceleași lucruri el însuși, auzind ceea ce zice Domnul: „Scoate întâi birna din ochiul tău!”

Încă și Isidor Pelusiotul zice așa: „Pentru cele vădite, și Apostolul judeca și porunca a judeca; și a scos și a poruncit a scoate din Biserică. Iar pentru cele care nu erau vădite, a poruncit a zăbovi pînă ce va veni Domnul. Căci este lucru necuvîntos a răpi vrednicia Judecătorului, și a da hotărîrea fără judecată și a nu face aceasta după dreptarul adevărului.”

Iar dumnezeiescul Maxim zice: „Trebuie a ne înfricoșa că «Dumnezeu-Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului». Iar Fiul strigă și zice: «Nu judecați, și nu veți fi judecați!» Și Apostolul, de asemenea: «Nu judecați ceva mai înainte de vreme, pînă ce nu va veni Domnul!» Iar oamenii, lăsînd de a judeca păcatele lor-și, au răpit judecata de la Fiul, și judecă ei și-i osîndesc pe alții, ca și cum ar fi nepăcătoși. Cerul s-a înfricoșat de aceasta și pămîntul s-a cutremurat, iar ei, nesimțînd, nu se rușinează.”

Ia aminte însă că nu păcătuiește cineva atunci cînd spune păcatul sau greșeala altuia, fie pentru ca să-l îndrepteze pe acela, fie ca să-l folosească pe altul, precum zice același dumnezeiesc Maxim: „Cînd spune greșeala fratelui fără pătînire, o spune din două pricini: ori pentru ca să-l îndrepteze pe acela, ori pentru a-l folosi pe altul.” Iar de o spune – ori lui, ori altuia – afară de aceste două pricini, atunci o face pentru a-l ocări și a-l batjocori pe fratele. Și nu va scăpa de dumnezeiasca părăsire, ci negreșit va cădea întru aceeași greșeală ori întru alta și va fi rușinat de către alții, fiind vădit, și înfruntat și ocărit” (capitolul 72 al sutei a 3-a din cele despre dragoste). Aceasta o scrie și marele Vasilie în cele aschetice, adică în hotărîrea 25 pe scurt, din care a luat și dumnezeiescul Maxim cele zise mai sus. (n. aut.)

și îmbunătățit; iar atunci, la Înfricoșata Judecată, Dumnezeu va arăta toate faptele rele și ascunse și chiar sfaturile și cugetările ascunse din inima oamenilor. Astfel, de pildă, unul laudă pe cineva vrednic de laudă; lauda aceea este bună, dar cugetarea celui care laudă poate fi rea și stricată, căci îl laudă pe acel îmbunătățit cu scop rău, cu lingușire și fățarnicie. Și iarăși, altul judecă pe cineva zicând că vrea să-l îndrepteze, dar, după socoteala cea ascunsă din lăuntru inimii sale, face aceasta ca să-l batjocorească și să arate celorlalți greșeala fratelui său. Atunci însă, la viitoarea judecată a lui Dumnezeu, acestea toate și alte milioane nenumărate cugetări ascunse ale oamenilor au să se arate prea-descoperit.

Și atunci lauda se va face fiecăruia de la Dumnezeu.

S-ar fi convenit ca Apostolul să spună că atunci se va face de la Dumnezeu ori pedeapsa, ori lauda: pedeapsa pentru cei răi, și lauda pentru cei buni. Dar a lăsat deoparte pedeapsa și a zis numai despre laudă, ca să facă cuvântul mai mîngîietor.

6 Și acestea, fraților, le-am zis ca despre mine și Apollo pentru voi, ca să învățați din pilda noastră a nu cugeta mai presus de ce este scris,

Zice: Tot ce am zis mai sus – atît despre prigoniri și dezbinări, cît și despre cei ce judecă pe alții – le-am închipuit ca despre mine și Apollo, ca să învățați din această pildă a nu cugeta mai presus de ceea ce este scris. Căci pentru aceasta, că nu se cade a se lăuda și a se mîndri cineva, Domnul zice așa: „Cel ce vrea să fie mai întîi să fie în urma tuturor” (*Matei 23:12*); și altele nenumărate zice *Scriptura*. Iar despre faptul că nu se cuvine a judeca cineva, Domnul zice: „Nu judecați, ca să nu fiți judecați” (*Matei 7:1*).

ca să nu vă umflați (mîndriți) unul pentru altul, împotriva altuia.

Pavel zice cuvintele acestea către norod, căci el face învățătura de multe feluri și cu deosebire: uneori întoarce cuvîntul către ucenici, cei ce se supun, iar alteori către învățători, cei care îi supun. Și aici întoarce cuvîntul către ucenici, către cei supuși, pentru că aceștia se umflaseră și se mîndreau unul asupra altuia că au învățători înțelepți; și un ucenic se mîndrea că are învățător mai bun împotriva altui ucenic ce nu avea astfel de învățător, asemenea și acela împotriva celui alt.

Și cu dreptate numește „umflare” această mîndrie, după metafora și asemănarea foalelor ori altor lucruri care se umflă și se bășică de aer ori de vreo

rea umezeală și patimă. Astfel, cu acestea arată că mândria este deșartă, ne folositoare și plină de vînt.

**7 Căci cine te osebește pe tine? Și ce ai pe care să nu-l fi primit?
Iar dacă l-ai primit, de ce te fălești ca și cum nu l-ai fi primit?**

Învățătorilor le spune Pavel aceste cuvinte. „Cine – zice – te osebește pe tine”, învățătorule? – adică: Cine te-a cercat sau te-a judecat a fi vrednic de laudă, încît să te mîndrești, omule? Dar judecata oamenilor este greșită, căci, chiar dacă ești vrednic de laudă, aceasta nu este isprava ta, ci a lui Dumnezeu. Fiindcă El ți-a dat darul pentru care ești lăudat, nu l-ai dobîndit cu osteneala ta. Iar dacă l-ai luat de la Dumnezeu, atunci cum te îngîmfi ca și cum nu l-ai fi luat, ci l-ai avea de la tine și din ostenele tale? Pentru că cel ce ia nu se cuvine a se îngîmfa pentru ceea ce a luat, fiindcă e lucru străin, iar nu al său.

8 Iată, sînteți sătui! Iată, v-ați îmbogățit!

Cuvintele acestea sînt ale unui om îngreuiat de scîrbă. Atît de curînd – zice – v-ați îmbogățit voi, Corinteni, încît nu mai aveți trebuință de acum de nimic? V-ați săturat în atît de puțină vreme? Ați ajuns la desăvîrșire, ați luat toată bogăția cunoștinței dumnezeiești și a duhovniceștilor daruri, încît nu aveți trebuință a lua mai mult?⁷⁶ Însă această desăvîrșire pe care socotiți că o aveți se dă în veacul viitor, nu întru acesta. Apostolul zice acestea ca să arate că sînt prea-nedesăvîrșiți dacă cugetă așa.

Fără noi v-ați îmbogățit și ați dormit.

Apostolul zice și aceste cuvinte ca un om prea-îngreuiat și mîhnit, ca să le arate Corintenilor că erau fără conștiință și nemulțumitori. Căci – zice – voi – după ce v-ați învrednicit de asemenea daruri dumnezeiești, precum socotiți, și v-ați făcut astfel împărați și bogați – nu ați voit să ne faceți împreună-părtași ai bogăției și împărăției voastre și pe noi, Apostolii, cei care am ostenit pentru a lua voi darurile acestea.

**Și – o! – măcar de ați fi împărățit, ca să împărățim și noi
împreună cu voi!**

⁷⁶ Aici, Pavel îi mustră pe Corinteni aproape cu înseși cuvintele Proorocilor. Căci Isaia zice: „Zis-a Efraim: Însumi m-am îmbogățit!” (12:8). Și Zaharia Ia fel: „Bine este cuvîntat Domnul, că ne-am îmbogățit!” (11:5). (n. aut.)

„Măcar – zice – de ați fi împărățit!” – adică: Măcar de ați fi dobândit desăvârșirea! Apoi, ca să nu se creadă că-i ia în râs, adaugă: ... ca și noi, Apostolii și învățătorii voștri, să împărțim, adică să dobândim această desăvârșire și aceste bunătăți, pentru că slava voastră este și a noastră, de vreme ce fiecare învățător dorește ca ucenicii lui să sporească și să ajungă desăvârșiți.

**9 Căci mi se pare că Dumnezeu, pe noi, Apostolii, ne-a arătat
ca pe cei din urmă oameni, ca pe niște rînduiți spre moarte,**

Mîhnit, Pavel îi muștră, zicînd așa: Precum socotesc eu din cele ce faceți, pe noi, Apostolii și învățătorii voștri, Dumnezeu ne arată mult mai jos decît voi, și lepădați de toți oamenii și „rînduiți spre moarte”, adică osîndiți și gătiți numai spre a ne omori, iar nu spre a lua și noi dumnezeieștile daruri. Căci, din cugetările voastre că ați împărățit, închei că noi, Apostolii, care pătimim aștepta pentru Hristos, ne-am osîndit de Dumnezeu să fim mai prejos decît toți după daruri.

căci ne-am făcut privesițe lumii, și Îngerilor, și oamenilor.

Noi, Apostolii nu pătimim doar în vreun unghi sau parte a lumii, ci în toate părțile. Și ne văd pătimind nu numai oamenii – fiindcă cele pentru care pătimim nu sînt proaste oarecare și de nimic, ca să-i avem numai pe oameni prietori – ci ne văd și Îngerii. Pentru că luptele și nevoițele noastre sînt atît de mari, încît sînt vrednice a le privi chiar Îngerii, de vreme ce nu ne luptăm numai cu oamenii, ci și cu începătorii, și stăpînitorii și puterile răilor diavoli.

10 Noi – nebuni pentru Hristos, iar voi – înțelepți întru Hristos!

Acest cuvînt este iarăși muștrător. Căci – de vreme ce Apostolii erau bătuți și defăimați pentru Hristos, ca niște nebuni fără de minte, iar Corinteni erau cinstiți și socotiți înțelepți, și se mîndreau că acestea sînt după Hristos – Apostolul îi muștră, ca și cum le-ar zice: Și cum este cu puțință – o Corinteniilor! – a fi unite cele dimpotrivă întru aceleași cugetări pe care le avem și noi, și voi? Căci noi, necinstindu-ne, cugetăm că pentru Hristos sîntem necinstiți; iar voi – dimpotrivă, cinstindu-vă – cugetați că tot pentru Hristos sînteți cinstiți. Apoi, aceasta este cu neputință! Așadar, ori noi nu cugetăm după Hristos, ori voi! Dar, fiindcă e lucru nevrednic și nepotrivit ca Apostolii lui Hristos să nu cugete după Hristos, urmează că voi sînteți cei care nu cugetați după Hristos și deci sînteți în greșală.⁷⁷

⁷⁷ Iar Teodorit zice că, după ce a zis: „voi sînteți înțelepți”, Pavel a adăugat zicerea „pentru Hristos”, ca să nu-i înfrunte mai mult pe Corinteni.

Noi – slabi, iar voi – tari! Voi – slăviți, iar noi – necinstiți!

Adică: Noi, Apostolii, sîntem izgoniți din loc în loc, iar voi locuiți în patria voastră și aveți toată voia și odihna! – căci, în toate epistolele sale, Pavel numește „slăbiciune” și „neputință” ispitele și prigoanele. Și zice: Voi sînteți slăviți, și cinstiți și de bun neam, iar noi sîntem defăimați ca niște oameni necinstiți, fără de neam și de nimic. Însă Apostolul zice acestea îngreuiat fiind și mîhnit, iar înțelegerea cuvintelor este astfel, adică: Cum este cu puțință ca noi, Apostolii Domnului, să pătimim rău și să ne aflăm în necazuri și în ispite, iar voi, Creștinii din Corint, să dobîndiți toată odihna, să vă aflați în bunătăți și în bune-norociri? Dintru aceasta – zice – este arătat că nu vă aflați bine, ci chiar acum, tocmai pentru că aveți odihne, acum viețuiți mai rău și cu nevrednicie, nu ca niște ucenici ai lui Hristos. Apoi, pentru aceasta nu se cuvine a vă fâli și a vă mîndri!

11 Pînă în ceasul de acum flămînzim, însetăm și sîntem goi;

De ce să povestesc – zice – relele vechi pe care le-am pățimit noi, Apostolii? Vedeți prin ce trecem și acum, că de multe ori noi sîntem flămînzi, însetați și goi, iar voi, dimpotrivă, sînteți sătui, îmbelșugați și îmbrăcați. Acestea le zice Apostolul pentru cei ce se desfată.

și sîntem pămuiți,

Adică: Ne bat cu palmele peste obraz spre necinste și spre defăimare. Căci pămuirea este atunci cînd cineva își face palma adîncată, și-l lovește pe celălalt pe ascuns peste grumaz și face vuiet, ca să pricinuiască rîsul celor ce aud.⁷⁸ Iar aceasta o zice Pavel celor ce se mîndreau și nu voiau a fi necinstiți.

Zice și Grigorie Nyssis: „Cîți se îndeletnicesc cu vederea celor ce sînt adevărate se socotesc a fi orbi și fără de minte întru lucrurile cele materialnice, precum se laudă și Pavel a fi, zicînd că este «nebu întru Hristos». Căci mintea și înțelepciunea sa nu se îndeletniceau cu nimic din cele ce se caută aici. De aceea și zice: «Noi – nebuni întru Hristos», ca și cum ar fi zis: Noi sîntem orbi pentru viața aceasta de jos, căci o căutăm pe cea de sus și spre ea avem ochii [așintii]. De aceea și era fără acoperămint și fără masă, sărac, nestatornic, gol, în foame, în sete, zbuciumîndu-se din loc în loc. Dar ia aminte cum era cel de aici, de jos, întru cele de sus, căci s-a înălțat pînă la al treilea cer, acolo unde își avea mintea și ochii, zăbovind întru tainele cele negrăite ale raiului și văzînd cele nevăzute” (*Cuvîntul al cincilea la Ecclesiast* asupra zicerii acesteia: „Ochii înțeleptului în capul său sînt” (*Ecclesiast* 2:14). (n. aut.)

⁷⁸ Iar Fotie (în *Amflohita*) zice că pămuirea era o pedeapsă pe care spurcații Iudei au făcut-o și asupra Domnului, acoperind fața Lui, apoi lovindu-L și întrebîndu-L: „Proorocște-ne nouă: Cine este cel ce Te-a lovit?” – precum scrie sfințitul Luca (22:64).

și sîntem neașezați,

Adică: Ne izgonim din loc în loc și nu avem stare și așezare. Pavel zice aceasta Corintenilor ce aveau bogăție și așezări, adică moșii, și pentru acestea nu voiau a se lăsa.

12 și ostenim și lucrăm cu mîinile noastre.

Pavel zice acestea rușinîndu-i și înfruntîndu-i pe apostolii și învățătorii mincinoși care se apucau să învețe și îndrăzneau a propovădui pentru bani, fiindcă nu voiau să lucreze.

Ocărîți fiind, binecuvîntăm; izgoniți, suferim; huliți, mîngîiem.

Lucrul cel mai mare -- zice -- dintre cele pătimate de noi e că nici nu ne mîhnim, nici nu ne jeluim pentru relele pe care le încercăm. Și de unde se arată aceasta? Din faptul că ne silim a face bine celor care ne fac rău. Căci, pe cei ce ne necinstesc, noi îi grăim de bine, iar pe cei ce ne hulesc, adică vin asupra noastră cu ocară și cu asprime, noi îi mîngîiem, adică le răsplătim cu cuvinte blînde și moi. Fiindcă aceasta este „mîngîierea”, adică ceea ce îmblînzește și alină cearta.⁷⁹ De aceea, celor necredincioși și fără de minte, Creștinii li se par a fi nebuni și fără de minte pentru că fac unele ca acestea și nu răsplătesc rău în loc de rău.

13 Ca niște spălături ne-am făcut lumii, tuturor lepădătură, pînă acum.

Ce este „spălatura”? Ceea ce de obște se zice „zoaie”, căci, cînd cineva spală vreun vas necurat și spurcat, zoaiele acelea le numește „spălături”. Iar „lepădătură” însemnează același lucru, adică zoaiele pe care cineva le „leapă-

Iar dumnezeiescul Hrisostom zice că pălmuire se numește lovirea peste cap. Însă, aici, Pavel ia aceasta simplu, zicînd: „sîntem pălmuiți” în loc de: „sîntem bătuți”. (n. aut.)

⁷⁹ Iar marele Vasile zice că Apostolul ne învață aici, cu pilda sa, să folosim suferirea de rău și blîndețea față de toți și să răsplătim cu faceri de bine celor ce ne fac rău: nu numai celor ce ne ocărîsc și ne hulesc, ci tuturor celor ce ne fac rău!

Iar *Dumnezeiasca Scriptură* nu folosește graiul „mîngîie” cu înțelesul obștesc, de „a mîngîia” ori „a ruga” pe cineva, ci cu acela de „a pleca inima spre încredințarea adevărului”, precum e la zicerea aceasta: „Mîngîiați, mîngîiați pe norodul Meu! -- zice Dumnezeu” (*Isaia* 40:1). În altă parte, Apostolul zice și el: „Căci doresc să vă văd, ca să vă dau ceva dar duhovnicesc spre întărirea voastră. Și aceasta, ca să mă mîngîi împreună cu voi prin credința noastră laolaltă, a voastră și a mea.” (*Romani* 1:11, 12). Încă și Botezătorul Ioan -- zice -- „mîngîind (adică plecînd inimile Iudeilor către adevăr, precum filcuiește marele Vasile aici) binevestea norodului” (*Luca* 3:18). (n. aut.)

dă”, le aruncă, după ce spală vasul sau alt lucru necurat. Deci Pavel zice că: Precum se aruncă afară spălăturile și zoaiile, fiind spurcate și nevrednice a se vedea, tot așa și noi, Apostolii, sîntem vrednici a fi lepădați și socotiți ca niște lepădături grețoase, nu numai de voi, ci de toată lumea, și nu numai pentru o vreme, ci „pînă acum” încă! Vezi însă tu – o, cititorule! – cum trebuie a fi Creștinul, adică se cuvine a pătimi rău și a se nevoi nu doar pentru o vreme, ci „pînă acum”, adică pînă la sfîrșitul vieții sale.

**14 Nu scriu acestea ca să vă rușinez,
ci vă sfătuiesc ca pe niște fii ai mei iubiți.**

Zice: Fraților, nu spun acestea ca să vă rușinez, nici nu le scriu cu socoteală rea și cu ură, ci vă sfătuiesc ca pe niște fii, și nu doar fii, ci „fii ai mei iubiți”. Și iertați-mă dacă v-am zis vreun cuvînt greu și însărcinător, căci nu am făcut-o din ură, ci din dragoste. Și nu a zis: „vă cert”, ci: „vă sfătuiesc”; și care fiu nu suferă ca tatăl să-l sfătuiască pentru folosul și mîntuirea sa? Cu adevărat, nici unul!

**15 Căci, de ați avea zece mii de pedagogi întru Hristos,
totuși nu aveți mulți părinți.**

Chiar dacă – zice – aveți mulți pedagogi și dascăli după Hristos, nu aveți mulți părinți ca mine. Căci poate ar fi zis Corinteni: Și ce? Ceilalți învățători ai noștri nu ne iubesc? Către care Pavel răspunde: Aceia nu vă iubesc precum vă iubesc eu! Căci aceia sînt pedagogi, adică numai povăuitori și dascăli ai voștri, iar eu sînt tatăl vostru duhovnicesc în Hristos. Deci – precum copiii trupești au doar un tată, dar mulți pedagogi, iar dragostea tatălui este mult mai mare decît cea a pedagogilor – tot așa urmează și la voi, duhovniceștii mei fii!

Vezi însă, iubitule, că i-a numit „pedagogi întru Hristos”, ca să nu-i lovească prea mult pe aceia. Ci și lucrul cel mai ostenitor l-a dat pedagogilor, pedagogia fiind lucru ostenitor și dureros. Iar covîrșirea dragostei a păzit-o pentru sine-și, căci aceasta este așezarea părintelui, a-și iubi fiii cu covîrșire.

Căci eu v-am născut pe voi în Hristos Iisus, prin evanghelie.

Prin aceste cuvinte, Apostolul arată în ce chip le este părinte Corintenilor. Și zice: Eu, cu ajutorul și darul lui Hristos, v-am născut duhovnicește prin propovăduirea evanghelică. Căci eu nu socotesc că v-am născut duhovnicește cu puterea mea, precum socotesc dascălii voștri, ci cu puterea lui Hristos. Și nu a zis: „v-am învățat”, ci: „v-am născut”, ca, prin firescul nume al nașterii,

să arate dragostea părintească și curată ce o are către dinșii și faptul că ei sînt ucenicii lui cei prea-de aproape și prea-adevărați, precum se vede și în multe alte părți ale epistolei.

16 Deci vă rog să-mi urmați mie,

Zice: Frații mei, urmați-mi întru toate! Și nici întru înțelepciunea voastră să nu vă mîndriți, nici întru bogăția voastră, nici să vă osebiți de ceilalți frați ai voștri, ci să cunoașteți că adevărata înțelepciune și bogăție este dragostea către Hristos și către frații voștri! Vezi însă – o, cititorule! – iubirea de oameni și milostivirea fericitului Pavel? Vezi cum se roagă și nu le poruncește să-l urmeze? Și mare dovadă de îndrăzneală și de faptă bună a lui Pavel este a se pune pe sine înaintea tuturor drept pildă de bunătăți, că să-l urmeze toți!⁸⁰

17 Pentru aceasta l-am trimis la voi pe Timotei, care este fiu al meu iubit

Zice: „Pentru aceasta – adică pentru că mă doare pentru voi, ca fii ai mei iubiți – l-am trimis la voi pe Timotei.” Voi am – zice – să vin eu însumi ca să vă îndreptez, însă, fiindcă nu mi-a fost cu putință, l-am trimis pe Timotei, „care este fiu al meu iubit”. Aici, Pavel îl laudă pe Timotei din două pricini: întâi, ca să le arate Corintenilor că îi iubește atât de mult încît, pentru dragostea lor, se desparte de fiul său iubit; și a doua, ca să-i facă să-l primească pe Timotei cu evlavie.⁸¹

și credincios întru Domnul.

Pe lângă laudele de mai sus, Apostolul adaugă că Timotei este „credincios întru Domnul”, arătînd așadar că acestuia nu i s-a încredințat să facă lucruri le-

⁸⁰ Și dumnezeiescul Hrisostom zice despre aceasta: „O minune! Cîtă e îndrăzneala învățătorului! Cum e de ascunsă închipuirea, cînd și pe alții la aceasta îi roagă! Dar nu face aceasta înălțîndu-se pe sine, ci arătînd că fapta bună e lesne de săvîrșit. Fiindcă [Pavel] zice așa: Să nu-nu spunefi voi, Corinteniit: Nu pot să-ți urmez, căci tu ești învățător și mare! Pentru că [zice Pavel –] între mine și voi nu e afita osebire cîtă e între mine și Hristos, și eu l-am urmat pe Acela. (...) [Deci] aici arată totodată că se poate urma lui Hristos și așa: căci cel ce urmează pecetea cea amănunțită [„copia”, n. m.] (care era Pavel) urmează și chipului cel dintîi al peceții [„modelului original”, n. m.], adică lui Hristos” (*Cuvîntul 13 la Epistola întâi către Corinteni*). (n. aut.)

⁸¹ Bagă de seamă că pe Timotei l-a trimis la Corinteni fără scrisoare – precum arată Teodorit la pricina epistolei acesteia. Căci epistola a trimis-o prin Apostolul Stefanas, prin Fortunat și prin Ahaic. (n. aut.)

gate de viața aceasta, lumești, ci acelea după Hristos, duhovnicești. Prin urmare – zice Apostolul Corintenilor – în pricinile voastre cele după Hristos, Timotei are să slujească cu încredințare, să nu aveți nici o îndoială despre aceasta!

***El vă va aduce aminte de căile mele cele în Hristos,
precum învăț eu pretutindeni în toată Biserica.***

Pavel nu a zis: „Timotei vă va învăța”, pentru ca să nu le pară rău, fiindcă Timotei era tânăr pe atunci; ci a zis: „vă va aduce aminte”, adică: „va înnoi întru pomenirea voastră cele știute de voi”.

Iar Pavel numește „căi” iconomiile ce le făcea întru propovăduire și canoanele, legile și obiceiurile pe care le predanisea și le învăța în lume. Și zice: Să vă aducă aminte Timotei cum umblu: nu mândrindu-mă și fălindu-mă, precum faceți voi, nici pricinuind Creștinilor prigoniri și dezbinări. A adăugat însă și aceasta: „în Hristos”, ca să arate că iconomiile și învățăturile lui nu au nici o cugetare omenească, ci toate sînt după Hristos; ori se mai poate înțelege și că toate se isprăvesc cu ajutorul și puterea lui Hristos. Și adaugă: Timotei vă va arăta acelea precum le învăț în fiecare Biserică și cetate. Fiindcă – zice – nu învăț pe vreunii, în parte, vreo altă cugetare mai nouă, ci toți mărturisesc pentru mine că acestea sînt cele pe care le învăț, și nu altele. Pentru aceasta – zice – rușinați-vă, Corintenilor, fiindcă doar voi – singuri, osebit de toate celelalte biserici și cetăți – ați ieșit din căile și iconomiile mele și ați început să învățați altele noi.

18 Căci unii, nevenind eu la voi, s-au semețit.

Fiindcă, mai sus, a zis: „am trimis pe Timotei”, pentru a nu se lenevi Corinteni, Apostolul zice aici așa: Deși nu vin la voi acum, și de aceea lipsa mea a făcut pe oarecari dintre voi să se semețească și să se mîndrească, voi veni însă. Cu cuvintele acestea, Pavel arată că mintea Corintenilor era copilărească, pentru că copiii fac neorînduială cînd lipsește dascălul lor.

Care erau însă aceia ce se mîndreau? Erau prietenii celui ce curvea amestecîndu-se trupește cu mama sa vitregă. Pentru că, fiind el înțelept (adică pricipsit întru învățăături) și bogat, avea foarte mulți care îl apărau. Dar poate că mai erau și alții care se mîndreau întru înțelepciunea învățăturilor și întru bogăție, nefiind Pavel de față ca să-i înfrunte.

19 Dar voi veni curînd la voi, de va voi Domnul,

Cu aceste cuvinte, Apostolul îi domolește, și-i împacă pe Corinteni și-i face să stea cu luare aminte. Și bine a adăugat aceasta: „de va voi Domnul să vin”, căci toate mișcările Sfinților se ocîrmuiesc cu voia Domnului.⁸²

și voi cunoaște nu cuvîntul celor ce se mîndresc, ci puterea.

20 Căci împărăția lui Dumnezeu nu stă în cuvînt, ci întru putere.

De vreme ce apostolii și dascălii cei mincinoși ce erau în Corint, nădăjduind în limbuția și în înțelepciunea lor, îl defăimau pe Pavel ca pe un om de rînd și fără înțelepciune, el zice despre aceasta așa: Cînd voi veni, voi vedea și voi cunoaște nu înțelepciunea și limbuția lor, fiindcă aceasta este netrebnică și nefolositoare, ci dumnezeiasca putere pe care o au spre a face minuni. Căci – zice – împărăția lui Dumnezeu nu s-a propovăduit, nici nu s-a adeverit cu cuvinte de bună-limbuție (retorice), ci cu semne și cu minuni ce se fac cu puterea cea mai presus de fire a Sfintului Duh.

Iar cine era cel ce se mîndrea, vezi la capitolul V, stihul 2.

21 Ce voiți? Să vin la voi cu toiag, ori cu dragoste și cu Duh de blîndețe?

Pavel numește „toiag” pedeapsa și certarea. Deci zice: În mîna voastră stă – o, Corintenilor! – ceea ce voi face: ori să vin pentru a vă pedepsi și a certa pe oarecari dintre voi cu puterea Sfintului Duh, ca un stăpîn și Apostol; ori să vin cu dragoste și cu Duh de blîndețe! Căci, de vă veți lenevi, vin pentru a vă pedepsi, precum l-am pedepsit și pe Elima vrăjitorul, orbindu-l. Iar de veți lua aminte și vă veți îndrepta, mă voi folosi între voi de Duhul blîndeții și al îndelungii-răbdării. Căci Duhul este și de asprime și de certare, dar Pavel Îl numește din cele bune, precum și pe Dumnezeu Îl numim mai mult „îndurat” și „iubit de oameni”, și doar prea-rareori Îi zicem și „pedepsitor”, cu toate că este și pedepsitor al celor răi.⁸³

⁸² Ne învățăm din aceasta că toate lucrurile ce avem să facem, chiar bune dacă ar fi, trebuie să le afirmăm de voia lui Dumnezeu. Și vezi despre aceasta și tilcuirea stihului al treilea al capitolului 6 al epistolei către Evrei și subînsemnarea zicerii: „rugîndu-mă ca oarecînd, cu voia lui Dumnezeu, să am bun prilej a veni la voi.” (Romani 1:10). (n. aut.)

⁸³ Iar Hrisostom, pe lîngă cele zise de Sfințul Teofilact, adaugă: „Socotește înțelepciunea lui Pavel, care – avînd stăpînirea de a face și una, și alta – îi face stăpîni pe alții, zicînd: Ce voiți? – în mîna voastră stă lucrul, fiindcă voi sînteți stăpîni și peste una, și peste alta: și de a cădea în gheena, și de a dobîndi împărăția. Căci – zice – Dumnezeu așa spune: «[Iată] foc și apă, întinde mîna ta către care voiști!» (Sirah 15:16); și: «De veți voi și Mă veți asculta pe Mine, bunătățile pămîntului veți mîncă» (Isaia 1:19).” (n. aut.)

CAPITOLUL V

1 Cu totul se aude întru voi de curvie, și o astfel de curvie cum nici între păgîni nu se pomenește, ca cineva să o aibă pe muierea tatălui său.

Pavel îi învinovățește pe toți Creștinii din Corint pentru păcatul celui ce se împreuna trupește cu mama sa vitregă. Apostolul face aceasta pentru ca ei să nu se lenevească, ci toți să se sîrguiască împreună să îndrepteze acel rău, care era ocară și prihană obștească.

Și nu a zis că „se cutează a curvi”, ci că „se aude cu totul”. Căci, dacă a se cuteza un astfel de rău este fără de lege și oprit, cu cît mai vîrtos e a se auzi *cu totul*, și – zice – mai ales între voi, care v-ați învrednicit de aștepta taine și daruri ale Duhului Sfînt?! Și nu a zis că nici între „neamuri” „nu se face” un astfel de păcat, ci că „nici nu se pomenește” ca fiul să o aibă pe muierea tatălui său, adică pe mama sa vitregă.

Și Pavel nu a numit-o „mamă vitregă”, ci numai „muierea tatălui” aceluia, pentru ca mai greu să-i înfrunte pe cei ce auzeau pomeneind nume de tată.⁸⁴ Și, cu zicere mai domoală, a spus că acela „o are pe muierea tatălui său”, iar nu că „curvește”, rușinîndu-se de numirea rău-vestită a curviei celei amestecătoare de sînge.

2 Iar voi vă mîndriți,

Adică: Acel amestecător de sînge se află întru acest păcat păgînesc, iar voi vă mîndriți și vă făliți cu înțelepciunea lui!⁸⁵ – căci acela era înțelept întru învățăturile cele din afară și avea bună-limbușie. Ia aminte însă – o, cititorule! – la înțelepciunea lui Pavel! Căci, pe acel nelegiuit, nu-l socotește vrednic nici de cuvînt, ca pe un necinstit și nevrednic de a se arăta în mijloc și a veni întru cuvîntul său; ci vorbește către ceilalți, fiindcă vinovăția era a tuturor.

în loc să fi plîns mai degrabă, ca să fie ridicat din mijlocul vostru cel ce face răul acesta.⁸⁶

⁸⁴ Zice și Teodorit: „Nu a zis: «mamă vitregă», căci numele acesta arată oarecare ocară, ci: «femeia tatălui», adică pe aceea ce avea rînduială de maică, ce trăia împreună cu tatăl său în locul maicii sale.” (n. aut.)

⁸⁵ Tîlcuind, marele Vasile zice că mîndrul și înalt-cugetătorul sînt același lucru. Iar cine este înalt-cugetătorul, ascultă-l pe el însuși zicînd: „Înalt-cugetător ar fi cel ce se înalță pe sine, cel ce cugetă lucruri mari pentru isprăvile făcute de el și se înalță asemenea fariseului aceluia, și nu se coboară împreună cu cei smeriți. La fel este și cel mîndru, așa cum erau Corintinii” (hotărîrea 56 pe scurt). (n. aut.)

⁸⁶ Această: „ca să fie ridicat din mijlocul vostru cel ce a făcut răul acesta”, e scrisă aici urmînd *Sfintele Scripturi*, care zice: „Și vei ridica răul dintre voi!” (*Deuteronomul 17:7*); și

Se cuvenea – zice – ca voi, Corintenii, să vă întristați și să plîngeți pentru că vinovăția și prihana aceasta s-a întins peste toată obștea Corintului. Se cuvenea – zice – să plîngeți și să-L rugați pe Dumnezeu – precum plîngeți și-L rugați cînd în cetatea voastră se întîmplă vreo ciumă sau altă boală obștească – să fie ridicat dintre voi acest nelegiuit amestecător de sînge, care e și el o vătămare și pagubă a tuturor. Vezi însă – o, cititorule! – că Pavel nu a pomenit numele aceluia nici aici, ci a zis numai: „cel ce a făcut lucrul acesta”.

***3 Iar eu – nefiind la voi cu trupul, dar fiind de față cu Duhul – iată,
l-am judecat ca și cum aș fi de față pe cel ce a făcut una ca aceasta:***

Vezi – o, cititorule! – mînia, ori – mai bine zis – rîvna apostolească a fericitului Pavel?! El nu așteaptă să ajungă în Corint și să fie primit de Corinteni, ca abia atunci să-l certe pe acel amestecător de sînge cu mama sa vitregă, ci se sîrguiește, chiar lipsind trupește de acolo, să oprească răul acela mai înainte de a se lăți ca o ciumă în tot trupul Bisericii Corintului.

Și, zicînd că se află de față în Corint cu darul Sfîntului Duh cel străvăzător, Apostolul vrea să-i facă pe Corinteni să ajute hotărîrii sale și-i înspăimîntă arătîndu-le că nu-i este neștiut ce fac ei, că știe așadar ceea ce vor judeca. Și, zicînd că a judecat și a hotărît ca și cum ar fi fost de față, nu le îngăduie să socotească și să judece altceva afară de hotărîrea sa. Eu – zice – am luat hotărîrea și deci nu se cuvine a se face vreo altă judecată și hotărîre.

***4 întru numele Domnului nostru Iisus Hristos,
adunîndu-vă voi și duhul meu***

Ca să nu se arate obraznic, Pavel îi ia părtași și pe Corinteni întru osîndirea amestecătorului de sînge. Să vă adunați – zice – întru numele lui Hristos, pentru a nu se face adunarea voastră din chemare și voie omenească și cu vreo împătîmire sau rușinare față de acel amestecător de sînge, ci după voia lui Dumnezeu, ca să vă adune împreună Însuși Hristos, Acela pentru Care vă și adunați. Însă, împreună cu dîșii, face epistat (adică asupra-veghețor) și pe „duhul” său, adică darul său cel străvăzător, ca nu cumva să-l ierte Corintenii pe nelegiuitul acela, ci să facă judecată și hotărîre dreaptă pentru dînsul, știind ei că și Pavel este de față, văzînd și auzind judecata lor.

***5 împreună cu puterea Domnului nostru Iisus Hristos,
să dați unul ca acesta satanei,***

încă o dată: „Și vei ridica răul dintre voi!” (Deuteronomul 19:19). Același lucru se zice și în capitolul 21 din Deuteronom. (n. aut.)

Zice: Hotărîrea și judecata pe care trebuie să o faceți asupra amestecătorului de sînge cu mama sa vitregă este să-l dați pe el diavolului, cu puterea lui Hristos. Iar aceasta însemnează ori că Hristos le trimite darul de a-l putea da diavolului, ori că Însuși Hristos, împreună cu ei, ia hotărîrea și îngăduie a se da acela satanei. Dar nu a zis să-l dea satanei cu totul, suflet și trup, ci numai trupul lui, pentru ca să-l pedepsească diavolul cu bătăi dureroase, cu felurite boli, precum a pedepsit și trupul lui Iov; iar sufletul lui să nu-l vatăme, pentru ca el să nu se îndrăcească și să-și iasă din minte, ci, prin bătăile acestea, să se pocăiască și să se mîntuiască. Vezi însă că Apostolul nu pomenește nici aici numele nelegiuitului aceluia, ci zice nehotărnicit să-l dea satanei „pe unul ca acesta”.⁸⁷

*spre pieirea trupului, ca duhul să se mîntuiască
în ziua Domnului Iisus.*⁸⁸

Adică: Dați-l pe nelegiuitul acela satanei, ca să-i usuce și să-i strice trupul cu bolile și cu bătăile! Căci – de vreme ce toate poftele trupești se nasc din desfătarea și din buna-pățimire a trupului, și deci tot din desfătare căzuse și ticălosul acela în acea fărădelege – Pavel voiește să se pedepsească trupul lui cu cele potrivnice desfătării, adică cu boli și rele pătimiri, pentru ca să arate că, atunci cînd se va mîntui sufletul, negreșit și trupul se va mîntui și are să se slăvească și el împreună cu sufletul prin înviere și prin nesticăciune.

Unii zic însă că, aici, prin „duh” se înțelege darul duhovnicesc al Sfințului Botez, care se stinge cînd păcătuiește omul. Așadar, Pavel poruncește să se dea satanei trupul amestecătorului de sînge pentru ca să nu se depărteze de la el darul Sfințului Duh cu desăvîrșire, ca de la un păgîn, ci să se păzească întru dînsul întreg în ziua Judecății.

Prin urmare, pedeapsa pe care i-a dat-o Pavel aceluia nu a fost chiar pedeapsă și certare, ci mai degrabă facere de bine și pămîntare purtare de grijă.

Și bine a pomenit aici Apostolul de ziua Judecății, pentru ca să se teamă Corintenii și să-l vindece pe cel ce păcătuia, cu astfel de chinuitoare certare,

⁸⁷ Iar Fotie (la întrebarea 289 din *Amfilohia*) zice că a-l da pe el satanei este a-l da afară din Biserică, fiindcă cei lepădați din Biserică rămîn lipsiți de dumnezeiasca purtare de grijă și cad sub voia și silnicia satanei. Și bine a adăugat: „spre pieirea trupului”, arătînd că nu face aceasta fără cruzare, cu ură, ci pentru ca acela, cunoscînd prin cercare osebiria, să se aplece către pocăință și așa, alegînd lucrul cel bun, să iasă din silnicia diavolului și să ajungă vrednic de mîntuire. De aceea a și adăugat mai departe, zicînd: „ca duhul să se mîntuiască în ziua Domnului nostru Iisus Hristos”. Vezi și țîlcuirea și subînsemnarea zicerii: „pe care i-am și dat satanei, ca să se pedepsească pentru a nu mai huli” (*1 Timotei* 1:20). (n. aut.)

⁸⁸ Întru alte izvoade se zice: „în ziua Domnului nostru Iisus Hristos”. (n. aut.)

Încît însuși vinovatul să primească cu bucurie doctoria certării. Însă, poruncind să fie dat acel păcătos spre chinuirea trupului, Apostolul pune hotar diavolului să-i pedepsească numai trupul, nu și sufletul, la fel cum și pentru Iov a zis Dumnezeu diavolului: „Însă sufletul lui păzește-l!” (Iov 2:6), adică: Să nu-l îndrăcești, stricîndu-i mintea! – precum am zis și mai sus.

6 Nu e bună lauda voastră!

Cu acest cuvînt, Apostolul arată ghicitoarește că cei din Corint nu-l lăsau pe amestecătorul acela de sînge să se pocăiască, fiindcă se făleau cu dînsul și cu înțelepciunea lui, el fiind unul din cei socotiți înțelepți la dînșii.

Nu știți că puțin aluat dospește toată frămîntătura?

Eu – zice – nu port doar grija celui nelegiuit, ci și a voastră, fraților! Căci, dacă va rămîne neîndreptat, răul poate să vatame tot trupul Bisericii, adică toată mulțimea voastră, a Creștinilor ce sînteți în Corint. Fiindcă – precum aluatul mai-nainte dospit, deși este puțin, preface întru sine-și toată frămîntătura și o dospește – tot așa și păcatul celui amestecător de sînge îi va trage pe mulți dintre voi ca să-l urmeze.

7 Curățiți dar vechiul aluat dospit, ca să fiți frămîntătură nouă , precum și sînteți nedospiti;

Adică: Scoateți-l din mijlocul vostru pe amestecătorul acela de sînge! Și, împreună cu el, scoateți-i și pe ceilalți vădiți răi și nu petreceți împreună cu dînșii! (Precum și mai jos o va zice, în stihul al nouălea.) Fiindcă Pavel, prin zicerea „vechi aluat dospit”, numește toată răutatea.⁸⁹ Dar nu a zis „scoateți”, ci: „curățiți”, adică îndepărtați cu desăvîrșire vechiul aluat dospit, „ca să fiți frămîntătură nouă”, adică aluat curat și neamestecat cu nici o răutate, „precum și sînteți”, adică precum se și cuvine a fi Creștinii, „nedospiti”, adică fără de răutate veche, acrită și mîhnitoare prin chinuirea căinței.

⁸⁹ Ia aminte că – după Teologul Grigorie (în *Cuvînt la Paști*) și după Nichita, scoliastul acestuia – aluatul dospit are două însușiri firești; una rea, iar cealaltă bună. Căci, după ce se învechește și se acrește, aluatul dospit este rău și se ia spre asemănarea faptei rele. Iar ca unul ce încălzește, și umflă și dă oarecum viață întregii frămîntături, el este bun și se ia spre asemănarea faptei bune. De aceea și Domnul a luat aluatul dospit o dată spre asemănarea împărăției Cerurilor, zicînd: „Asemănatu-s-a Împărăția Cerurilor cu aluatul dospit” (Matei 13:33), iar altă dată spre asemănarea răutății, zicînd: „Vedeți și luați aminte la aluatul fariseilor, care este fățărnicie!” (Matei 16:6). Iar aici, Pavel ia aluatul dospit spre rău. (n. aut.)

căci Paștile nostru Hristos S-a jertfit pentru noi.

Fiindcă, mai sus, a pomenit de azime (adică de pîinea nedospită), și pentru că azima se mîncea la praznicul Paștilor, după ce a alegorisit (adică a arătat cu asemănare) ce sînt azimele, Pavel vorbește aici și depre Paști. Și alegorisește că „Paștile nostru”, al Creștinilor, este Hristos, Care S-a jertfit pentru noi precum se jertfea și mielul la Paști. De aceea, noi, Creștinii, sîntem datori să păzim petrecerea noastră fără de dospire acrită și învechită, adică curată de toată răutatea.

*8 De aceea, să nu prăznuim întru aluat vechi,
nici cu aluatul dospit al răutății și al vicleșugului,*

Cu cuvintele acestea, Apostolul arată că toată viața Creștinilor este vreme de prăznuire, din pricina mulțimii și a covîrșirii bunătăților duhovnicești ce li s-au dat. Căci – zice – pentru aceasta S-a făcut om și S-a jertfit Fiul lui Dumnezeu, ca să te facă pe tine, Creștine, să prăznuiești nu întru aluatul dospit și acrit al vechiului Adam, nici întru viață plină de răutate și de vicleșug! (Vicleșugul fiind mai rău decît răutatea; fiindcă „rău” se numește acela care face simplu răul, iar „viclean” e acela care face răul cu amăgire și cu prea-adîncă socotință.)

ci întru aluatul nedospit al curăției și al adevărului.

Adică: Noi, Creștinii, sîntem datori să prăznuim cu viață curată, fără răutate și adevărată, adică fără amăgire și fără făfărnicie. Sau se poate înțelege și așa: Noi, Creștinii, se cuvine să prăznuim cu viață adevărată, adică osebită de închipuirile *Legii* vechi, care nu sînt cu adevărat; căci Creștinul se cuvine a fi mai presus de închipuirile *Testamentului Vechi*. Sau, prin „curăție”, Pavel a arătat curăția cîștigată prin fapte; iar prin „adevăr”, a arătat teoria [„vederea cu mintea”, n. m.], ce are ca scop adevărul.

9 V-am scris în epistolă să nu vă amestecați împreună cu curvarii;

În care epistolă a scris Pavel aceasta? Chiar în cea de față! Fiindcă – zicînd mai sus: „Curățiți vechea dospitură!” – cu aceasta a arătat ghicitoarește că cei din Corint trebuie a scoate din mijlocul lor nu numai pe acela ce curvea cu mama sa vitregă, ci și pe ceilalți curvari și răi, și a nu petrece împreună cu dînșii.

Însă – fiindcă unii poate voiau a socoti că le spune să nu petreacă împreună cu curvarii din lume, care erau Elinii și necredincioșii – Pavel tălmăcește pentru care curvari și răi le poruncește a nu petrece împreună:

10 dar nu am vorbit, firește, despre curvarii lumii acesteia, sau despre lacomii de averi, sau despre răpitori sau despre slujitorii la idoli, căci altfel ar fi trebuit să ieșiți din lumea aceasta.

Alcătuirea cuvîntului este astfel: Firește, eu – zice – nu vă opresc să vă înfilniți și să petreceți cu curvarii, cu lacomii de averi, cu răpitorii și cu slujitorii la idoli ai lumii acesteia, adică cu Elinii și cu ceilalți necredincioși și păgîni. Căci, dacă nu ați petrece împreună cu ei, ar trebui să ieșiți din lumea aceasta și să căutați o alta, în care nu ar fi necredincioși și păgîni. Căci cum e cu puțință a nu petrece împreună cu răii de acést fel dintre Elini (păgîni), de vreme ce întru una și aceeași cetate și țară vă aflați și voi, Creștinii, și păgîinii, și necredincioșii, dintre care cei mai mulți sînt învederat curvari, lacomi de averi și alți răi ca aceștia.

11 Ci v-am scris acum să nu vă amestecați cu vreunul care, numindu-se frate, ar fi curvar, ori lacom de averi, ori slujitor la idoli, ori ocărător, ori bețiv, ori răpitor. Cu unul ca acesta nici să nu mîncăți împreună!

Vezi – o, cititorule! – că în Corint nu era numai un singur curvar (acel amestecător de sînge), ci și alții, și că erau mulți căzuți în alte osebite păcate? Și Apostolul zice: Creștinii să nu petreacă, nici măcar să mănînce împreună cu acela dintre ei care este învederat curvar, ori lacom de averi, ori slujitor la idoli, ori ocărător, ori bețiv⁹⁰ ori răpitor!⁹¹ Și cine este slujitorul la idoli pe care îl arată aici sau cum e cu puțință a fi cineva și frate Creștin, și slujitor la idoli totodată? Răspundem că – precum Samarinenii nu erau desăvîrșiți bine-cinstitori de Dumnezeu și Evrei, ci erau pe jumătate Evrei și pe jumătate slujitori la idoli și Elini [adică „păgîni”, n. m.] – tot așa și între Creștinii Corințeni erau unii care îi cinsteau încă pe idoli. Totodată însă, cu aceasta Apostolul apucă și întemeiază cuvîntul pentru aceia care mîncău cele jertfite idolilor.⁹²

Și bine a zis: „vreunul care, numindu-se frate”, căci acela ce are relele de mai sus doar poartă nume de frate, dar nu este frate cu adevărat. [...]

Și Apostolul poruncește Creștinilor a nu se aduna împreună și a mîncă cu cei care curvesc învederat, care se lăcomesc la avuții și fac celelalte păcate, nu

⁹⁰ Vezi și subînsemnarea zicerii: „Și nu vă îmbătați de vin, întru care este desfrîmarea” (Efeseni 5:18). (n. aut.)

⁹¹ Iar în a doua epistolă către Tesaloniceni (3:14), Pavel le poruncește Creștinilor a nu petrece nici cu aceia ce sîd nelucrători și nu fac lucru de mîină. Și vezi subînsemnarea de acolo, ca să cunoști cît de înfricoșată era la cei vechi despărțirea de ceilalți Creștini. (n. aut.)

⁹² Unii însă înțeleg că „slujitor la idoli” este aici iubitorul de argint, fiindcă Pavel numește lăcomia de averi și iubirea de argint „slujire la idoli” (Coloseni 3:5). (n. aut.)

pentru că i-ar urî, ci pentru ca acei răi să știe că pentru păcatele lor vădite nu se adună împreună cu dînșii frații lor Creștini, și așa să contenească a mai face rău și să se îndrepteze.⁹³

12 Căci trebuie oare să-i judec eu și pe cei din afară?

Aici, Apostolul îi numește „din afară” pe Elini și pe cei necredincioși și păgîni, ca pe unii ce sînt afară de credința lui Hristos și de Biserica Creștinilor. Iar „din lăuntru”, îi va numi pe Creștini. Așadar zice: Eu nu am nici cuvînt, nici vreo purtare de grijă pentru necredincioși, pentru că aceștia sînt afa-

⁹³ Pentru aceasta a zis dumnezeiescul Hrisostom: „Trebuie a ne depărta de cei răi și a-i scoate dintre noi ca pe niște mădulare putrede” (în șirul îlcuirii *Evangheliei* lui Matei). Și Teofilact zice: „Să fie lepădat, ca să nu-i împărtășească și pe ceilalți de răutatea sa!” Aceasta o scrie în îlcuirea aceluși cuvînt al Domnului despre cei răi pe care îi arată aici Pavel: „Iar de te smintește mîna ta sau piciorul tău, taie-le și leapădă-le de la tine! Și, de te smintește ochiul tău, scoate-l și leapădă-l de la tine!” (*Matei* 18:8).

Iar marele Vasilie zice că oamenii cei răi se aseamănă cu ciumații, pentru că se împărtășesc unii pe alții din răutatea lor. De aceea, precum fugim de ciumați, așa trebuie să fugim și de răii lucrători ai păcatului: „Zic cei ce știu despre aceasta că ciuma (află cea omenească, cît și cea dobitocească), cînd se atinge de vreun om sau de vreun dobitoc, se împarte apoi la toți cei ce se apropie de acela. Asemenea acestora sînt și lucrătorii fărădelegii, căci unul împărtășește altuia boala, împreună-bolesc unul cu altul și împreună pier” (în îlcuirea psalmului înfîi). De aceea și David îi fericește pe cei ce nu au șezut în scaunul pierzătorilor: „Fericit – bărbatul care nu a șezut în scaunul pierzătorilor!” (*Psalom* 1:1), adică nu petrece și nu șade împreună cu oamenii cei vătămători de suflet. De aici, Parimistul a zis: „Scoate din adunare pe cel pierzător, și răul va ieși împreună cu dînsul. Căci, cînd șade în adunare, pe toți îi necinstește” (*Pilde* 22:10). Iar dumnezeiescul Hrisostom a arătat că însăși privirea celor răi vatămă, zicînd pilda aceasta: „Văzînd oarecari pe unii ce pătimeau de ochi, s-au împărtășit de boală doar din privire” (*Cuvîntul VII despre pocăință*). [...]

Despre aceasta scria și Isidor Pelusiotul: „Așadar, cum l-a oprit Pavel pe cel ce curvea? Nu l-a bătut și nu l-a ocărît, ci l-a despărțit de turmă, ca să nu se dea boala cea pierzătoare și celorlalte oi” (*Epistola* 290).

Iar Teodorit adaugă și aceasta: „Iar dacă cu unii ca aceștia nu se cade a ne împărtăși nici de obșteasca hrană, cu mult mai virtos de cea tainică și dumnezeiască!” Adică: Dacă Creștinii nu se cuvine a mîncă împreună cu cei ce păcătuiesc învederat, cu mult mai virtos nu se cuvine a se împărtăși cu ei de dumnezeieștile Taine! Căci unii ca aceștia sînt nevrednici a se împărtăși, de nu se vor pocăi.

Și toți dumnezeieștii Apostoli zic în *Așezămintele* lor: „Păcatul neînfruntat se face mai rău decît este, și se ia la alții, precum pușinul aluat dospit dospește toată frămîntătura, precum furul pricinuieste ură la tot neamul, precum șoarecii, murînd, spurcă vasul de apă sau de unt-de-lemn; precum oaia rînoasă împărtășește de boală oile cele sănătoase, dacă nu e despărțită de celelalte; precum cîinele cuprins de turbare este cu totul primejditor pentru cel ce s-ar apropia. Deci, dacă nu-l vom despărți de Biserică pe omul cel fără de lege, casa lui Dumnezeu o facem peșteră de tilhari.” (n. aut.)

ră de legile lui Hristos. De aceea, este lucru de prisos a zice poruncile lui Dumnezeu aceluia ce sînt afară de curtea și Biserica lui Hristos. Căci, după același Pavel, „cîte le grăiește *Legea*, le grăiește celor ce sînt în *Lege*” (*Romani* 3:19).

Nu voi fi judecați pe cei din lăuntru?

13 Iar pe cei din afară îi va judeca Dumnezeu.

Unii, după „nu”, pun virgulă, apoi citesc cealaltă parte ca de la alt început, fără ton întrebător, așa: „Voi fi judecați pe cei din lăuntru”. Pentru că, mai sus, Apostolul a zis: „Ce mi se potrivește mie a judeca pe cei din afară?”, aceștia socotesc că zice: Nu! – în loc de: Nu este dreptul meu să-i judec pe aceia.

Iar unii citesc fraza unind pe „nu” cu celelalte, cu chip întrebător: „Au voi fi judecați pe cei din lăuntru?”, în loc de: Nu sînteți datori voi, Creștinii, să-i judecați pe cei „din lăuntru”, adică de o credință cu voi? Așa sînteți datorii! Iar pe cei din afară și necredincioși îi va judeca Dumnezeu, Judecătorul mai înfricoșat decît voi. Și – dacă Creștinii, cei din lăuntru, sînt judecați de voi cu judecata voastră mai blîndă – ei nu vor scăpa negreșit de aceea înfricoșată a lui Dumnezeu.

„Scoateți pe cel rău dintre voi!” (Deuteronomul 13:6)

Aici, Apostolul aduce o zicere a *Scripturii Vechi* (despre care am spus mai sus, la stihul 2), ca să arate că și puitorul de lege Moisi poruncește chiar de la început să fie despărțiți de ceilalți Evreii ce păcătuiau învederat.

Iar aceasta: „dintre voi”, a zis-o ca să arate că despărțirea oamenilor răi este spre folosul aceluia de care sînt despărțiți, fiindcă astfel cei răi nu îi împărtășesc de răutatea lor pe aceia.⁹⁴

⁹⁴ Sfințul Grigorie Nyssis spune că Apostolul – zicînd aici cuvîntul acesta: „Scoateți pe cel rău dintre voi!”, iar întru cea de a doua epistolă către Corinteni îndemnîndu-i pe aceia să-l unească iarăși cu ei pe cel ce păcătuiase cu mama sa vitregă, căci zice: „Să întăriți către el dragostea!” – așadar Sfințul Grigorie spune că, prin aceasta, Pavel păzea porunca Ecclesiastului, ce zice: „Vreme e de a rupe, și vreme de a coase” (3:6) (*Cuvîntul al treilea la Ecclesiast*). (n. aut.)

CAPITOLUL VI

1 Îndrăznește oare cineva dintre voi, avînd vreo pricină împotriva fratelui său, să se judece la cei nedrepti, iar nu la sfinți?

Mulți din Creștinii din Corint, avînd pricini și judecăți între dînșii pentru bani și pentru alte pricini, mergeau și se judecau la judecătorii din afară ai Elinilor, fiind aceia știutori de legi și iscusiți întru judecăți. Deci această greșală a Creștinilor o îndreptează aici Pavel. Căci, de vreme ce mai sus a pomenit de cei lacomi de averi, îndată s-a înfierbîntat din lăuntru inima lui de grija pentru cei ce păcătuiau.

Și vezi, iubitele, că de la început arată o rîvnă mînioasă și numește fapta „îndrăzneală” și fără de lege. Căci zice: Îndrăznește vreun Creștin a merge să se judece la judecătorii din afară, la necredincioși? Și nu se rușinează el de a gândi aceasta? Credincioșii să-și pună judecători pe cei necredincioși? Credincioșii să aleagă pe cei nedrepti în locul sfinților? O! Vai!

Însă nu a zis că ei cutează a se judeca „la cei necredincioși”, ci „la cei nedrepti”. Căci, de merge cineva să se judece, el caută să-și afle dreptatea, iar Pavel le arată că, atunci cînd Corinteni merg la judecătorii necredincioși, ei nu află dreptatea pe care o caută, fiindcă judecătorii Elinilor, adică ai păgînilor, sînt nedrepti. Și, fiind nedrepti, cum te vor judeca pe tine, Creștine, cu dreptate? Iar „sfinți”, îi numește pe credincioșii Creștini, ca să arate prin în-suși numele lor osebirea ce o au necredincioșii de cei credincioși, anume că aceia sînt nedrepti, iar aceștia sînt sfinți.⁹⁵

2 Au nu știți că sfinții judecă lumea?

Fiindcă credincioșii Creștini nu li se păreau celorlalți vrednici de a judeca, Pavel arată aici că sînt vrednici. Mai întîi, pentru că sînt sfinți; iar apoi, pentru

⁹⁵ Și, dacă Creștinii mireni nu trebuie a se judeca la judecătorii din afară, cu cît mai vîrtos nu se cuvine a face aceasta arhieriei, preoții și, încă mai mult, monahii, cei omorîți lumii și celor din lume! Despre aceasta scrie cuviosul Nicon în tomul I al său, în *Cuvîntul XX*: „A zis oarecare din sfinți unui monah ce avea averi că cel ce este «monah», adică singuratic, nu trebuie să cîștige ceva prin care se poate nedreptăți. Iar de are ceva prin care poate fi nedreptătit, nu este monah. Deci bine și cu drept cuvînt a zis: «Monahul a lepădat viața lumescă și făgăduiește desăvîrșita omorîre față de lume. Căci înseși legile politice [„ale cetății”, n. m.] nu le îngăduie monahilor, ca unor morți față de lume, să se judece întru judecătorii din afară. Așadar, dacă se bagă în judecăți lumești, monahul se lipsește de toată iertarea, pentru că nu voiește a se nedreptăți.» Și martor de aceasta este Dumnezeuiescul Hrisostom, care zice: «A fi oameni lumești și a zăbovi prin judecăți nu e nimic de mirare; iar cei ce s-au lepădat de lume, dacă fac aceleași lucruri, sînt lipsiți de toată iertarea.»” (n. aut.)

că ei au să judece „lumea”, adică și pe cei necredincioși. Aceasta nu înseamnă însă că ei înșiși vor șede să-i judece pe necredincioșii lumii (căci Domnul singur, Judecătorul tuturor, are să judece), ci că au să-i osîndească. Dar cum îi vor osîndi, de vreme ce amîndouă părțile au fost pătimate și de aceeași fire – și credincioșii, și necredincioșii? Îi vor osîndi pentru că ei au crezut în Hristos, iar necredincioșii nu au crezut.⁹⁶

*Și, dacă lumea se judecă prin voi, atunci sînteți nevrednici
de județuri mai mici!*

Vezi – o, cititorule! – că Apostolul nu a zis: „lumea, adică necredincioșii, se judecă de către voi”, ci: „prin voi”, adică: Ei se judecă de către Dumnezeu, însă prin voi se osîndesc, fiindcă voi v-ați făcut lor pildă de credință, dar ei nu au crezut.

Iar aceasta: „nevrednici sînteți de județuri [„tribunale”, n. m.] mai mici”, se înțelege așa: fiindcă urmau a se rușina Creștinii mergînd la judecători Creștini, fiindcă le erau cunoscuți, Apostolul zice că, dimpotrivă, se cuvine a fi rușinați și necinstiți Creștinii atunci cînd se judecă la judecătorii necredincioși din afară, fiindcă județurile celor din afară sînt mici și vrednice de defăimat, iar nu cele ale Creștinilor.

*3 Nu știți oare că noi îi vom judeca pe îngeri?
Cu cît mai mult cele lumești?*

Pavel îi numește aici „îngeri” pe diavoli, așa cum zicea și Domnul despre focul gheenei că „este gătit diavolului și îngerilor săi” (Matei 25:41). Căci noi, Creștinii, îi vom osîndi și pe diavoli, de vreme ce ne vom afla mai presus decît dînșii la viitoarea judecată pentru buna-socoteală și pentru faptele cele bune săvîrșite cu toate că am fost purtători de trup⁹⁷; iar ei vor fi mai prejos, deși au fost fără de trup.⁹⁸

⁹⁶ Astfel – după Teodorit – Ninivitenii și împărăteasa de la miazăzi vor judeca neamul Evreilor, cei doisprezece Apostoli vor judeca cele douăsprezece semînții ale lui Israel și cei ce au crezut din „neamuri” îi vor judeca pe cei ce nu au crezut. (n. aut.)

⁹⁷ Avînd adică de luptat și cu ispitele, durerile și scirbele trupului, pe care îngerii căzuți nu le cunosc. (n. m.)

⁹⁸ Iar Fotie zice că noi, Creștinii, avem să-i judecăm pe diavoli, adică să-i înfruntăm, pentru că ei, fiind mai înainte Îngeri, au căzut din rînduiala pe care o aveau pentru cugetarea lor cea rea și, măcar că nu purtau trup, nu au păzit fireasca lege dată lor; iar noi, deși am fost amăgiți și luptați de dînșii și cu toate că avem trup, am păzit totuși legile care ni s-au dat de Domnul. (n. aut.)

**4 Deci, dacă aveți judecăți lumești, puneți-i să șadă judecători
[chiar și] pe cei defăimați din Biserică!**

**5 Spre rușinea voastră zic: Nu este între voi nici unul înțelept,
care ar putea să judece între frate și frate?**

Vrînd să taie de la Creștini cu desăvîrșire mergerea la judecătoriile din afară ale necredincioșilor, Apostolul zice: Poate cineva ar spune că între voi, Creștinii, nu se află nici unul înțelept, care să poată desluși judecățile voastre, și că de aceea mergeți la necredincioși, fiindcă sînt înțelepți și știu să judece. Dar – zice – chiar dacă nu s-ar afla nici un judecător înțelept în Biserica (adunarea Creștinilor), după cuvîntul vostru, este mai bine să puneți judecători pe Creștinii cei mai sărmani și defăimați întru cunoștință, decît să vă judece necredincioșii! Însă aceasta – zice – am spus-o spre rușinarea și înfruntarea voastră, pentru mincinoasa pricină pe care o puneți. Fiindcă, după cuvîntul vostru, este atîta împuținare de înțelepți între voi, încît trebuie să vă judece cei proști și neînvățați!

A zis însă: „Nu se află vreun înțelept între voi ca să poată desluși pricina *între frați?*”, arătînd astfel că, de vreme ce judecata este între frați Creștini, nu e nevoie ca judecătorul să aibă multă cunoștință și înțelepciune, pentru că frățearca așezare și dragoste dintre Creștini ajută ea însăși spre a dezlega prigonirile lor, Creștinii nefăcînd șiretlicuri pentru a se birui unul pe altul ca să câștige judecata.

6 Ci frate cu frate se judecă, și aceasta la cei necredincioși?

Îndoit – zice – faceți răul, căci voi, care vă judecați, sînteți frați, de o credință Creștini, iar aceia ce vă judecă sînt necredincioși și păgîni.⁹⁹

⁹⁹ Ia aminte că – după Teodorit – ceea ce zice Pavel aici nu este împotriva celor zise în epistola către Romani [despre supunerea față de stăpînitorii din afară]. Căci Apostolul nu poruncește aici a se împotrivi Creștinii stăpînitorilor din afară și dregătorilor lor, ci legiuiește Creștinilor ce se nedreptătesc să nu-i ia ca judecători. Fiindcă de socotința Creștinilor așurnă ori a se lăsa nedreptățiți și a nu se judeca nicicum, ori a se judeca la frații lor de o credință.

Cîndva, a întrebat un scolastic și pe Marcu Ascetul, zicînd: Stăpînitorii păcătuiesc oare atunci cînd judecă, pedepsindu-i pe cei ce nedreptătesc și păzînd dreptatea celor ce se nedreptătesc? A răspuns Bătrînul: „Judecătorii nu păcătuiesc, ci aceia ce pîrăsc și nu lasă judecata la Dumnezeu. Mai întîi, păcătuiesc pentru că toate cele ce vin asupra lor sînt urmare a răutăților lor, care îi trage spre cunoștință, nu spre izbîndire. Iar al doilea, pentru că (deși au pățimit cu nedreptate) se cuvenea a ierta celui ce i-a nedreptățit, auzînd pe Domnul că zice: «Lăsați, și se va lăsa vouă!» Aceasta ar fi trebuit, iar nu să facă neiertate relele lor-și prin omeneasca răsplătire. Iar stăpînitorii – după Apostolul – nu sînt fîrică pentru faptele bune, ci pentru cele rele. Căci ei nu-i silesc pe cei credincioși și evlavioși să pîrască pe aceia ce-i nedreptătesc, nici nu

**7 Deci, cu adevărat, cu totul este vătămare între voi,
căci aveți judecăți unii cu alții.**

Mai întâi, Apostolul i-a oprit pe Creștini a se judeca la cei necredincioși. Acum însă, oprește și aceasta, a avea Creștinii judecăți și pricini între dînșii. Și zice: „cu totul este vătămare”, adică desăvîrșită osîndire și rușinare a avea voi, Creștinii, judecăți și lupte în cuvinte unul cu altul – căci aceasta însemnează zicerea „unii cu alții”.¹⁰⁰ Și a zis cuvîntul acesta: „unii cu alții”, ca să arate că sînt datori Creștinii a-i socoti pe frații lor ca pe ei înșiși.

De ce nu suferiți mai bine nedreptatea?

De ce nu răbdați mai bine paguba?

8 Ci voi nedreptățiți și lipsiți, și mai ales pe frați?

Aici, Apostolul arată cu dovadă întreită vinovăția Creștinilor care se judecă la necredincioși. Întîi, pentru că nu suferă cînd se nedreptătesc ce ceilalți Creștini. Al doilea, pentru că ei îi nedreptătesc pe ceilalți mai mult decît sînt nedreptățiți ei. Și, al treilea, pentru că nu îi nedreptătesc pe necredincioși, ci pe Creștinii cei de o credință cu dînșii. Și zice: Cu adevărat, bine ar fi ca nici voi să nu nedreptățiți pe alții, nici alții pe voi; dar [fiindcă nu se întîmplă așa] mai bine este a fi nedreptățiți voi de către alții, decît a se nedreptăți alții de către voi.

9 Au nu știți că nedreptii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu?

Apostolul își împlinește sfătuirea și îndemnarea întru înfricoșare, ca să facă cuvîntul mai puternic. Și îi întreabă pe Corinteni despre un lucru ce e arătat și mărturisit, anume că nedreptii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu.

vrăjmășuiesc suferitorilor de rău pentru că nu vin la judecatorie atunci cînd sînt nedreptățiți, ci dau izbîndirea celor ce vor a se judeca, iar pe cei ce rabdă îndelung pentru Dumnezeu, ca pe unii ce mai mult fac bine, îi și cinstesc. Și, precum stăpînitorii nu greșesc dacă nu-i trag la judecată pe cei ce nu vor a se jeli, tot așa ei nici nu păcătuiesc dacă îi judecă pe cei ce se jeluiesc drept.” (n. aut.)

¹⁰⁰ Căci așa poruncește și Domnul, să nu aibă Creștinii judecăți, ci mai bine să aleagă a se lăsa dezbrăcați, decît să alerge la judecatori ca să se judece. Căci Domnul zice: „Iar Eu vă spun să nu stați împotriva răului. Și, celui ce voiește a se judeca cu tine și a-ți lua haina, lasă-i și cămașa!” (Matei 5:39). Despre aceasta, acel mare Ioan al Cuviosului Varsanufie, care se numea Prooroc, fiind întrebat de oarecine: Dacă cineva ar voi să-mi ia haina, îi voi da lui și cămașa? – a răspuns: „Nu zice Domnul aceasta, să dai tot celui ce ar voi să-ți ia, ci «celui ce voiește a se judeca cu tine», fiindcă aceasta însemnează prigonire în vorbă și judecată, care naște vătămare sufletului. Deci trebuie a defăima cele trupești pentru mîntuirea sufletului, «căci ce-i folosește omului a dobîndi lumea toată, dacă își păgubește sufletul?»” (n. aut.)

Nu vă amăgiți! –

Cu acest cuvânt, Apostolul arată ghicitoarește că oarecari Creștini zic așa: Dumnezeu este iubitor de oameni și nu-i va osîndi cu munca pe cei ce au păcătuit, ci îi va lăsa să intre întru împărăția Sa. Nu vă amăgiți, Creștinilor! – zice Apostolul – căci, cu adevărat, mare amăgire și rătăcire este a nădăjdii Creștinii ce păcătuiesc că au să dobîndească bunătățile cele veșnice, pentru ca apoi să ia cele dimpotrivă, adică veșnicele rele.

nici curvarii,

I-a pus întîi pe curvari ca să-l lovească pe cel ce curvea cu maica sa vitregă, pe care l-a osîndit mai înainte.

nici slujitorii la idoli, nici prea-curvarii, nici malahienii,

Aici, nu îi numește „slujitori la idoli” pe cei ce țineau încă slujirea idolilor – precum am zis mai înainte, la stihul 11, capitolul V – ci pe iubitorii de argint și lacomii de averi.¹⁰¹ Iar „malahieni” îi numește pe cei ce pătimesc patimile cele mai de rușine de la alții.¹⁰²

*10 nici cei ce se culcă cu bărbați, nici lacomii de averi, nici bețivii,
nici ocăritorii, nici răpitorii nu vor moșteni împărăția cerurilor!*

De vreme ce, mai sus, a vorbit despre cei ce pătimesc patimile cele mai de rușine de la alții, acum zice aici și despre cei ce se culcă cu bărbați.

Mulți însă se întreabă de ce Apostolul i-a numărat pe ocăritori și pe bețivi, adică pe cei ce grăiesc cuvinte de rîs, împreună cu slujitorii la idoli și cu cei ce se culcă cu bărbați; cu alte cuvinte, de ce i-a numărat pe cei ce fac păcate mai ușoare împreună cu cei care le au pe cele mai grele? La aceasta, răspundem că și Domnul l-a numit vinovat de munca gheenei pe acela care „zice fratelui său: Nebunule!” (*Matei* 5:22). Cît despre bețivi, ei se fac și culcători cu bărbați, și slujitori la idoli, și mai toate răutățile le fac. Așa și Evreii, după ce au băut și s-au îmbătat, au slujit idolilor în pustiu, închinîndu-se vițelului, precum zice *Sfînta Scriptură*: „A șezut norodul ca să mănînce și să bea, și s-a

¹⁰¹ Vezi despre aceasta la capitolul V, stih 6 al epistolei către Efeseni, unde se filcuiește zicerea „ori lacomii de ațuții, care este slujitor la idoli”. (n. aut.)

¹⁰² Foarte mulți dintre dascălii mai noi leagă însă numirea „malahienilor” de malahia cea de obște, despre care vezi în a noastră *Carte de suflet folositoare* și în canoanele lui Ioan Pustnicul din canonicul nostru (*Pidalion*). (n. aut.)

sculat să joace” (*Ieșirea* 32:6). Pentru aceasta a zis marele Vasilie: „Pedeapsa lor a fost slujirea la idol” (*În cuvînt asupra bețivilor*).¹⁰³ Pe de altă parte, Apostolul nu spune aici că toți aceștia vor primi una și aceeași muncă, ci cuvîntul lui e despre pierderea împărăției cerurilor, zicînd că, dacă nu se vor pocăi, aceștia nu vor intra întru împărăția cerurilor. Iar dacă – zice – ei vor avea și osebire în muncă, precum vor avea cu adevărat, nu e vreme acum să cercetăm.

11 Și așa ați fost unii dintre voi. Ci v-ați spălat, și v-ați sfințit și v-ați îndreptat întru numele Domnului Iisus și întru Duhul Dumnezeului nostru.

Zice: Socotiți – o Creștinilor! – de ce mari răutăți v-a slobozit Dumnezeu: de slujirea la idoli, de prea-curvie, de malahie, de culcarea cu bărbați și de celelalte zise mai sus, pe care le aveați pe cînd erați necredincioși. Și, dimpotrivă, ce mari bunătăți v-a dăruit acum, după ce ați crezut! Căci și voi – zice – erați mai înainte astfel – slujitori la idoli, prea-curvari, culcători cu bărbați și celelalte – însă Dumnezeu v-a curățit de toate. Și nu numai aceasta, dar v-a și sfințit. Cum și în ce chip? Mai întîi, spălîndu-vă; apoi, v-a îndreptat, iar la urmă v-a sfințit, nu întru numele vreunuia din învățători, ci întru numele lui Hristos și al Sfîntului Duh. Adică – zice – toate acestea vi le-a dăruit Sfînta Treime – pe Care Apostolul o arată zicînd că Dumnezeu i-a sfințit întru numele lui Hristos și întru Duhul Sfînt.

12 Toate îmi sînt slobode, dar nu toate îmi folosesc.¹⁰⁴

¹⁰³ Ca să știi cît de mare rău este beția, vezi la subînsemnarea zicerii: „Și nu vă îmbățați de vin, întru care este desfrînarea!” (*Efeseni* 5:18). (n. aut.)

¹⁰⁴ Iar Teodorit spune că zicerea se cuvenea a fi citită după întrebare și răspuns, adică: „Toate îmi sînt slobode? Dar nu toate folosesc!”; de asemenea și cea de mai jos: „Toate îmi sînt slobode? Dar eu nu mă voi folosi de vreuna!” Și, vorbind ca din partea sa, Apostolul arată că întrebă și răspunde pentru ceilalți, zicînd: Tu, Creștine, zici: Nu-mi este oare iertat să mîncînc și să beau toate mîncările și băuturile? Ba da – zice – toate îți sînt iertate, dar nu toate îți sînt folositoare, pentru că te vei robi lor. Același lucru spune și de aici înainte, cînd vorbește despre slujitorii la idoli: „Toate îmi sînt slobode? Dar nu toate îmi folosesc! Toate îmi sînt slobode, dar nu toate zidesc!” (*I Corinteni* 10:23).

Dar eu socotesc că aici vorbește despre mîncările cele indulcitoare și desfătătoare, care, deși e iertat a se mîncă, nu sînt folositoare tuturor, mai ales tinerilor și celor pătimași. De aceea a zis Sirah despre mîncările cele desfătătoare: „Fiule! În viața ta cercetează-ți sufletul tău și vezi ce este rău și nu-i da lui! Că nu toate tuturor folosesc și nu tot sufletul întru tot binevoiește. Nu fi nesățios în nici o desfătare, și nu te apleca la mîncăruri multe” (37:30-32). (Și poate de la Sirah a împrumutat Pavel cele zise aici.) Iar Solomon zice: „Nu folosește nebunului des-

Fiindcă a vorbit despre cel ce curvea și iarăși va vorbi despre dînsul și despre toți ceilalți curvari, Pavel pune acum în mijloc cuvîntul despre lăcomia pîntecelui; căci, de multe ori, patima curviei se naște din lăcomia pîntecelui. Deci zice: Îmi este îngăduit a mîncă și a bea, dar nu e de folos sufletului meu să mînc și să beau fără măsură.

Toate îmi sînt slobode, dar nu mă voi lăsa stăpînit de vreuna!

Eu – zice – sînt stăpînitor și domn întru a mîncă și a bea, dar, dacă mă voi da cu nemăsurare la mîncări și la băuturi, mă voi face rob al mîncărilor și al băuturilor, iar nu stăpînitor. Căci cel ce folosește mîncările cu măsură și așa cum se cuvine, acela este domn și stăpînitor al mîncărilor; iar cel ce le folosește cu nemăsurare și cu rea întrebuițare, acela nu mai e stăpînitor al mîncărilor, ci rob, fiindcă e ținut de multa mîncare și de desfătare.

Văzut-ai – o, cititorule! – cum Pavel l-a arătat rob și supus mîncărilor pe acela ce se socotea stăpîn și domn peste acestea? Și socotește că toți Creștinii Corinteni ziceau: Mie îmi este slobod a mă desfăta și am stăpînire de a mîncă! – iar Pavel le spune aici că ei nu folosesc desfătarea ca stăpînitori și domni ai ei, ci ca niște supuși și robi al desfătării. Căci – zice – cîtă vreme ești desfrînat și răsfațat, nu tu îți stăpînești pîntecele, ci pîntecele te stăpînește pe tine!

13 Mîncările – pîntecelui, iar pîntecele – mîncărilor.¹⁰⁵

Aici, Pavel numește „pîntece” patima lăcomiei pîntecelui și slujirea pîntecelui, iar nu mădularele acestuia. Iar „mîncări” numește nemăsurarea mîncării și nepotrivirea bucatelor. Deci zice că nemăsurarea mîncărilor e legată de lăcomia și de slujirea pîntecelui, și de-a-ndărăt: slujirea pîntecelui e legată de nemăsurarea mîncărilor. Și zice că amîndouă acestea aduc la sine-și pe aceia ce se supun lor, adică: nemăsurarea mîncărilor îi aduce la slujirea pîntecelui, iar slujirea pîntecelui îi aduce la nemăsurarea mîncărilor.

fătarea” (Pilde 19:10), pe care marele Vasilie o tilcuiește așa: „Ce lucru este mai nebensc pentru un trup sănătos ce se poartă împrejur de tinerețe decît desfătarea?” (hotărîrea 16 din cele pe larg). Dar mîncările cele indulcitoare și desfătătoare nu numai că îngrașă și aprind trupul spre patimi, ci îi și îndeamnă pe oameni a le mîncă fără saț și fără măsură. La rîndul lui, nesațul acesta nu numai că pricinuieste sufletelor lor vaiul și ticăloșia – precum a zis Domnul: „Vai de cei sătui acum!” (Luca 6:25) – ci de multe ori pricinuieste și moartea trupului, cum a zis Sirah: „Că în mîncările cele multe va fi durere și nesațul va veni pînă la îngrețosare. Pentru nesaț mulți au pierit; iar cel înfrînat își va spori viața. În multele mîncări va fi durerea” (37:33-34). (n. aut.)

¹⁰⁵ Apostolul folosește aici o elipsă, care – după sfințitul Teofilact – se împlinește așa: „mîncările sînt pentru pîntec, și pîntecele pentru mîncări”. (n. aut.)

Iar Dumnezeu le va strica și pe acesta, și pe acelea.

Dumnezeu – zice – va face nelucrătoare și va opri și robia pîntecelui, și nemăsurarea mîncărilor. Iar unii (adică Fotie și Teodorit) zic că acest „va strica” este proorocie despre ce se va face în viitorul veac, cînd nici nu mînîncă cineva, nici nu bea. Deci, dacă acolo nu sînt mîncări nici măcar cu măsură, cu mult mai vîrtos nu va fi nemăsurarea mîncărilor și lăcomia pîntecelui, ci se vor nimici.

Iar Grigorie Teologul zice: „Cu aceasta, Pavel a arătat pîntecele cel stricat împreună cu mîncările ce se strică. Căci pîntecele, îndată ce se satură de mîncări, se face nelucrător și încetează a mai căuta spre cele multe. La fel se strică și bucatele, scofîindu-se prin șezut.”

Iar unii (Fotie) zic că Pavel a pecetluit învățătura despre lăcomia pîntecelui cu rugăciune ori – mai bine a zice – cu blestem, zicînd așa: Să strice Dumnezeu, și să izgonească de la noi și să arate nelucrătoare și netrebnică atît nemăsurarea mîncărilor, cît și lăcomia pîntecelui!

*Iar trupul – nu curviei, ci Domnului! Și Domnul – trupului!*¹⁰⁶

Aici se vede că Apostolul a vorbit mai întîi despre lăcomia pîntecelui fiindcă voia să ajungă la curvie – precum am zis mai înainte. Și s-ar fi convenit ca Pavel să spună acum: Iar trupul nu are potrivire cu mîncările, nici cu pîntecele! – dar nu a zis așa, ci: Iar trupul nu are potrivire cu curvia! De ce spune asta? Pentru ca să arate că curvia este isprava lăcomiei pîntecelui și a desfătării.¹⁰⁷ Deci cuvîntul are această înțelegere: Trupul Creștinului – zice – nu s-a făcut pentru a se desfăta, iar din desfătare să cadă în curvie. Ba! – ci s-a făcut pentru ca să se unească cu Domnul, Care îi este cap lui. Și de-a-ndărăt: Domnul S-a făcut om pentru a Se uni și a ședeă asupra trupului Creștinului ca și cap al lui.

¹⁰⁶ Și aici lipsește, întregindu-se așa: Iar trupul nu este al curviei, ci al Domnului. Iar Domnul este al trupului, fiind cap al lui! – ori altceva ca aceasta. (n. aut.)

¹⁰⁷ Iar pentru faptul că curvia și celelalte patimi trupești se nasc din lăcomia pîntecelui și din desfătare, îi avem ca pildă pe Sodomiteni, care tocmai de aceea au căzut în păcatul înpreunării bărbatului cu bărbat, fiindcă se desfătau și se îmbuibau, precum zice Iezechiil: „Iată care au fost fărădelegile Sodomei, sora ta, și ale fiicelor ei: mîndria, îmbuibarea și trîndăvia” (16:49). Tot așa, ne sînt pildă și Israelitenii, care, după ce au mîncat și au băut, s-au sculat, și jucau și cădeau în necurății trupești, precum zice *Scriptura*: „A șezut norodul să mînînce și să bea, și s-a sculat să joace” (*Ieșirea* 32:6); zicere pe care marele Chiril o tîlcuiește arătînd că – după mîncare, băutură și joc – negreșit va urma depărtarea de Dumnezeu a celor trupești și împreunarea, socotind ei necurăția desfătare și veselindu-se cu dulceață de cele vrednice de tînguire. Vezi și subînsemnarea zicerii: „nici să vă faceți slujitori la idoli” (*1 Corinteni* 10:4).

**14 Iar Dumnezeu, Care L-a sculat din morți pe Domnul,
ne va învia și pe noi prin puterea Sa.**

Să nu te tulburi – o, cititorule! – auzind că Dumnezeu-Tatăl L-a sculat din morți pe Domnul, pentru că Pavel le grăiește aceloră cu pogorământ, ca unor prunci neîmpliniți. Și – de vreme ce toți într-un glas înțelegeau mari lucruri despre Tatăl, fiindcă El este pricinuitor al Fiului – Apostolul pune în seama Tatălui și învierea Fiului, cea după firea omenească, și legiuiește că și noi vom învia tot de la Tatăl. Căci, așa cum L-a sculat din morți pe Hristos, Care este cap al nostru, tot așa are să ne scoale din morți Tatăl și pe noi, care sîntem trup al lui Hristos. Și, ca să întărească desăvîrșit cuvîntul său, a adăugat că Tatăl ne va scula din morți „cu puterea Sa”. Căci zice: O fraților! – să nu vă îndoiiți de ceea ce vă spun, că ne vom scula din morți, pentru că puterea lui Dumnezeu, care săvîrșește lucruri mari, va face și învierea noastră!

Apoi, Apostolul pune în seama Tatălui scularea din morți a lui Hristos pentru ca să-L cinstească pe Dumnezeu-Tatăl ca pricinuitor al lui Hristos după dumnezeire, iar nu ca să arate că Hristos, ca Dumnezeu, nu S-a sculat pe Sine Însuși din morți. Martor la aceasta este Însuși Domnul, Care zice despre Sine: „Stricați Biserica aceasta (adică lăcașul trupului Său), și în trei zile o voi ridica!” (Ioan 2:29). Și iarăși este scris: „Căroră (adică Apostolilor) li S-a și arătat pe Sine-Și viu” (Fapte 1:3). Prin urmare, chiar dacă Domnul, fiind Dumnezeu, S-a sculat pe Sine-Și din morți, totuși aceasta se pune în seama Tatălui, Care e Pricinuitorul Lui după dumnezeire.

15 Au nu știți că trupurile voastre sînt mădulare ale lui Hristos?

Pavel iarăși a venit la scopul ce-i stă înainte, de a vorbi împotriva curviei. Și folosește cuvinte foarte înfricoșate împotriva ei. Ascultă acestea:

Deci, luînd mădularele lui Hristos, le voi face mădulare ale curvei?

Să nu fie!

Zice: Veni-voi cîndva întru atîta obrăznicie și netemere de Dumnezeu, încît mădularele lui Hristos, care sînt cele ale mele, să le fac mădulare ale puturoasei curve, unindu-mă cu ea? Să nu fie! Să nu dea Domnul să vin întru atîta netemere de Dumnezeu! Căci cine nu s-ar îngrozi de frica Lui, auzind aceasta, a rupe eu de la Hristos mădularele Lui și a le face mădulare ale curvei!

16 Au nu știți că cel ce se lipește de curvă un trup este cu ea?

Căci – zice – „vor fi amîndoi un trup” (Facerea 2:24).

Cu aceste cuvinte și cu mărturia *Scripturii*, Apostolul adeverează ceea ce a zis mai sus. Căci zice: O Creștine! – cu împreunarea trupească, bărbatul se face una cu femeia sa legiuită, și curvarul cu curva. Prin urmare, mădularele tale – ale bărbatului, care sînt mădulare ale lui Hristos – se fac mădulare ale curvei cu care ai curvit tu, amestecîndu-te.

17 Iar cel ce se lipește de Domnul un duh este [cu El].

Vezi – o, cititorule! – că din chiar simplele numiri ale curvei și a lui Hristos, Apostolul crește muștrarea și vinovăția curviei, făcînd-o foarte mare și înfricoșată.

Apoi, zice că cel ce se unește cu Domnul se face numai duh, fiindcă nu face nici o faptă și păcat trupeșc, adică ajunge om duhovnicesc, mai presus de fire, fiindcă unirea sa cu Domnul îi dăruiește sfințenia Sfîntului Duh. Prin urmare, Creștinii care se unesc cu Domnul se fac mădulare sfinte ale Domnului.

18 Fugiți de curvie!

Aici, Apostolul ne îndeamnă să fugim de curvie ca și cum aceasta ar fi un fel de gonace care aleargă să ne prindă și care totdeauna ne învăluie. Deci, prin aceasta, Apostolul ne sfătuiește să ne depărtăm cu desăvîrșire și cu mare sîrguință de dînsa,¹⁰⁸ fiindcă nici un păcat nu ne gonește atît precum ne vînea-ză pofta trupească, căci o avem sădită întru noi.

¹⁰⁸ Oarecari dascăli tîlcuiesc zicerea „fugiți de curvie” zicînd că, atunci cînd e vorba de oricare alte patimi în afara curviei, trebuie să stăm și să le dăm război, pentru a le birui cu numele lui Hristos și cu faptele bune împotrivnice lor; iar atunci cînd sîntem luptați de păcate trupești, nu trebuie să stăm să le dăm război, nici gînditor, nici simțitor, ci să fugim de ele – atît cu simțirea (cînd pricinile păcatului sînt de față), cît și cu închipuirea, (cînd nu sînt de față pricinile) – și să alergăm la singur Dumnezeu, prin rugăciune, pentru a izbuti aceasta.

Și dumnezeiescul Grigorie al Nysssei – în cuvîntul la zicerea „iar cel ce curvește păcătuieste în trupul său” – spune așa: „«Fugiți de curvie!» Dacă sîntem loviți de războiul necredinței, trebuie să stăm împotriva lui; dacă ne îngrozește cu amăgitoare tăbărire, este bine să-i înfruntăm pe vrăjmași; dacă se mărește arcul cleveitorilor, trebuie să lovim fața cea minci-noasă; dar, cînd săgetează vreo închipuire curvească, trebuie a da dosul și a fugi de acea înfățișare; căci curvia săgetează asupra ochilor și este mai înfricoșată decît celelalte răutăți” (tomul al doilea).

Bagă de seamă că locuitorii Corintului erau foarte dedați la curvie – precum zice Suida – și că aveau un zen al curviei. Iar Herodot și Strabon zic că în Corint era un prea-bogat jertfelnic al Afroditei, întru care erau afierosite mai mult de o mie de slujnice curve, care îmbogățeau cetatea, pentru că la dînsule își cheltuiau banii corăbierii ce treceau pe acolo. De acolo a apucat a se zice și parimia aceasta: „Nu e a fiecărui bărbat dreptă plutare pe la Corint.” De aceea a trebuit ca Pavel să le scrie cu asprime să fugă de această patimă. (n. aut.)

*Tot păcatul pe care l-ar face omul este afară de trup,
iar cel ce curvește păcătuiește întru al său trup.*

Din curvie – zice – se spurcă tot trupul omului, de aceea și obișnuiesc a merge la baie cei ce curvesc: se scaldă fiindcă s-a spurcat trupul lor. Deci cel ce curvește „păcătuiește întru însuși trupul său”, fiindcă-l spurcă și îl împute. Căci, deși se fac cu mijlocirea trupului, alte păcate nu spurcă afăra trupul și, de multe ori, nu îl spurcă nicicum. De pildă, este cu puțință a ucide cineva ori cu piatră, ori cu lemn, ori cu altă unealtă¹⁰⁹, și trupul lui nu se spurcă; dar e cu neputință a săvârși cineva curvia fără a-și spurca trupul. Însă Dumnezeuiescul Apostol mărește păcatul curviei, fiindcă vrea să-i oprească pe Creștini de la acest păcat, iar nu pentru că curvia este cel mai rău păcat din toate.

Știu mai multe dezlegări pe care le dau unii la această zicere. Așa, de pildă, că acela ce curvește „păcătuiește întru însuși trupul său” pentru că nu se împreunează cu curva ca și cu femeia sa legiuită, ca să-i nască copii, ci își strică și își slăbește trupul cu scurgerea în zadar.¹¹⁰ Sau, că cel ce curvește păcătuiește întru mușterea aceea cu care se împreunează și care se face trup al lui prin amestecare; și păcătuiește într-însa fiindcă nu se împreunează cu dînsa după lege.¹¹¹ Însă dezlegarea ce o dă marele Ioan Hrisostom, aceea pe care am zis-o înțfi, este mai bună decît toate.

Însă unii nu se dumiresc la această zicere, și întreabă: Oare pizma nu topește și nu slăbește trupul pizmașului? Așadar, cum zice Pavel că doar curvia îl strică? Ci ei înșiși dezlegă nedumerirea, zicînd că pizma nu este lucrare, ci pătimire, și că Apostolul grăiește aici despre lucrare, nu despre pătimire. Căci zice: „tot păcatul pe care îl face omul”, iar pizma nu o lucrăm noi, ci ea se lucrează întru noi.¹¹² [...]

*19 Au nu știți că trupurile voastre sînt lăcaș al Sfîntului Duh
care este întru voi, pe Care-L aveți de la Dumnezeu?*

¹⁰⁹ Această tîlcuire o dau marele Hrisostom, Ieronim și Grigorie al Nyssei, care și zice: „Cînd lovesc, ucigașii nu mor împreună cu cei nciși, dar cei ce și-au spurcat trupul dobîndesc spurcăciunea împreună” (cuvînt la această zicere a Apostolului). (n. aut.)

¹¹⁰ Această dezlegare o face marele Atanasie, în cuvîntul despre cinstita nuntă. (n. aut.)

¹¹¹ Această dezlegare o dă Icumenie, adăugînd că mușterea ce curvește se face trup al bărbatului nu numai pentru că el se amestecă cu dînsa, ci și pentru că femeia, luîndu-se din coasta bărbatului, este trup al lui dintru început. (n. aut.)

¹¹² Și aceasta o zice marele Atanasie. Iar Fotie zice că acela ce curvește „păcătuiește întru al său trup”, adică întru însuși trupul Stăpînului Hristos, al Cărnia mădular este trupul său, precum a zis și Apostolul mai sus: „Au nu știți că trupurile voastre sînt mădulare ale lui Hristos?” Și iarăși: „Deci, luînd mădularele lui Hristos, le voi face mădulare ale curvei? Să nu fie!” (n. aut.).

Aici, dumnezeiescul Apostol îi înspăimîntă mai mult pe Creștinii ce curvesc, amintindu-le de mărimea darului Sfîntului Duh pe care l-au luat și de vrednicia lui Dumnezeu, Care le-a dat acest dar. Zice: O Creștinilor! – sînteți biserică sfințită a Sfîntului Duh, deci nu spurcați sfințul lăcaș al Sfîntului Duh și nu netrebnițiți darul lui Dumnezeu!

20 Și nu sînteți ai voștri, căci v-ați cumpărat cu preț.

Zice: Creștinilor, vă aflați sub domnie și stăpînire, adică sub Hristos, și nu stăpîniți și nu aveți al vostru nici un lucru, nici însuși trupul vostru, pentru că sînteți robi răscumparați cu preț, anume cu însuși sîngele lui Iisus Hristos. Astfel, nu voi sînteți stăpîni pe măduarele voastre, pentru ca să le puteți folosi la răutățile pe care le voiți, ci stăpîn asupra lor e însuși Stăpînul vostru Hristos, Cel ce v-a răscumărat, și se cuvine ca măduarele voastre să se poarte acolo unde voiește El. Însă Apostolul nu zice acestea ca să strice stăpînirea de sine [„voiața liberă”, n. m.] a omului, ci ca să arate că este drept și cu cuviință să fim robi supuși lui Hristos, de către Care ne-am răscumărat din robia diavolului și a păcatului.¹¹³

Slăviți dar pe Dumnezeu în trupul vostru

Zice: De vreme ce trupul și sufletul vostru au fost răscumărate de Hristos, sînteți datori – o frații mei Creștini! – să-L slăviți pe Dumnezeu și cu trupul. Cum? Făcînd acele fapte și lucrări trupești care pricinuiesc slava lui Dumnezeu și, pe lîngă acestea, păzindu-vă trupul sfințit și curat de orice păcat. Căci Dumnezeu Se slăvește atunci cînd oamenii, vîzînd faptele voastre, se în-deamnă a-L slăvi pe Dumnezeu, precum a zis Domnul: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încît să vadă ei faptele voastre celē bune și să-L slăvească pe Părintele vostru din ceruri” (Matei 5:16).

și întru duhul vostru,

¹¹³ [...] Sfîntul Grigorie al Nyssei zice: „Dacă ne-am făcut robi ai Celui ce ne-a izbăvit, că căutăm cu adevărat către Cel ce ne stăpînește, încît să nu mai viețuim nouă înșine, ci Celui ce ne-a cîștigat. Căci nu mai sîntem stăpîni ai noștri înșine, ci domnul nostru este Acela, care ne-a cumpărat, iar noi sîntem ale Lui avuții. Așadar, legea vieții noastre să fie voia Celui ce ne stăpînește!” (în cuvîntul despre desăvîrșire, tomul III).

Iar Apostolul Petru zice că „nu cu lucruri stricacioase, cu argint sau cu aur, ne-am izbăvit din zadarnica noastră petecere, cea lăsată de părinți, ci cu cinstit Sîngele lui Hristos, ca al unui miel nevinovat” (I Petru 1:18). Iar dacă voiești să afli cine a luat prețul acesta, vezi în subînsemnarea zicerii „întru care avem răscumăpărarea prin sîngele Său” (Efeseni 1:7). (n. aut.)

Zice: De vreme ce și sufletul vostru, Creștinilor, a fost răscumpărat de Hristos, sînteți datori a-L slăvi pe Dumnezeu și cu sufletul. Și sufletul îl slăvește pe Dumnezeu atunci cînd nu se spurcă de cugetările curviei și ale necurăției nici cu gîndul, de vreme ce pofta inimii este oprită de Hristos ca o prea-curvie, căci „tot cel ce caută la muiere spre a o pofti, iată, a preacurvit cu dînsa în inima sa” (Matei 5:28). Căci, prin „duh”, Apostolul a numit aici gîndul.

care sînt ale lui Dumnezeu!

Adică Apostolul ne aduce aminte că noi, Creștinii, nu sîntem stăpîni asupra noastră, ci sîntem sub stăpînul Dumnezeu, Care ne-a zidit și apoi ne-a răscumpărat sufletul și trupul, și că, prin urmare, nu sîntem stăpîni a le folosi pe acestea pentru a face vreun lucru, ori cuvînt, ori gîndire afară de încuviințarea și voia lui Dumnezeu.

CAPITOLUL VII

1 Cît despre cele ce mi-ați scris,

După ce a îndreptat dezbinările, curvia și lăcomia de averi a Corintenilor, Apostolul vorbește acum despre nuntă și despre feciorie. Căci Corinteni îi scriseseră întrebîndu-l dacă se cuvine a se depărta bărbații de femeile lor ori nu – precum am zis în pricina epistolei acesteia.

bine este omului a nu se atinge de femeie.

Zice: Binele cel dintîi și biruitor al oricărui om – afit al celui de rînd (deci nu numai al aceluia ce urmează a se prooți, precum rău au înțeles unii), cît și al celui ce urmează a ajunge sfințit – binele cel dintîi și cel mai înalt – zic – al fiecărui om este acesta: a nu lua femeie nicidecum, ci a păzi fecioria. Însă – zice – lucrul cel mai sigur și care ajută neputincioasa fire a oamenilor este nunta, adică a-și lua omul femeie legiuită – după cum arată mai jos:

2 Dar, din pricina curviei, fiecare bărbat să-și aibă femeia sa, și fiecare femeie să-și aibă bărbatul său.

Apostolul grăiește aici pentru amîndouă părțile: și pentru bărbat, și pentru femeie, căci se poate ca bărbatul să voiască întreaga-înțelepciune, iar femeia nu; și altminteri: bărbatul a nu voi întreaga-înțelepciune, iar femeia a o voi.

Și, zicînd că nunta e îngăduită din pricina curviei, Pavel îi îndeamnă pe cei căsătoriți spre înfrînare și spre întreaga-înțelepciune. Căci, dacă s-a iertat a se face nunțile și a se însoți oamenii după lege pentru a nu urma curvii, atunci cei căsătoriți sînt dator să nu se împreuneze cu desfrînare și curvăsărește, ci cu întreagă-înțelepciune, doar pentru facerea de copii.¹¹⁴ Vezi și în epistola către

¹¹⁴ De aceea nu se cuvine a se împreuna bărbații cu femeile lor cînd sînt îngreunate, că este faptă nelegiuită și necuviincioasă, ca una ce nu se face spre facerea de copii și care se poate face pricină a omorîrii pruncului ce este în pîntece. De aceea și dumnezeieștii Apostoli, în *Așezămintele* lor, opresc de obște a se face aceasta. Căci nici chiar dobitoacele cele necuvîntătoare nu se împreunează cînd e grea partea cea femeiască.

De asemenea, nu se cuvine a se împreuna soții cînd femeia are cele obișnuite femeiești, căci fac păcat de moarte. De aceea, *Legea veche* poruncește a fi omorîți cei ce săvîrșesc aceasta, căci zice Dumnezeu în *Levitic*: „Bărbatul care se va culca cu femeie în timpul curgerii ei și-i va descoperi goliciunea, acela a descoperit curgerca singelui ei și ea și-a descoperit curgerca singelui său: amîndoi să fie sîrpiți din neamul lor” (20:18).

Și – ca să zic cuprinzător și în scurt – doar pentru zămistirea de copii se cuvine a se face trupeasca lor împreunare, iar nu pentru iubirea de îndulciri. Pentru aceasta zice și Dumnezeu în *Levitic*: „Orice bărbat căruia i se face scurgere din trupul său este necurat” (15:3), [...]

Evrei (13:4) că nunta se numește „cinstită” pentru că îi păzește pe oameni întru întreaga-înțelepciune a trupului și îi oprește de a curvi și a prea-curvi.

3 Bărbatul să-i dea femeii dragostea datorată, la fel și femeia bărbatului.

Zice: Voi, Creștinii care vă însoțiți după lege, aveți datoria de a păzi dragostea și buna-cunoștință între voi, adică bărbatul să aibă dragoste către femeia sa, iar femeia către bărbatul său. Așadar, fiind datorie, trebuie a da, adică a plăti, dragostea aceasta unul altuia.

4 Femeia nu e stăpînă asupra trupului său, ci bărbatul; la fel, nici bărbatul nu e stăpîn asupra trupului său, ci femeia.

Aici, Pavel arată că dragostea unuia către altul a celor însoțiți după lege este datorie pentru că – zice – femeile măritate și bărbații însurați nu sînt stăpîni asupra trupurilor lor. Ci femeia este totodată și slujnică, și stăpînă a bărbatului: slujnică, fiindcă nu-și stăpînește trupul, încît să-l dea altui bărbat, ci bărbatul ei domnește și-l stăpînește;¹¹⁵ și este stăpînă și doamnă a bărbatului său pentru că trupul aceluia este al ei. De asemenea, și bărbatul este slugă a femeii sale, fiindcă nu e stăpîn asupra trupului său, ca să-l dea altor femei; este și stăpîn și domn al femeii sale, pentru că trupul ei este al lui.¹¹⁶

5 Să nu vă lipsiți unul de altul, decît cu bună învoială, pentru o vreme,

Iar dumnezeiescul Apostol scrie celor desăvîrșiți, zicînd: „Cinstită să fie nunta și patul nescurcat, iar pe curvari și pe prea-curvari îi va judeca Dumnezeu” (Evrei 13:4). (n. aut.)

¹¹⁵ Ia aminte că „femeia nu-și stăpînește trupul, ci bărbatul”, însă doar întru împreunarea cea după fire, nu și în cea afară de fire și fără de lege. De aceea, dacă bărbatul ar cere femeii cu neleguire a se împreuna cu dînsa afară de fire, ea trebuie să nu se supună la aceasta, ci să-l oprească cu orice chip și să nu-l primească. (n. aut.)

¹¹⁶ Vrednice de laudă, cu adevărat, și de aurită gură sînt cuvintele lui Ioan cel împodobit cu multe daruri, care a zis la această zicere: „Femeia nu-și stăpînește trupul, ci bărbatul; de asemenea, nici bărbatul nu e stăpîn pe trupul său, ci femeia.» Deci, dacă vei vedea că te moște vreo prea-curvă, că-ți întinde curse, că se afirmă de tine, zi-i ei: Nu este al meu trupul, este al femeii mele: nu îndrăznesc să mă folosesc de el și să-l dau altei femei. Oare nu este fără noimă, cînd ai primit zestrea ei, să porți toată grija pentru aceasta și să nu o micșorezi întru nimic (...), iar trupul tău, care este bogăția ei, să-l strici și să-l pingărești? [...]

Asemenea și tu, femeie măritată, de te-ar îndemna vreun bărbat la prea-curvie, zi-i lui cuvîntul acesta al Apostolului, adică: «femeia nu-și stăpînește trupul său, ci bărbatul.» De ce mă îndemni spre prea-curvie, omule? Trupul meu nu este al meu, ci al bărbatului meu; nu eu îl stăpînesc, ci bărbatul meu. Cum pot să dau trupul cel străin? Căci, dacă nu cutez să vînd lucrul și zestrea bărbatului meu cea neînsuflețită, cum voi cuteza să dau trupul meu, care este zestrea însuflețită și agoniseala cea vie a bărbatului meu? (...) Fugi departe de mine, prea-vicleanule om!» (n. aut.)

Adică: Bărbatul să nu se înfrîneze și să se depărteze de împreunarea trupească decît dacă ar voi să se înfrîneze și femeia; la fel să facă și femeia; căci, dacă o parte dintre cei însoțiți primește înfrînarea, dar cealaltă nu voiește, se face pagubă. [...] Iar cînd amîndouă părțile voiesc a se înfrîna de la împreunare, atunci înfrînarea aceasta nu se socotește lipsire și pagubă, pentru că se face din învoire și pentru o vreme. Iar care este vremea aceasta, Apostolul arată mai jos:

ca să vă îndeletniciți cu postul și rugăciunea,

Aici, Apostolul îl cuiește cum a zis ca să se depărteze de împreunarea trupească hărbatul și femeia cei însoțiți cu lege, „la o vreme”, adică – zice – cînd este vremea a petrece în post și în rugăciune. Astfel, Creștinii cei însoțiți după lege nu trebuie a se împreuna trupește în vremea posturilor, mai ales în Postul cel Mare, și miercurile și vinerile de peste tot anul. Dar nu se cuvine a se împreuna trupește nici în vremea cînd vor să petreacă cu îndelungare și întindere întru rugăciune -- adică sîmbăta, duminica, în zilele praznicelor împărătești și întru cele ale Maicii Domnului – pentru că în acele zile se face Dumnezeiasca Liturghie și toți Creștinii zăbovesc întru rugăciune. Și mai cu osebite se cuvine a se depărta soții de împreunare cînd au să se împărtășească cu dumnezeieștile Taine, cel puțin cu trei zile înainte. (Aceasta o zic despre împărtășirea în afara postului; căci, dacă se împărtășesc în zile de post, se depărtează de împreunare din pricina postului.) Dar nu trebuie a se împreuna nici în Săptămîna Luminată a Paștilor, căci toată acea săptămîna se socotește ca o zi, precum hotărăște *Canonul 66* al Sfîntului Sobor al șaselea a toată lumea. De aceea nu a zis Apostolul doar: Să nu vă împreunați trupește, ca să vă rugați – ci: „pentru ca să zăboviți întru rugăciune”. [...] Astfel, Apostolul poruncește celor însoțiți să nu se împreune trupește ca să se facă rugăciunea și postirea mai osîrdnică și mai cu dinadinsul. Căci, deși împreunarea lor nu este necurată în sine, ea pricinuieste totuși întîrziere și împiedicare postirii.¹¹⁷

și iarăși vă veți împreuna, ca să nu vă ispitească pe voi satana pentru neînfrînarea voastră.

Zice: Aceasta – a vă împreuna voi, bărbații, cu femeile voastre după vremea postului și a rugăciunii – nu v-o dau ca lege¹¹⁸, ci o zic cu pîgorămînt,

¹¹⁷ Zonara și Valsamon (în îlcuirca canonului al treilea al Sfîntului Dionisie), întru o unire cu Teofilact, „rugăciunea” rînduită aici de Apostol au înțeles-o pe aceea mai sîrguitoare și care se face cu ocărire de sine și cu lacrimi.

Iar Teodorit zice că nu se cuvine a se împreuna cei însoțiți în vremea postirii și a rugăciunii pentru ca să cîstească postirea și rugăciunea cu sfințenia și curăția trupului lor. (n. aut.)

¹¹⁸ Deci – de vreme ce Apostolul nu legiuiește ca soții să se împreuneze trupește, ci, după ceea ce nu spune, dar se înțelege, voiește a nu se împreuna ei niciodată, dacă pot și dacă vor – aceasta însemnează că orice bărbat și femeie însoțiți după lege se pot învoi între ei să se de-

pentru ca să nu vă ispitească satana și să vă împingă întru prea-curvie, dacă nu vă veți împreuna voi, bărbații, cu femeile voastre, și voi, femeile, cu bărbații voștri. Însă, fiindcă nu diavolul singur este pricinuitor al curviei, ci întâia pricină este neînfrînarea și neastîmpărarea poștei noastre, Apostul zice apoi aceasta: „ca să nu vă ispitească satana *pentru neînfrînarea voastră*”. Adică – zice – neînfrînarea voastră este pricina de a vă ispiti diavolul. Căci, de vreme ce vreți să viețuiți cu lenevire și să slujiți îndulcirilor trupului, diavolul află prilej ca vă dea război – după sfințitul Teodorit.

6 Aceasta însă o zic după îngăduință, nu după poruncă,

Zice: Aceasta – a vă împreuna iarăși trupește după vremea postirii și a rugăciunii, pentru a nu vă păgubi unul pe altul – o zic vouă după îngăduință, adică făcînd pogorămînt neputinței voastre, iar nu ca și cum v-aș pune lege, sau v-aș porunci să vă împreunați totdeauna sau că ar fi lăudat acela ce se împreunează cu femeia sa trupește, ca și cum ar împlini legea. Căci, dacă puteți a vă înfrîna totdeauna, cu învoială, nu vă împreunați!

7 căci voiesc ca toți oamenii să fie precum sînt și eu.

Cînd vrea să poruncească un lucru greu, Pavel obișnuiește a se aduce ca pildă pe sine însuși. De aceea și aici, vrînd să vorbească despre fecioria cea asemenea cu a Îngerilor, zice: Voiesc ca toți bărbații să fie ca și mine, adică toți să se depărteze de femeie și să urmeze fecioria, precum și eu mă depărtez și petrec întru feciorie.¹¹⁹

Dar fiecare are de la Dumnezeu dar osebît, unul așa, altul altfel.

Zice: A rămîne cineva întru feciorie e dar de la Dumnezeu, măcar că e nevoie și de lucrarea și sîrguința noastră. Și îi zice „dar” pentru ca să-i mîngîie pe cei căsătoriti, căci i-a înfruntat destul cu ceea ce le-a zis, anume că pentru neînfrînarea lor îi ispitește satana. Ia aminte însă că Apostolul arată aici că și

parteze de împreunarea trupească, viețuind întru întreaga înțelepciune și feciorie, cum se află și în zilele noastre mulți însoțiți întru Domnul care viețuiesc ca frații. Și din vechime aflăm multe ca acestea în *Viețile Sfinților*. Însă este mai bine ca cei însoțiți astfel, adică bărbatul și femeia care se învoiesc a păzi curăția și neîmpreunarea, să lase lumea și cele ce sînt în lume și să se facă monahi, trăgîndu-se amîndoi la mănăstiri potrivite lor. Pentru ca, așa cum au luat cununa nunții, să primească în ceruri și cununa înfrînării și curăției, precum nenumărați au făcut aceasta și o fac. Și *Canonul 46* al Sinodului VI rînduiește aceasta. (n. aut.)

¹¹⁹ Iar Teodorit, tîlcuind aceasta, zice: „Pavel s-a adus ca pildă pentru noi, fiind silit a-și descoperi bogăția curăției.” (n. aut.)

nunta e dar, zicînd că „fiecare are de la Dumnezeu dar osebit, unul așa, iar altul altfel”, adică unul a rămîne întru feciorie, iar altul a lua femeie cu nuntă legiuită.¹²⁰

**8 Zic însă celor necăsătoriți și văduvelor că bine le este lor
să rămînă precum sînt și eu.**¹²¹

9 Iar de nu se pot înfrîna, să se căsătorească!

Fiindcă e mai bine a se căsători, decît a se aprinde.

Ai văzut înțelepciunea marelui Pavel? Căci – deși arată că înfrînarea, necăsătoria și fecioria sînt mai bune – totuși nu-i silește la depărtarea de căsătorie pe cei ce nu pot urma fecioria, pentru ca să nu urmeze alt păcat mai mare și să cadă în curvie. Căci zice: Dacă voi, necăsătoriții și văduvele, aveți multă aprindere în trup și sînteți siliți de fire (căci mare este tirania poftei trupești!)¹²², căsătoriți-vă și prin nuntă sloboziți-vă de multele osteneți și sudori, pentru ca să nu alunecați și să cădeți în curvie.

¹²⁰ Iar Teodorit zice că Apostolul numește nunta „dar”, pentru că, fiind ajutați de darul lui Dumnezeu, cei căsătoriți isprăvesc întreaga înțelepciune în nuntă. Căci darul ajută celor ce au osîrdie către cele bune, după cum a spus Domnul: „Cereți, și vi se va da! Căutați, și veți afla!” (Matei 7:7). (n. aut.)

¹²¹ Este întrebare între Părinți dacă Apostolul a fost sau nu însurat. Purtătorul de Dumnezeu Ignatie și Climent Stromatul zic că a fost însurat; încă și mulți alții spun aceasta, sprijinindu-se pe zicerea din *Epistola către Filipeni* 4:3: „Rogu-te și pe tine, credinciosule Szig” și pe zicerea aceasta de aici, unde nu a pomenit numai de cei necăsătoriți, ci și de văduvi, care mai înainte au fost căsătoriți. Deci zic aceia că și Pavel, avînd mai înainte femeie, s-a lăsat de dînsa după ce a fost chemat de Dumnezeu la propovăduire, precum și Petru, și Filp și, mai înainte de aceștia, Proorocul Isaia, care, după ce a văzut pe Domnul pe scaun înalt, nu s-a mai împreunat cu femeia sa, la fel ca și Moisi, după ce a văzut dumnezeiasca arătare în rug.

Iar mai mulți Părinți zic că Pavel a fost necăsătorit: Hrisostom, Ambrozie, Augustin, Epifanie, Ieronim, Tertulian, Teofilact și alții. Vezi și în tomul înfi al *Istoriei bisericesti* a lui Meletie, la foaia 135, și subînsemnarea lui Gheorghe Vendoti la aceasta. Ci și Teodorit vrea ca Pavel să fi fost necăsătorit. El zice că nu trebuie să-l punem pe Pavel în rîndul văduvilor, căci era tînăr cînd s-a învrednicit de chemarea cerească și vîrsta nu îi îngăduia să fi fost căsătorit și să fi ajuns văduv. (n. aut.)

¹²² Teodorit filcuiește zicerea aceasta așa: „«Aprindere» nu numește supărarea poftei, ci înrobirea sufletului și covîrșirea spre mai rău. Deci zice: Dar – dacă nu puteți răbda lovirea poftei, ci sufletul vă e neputincios către lupta aceasta, pentru că nu aveți osîrdie fierbinte către cele bune – nimeni nu vă oprește a vă căsători.” Așadar – după acest dumnezeiesc părinte – nu se cuvine să zică cineva că nu poate rămîne necăsătorit și întru feciorie, că nu se poate face monah adică, pentru că e supărat de pofta trupului. Căci ce om este în lume care să nu fie supărat de poftă? Negreșit, nici unul! Astfel încît, doar din pricina acestei bîntuiei a poftei, nici nu ar fi putut vreunul a păzi vreodată fecioria! Deci – dacă omul nu s-ar supune poftei cu mintea, și dacă ar avea bărbăție duhovnicească și osîrdie spre cele bune, și dacă ar iubi fecioria cu

10 Iar celor căsătoriți, le poruncesc – nu eu, ci Domnul –

Domnul a legiuit anume a nu se despărți bărbatul de femeie sau femeia de bărbat decît doar pentru pricină de curvie, cînd a zis: „Iar eu vă zic vouă: Orice bărbat își va lăsa femeia, afară de cuvînt de curvie, o face pe ea să prea-curvească” (*Matei 5:32*). De aceea, Apostolul zice aici: Nu eu poruncesc să nu se despartă cei căsătoriți, ci Însuși Domnul! Iar cuvîntul acesta arată că cele zise de Pavel pînă acum nu sînt legiuite de Domnul anume, deși toate spusele lui sînt porunci ale Domnului, iar nu cuvînte omenești, precum zice el însuși: „Dacă cineva se socotește a fi Prooroc sau om duhovnicesc, să știe că cele pe care vi le scriu sînt porunci ale Domnului” (*1 Corinteni 14:37*), „căci socotesc că și eu am Duhul lui Dumnezeu” (*1 Corinteni 7:40*). Iar pentru deosebirea dintre sfătuire și învățătură, vezi la stihul 2 al capitolului 4 al epistolei întîi către Tesaloniceni și la stihul 11, capitolul 4 al celei dintîi către Timotei.

ca femeia să nu se despartă de bărbat!

11 Iar dacă s-ar despărți, să rămînă nemăritată, ori să se împace cu bărbatul său; tot așa, bărbatul să nu-și lase femeia.

De vreme ce se făceau despărțiri între bărbați și femei pentru înfrînare și pentru întreaga-înțelepciune, sau din alte pricini neîntemeiate (iar nu adică din pricina prea-curviei), Pavel zice aici că este mai bine ca soții să nu se despartă nicidecum; iar dacă totuși s-ar despărți, femeia să nu ia al doilea bărbat, ci să rămînă a bărbatului său, dacă nu după împreunarea cu dînsul, cel puțin prin aceea că nu poate lua alt bărbat; sau, dacă nu se poate înfrîna, să se împace și să se unească iarăși cu bărbatul său. Iar aceasta trebuie să o facă și bărbatul dacă se va despărți de femeia sa, adică să nu se însoare cu alta, ci să rămînă necăsătorit; sau, dacă nu se poate înfrîna și păzi întreaga-înțelepciune, să se împace și să se unească iarăși cu femeia sa.¹²³

12 Iar celorlalți eu le zic¹²⁴, nu Domnul: Dacă vreun frate are femeie necredincioasă, și ea binevoiește a locui cu dînsul, să nu o lase pe ea!

tot sufletul – el ar putea, cu ajutorul lui Dumnezeu, să gonească lovirile gîndurilor trupești și să potolească aprinderea poftel. Și astfel ar putea să aleagă viața întru feciorie, crezînd cu adevărită că, pentru puțină bîntuire ce suferă de la trup și pentru lupta ce o cearcă, are să primească de la Dumnezeu strălucite cununii. (n. aut.)

¹²³ Iar cum că nu se cuvine a se despărți cei căsătoriți, afară de pricină de curvie, ci trebuie a-și suferi metehnele unul altuia, vezi la subînsemnarea canonului 48 al Sfinților Apostoli, în canonicul nostru (*Pidalion*). (n. aut.)

¹²⁴ Tîlcuind zicerea „eu zic”, Teodorit spune așa: „«Eu zic» este în loc de: Această lege nu am aflat-o scrisă în *Sfinjitele Scripturi*, ci acum o pun. Iar faptul că legile Apostolului Pa-

**13 Și, dacă vreo femeie are bărbat necredincios, iar el binevoiește
a locui împreună cu dînsa, să nu îl lase pe el!**

Ce zici – o fericite Pavele? Căci Domnul poruncește ca, de va fi muierea vreunui prea-curve, să se despartă de bărbatul său (dacă el nu o mai voiește). Așadar cum zici tu să nu se despartă bărbatul de femeia necredincioasă? Nu cumva este mai rea prea-curvia decît necredința? Nu este mai rea – răspunde Apostolul – dar Dumnezeu pedepsește mai mult greșelile făcute nouă, oamenilor, și de aceea zice să se despartă femeia prea-curve de bărbatul ei care nu o mai voiește; și nu pedepsește atît de tare greșelile făcute împotriva Lui În-suși, cum este și necredința. De aceea și poruncește El ca acela ce a făcut rău aproapei să nu-I aducă jertfă sa, ci mai întîi să se împace cu fratele său, zicînd: „Lasă jertfa ta și mergi de te împacă cu fratele tău!” (Matei 5:24). De aceea a defăimat El cei zece mii de talanți ai Săi, dar nu a suferit ocară și împietrirea inimii arătate de sluga cea rea și vicleană asupra fratelui său pentru suta aceea de dinari (adică de bănuți), ci a pedepsit-o, precum se vede în capitolul 18 al evangheliei lui Matei. Așa face și aici Dumnezeu și necredința bărbatului ori a femeii, care e îndreptată împotriva Lui, o trece cu vederea și nu-i desparte pe aceia (dacă se învoiesc a petrece împreună); iar prea-curvia – ca una ce e îndreptată ori către bărbat, ori către femeie – o pedepsește, și de aceea îngăduie a se despărți soții, dacă nu voiesc a petrece împreună.

Unii zic însă că necredința are ca pricină necunoștința minții, care este în-tîmplătoare și poate să înceteze prin locuirea împreună a bărbatului cu femeia, precum zice și Apostolul mai jos: „Ce știi, femeie, dacă nu cumva îți vei mîntui bărbatul?” Pe cîtă vreme – zic ei – prea-curvia se face cu cunoștință și din răutate mărturisită și arătată, și de aceea se face pricină de despărțire. Și, de altfel, acela dintre soți care prea-curvește s-a și despărțit pe sine de celălalt, pentru că mădularele sale (de a prea-curvit bărbatul) le face mădulare ale muierii curve; iar de a prea-curvit femeia, aceasta face mădularele bărbatului său mădulare ale aceluia cu care prea-curvit. Iar soțul necredincios nu se desparte, și – mai bine zis – nici nu se cuvine a se despărți după trupeasca unire pentru aceasta, ba chiar prin această unire trupească este nădejde că poate se vor uni și după credință. (Și las deoparte a zice că după despărțire ar fi urmat răsturnarea vieții celor doi, și clevetirea și osîndirea evangheliei.)

Dar se cuvine să înțelegi – o, cititorule! – că ceea ce zice aici Pavel se face cînd amîndouă părțile, adică și bărbatul, și femeia, s-au însoțit fiind necredin-

vel sînt legi ale Stăpînului Hristos este arătat știntorilor de cele dumnezeiești, căci însuși Apostolul zice: «Hristos, Cel ce grăiește întru mine, adică prin darul cel dat mie». Tot așa și aici, el legiuiește prin Sfîntul Duh, printr-Însul grăind. (n. aut.)

cioși iar apoi o parte a crezut în Hristos, ori bărbatul, ori femeia. Numai atunci poruncește Apostolul ca soții să locuiască împreună, căci poate prin unirea aceasta soțul credincios îl va trage la credință și pe celălalt. Dar celor drept-credincioși dinaintea de nuntă nu le este îngăduit nicidecum a se însoți cu necredincioși! Să nu fie! Iar dacă se însoțesc, trebuie despărțiți negreșit! Căci Apostolul nu a zis: „bărbatul credincios *care voiește* să ia muiere necredincioasă”, ci a zis: „bărbatul credincios *ce are* muiere necredincioasă”, adică pe care o avea el încă mai înainte de a crede. Apoi iarăși, nu întâmplător îngăduie Apostolul a locui împreună soțul credincios cu cel necredincios, ci cu socală, adică „de va voi partea cea necredincioasă a locui împreună cu cea credincioasă”. Căci zicerea „împreună bine-voiește” aceasta însemnează, adică: „de va voi și de va primi”.

14 Căci bărbatul necredincios se sfințește prin femeia credincioasă, și femeia necredincioasă se sfințește prin bărbatul credincios.

Adică: Din covârșirea curăției soțului cel credincios, se biruiește necurăția celui necredincios. Așa se înțelege zicerea, iar nu că Elinii și necredincioșii s-ar face sfinți prin împreuna-locuire cu credincioșii, căci Apostolul nu a zis că soțul necredincios „se face sfânt”, ci că „se sfințește”, adică se biruiește de sfințenia celui credincios.

Și Pavel zice aceste cuvinte pentru ca femeia credincioasă să nu se teamă că s-ar face necurăță prin împreunarea cu bărbatul ei necredincios și, la fel, ca bărbatul credincios să nu se teamă că s-ar face necurat prin împreunarea cu femeia sa necredincioasă.¹²⁵ Aici însă se ivește o întrebare și o nedumerire: Dacă cel ce se împreunează trupește cu curva este necurat, căci se face un trup cu curva, e vădit că și femeia care se împreunează trupește cu Elinul cel necredincios se face și ea un trup cu acela. Și atunci cum de nu este și ea necurăată? Dezlegarea nedumeririi este aceasta: la curvie, însuși lucrul acela după care se împreunează bărbatul cu muierea, adică amestecarea lor nelegiuită, este necurat, și de aceea se fac necurați amândoi. Cît privește împreunarea soțului credincios cu acela necredincios nu se întâmplă așa, ci altfel stau lucrurile. Căci bărbatul necredincios este necurat după necredința pe care o are, dar femeia credincioasă nu se împărtășește cu dînsul din necredință, ci trupește, și aici nu se vede nici o necurăție, fiindcă ea a fost însoțită prin nuntă cu bărba-

¹²⁵ Vezi și la capitolul XV al acestei epistole, stih 28, unde însuși Teofilact spune că Apostolul a pus aici zicerea „se sfințește” cu covârșire [„hiperbolizare”, zicem noi azi, n. n.]. Iar Teodorit o filcuiește zicînd că înseamnă: „are nădejde de mîntuire.” (n. aut.)

tul său necredincios mai înainte de a crede. Asta e pricina așadar pentru care partea cea credincioasă nu este necurată.¹²⁶

Căci altfel, fiii voștri sînt necurați,

Căci – zice – dacă nu s-ar birui partea cea necredincioasă de curăția părții credincioase, atunci copiii ce se nasc din aceștia ar fi necurați, adică curați doar pe jumătate.

dar acum sînt sfinți.

Adică copiii ce se nasc din aceștia nu sînt necurați, căci, cu covîrșirea zicerii „sfinți”, Apostolul înlătură frica părții celei credincioase că aceia ar fi necurați.¹²⁷

15 Iar dacă necredinciosul se desparte, să se despartă!

Adică: Dacă partea necredincioasă dintre cei însoțiți cu nunta poruncește părții celei credincioase fie să se împărtășească de necredința sa, fie să se despartă de ea, atunci partea cea necredincioasă să se despartă!

*Căci nu este rob fratele ori sora întru unele ca acestea,
că în pace v-a chemat pe voi¹²⁸ Dumnezeu.*

Zice: Dacă partea cea necredincioasă dintre cei însoțiți se ceartă cu tine, partea cea credincioasă, pentru că nu te împărtășești de necredința ei, desparte-te de dînsa! Căci nu ești „rob întru unele ca acestea”, adică nu ești silit să ții și să rabzi partea cea necredincioasă întru cele ce privesc credința. Mai bine

¹²⁶ Iar Fotie zice că însuși faptul de a primi partea cea necredincioasă împreună-șederea și unirea cu partea cea credincioasă este un semn că acela (aceea) se apropie de cunoașterea credinței și a bunei-cinstiri de Dumnezeu. Iar eu adaug că chiar aceasta, adică faptul că unul din soți a îngăduit ca celălalt să se boteze, este un semn bun că a început a primi el însuși credința lui Hristos. Așadar acestea sînt pricinile pentru care și Apostolul a îngăduit părții celei credincioase să primească împreună-locuirea cu cea necredincioasă. (n. aut.)

¹²⁷ Și, într-adevăr, dumnezeiescul Pavel vorbește aici cu covîrșire, precum zice Sfințitul Teofilact. Fiindcă, dacă înșiși copiii născuți din părinți credincioși sînt necurați – ca unii ce trag spurcăciunea păcatului strămoșesc, și pentru aceasta au trebuință de curățirea Sfintului Botez – cu mult mai vîrtos sînt necurați cei născuți dintru acea însoțire în care o parte este credincioasă, iar cealaltă necredincioasă. Și poate că Apostolul i-a numit pe aceștia „sfinți” pentru că se sîntesc botezîndu-se și făcîndu-se credincioși din pricina părții credincioase. (n. aut.)

¹²⁸ Întru unele izvoade se zice: „ne-a chemat”. (n. aut.)

este a te despărți decît a te certa, căci nici Dumnezeu nu voiește aceasta și chiar El – zice – „v-a chemat în pace”¹²⁹ Deci, dacă partea cea necredincioasă se ceartă, ea a dat pricină despărțirii, iar nu partea cea credincioasă, și dar să se despartă!

16 Căci ce știi tu, femeie, dacă nu-ți vei mîntui bărbatul?

Aici, dumnezeiescul Apostol sfătuiește din nou ca partea cea credincioasă să nu se despartă de cea necredincioasă, și zice: Dacă bărbatul tău necredincios nu se ceartă cu tine, femeia sa credincioasă, rămii și primește împreună-petrecerea cu dînsul! Îndeamnă-l și sfătuiește-l, poate că vei putea isprăvi ceva și îl vei mîntui pe bărbatul tău. Însă Apostolul pune la îndoială faptul dacă femeia va mîntui ori nu pe bărbatul său. Asta din două pricini: întîii, ca să nu se creadă că o silește pe femeie să-l înduplece pe bărbatul său și să-l aducă la credință; și, al doilea, pentru ca să o facă pe femeie să nu deznădăjduiască dacă nu ar izbuti nimic, ci să nădăjduiască totdeauna că poate va întoarce pe bărbatul său la credință.

Și ce știi tu, bărbate, dacă nu-ți vei mîntui femeia?

17 Decît numai așa cum i-a dat Dumnezeu fiecăruia, așa cum l-a chemat Domnul pe fiecare, așa să umble.

Unii citesc zicerea aceasta așa: „Ce știi, bărbate, dacă îți vei mîntui femeia sau nu?” Apoi, fac alt început, zicînd: „Fiecăruia, precum i-a dat Dumnezeu”, adică: De unde știi – o bărbate! – dacă o vei mîntui pe femeia ta sau de nu o vei mîntui? Acest lucru e neștiut – zice – și de aceea nu se cuvine să dezlegi nunta și să te despărți de femeia ta necredincioasă. Căci, dacă nu o vei mîntui, nu te-ai vătămat cu nimic; iar dacă o vei mîntui, te-ai folosit și pe tine, și pe dînsa, căci însuși trupul tău l-ai folosit.

Însă cel între sfinți Ioan Hrisostomul nu a citit zicerea așa, ci începe de la aceasta: „decît numai cum i-a dat Dumnezeu fiecăruia”¹³⁰, ceea ce cu adevărat

¹²⁹ [...] Fiind întrebat cum se cuvine a primi cineva în viața monahală pe cei căsătoriți, marele Vasilie răspunde (în hotărîrea 12 pe larg) că mai întîi trebuie să-i întrebe dacă fac aceasta cu învoirea amîndurora, precum zice Pavel (adică precum a zis mai sus, la stihul 5 al acestui capitol: „Să nu vă lipsiți unul pe altul, decît numai cu învoire”). Și așa să-i primească, cu încredințarea multor martori. Iar dacă o parte din cei însoțiți, bărbatul sau femeia, se îngrijește mai puțin decît cealaltă parte de a bine-plăcea lui Dumnezeu (prin călugărie adică) și nu se învoiește a primi acest fel de despărțire, atunci să nu-i primească, nici să se pună pe sine în tulburări, aducîndu-și aminte de ceea ce zice Pavel, că „în pace ne-a chemat pe noi Dumnezeu”. [...] (n. aut.)

¹³⁰ Tot așa citesc zicerea și Teodorit și cei mai mulți. (n. aut.)

este mai bine. E ca și cum Apostolul ar zice că nu se face despărțirea nunții pentru necredință, căci acest „decît numai cum i-a dat Dumnezeu fiecăruia” se înțelege așa: Fiecare să fie așa cum l-a voit pe el Dumnezeu! Ți-a dat Dumnezeu – zice – să ai femeie necredincioasă? Întru aceasta rămîi, și nu te despărți de dînsa din pricina necredinței!

Și așa rînduiesc întru toate bisericile.

Pavel zice aceasta ca să se facă mai osîrdnici Corintenii întru a asculta cu supunere, aflînd că au și pe alții împreună-părtași care se supun acestor învățături și le urmează.

18 A fost vreunul chemat fiind tăiut împrejur? Să nu se ascundă!

Se întîmpla că mulți Creștini Evrei, după ce se creștinau, se rușinau că erau tăiați împrejur. De aceea, întrebuițînd oarecare meșteșug doctoricesc, trăgeau pielea și acopereau partea retezată a mădularului născător de copii, ajungînd să arate ca mai înainte, ca și cum ar fi fost netăiați împrejur.¹³¹

A fost chemat cineva întru netăierea împrejur? Să nu se taie împrejur!

Iar unii Creștini din „neamuri” făceau altă necuviință potrivnică: după ce se creștinau, se tăiau împrejur, fiindcă tăierea împrejur părea a fi slăvită și cinstită. Deci – zice Pavel – să nu faci aceasta, căci nu folosește cu nimic credinței! – precum spune și în altă parte: „În Hristos Iisus, nici tăierea împrejur nu este ceva, nici netăierea împrejur” (*Galateni* 6:15).

19 Tăierea împrejur nu este nimic, nici netăierea împrejur nu este nimic, ci ținerea poruncilor lui Dumnezeu.

Zice: La nimic nu folosește tăierea împrejur sau netăierea împrejur, ci pretutindeni se caută păzirea și lucrarea poruncilor lui Dumnezeu cu credință.

20 Fiecare să rămînă întru chemarea în care a fost chemat!

21 Ai fost chemat fiind rob? Nu-ți pasă ție! – ci, deși poți a te face slobod, mai mult folosește-te [de robie]!

Zice: „Fiecare să rămînă întru chemarea întru care a fost chemat”, adică: în oricare fel de trai și în oricare ceată s-ar fi aflat cineva mai înainte de a cre-

¹³¹ Sfîntul Epifanie zice că meșteșugul acesta de a schimba tăierea împrejur în netăiere împrejur a fost aflat mai întîi de către Isav, care l-a dat strănepoților lui, și pentru aceasta l-a urît Dumnezeu, precum zice Proorocul Maleahi: „Pe Iacov l-am iubit, iar pe Isav l-am urît” (capitolul 1:3) (la Iacumenie). (n. aut.)

de în Hristos, să rămână întru acea petrecere și ceată și după ce a crezut. Creștine – zice – dacă ai crezut în Hristos fiind rob, nu purta grijă de aceasta și nu te tulbura că ești rob al cuiva¹³², pentru că robia nu-ți vatămă credința și sufletul! Încît, chiar de ai putea să te slobozești din robie, folosește-te de ea și mai mult, adică robește mai departe, dă-te pe tine spre slujba stăpînului tău! Pentru aceasta scria și purtătorul de Dumnezeu Ignatie, zicînd: „Robii să nu dorească a se slobozi, ci mai mult să robească, spre slava lui Dumnezeu, ca să dobîndească slobozenie mai bună de la El” (*Epistola către Policarp*).¹³³

22 Căci robul care a fost chemat întru Domnul este [rob] slobozit al Domnului. Tot așa, cel chemat [ca om] slobod este rob al lui Hristos.

„Slobozit” se numește acela care a fost slobozit din robie.¹³⁴ Deci Apostolul zice aici așa: Tu, cel care ai crezut în Hristos fiind rob, să știi că ești „slobozit” al lui Hristos, pentru că Hristos te-a slobozit din păcat și din robia trupului, chiar dacă rămîi rob [al stăpînului tău] și după aceasta. Pentru că, dacă cineva e slobod de patimi și are suflet nobil, el nu este cu adevărat rob.

Iar altul a ajuns la credință fiind om slobod și este acum rob al lui Hristos. Prin urmare, dacă numirea robiei îl tulbură și-l mîhnește pe rob, să cugete că a fost slobozit de către Hristos, lucru care este mult mai mare decît slobozenia ce o dau oamenii. Și, iarăși, dacă numirea slobozeniei îl face pe cel slobod să se mîndrească, să cugete și acela că este rob al lui Hristos și să se smerească,

¹³² Mărele Vasile zice că „nimeni nu este rob după fire, ci se face rob în trei chipuri: ori că a fost silnicit și supus jugului robiei, precum se întîmplă la luările cetăților, cînd cetățenii sînt luați în robie; ori ajunge cineva rob pentru că e sărac și nu are hrană, precum s-au făcut robi lui Faraon Evreii, zicînd către Iosif: «Cîștigă-ne pe noi și pămîntul nostru în locul pînii, și vom fi noi și pămîntul nostru robi lui Faraon» (*Facerea 47:19*); ori ajunge cineva rob după oarecare înțeleaptă economie, cînd fiii răi și necunoscători, prin glasul părinților lor, sînt osîndiți să robească la frații lor buni și înțelepți. Această robie este însă mai mult facere de bine, cum s-a întîmplat cu Hanaan, nepotul lui Noe, care a ajuns rob al lui Sim și fraților lui, sau cu Isav, care s-a făcut rob lui Iacov” (*Despre Sfîntul Duh, capitolul XX*). „Căci robește – zice – cel fără de minte celui înțelept” (*Pildele lui Solomon 11:29*).

Pe lângă aceste trei chipuri ale robiei, mai sînt însă altele două, anume: cînd cineva cumpără cu bani pe vreunul și îl are rob, sau cînd cineva dă plată cuiva ca să-l slujească. Se vede însă că Pavel vorbește și aici, și în celelalte epistole ale sale, despre robii cumpărați cu bani; vezi la stîlul 2 al capitolului 6 al epistolei întîi către Timotei. (n. aut.)

¹³³ Zice și Teodorit: „Darul nu faceosebire între robire și stăpînire. Deci, să nu fugi de robie ca de ceva nevrednic de credință! Ci, chiar dacă ai putea să dobîndești slobozenia, rămîi slujind și așteaptă răsplătirea!” Dar nu zice aceasta oricum, ci înduplecîndu-i a nu fugi de robie avînd ca pricină cînstirea de Dumnezeu. (n. aut.)

¹³⁴ Iar Teodorit zice: „Obîgnuim a numi «slobozit» pe cel născut din robi și iertat de robie de stăpîn.” (n. aut.)

gîndind că se află sub un mare stăpîn și că e dator să-I placă Acestuia. Vezi, frate, înțelepciunea lui Pavel? Vezi cum învață pe amîndouă părțile – și pe robi, și pe cei slobozi – cele convenite și folositoare?

23 Ați fost cumpărați cu preț, nu vă faceți robi ai oamenilor!

24 Fiecare, fraților, întru ceea ce a fost chemat, întru aceea să rămînă înaintea lui Dumnezeu!

Apostolul nu zice acest cuvînt numai robilor sau numai celor slobozi, ci tuturor Creștinilor, de orice rînduială și treaptă ar fi. Și spune să nu facă Creștinii nici un lucru spre plăcerea oamenilor, nici să li se supună cînd poruncesc lucruri nelegiuite și afară de porunca lui Hristos. Pentru că aceasta înseamnă slujire la oameni, iar Creștinii au fost cumpărați cu prețul sîngelui Fiului lui Dumnezeu, așadar sînt robi ai Lui și trebuie a împlini poruncile Lui, nu ale oamenilor!¹³⁵

Însă cu aceste cuvinte Apostolul nu învață ca robii să se despartă de stăpînii lor! Să nu fie! Ci-i învață pe robi să cinstească și să păzească mîntuitoarele porunci ale lui Hristos, ale adevăratului și veșnicului lor stăpîn, mai mult decît poruncile cele vătămătoare de suflet ale stăpînilor celor muritori. Că Pavel nu spune ca robii să se depărteze de stăpînii lor este arătat din ceea ce zice mai apoi, anume că fiecare să rămînă întru acea rînduială în care se afla cînd a fost chemat de Dumnezeu și a crezut. Și a adăugat: „înaintea lui Dumnezeu”, ca să arate că robii nu trebuie a se depărta nici de Dumnezeu, supunîndu-se poruncilor nelegiuite ale stăpînului lor. Căci Pavel poartă grijă pentru amîndouă părțile, și zice că robii nu trebuie să se depărteze nici de stăpînii lor trupești luînd ca pricină pe Dumnezeu, dar nu trebuie să se despartă nici de Dumnezeu pentru supunerea cea afară de cuviință către stăpînul lor.¹³⁶

25 Cît despre fecioare, nu am porunca Domnului. Vă dau însă sfatul meu, ca unul ce am fost miluit de Domnul a fi credincios.

După ce ne-a iscusit cu învățăturile sale despre întreaga-înțelepciune, Apostolul se suie acum la isprava cea mare a fecioriei, și zice că Domnul nu a

¹³⁵ Despre aceasta, și marele Vasile a avut dreptate scriind acestea: „Dacă nu-ți aduci aminte, omule, de înfia ta naștere (adică de zidirea după chipul și asemănarea lui Dumnezeu), gîndește-te măcar la prețul ce s-a dat pentru tine, întoarce-ți privirea către schimb și cunoaște vrednicia ta! Cu sîngele cel de prea-mult preț al lui Hristos ai fost cumpărat! Nu te face așadar rob al păcatului, ca să nu te alături cu dobitoacele cele fără de minte!” (în filcuirea asupra zicerii: „Dar omul, în cinste fiind, nu a priceput”, din *Psalmul 48*). (n. aut.)

¹³⁶ Vezi și filcuirea și subînsemnarea zicerii: „care face voia lui Dumnezeu din suflet” (*Efesenii 6:6*). (n. aut.)

legiuit și nu a dat poruncă pentru feciorie, ci numai a zis că cine poate și voiește, acela să și-o însușească: „Cel care poate înțelege, acela să înțeleagă!” (Matei 19:12). Deci – zice Pavel – nici eu nu cutez a porunci cuiva să păzească fecioria, pentru că aceasta este mare și primejditor lucru. Dau însă sfat, căci și eu m-am învrednicit, din mila lui Dumnezeu, „a fi credincios”, adică a fi un apropiat al lui Dumnezeu, vrednic de a mi se încredința tainele Lui.

***26 Socotesc deci aceasta a fi bună, pentru nevoia cea de față,
căci bine este omului a fi așa.***

Încît – zice – după socoteala mea, e bine a fi omul depărtat de nuntă și a nu se căsători, din pricina nevoii acesteia de față, adică a greutăților și nevoilor care urmează nunții¹³⁷, a necazurilor și grijilor căsătoriei, și din pricina necurăției.¹³⁸

***27 Te-ai legat de femeie? Nu căuta dezlegare! Te-ai dezlegat de femeie?
Nu căuta femeie! Dacă însă te-ai și însurat, nu ai păcătuit.***

Prin zicerea aceasta: „Dacă ești legat cu femeia, nu căuta dezlegare!”, Pavel arată că nunta pricinuieste rele pătimiri și necazuri, fiindcă este legătură și lanț care îi strânge pe cei căsătoriți. Iar „dezlegarea” de nuntă Pavel n-o înțelege aici pe aceea făcută pentru un lucru mai mare, adică pentru ca soții să urmeze fecioria, ci numește „dezlegare” despărțirea cea fără de lege și fără de pricină binecuvîntată (adică de prea-curvie).

Pe de altă parte, prin „dezlegare”, se înțelege și simpla slobozire de femeie, chiar și a celui neînsurat vreodată. Însă – fiindcă spune că cel „dezlegat de femeie” nu trebuie să caute femeie să se însoare, ca să nu se creadă că aceasta e poruncă pentru ca oamenii să urmeze numaidecît fecioria – Apostolul zice mai departe că acei Creștini care s-au însurat nu au păcătuit. Bagă de seamă însă cum, pe de lături și în chip ascuns, dumnezeiescul Apostol îi îndeamnă pe oameni către feciorie, numind nunta „legătură” și lanț, iar fecioria „dezlegare” și „slobozenie”.¹³⁹

¹³⁷ Iar Fotie, prin „nevoia cea de față”, înțelege, pe lângă acestea, și prigoanele celor necredincioși asupra credincioșilor din vremea aceea, și celelalte rele pătimiri. Fiindcă mai lesne ar fi suferit prigoanele Creștinii dacă nu ar fi avut femei și copii. (n. aut.)

¹³⁸ Iar Teodorit spune că zicerea „socotesc” a fost adăugată nu pentru că Apostolul s-ar fi îndoit că fecioria este un lucru bun și mai bun decât cele bune, ci pentru ca sfătuiră să nu se facă lege. Căci legii îi urmează păzirea sau călcarea, iar călcătorilor de lege le urmează munca. De aceea, Pavel nu legiuiește cele mari și grele, ci le sfătuieste. (n. aut.)

¹³⁹ Și pînă acum încă vorba de obște a oamenilor așa obișnuiește a-i numi pe cei necăsătoriți: „slobozi”. Că mulți, întrebînd pe vreun străin, zic: Voinicile, ești însurat, ori slobod? (n. aut.)

28 Și fecioura, de se va mărita, nu păcătuiește.

Aici, Pavel nu o numește „fecioură” pe aceea care s-a afierosit lui Dumnezeu, adică pe călugăriță. Pentru că, dacă se va mărita, aceasta păcătuiește cu adevărat și se canonisește ca prea-curvă, pentru că aduce bărbat prea-curvar din afară împotriva Mirelui Hristos. Ci Apostolul numește „fecioură” pe fata cea curată care e încă nemăritată. Aceasta dar, de se va mărita, nu păcătuiește, pentru că nunta nu este necurăță.

Numai că unii ca aceștia vor avea necaz în trupul lor. Eu însă vă cruț.

Apostolul numește „necaz” grijile și scârbele care urmează neapărat celor căsătoriți. Însă eu – zice – vă cruț, și vă jelesc ca pe fiii mei și voiesc să fiți slobozi și nescârbiți. Pentru că nunta – precum am zis – este legătură, lanț și strînsoare, și cei ce se află legați cu nunta nu mai sînt stăpîni de sine, ci sînt robi.¹⁴⁰

¹⁴⁰ Despre aceasta, Meletie Pigas zice: „Nu păcătuiesc cei ce se căsătoresc, însă cad în oarecari purtări de grijă mai trupești și cîteodată cad întru a cugeta și întru a face cele nevrednice de chemarea lui Dumnezeu. [...]” (*Cartea a treia despre creștinism*).

Zice și Grigorie al Nyssei: „Mai ales, nunta este început și rădăcină a sîrguinței celei zadarnice” (*Cuvînt despre feciorie, capitolul VII*). Și (în capitolul IV al cuvîntului) dovedește că toate necuviințele ce se fac în viață au ca început nunta. Cine voiește însă să cunoască pe larg necazurile, relele întîmplări și nenorocirile încercate de cei ce se căsătoresc, să citească capitolul al treilea al cuvîntului despre feciorie și tot cuvîntul acestui Sfînt Părinte Grigorie al Nyssei, ce este în tomul al treilea al său. De asemenea, să citească și cuvîntul despre feciorie al dumnezeiescîului Hrisostom și stihurile despre feciorie ale Sfîntului Grigorie Teologul, și are să vadă acolo jalnicele tînguiri pe care le pricinuieste nunta celor ce se împleticesc în cursele ei; și, dimpotrivă, fericirea de care se îndulcesc cei slobozi de mrejele nunții, care au ales viața cea feciorelnică.

Dar chiar și cuvintele marelui Vasile sînt destul să arate necazurile celor căsătoriți, căci zice: „Iar pe cel ce s-a prins de soție, alte tulburări ale grijilor îl cuprind: dacă este întru ne-naștere de copii, îl cuprinde dorul copiilor; dacă se află întru cîștigarea de copii, purtarea de grijă de ale hranei; apoi: păzirea femeii, purtarea de grijă de ale casei, apărarea casnicilor, pagubele de după tocmeli, împungerile de către megieși, împleticirile prin judecătorii, primejdii-le negușătoriei, ostenele întru lucrarea pămîntului. Fiecare zi vine aducîndu-i [celui însurat] osebită întunecare a sufletului, iar noaptea mîntea i se aprinde întru aceleași închipuiri ale grijilor de toate zilele. Scăparea de acestea una este: despărțirea de lumea toată; însă depărtarea de lume nu este a ieși afară de dînsa trupește, ci a rupe sufletul de împătîmirea către trup” (*Scrisoarea înflă*).

Pentru toate acestea dar hotărăște Sfîntul Grigorie al Tesalonicului că mult mai lesnicioasă este viața întru feciorie decît cea întru nuntă: „Dacă îi pasă cuiva de mîntuirea sa, să trăiască întru feciorie, aceasta fiind mult mai odihnitoare decît viața întru căsătorie” (*Cuvînt pentru Xenia*). (n. aut.)

29 Și aceasta o zic, fraților, că scurtă e vremea de-acum.

Fiindcă a zis mai sus că cei ce se căsătoresc au necazuri în trup, ca să nu spună cineva că aceștia au și îndulcire, cu aceste cuvinte Pavel taie și împutinează îndulcirea nunții, zicînd că vremea vieții acesteia este puțină și scurtă, că moartea este aproape, că toate aleargă împreună către dezlegare și stricăciune și că împărăția lui Hristos se apropie, așa încît îndulcirea nunții e scurtă, ca să nu zicem că e mai mult necaz, osteneală și durere decît îndulcire; și că de aceea noi, Creștinii, sîntem datori a merge la Hristos.

*Așa încît, cei ce au femei să fie ca și cum nu le-ar avea;
30 cei ce plîng, ca și cum nu ar plînge; cei ce se bucură,
ca și cum nu s-ar bucura;*

31 și cei ce se folosesc de lumea aceasta să nu se folosească de ea rău.¹⁴¹

Dacă „cei ce au femei sînt datori a fi ca și cum nu le-ar avea”, ce nevoie mai este atunci a se însura cineva și a-și pune lui o astfel de sarcină? Ce vrea să zică aceasta: „ca și cum nu le-ar avea”? Adică Creștinii cei însurați nu trebuie să-și cheltuiască toată sîrguința cu căsătoria și cu femeile lor, ci se cuvine să le aibă cu atîta neîmpătămire, încît să pară că nici nu le au. De asemenea, nici cei ce plîng – adică cei ce sînt mîhnîți, căci poate au fost lipsiți de vreo bunătate trupească – nu se cuvine a se mîhni pentru aceasta. De asemenea, cei ce se bucură că ar fi dobîndit bunătățile lumii acesteia, nici ei nu se cuvine a se bucura pentru aceasta. La fel, cei ce se îndeletnicesc cu schimburi și neguțătorii, dînd și luînd, nici ei nu se cuvine a căuta cu atîta sîrguință unele ca acestea, pentru că nu vor păstra nimic din ele și au să le lase aici pe toate. Și – zice – pentru a nu număra unul cîte unul lucrurile lumii, zic peste tot cuprinzător că toți Creștinii care se folosesc de lumea aceasta sînt datori să nu se folosească de ea rău, adică nu trebuie să ia aminte la dînsa cu toată osîrdia și împătămirea. Căci „rea întrebuițare” se numește întrebuițarea cea de prisos sau ceea ce se face afară de cuviință.

¹⁴¹ Tîlcuind aceasta: „să nu se folosească de ea rău”, Teodorit zice: „Cei ce au cîștigat multe, să nu le cheltuiască în desfătare și în desfrînare, ci să ia dintr-însele doar trebuința, căci aceasta zice Apostolul.” [...]

Iar Sfîntul Grigorie al Tesalonicului zice că, „de vreme ce Pavel le poruncește celor căsătorii să nu aibă atîta grijă și împătămire către cele lumești, cu mult mai virtos monahii și monahiile sînt datori să nu aibă nici o grijă de cele pămîntești! Căci pentru cei căsătorii nu e păcat a se griji de ale lumii, iar pentru monahi și monahii e păcat a purta grijă pentru niște lucruri mici. Și ce zic doar atît? Acestora le urmează nu numai primejdia de a se despărți de cerescul lor Mîre Hristos din pricina grijilor lumii, ci și a se învrăjbi cu El, «căci prietenia lumii – zice Pavel – este vrajbă către Dumnezeu» [...]” (*Cuvînt către Xenia*). (n. aut.)

Căci chipul lumii acesteia trece.

Adică: Toată lumea aceasta fuge și se topește, și atunci – zice – pentru ce să o îmbrățișați voi, frații mei Creștini? Apostolul a zis însă „chip al lumii”, nu „lume”, ca să arate că lucrurile lumii acesteia sînt numai atît cît se văd de ochii noștri și au numai chip din afară și față, iar din lăuntru nu au nimic statornic, înființat și ipostatic.¹⁴²

32 Iar eu vreau ca voi să fiți fără de griji.

Voiesc – zice – să fie Creștinii fără de grijă. Dar cum ar putea fi astfel? Dacă vor rămîne necăsătoriți¹⁴³, așa cum zice mai departe:

¹⁴² Iar Teodorit îl cuciește zicerea aceasta așa: „Nu va mai fi – zice – plugărie și corăbie-rie, nici împărăție și oștiri, nici robie și stăpînie, nici meșteșuguri și știință, nici sărăcie și bogăție, că dintru acestea s-a alcătuit viața aceasta. Și fericitul Isaia o zice, povestind cele viitoare: «Iată, Domnul pustiește pămîntul și îl preface în deșert, răstoarnă fața lui și împrăștie pe locuitori. Și preotului i se întimplă ca și poporului, stăpînului ca și robului, slugii ca și stăpînei sale; vînzătorului ca și cumpărătorului, celui care dă cu împrumut ca și celui care se împrumută, datornicului ca și cel căruia îi este dator» (24:1, 2). Căci viața viitoare are altă osebire de lucruri.”

Zice și Sfîntul Grigorie Nyssis: „Cel bine-învățat știe cele dumnezeiești, că nu numai cele omenești nu au statornicie, ci că nici lumea toată nu va fi în veșnică liniștire. Și de aceea el trece cu vederea viața aceasta ca pe ceva străin și vremelnic, fiindcă, după glasul Mîntuitorului, «cerul și pămîntul vor trece, și toate așteaptă prefacerea»” (*Cuvînt despre feciorie*, capitolul IV, tom III). (n. aut.)

¹⁴³ Multe sînt binefacerile fecioriei. Ieronim zice că „fecioria este jertfă pentru Hristos și e asemenea viețuirii îngerești.” Atanasie zice că „este bogăție necheltuită, cunună nevestejită, lăcaș al lui Dumnezeu, petrecere a Sfîntului Duh, mărgăritar neprețuit, biruință asupra iadului și asupra morții.” Augustin zice: „Fecioresca petrecere este petrecere îngerească și este cugețarea, în trup stricăcios, a veșnicei nestricăciuni.” Dumnezeiescul Ignatie, în epistola către Tarsieni, le numește pe fecioare „preotese ale lui Hristos”. Dumnezeiescul Ambrozie îi numește pe bărbații feciorelnici „mucenici”. Sfîntul Ciprian a numit fecioria „trandafir al Bisericii”. Teologul Grigorie zice în stihurile sale că fecioarele urmează fecioria dumnezeieștii Treimi și că se numesc „fecioare” fiindcă aleargă la Fecioara și Maica lui Dumnezeu, pe aceea urmînd-o. Filip, Apostolul și diaconul, avea în casa sa patru fiice fecioare, care prooroceau, precum arată *Faptele* (capitolul 21). Apostolul Filip avea trei fiice, dintre care donă fecioare (după Policrat). Prin îndemnarea lui Pavel, Sfînta Tecla a ales fecioria (după Ambrozie, în *Cartea despre feciorie*). Și Sfînta Ifighenia, cu îndemnarea Sfîntului Apostol Matei, a rămas întru feciorie (după Avdia). Sfînta Flavia – fiica lui Climent, senatorul roman – s-a lipit de feciorie, cu îndemnarea Sfîntului Climent al Romei. Feciorelnicii și fecioarele se află sus, în muntele lui Dumnezeu, și urmează Mielului oriunde ar merge, după *Apocalipsă* (14:1). În stihurile sale, Teologul Grigorie zice că a văzut două femei împodobite îmbrățișîndu-l pe el, care erau Fecioria și Înțelepciunea, de vreme ce Înțelepciunea este unită cu fecioria, iar cel ce dorește a ajunge înțelept trebuie să fie neînsurat și fecior ori feciorelnic. Iar Grigorie Nyssis

**33 Cel necăsătorit poartă grijă de ale Domnului,
cum să placă Domnului;
iar cel însurat se îngrijește de ale lumii, cum să placă femeii.**

Cum zici aceasta – o fericite Pavele? Voind să ne faci fără de griji, ne îndemni a nu ne căsători, dar spui totodată că „cel necăsătorit poartă grijă de ale Domnului”? Deci, iată, și întru feciorie se află multe îngrijări! Apostolul ne răspunde așa: Și fecioria are griji, dar nu asemenea căsătoriei. Căci grijile fecioriei sînt îngrijări pentru Domnul, iar cele ale căsătoriei sînt griji pentru femeie. Altfel spus, grijile fecioriei sînt folositoare de suflet și pricinuitoare de bucurie, iar cele ale nunții sînt vătămătoare de suflet și necăjitoare. Căci cum să nu fie necaz și supărare a te sîrgui tu, bărbatul, să placi unei muieri muritoare și iubitoare de lume, unei muieri care cere de la tine aur, mărgăritare și alte podoabe zadarnice și nefolositoare? Cum nu sînt necaz unele ca acestea pentru voi, bărbații, care, ca să plăceți muierilor voastre celor stricăcioase aducîndu-le asemenea podoabe, sînteți siliți să răpiți, să nedreptățiți și să folosiți încă alte meșteșugiri vătămătoare de suflet?

34 Se osebește muiera de fecioară:

Multă osebire – zice – e între femeile măritate și fecioare (călugărițe).¹⁴⁴ Căci ele au griji cu totul osebite, fiind osebite și despărțite între ele după sîrguință: fiindcă cea măritată se sîrguiește a se îndeletnici de unele lucruri, iar fecioara (călugărița) de altele. De aceea, se cuvine ca femeile înțelepte și cunosătoare să aleagă mai bine grijile fecioarelor (călugărițelor), adică să voiască a se călugări, căci grijile călugărițelor sînt mai bune pentru suflet și mai ușoare trupului, iar grijile femeilor măritate sînt vătămătoare sufletului și necăjitoare trupului.

zice: „De aceea socotesc că și izvorul nescricăciunii, Însuși Domnul nostru Iisus Hristos, nu a intrat în lume prin nuntă, ca să arate prin chipul înomenirii această mare taină, anume că singură curăția este îndestulă a primi venirea lui Dumnezeu, care într-alt chip nu este cu puțință a se isprăvi cu toată scumpătatea, fără numai de s-ar înstrăina cineva pe sine desăvîrșit de trupeștile patinir” (*Cuvînt despre feciorie*, capitolul II, tomul al III-lea). (n. aut.)

¹⁴⁴ Despre aceasta a zis și Isidor Pelusiotul, că „feciorelnicii se ascamănă cu soarele, iar cei căsătoriți – cu stelele” (epistola 115). Iar Hrisostom zice: „Cu atît e mai sus fecioria de nuntă, cu cît e mai sus cerul de pămînt.” Și marele Atanasie numește nunta „cale măsurată și lumească”, iar fecioria o numește „cale îngerească și nesfirșită” (în scrisoarea către Amun). Și – ca să zic pe scurt – atît de bună e fecioria, încît dacă nunta nu ar avea puțină feciorie, adică întregă-înțelepciune, ar fi netrebnică. De aceea și poruncește Pavel Creștinilor să-și aibă femeile cu neîmpătămire și cu întregă-înțelepciune, „ca și cum nu le-ar avea”. (n. aut.)

cea nemăritată se îngrijește de cele ale Domnului, cum va plăcea Domnului, ca să fie sfântă și cu trupul, și cu duhul; iar cea care s-a măritat se îngrijește de cele ale lumii, cum să placă bărbatului.

Zice: Fecioara (călugărița) are numai această grijă, cum să placă Domnului, Care este Mire al ei gânditor, ca să fie sfântă și curată, nu numai cu trupul, ci și cu sufletul. Pentru că nu e destul a fi ea sfântă și curată numai cu trupul, ci este datoare a fi curată și cu sufletul. Precum zice marele Vasilie, „aceasta este adevărata feciorie, curăția sufletului”¹⁴⁵, fiindcă multe fecioare (călugărițe) sînt curate și nespurcate cu trupul, dar sînt necurate și spurcate cu sufletul, din pricina învoirilor și înduplecărilor gîndurilor de rușine și necurate pe care le au.

Și socotește încă și aceasta – o, cititorule! – că, dacă o fecioară (călugăriță) se îngrijește de cele ale lumii, ea nu mai este fecioară (călugăriță) cu adevărat. De aceea, cînd vei vedea că vreo fecioară (călugăriță) se îngrijește de cele ale lumii, să știi că aceasta nu se osebește cu nimic de cea măritată. Pentru că Pavel a pus aici semne și hotar de pe care se cunosc fecioarele (călugărițele) și cele măritate cu nuntă. Care sînt hotarele acestea? Nu numai nunta (de o parte) și fecioria (de cealaltă parte), ci și multa lucrare și îngrijire față de nelucrare și neîngrijire. De aceea, dacă o fecioară (călugăriță) este prinsă cu multe griji, ea nu este cu adevărat fecioară (călugăriță). Iar ceea ce zice aici Pavel despre femeile fecioare (călugărițe) se înțelege întocmai și pentru fecio-

¹⁴⁵ Despre aceasta zice și Sfîntul Grigorie Nyssis: „Iar dacă trebuie a cinsti darul acesta al marelui Dumnezeu (adică fecioria) și prin laude, este destul spre lauda ei dumnezeiescul Apostol, care în puține graiuri a ascuns toată covîrșirea laudelor, numind-o «sfîntă și fără prihană» pe femeia împodobită cu acest dar. Căci, dacă isprava cinstitei feciorii este a se face cineva «fără prihană» și «sfînt», numiri care se dau spre slava nestrîcătului Dumnezeu, care laudă a fecioriei e mai mare decît acestea? Căci fecioria îndumnezeiește oarecum pe cei ce se împărtășesc de curatele ei taine, întru a se face ei părtași ai slavei singurului cu adevărat sfînt și neprihănit Dumnezeu, împrietienindu-se cu Dînsul prin curăție și nestrîcăciune” (*Cuvînt despre feciorie*, capitolul I, tom III).

Iar dumnezeiescul Hrisostom zice că „fecioria nu trebuie să fie curată numai cu trupul, ci și cu sufletul, dacă vrea să-L primească pe Mirele Sfinților” (*Cuvînt despre feciorie*). Și iarăși: „Hotarul fecioriei este a fi sfîntă și cu trupul, și cu duhul. (...) Căci înu arată față uscăcioasă, și mădulare uscate, și îmbrăcăminte proastă și vedere blindă, dar ce folos, dacă vederea cea din lăuntru e sălbatică?” (la fel). Pentru aceasta, se cuvine ca fecioarele (călugărițele) să păzească și simțirile lor sfînte și curate, adică: ochii lor să nu vadă fețele bărbaților și privirile cele fără rînduială, urechile lor să nu audă cuvinte și cîntece de rușine, nările lor să nu miroasă bune mireisme, fiindcă de la toate acestea se spurcă curăția sufletului și fecioria. Despre aceasta a zis Teologul Grigorie: „Fecioaro, fii fecioară și cu urechile, și cu vederea, și cu limba, căci cu toate acestea ești lesne întoarsă către păcat în sfătuirile fecioarelor.” (n. aut.).

rii bărbați (monahi). Căci, și din aceștia, câți sînt prinși cu multe treburi și griji nu sînt cu adevărat feciori (monahi).

Iar femeia cea măritată „se grijește cum să placă bărbatului” poate fiindcă se silește cum să arate frumoasă bărbatului său, poate fiindcă se silește să-i arate că este bună-păzitoare a casei și a copiilor, și de aceea nu-i miluiește pe săraci, ca să arate că păzește lucrurile bărbatului său, faptă care este prea-vătămătoare de suflet.

35 Și aceasta o zic chiar spre folosul vostru, nu ca să vă pun cursă,

Zice: Am scris cuvintele despre feciorie către voi, Creștinii, știind că făgăduința fecioriei este folositoare de suflet – fiind lipsită de scîrbe și de griji [lumești] – iar nu pentru a vă sili să păziți fecioria fără voia voastră. Căci „cursă” a numit nevoia și sila.

ci spre buna-cuviință și spre buna-ostredie către Domnul, fără răspîndire.

Pentru aceasta – zice – v-am zis să urmați fecioria, ca să viețuiți cu bună-cuviință și curăție. Căci care alt lucru este mai bun și mai curat decît fecioria? Pe lîngă acestea, vă îndemn să urmați fecioria pentru a rămîne slobozi de toate bîntuieștile și îngrijirile nunții. Și așa să slujiți Domnului, fără îngrijiri și răspîndiri, și să zăboviți numai la Domnul, prin rugăciune, Lui afierosindu-I toată nădejdea voastră.

36 Iar dacă i se pare cuiva că se face fecioarei sale vreo necinste dacă ar fi peste vîrstă, fiind astfel datoare a se mărita, să facă ceea ce voiește. Nu păcătuiește, mărită-se!

Zice: Dacă vreun părinte Creștin are fiică și, slab fiind de mințe, socotește că este lucru grozav și necuviincios a ține în casă fiică fecioară nemăritată (mai ales dacă vîrsta ei e cam trecută), fie – zice – și așa! Cum să fie? Așa, adică acel om slab de cugetare, tatăl ei, să facă ceea ce voiește! Și, dacă voiește s-o dea pe fiica sa la bărbat, să o dea, și nu păcătuiește! Însă e mai bine – zice – a nu o mărita, ci a o păzi fecioară¹⁴⁶ (dacă voiește și ea), precum adeverează cuvintele de mai jos:

¹⁴⁶ Însemnăm că fecioarele despre care rînduiește Apostolul aici nu dădeau mărturie și făgăduință că vor păzi fecioria, adică nu făceau învoială către Dumnezeu pentru aceasta, așa cum făgăduiau pe atunci văduvele ce se adunau în ceata văduvelor și se hrăneau din biserică. Fiindcă, dacă ar fi făgăduit să păzească fecioria, Apostolul nu le-ar fi lăsat să se mărite. Căci

37 Iar cel ce stă întărit în inima sa și nu este silit, avînd stăpînire peste voia sa, și a judecat în inima sa a ține pe fecioara sa, bine face.

38 Astfel încît, cel ce o mărită bine face, iar cel ce nu o mărită mai bine face.

Vezi – o, cititorule! – că Pavel îl laudă pe acela ce își păzește fiica fecioară și nu o mărită? Căci îl numește „întărit în inimă și în cugetare” și spune că lucrează cu deslușire și cu socoteală, căci „a judecat” – zice – să o păzească fecioară pe fiica sa. De aici se înțelege că cel ce-și mărită fiica nu este întărit în inima și în cugetarea sa.

Iar zicerea „nu este silit” însemnează că acel tată ce are stăpînire a-și da pe fiică-sa la bărbat, nefiind silit de nimeni și de nimic să nu o dea, bine va face dacă o va păzi pe ea fecioară.¹⁴⁷ Căci unul ca acesta socotește că a o ține pe fiica sa fecioară e o faptă bună iubitoare de cinste și iubitoare de Dumnezeu. De aceea e și lăudat de către Apostol ca unul ce face bine, măcar că și acela ce-și mărită fiica face bine, pentru că nu este păcat a-și da cineva copiii spre nuntă legiuită, și tot lucrul ce nu este păcat este făcut bine. Cu toate acestea, mult mai bine face cel ce nu-și mărită fiica, pentru că acela nu numai că nu păcătuiește, dar face și fapta bună.¹⁴⁸

39 Femeia e legată de lege cîtă vreme trăiește bărbatul ei; iar de va adormi bărbatul ei, este slobodă a se mărita, numai întru Domnul.

40 Dar mai fericită este dacă rămîne așa – după socoteala mea; și socotesc că și eu am Duhul lui Dumnezeu.

Aici, fraților, Apostolul învață despre a doua nuntă, și îngăduie a se mărita a doua oară femeia al cărei bărbat a murit, adică îi îngăduie văduvei a-și lua al

lucrul acesta este sub osîndă, și Pavel ar fi spus și despre ele cele zise despre văduvele care făgăduiseră lui Hristos a nu se mărita a doua oară: „căci, cînd se turbează asupra lui Hristos, vor să se mărite. Și își agonisesc osîndă, fiindcă și-au călcat credința cea dintîi” (1 Timotei 5:12), anume că au călcat și au arătat miucinoasă făgăduința dată lui Hristos. Tragem deci încheierea că fecioarele acestea păzeau fecioria și nu se măritau, însă fără mărturisire, făgăduință și învoială. Apoi însă, după ce a trecut vremea, cele care rămîneau fecioare au început să dea mărturie și făgăduință lui Hristos că vor păzi fecioria, și așa se numără acum în ceata fecioarelor, după *Canonul 18* al marelui Vasilie. (n. aut.)

¹⁴⁷ Iar Teodorit tîlmăcește această zicere: „nu este silit”, zicînd că însemnează „de sine-și stăpîn, nefiind supus vreunui stăpîn”. (n. aut.)

¹⁴⁸ Același Teodorit, tîlmăcind zicerile „bine face” și „mai bine face”, spune așa: „A arătat că cea dintîi (adică nunta) e bună și că cea de a doua (adică fecioria) e și mai bună, și astfel a ferecat limbile ereticilor ce prihănesc nunta.”

Însemnăm însă aici că în vremile acelea, nefiind încă mănăstiri, fetele care păzeau fecioria rămîneau să trăiască în casele părinților lor. Iar acum, de vreme ce, cu darul lui Dumnezeu, se află mănăstiri de călugărițe în multe locuri, acolo se cuvine ca părinții să-și ducă fiicele ce doresc a petrece întru feciorie, pentru ca să primească schima călugăriei. [...] (n. aut.)

doilea bărbat. Zice însă că aceea care nu se mai mărită e mai fericită, căci, așa cum fecioria stă mai presus decât întâia nuntă, tot așa și întâia nuntă stă mai presus decât a doua.

Deci zice că femeia este „legată de lege câtă vreme trăiește bărbatul ei”, adică este ținută și oprită de lege, care o osîndește de prea-curvie pe aceea care-și lasă bărbatul și primește pe altul. Însă, dacă va muri bărbatul ei, femeia este slobodă și dezlegată de întâia legătură și de lege și poate să ia al doilea bărbat. Dar – zice – să-l ia „numai întru Domnul”, adică cu întreaga-înțelepciune și după cuviință, ca să nască copii și să-și ocrotească bărbatul, iar nu pentru împătimire și pentru pofta trupească.¹⁴⁹

Iar aceasta: „după socoteala mea”, Apostolul o zice ca să se vadă că depărtarea de a doua nuntă nu e poruncă, ci sfătuire, sfătuire însă nu doar omenească, ci dumnezeiască, a Sfîntului Duh. Căci zice mai departe: „socotesc că și eu am Duhul lui Dumnezeu”. Și multă smerită-cugetare arată cuvîntul acesta! – căci nu a zis: „am”, ci: „socotesc că am Duhul lui Dumnezeu”, adică: „mi se pare, bănuiesc, că am și eu Duhul lui Dumnezeu.”¹⁵⁰

¹⁴⁹ Marele Vasile zice (în cuvîntul despre feciorie) că acest „numai întru Domnul” se înțelegă așa: „Nunta se cuvine să aibă scopul cel mare, anume ca soții să se ajute duhovnicește unul pe altul pentru a-și petrece viața aceasta, iar nu ca să-și împlinească patima îndulcirii și a poftei trupești; iar al doilea scop al nunții este nașterea de copii.” Și aduce spre pildă cuvîntul zis de Dumnezeu mai înainte de a o plăsmui pe Eva, adică: „Să-i facem lui ajutor!”, care arată înfiul scop al nunții: ajutorul sufletesc și duhovnicesc.

Iar Coresi, făcînd zicerea aceasta, zice: „Să se mărite a doua oară femeia, dar «întru Domnul», adică după legea lui Dumnezeu, care poruncește ca nunta să fie însoțită cu întreaga-înțelepciune, iar nu cu pofta cea fără de zăbală; «întru Domnul», cu frica lui Dumnezeu; «întru Domnul», nu cu păgîn, sau eretic sau cu rudenie oprită de lege, ci cu bine-cinstitori și drept-slăvitori de Dumnezeu și cu persoană care nu are nici un fel de înrudire firească sau duhovnicească ce oprește nunta.”

Zice și Sfîntul Grigorie Nyssis: „Noi dar acestea le cunoaștem despre nuntă, că se cuvine mai întîi purtare de grijă și silință pentru cele dumnezeiești. Și slujba nunții a nu o trece cu vederea cel ce poate cu întreaga-înțelepciune și cu măsurare a o întrebuița, așa cum a fost Patriarhul Isaac, care nu în dricul vârstei (ca să nu se facă nunta lucru de patimă), ci după ce aproape trecuse tinerețea sa primește a locui împreună cu Revveca, pentru blagoslovenia lui Dumnezeu întru seminția lui; și, numai pînă la o naștere slujind nunții, iarăși cu totul era dintre cei nevăzuți [îngerii], închizînd simțirile sale trupești. Căci aceasta mi se pare că însemnează istoria ce povestește despre boala de ochi a Patriarhului” (*Despre feciorie*, capitoul 8). (n. aut.)

¹⁵⁰ Făcînd cu mai multă cercetare zicerea aceasta: „mai fericită este”, Teodorit zice așa: „Trebuie însă a mai însemna că nu prost a numi-o «fericită» pe ceea ce se înfrînează (și nu s-a căsătorit a doua oară), ci: «mai fericită», învățîndu-ne că nici ceea ce s-a măritat a doua oară este ticăloasă, ci fericită, însoțindu-se cu bărbatul după legea apostolică. Căci asemănarea [„comparația”, n. m.] a arătat-o fericită și pe ea. Iar aceasta este o îndestulă mustrare asupra următorilor lui Navat, care osîndesc a doua nuntă ca pe o curvie, împotrivindu-se învederat legilor apostolice.” Iar cum că a doua nuntă nu este sub certare, vezi canonul al patrulea al ma-

CAPITOLUL VIII

1 Iar despre cele jertfite idolilor, știm că toți avem cunoștință; însă cunoștința semețește, iar dragostea zidește.

În Corint, se aflau oarecari Creștini împliniți în credință și statornici în socoteală și în cugetare care știau că „mîncările ce intră în pîntece nu-l spurcă pe om”, adică nu-l fac pe om necurat, precum a zis Domnul (*Matei 15:11*); și că idolii sînt niște lemne și pietre nesimțitoare care nu pot să vatăme pe om. De aceea, îndrăznind întru această credință și socoteală, intrau în capiștile idolilor

relui Vasilie, care pe cei căsătoriți a doua oară îi oprește de la Sfintele Taine [doar] un an sau doi. Iar cum că cei ce se căsătoresc a doua oară nu se cunună (adică nu li se pun cununile pe cap) o zice canonul al doilea al Sfințului Nichifor.

Iar Hrisostom, tilcuind cele zise despre văduve: „Iar de nu se înfrînează, să se mărite!”, spune că Pavel a zis aceasta după iertare, iar nu după poruncă, precum a iertat și deasa împreunare a celor căsătoriți înfii, pentru neînfrînarea lor, pentru ca să nu cadă în prea-curvie. (Vezi și tilcuirea canonului al VII-lea al Soborului din Neochesaria, în canonicul nostru.)

Și ia aminte că dumnezeiescul Hrisostom a scris un cuvînt întreg asupra zicerii acesteia a lui Pavel: „femeia e legată de legă cîtă vreme trăiește bărbatul ei. Iar după ce va adormi bărbatul ei, este slobodă să se mărite cu cine voiește”. Deci zice limba aceea aurită: „Așadar – dacă bărbatul ar voi să-și depărteze nevasta, sau femeia să-și lase bărbatul – să-și anunțască această vorbă și să ia aminte că Pavel este de față și o urmărește, zicîndu-i cu tărie: «Femeia este legată de lege!» (...) Cînd însă are voie să se căsătorească a doua oară? Cînd i-a murit bărbatul, atunci este liberă din lanț. Arătînd aceasta, nu a adăugat: «dacă a murit bărbatul ei, este liberă să se căsătorească cu cine vrea», ci: «dacă a adormit», avînd în gînd nu numai să o mîngîie pe văduvă, ci și a o face să nu mai ia un al doilea soț. Soțul tău – zice – nu a murit, ci doarme! Și cine nu așteaptă pe un om adormit? De aceea zice: «Dacă a adormit, slobodă este să se căsătorească cu cine vrea.» Nu zice să se mărite cu tot dinadinsul, ca să nu pată că o silește. Nici nu o împiedică, dacă vrea, să se căsătorească a doua oară; nici nu o silește, dacă nu vrea, ci îi citește *Legea*, zicînd: «slobodă este să se căsătorească cu cine vrea». Și, zicînd că este slobodă după moartea bărbatului, a arătat că, atîta vreme cît trăia acela, era roabă și supusă legii și, chiar dacă ar fi primit mii de cărți de despărțire (date de cei din afară, adică de împărat), s-ar fi făcut vinovată de prea-curvie.” Ce încheiem dar din cuvîntele acestea ale lui Hrisostom? Că femeia care rămîne văduvă nu se cuvîne a lua al doilea bărbat, căci bărbatul ei cel dinții nu a murit, ci „a adormit” – precum zice Pavel. Iar dacă a adormit, e arătat că trăiește. Iar dacă trăiește, se cuvîne ca femeia lui să păzească patul lui curat și credința către dînsul, neluînd al doilea bărbat. De aceea și Sfînta Macrina, după ce i-a murit logodnicul, căutînd părinții ei să o dea altui bărbat, a răspuns că nunta omului este una, precum una este și nașterea și moartea lui, și că logodnicul ei trăiește și nu a murit, căci va învia. Și zicea că este lucru necuviincios și fără de lege a nu primi nunta cea o dată întărită de tatăl ei și că logodnicul cu care se învoise după judecata părinților săi nu s-a săvîrșit, ci pe cel viu lui Dumnezeu pentru nădejdea învierii îl judecă a fi călătorit, iar nu mort; și că e lucru necuviincios a nu păzi credința mirelui dus în călătorie (Sfîntul Grigorie Nyssis, în *Viața Macrinei*, sora sa). (n. aut.)

și mâncau din jertfele aduse de către închinătorii la idoli.¹⁵¹ Văzîndu-i însă pe aceștia, alți Creștini, neîmpliniți în credință și slabi în socoteală și în cugetare, socoteau că aceia de mai sus mâncau pentru cinstea idolilor, și intrau și ei în capiști și jertfeau, crezînd că idoli sînt cinstiți și vrednici de a li se aduce jertfe.¹⁵²

Aceștea s-au auzit de către Pavel și l-au pornit spre rîvnă, pentru că se vătămau amîndouă părțile: și Creștinii cei împliniți, care mâncau din jertfele diavolilor-idoli, și ceilalți, care se îndemnau către slujirea idolilor. Deci Apostolul se sîrguiește să îndrepteze răul acesta, și mai întîi vorbește către cei împliniți în credință și în socoteală, lăsîndu-i la urmă pe cei neîmpliniți, precum obișnuiește a face. Și de la început doboară mîndria pe care o aveau pentru cunoștința lor, zicîndu-le: Nu doar voi aveți cunoștința aceasta, ci toți Creștinii știu că nici un idol nu este în lume. Însă cunoștința singură nu numai că nu folosește celui ce o are, ci încă mai mult îl vatămă, pentru că îl semețește și îl umflă cu mîndrie, despărțîndu-l astfel de fratele său, dacă nu are împreună cu dînsa și dragostea împreună-lucrătoare. Pentru că dragostea are puterea de a-l zidi și a-l folosi pe aproapele, căci dragostea zidește și înnoiește ceea ce risipește cunoștința cea fără de dragoste, fiindcă toate le face pentru folosul aproapelei.

2 Iar de i se pare cuiva a ști ceva, încă n-a cunoscut nimic așa cum trebuie.

Apostolul adaugă aici alta mai mare, zicînd că cunoștința, chiar dacă ar fi și unită cu dragostea, tot nu este desăvîrșită; căci nimeni nu știe vreun lucru cu atîta deplinătate precum ar trebui să-l știe, chiar dacă ar fi Petru ori Pavel. De aceea zice: De ce vă făliți voi, cei ce aveți doar cunoștința, fără dragoste, de vreme ce, și dacă ați avea cunoștința unită cu dragostea, tot nu ați cunoaște vreun lucru cu desăvîrșire?¹⁵³

3 Iar de iubește cineva pe Dumnezeu, acela este cunoscut de El.

Noima acestor cuvinte apostolești este aceasta: cel care-l iubește pe aproapele și fratele său, acela negreșit îl iubește și pe Dumnezeu. Însă, iubind pe

¹⁵¹ Teodorit spune că zicerea: „știm că toți avem cunoștință” e spusă Corintenilor în chip ironic (adică cu luare în rîs), precum se arată numaidecît, căci Pavel urmează astfel: „Iar de i se pare cuiva că știe ceva, să știe că nu a cunoscut nimic așa cum trebuie”. (n. aut.)

¹⁵² Teodorit zice că cei neîmpliniți întru cunoștință mâncau jertfele idolilor ca jertfe idolești, iar nu după socoteala celor împliniți, dar nu zice că și jertfeau idolilor. (n. aut.)

¹⁵³ Vezi înțelegerea zicerii acesteia, mai înalt făcută de Sfîntul Grigorie al Nyssei, la stihul 15, capitolul 3 al epistolei către Filipeni, în subînsemnare. (n. aut.)

Dumnezeu, el nu-L cunoaște pe Dumnezeu, ci „este cunoscut de Dumnezeu” și se face prieten apropiat al Lui.¹⁵⁴ Iar după ce se face cunoscut și apropiat al Lui, primește cunoștință de la Dumnezeu. Însă această cunoștință nu e desăvârșită întru toate, căci – după Teodorit – este cu neputință să primească cineva în viața aceasta desăvârșita cunoștință întru toate. Deci Apostolul zice: Tu dar, Creștine care socotești că ești desăvârșit întru cunoștință, nu te fâli, căci cunoștința aceasta a ta nu este nici desăvârșită, nici faptă bună a ta, ci e darul lui Dumnezeu! Deci vezi – o, cititorule! – în câte chipuri doboară Apostolul mândria acelor care socotesc că au cunoștință.

4 Deci, despre mîncarea jertfelor idolești, știm că idolul nu este nimic în lume și că nu este nici un alt Dumnezeu, decît numai unul.

Apostolul arată și aici cum cunoștința este obștească tuturor Creștinilor, ca să-i smerească pe aceia care se făleau că doar ei o au. Și zice: Noi, toți credincioșii Creștini, știm că nu e nici un idol în lume. Cum – o fericite Pavele! – nu sînt idoli și cioplituri?! Ba da – zice – dar acestea nu sînt nimic, adică nu au nici o putere, nu sînt dumnezei, ci pietre și diavoli. Căci între Elini erau și oameni neînvățați, și înțelepți. Iar cei înțelepți cugetau că idolii nu sînt decît pietre și lemne nesimțitoare, pe cînd cei neînvățați și proști credeau că în lăuntrul idolilor locuiau oarecari puteri dumnezeiești, pe care le numeau chiar „dumnezei”. De aceea, vorbind împotriva Elinilor celor neînvățați, Pavel zice că „nu este în lume nici un idol”; iar împotriva Elinilor învățați zice că „nu este alt Dumnezeu, decît numai unul”, încît în idoli nu locuiesc nici puteri dumnezeiești, fiindcă Dumnezeu este unul, iar nu mai mulți, precum cugetă Elinii.

5 Că, deși sînt așa-zisi „dumnezei”, ori în cer, ori pe pămînt – precum și sînt dumnezei mulți și domni mulți –

6 la noi este un Dumnezeu, Părintele, dintru Care sînt toate, și noi dintru Dînsul;

Cum am zis, Elinii credeau că sînt mulți dumnezei, și de aceea și spunea Pavel că „nu este alt Dumnezeu, decît numai unul”. Iar aici, pentru a nu arăta că luptă împotriva celor ce se propovăduiesc de Elini, Pavel face pogorămînt

¹⁵⁴ Iar cum că Dumnezeu are două cunoștințe, vezi în subînsemnarea zicerii: „acum însă, cunoscînd pe Dumnezeu, iar mai ales de Dumnezeu cunoscîndu-ne” (*Galateni* 4:9).

Însă Teodorit îl cuiește zicerea „este cunoscut de Dumnezeu” așa: „Aceasta e în loc de: «se învrednicește de purtarea Sa de grijă». Așa a zis și fericitul Moisi către Dumnezeul a toate: «Tu ai zis mie: Ai aflat har înaintea Mea și te cunosc pe tine mai mult decît pe toți!» (*Ieșirea* 33:12).” (n. aut.)

și zice că, „deși sînt mulți așa-ziși «dumnezei» (adică doar numiți cu cuvîntul, dar nefiind cu adevărat) – ori în cer (precum soarele, luna, stelele și ceilalți aștri, pe care Elinii îi făceau dumnezei, numindu-l pe unul Apollo, pe unul Zeus, pe altul Cronos) ori pe pămînt” (cum au fost oamenii pe care înșiși Elinii i-au făcut Dumnezei) – deși – zic – sînt mulți așa-numiți dumnezei, la noi înșă, la credincioșii Creștini, unul este Dumnezeu-Părintele, Care a zidit toate făpturile – și pe cele gîndite, și pe cele simțite. Căci zicerea „dintru Care” însemnează pricina cea ziditoare. Iar zicerea „și noi întru Dînsul” arată întoarcearea și apropierea noastră către Dumnezeu, ca și cum ar zice că noi, Creștinii, la acest Dumnezeu ne întoarcem și de Acesta sîntem atîrnați.¹⁵⁵

și unul Domnul Iisus Hristos, prin Care sînt toate, și noi printr-Însul.

Zice: Toate s-au zidit prin Domnul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu. Și noi, Creștinii, printr-Însul am venit întru a fi și întru bine a fi, pentru că ne-am făcut credincioși și, din rătăcire și necredință, am venit la adevăr și la credință.

Înșă, auzind tu, cititorule, că „unul este Dumnezeu-Părintele” și „unul Domnul Iisus Hristos”, să nu șocotești că numirile se dau cu chip despărțitor, Tatălui adică numirea de „Dumnezeu”, iar Fiului pe aceea de „Domn”. Nu, de vreme ce, cu nedeosebire, și Fiul se numește „Dumnezeu” – precum adeverează însuși Pavel, zicînd: „dintru care (adică din Patriarhii Israeliteni) este Hristos după trup, Cel ce este Dumnezeu peste toate” (*Romani* 9:5) și: „Așteptînd arătarea slavei marelui Dumnezeu și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos” (*Tit* 2:13) – și Tatăl, la rîndul Său, este numit „Domn”, precum zice Psalmistul: „Zis-a Domnul Domnului meu: Șezi de-a dreapta Mea!” (*Psalim* 109:1).¹⁵⁶ Dar – fiindcă cuvîntul este către Elini, care credeau că sînt mulți „dumnezei” și mulți „domni” – Apostolul nu l-a numit nici pe Fiul „Dumnezeu”, ca să nu șocotească Elinii că ar crede în doi „dumnezei”, nici pe Tatăl nu l-a numit „Domn”, ca să nu șocotească Elinii că și noi, Creștinii, credem că sînt mulți „domni”. (Tot din această pricină, Pavel nu l-a pomenit aici nici pe Duhul Sfînt, mai înainte purtînd grijă pentru neputința ascultătorilor, la fel cum nici Proorocii nu vorbesc arătat despre Fiul, ci numai umbrit, din pricina neputin-

¹⁵⁵ Vezi și subînsemnarea la tilcuirea stihului 36, capitolul 11, al epistolei către Romani. De asemenea, vezi și tilcuirea stihului 5 din capitolul 2 al primei epistole către Timotei și subînsemnarea de acolo, fiind de trebuință. (n. aut.)

¹⁵⁶ Despre aceasta, și Teodorit zice că Apostolul arată aici numirea de „Dumnezeu” întocmai de o putere cu numirea de „Domn”. Căci și *Scriptura Veche* zice aceste numiri unite împreună: „Eu sînt Domnul-Dumnezeul tău, Care te-am scos din pămîntul Egiptului!” (*Ieșirea* 20:2); și: „Ascultă, Israile, Domnul Dumnezeul tău este singurul Domn!” (*Deuteronomul* 6:4); și: „Doamne Dumnezeul meu, măritu-Te-ai foarte” (*Psalim* 103:1). (n. aut.)

ței ascultătorilor Evrei, ca să nu socotească aceia ca pățimașă nașterea cea fără de început a Fiului din Tatăl.)

Aceeași e pricina pentru care Apostolul pune adeseori zicerea „unul”: „căci nu este Dumnezeu, fără numai unul”, și: „unul Dumnezeu-Tatăl” și: „unul Domnul Iisus Hristos”. Căci nu spre osebirea Fiului a zis aceasta: „un Dumnezeu-Tatăl”, ci spre osebirea „dumnezeilor” mincinoși; și nici spre osebirea Tatălui a zis aceasta: „unul Domn Iisus Hristos”, ci spre osebirea „domnilor” mincinoși în care credeau Elinii.

7 Dar cunoștința nu e întru toți.

Însă – zice – nu toți Creștinii știu că este un Dumnezeu, iar nu mulți; nici toți știu că nu sînt idoli în lume.¹⁵⁷

Căci unii, avînd conștiința idolului, mîncă și acum cele jertfite idolilor ca jertfă idolească și, conștiința lor fiind neputincioasă, se spurcă.

Apostolul zice „unii”, adică nehotărîtor și fără nume, fiindcă nu voiește a-i da pe față pe aceia. Pentru că erau mulți Creștini care „și acum” – zice – adică și după ce crezuseră, „mîncă cele jertfite idolilor ca jertfe idolești”. Și aceștia se spurcau, fiindcă mîncău jertfele „avînd conștiința idolului”, adică avînd aceeași socotință despre idoli pe care o aveau și mai înainte de credință, socotind că idolii sînt ceva și temîndu-se că ar putea să-i vatăme.

Și, de vreme ce idolii de sine nu pot a spurca, Apostolul nu a zis că idolii îi spurcă pe aceia ce le mîncău jertfele, ci „conștiința lor”, fiindcă e slabă și nu poate înțelege că idolii nu sînt nimic și, prin urmare, nici jertfele lor. Astfel, cei ce mîncău jertfele idolilor pătimeau, de pildă, la fel cu cineva care, după obiceiul Iudeilor, ar socoti că se spurcă dacă se atinge de mort, dar, văzîndu-i pe alții că apucă vreun mort cu curată conștiință, se rușinează de ei și apucă și ei mortul; însă acela, pentru că se judecă și se îndoiește în sine, se spurcă întru conștiința sa.

8 Dar nu mîncarea ne va pune înaintea lui Dumnezeu.

Ca să nu zică Creștinii cei împliniți în cunoștință: Eu mîncău jertfele idolilor cu conștiință curată, și ce-mi pasă dacă altul, pentru slăbiciunea cugetă-

¹⁵⁷ Și din cuvîntul acesta trage Teodorit încheierea că ceea ce a zis Pavel mai sus: „știm că toți avem cunoștință”, a zis-o ironic. (n. aut.)

rilor sale, se smintește? – Apostolul arată aici că însăși aceasta, a mânca jertfele idolilor, nu este vreo faptă bună. Căci – zice – chiar dacă fratele tău nu s-ar vătăma, nici așa nu este vreun lucru de laudă și plăcut lui Dumnezeu, fiindcă nu mîncarea ne împrietenește cu El.

***Căci nici, dacă vom mânca, nu ne prisosește;
nici, dacă nu vom mânca, nu ne lipsește.***

Adică: Dacă mîncăm jertfele idolilor, nu avem ceva mai mult și nu sîntem mai plăcuți lui Dumnezeu, ca și cum am fi făcut vreun bine; iar dacă nu le mîncăm, nu ne lipsim și nu ne micșorăm înaintea lui Dumnezeu. Astfel, Apostolul arată că a mânca jertfe idolești, ori a nu le mîncă, este o faptă de prisos, nu e nimic. Pentru că lucrul care nici nu folosește cînd se face, nici nu vătămă cînd nu se face, acela este de prisos.

Mergînd însă mai departe, Pavel arată și vătămarea pricinuită de mîncarea jertfelor idolești:

***9 Căutați însă ca această stăpînire a voastră să nu se facă împiedicare
fraților neputincioși!***

Cu aceste cuvinte, Apostolul îi îngrozește pe Creștinii cei împliniți întru cunoștință, zicîndu-le: „Căutați”, adică luați aminte și socotiți bine, fraților! – pentru ca să-i înfricoșeze și să-i rușineze cu cuvîntul acesta. Și nu a zis: „căutați ca această cunoștință a voastră” sau „deplinătate a voastră”, care sînt laude, ci: „căutați ca această *stăpînire a voastră*”, adică obrăznicia și mîndria voastră „să nu se facă sminteală fraților neputincioși”. Nu a zis numai „fraților”, ci a adăugat: „neputincioși”, ca să crească mustrea, arătînd că nu-i doare inima și nu au milostivire nici măcar de frații neputincioși, cărora se cuvine a le da mîna de ajutor, și a-i ridica și a-i îndrepta. Însă – zice – fie, nu-i ridicați și nu-i îndreptați pe frații voștri! – dar de ce îi și doborîți cu smintelile și împiedicările voastre, aruncîndu-i în prăpăstii? Fie, nu-i puteți ridica! – dar măcar nu-i pierdeți!

***10 Căci dacă te-ar vedea pe tine, care ai cunoștință, șezînd la masă
în capîștea idolilor, au conștiința lui, slabă fiind,
nu se va zidi spre a mânca cele jertfite idolilor?***

Zice: Dacă te va vedea cineva pe tine, cel împlinit întru cunoștință (după socoteala ta), că mănînci jertfele idolilor, oare din aceasta nu va lua prilej spre a mânca și el? Și, prin urmare, nu se va întări (că aceasta însemnează zicerea

„se va zidi”) și întru a socoti că idolii sînt ceva? Căci acela – neștiind cugetarea ta, că mîncîci defăimîndu-i pe idoli și socotind că nu sînt nimic – se va îndemna spre a mîncă și el, dar nu va cugeta că idolii nu sînt nimic.

**11 Și va pieri pentru cunoștința ta neputinciosul tău frate,
pentru care a murit Hristos.**

Zice: Trei lucruri ai tu, cel împlinit întru cunoștință, care te lipsesc de toată iertarea pentru vătămarea ce o pricinuiеști fratelui tău: 1) că acesta pe care îl smintești este frate de o credință cu tine, Creștin; 2) că este neputincios întru cunoștință și întru cugetare și 3) că pentru el a murit Hristos. Și așa, împlinirea ta se face pricină a pieirii fratelui tău. Și Hristos nu S-a ferit a muri pentru mîntuirea lui, iar tu nici măcar de o mîncare nu te depărtezi pentru ca să nu se smintească el. (Hrisostom însă, în loc de: „pentru cunoștința ta”, zice: „pentru mîncarea ta”.)

12 Și așa, păcătuiind împotriva fraților și bățînd conștiința lor cea neputincioasă, păcătuiți împotriva lui Hristos!

Zice: Voi, Creștinii cei împliniți în cunoștință, greșind astfel împotriva fraților și bățînd neputincioasa lor conștiință, păcătuiți împotriva lui Hristos însuși. Și nu a zis: „smintind conștiința lor”, ci: „bățînd-o”, ca să arate cruzimea și nemilostivirea lor, că adică nu au milostivire nici măcar de slaba și neputincioasa conștiință a fraților lor, ci o bat.

Și vezi că păcatul acesta l-a suit pe cei ce mîncău jertfe idolești la însuși piscul fărădelegii, ajungînd să păcătuiască împotriva lui Hristos. Dar cum se ridică la Hristos păcatul facut împotriva fraților? În multe chipuri: 1) pentru că Hristos își însușește relele facute robilor Lui; de aceea zicea către Pavel, care îi gonea pe robii Lui: „Eu sînt Iisus, pe Care tu Îl gonești!” (*Fapte* 9:5); 2) pentru că frații vătămați sînt trup și mădulare ale lui Hristos; 3) pentru că aceea care-i vatămă pe frați risipesc și pierd ceea ce Hristos a zidit și a întărit cu junghierea și cu moartea Sa, adică mîntuirea fraților.¹⁵⁸

**13 De aceea, dacă mîncarea smintește pe fratele meu,
nu voi mîncă în veac carne, ca să nu smintesc pe fratele meu!**

¹⁵⁸ Iar Teodorit adaugă că însuși glasul Stăpînului Hristos zice: „Vedeți să nu defăimați pe vreunul dintre aceștia mici!” (*Matei* 18:10). Și iarăși: „Iar cine va sminti pe vreunul dintre aceștia mici care cred întru Mine, de folos îi este lui a i se spînzura o piatră de moară de grumaz și a fi afundat în noianul mării” (*Matei* 18:6). (n. aut.)

De vreme ce mai întâi învățătorul e dator a păzi cele cu care îi îndatorează pe alții, Apostolul, ca un prea-bun învățător, întărește aici cu pilda sa ceea ce învață, și zice: Dacă mîncarea îl sminteste pe fratele meu, nu voi mânca toată viața carne, numai ca să nu-l smintesc pe acela. Nu zice însă: „de sminteste cu dreptate”, ci în orice chip, ori cu dreptate, ori cu nedreptate. Și nu a zis: „nu voi mânca jertfe idolești”, ci: Nu voi mânca nici un fel de carne, chiar dacă este îngăduit a mânca, și nu o zi-două, ci în toată vremea vieții mele! – căci aceasta însemnează zicerea „în veac”. Și nu a zis: „ca să nu pierd pe fratele meu”, ci: „ca să nu smintesc pe fratele meu”.¹⁵⁹

¹⁵⁹ Însă care sminteală se cuvine a o defăima și care nu, vezi la subînsemnarea tîlcuirii zicerii: „bine este a nu mânca carne” (*Romani 14:12*). (n. aut.)

CAPITOLUL IX

1 Oare nu sînt Apostol? Oare nu sînt slobod?

Oare nu L-am văzut pe Iisus Hristos, Domnul nostru?

Fiindcă, mai sus, a zis: „Dacă mîncarea îl smintește pe fratele meu, eu nu voi mîncă în veac carne”, ca să nu socotească cineva că zice acestea din mîndrie, Apostolul este silit acum să arate că se depărta de acelea ce îi erau îngăduite doar pentru a nu sminti pe cineva. Căci Hristos a poruncit ca cel ce propovăduiește evanghelia să se hrănească din evanghelie, adică de la cei pe care-i învață evanghelia, căci zice: „Vrednic este lucrătorul de plata sa” (*Matei* 10:10). Eu însă – zice Pavel – am chibzuit a muri mai bine de foame, decît a lua de la cineva ceea ce am nevoie, ci osteneam lucrînd cu mîinile mele și mă hrăneam din lucrul mîinilor mele, așa cum știți. Căci se vede că în Corint erau oarecari dascăli bogați, care, făcînd pe darnicii, învățau fără a lua plată de la ucenicii lor. Însă aceasta o meșteșugeau ca să-l rușineze pe Pavel, lucru pe care aflîndu-l, Pavel s-a lăsat de a se mai hrăni de la cei pe care-i învață, cu toate că acest lucru era îngăduit de Însuși Domnul.¹⁶⁰ Eu – zice – așa am făcut, și mă feresc de cele îngăduite mie numai ca să nu smintesc pe cineva; iar voi nu vă feriți nici măcar de jertfele idolilor pentru a nu sminti pe fratele vostru.

Deci aceasta este noima întregului cuvînt, pe care Apostolul o dovedește pe larg în tot capitolul, cu multe stihuri și pilde. Dar să arătăm noima fiecărei ziceri în parte. Deci, ca să nu-i zică cineva: De aceea nu iei cele de trebuință – o Pavele! – pentru că nu-ți sînt îngăduite! – Apostolul răspunde: „Oare nu sînt și eu Apostol?” – adică: Nu-mi este îngăduit să iau? Dar ceilalți Apostoli nu-și iau hrana de la acei pe care-i învață? Ba da, o iau! Atunci cum, nu sînt și eu Apostol precum aceia? „Nu sînt slobod?” – adică: Am oare pe cineva care mă oprește a lua? Nu! Și iarăși – ca să nu zică cineva: Ceilalți Apostoli au mai multă vrednicie decît tine, Pavele, pentru că L-au văzut pe Domnul! – Pavel zice: Oare nu am văzut și eu pe Domnul nostru Iisus Hristos? Cu adevărat, L-am văzut! Fiindcă – zice – deși „la urma tuturor, mi S-a arătat însă și mie, ca unei lepădături” (*I Corinteni* 15:8). Căci, cu adevărat, era mare lucru a se învrednici Apostolii a-L vedea cu ochii lor pe Domnul, precum Însuși Domnul o zice: „Iar ochii voștri sînt fericiți, căci văd (...), căci mulți Prooroci și drepti au dorit să vadă cele ce vedeți, și nu au văzut” (*Matei* 13:16).

¹⁶⁰ Pricina de căpetenie pentru care Pavel lucra cu mîinile și se hrănea din lucrarea mîinilor sale era aceea că voia să dea pildă tuturor Creștinilor a-i urma, lucrînd și ei, precum Apostolul zice arătat în a doua epistolă către Tesaloniceni (3:9). Iar a doua pricină a fost aceasta pe care o spune aici, adică pentru cei ce îl prihăneau și îi sminteau pe ceilalți că s-ar fi hrănit de la cei pe care îi învăța. (n. aut.)

Oare nu voi sînteți lucrul meu întru Domnul?

Dar cineva ar fi putut zice: Și dacă ești slobod și Apostol – o fericite Pa-vele! – dar nu ai făcut lucrul Apostolului, ce-ți vor folosi numirile cele goale? Și Iuda a fost Apostol și L-a văzut pe Domnul, dar nimic nu s-a folosit! De aceea, Pavel răspunde: Lucrul meu sînteți voi, Corinteni, cărora v-am propovăduit evanghelia, deci iată că am săvîrșit și eu slujba apostolească! Însă, fiindcă a zis cuvînt mare, a adăugat: „întru Domnul”. Voi – zice – sînteți fapta și rodul propovăduirii mele apostolești, pe care n-am săvîrșit-o nu cu puterea mea, ci cu a Domnului.

2 Dacă altora nu le sînt Apostol, vouă însă vă sînt.

Nu mă laud – zice – că sînt Apostol și învățător al lumii toate, ci aceasta zic numai: Oare nu sînt Apostol și învățător al vostru, al Corintenilor? Ba da, sînt! Atunci cum de nu am luat cele de trebuință de la voi, de la care mai ales se cuvenea să iau? Însă Pavel scrie acestea după pogorămînt, pentru ca să arate cît urăște a pricinui sminteală altora pentru lucruri îngăduite lui, precum era de a lua cele de trebuință de la acei care se învățau de el.

Căci voi sînteți pecetea apostoliei mele întru Domnul!

Zice: Adică voi, Corinteni, sînteți dovada propovăduirii mele apostolești. Și, cui voiește să știe dacă sînt Apostol, pe voi vă arăt aceluia, pe cei învățați de mine, fiindcă voi sînteți cei care pecetluiți și adeveriți făgăduința mea apostolească. Căci – zice – cîte lucruri alcătuiesc un Apostol, pe toate le-am arătat întru voi. Același lucru scrie și întru cea de a doua epistolă către Corinteni: „Dovezile mele de apostol s-au arătat la voi în toată răbdarea, prin semne, prin minuni și prin puteri. Căci „cu ce sînteți voi mai prejos decît celelalte Biserici?” (2 Corinteni 12:12, 13).¹⁶¹

3 Adevărea mea către cei ce mă judecă aceasta este.

Apostolul zice: Aceasta e adevărea mea către cei ce mă judecă și caută să afle dacă sînt Apostol! Care? Pe voi! Căci, arătîndu-vă că ați fost învățați și catehizați de mine, astup gura celor ce mă judecă și mă cercetează. Iar dumnezeiescul Hrisostom adaugă: „Celor ce mă învinovățesc – zice Apostolul –

¹⁶¹ Și Teodorit înțelegem că „pecetea” este dovadă și adevărea, zicînd ca și dumnezeiescul Ioan: „Cel ce a primit mărturia Lui a pecetluit (adică a adevărit) că Dumnezeu este adevărat” (Ioan 3:33) (n. aut.).

că iau bani și celor care întrebă pentru ce nu iau bani, acestea le răspund, ce am să vă spun mai departe”:

4 Oare nu avem stăpînire a mînca și a bea?

Oare nu avem stăpînire – zice – a lua de la ucenicii noștri hrana cea de nevoie? Avem, cu adevărat, dar nu m-am folosit de această voie! Iar Hrisostom zice: „Ce dezvinovățiri sînt acestea – o fericite Pavele? Așa – zice Apostolul – căci văzîndu-mă că mă feresc încă și de acelea ce îmi sînt iertate, nimeni nu mai ate dreptul a se sminti și a mă prihăni ca pe un amăgitor care propovăduiește pentru bani.”

5 Oare nu avem stăpînire a purta cu noi o soră femeie, ca și ceilalți Apostoli, ca și frații Domnului, ca și Kifa?

Femeile cele bogate urmau Sfinților Apostoli pentru a le da lor cele de trebuință, ca, fiind fără de griji, aceștia să se îndeletnicească doar întru propovăduirea evangheliei.¹⁶²

Vezi însă înțelepciunea fericitului Pavel: l-a pus la urmă pe Petru, ca pe o căpetenie a celorlalți, dînd de înțeles aceasta și zicînd: Și ce spun eu de ceilalți Apostoli? Însuși Petru, cel mai întîi decît toți, face aceasta și are o femeie care-l urmează dîndu-i cele de trebuință.

Iar „frații Domnului” sînt Iacov, episcopul Ierusalimului, Iosif, Simon și Iuda, care s-au numit astfel din pricina logodirii tatălui lor Iosif cu Născătoarea de Dumnezeu Maria. Aceștia n-au crezut de la început în Domnul – cum zice evanghelistul Ioan: „Căci nici frații Lui nu credeau într-Însul” (Ioan 7:5) – dar la urmă au crezut și s-au făcut aleși, măcar că nu au ajuns la măsurile celorlalți Apostoli – precum zice Hrisostom. De aceea și Pavel, pomenindu-i, i-a pus la mijloc, între cei mai de vîrf și mai aleși Apostoli.

6 Sau numai eu și Varnava nu aveam voie a nu lucra?

¹⁶² Iar Clement Stromatul, în cartea a III-a, zice că Apostolii aveau împreună cu ei femei surori și împreună-slujitoare care propovăduiau femeilor ce ședeau în casă, și prin acestea intra învățătura Domnului în camera cea oșebită a femeilor. Vezi și cartea a VIII-a a *Așezămintelor apostolești*, capitolul 20:28, unde se spune că diaconițele slujeau cînd Apostolii botezau femei, pentru cinste și bună-cuviință. Astfel, femeile urmau Apostolilor nu numai pentru cele de nevoie ale lor, ci și pentru pricina arătată aici. Vezi și filcuirea canonului 19 al Soborului 1, a canonului 14 al Soborului 6 și subînsemnarea canonului 40 tot al celui de al șaselea Sinod, în canonicul nostru (*Pidalion*). (n. aut.)

Zice: Oare doar eu și Varnava nu avem slobozenie a vieții fără a face lucru de mînă, hrănindu-ne de la cei pe care-i învățăm? Ba avem! – zice.¹⁶³ Și Pavel nu l-a trecut cu vederea pe Varnava, pentru că și acela se hrănea lucrînd cu mîinile sale, neluînd nimic de la cei ce se învățau de el.

7 Cine slujește în oaste cu leafa sa?

Cine se face ostaș – zice – aducînd merindele sale, adică hrana sa? Nimeni, cu adevărat! – căci toți cei ce se fac ostași se hrănesc din banii statului. Și potrivit a pus mai întîi pilda ostașului, căci ostășia este asemenea cu făgăduința apostolească. Fiindcă, așa cum ostașii luptă cu vrăjmașii cei simțiți punîndu-și viața în primejdie de moarte, la fel și Apostolii trebuie să se lupte cu vrăjmașii cei gîndiți, întîmpinînd primejdii și suferind la urmă chiar moartea.

Cine sădește vie, și nu mănîncă din roada ei?

Zice: Cine sădește vie, și nu se îndulcește mîncînd din rodul ei? Nimeni! Cu pilda aceasta a viei, Pavel arată osteneala, pătîmirea cea rea și silința pe care o pune un apostol. Dar nu a zis că vierul mănîncă tot rodul viei, ci că mănîncă „din” rodul ei. Nici nu a zis: Cine nu se îmbogățește din rodul viei sale? – pentru ca să-i învețe pe toți învățătorii și pe cei ce au vrednicie apostolească să nu ia de la ucenicii lor cele de prisos, ci numai cele de trebuință și de nevoie.

Cine paște turmă, și nu mănîncă din laptele turmei?

Cine paște oi – zice – și nu mănîncă din laptele lor? Cu adevărat, nimeni! Și nu a zis că păstorul vinde oile, sau că taie oi și le mănîncă, ori că mănîncă tot laptele lor, cu pilda aceasta învățînd că păstorul și învățătorul oilor cuvîntătoare se cuvîna a se îndeștula ca mîngîiere a trupului său cu puțina hrană cea de nevoie. Cu pilda aceasta, Apostolul arată încă și multa purtare de grijă și

¹⁶³ Și ceilalți Apostoli lucrau, nu numai Pavel și Varnava, așa cum mărturisesc ei înșiși în așezămintele lor, zicînd: „Și noi, deși zăbovim în cuvîntul evangheliei, nu ne lenevim nici despre lucrări. Căci unii dintre noi sînt pescari, alții lucrători de pîci, iar alții lucrători de pămînt, pentru ca niciodată să fim fără lucru” (cartea a doua, capitolul 63). Atunci cum zice Pavel că numai el și Varnava lucrau? Răspundem că numai ei lucrau totdeauna, iar ceilalți Apostoli mai rar, cînd aveau slobozenie dinspre propovăduire. Vezi și tîlcuirea stihului 10, capitolul 4 din epistola către Filipeni, fiind de nevoie; și a stihului 9 al capitolului 2 al celei dinți către Tesaloniceni. Iar Pavel a zis că lucra totdeauna, osebind vremea întru care se afla în închisori și în legături, precum se arată la capitolul 4 al epistolei către Filipeni. (n. aut.)

silința pe care se cuvine să o aibă învățătorul, preotul și, mai ales, arhiereul pentru turma sa cea cuvântătoare.¹⁶⁴

8 Oare după om zic acestea? Nu le zice oare și Legea?

Adică: Oare numai din pilde omenești întăresc și dovedesc ceea ce vă zic, adică a se hrăni fiecare Apostol de către aceia ce învață de la ei? Nu cumva am mărturie și din *Scriptură*? Am să vă arăt că și *Legea* care nu e omenească, ci dumnezeiască – mărturisește aceasta.

9 Căci în Legea lui Moisi este scris: „Să nu legi gura bouului care treieră!” (Deuteronomul 25:4)

Zice: Scris este în *Legea* lui Moisi că cel ce-și treieră stogul nu trebuie să pună legătură la gura boilor cu care treieră, ci să-i lase slobozi să mănânce din osteneala lor.¹⁶⁵ Prin pilda boilor, Pavel vorbește tot de pricina sa.

Au doar de boi îi pasă lui Dumnezeu?

Zice: Oare de boi îi pasă lui Dumnezeu și de ei poartă grijă? Dar ce – se poate întreba cineva – nu poartă Dumnezeu de grijă și pentru boi? Ba da – zice Apostolul – dar nu atât de mult încât să dea și legi pentru dînșii. Așadar, altceva a vrut să arate Dumnezeu prin grija pentru dobitoacele necuvântătoare, anume a-i iscusii pe Israeliteni să aibă purtare de grijă față de învățătorii ce ostenesc pentru dînșii. Astfel, din cuvintele acestea ale lui Pavel învățăm că cele zise în *Scriptura Veche* despre dobitoacele necuvântătoare ajută învățăturii morale a oamenilor.¹⁶⁶

¹⁶⁴ De aceea, dumnezeiescul Hrisostom zice: „Pavel arată acestea împotriva celor ce voiesc a mânca toate și a culege rodul întreg. Căci și Domnul a legiuit așa, zicînd: „Vrednic este lucrătorul de hrana sa” (*Matei* 10:10). Prin pildele sale, Apostolul arată și cum se cuvine a fi preotul, anume că trebuie să aibă și bărbăție de ostaș, și îngrijire de plugar, și purtare de grijă de păstor; și, după toate acestea, să nu caute nimic mai mult decît cele de nevoie” (*Cuvîntul 21 la cea dintîi către Corinteni*). (n. aut.)

¹⁶⁵ Vezi tălcuirea zicerii „nu vei lega gura bouului ce treieră” și la capitolul V al epistolei întîi către Timotei, stil 18, fiind frumoasă. (n. aut.)

¹⁶⁶ Ia aminte că Pavel nu a zis că Dumnezeu nu poartă de grijă pentru boi nicidecum, ci că o face, întîi de toate, tot pentru folosul oamenilor, ale căror avuții sînt. Vezi subînsemnarea tălcuirii stîhului 12. al capitolului VII din *Epistola a doua către Corinteni*. Despre aceasta zice și Teodorit: „Nu zice Apostolul că nu-I pasă lui Dumnezeu de boi, căci îi pasă, însă tot pentru folosul nostru, căci pentru noi i-a făcut și pe aceia. Despre aceasta a zis și fericitul David: «Cel ce răsare în munți iarbă și verdeață pentru slujba oamenilor» (*Psalom* 104:8), adică Dumnezeu răsare iarbă și verdeață ca să mănânce dobitoacele și să slujească oamenilor.” [...]

10 Cu adevărat, pentru noi zice!

Negreșit pentru noi, Apostolii și învățătorii, a zis acestea *Scriptura!* Și a adăugat adevărul ca despre un lucru mărturisit, ca să nu-i dea slobozenie celui ce aude a se împotrivi nicicum.

Căci pentru noi s-a scris că cel ce ară e dator a ară întru nădejde,

Adică: Apostolul și învățătorul, care se ostenește plugărind sufletele oamenilor cu propovăduirea și cu învățătura, trebuie să se ostenească și să are cu nădejdea că va lua plată și răsplătire.

și cel ce treieră trebuie să aibă parte de nădejdea sa întru nădejde.

De la sămînță, Apostolul a venit acum la arie. Și, din pilda aceasta, arată multe sudori și osteneți ale Apostolilor, căci și Apostolii, asemenea unor plugari; seamănă sămînța credinței și bat aria sufletelor. Și – de vreme ce acela ce seamănă nădăjduiește numai să dobîndească rodul, iar cel ce treieră dobîndește rodul – Apostolul zice că cel ce treieră se împărtășește de „nădejdea sa”.

Dar ar fi putut să-l întrebe cineva: Dar ce – o fericite Pavele? Aceasta e singura plată pe care o dai Apostolilor pentru atîtea osteneți și sudori ce au vărsat la propovăduire, adică numai a se hrăni de către ucenicii lor? De aceea, Apostolul a adăugat: „întru nădejde”, adică pentru nădejdea bunătăților ce or să fie. Căci Apostolul și învățătorul trebuie să nădăjduiască bunătățile cele viitoare, însă să se hrănească în viața aceasta de către ucenicii săi.

11 Dacă noi am semănat întru voi cele duhovnicești, este lucru mare dacă vom secera cele trupești ale voastre?

Zice: Dacă noi, Apostolii și învățătorii, am semănat întru voi, Corinteni, sămînța duhovnicească a evangheliei, este mare lucru dacă vom secera și noi

Tîlcuind zicerea aceasta a dumnezeiescului Pavel, și prea-înțeleptul Fotie dovedește că ea nu se împotrivesc celui cuvînt al Domnului care zice că Dumnezeu poartă de grijă încă și pentru păsări: „Au nu două păsări – zice – se vînd pentru un dinar? Și niciuna dintru acestea nu va cădea fără de știrea Tatălui Meu ce este în ceruri!” (*Matei* 10:29). Dovedind aceasta, înțeleptul Fotie zice: „Cu adevărat, lui Dumnezeu îi pasă de boi, precum și de toate celelalte zidiri ale Sale, dar nu atît încît a pune legi după care să viețuiască acelea. Căci ele au fost înființate pentru trebuința oamenilor. [...] Știind aceasta, fericitul Pavel arată că legile despre cele necuvîntătoare pe care le-a folosit slova mozaicească nu s-au legiuit cu de-adînsul pentru viața acelorora, ci spre povățuirea și înțelepțirea norodului cel anevoie de hățuit al neamului evreiesc, cu prea-înțeleaptă și prea-amănușită judecată” (întrebarea 29 din *Amflohia*). (n. aut.)

de la voi „cele trupești”, adică dacă vom lua de la voi hrana noastră cea trupească? Ba, cu adevărat, nu e lucru mare! Cu aceste cuvinte, Apostolul arată dreptatea lucrului, pentru că – zice – cele date de voi nouă nu sînt deopotrivă cu cele luate de la noi: căci noi am semănat și v-am dat cele duhovnicești și cerești, iar voi ne dați cele trupești și pămîntești. Sînt acestea ceva mare? Nu!

***12 Dacă alții se împărtășesc de stăpînire asupra voastră,
nu cu atît mai mult noi?***

Cu aceste cuvinte, Apostolul îi arată pe oarecari învățători mincinoși, care, fără omenie și în chip stăpînitor, luau de la Corinteni orice aveau trebuință. De aceea nu a zis: „dacă alți învățători și apostoli mincinoși iau de la voi”, ci: „se împărtășesc de stăpînirea voastră”, adică: „vă țin, și vă stăpînesc și vă folosesc ca pe niște slugi”. Și zice: Dacă așa se întîmplă cu aceia, cu cît mai mult noi, cei cu adevărat Apostoli și învățători, avem dreptul să ne luăm de la voi hrana vieții?

Dar nu ne-am folosit de stăpînirea noastră,

Zice: Măcar că eu, Pavel, aveam stăpînire și voie a mă hrăni de la voi, ucenicii mei, nu m-am folosit de această stăpînire, ca să nu vă smintiți. Voi însă – zice – nici de jertfele idolilor nu vă depărtați pentru a nu-i sminti pe frații voștri mai neputincioși!

ci toate le răbdăm, ca să nu punem piedici evangheliei lui Hristos.

Ca să nu spună cineva: Pentru că nu aveai trebuință, Pavele, de aceea nu ai luat de la noi cele de nevoie vieții! – Apostolul zice aici așa: Măcar că ne aflăm în mare strîmtorare, toate le răbdăm: și foame, și sete, și golătate, doar ca să nu împiedicăm propovăduirea evangheliei.

13 Au nu știți că cei ce săvîrșesc cele sfințite mănîncă din Biserică

Lui Pavel nu i-au fost destule pildele de mai înainte despre dreptul învățătorilor de a se hrăni de la ucenicii lor, ci adaugă și acestea din *Lege*: Nu știți – zice – că cei ce slujesc cele sfințite se hrănesc mîncînd cele sfințite? Fiindcă – de vreme ce, mai sus, a alegorisit mărturia *Scripturii Vechi* despre boi – acum zice că *Legea* poruncește arătat ca din Biserică să se hrănească aceia care săvîrșesc cele sfințite (adică leviții, ce erau mai jos în treaptă decît preoții și aveau închipuirea diaconilor de acum, adică a slujitorilor preoților). Și nu a

zis că leviții mănîncă cele aduse la Biserică, ci că mănîncă „din Biserică”, pentru ca nici cei ce mănîncă să nu se rușineze că sînt hrăniți de către oameni, nici oamenii să nu se mîndrească fiindcă-i hrănesc pe cei bisericești.

și cei ce stăruiesc la jertfelnic cu jertfelnicul se împărtășesc?

Adică arhieriei și preoții ce stăruiesc la altar iau parte la altar. A zis însă „stăruiesc”, ca să arate slujba cea necurmată pe care o făceau arhieriei și preoții la jertfelnicul arderilor de tot. Și nu a zis că arhieriei și preoții iau cele sfințite, pentru ca să arate că aceștia nu se cuvine să adune arginți de la cele sfințite; și nu a zis nici că iau de la cei ce jertfesc, ci a zis așa: „cei ce stăruiesc la jertfelnic cu jertfelnicul se împărtășesc”, adică își iau și ei partea împreună cu jertfelnicul, jertfele aduse de norod fiind ale Bisericii și ale jertfelnicului. Și a zis că „se împărtășesc împreună cu jertfelnicul” fiindcă sîngele dobitoacelor jertfite se vărsa la temelia jertfelnicului, seul lor, adică grăsimea, se tămîia, iar din cărnurile fiecărui dobitoc preotul își lua partea: pieptul, piciorul drept și stomacul.¹⁶⁷ Însă dobitoacele ce se ardeau cu totul, adică „arderile de tot”, erau numai ale jertfelnicului, și din acelea preotul nu-și lua parte.

14 Tot așa a rînduit Domnul și celor ce vestesc evanghelia, să viețuiască din evanghelie.

Apostolul a adus dovada cea mai puternică acum, la urmă, și zice: De ce spun eu pilde omenești și mărturii ale *Scripturii Vechi*, de vreme ce Însuși Domnul nostru Iisus Hristos a rînduit în *Scriptura cea Nouă*, zicînd unit cu *Cea Veche*: „Vrednic este lucrătorul de hrana sa” (*Luca* 10:7). Căci, precum acolo a legiuit ca preoții să trăiască din Biserică, așa a rînduit și aici ca *Evangheliștii* și *Apostolii Lui* să se hrănească nu de la ucenicii lor, ca să nu se mîndrească aceia că-i hrănesc pe învățătorii lor, ci din *evanghelia* pe care o propovăduiesc. Fiindcă nu tu, Creștine, îl hrănești pe învățătorul tău, ci lucrul și dreptul lui îl hrănește, adică *evanghelia* pe care o propovăduiește.¹⁶⁸ A zis însă

¹⁶⁷ Că așa zice *Legea*: „Iată ce să se dea preoților de la popor: cei ce aduc ca jertfă boi sau oi să dea preotului spata, fâlcile și stomacul” (*Deuteronomul* 18:3), sau schembeaua, aceasta fiind partea din lămtru a pîntecelui întru care se mistuie hrana. Iar unde se afla jertfelnicul arderilor de tot vezi la filcuirea stihului 2, capitolul 9 al epistolei către Evrei. (n. aut.)

¹⁶⁸ Aici, zicerea „să viețuiască din evanghelie” se înțelege așa: „se cuvine ca învățătorii să viețuiască și să se hrănească de la credincioșii ce învață evanghelia”; așa îl cuiește aceasta *Teofilact* și la stihul 23 al acestui capitol și la stihul 8 al primului capitol din epistola către *Ti-motei*. (n. aut.)

și că se cuvine ca învățătorii doar să viețuiască din evanghelie, nu să și neguțătorească evanghelia pe care o propovăduiesc, adunînd arginți.

15 Eu însă nu m-am folosit de nici una din acestea.

Zice: Însă eu, Pavel, nu m-am folosit de nici una din aceste porunci pe care le-am înșirat mai sus – nici de cele ale *Scripturii Vechi*, nici de rînduirea Mîntuitorului Hristos – pentru a fi hrănit de voi, ucenicii mei, ori – mai bine zis – de evanghelia pe care o propovăduiesc.

Iar acestea nu le-am scris ca să se facă cu mine așa.

Ar fi putut să-i zică lui cineva: Dar ce? Chiar dacă acum nu te-ai folosit – o, fericite Pavele! – de nici una din cîte ai zis, însă le zici pentru a te folosi mai pe urmă! De aceea, Apostolul îndreptează bănuiala aceasta degrabă, zicînd: Nu am scris acestea ca să iau de la voi și să mă hrănesc.

Căci mai bine este pentru mine a muri decît a-mi zădărnici cineva lauda!

Adică: Aleg mai bine să mor de foame, de sete și de golătate, „decît să-mi zădărnicească cineva lauda”, adică decît să arate cineva zadarnică și deșartă lauda aceasta de a nu lua nimic de la ucenicii mei. Și a numit-o „laudă” ca să arate covîrșirea bucuriei sale. Căci poate ar fi zis cineva așa: Cu adevărat tu, Pavele, nu iei nimic de la noi, însă faci aceasta suspinînd și mîhnindu-te! De aceea, Apostolul zice aici că e atît de departe de a se mîhni, încît, dimpotrivă, se bucură cu covîrșire și, de bucurie, se și laudă întru aceasta.

16 Căci, dacă bine-vestese evanghelia, nu-mi este laudă, pentru că stă asupra mea datoria. Căci, vai mie dacă nu voi bine-vesti!

Ce zici – o, fericite Pavele? Nu-ți este laudă a bine-vesti evanghelia, ci a o propovădui fără plată? Așadar a propovădui fără plată este mai presus de evanghelie? Să nu fie! – zice Apostolul. Eu nu cuget așa, ci zic că a propovădui evanghelia este poruncă și datorie a mea, și că, împlinînd-o, nu fac nici o faptă bună pentru care să mă laud. Ci chiar vaiul va urma mie dacă nu o voi împlini, căci mă voi munci și mă voi pedepsi mult, pentru că nu am făcut porunca Stăpînului meu. Iar a propovădui evanghelia fără vreo plată este o faptă bună a dărnicii și voinței mele, și pentru aceasta îmi este laudă.

Iar Apostolul a zis că asupra lui stă datoria nu pentru ca să surpe stăpînirea de sine [„libertatea”, n. m.] pe care o are orice om, ci spre osebirea stăpînirii

ce o avea asupra ucenicilor săi; și, pe lângă aceasta, pentru ca să-și arate temere că va fi pedepsit dacă nu va propovădui evanghelia.

**17 Căci, dacă fac aceasta de voie, am plată;
iar dacă o fac fără de voie, mi s-a încredințat doar slujbă.**

Zice: Dacă propovăduirea evangheliei nu mi-ar fi fost încredințată de Dumnezeu, ci aș fi făcut-o de sine-mi (căci aceasta însemnează zicerea „de voie”), aș fi avut multă și mare plată. Dar, fiindcă propovăduirea mi s-a încredințat de la Dumnezeu, este arătat că nu fac aceasta de la sine-mi, ci împlinesc poruncă stăpânească (fiindcă aceasta însemnează zicerea „fără de voie”). De aceea, propovăduirea nu este faptă bună a dărnicii și a alegerii mele, pentru că Dumnezeu mi-a încredințat slujba, și eu o împlinesc.

Vezi însă, iubitule, că Pavel nu a zis: „nu am plată fiindcă propovăduirea mi s-a încredințat fără voia mea”, arătând că are plată de la Dumnezeu pentru propovăduirea evangheliei chiar dacă împlinește poruncă stăpânească. Fiindcă nu se cuvine să zicem că Apostolii nu vor lua plată pentru propovăduirea apostolică pe care au împlinit-o, însă nu iau atîta cît acela ce propovăduiește evanghelia fără mită și fără plată de la oameni.

**18 Deci, care îmi este plata? Că, bine-vestind, pun fără plată
evanghelia lui Hristos înaintea oamenilor,
spre a nu folosi rău dreptul meu din evanghelie.**

Adică – zice – plata mea cea mai mare și vrednică de laudă este aceasta: a nu mă folosi nicicum de stăpînirea (sau slobozenia) mea, neluînd nimic de la cineva. Căci Apostolul numește aici „rea folosire” folosirea simplă; iar în alte părți numește „stăpînire” a lua de la ucenici cele de trebuință, pentru ca să arate că nici ceilalți Apostoli, care luau, nu greșeau cu nimic și nu erau vrednici de osîndire, ca unii ce aveau stăpînire și voie să facă aceasta. A vorbit însă de „dreptul său din evanghelie” ca să arate că doar cel ce se ostenește și se află în lucrarea și propovăduirea evangheliei este slobod a lua, iar nu acela care se află nelucrător.¹⁶⁹

**19 Căci, fiind slobod despre toate, m-am robit pe sine-mi tuturor,
ca să-i dobîndesc pe cei mai mulți.**

¹⁶⁹ Iar Teodorit zice că Pavel a zis toate acestea, anume că nu s-a folosit de stăpînirea dată de Dumnezeu pentru a se hrăni din propovăduirea evangheliei, cu scopul de a opri reaua stăpînire și slobozenie a acelor ce își foloseau rău cunoștința și mâncau fără frică jertfe idolești, dînd din aceasta pricină de vătămare celor neputincioși. (n. aut.)

Aici, Apostolul adaugă și altă ispravă, mai mare, și zice: Nu numai că nu am luat nimic de la ucenicii mei, deși aveam stăpânire de lua, ci încă, slobod fiind, adică fără a fi supus cuiva și fără a avea vreo nevoie, m-am robit pe sine-mi la toți: nu la unu, doi, o sută, ci la toată lumea. Și am făcut aceasta nu pentru a plăcea acelor ca un lingușitor și amăgitor, ci pentru ca să-i dobîndesc și să-i mîntuiesc „pe cei mai mulți”, fiindcă a-i mîntui pe toți nu-mi este cu putință.

20 Și m-am făcut Iudeilor ca un Iudeu, ca să-i dobîndesc pe Iudei;

Pavel s-a făcut „ca un Iudeu cu Iudeii” atunci cînd l-a tăiat împrejur pe Timotei, care era din „neamuri”, precum arată *Faptele Apostolilor* (16:3). Căci, ca să surpe tăierea împrejur, a primit iconomicește tăierea împrejur. Nu a zis însă că s-a făcut Iudeu, ci „ca un Iudeu”, ca să arate că tot ce făcea primind cele ale Iudeilor era numai iconomie, arătare și pogorămînt, ca să-i cîștige și să-i mîntuiască pe aceia.¹⁷⁰

celor de sub Lege, ca unul sub Lege, ca să-i dobîndesc pe cei de sub Lege;

Aici, Pavel îi numește „sub Lege” pe nemernici [„străini”, n. m.], adică pe cei care, fiind din „neamuri”, veniseră de curînd la iudaism, așadar pe aceia ce primiseră și se catehizaseră în *Legea cea Veche*, însă nu erau curat Evrei. Sau, „sub Lege” îi numește pe Evreii ce crezuseră în Hristos, dar primeau încă cele ale *Legii Vechi*. Iar Pavel s-a făcut „ca unul sub Lege” cînd și-a ras capul și a adus jertfele pentru curățire, precum arată *Faptele Apostolilor* (capitolul 21).¹⁷¹ Acestea însă le-a făcut iconomicește și numai la arătare, ca să-i îndrepteze și să-i mîntuiască pe cei ce le făceau cu adevărat.

21 celor fără de Lege, ca un fără de Lege

„Fără de Lege” îi numește pe cei ce nu aveau *Legea* lui Moisi, adică pe cei din „neamuri”, care nu erau nici Evrei, nici Creștini, nici Elini, nici iarăși slujitori la idoli, ci credeau într-un Dumnezeu și Făcător al totului, precum era

¹⁷⁰ De aceea, a avut dreptate a se mira Hrisostom de iconomiile acestea ale lui Pavel: „Ce zici, propovăduitorule al lumii, cel ce de înseși cerurile te-ai atins și atît ai strălucit? Cum dar, pe neașteptate, te pogori atît? Așa – zice – căci aceasta este a mă sui, fiindcă cel ce se coboară îî ridică și-l aduce către sine pe cel ce zace jos” (*Cuvîntul XXXII, la epistola întîi către Corințeni*) (n. aut.)

¹⁷¹ Așa înțicuieste zicerea „cei de sub Lege” și Teodorit. (n. aut.)

Corneliu, la care mergea adeseori Pavel să propovăduiască evanghelia, făcînd pogorămînt pentru neputințele lor și arătîndu-se deopotrivă cu ei, după iconomie. Sau, „fără de *Lege*” îi numește și pe slujitorii la idoli și pe Elini, cum au fost acei Atenieni cu care Apostolul a stat de vorbă despre suprascrierea unei capiști de-a lor, care zicea: „necunoscutului Dumnezeu”. Atunci, Pavel a vorbit despre Hristos nu ca despre Dumnezeu, ci ca despre un om, de vreme ce aceia, Elini fiind, nu puteau primi taina dumnezeirii lui Hristos, ci socoteau că Acesta e unul din eroii pe care îi îndumnezeiau ei, precum Heracles, sau Asclepios sau alții ca aceștia.

Peste tot însă Apostolul adaugă aceasta: „ca unul fără de *Lege*”, „ca unul sub *Lege*”, „ca un Iudeu”, ca să înțelegi tu, cititorule, că făcea acestea numai la arătare, iar nu după adevăr – precum am zis mai sus.

*(nefiind fără Legea lui Dumnezeu, ci avînd legea lui Hristos),
ca să-l dobîndesc pe cel fără de Lege;*

Ca să nu creadă cineva că își schimba socoteala cînd vorbea împreună cu cei fără de *Lege*, Pavel zice aici așa: Deși vorbeam împreună cu cei fără de *Lege*, eu însă nu eram fără de lege, adică nu eram afară de legile lui Dumnezeu, ci, dimpotrivă, eram în legea lui Hristos, care e mai înaltă și mai desăvîrșită decît *Legea cea veche*.¹⁷² Și pentru ce făceam aceasta? Ca să-i dobîndesc și să-i mîntuiesc pe cei fără de *Lege*.

*22 celor neputincioși, mă făceam ca un neputincios,
ca să-i dobîndesc pe cei neputincioși;*

Zice: Cu cei neputincioși, m-am făcut ca un neputincios, ca să-i dobîndesc pe cei neputincioși, așa cum am făcut și cu voi, Corintenii, cînd, ca să nu smintesc neputincioasa voastră socotință, nu am voit să fiu hrănit de voi. Și, fiindcă aceasta a fost pricina de a zice toate cele de mai sus, de aceea a pus zicerea aceasta la urmă.

Dar și cînd vei vedea că Pavel nu vorbește descoperit și arătat despre dumnezeirea Fiului sau a Sfîntului Duh, să știi că și atunci se face celor neputincioși ca un neputincios, din pricina neputinței ascultătorilor. Căci despre

¹⁷² [...] Iar Icumenie zice că ar fi fost de așteptat să zică: „ci întru legea lui Dumnezeu”, iar el a zis: „întru legea lui Hristos”, spunînd așadar că Hristos este Dumnezeu.

Întru alte izvoade scrie așa: „nefiind lui Dumnezeu fără de lege, ci lui Hristos întru lege” (n. aut.)

aceasta zice și în altă parte: „Datori sîntem noi, cei puternici, să purtăm slăbiciunile celor slabi” (*Romani 15:1*).¹⁷³

tuturor m-am făcut toate, ca negreșit să mîntuiesc pe oarecari.

Și ce să le mai înșir – zice – una cîte una? Cu toți m-am coborît, măcar că nu nădăjduiam să-i mîntuiesc pe toți, dar ca să-i mîntuiesc măcar pe puțini. Și lucrul acesta este vrednic de mai multă mirare și laudă, fiindcă nu este lucru atît de minunat a osteni cineva cînd nădăjduiește să dobîndească mult rod, ci cînd trudește și ostenește nădăjduind a lua puțin cîștig. Și a zis: „să-i dobîndesc măcar pe puțini”, ca prin cuvîntul acesta să-i mîngîie pe sfinții propovăduitori și pe învățatori, zicîndu-le că, deși nu ar mîntui învățătorul pe toți cîți învață de la dînsul, însă negreșit are să mîntuiască pe cîțiva și deci nu trebuie a se lenevi întru a învăța.¹⁷⁴

*23 Dar toate le fac pentru evanghelie,
ca împreună părtaș al ei să mă fac.*

Prin „evanghelie”, îi numește aici pe credincioșii Creștini, care prin evanghelie se mîntuiesc. (Precum a zis mai sus, că „cei ce propovăduiesc evanghelia trebuie să viețuiască din evanghelie”, adică de la cei credincioși. Vezi tălcuirea stihului 14 al acestui capitol.) Deci zice: Fac toate acestea ca să mă pot împărtăși de cununile cerești împreună cu credincioșii Creștini. Nu doar că Pavel făcea acestea pentru plata bunătăților cerești (fiindcă el toate le făcea doar pentru dragostea lui Iisus Hristos, ca un fiu, iar nu pentru împărăția lui

¹⁷³ Însemnează că, luînd prilej din cuvintele acestea, unii îi clevetesc pe dumnezeiescul Apostol, zicînd că se prefăcea după vremi și după oameni. Înfrunzîndu-i pe aceștia, fericitul Teodorit zice că se cuvine a înțelege cu amănuntul cele zise; căci dumnezeiescul Apostol nu se prefăcea după vremi, ci le făcea pe toate pentru folosul multora, căci aceasta zice: „că pe Iudei să-i dobîndesc”, „ca să-i dobîndesc pe cei de sub *Lege*”, „ca să-i dobîndesc pe cei fără de *Lege*”, „ca să-i dobîndesc pe cei neputincioși” (n. aut.)

¹⁷⁴ Iar Teodorit adaugă zicînd că Pavel și-ar fi pus toată osteneala ca să mîntuiască fie și numai pe unul singur. Iar dumnezeiescul Hrisostom, mergînd și mai departe, zice că învățătorul, chiar dacă nu ar mîntui pe nici unul cu învățătura sa, totuși plata osteneții sale o va lua deplină de la Dumnezeu. Căci așa zicea limba aceea aurită și inima care ardea pentru mîntuirea sufletelor: „Iarăși voi zice, iarăși voi grăi! Căci, deși nu vor auzi toți, jumătate vor auzi; deși jumătate nu vor asculta, o a treia parte; deși nici a treia, a patra; deși nici a patra, măcar a zecea; deși nici zece, măcar cincii; deși nici cincii, măcar unul; deși nici unul, eu plata întregă o voi lua!” (*Cuvînt la Eutropie*). Și iarăși. „Eu sînt fără de saț; nu voiesc să se mîntuiească puțini, ci toți; măcar unul de ar pieri, eu socotesc că urmez păstorului acela care avea nouăzeci și nouă de oi, și a alergat după aceea una rătăcită” (la fel). (n. aut.)

Hristos, ca un năimit); ci ca să-i înduplece pe Creștini și pe cei ce învățau evanghelia să sufere toate ispitele pentru frații lor cu nădejdea că vor lua veșnicile bunătați. Vezi însă smerita cugetare a marelui Pavel, cum el, cel ce era vrednic a avea cinstea mai înfii decât toți, se număra împreună cu Creștinii cei simpli la dobândirea și împărțirea bunătaților cerești.

**24 Oare nu știți că cei ce aleargă în stadion,
cu adevărat, toți aleargă, dar numai unul ia darul?**

După ce le-a arătat Corintenilor că se cuvine a ne coborî către frații noștri ca să-i câștigăm, Pavel vorbește aici cu chip și mai înfruntător. Și înțelegerea cuvîntului este astfel: Fraților, să nu socotiți – zice – că, de vreme ce ați crezut în Hristos și ați intrat în stadionul viețuirii creștine cea după Dumnezeu, aceasta este destul să vă mîntuiască! Nu, nu socotiți aceasta, căci, precum celor ce aleargă în locul de nevoiță nu le este destul numai a intra în luptă și a alerga, ci trebuie a alerga legiuit pînă la sfîrșitul drumului, și abia atunci să ia darul sau cununa doar acela care va alerga în acest chip și va ajunge mai înfii decât ceilalți; tot așa și voi sînteți datori să aveți mare sîrguință și să vă nevoiți pînă la sfîrșitul vieții voastre ca să luați cununile cerești, pe care acum vă primejduiți a nu le lua, fiindcă vă socotiți desăvîrșiți întru cunoștință și îi defăimați pe frații voștri, smintindu-i cu jertfele idolești ce le mîncăți.

Alergați așa ca să ajungeți!

25 Și oricine se nevoiește se înfrînează de la toate:¹⁷⁵

¹⁷⁵ Cinci nevoițe, adică jocuri, aveau Elinii cei vechi: a sări, a alerga întrecîndu-se, a arunca piatra, a se lupta cu sulița, a se trînti. Dar adevărata nevoiță este a Creștinului, mult mai grea decât aceste cinci nevoițe ale Elinilor celor vechi – precum zice Coresi. Ungîndu-se cu unt de lemn, Creștinul se nevoiește ca unul ce se trîntește – precum zice dumnezeiescul Dionisie în capitolul II al *Ierarhiei bisericești*. Împotriva-luptătorii Creștinului sînt lumea, trupul și diavolul; iar darul și cununa este fericirea cea fără de sfîrșit. Iar osebirea dintre Creștinul ce se nevoiește și nevoitorii cei din afară este aceea că el, chiar dacă moare cu trupul, tot biruiește; precum zicea Tertulian, în capitolul IV al cărții despre mucenici, că, dacă Elinii defăimau viața lor pentru o slavă deșartă, cu cît mai virtos se cuvine a defăima Creștinii viața aceasta vremelnică, ca să dobîndească viața cea veșnică. Și – dacă Epaminonda, conducătorul oștii Tebanilor, murea bucurîndu-se pentru că-și biruise vrăjmașii – cu cît mai virtos se cuvine a muri Creștinii bucurîndu-se, numai pentru ca să biruască pe vrăjmașii lor: lumea, trupul și diavolul? Și – dacă Brutus, ighemonul Romanilor, a poruncit ca fiii să-i fie omorîți pentru că ajutaseră vrăjmașilor lui – cum nu se cuvine a-și omorî poftele trupului Creștinul, pentru că ajută vrăjmașilor săi diavoli să-l omoare? [...] Și Hrisostom zice că ostașul nu biruiește fără de război. Iar Ieronim (în epistola către Iulian) a zis că „este cu neputință să se bucure Creștinii și aici, și întru împărăția cerurilor”. De aceea, Creștinul ce se nevoiește trebuie a se înfrîna

Zice: Datori sînteți și voi, frații mei Creștini, a alerga în stadionul vieții acesteia sporind întru faptele bune, ca să ajungeți la deplinătate; ajungerea aceasta însă la deplinătate nu se face fără dragoste, pe care voi nu o aveți. Deși vă socotiți că sînteți desăvîrșiți, nu sînteți cu adevărat. Și – vrînd să arate ghicitoarește că în multe nu erau împliniți Corinteni, fiindcă viețuiau cu lăcomia pîntecelui, cu beții și curvie – Pavel zice că cel ce se nevoiește în lupta duhovnicească, nevăzută, se cuvine a se înfrîna „de la toate”, și nu de una a se feri, iar de cealaltă nu. Și zice: Cunoașteți dar, fraților, cît sînteți de lipsiți de deplinătatea pe care socotiți că o aveți și învățați-vă chipul în care ați putea să vă încununați! Dar care este chipul acesta? Este a vă înfrîna de la toate.¹⁷⁶

aceia, ca să ia o cunună stricăcioasă; iar noi, nestricăcioasă.

Apostolul îi rușinează pe acei ce aud cuvîntul acesta, fiindcă cei ce se nevoiesc întru nevoințele lumești se înfrînează de la toate ca să ia cununa stricăcioasă de frunză de țelină, sau de dafin sau de măslin sălbatic; iar noi, Creștinii, nu ne înfrînăm de la patimi, deși avem să luăm cunună cerească nestricăcioasă. Și dintre aceia – după Teodorit – doar unul din cei mulți ia cununa; iar Creștinii – zice – se pot încununa toți, dacă se vor nevoi.

de la toate, și mai ales de la poftele trupului; căci din poftele acestea se face neputincios și slab și nu se poate lupta cu vrăjmașii; însă fără dumnezeiasca milă și dumnezeiescul ajutor Creștinul nu poate să biruiască în războiul cel gîndit.

Zice și Sfîntul Grigorie Nyssis: „Stadionul (adică locul de luptă) este obșteasca viață a oamenilor, al căror împotrivă-luptător este răutatea cu multe chipuri, oștindu-se împotriva cu viclenele lupte” (capitolul II al tîlcuirii suprascrierii Psalmilor). Iar Isidor zice așa: „Nu este aici răsplătirea ostenețelor, ci cele de aici sînt nevoințe, iar cele de după acestea sînt daruri și răsplătiri ale nevoințelor. De aceea, să nu se tulbure vremile și să se caute odihna în vremea nevoințelor” (epistola 179 către voievod). Și iarăși: „Cine ar putea să arate că vreun Creștin a căutat cununi în vremea nevoințelor? [...] Deci să nu vindem buna-vremuire a lucrurilor, ca nu cumva acolo să ne căim fără folos” (epistola 60 către diaconul Eftonie). Și iarăși: „Din nevoințele de care te împărtășești, minunatul, încredințează-te că cele de aici ne sînt stadion nevăzut, întru care nu ne luptăm cu fiare simțite, ci gîndite, care, dacă vor birui vîțeja noastră, nu opresc primejdia numai pînă la trup, ci aduc moartea asupra sufletului însuși” (Epistola 193 către anagnostul Timotei).

Iar purtătorul de Dumnezeu Ignatie scria către Policarp al Smirnei: „Mai de sîrg aleargă, pînă ești aici biruiește! Căci aici este stadionul, iar acolo cununile!” (epistola a opta). (n. aut.)

¹⁷⁶ Iar dumnezeiescul Grigorie Nyssis ne învață chipul cum să-i biruim pe vrăjmași, iar acesta este a ne căi totdeauna de relele făcute și a ne curăța de patimi. Aceasta se face pricină a biruinei celei neîncetate asupra vrăjmașului, căci necurmată este lupta noastră toată viața împotriva stăpînitorului întunericului acestei lumi. (...) Fiindcă o singură armă avem împotriva a toată lovirea ispitirii, pocăința; cel ce a săvîrșit aceasta întru sine-și totdeauna este biruitor asupra veșnicului său vrăjmaș” (*Tîlcuirea suprascrierii Psalmilor*, capitolul 13). (n. aut.)

26 Eu deci așa alerg, nu ca și cum nu aș ști.

Ce vrea să zică aceasta: „nu ca și cum nu aș ști”? Zice așa: Eu toate lucrările le fac cu scop drept, cu economie plăcută lui Dumnezeu: și când l-am tăiat împrejur pe Timotei, și când mi-am ras capul și m-am curățit, acestea nu au fost zadarnice și fără folos, cum faceți voi lucrările voastre. Căci ce scop drept și plăcut lui Dumnezeu este a mânca voi jertfele idolilor, în vreme ce frații voștri se smintesc și pier din aceasta? Cu adevărat, aceasta e o faptă fără rost și vătămătoare de suflet. De aceea, voi alergați cu neștiință, fără țel și fără folos. Și Pavel zice acestea ca din partea sa, punându-se pildă pe sine, ca un prea-bun învățător al faptei bune.

Așa mă lupt, nu ca și cum aș bate aerul,

Zice: Eu nu mă nevoiesc și nu mă lupt ca și cum aș bate văzduhul, precum fac aceia întru nevoințele lumești, când bat văzduhul cu mâinile spre iscusire. Nu, fiindcă eu îl văd gânditor pe acela ce-l lovesc și-l rănesc, adică pe diavolul și pe nevăzuții draci. Iar voi nu-l răniți pe diavol, ci în deșert folosiți deplinătatea cunoștinței pe care socotiți că o aveți.

27 ci chinuiesc trupul meu și îl supun robiei;

Cu aceste cuvinte, Pavel le arată Corintenilor că erau biruiți de lăcomia pîntecelui și de aceea mâncau jertfele idolilor, deși se îndreptăteau zicînd că mîنینcă pentru deplinătatea cunoștinței lor. Deci eu – zice Apostolul – toată osteneala o rabd, numai să trăiesc cu întreaga-înțelepciune și cu curăție. Căci – zice – îmi chinuiesc trupul, adică îl dosădesc și îl stăpînesc atît de aspru, încît mai că îi pricinuiesc răni din acelea ce și le fac sub ochi cei ce se bat cu pumnii unul pe altul. Cu zicerea aceasta, Apostolul arată multa nevoie pe care o făcea împotriva firii, fiindcă mare este tirania firii și trupul e mare vrăjmaș și dușman al omului.¹⁷⁷ Dar, fiindcă a zis că îl chinuiește și a pomenit de

¹⁷⁷ În bună vreme se cuvine aici a ne jeli pe noi înșine, cei ce citim, și a zice: Vai nouă, vai! Dacă marele Pavel, omul acela prea-nepătimaș și mai presus de om, se împila pe sine-și cu atîta asprime, cît de aspru se cuvine să împilăm noi trupul nostru? Noi, cei împătimiti, care nu sîntem vrednici nici de urmele lui Pavel a ne atinge!

Pentru aceasta, avea dreptate Teologul Grigorie a zice că foarte anevoie poate cineva să biruiască materia cea prea-grea a trupului, „încît abia poate cineva a se birui pe sine-și ori cu îndelungată filosofie povățuindu-se și cîte puțin spăîndu-și cliplul sufletului de răul celui împreună-însoțit cu întinericul; ori norocindu-se de milostivirea lui Dumnezeu; ori cu amîndouă acestea și mai ales făcînd cugetare de a privi la cele de sus și a stăpîni materia cea căzută” (trupul adică, pe care îl numește cu urîte numiri în stihurile sale).

răni, a adăugat în grabă că „supune trupul robiei”, ca să înveți tu, cel ce citești, că nu se cuvine să-ți sugrumi și să-ți omori trupul, ci numai să-l smerești și să-l supui ca pe un rob. Căci a supune trupul este însușire de despot și de stăpîn al trupului, iar a-l sugruma și a-l omori este însușire de potrivnic și de vrăjmaș al trupului. (Iar unii înțeleg că zicerea „chinuiesc” însemnează a-și da cineva trupul său foamei și setei, ceea ce nu este așa; căci de ar fi însemnat asta, ar fi trebuit să zică: „îmi supun trupul”, adică îl strîmtorez, iar nu: „îl chinuiesc”. Ia aminte însă că la Teodorit se scrie și „strîmtorez”).

ca nu cumva, propovăduind altora, să mă fac eu însumi netrebnic.

Cu aceste cuvinte, Apostolul îi face pe Creștini să fie mai cu luare aminte. Și zice: Căci – dacă mie nu-mi este îndestul spre mîntuire a fi propovăduitor și învățător al lumii, de nu mă voi arăta neprins și neprihănit în toate – cum vă veți mîntui voi doar cu credința, voi, care sînteți biruiți de atîtea și atîtea patimi?¹⁷⁸

Același Teolog așa se jalește pentru că s-a legat împreună cu trupul acesta mîrșav, zicînd: „Trup cu care nu știu cum m-am înjugat împreună! Cum de sînt lăcaș al lui Dumnezeu și cu lutul mă frămînt împreună? Trup care, și sănătos fiind, îmi dă război; iar dacă îi dau eu război, îl doare. Trup pe care îl iubesc ca pe un împreună-rob și îl urăsc ca pe un vrăjmaș; de care fug ca de o temniță și mă rușinez ca de un împreună-moștenitor. Mă silesc a-l birui și nu am pe cineva împreună-lucrător să-l folosesc spre cele bune. Îl cruț ca pe o rudenie, și nu am cum să scap de ridicarea lui asupra-mi! Vrăjmaș iubit îmi este și prieten vrăjmașuito! O, ce însoțire și ce înstrăinare! Îl ocrotesc pe cel de care mă tem, și mă tem de cel pe care-l primesc! Mai înainte de a-mi da război, mă împac cu el; și, mai înainte de a mă împăca, mă depărtez. Care este înțelepciunea cea pentru mine? Și ce este taina aceasta mare?” (n. aut.)

¹⁷⁸ Din aceste cuvinte ale Apostolului, învățăm că niciodată nu trebuie a se bizui cineva, ci totdeauna se cuvine a se teme, ca nu cumva să cadă din darul răminerii întru bine și să se facă netrebnic, adică să se osîndească. Căci – dacă Pavel se teme de aceasta, Pavel, cel ce s-a suit pînă la al treilea cer și a auzit graiuri negrăite – cu cît mai mult și mai fără măsură se cuvine a ne teme de aceasta noi, cei ce ne tăvălim în patimi și care, precum luna, ne schimbăm și ne prefacem în fiecare clipă? Vezi și subînsemnarea zicerii: „Cu frică și cu cutremur lucrați mîntuirea voastră!” (Filipeni 2:12). Zice și marele Macarie: „Și chiar cînd vreun suflet ia darul, și atunci este nevoie de multă pricepere și deslușire, pe care însuși Domnul le dă sufletului celui ce le cere de la El, ca să slujească Lui cu bună-plăcere întru duhul pe care îl ia, pentru a nu se birui de răutate întru nimic și a nu greși din neștiință și din netemere și a nu se abate din pricina lenevirii. (...) Căci, pedeapsă, moarte și plîngere va fi unui astfel de suflet. Despre aceasta zice și Sfîntul Apostol: «nu cumva, propovăduind altora, să mă fac eu însumi netrebnic». Vezi, Apostol al lui Dumnezeu fiind, și ce frică are?” (cuvîntul XV, capitoul VI). Și, în altă parte, același Macarie zice că semnul creștinismului este acesta: dacă cineva e plăcut lui Dumnezeu, să se ascundă de oameni; și, avînd toate vîstierile împăratului, se cuvine a le ascunde și totdeauna a zice: Nu sînt ale mele, căci eu sînt sărac. Altui mi le-a dat și le ia de la mine cînd voiește. Iar dacă vreunul zice: Sînt bogat, ajunge, am cîștigat, nu mai am trebuință! – acela nu este Creștin, ci vas al răcirii și al diavolului.” [...] Căci, cei ce au înfocarea și iubirea către Dumnezeu nebiruită, cu cît se sîrguiesc a spori și a mai aduna, cu atît se socotesc

CAPITOLUL X

1 Și nu voiesc să nu știți voi, fraților, că părinții noștri au fost toți sub nor, și toți au trecut prin mare.

Zice: Strămoșii Evreilor au fost sub nor, căci „întins-a – zice Psalmistul – nor spre acoperirea lor” (*Psalm 104:38*), și au trecut prin mijlocul Mării Roșii. Aici, Apostolul numără câte daruri și hărăziri s-au învrednicit a primi de la Dumnezeu Evreii. Și arată că, după atâtea daruri, cei mai mulți dintre dînșii nu au plăcut lui Dumnezeu.¹⁷⁹ Și zice acestea aici ca să vedem că – precum pe aceia nu i-au folosit cu nimic darurile primite, fiindcă nu au avut cugetare bună și fapte îmbunătățite – tot așa nici nouă, Creștinilor, nu ne vor folosi credința și Tainele duhovnicești de care ne-am învrednicit, dacă nu ne vom face vrednici de darul lui Dumnezeu.

2 Și toți, prin Moisi, au fost botezați în nor și în mare.

Adică: Evreii s-au împărtășit împreună cu Moisi, atît de umbrirea norului – care îi acoperea ziua, ca să nu fie arși de soare – cît și de trecerea mării. Căci, văzîndu-l aceia pe Moisi că a intrat în mare și a trecut printr-însa, au îndrăznit și ei să între și au străbătut-o. Și chiar aceasta ni se întîmplă și nouă, Creștinilor, alegoric și duhovnicește; căci și noi, văzîndu-L pe Hristos că a murit și S-a sculat din morți, ne botezăm, adică ne afundăm în apa botezului, și, prin botez, urmăm morții și învierii lui Hristos: prin cele trei afundări, urmăm morții Lui de trei zile, iar prin cele trei ieșiri din apă urmăm învierii Lui de a treia zi. Deci Evreii s-au botezat „prin Moisi”, căci chip al botezului a fost a fi Proorocul sub nor și a trece prin mare.¹⁸⁰ Iar înțeleptul Fotie zice că acest „s-au botezat prin Moisi” e în loc de: „urmînd lui Moisi” (*Amfilohia*, întrebarea 42).

pe sine-și săraci, și lipsiți și nimic avînd, zicînd așa: Nu sînt vrednic ca soarele să strălucească peste mine! Și aceasta e smerenia” (cuvîntul 15, capitolul 37). (n. aut.)

¹⁷⁹ Iar Coresi zice că Pavel a zis acestea aici ca să ne arate că – precum Evreii, după închipuitorul botez și după mană, au fost lipsiți de pămîntul făgăduinței din pricina păcatelor lor – tot așa și Creștinii vor pierde cununa fericirii dacă, după botez, nu se vor nevoi a urma învățăturilor Mîntuitorului Hristos. (n. aut.)

¹⁸⁰ Iar cum că cele ce s-au săvîrșit atunci Evreilor au fost închipuire a botezului nostru, o cîntă cu dulce cîntare Biserica lui Hristos împreună cu Sfințitul Cosma, în canonul dumnezeieștilor arătări: „Marea dar era închipuire a apei, și norul – a Duhului.” Iar cum că Moisi a fost închipuire a Domnului, mărturisește marele Vasile, zicînd: „Moisi nu a fost închipuire a Duhului, ci a lui Hristos, căci prin el s-a preînchipuit atunci, întru slujirea Legii, Mijlocitorul între Dumnezeu și oameni” (*Despre Sfințul Duh*, capitolul 14).

3 Și toți au mâncat aceeași mâncare duhovnicească; și aceeași băutură duhovnicească au băut,

Precum atunci, după ce au trecut Marea Roșie, Evreii au mâncat mana, așa acum și noi, Creștinii, după ce ne botezăm, mâncăm mana cea cerească, adică Trupul Stăpînului și Domnului Hristos. Și – precum atunci, după trecerea Mării Roșii, Evreii au băut din apa izvorîată din piatra cea vîrtoasă – tot așa și noi, Creștinii, după botez, bem Sîngele Domnului cel de viață făcător.

Iar Pavel a zis că mana¹⁸¹ și apa din piatră erau duhovnicești fiindcă, deși erau simțite, totuși nu se făceau urmînd legea firii, ci cu darul Duhului cel mai presus de fire; apoi, ele hrăneau, împreună cu trupul, și sufletul și povățuiau la credința tainelor. Precuratului Trup și Sînge al Domnului.

4 că beau din duhovniceasca piatră care urma. Iar piatra era Hristos.

Apostolul nu a avut nevoie să dovedească faptul că mana era duhovnicească și că se făcea în chip mai presus de fire, fiindcă ea dovedea de sine-și

Zice și Teologul Grigorie (de la care a și luat Sfîntul Cosma cele zise mai sus) că: „A botezat Moisi în nor și în mare. Iar aceasta – precum i se pare și lui Pavel – a fost închipuire: marea, a apei; norul, a Duhului; mana, a Pîinii Vieții; băutura, a Dumnezeieștii Băuturi” (*Cuvînt la dumnezeieștile arătări*). Și Teodorit a zis că marea preînchipuia colimvitra botezului, norul închipuia darul Sfîntului Duh, Moisi îl închipuia pe preotul ce botează, toiagul închipuia crucea, Israilitenii îi închipuiau pe cei botezați, Egiptenii (cei ce s-au afundat) îi închipuiau pe diavolii ce se înecă în apa botezului iar Faraon îl închipuia pe satana (la Coresi).

Iar Fotie se nedumerește pentru ce se zice că Evreii „s-au botezat în mare”, fiindcă au trecut-o fără să-și ude picioarele. Și tot el dezleagă nedumerirea și zice că, „deși Israilitenii nu au fost acoperiți de apa mării, totuși – fiindcă se aflau pe fundul mării, întru care s-ar fi afundat toți dacă apa ar fi rămas în fireasca ei stare – pentru aceasta se zice să s-au botezat în mare” (*Amfiohta*, întrebarea 273). Deci – fiindcă Evreii, trecînd prin Marea Roșie, s-au slobozit de amara robie a Egiptenilor care îi goneau – marea a fost închipuire a colimvitrei... și celelalte – zice Fotie într-un glas cu Teodorit mai sus. (Vezi și la dumnezeiescul Damaschin, în cartea a IV-a despre credință.) (n. aut.)

¹⁸¹ Cu aceasta a asemănat și Domnul Trupul Său cel de viață făcător, zicînd: „Părinții voștri au mâncat mană în pustie, precum este scris: «Pîine din cer a dat lor să mănînce.» Zis-a lor Iisus: Amin, amin! – zic vouă. Nu Moisi v-a dat pîinea din cer, ci Tatăl Meu vă dă vouă pîinea cerească cea adevărată” (*Ioan* 6:31). Așadar, mana a fost închipuire a tainicului Trup al Domnului, în multe feluri: 1) mana s-a dat Evreilor după trecerea Mării Roșii, iar trupul Domnului se dă Creștinilor după botez; 2) întărindu-se cu mana, Evreii i-au biruit pe Amalic și pe celelalte neamuri; întărindu-se cu trupul Domnului, și Creștinii biruiesc pe diavolul și patimile; 3) mana se făcea fără sămînță; la fel, trupul Domnului s-a născut tot fără sămînță; 4) multă sau puțină, mana tot atît hrănea; același lucru îl face și împărtășirea trupului Domnului, ori parte mare de ar lua Creștinii, ori o sfărîmătură; 5) mana era dulce și albă; și ce este mai dulce și mai strălucit decît trupul Stăpînului? (n. aut.)

că e schimbată și făcută cu prea-slăvire. Cît despre băutură, fiindcă numai chipul izvoririi apei era schimbat și mai presus de fire, a trebuit să dovedească faptul că era mai presus de fire. Și zice că nu firea pietrei izvoră apă – căci, de ar fi fost așa, ar fi izvorît-o și mai înainte de a o lovi Moisi cu toiagul – ci altă „piatră”, gîndită și duhovnicească, a izvorît apă, adică Hristos. Iar zicerea „care urma” arată că Hristos-Dumnezeu, Cel închipuit prin „piatră”, era în tot locul de față cu Evreii, nevăzut, și săvîrșea toate minunile.¹⁸²

5 Dar Dumnezeu nu a bine-voit întru cei mulți dintr-înșii, căci s-au așternut în pustie.

Zice: Măcar că Dumnezeu le-a arătat Evreilor atîtea minuni și semne de iubire și i-a învrednicit de atîtea mari bunătăți și daruri, cei mai mulți dintr-înșii nu au bine-mulțumit pentru acestea,¹⁸³ și de aceea Dumnezeu „nu a bine-voit” întru ei. A zis însă: „întru cei mulți”, fiindcă nu toți au fost lepădați de Dumnezeu, ci cei mai mulți; și a mai zis-o încă pentru ca să arate că numărul lor mare nu le-a folosit Evreilor, fiindcă nu au arătat dragoste și mulțumire către Făcătorul lor de bine. Și, zicînd că cei mai mulți Evrei „s-au așternut în pustie”, arată pieirea și pierderea ce au suferit-o toți, afară de Iisus al lui Navi și de Haleb; de asemenea, arată și bătăile cu care au fost osîndiți de Dumnezeu.

6 Și acestea s-au făcut închipuiri pentru noi, spre a nu fi poftitori de cele rele, precum au poftit aceia;

¹⁸² De aceea, nu grăiesc drept cei ce zic că Evreii au pus piatra aceea în car și o trăgeau cu dinșii în călătoria lor, bînd apa ce curgea dintr-însa. Fiindcă: 1) dacă au avut cu dinșii piatra cea curgătoare de apă, cum dar au mai însetat după aceea de atîtea ori, ei și dobitoacele lor? Căci au însetat la apa grăirii-împotriva, cînd Moisi a lovit piatra de două ori și le-a scos apă, precum se vede în capitolul 20 al *Numerilor*, unde fiii lui Israel ziceau către Idumei: „Vom merge pe drumul cel mare și de vom bea din apa ta, noi sau dobitoacele noastre, îți vom plăti” (stih 19). Și, în capitolul 5, aceeași carte, iarăși vedem că norodul grăia împotriva lui Dumnezeu, zicînd că nu este pîine și apă. Au însetat Evreii și cînd au mers la puțul unde a zis Dumnezeu lui Moisi: „Adună norodul, și le voi da lor apă să bea” (la fel, capitolul 16). Așadar, dacă ar fi avut cu dinșii piatra cea izvoritoare de apă, cum ar mai fi însetat de atîtea ori? 2) Apostolul nu zice aici că *piatra cea simplită* urma Evreilor, ci *aceea duhovnicească și gîndită*, adică Hristos, Cel ce era închipuit de piatră – precum îl cuiesc Teofilact, Hrisostom, Iumenie și Teodorit. (n. aut.)

¹⁸³ De aici, țîlcuind zicerea aceasta: „nu întru cei mai mulți a binevoit Dumnezeu”, Teologul Grigorie a zis: „Tu numeri zecile de mii, iar Dumnezeu pe cei ce se mîntuiesc. Tu socotești țărîna cea nenumărată, iar Dumnezeu vasele alegerii” (în cuvîntul către cei 150 de episcopi). Vezi și subînsemnarea zicerii: „Căruia nu era lumea vrednică” (*Evrei* 11:38). (n. aut.)

Zice: Precum facerile de bine către Evrei au fost închipuiri ale darurilor făcute de Dumnezeu nouă, Creștinilor, tot așa bătăile și pedepsele primite de Evrei au fost închipuiri și pilde pentru noi, ca să nu suferim aceleași bătăi. Și Apostolul arată că, dacă ne vom face „pofitori de cele rele”, noi, Creștinii, nu vom fi osândiți precum Evreii, ci mai mult decât ei. Căci, cu cât sînt mai presus lucrurile și adevărul decât închipuirile și cu afit mai presus și mai mari au să fie și pedepsele noastre, ale Creștinilor; și – cu cât mai multe daruri am luat noi, Creștinii, decât Evreii – cu afit mai multe munci și pedepse vom primi, dacă nu vom păzi cele dăruite nouă.

Zicînd însă „să nu fim pofitori de cele rele”, Apostolul a vorbit de obște despre toate răutățile, fiindcă toate se nasc din poftă; apoi, mai jos, numără răutățile și după fel. Dar ce au pofit Evreii? Usturoi, ceapă, cărnuri, castraveți și dumnezei osebii,¹⁸⁴ precum însemnează și Apostolul slujirea la idoli și politeismul lor, în cuvintele următoare:

¹⁸⁴ Căci zice *Dumnezeiasca Scriptură*: „Străinii dintre ei începură să-și arate poftele, și ședeau cu ei și fiii lui Israel și pîlungeau, zicînd: Cine ne va hrăni cu carne? Căci ne aducem aminte de peștele pe care-l mîncăm în Egipt în dar, de castraveți și de pepeni, de ceapă, de praz și de usturoi; acum însă sufletul nostru tînjește; nimic nu mai este înaintea ochilor noștri decât numai mană” (*Numerii* 11:4-6). Despre aceasta zicea și David: „și a pofit poftă în pustie” (*Psalom* 105). Au pofit încă și dumnezei, precum mărturisește aceeași scriptură: „Scoală-te, a zis norodul către Aaron, și fă-ne dumnezei care să meargă înaintea noastră!” (*Ieșirea* 32:11). Și, pentru această poftă a lor (și mai ales pentru aceea a cărnurilor), mare bătaie a urmat, și moarte și ocară neștearsă și veșnică. Fiindcă această poftă rea a lor le-a dat un nume necinstit, a se numi adică pînă la sfîrșitul lumii „norod pofitor”, și înseși mormintele lor poartă acest nume prihănit și urît, căci s-au numit „mormintele poftei”, pe stîlpi fiind scrisă neînfrînarea celor îngropați într-insele: „Și cărnurile erau încă în dinții lor și nu isprăviseră încă de mîncat, cînd se aprinse mînda Domnului asupra poporului, și a lovit Domnul poporul cu bătăie foarte mare. Și s-a pus numele locului aceluia «Chibrot-Hataava», adică «mormintele poftei», căci acolo au îngropat pe poporul cel aprins de poftă” (*Numerii* 11:33-34). Tîlcuind aceasta, dumnezeiescul Chiril al Alexandriei zice că „mormintele norodului sînt prea-însemnate, căci acolo a îngropat Dumnezeu norodul cel pofitor, după zicerea: «Vor fi spre privirea a tot trupul» (la *Isaia* 66:24). Și s-au numit «norod pofitor» după ceea ce s-a zis despre cei «a căror faimă este întru rușinea lor» (*Filipeni* 3:19). Căci de la păcat e numirea și nesfîrșită s-a scris deasupra ocară pentru nevitejiile celor ce au murit cu jelanie. De aceea, să ne învățăm și noi, frajilor, să ne îndestulăm cu mîncările și cu băuturile pe care le avem, și să mulțumim lui Dumnezeu, și să nu pofim bucate îndulcitoare, nici să ne mîhnim că nu le avem, cîrtind asupra lui Dumnezeu, ca să nu pătînim aceleași rele ca norodul cel pofitor. Să ascultăm ce ne poruncește înțeleptul Sirah, zicînd: «După poftele tale nu merge și de la poftele tale te întoarce. De vei da sufletului tău plăcerca poftei, te va face pe tine bucurie vrăjmașilor tăi. Nu te veseli cu multă desfătare, nici te lega cu îngreunarea ei» (18:30-32). Căci – dacă vom mulțumi lui Dumnezeu pentru bucatele ce le avem, chiar proaste și sărace de ar fi – mulțumirea noastră ni le îndulcește și le face gustoase, pentru că Domnul, bucurîndu-Se de socotința noastră mulțumitoare, stă de față nevăzut și blagoslovește masa noastră.” (n. aut.)

**7 nici să ne facem slujitori la idoli ca unii dintre dinșii,
precum este scris: „A șezut norodul ca să mănince și să bea,
și s-a sculat să joace” (Ieșirea 32:6);**

Cu aceste cuvinte, Apostolul îi atinge și-i prihănește pe Corintenii care mîncau în capiștile idoloilor. Și arată că, precum Evreii au căzut întru slujirea idoloilor din pricina lăcomiei pînteceului, tot așa – zice – vă primejduiți să cădeți și voi; fiindcă mîncăți jertfele idoloilor în capiștile lor. Căci Evreii, după ce au mîncat și au băut, s-au sculat și jucau în cinstea idoloelui vițelului. (De aceea a zis marele Vasilie că pedeapsa lor era slujirea idoloilor, în cuvîntul asupra bețivilor.) Acestora – zice Apostolul – vă primejduiți a le urma și voi, Corintenii. Și cum este păruta voastră desăvîrșire, de vreme ce vă aruncă întru slujirea idoloilor?¹⁸⁵

**8 nici să curvim, precum au curvit unii dintr-înșii,
și au căzut întru o zi douăzeci și trei de mii;**

Aici, Pavel vorbește de curvie ca-să aducă pedeapsa curviei în gîndul celui ce curvea în Corint cu mama sa vitregă, făcînd cuvîntul mai puternic și aducător de roadă prin stăruirea înfruntărilor. (Iar păcatul curviei se naște din lăcomia pînteceului, precum am zis mai sus.)

Dar cînd au căzut acei douăzeci și trei de mii? Atunci cînd, după sfatul vrăjitorului Valaam, muierile Madianiților s-au arătat înaintea oștirii și, prin curvie, i-au tras pe Evreii mai tineri a jertfi lui Beelfegor.¹⁸⁶ Așadar, din această pricină s-au ucis douăzeci și trei de mii de Evrei. (Vezi istoria la capitolul 25 al *Numerilor*.)

**9 nici să ispitim pe Hristos, precum unii dintr-înșii au ispitit,
și se pierdeau de către șerpi;**

Evreii – zice – L-au ispitit pe Dumnezeu atunci, și pentru aceasta au fost omorîți de către șerpi.¹⁸⁷ De aceea, noi să nu-L ispitim pe Hristos acum, ca să

¹⁸⁵ Iar Sfîntul Chiril al Alexandriei tîlcuiește așa „jocul” zis mai sus: „Iar «jocul» este aici curvia, acoperită de *Dumnezeiasca Scriptură* cu numire cinstită” (*Cuvîntul întîi la Paști*). Însă nu e de necrezut să fi urmat amîndouă, adică – după ce au mîncat, și au băut și s-au îmbătat – Israelitenii s-au închinat vițelului, slujindu-l, și au curvit cu nerușinare. (n. aut.)

¹⁸⁶ Ia aminte că numele acesta e alcătuit din „Veel”, care este Cronos, înfiul dumnezeu al Elinilor, pe care îl cinsteau Madianiții; și „Fegor”, care e locul unde era cinstit idoloelui acestui Veel. (n. aut.)

¹⁸⁷ Despre aceasta zice *Sfînta Scriptură*: „De la muntele Hor au apucat pe calea Mării Roșii, ca să ocolească pămîntul lui Edom, dar pe drum s-a înpușinat cu sufletul norodul și a

nu fim pedepsiți. Cu aceste cuvinte, Apostolul arată că cei din Corint Îl ispiteau pe Hristos cerînd de la El semne și minuni.¹⁸⁸

**10 nici să cîrtim, precum au cîrtit unii dintr-înșii,
și au fost pierduți de pierzătorul.**

Cu aceste cuvinte, Apostolul dă de înțeles că cei din Corint nu sufereau vitejește ispitele și necazurile, ci cîrteau, zicînd: „Cînd vor veni cele bune și pînă cînd ne vor fi nouă necazuri și rele pătîmiri?” Iar Teodorit zice că cei din Corint cîrteau împotriva acelor care aveau daruri mai mari decît ei.

Iar Pavel numește aici „pierzător” o oarecare Putere schingiuitoare de care erau pedepsiți Israilitenii cînd cîrteau asupra lui Dumnezeu.¹⁸⁹

**11 Și toate acestea ce li se întîmplau acelor s-au scris ca închipuiri
spre sfătuirea noastră, la care a ajuns sfîrșitul veacurilor.**

început să cîrtească. Și grăia poporul împotriva lui Dumnezeu și împotriva lui Moisi, zicînd: Ne-ai scos din pămîntul Egiptului ca să ne omori în pustiu? Căci aici nu este nici pîine, nici apă și sufletul nostru s-a scîrbit de această hrană deșartă. Atunci a trimis Domnul asupra poporului șerpi veninoși, care mușcau poporul, și a murit mulțime de popor din fiii lui Israil” (*Numerii* 21:4-6). (n. aut.)

¹⁸⁸ Teodorit zice că cei din Corint Îl ispiteau pe Dumnezeu pentru că cei ce grăiau în limbi făceau aceasta spre mîndrie, iar nu spre trebuința și folosul fraților. (n. aut.)

¹⁸⁹ De multe ori vedem că fiii lui Israil cîrteau: au cîrtit la Merra, pentru apa amară (*Leșirea* 15:24); altă dată, au cîrtit neavînd apă (*Leșirea* 17:3; *Numerii* 20); au cîrtit cînd s-au întors iscoadele din pămîntul făgăduinței (*Numerii* 14:2), au cîrtit cînd s-au răzvrătit Core și Datan împotriva lui Moisi și Aaron (*Numerii* 16) și alte ori. Și au zis Moisi și Aaron către adunarea fiilor lui Israil: „Și dimineață veți vedea slava Domnului, că El a auzit cîrtirea voastră împotriva lui Dumnezeu; iar noi ce sîntem de cîrtiți împotriva noastră?” (*Leșirea* 16:7). Și iarăși: „Norodul însă începu să cîrtească în auzul Domnului, iar Domnul, auzind, se aprinse mînia Lui, izbucni între ei foc de la Domnul și începu a mistui marginile taberei” (*Numerii* 11:1). Și iarăși: „Pînă cînd această obște rea va cîrți împotriva Mea? Cîrtirea cu care fiii lui Israil cîrtesc împotriva Mea, o aud. Deci, spune-le: Vii sînt Eu, zice Domnul! După cum așa zis în auzul Meu, așa voi face cu voi: În pustia aceasta vor cădea oasele voastre” (*Numerii* 14:27-29). Și iarăși: „Și au cîrtit fiii lui Israil a doua zi împotriva lui Moisi și a lui Aaron, zicînd: Voi ați ucis norodul lui Dumnezeu!” (*Numerii* 16:41).

De aceea zice Solomon: „Păziți-vă de cîrtirea nefolositoare și crușați limba de grăirea-împotriva” (*Înțelepciunea lui Solomon* 1:11). Și Sirah zice: „Bărbatul știutor nu va cîrți” (10:23). Iar marele Vasilie zice (în hotărîrea 29 pe larg) că lucrul miinilor fratelui ce cîrtește în chinovie nu trebuie să se amestece cu rucodeliile fraților ce lucrează cu inimă smerită și fără cîrtire, ci să se osebească de acestea ca o jertfă mincinoasă, prihănită și neprimată de Domnul. Și zice ca prețul acelei rucodelii să nu se cheltuiască pentru cei evlavioși. Zice și Sfîntul Isaac: „Dumnezeu rabdă toate neputințele oamenilor, dar pe omul ce cîrtește nu-l rabdă” (cuvîntul 73, foaia 419). (n. aut.)

Cu aceste cuvinte, Apostolul îi înspăimîntă pe Creștini, zicînd că cele pătimate de Evrei s-au scris spre sfătuirea și învățătura noastră, încît trebuie să ne așteptăm la pedepse și bătăi mai mari decît cele suferite de aceia, fiindcă am și dobîndit daruri mai mari. Ne înspăimîntă încă și zicînd că am ajuns la sfîrșitul lumii și că nu vom primi pedepse vremelnice, ci nemuritoare și veșnice, care vor urma după sfîrșitul lumii. Căci acum – zice – Judecata este lîngă ușă, fiindcă se sfîrșesc veacurile lumii. Tot așa zicea și Iacov, fratele lui Dumnezeu: „Iată, Judecătorul stă înaintea ușilor!” (5:9).¹⁹⁰

12 De aceea, cel căruia i se pare că stă să ia seama să nu cadă!

Aici, Pavel îi arată iarăși prin ghicitoră pe Creștinii care se mîndreau întru cunoștința lor și se socoteau desăvîrșiți. Și zice: Deși ție, Creștine, ți se pare că stai, teme-te ca nu cumva să cazi! Fiindcă însuși acest lucru, a socoti că stai, nu este stare adevărată. Și, chiar dacă stai, să știi că lesne te vei povîrni și vei cădea, dacă te mîndrești și socotești că stai și că ești desăvîrșit.¹⁹¹

13 Nu v-a cuprins ispită, fără numai omenească. Dar credincios este Dumnezeu, Care nu vă va lăsa să fiți ispitiți mai mult decît puteți; ci, împreună cu ispita, va face și să o puteți suferi.

¹⁹⁰ Înțeleptul Fotie (în *Amfilohtia*, întrebarea a 7-a) – alăturînd zicerile acestea: „la care a ajuns sfîrșitul veacurilor” și: „ca să se arate în veacurile viitoare covîrșitoarea bogăție a darurilor Lui” (*Efesenii* 2:7) – zice: „Noi acum sîntem la «sfîrșitul veacurilor», iar prin «veacurile viitoare» trebuie să le înțelegem pe cele care au să se întindă împreună cu dobîndirea veșnicilor bunătați. În veacurile acestea în care am ajuns noi, s-a împlinit «taine de mai înainte de veacuri», dumnezeiasca înomenire, unirea și pogorîrea lui Dumnezeu către oameni; în veacurile viitoare, se va împlini suirea oamenilor către Dumnezeu și unirea cea desăvîrșită. În veacurile acestea, ni se cere lucrarea poruncilor lui Dumnezeu și iscusirea întru faptele cele bune; în cele viitoare, vom lua răsplătirea lucrărilor noastre și ne vom învrednici de cununi, cînd bogăția bunătații și a milostivirii Stăpînului are să se reverse peste noi în chip negrăit și nepriceput. În veacurile acestea, ne petrecem viața cu trup stricacios și sîntem bîntuiți și războiți de păcat; iar atunci, în viitoarele veacuri, vom petrece cu nesticăciune și nu vom afla nicidecum a fi păcat, și nici a putea să fie.” Vezi și îtlucirea zicerii „iar acum o dată, la sfîrșitul veacurilor” (*Evrei* 9:26). (n. aut.)

¹⁹¹ Despre aceasta zice foarte frumos marele Macarie: „Acesta este semnul creștinismului: oricîte dreptăți ar face, Creștinul să se socotească pe sine ca și cum nu ar fi făcut nimic. Și, postînd, să zică: Nu am postit! Rugîndu-se, să zică: Nu m-am rugat! Departe sînt de nevință și de osteneală! Măcar drept de ar fi înaintea lui Dumnezeu, este dator a zice: «Eu nu sînt drept și nu fac nimic, ci în toate zilele încep!»” (*Cuvîntul* 26, capitolul 11). Căci, avînd o astfel de smerită așezare, Creștinul poate să stea, cu darul lui Dumnezeu, întru faptele bune, necăzînd întru răutate, precum poruncește aici dumnezeiescul Apostol.

Zicea încă și Sfînta Singlitichia: „Cel ce a căzut are o grijă, a se scula. Iar «cel ce stă» să nu-l defaima pe cel ce a căzut, ci «să ia seama la sine», ca nu cumva, căzînd, să se pogoare întru mai jos fund și să se strice desăvîrșit.” (n. aut.)

Apostolul i-a înspăimîntat zicîndu-le că „cel căruia i se pare că stă să ia aminte ca nu cumva să cadă”; iar mai înainte Corintenii suferiseră multe ispite. De aceea – ca să nu zică ei: Ce ne sperii – o, fericite Pavele? Noi multe ispite am suferit, și nu am căzut! – Pavel le zice aici așa: Fraților, nu ați avut ispită mare, ci „omenească”, adică mică și măsurată după firea și neputința voastră. Căci pretutindeni Pavel numește „omenesc” lucrul mic, precum cînd zice: „omenesc lucru zic, pentru slăbiciunea trupului vostru” (*Romani* 6:19).

Apoi, el iarăși îi mîngîie, încredințîndu-i să nădăjduiască în Dumnezeu, Care este „credincios”, adică adevărat, și nu va minți în cuvintele Sale, căci El Însuși a făgăduit și a zis: „Veniți toți cei osteniți și împovărați, și Eu vă voi odihni!” (*Matei* 11:28); și iarăși: „Atunci vei striga, și Domnul te va asculta! Încă grăind tu – zice – iată, sînt de față!” (*Isaia* 58:9); și iarăși: „Pentru că ai păzit cuvîntul răbdării Mele, și Eu te voi păzi pe tine de ceasul ispitei” (*Apocalipsa* 3:10). Deci – zice – Dumnezeu „nu vă va lăsa să fiți ispitiți mai mult decît puteți”, și va face ca ispita ce vine asupra-vă să fie potrivită și măsurată cu puterea voastră. Adică, dacă puterea voastră este mare, lasă a veni și ispită mare; iar dacă puterea voastră este puțină și mică, puțină și mică îngăduie să vină și ispită. Ori – mai bine a zice – orice ispită este mai mare decît puterea voastră dacă nu va ajuta Dumnezeu, aducînd împreună cu ispita și izbăvirea grabnică și apropiată. De aceea a și zis că Dumnezeu va aduce izbăvire de ispită, arătînd-o ușor de suferit.¹⁹²

14 De aceea, frații mei¹⁹³, fugiți de slujirea la idoli!

Fiindcă i-a muștrat și i-a înfruntat destul pe Creștinii din Corint, Apostolul îi îndulcește acum, numîndu-i „frați” ai săi. Și mai mult nu-i oprește de a

¹⁹² Prea-bune cu adevărat sînt pildele pe care le aduce marele Macarie împreună cu Simeon Metafrastul ca să arate că Dumnezeu nu lasă pe nimeni să pătimească ispită mai presus de puterea sa, zicînd așa: „Niciodată Dumnezeu nu lasă ca sufletul ce nădăjduiește într-însul să fie doborât de ispite, «căci credincios este Dumnezeu – zice Apostolul – și nu vă va lăsa a fi ispitiți mai mult decît puteți». (...) Nici vicleanul nu mîhnește sufletul cît îi e voia, ci cît i se lasă de la Dumnezeu. Căci, dacă oamenilor nu le e necunoscut cîtă greutate poate ridica asinul, și cîtă măgarul și cîtă marfă poate încărca asupra cămillei, și a_uita greutate pune asupra lor; și dacă olarului îi este știut cîtă vreme trebuie a da vasele sale focului pentru ca, nici mai mult rămînd, să se strice, nici iarăși, mai înainte de ardere scofîndu-le, să fie netrebnice; deci, dacă omul are atîta înțelegere, nu cu mult mai mult și cu nemărginire mai mult știe priceperea lui Dumnezeu cîtă ispită trebuie a se lăsa asupra fiecărui suflet, ca să se facă ales și iscusit pentru împărăția cerurilor?” (*Despre slobozenia minții*, capitolul 13). Iar pentru ce ispită se numește „ispită”, vezi la subînsemnarea zicerii: „Prin credință, Avraam, cînd a fost ispitit, a adus (jertfă) pe Isaac” (*Evrei* 11:17). (n. aut.)

¹⁹³ Întru alte izvoade se zice: „iubiții mei”, în loc de: „frații mei” (n. aut.)

mînca jertfe idolești din pricina vătămării fraților, ci cu deosebire osîndește fapta, numind-o „slujire la idoli” și cerîndu-le a se îndepărta de aceasta în grabă, căci zice: „*Fugiți de slujirea la idoli!*”

15 Ca unor înțelepți vă scriu, judecați voi ceea ce zic!

Fiindcă a zis că mare vinovăție au Corinteni, numind „slujire la idoli” ceea ce făceau ei, Pavel alină aici asprimea cuvîntului și îi pune judecători chiar pe cei învinovații și muștrați. Și aceasta o face cineva care nădăjduiește că cuvintele sale sînt adevărate, și zice: Eu nu am trebuință de alt judecător ca să judece ceea ce vă zic, ci judecați voi înșiși, ca niște înțelepți!

16 Paharul blagosloveniei, pe care îl blagoslovim, nu este oare împărtășirea cu sîngele lui Hristos?

Apostolul numește „pahar al blagosloveniei” paharul dumnezeieștii Euharistii [mulțumiri]. Căci, ținîndu-l pe acesta în mîinile lor, preoții binecuvîntează și mulțumesc lui Iisus Hristos că Și-a vărsat sîngele pentru noi și ne-a învrednicit de atîtea negrăite bunătăți.

Nu a zis însă că paharul este „împreunare” cu sîngele lui Hristos, ci „împărtășire”, ca să arate ceva mai presus, adică desăvîrșita unire pe care o are paharul cu sîngele lui Hristos. Și înțelegerea cuvîntului este astfel: Ceea ce se află în potir – zice – este însuși sîngele ce a curs din coasta Mîntuitorului Hristos și, bîndu-l pe acesta, noi ne împărtășim, adică ne unim, cu Hristos. Așadar – zice – oare nu vă rușinați voi, Corinteni, ca, după ce v-ați împărtășit din paharul acesta care v-a izbăvit de idoli, să alergați și să beți paharul idolilor, adică ceea ce se aduce spre jertfă idolilor?¹⁹⁴

¹⁹⁴ Vrednice de laudă sînt și cuvintele scrise de dumnezeiescul Hrisostom în tîlcuirea zicerii acesteia: „«Paharul împărtășirii, pe care îl blagoslovim, nu este oare împărtășirea sîngelui lui Hristos?» Ce zici, fericite Pavele? Vrînd să-i rușinezi pe ascultători și pomenind de Înfricoșatele Taine, numești «pahar de blagoslovenie» paharul acela înspăimîntător și foarte înfricoșat. Așa – zice – căci, cînd zic «blagoslovenie», dezvălui toată vistieria blagosloveniei lui Dumnezeu și aduc aminte de acele mari daruri. Fiindcă și noi, zicînd asupra potirului negrăitele blagoslovenii ale lui Dumnezeu și aducîndu-ne aminte de cîte am dobîndit, așa ne apropiem de Dînsul și ne împărtășim mulțumindu-I că a izbăvit neamul omenesc din rătăcire” (cuvîntul 24 la pricina aceasta). Deci, din cuvintele acestea ale dumnezeiescului Hrisostom, tragem încheierea că taina dumnezeieștii împărtășiri se săvîrșește cu sfințenie nu prin cuvintele Stăpînului, ci prin chemarea și blagoslovenia preotului. Pentru aceasta și Hermon, episcopul al treilea al cetății Saxone Alverstat, tîlcuind capitolul acesta al celei dintîi epistole către Corinteni, zice: „Se numește «pahar al blagosloveniei» pentru că se blagoslovește de

Pînea pe care o frîngem nu este oare împărtășirea trupului lui Hristos?

Ceea ce nu a pătimit pe cruce, unde nu s-a frînt nici un os din oasele Lui (căci zice: „os dintr-Însul nu se va zdrobi”, *Ieșirea*. 12:46 și *Ioan* 19:36), aceea o pătimizește Hristos acum, în pînea sfințită a Euharistiei, sfărîmîndu-Se pentru noi, cei care o frîngem.¹⁹⁵ Și a zis că pînea Euharistiei „este împărtășirea trupului lui Hristos”, că adică, precum trupul acela este unit cu Hristos, tot așa și noi, prin pînea aceasta care s-a prefăcut în trupul lui Hristos, ne unim cu Hristos.

17 Căci o pîine este, și cei mulți un trup sîntem;

Fiindcă a zis mai sus că pînea aceasta este „împărtășirea trupului lui Hristos”, iar cel ce împărtășește este osebit de cel ce se împărtășește de la dînsul, Apostolul arată aici lucrul cel mai mare și zice că noi, cel ce ne împărtășim, sîntem însuși trupul lui Hristos cu care ne împărtășim! Căci ce este pînea Euharistiei? Este trup al lui Hristos. Și ce se fac cei ce se împărtășesc din pînea aceasta? Se fac „trup al lui Hristos”, nu multe trupuri, ci *un trup!* Pentru că, precum o pîine se face din multe grăunțe de grîu, așa și noi, cel ce ne împărtășim din pînea aceasta, mulți fiind, ne facem un trup al lui Hristos.

căci toți dintru o pîine ne împărtășim.

Așadar, fiindcă toți Creștinii ne împărtășim dintru una și aceeași pîine, una și sîntem. Atunci, pentru ce nu păzim unirea dragostei, pentru ce nu ne facem toți una și după dragoste? Fiindcă Dumnezeu – zice – pentru aceasta ne-a dat trupul Său, ca să ne unească și cu Sine-Și, și unul cu altul. Căci, de vreme ce firea cea de mai înainte a trupului nostru omenesc s-a stricat și s-a lipsit de viață prin păcat, Hristos ne-a dat trupul Său cel fără de păcat, și de viață făcător și cel asemenea cu noi după fire, pentru ca noi, împărtășindu-ne de el, făcîndu-ne una cu dînsul, să ne vindecăm și să viețuim fără păcat.

18 Priviți-l pe Israel după trup! Oare cei ce mănîncă jertfele nu sînt părtași ai jertfelnicului?

preoți în altar.” Vezi-l și pe Arghetie, în cuvîntul despre sfințenia Tainelor, partea a doua. Vezi și subînsemnarea zicerii „luînd pînea și mulțumînd” (*I Corinteni* 11:24). (n. aut.)

¹⁹⁵ Ia amînte că, în vreme ce ființa pîinii se prefăce întru nestrîcatul trup al Domnului, atunci cînd pînea se sfărîmă și se împarte, nu se rupe, nici nu se sfărîmă sau se împarte nestrîcatul trup al Domnului, ci părțile pîinii celei văzute, căci zice: „cel ce se împarte, și nu se desparte”, care totdeauna se mănîncă și niciodată nu se cheltuiește, și îi sfințește pe cel ce se împărtășesc de el. (n. aut.)

Zice: Creștinilor, învățați-vă din pildele mai groase că ceea ce faceți voi mîncînd jertfele idolilor este împărtășire de idoli! Priviți – zice – la norodul lui Israel cel trupesc, care viază trupește, voi, care sînteți după duh, Israel duhovnicesc!¹⁹⁶ Socotește însă că Apostolul nu a zis despre Evrei că se împărtășeau cu Dumnezeu, ci că erau „părtași ai jertfelnicului”; fiindcă jertfa aceea veche ce se afierosea lui Dumnezeu nu se punea asupra jertfelnicului, ci se ardea. Dar despre trupul lui Hristos [Sfînta Împărtășanie] nu a zis așa, ci a zis că este „împărtășire a trupului lui Hristos”; deci noi, care ne împărtășim, nu ne facem părtași ai jertfelnicului, ci părtași ai lui Hristos. Și – temîndu-se ca nu cumva cei ce aud să creadă că idolii pot să-i vatăme pe acela care nu le jertfește, precum făcea Dumnezeu în *Legea cea Veche* Apostolul zice mai departe așa:

19 Deci, ce zic? Că idolul este ceva? Sau că jertfa idolească este ceva?

Nu vă opresc – zice – a mîncă jertfele idolești pentru că idolii ar fi ceva și ar avea putere să vă vatăme sau să vă folosească. Nu, ci vă opresc să le mîncăți fiindcă aceste jertfe nu se aduc Stăpînului vostru Dumnezeu. Iar cui se aduc? O zice mai departe:

20 Ci (zic) că cele ce jertfesc neamurile, diavolilor le jertfesc, iar nu lui Dumnezeu.

Zice: De vreme ce dobitoacele pe care le jertfesc neamurile sînt jertfite „diavolilor, iar nu lui Dumnezeu”, nu alergați voi așadar la vrăjmașii lui Dumnezeu, ai Stăpînului vostru, adică la diavoli! Căci precum tu, Creștine, ai păcătuï dacă, să zicem, ai lăsa masa cea împăratească și ai alerga la masa celor osîndiți și vrăjmași ai împăraților, nu pentru că masa aceea ar vatăma sau ar folosi, ci pentru că ar fi ocară și defăimare a mesei împăratești – tot așa păcătuïești și dacă vei lăsa dumnezeiasca masă a Tainelor și vei merge la masa diavolilor, împărtășindu-te de jertfele lor!

Și nu voiesc ca voi să vă faceți părtași ai diavolilor.

Zice: De vreme ce e vădit că cei ce mănîncă de la duhovniceasca masă a Tainelor se împărtășesc cu Hristos, atunci și cei ce mănîncă de la masa diavolilor se împărtășesc cu diavoli!¹⁹⁷

¹⁹⁶ După Teodorit, „Israel după trup” e numit cel ce a rămas în necredință, iar cei ce au crezut se numesc „Israel duhovnicesc”. (n. aut.)

¹⁹⁷ Vezi și tîlcuirea stîhului 6 al capitolului IV al epistolei către Timotei, fiindcă se potrivește la aceasta. (n. aut.)

21 Nu puteți bea [și] paharul Domnului, și paharul diavolilor;

Fiindcă acel „nu vreau ca să vă faceți părtași al diavolilor” a fost zis ca un sfat, ca să nu fie defăimată sfătuirea sa, Apostolul le zice acum cuvântul acesta hotărîtor, adică: Creștinilor, nu puteți să beți și paharul Domnului, și paharul dracilor totdeodată!

nu puteți a vă împărtăși de masa Domnului și de masa diavolilor!

Din singure numirile acestea cu totul prea-împotrivnice și prea-osebite, adică a Domnului și a diavolilor, Apostolul arată și dovește cum Corinteni și toți Creștinii trebuie a se depărta de jertfele idolilor.¹⁹⁸

22 Oare Îl vom întărita pe Domnul? Oare sîntem mai tari decît El?

Apostolul a zis acest cuvînt ca să-i rușineze pe Corinteni. Și zice: Oare Îl ispitim și Îl întărităm pe Dumnezeu ca să vedem dacă ne poate pedepsi, și de aceea mergem la vrăjmașii lui diavoli și mîncăm jertfele lor? Apoi, aduce cuvîntul la necuviință și zice: „Nu cumva sîntem mai puternici decît Dumnezeu?” Cu cuvintele acestea le aduce aminte, cu chip foarte muștrător, de graiul zis de Dumnezeu, prin Moisi, despre Iudeii cei nesupuși: „Întăritatu-M-au pe Mine cu cel ce nu e Dumnezeu, mîniatu-M-au pe Mine întru idolii lor!” (Deuteronomul 32:21).

23 Toate îmi sînt slobode, dar nu toate îmi folosesc.¹⁹⁹

¹⁹⁸ Din aceste cuvinte ale Apostolului, tragem încheierea că nu se cuvine a mîncă Creștinii din corbanurile (darurile) jertfite de Agareni [„musulmani”, n. m.] la bairanul lor, nici din jertfele pe care le fac cînd îi taie împrejur pe copiii lor, sau cînd se însoară sau din celelalte jertfe spurcate ale lor. Căci – după Solomon – „jertfele necinstitorilor de Dumnezeu sînt urciune înaintea Domnului” (Pilde 21:27); și iarăși: „Urciune sînt înaintea Domnului căile păgînului” (Pilde 15:10). De aceea, tare păcătuiesc cei ce mîncă din aceste jertfe spurcate, și se cuvine a se certa și a se canonisi de către duhovnici. Zice și marele Vasilie: „Cei ce mîncă jertfele idolești se fac părtași ai mesei diavolilor. Fiindcă jertfa ce se aduce idolului s-a împărtășit cu ceva și din diavolul căruia i se aduce, din singele ce spumegă, din aburirea fripturii și din arderile de tot luînd și diavolul o oarecare parte. Și cel ce bea din pahar după ce se face «împăcarea» bea din paharul diavolilor” (tîlcuirea la *Isaia*, la zicerea: „Suspinați, cei ciopliți!” (10:11). (n. aut.)

¹⁹⁹ Teodorit voiește ca aceasta să se citească după întrebare și răspuns: „Îmi sînt toate slobode? Dar nu toate îmi folosesc! Toate îmi sînt slobode? Dar nu toate zidesc!” Adică: Îți e slobod a le face pe toate pentru cunoștința pe care zici că o ai, dar nu îți folosesc, fiindcă îi vatămă pe alții, și nu îi zidești. Ca și cum l-ar fi întrebat cineva pe Pavel: Nu-mi sînt toate în-

Ca să nu-i zică cineva: Eu, fiindcă mănînc jertfele idolilor cu conștiință curată, am îngăduință a le mîncă! – Apostolul răspunde la aceasta așa: Toate sînt în stăpînirea ta, Creștine, fiindcă ai fost făcut de Dumnezeu de sine-ți stăpînitor, dar nu toate îți sînt de folos. Despre aceasta zice și Sirah că „nu tuturor le sînt de folos toate, și nu tot sufletul binevoiește întru toate (37:28). De aceea așadar nu-ți este de folos nici a mîncă jertfele idolești, căci, mergînd înainte cîte puțin și îndulcindu-te adeseori din mesele idolilor, vei dobîndi așezare și aplecare către ei.

Toate îmi sînt slobode, dar nu toate zidesc.

A mîncă jertfele idolești – zice – nu-ți este de folos nici ție, nici fratelui tău, precum ți-am zis și mai înainte. Fiindcă aceasta nu numai că nu-l zidește și nu-l întărește pe fratele tău întru bine și în credință, ci îl doboară și îi risipește credința. Atunci – de vreme ce aceasta nu te folosește nici pe tine, nici pe fratele tău – pentru ce o faci?

24 Nimeni să nu le caute pe ale sale, ci fiecare pe ale aproapelui!

Zice: Creștine, să nu cauți aceasta numai, că tu mănînci jertfe idolești cu conștiință curată, ci socotește dacă ceea ce faci îl zidește pe fratele tău spre bine și în credință. Căci Pavel vorbește de mîntuirea fratelui nostru în multe părți ale scrisorilor sale, zicînd: „fiecăre să placă aproapelui spre zidire întru bine” (*Romani* 15:2); și iarăși: „precum și eu întru toate tuturor plac, necău-tînd folosul meu, ci pe al celor mulți, ca să se mîntuiască” (*I Corinteni* 10:33). Însă Apostolul nu poruncește să nu căutăm folosul nostru obștește și nehotărîtor, ci spune că, atunci cînd folosul nostru îl vatămă pe aproapele, trebuie să alegem folosul fratelui mai mult decît pe al nostru.²⁰⁰

25 Mîncăți tot ce se vinde în măcelărie, nimic îndoindu-vă pentru conștiință,

Apostolul a arătat în multe chipuri înțelepte că nu se cuvine a mîncă jertfe idolești Creștinii din Corint. De aceea – ca să nu se facă ei mai iscoditori decît

găduite mic, celui desăvîrșit? Ba da – îi răspunde Apostolul – toate îți sînt îngăduite, însă nu toate îți sînt și de folos. (n. aut.)

²⁰⁰ Aceasta se înțelege însă pentru lucrurile îngăduite nouă, iar nu pentru cele poruncite, pe care nu avem îngăduință a le călca. Căci fratele nostru poate se smintește tocmai dacă păzim poruncile Domnului. Atunci, se cuvine a defăima, adică a nu băga în seamă, vătămarea fratelui nostru ce se smintește fără îndreptățire. Vezi despre aceasta și la subînsemnarea zicării „bine este a nu mîncă carne” (*Romani* 14:21). (n. aut.)

înainte, încît să se lepede și de cărnurile obișnuite ce se vînd în tîrg și la măcelărie, de teamă ca nu cumva și acelea să fie jertfite idolilor – Apostolul le zice aici așa: Creștinilor, mîncăți orice carne se vinde în măcelărie, fără a-i întreba pe cei ce o vînd dacă este jertfită idolilor, ca și cum, fiind muștrați de conștiință, ați vrea astfel să o curățiți. Zicerea se poate tîlcui și așa: Frate, nu întreba despre aceasta, ca să nu te împungă conștiința. Fiindcă, întrebînd și cercetînd, s-ar putea să afli că este jertfită idolilor.²⁰¹

26 căci „al Domnului este pămîntul și plinirea lui” (Psalmul 23:1).

Întreg pămîntul – zice – este al Domnului, nu al dracilor! De aceea, e vădit că tot ale Domnului sînt și roadele, și pomii, și vietățile și cărnurile. Iar dacă toate sînt ale Domnului, atunci nimic nu e necurat după firea sa, ci se face necurat din judecata și bănuiala ce are fiecare că ar fi necurat.

27 Iar dacă cineva dintre necredincioși vă cheamă la masă și voiți să mergeți, mîncăți tot ce este pus înaintea voastră, nimic îndoindu-vă pentru conștiință.

Apostolul a zis: „dacă veți voi să mergeți”, fiindcă nu voia nici a-i îndemna pe Creștini spre aceasta, nici a-i opri. Și zice: Nu cercetați nimic despre bucatele ce vi se pun înainte de către cei necredincioși! Întîi, ca nu cumva, din multă cercetare și iscodire, să creadă necredincioșii că vă temeți de idoli, ca și cum ar fi ceva; și, al doilea, ca să vă păziți conștiința curată și nerănită.

28 Iar de v-ar zice cineva: Aceasta este din jertfă idolească – să nu mîncăți! – pentru acela ce va spus și pentru conștiință. Căci „al Domnului e pămîntul și plinirea lui”.

Creștine, nu-ți poruncesc să te depărtezi de cărnurile jertfite idolilor pentru că ar fi vătămatoare, ci îți spun să te ferești a le mîncă pentru cel ce ți-a zis că sînt jertfite idolilor, ca să nu se vătămă acela în conștiința sa și să creadă că Creștinii primesc închinarea la idoli și nu-și întorc fața de la dinșii. Iar că eu

²⁰¹ Aici, Apostolul arată că la măcelării se vindeau jertfe ale idolilor, după obiceiul Elinilor. Căci și Herodot scrie că Elinii cel vechi trimiteau la măcelărie și vindeau rămășițele din jertfele idolilor (la Coresi). Iar Teodorit zice: „De vreme ce Apostolul opri se desăvîrșire împărtășirea de jertfele idolilor, iar cetățile erau pline în vremea aceea de acest fel de cărnuri, ar fi urmat ca unui, nevoindu-se după legea Apostolului, să nu mai cumpere carne de loc, iar alții să defaimă legea din pricina lăcomiei pîntecelui. De aceea, Pavel legiuiește și pentru aceasta cele cuvenite.” (n. aut.)

vă învăț a vă depărta de jertfele idolești nu pentru că sînt necurate, nici pentru că sînt fapte străine, iar nu ale Stăpînului nostru Dumnezeu, este arătat din cea scrisă, că „al Domnului este pămîntul și plinirea lui”, adică toate ce se cuprind pe pămînt sînt avuții și fapte ale Domnului. Ori poate că zicerea se tîlcuiește și așa: Depărtează-te, Creștine, de mîncarea jertfită idolilor, pentru că tot pămîntul este avuție a Domnului și ai stăpînire să-ți sature pîntecele din alte mîncări, căci toate sînt gata spre hrana ta.²⁰²

29 Iar „conștiință” nu o numesc pe a ta, ci pe a celuilalt.

Adică: Pentru conștiința Elinului cel necredincios îți zic ție, Creștine, să te ferești de mîncarea jertfelor idolești; iar nu pentru a ta conștiință. Căci – precum am zis – poate acela s-ar sminti și te-ar osîndi ca pe un lacom de gîtlej sau pentru că primești idolii și tu, ca și el. Însă, poate cineva s-ar nedumeri și ar zice: De ce porți grijă – o fericite Pavele! – pentru cel ce a vestit că acea carne era jertfită idolilor? Căci mai înainte ai zis că n-ai să-i judeci pe „cei din afară” (pe necredincioși)? („Căci trebuie oare să-i judec eu și pe cei din afară?”, *1 Corinteni* 5:12) La aceasta, Sfîntul Apostol răspunde așa: Eu nu port grijă de acel necredincios, ci de voi, cei credincioși, ca să nu fiți osîndiți de către cei necredincioși („din afară”). Despre aceasta și zice mai departe:

Căci de ce să fie judecată slobozenia mea de o altă conștiință?

Aici, Apostolul numește „slobozenie” a vea noi, Creștinii, viața nepîndită și neîmpiedicată de ceilalți,²⁰³ Eu – zice – Creștinul cel împlinit întru credință, mănînc cărnurile jertfite idolilor cu slobozenie și cu neluare aminte; iar Elinul (slujitorul la idoli), văzînd că le mănînc, mă va osîndi și va zice: Basm și minciună este credința Creștinilor! Fiindcă ei zic că se îngrețosează de idoli, iar apoi mănîncă cu osîrdie cărnurile jertfite idolilor!

²⁰² Iar Fotie arată că Pavel a spus pentru a doua oară zicerea aceasta psalmicească: „Al Domnului este pămîntul și plinirea lui”, ca să arate că, dacă tot pămîntul și toate cele de pe pămînt sînt ale Domnului, cu mult mai mult este al Lui omul de pe pămînt. De aceea – zice – să nu mîncăți din jertfele idolești, ca să nu se vatăme acela ce a vestit despre carnea jertfită idolilor și ceilalți care-l aud, căci și ei sînt ai Domnului. Căci al Domnului e pămîntul și cele de pe dînsul, și se cuvine să luăm aminte pentru oamenii de pe pămînt ca pentru niște împreună-robi cu noi.

Iar Teodorit zice: „A pus zicerea lui David și pentru a mîncă, și pentru a nu mîncă, învățînd că, și dacă mîncăm, și dacă nu mîncăm, trebuie să știm și să fim încredințați că toate sînt fapte ale lui Dumnezeu. (n. aut.)

²⁰³ Iar Teodorit numește „slobozenie” darul credinței. (n. aut.)

**30 Dacă eu mă împărtășesc de dar,
de ce să fiu hulit pentru ceea ce mulțumesc?**

Adică: Eu, Creștinul cel împlinit întru cunoștință și credință, mă împărtășesc și mănînc cu slobozenie din toate cele zidite de Dumnezeu, pentru darul lui Dumnezeu, care m-a întărit și m-a statornicit într-atît, încît nu mă păzesc de nici un fel de mîncare. Dar Elinul (necredinciosul) mă va huli, zicînd că mă fățărnicesc, căci îi urăsc pe idoli și mă îngrețoșez de ei, dar mănînc jertfele lor din pricina lăcomiei pînteceului.

Iar zicerea „pentru ceea ce mulțumesc” are această înțelegere: Eu cu adevărat mulțumesc lui Dumnezeu că, prin darul Său, m-a făcut a cugeta atît de înalt față de smerita cunoștință și neputință a Elinilor, încît să nu mă vatăm de nici o mîncare; dar Elinul (necredinciosul) – precum am zis mai înainte – mă hulește și mă osîndește.

**31 De aceea, ori de mîncăți, ori de beți, ori altceva de faceți,
toate să le faceți spre slava lui Dumnezeu!**

Zice: Toate faptele voastre, frații mei Creștini, „să le faceți spre slava lui Dumnezeu”, fiindcă cele pe care le faceți acum nu sînt spre slava Lui, ci spre neslavă și hulă! Căci cineva mănîncă și bea „spre slava lui Dumnezeu” atunci cînd nu smîntește pe altul, cînd nu le face ca un lacom de pîntece și iubitor de îndulciri, ci pentru că voiește a-și ține trupul cu hrană pentru lucrarea faptei bune. Și, îndeobște, cineva le face pe toate „spre slava lui Dumnezeu” cînd nici nu-l vatămă pe altul, smintindu-l, nici nu se vatămă pe sine, făcînd lucrul pentru plăcerea oamenilor sau pentru vreo altă cugetare pătimașă și lumească.²⁰⁴

²⁰⁴ Așa a tilcuit zicerea aceasta și Teodorit, zicînd: „Bine le-a cuprins pe toate – și a șede, și a umbla, și a vorbi, și a milui, și a pedepsi – încît pe toate a le socoti «spre slava lui Dumnezeu». Așa a poruncit și Domnul, zicînd: «Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încît, văzînd faptele voastre cele bune, să-L slăvească pe Părintele vostru care este în ceruri» (*Matei* 5:16).”

Iar marele Vasilie, tilcuind zicerea: „pururea lauda Lui în gura mea” (*Psalmul* 33), zice așa: „Se pare că Proorocul ar porunci ceva cu neputință. Căci cum se poate ca lauda lui Dumnezeu să fie pururea în gura omului? Cînd rostește obișnuitele vorbe lumești, nu are lauda lui Dumnezeu în gura sa; cînd doarme, negreșit va tăcea; apoi, mîncînd și bînd, cum va rosti gura sa lauda? Față de acestea, zicem că este și o gură a omului din lăuntru, cu care omul se hrănește împărtășindu-se de Cuvîntul Vieții, Care este «pîinea pogorîtă din cer» (*Ioan* 6:33). (...) Așadar, se poate să se numească «laudă a lui Dumnezeu» gîndul necurmat despre Dumnezeu, întipărit și oarecum pecefuit în partea conducătoare a sufletului (mintea). Sau, poate, după cum sfătuieste Apostolul, omul vrednic le face pe toate spre slava lui Dumnezeu, încît toate faptele, toate cuvintele și toate lucrările gînditoare au în ele puterea laudei. Căci dreptul, «fie că mănîncă, fie că bea, pe toate le face spre slava lui Dumnezeu» (*1 Corinteni* 10:31). Unul ca

32 Făceți-vă nesmintitori și Iudeilor, și Elinilor, și Bisericii lui Dumnezeu!

Adică: Frații mei Creștini, nu dați nimănui vreo pricină de muștrare! Și veți face aceasta dacă nu veți sminti pe nimeni, nici pe Evreu, nici pe Elin (necredincios), nici pe frații voștri Creștini. Vezi însă că Pavel a pus la urmă ce era mai însemnat: căci, într-adevăr, se cuvine să-i tragem pe cei necredincioși la credința lui Hristos, dar totodată nu se cuvine să-i gonim de la credință pe frații noștri Creștini, smintindu-i. Cu acestea, Apostolul arată că toți Creștinii din Corint se sminteau din pricina celor ce mâncau jertfe idolești socotindu-se desăvârșiți.

33 Așa cum și eu plac tuturor întru toate, necăutînd folosul meu, ci pe al celor mulți, ca să se mîntuiască – următori ai mei făceți-vă, precum și eu al lui Hristos!

Fiindcă a poruncit Corintenilor un lucru mare, adică a nu sminti pe cineva – arătînd astfel că sînt vinovați pentru vătămarea ce o pricinuiesc și Evreilor, și Elinilor, și Creștinilor – Pavel se pune aici ca pildă pe sine-și și le spune să-i urmeze lui, pentru ca să facă lucrul și porunca lesnicioasă. Iar faptul că Pavel nu căuta folosul său este arătat din cele ce a zis mai sus: „tuturor m-am făcut toate” (*1 Corinteni* 9:22), și mai ales din cuvîntul acela: „aș fi vrut să fiu eu însumi anatema de la Hristos, pentru frații mei, rudeniile după trup” (*Romani* 9:3).²⁰⁵

acesta poate că doarme, dar inima lui priveghează, după ce l a zis în *Cîntarea Cîntărilor*: «Eu dorm, și inima mea priveghează» (5:3). Căci, de cele mai multe ori, și nălucirile din somn sînt răsunete ale gîndirii din timpul zilei.”

Același Sfînt Părinte, întebat fiind despre aceasta, răspunde: „(Cineva mîncă și bea spre slava lui Dumnezeu) dacă își aduce aminte de Binefăcătorul lui și are acea așezare de suflet ce este mărturisită din așezarea trupului că nu mîncă fără purtare de grijă, ci ca unul ce are privitor pe Dumnezeu; încă și în înțelegerea împărtășirii mîncării, cînd nu mîncă pentru îndulcire, ca un rob al pîntecelui, ci ca un lucrător al lui Dumnezeu, pentru întărirea lui întru lucrările cele după porunca lui Hristos” (hotărîrea 196 pe scurt). (n. aut.)

²⁰⁵ De aceea a zis Teologul Grigorie: „Acesta este hotarul a toată duhovniceasca purtare de grijă, a trece totdeauna cu vederea folosul tău pentru folosul celorlalți” (în *Cuvîntul apologetic*). Iar Fotie zice: „De vreme ce unii caută folosul celor mulți ori ca să le dobîndescă prietenia, ori ca să fie lăudați de dîșii ori pentru altceva, Pavel arată că nu caută folosul celorlalți pentru vreun scop al său, ci numai pentru mîntuirea acelorora.” Despre aceasta zice și Teodorit: „Iar lingușitorii nu caută folosul străin, ci pe al lor, și nici măcar pe al lor, căci mai înainte de ceilalți se strică pe sine-și. Iar dumnezeiescul Apostol nu căuta folosul său, ci mîntuirea celorlalți, prin aceasta înmulțindu-și bogăția cea nestrîcătoasă.”

Iar zicerea aceasta a Apostolului se potrivește mai ales episcopilor și sfinților arhieriei, care se cuvine a căuta folosul norodului lor mai mult decît pe al loru-și, precum a zis mai sus Teologul Grigorie. Zice și marele Atanasie, în epistola sa către Dracontie: „Mai înainte de a fi

Și zice: Faceți-vă următori ai mei voi, Creștinii, precum și eu sînt următor al lui Hristos! Dar să nu socotești, frate, cuvîntul acesta al Apostolului ca o mîndrie, ci să socotești că l-a zis pentru a-i îndemna pe Creștini. Căci zice: Dacă eu am urmat lui Hristos și am defăimat viața mea pentru ca să vă mîntuiți voi, cu cît mai vîrtos sînteți voi datori a-mi urma mie? Căci eu nu sînt mai sus decît voi atît cît este mai sus decît mine Hristos, Cel cu neasemănare mai sus decît toate.²⁰⁶

ășezat arhieru, episcopul trăiește pentru sine-și; iar după ce se va așeza nu mai trăiește pentru sine-și, ci pentru Creștinii aceia pentru care a fost așezat."

Și se cuvîne a nu căuta cineva folosul său mai ales atunci cînd vede că vătămarea unuia trece la mulți. De aceea a zis Cuviosul Marcu: „Cînd vătămarea unuia alcargă la mulți, nu se cuvîne a răbda îndelung, nici a căuta cineva folosul său, ci pe cel al multora, ca să se mîntuiască" (capitolul 214, despre cei cărora li se pare că se îndreptează din fapte). (n. aut.)

²⁰⁶ Iar Teodorit zice că Pavel urma lui Hristos fiindcă și Hristos vorbea într-un fel Iudeilor și altfel Apostolilor, adică una grația celor desăvîrșiți și alta celor neîmpliniți. (n. aut.)

CAPITOLUL XI

1 Fraților, vă laud că vă aduceți aminte de toate ale mele

După ce a sfârșit cuvintele despre jertfele idolești, care erau mare păcat, acum Apostolul îndreptează aici un păcat mai ușor. Și care era acela? Anume că femeile se rugau și prooroceau cu capetele descoperite (căci atunci prooroceau și femeile, asemenea celor patru fiice ale lui Filip, precum povestesc *Faptele Apostolilor* 21:9), iar bărbații nu-și rădeau și nu-și tundeau capetele, ci își cruțau pletele, fiindcă zăboviseră întru filosofia Elinilor care obișnuiau a purta plete,²⁰⁷ și așa se rugau lui Dumnezeu și prooroceau. Deci – fiindcă îi sfătuiseră pentru aceasta, poate când fusese în Corint, și unii dintre dînșii ascultaseră și își tundeau părul, iar alții rămăseseră neascultători – Apostolul zice celor ce au ascultat că îi laudă pentru că își aduc aminte de toate „poruncile lui”, măcar că una era porunca pe care le-o dăduse, a nu purta bărbații plete. Însă Apostolul zice aceasta: „vă aduceți aminte de toate poruncile mele”, pentru că, prin laude, obișnuiește a-i domoli cu înțelepciune pe aceia ce nădăjduiește că se vor îndrepta astfel.²⁰⁸

2 și țineți predaniile cum vi le-am dat.

Din aceste cuvinte, este arătat că Apostolul Pavel a predanisit multe ucenicilor săi doar prin viu glas, și nu prin scris; și nu numai Pavel, ci toți ceilalți Apostoli.

3 Și voiesc să știți că Hristos este capul oricărui bărbat,

Din urmarea cuvîntului, s-ar părea că Apostolul vorbește cu Creștinii aceia pe care i-a lăudat mai sus că țin predaniile sale apostolești. După adevăr însă, vorbește și îi îndreptează pe aceia nesupuși care nu le păzeau.

Iar cînd auzi că Pavel zice aici că „Hristos este capul oricărui bărbat”, să înțelegi că nu și al bărbatului necredincios, ci al fiecărui credincios Creștin. Căci noi, Creștinii, sîntem trup al lui Hristos, iar nu Elinii, și deci Hristos este cap al nostru, nu al acelora.

²⁰⁷ Ca filosofii Elinilor, mai cu seamă cei „cîfinești” (cinici), care aveau de cinste și de cucernicie a-și cruța perii capului [...]. (n. aut.)

²⁰⁸ Iar Teodorit zice că nici lauda aceasta pe care o face Pavel aici Corintenilor nu este prea adevărată, pentru că mai jos îi mustră că nu au păzit legile și predaniile puse de el. Vezi și subînsemnarea și tilcuirea zicerii „decă dar, fraților, stați și țineți predaniile pe care le-ați învățat” (2 *Tesaloniceni* 2:15). (n. aut.)

*iar cap al femeii – bărbatul, și cap al lui Hristos – Dumnezeu.*²⁰⁹

Bărbatul este „cap al femeii” fiindcă este începător și o stăpânește pe ea ca pe una ce e luată din coasta lui. Iar Dumnezeu este „cap al lui Hristos” pentru că e pricinuitor al Lui, ca Părinte al Fiului. Fiindcă nu se cuvine să înțelegem cele zise la fel și pentru Hristos, și pentru noi. Căci Hristos este cap al nostru pentru că e făcătorul nostru și pentru că noi sîntem trup al Lui²¹⁰, iar Părintele cel fără de început este cap al lui Hristos ca pricinuitor și început al Lui după dumnezeire. Dar – dacă vei înțelege și așa, anume că Părintele este cap al lui Hristos după firea Sa omenească, precum și Hristos este cap al nostru al oamenilor – nu este socoteală păgînească și necuviincioasă, fiindcă Tatăl e numit și Dumnezeu al lui Hristos după omenire. Căci – de vreme ce Fiul lui Dumnezeu a primit a Se asemăna cu noi și a Se face frate al nostru, cap al nostru – nu e lucru de mirare dacă primește și smeritele noastre numiri omenești și, numindu-Se cu acestea, după firea Sa omenească Îl are ca Dumnezeu, și începător și cap pe Cel ce Îi e Tată după dumnezeire.

4 Bărbatul care se roagă sau proorocește avînd acoperămînt pe cap rușinează capul său.

Aici, Apostolul nu-l oprește pe bărbat a-și acoperi capul, ci îl îndatorează a fi descoperit atunci cînd se roagă și cînd proorocește.²¹¹

Și nu a zis să fie bărbatul cu capul *acoperit*, ci să aibă *ceva* pe cap, ca, prin acest cuvînt, să-i oprească pe bărbați a-și acoperi capetele nu numai cu căciulă sau scufie, ci și cu plete. Căci cel ce poartă plete are ceva pe cap, perii adică.

Dar de ce rușinează bărbatul capul său dacă se roagă sau proorocește avînd pe cap acoperămînt sau păr? Fiindcă, fiind zidit ca începător și stăpîni-

²⁰⁹ Teodorit zice că Arienii și Evnomienii se sîrguiesc să dovedească din cuvîntul acesta că Fiul este zidire și făptură, fiindcă Apostolul zice: „Dumnezeu este capul lui Hristos”. Teodorit le răspunde așa: „Accasta înseamnă că și femeia ar fi făptură a bărbatului, căci «cap al femeii este bărbatul». Dar – de vreme ce femeia nu e făptură a bărbatului, ci din ființa bărbatului – atunci nici Fiul nu este făptură a lui Dumnezeu, ci din ființa lui Dumnezeu.” (n. aut.)

²¹⁰ Despre aceasta a zis și Teodorit: „Hristos este cap al oricărui bărbat», adică al celor ce cred. Însă este cap al nostru nu după dumnezeire, ci după firea Sa omenească, fiindcă ne numim trup al Lui, iar capul trebuie a fi de o seminție cu trupul. Deci este cap al nostru după omenire.” [...] (n. aut.)

²¹¹ De aceea și marele Vasilie îl laudă pe dumnezeiescul Grigorie al Neochesariei că se ruga cu capul descoperit, zicînd: „Grigorie nu se acoperea în vremea rugăciunilor. Căci cum ar fi făcut aceasta acel adevărat ucenic al Apostolului, care a zis: «Bărbatul care se roagă sau proorocește avînd acoperămînt pe cap necinstește capul său» (*Epistola către clericii Neochesariei*). Prin această, îi mustră pe clericii Neochesariei că nu sînt după chipul acesta ucenici ai dumnezeiescului Grigorie. (n. aut.)

tor al femeii, el se face supus ei. Căci a-și acoperi bărbatul capul este semn că are stăpînire deasupra capului său, fiindcă acoperămîntul ține locul stăpînitorului și este semn de supunere. Acoperămîntul capului se potrivește femeii, căci este sub stăpînire și supusă bărbatului, și nu se potrivește bărbatului, care este începător și stăpînitor al femeii. Sau, zicerea se poate înțelege și așa: Bărbatul care se roagă avîndu-și capul acoperit îl necinstește pe Hristos, capul său. De ce? Pentru că se micșorează pe sine și arată că nu este neslobod, ci sub stăpînire. Căci, de ar avea cineva un cap mare și un trup mic, își rușinează capul cel mare cu trupul lui cel mic. Tot așa și bărbatul, cel ce s-a făcut de Dumnezeu slobod și de sine-și stăpînitor și începător, dacă își acoperă capul, se face pe sine sub stăpînire, și supus și prea-mic; și din aceasta așadar îl rușinează pe capul său cel mare, pe Hristos, căci Apostolul a zis mai sus că „Hristos este cap al oricărui bărbat”, care este trupul Lui.

Însă e lucru de nedumerire și de întrebare de ce Apostolul socotește vinovăție a avea ceva bărbatul pe cap cînd se roagă. Și răspundem la aceasta că de la Dumnezeu ni s-au dat multe semne firești: bărbatului semn de începătorie și de stăpînire, iar femeii semn de supunere și de a fi sub stăpînire. Pe lîngă acestea, s-a mai dat și ca bărbatul să ajungă pleșuv din fire, și deci să nu-și acopere capul cu peri (căci doar bărbații ajung pleșuvi); iar femeii i s-a dat a nu ajunge pleșuvă din fire, ci a avea peri și a-și acoperi capul cu aceștia. (Căci niciodată nu s-a văzut femeie pleșuvă.²¹²) Deci cum să nu fie vinovăție a călca legile acestea ale firii pe care le-a rînduit Dumnezeu? Sau cum să nu fie rușine ca bărbatul să-și cruțe pletele și să-și acopere capul nu numai cu acestea, ci și cu învelitori, iar femeia, pe care firea a acoperit-o cu peri, să-și aibă capul descoperit de bună voie? Așadar, Pavel oprește și surpă aceasta aici, ca fiind un semn de obrăznicie care nu puțin vatămă cele bisericesti. Căci, din acestea au izbucnit eresuri, fiindcă toată lumea calcă cele legiuite.

5 Iar femeia care se roagă sau proorocește cu capul descoperit își rușinează capul său, căci este la fel cu cea rasă.

Întru acea vreme erau – precum am zis – și femei care aveau darul prooroceiei, asemeni celor patru fiice ale Apostolului Filip, celui dintre cei șapte diaconi (precum se arată în *Fapte* 21:9), și asemeni altora multe.

Iar „femeia ce se roagă ori proorocește cu capul descoperit își rușinează capul său” fiindcă arată prin aceasta cum „capul său”, adică *bărbatul său*, nu mai are stăpînirea ce i s-a dat de la Dumnezeu asupra ei; căci, prin descoperirea capului, femeia arată că nu mai este supusă bărbatului, ci că ea îl stăpînește pe bărbat.

²¹² Precum zice Ioan Zonara în filcuirea canonului XVII al Sinodului din Gangra. (n. aut.)

Se știe că Apostolul vrea ca bărbatul să fie cu capul descoperit numai în vremea rugăciunii și a proorociei. Însă pe femeie o oprește a se descoperi nu numai când se roagă și proorocește, ci totdeauna, în toată vremea și în tot locul. Căci aceasta voiește să arate cu ceea ce a zis, că „femeia cu capul descoperit – adică gol – este la fel cu cea rasă”. Fiindcă – precum a se rade femeia este totdeauna lucru de rușine și necuviincios, de vreme ce perii capului i s-au dat în loc de firească acoperământ – întocmai așa totdeauna este de rușine și necuviincios a fi ea cu capul descoperit. Așadar, femeia care leapădă acoperământul capului este asemenea cu aceea ce leapădă și perii capului, adică se rade.²¹³

6 Iar dacă femeia nu-și acoperă capul, atunci să se și tundă!

Iar dacă îi este rușine a se tunde sau a se rade, să-și acopere capul!

Apostolul stăruie arătând că, la femei, descoperirea capului este întocmai cu raderea și că, de vreme ce raderea este de rușine și necuviincioasă femeilor, tot așa este pentru ele și descoperirea capului. Astfel, prin acestea arată că a-și descoperi femeia capul este totdeauna spre rușinea ei.

²¹³ Despre aceasta citim în *Dumnezeiasca Scriptură* că, atunci când ieșeau din casă, femeile cele vechi își acopereau nu numai capul, ci și fața. Căci și Tamar, nora Patriarhului Iuda, s-a înfățișat înaintea lui Iuda cu fața acoperită: „Și-a acoperit – zice – fața sa” (*Facerea* 38:15). De asemenea, și Susana: „Iar acei fără de lege i-au poruncit să se dezvelească, fiindcă era îmbrobodită, ca să se sature de frumusețea ei” (*Susana* 32). Și pînă în ziua de azi femeile Otomanilor umblă cu obrazele învelite. Să audă acestea femeile Creștinilor și să se rușineze! Pentru că femeile cele vechi ale Israelitenilor și ale păgînilor își înveleau și pînă acum își învelesc capetele și fețele, ca să nu se împlințe să smintească pe cineva cu frumusețea lor, iar femeile Creștine umblă prin țiguri și pe drumuri fără rușinare, nu numai cu capetele și cu fețele descoperite, ci și cu pieptul deschis, și din aceasta smintesc multe suflete ale fraților Creștini. Vai! Vai! Căci mai rău este acest lucru ce-l fac decît a fi cu totul rase. De aceea, să se silească, pentru dragostea lui Dumnezeu, să îndrepteze această necuviință de acum înainte și, cînd ies din casă, să fie învelite pe cap cu cinste și cuviință, precum se cuvine femeilor Creștine. Iar de nu, se vor osîndi în ziua Judecării de către femeile Israelitenilor și ale păgînilor!

Însemnez aici și ceea ce zice Gheorghe Coresi, anume că Pavel nu le oprește pe femeile călugărițe a-și tunde părul capului, fiindcă ele leapădă podoabele lumești (dintre care sînt și perii capului), de vreme ce ele nu se sîmț bărbatului, ci lui Hristos, Mirelui celui gîndit, Care privește la frumusețile cele gîndite ale sufletului, iar nu la frumusețea trupului. De aceea, și *Canonul XLIII* al Soborului VI a toată lumea poruncește să se tundă atît monahii bărbați, cît și monahiile femei; căci și schima monahilor se numește „tundere”.

Mai adaug că și femeile Elinilor își aveau capetele învelite – precum mărturisește Plutarh în *Apoftegmata* și femeile vechilor Creștini – precum mărturisește Tertulian și Valeriu. (Vezi și în cuvîntul V al *Hristoitiei*, unde zicem că se cuvine a se înveli femeile.) Și Platin istorisește că, din porunca Apostolului Petru, Episcopul Clement a învățat în Roma ca nici o femeie să nu intre în biserică cu capul și pieptul dezvelite (foaia XII a *Omiliilor*). (n. aut.)

**7 Căci bărbatul nu este dator a-și acoperi capul,
fiind chip și slavă a lui Dumnezeu,**

Mai sus, Pavel a spus că pricina cea dintâi de a nu-și acoperi bărbatul capul este aceea că are drept cap al său pe Hristos. Iar acum spune aici și a doua pricină, anume că „bărbatul este slavă a lui Dumnezeu”, adică este slujbaş [trimis] al lui Dumnezeu și „chip al Lui”. De aceea, cel ce este ofițer al Împăratului a toate se cuvine a se arăta înaintea Lui cu semnele slujbei și ale stăpînirii sale, adică cu capul descoperit. Căci capul descoperit arată că bărbatul nu este supus sub stăpînirea a ceva de pe pămînt, ci el însuși este începător și stăpînește toate fapțurile pămîntesti, ca unul ce este „chip al lui Dumnezeu”. Pentru că Dumnezeu a zis despre dînsul dintru început: „Să facem om după chipul Nostru și după asemănare! Și să stăpînească peste peștii mării, peste păsările cerului, peste dobitoace, și peste tot pămîntul și peste toate tîrîtoarele ce se tîrăsc pe pămînt” (*Facerea* 1:26).²¹⁴ Și, mai ales, capul descoperit arată că bărbatul este stăpînitor al femeii sale, celei de o ființă cu dînsul.

iar femeia este slavă a bărbatului.

Adică femeia e stăpînită de către bărbat și se cuvine a se arăta și ea înaintea lui Dumnezeu cu semnul și închipuirea supunerii, care este a-și avea capul acoperit.

8 Căci nu bărbatul este din femeie, ci femeia din bărbat.

9 Fiindcă nu s-a zidit bărbatul pentru femeie, ci femeia pentru bărbat.

Aici, Apostolul spune pricinile pentru care covîrșește bărbatul mai mult decît femeia: 1) căci femeia s-a zidit din coasta bărbatului și 2) căci nu s-a zi-

²¹⁴ Despre aceasta zice și Teodorit: „Bărbatul este chip al lui Dumnezeu» nu după trup, nici după suflet, ci numai după puterea lui stăpînitoare. Deci, se numește «chip al lui Dumnezeu» ca unul căruia i s-a încredințat stăpînirea peste toate cele ce sînt pe pămînt. Iar femeia, ca una ce se află sub stăpînirea bărbatului, este «slavă a bărbatului» și oarecum chip al chipului, căci stăpînește și ea peste celelalte, dar i s-a poruncit a se supune bărbatului.”

Iar Fotie zice că bărbatul este „slavă a lui Dumnezeu” fiindcă este lucrul cel mai cinstit al începătoriei și al stăpînirii lui Dumnezeu, căci pentru el S-a slăvit Dumnezeu mai mult decît pentru orice altceva. La fel, „femeia este slavă a bărbatului”, fiindcă ea este lucrul cel mai cinstit al stăpînirii bărbatului, prin care se poate împodobi și slăvi mai mult decît prin orice altceva din cele ce stăpînește. Și – după același Fotie – bărbatul se numește „slavă a lui Dumnezeu” „fiindcă bărbatul e dator a se supune lui Dumnezeu spre slava lui Dumnezeu. De asemenea, femeia se numește «slavă a bărbatului» fiindcă se supune bărbatului spre slava lui. Și ce însemnează «spre slavă»? Adică a face cele plăcute lui Dumnezeu cu bună supunere, de voie și cu bucurie” (la *Icumenie*). (n. aut.)

dit bărbatul pentru femeie, ci femeia pentru bărbat. Căci Dumnezeu a zis: „Nu este bine a fi omul singur, să-i facem lui ajutor!” (*Facerea* 2:18). Deci cum să-și acopere bărbatul capul, de vreme ce s-a cinstit de Dumnezeu atît de mult? Căci, dacă își acoperă capul, răpește chipul femeii celei supuse, ca și cum ar primi cunună împărătească pe cap și ar arunca-o, în locul ei luînd chip de rob.

10 De aceea, femeia este datoare să aibă (semn de) stăpînire asupra capului ei, pentru Îngeri.

Zice: Pentru pricinile zise, „femeia e datoare a avea (semn de) stăpînire asupra capului ei”, semn că e stăpînită de către bărbat, adică să-și aibă capul acoperit. Și, dacă nu se rușinează de altcineva, avîndu-și capul gol, atunci măcar de Îngeri, ca să nu se arate lor rușinată și fără omenie. Căci, precum acoperămîntul capului le face pe femei a-și ține capul plecat și ochii în jos, și să se rușineze și să păzească chipul supunerii, tot așa și descoperirea capului arată neomenie de care se îngreșează și Îngerii care îi păzesc pe cei credincioși. Căci „Îngerii lor – zice – pururea văd fața Părintelui Meu ce este în cer” (*Matei* 18:10).

Iar Clîment Stromatul, prin „Îngeri”, i-a înțeles pe învățătorii din Biserică. Și zice că femeia trebuie să-și acopere capul ca să nu-i smintească pe aceștia spre pofta trupezască.²¹⁵

11 Însă, nici bărbatul fără femeie, nici femeia fără bărbat, în Domnul.

Fiindcă, mai sus, Apostolul a dat bărbatului multă covîrșire și stăpînire – arătînd că femeia este luată din coasta lui, și că se află sub dînsul și că pentru dînsul s-a făcut – acum zice aici ca bărbatul să nu se înalțe pe sine mai sus de cuviință și să le smerească pe femei afară de măsură. Cu adevărat – zice – la începutul zidirii totul, femeia s-a zidit din coasta bărbatului, dar acum nici bărbatul nu se naște fără femeie. Însă „întru Domnul”, adică Dumnezeu este Cel care face totul și dă viață sămînței bărbatului și împuternicește pîntecele femeii spre nașterea de fii.

²¹⁵ Sinodul local din Gangra le anatematizează pe femeile care, pentru părută nevoiță, își tund părul capului, zicînd așa: „Dacă vreuna din femei, pentru părută nevoiță, și-ar tunde pe-rii capului pe care i-a dat Dumnezeu spre aducerea amînte de supunere, ca una ce dezleagă porunca supunerii, să fie anatema!” (*Canonul XVII*). Pentru aceasta și împăratul Teodosie a legiuit să fie izgonite din Biserică femeile care își tund părul capului, iar arhierii care le-ar primi pe acelea să fie caterisiți de arhierie – precum scrie Sozomen (*Cartea a VI-a*, capitoul 16). Iar femeile care și-au tuns părul capului pentru adevărata nevoiță, precum se văd multe ca acestea în istorii, nu sînt supuse poruncii Apostolului, nici certării zisului canon, fiindcă au făcut aceasta pentru adevărata nevoiță, și cu smerenie și nefiind arătate, ci necunoscute de cei mulți. (n. aut.)

12 Căci, precum femeia este din bărbat, așa și bărbatul prin femeie,

Femeia – zice – s-a făcut „din bărbat”, și cinstea aceasta, adică de a fi femeia din bărbat, rămîne întreagă bărbatului. Dar și bărbatul se naște „prin femeie”, adică femeia slujește la nașterea bărbatului. Însă lucrarea cea mai multă este a seminței bărbatului, și de aceea nu se zice că bărbatul se naște *din* femeie maică, ci *din* bărbat tată *prin* femeie maică, ce se face slujitoare și organ [„instrument”, n. m.] al nașterii lui. Despre Domnul însă, Pavel nu a zis: „Care S-a născut *prin* femeie”, ci „din femeie” (*Galateni* 4:4), căci s-a temut a folosi prepoziția „prin”, ca să nu dea prilej ereticilor să spună că Domnul a trecut prin Fecioară ca printr-o țevă.²¹⁶ Și a zis aceasta și pentru că singur Hristos a fost rod al pîntecelui Fecioarei, fără sămînță bărbătească.²¹⁷

iar toate din Dumnezeu.

Isprava aceasta nu este a bărbatului, adică a naște el om, ci este a lui Dumnezeu, Care dă viață sămînței bărbatului. Deci, dacă toate se fac cu puterea lui Dumnezeu și Dumnezeu a legiuit cele pentru bărbați și pentru femei, atunci – tu, Creștine, și tu, Creștino – nu grăiți împotriva legiuirii lui Dumnezeu și supuneți-vă ei!²¹⁸

13 Judecați întru voi înșivă:

Iarăși Apostolul îi face judecători pe Corinteni înșiși, ca mai mult să isprăvească ceea ce voiește.

este oare cuviincios ca femeia să se roue lui Dumnezeu cu capul descoperit?

²¹⁶ Marele Vasilie (în *Cuvîntul despre Sfîntul Duh*) înțuciește zicerea aceasta așa: „[Vorbînd despre nașterea Domnului], Apostolul a ales graiul mai arătător, adică pe «din», nu pe «prin», zicînd: «Care S-a născut *din* femeie». Căci zicerea «prin femeie» urma a arăta înțelegerea nașterii trecătoare, iar zicerea «din femeie» arată împărtășirea firii Celui ce S-a născut cu firea celei care L-a născut.” (n. aut.)

²¹⁷ Adică Mîntuitorul a fost născut cu trupul doar *din* Fecioară, neavînd tată pămîntesc, așa cum și Eva a fost doar *din* Adam, neavînd mamă. (n. m.)

²¹⁸ Ce este zicerea „din Dumnezeu?” După deosebite chipuri se zice de către teologi, precum arată Iosif Vrienie că „se zice ori după pricină, de pildă că toate fapăturile sînt *din* Dumnezeu ca din lucrarea lui Dumnezeu; că dumnezeieștile lucrări sînt *din* Dumnezeu ca din ființa și firea lui Dumnezeu; că Fiul și Duhul sînt *din* Dumnezeu ca din ipostasul lui Dumnezeu-Tatăl, Fiul după naștere, iar Duhul după purcedere din Tatăl. Ori se zice „din Dumnezeu” după chipul apropierii, precum zice Domnul: «Cel ce este din Dumnezeu aude graiurile lui Dumnezeu; de aceea nu auziți voi, căci nu sînteți din Dumnezeu»” (*Ioan* 8:47) (Vrienie, tomul I, *Cuvîntul al X-lea*, foaia 185). (n. aut.)

Cu aceste cuvinte, Apostolul arată ghicitoarește aici un alt rău, mai înfricoșat, anume că ocară și necinstea de a nu-și acoperi femeile capetele întru rugăciuni se suie la Dumnezeu.

14 Oare nu ne învață pe noi însăși firea că este necinste pentru un bărbat să poarte plete?

15 Și că pentru o femeie, dacă poartă părul lung, este cinste? Căci părul i-a fost dat ca acoperământ.

Și însăși firea – zice – ne învață că, dacă bărbatul păstrează pletele pe cap, necinste îi este lui. Dar de ce este necinste bărbatului a purta plete? Pentru că ia chip de femeie, și astfel cel ce a fost rînduit de către Dumnezeu a le supune pe femei primește pe capul său semnul femeii celei supuse. Iar femeii îi este slavă părul capului, căci cu acesta își păzește rînduiala ei. Și fiecăruia îi este cinste cînd își păzește fireasca sa rînduială. Dar – de vreme ce Apostolul zice că perii capului s-au dat femeii de la fire, în loc de acoperământ (și este arătat că firea nu a făcut-o pleșuvă pe nici o femeie, precum am zis) – atunci pentru ce mai trebuie ca femeia să-și acopere capul cu legătoare, cu îmbrobodire adăugată din afară? Răspundem că femeia se acoperă ca să mărturisească nu numai din fire, prin perii capului, supunerea ce o are către bărbat, ci și din voia sa, prin învelitoare.

16 Iar de se pare cuiva a fi prigonitor în cuvinte, noi obicei ca acesta nu avem, nici Bisericile lui Dumnezeu.

Din acestea, învățăm că a se împotrivi cineva prin cuvinte ca să biruiască este însușire a prigonirii, iar nu a înțelepciunii și dreptei cugetări. Poate că cei din Corint se împotriveau sfaturilor de mai sus ale Apostolului, dovedind cu silogisme că a purta ori a nu purta bărbații plete e un lucru nici folositor, nici vătămător, adică neutru. De aceea zice Apostolul: Noi, Apostolii, nu avem acest obicei, adică a vrea să biruim dacă se cuvine a-și cruța pletele bărbatului sau a se acoperi femeia, și nici Bisericile lui Dumnezeu nu au acest obicei a se prigoni în cuvinte.²¹⁹ Astfel încît, voi, cei ce vreți a birui în această privință,

²¹⁹ Ia aminte că Pavel a zis că bisericile lui Dumnezeu nu au obicei a se prigoni în cuvinte spre deosebire de Evreii cel tari în cerbice, care totdeauna au fost iubitori a birui în vorbe, tulburători și mînioși. De aceea a zis Dumnezeu către Iezechiil: „Toată casa lui Israil, prigonitori în cuvinte sînt” (capitolul 3:7). pentru că prigonirea în cuvinte (adică cearta pentru cuvinte) pricinuieste ură, precum a zis Parimistul: „Cearta aștîa ură” (Pilde 10:11); iar ne iubirea de ceartă pricinuieste prieteșug, după același; și pentru că iubirea de a birui în cuvînt este însușirea oamenilor iuți la mînie: „Bărbatul lesne mînios aștîa cearta” (Pilde 29:22). Zice și marele

nu vă împotriviți numai nouă, Apostolilor, ci și tuturor Bisericilor lui Hristos, care primesc cele zise vouă. Aceste cuvinte pricinuesc rușine și astfel îi îndeamnă pe cei ce le aud a nu face nimic afară de apostoleasca predanie.

17 Iar aceasta poruncindu-vă, nu vă laud,

Precum Creștinii care au crezut la începutul propovăduirii aveau toate lucrurile de obște și mâncau toți împreună, tot așa – chiar dacă nu cu amănunțime, dar după oarecare urmare a Creștinilor acelora – și Creștinii din Corint, în oarecare zile rânduite, poate în cele de praznic, aveau obicei ca, după ce se împărțeau cu Dumnezeuiștile Taine, să întindă masă obștească în pridvorul bisericilor, și mâncau toți împreună. Și bogații aduceau bucatele, iar săracii cei fără avuții erau chemați de cei bogați și se ospătau. Apoi, din pricina prigonirilor și dezbinărilor dintre Corinteni, s-a stricat acest obicei minunat, iubitor de frați și filosofic, și nu se mai păzea de toți.²²⁰ Deci Pavel scrie către dînșii

Vasilie: „Zicerea împotriva arată că stăpînirea de sine [„voia proprie”, n. m.] și nesupunerea este dovadă de mîndrie și de cugetare înaltă, iar nu de smerită-cugetare și de ascultare întru toate.” Iar Sfîntul Isaac zice: „Îndreptățirea în cuvinte nu este a viețuirii Creștinilor și nu e însemnată întru învățătura lui Hristos.” Zice și Ioan Scărarul: „Cel ce voiește a-și întări prin voroavă [„discuție”, n. m.] cuvîntul său, înăcar și adevărul dacă zice, să știe că boalește de boala diavolului. Și, dacă face aceasta în voroava cu cei deopotrivă, poate că se va îndrepta din certarea celor mai mari decît el; iar dacă se află tot așa și către cei mai mari și mai înțelepți, această boală este nevindecată de oameni” (*Despre Ascultare*, cuvîntul IV). (n. aut.)

²²⁰ Ia aminte că mesele acestea de obște care se făceau la biserici se numeau „dragoste” (*agape*), fiindcă se făceau din dragoste și-i trăgeau la dragoste și la unire pe frații ce se adunau împreună. Însă, fiindcă mai în urmă aceste „dragoste” au căzut în rea întrebuințare – încît unul rămînea flămînd de la acele mese, iar altul se îmbăta – bisericile lui Dumnezeu erau defăimate și săracii erau rușinați. De aceea, al VI-lea Sinod a toată lumea a oprit aceste mese obștești, prin *Canonul LXXIV*, iar Sinodul din Laodichia prin *Canonul XXVIII*. Dar și *Canonul XLIX* al Sinodului din Cartagen îi oprește pe episcopi, pe clerici și pe credincioși a face bancheturi prin biserici, afară numai dacă s-ar întîmpla a trece vreun străin și nu ar avea unde să mînce în altă parte. De aceea, și marele Vasilie, îlcuind cuvintele acestea ale Apostolului, încheie zicînd că nu se cuvine a mânca în biserică cina cea obștească (*Hotărîrea LXXI* în scurt). Ia aminte însă că, deși canoanele opresc să se facă în biserică acest fel de ospete, nu opresc a se face acestea în casele obișnuite. Pentru aceasta, *Canonul XXVII* al Sinodului din Laodichia poruncește să nu mînce din lăcomie clericii și credincioșii, cînd sînt chemați la acest fel de „dragoste” [*agape*]. Iar *Canonul XI* al Sinodului din Gangra îi anatematisește pe cei ce defaimă pe aceia ce fac acest fel de „dragoste” din afara bisericii (care pentru cîntea Domnului îi adună împreună pe frați) și nu vor să meargă la dînsele. Și ia aminte însă că unele din ospetele acestea se numeau de „naștere” (cele ce se făceau la pomenirile Mucenicilor, care se numeau „naștere”), altele se numeau „nunțești” (care se făceau la nunțile mirilor), altele „pomeni” (care se făceau la îngroparea morților) și altele altfel. Bagă de seamă însă că și la ludeii cei vechi, cînd prăznuiau vreun praznic, cei bogați trimiteau bucate săracilor ce nu aveau, ca și aceia să se bucure și să se veselească. Așa citim în *Cartea Esterei*, unde zice: „De

ca să îndrepteze lucrul acesta. Și, mai sus, fiindcă avea mulți care se supuneau poruncilor lui, Apostolul a început cu laudă, zicînd: „Vă laud, fraților, că vă aduceți aminte de toate poruncile mele”; iar acum, fiindcă lucrul urma altfel, începe așa: „Iar aceasta poruncindu-vă, nu vă laud”, ci cu totul vă poruncesc pentru ceea ce vreau să vă zic! Căci se cuvine – zice – ca și fără porunca mea, de la sine-vă, să socotiți sfînt obiceiul acesta al cinei de obște și să nu-l călcați.

căci nu spre mai bine, ci spre mai rău vă adunați împreună.

Se cuvenea – zice – a spori voi și a merge înainte, făcînd mesele obștești (agapele) de mai înainte încă mai îmbelșugate. Voi însă ați împușinat obiceiul ce apucase a se ține, și vă adunați la biserică, dar nu mai mîncăți împreună; căci aceasta este „mai rău”, adică faptul că acum v-ați micșorat.

18 Căci mai întîi aud că, atunci cînd vă adunați în biserică, între voi sînt dezbinări.

Apostolul nu vorbește îndată despre mesele pe care le făceau Creștinii, ci mai întîi îi ceartă pentru dezbinările dintre ei. Și, într-adevăr, tocmai pentru că erau dezbinați și despărțiți unul de altul mîncă fiecare deosebit. Căci, dacă ar fi fost uniți în cugetare prin dragoste, nu ar fi suferit a face aceasta

și, în parte, cred.

Ca să nu zică Creștinii din Corint: Și ce ne pasă nouă – o, fericite Pavele! – dacă cei ce clevesc că avem dezbinări mint și ne osîndesc fără dreptate? – Apostolul zice aici așa: Eu nici nu cred toate cîte se spun împotriva voastră (ca să nu-i facă să se obrăznicească mai mult cu cuvîntul acesta), nici nu zic că nu le cred (ca să nu se creadă că îi ceartă în zadar și fără pricină binecuvîntată). Așadar, le zice: Cred unele din cele pe care le aud. Totodată, se poate să nu fi călcat toți obiceiul acela bun al meselor obștești, ci numai unii.

aceea, Iudeii din provincie, care locuiesc în sate neîntărite, petrec ziua de paisprezece ale lunii Adar în veselie și ospete, ca zi de sărbătoare, trimițîndu-și daruri unii altora; iar cei ce trăiesc în orașe petrec și ziua de cincisprezece ale lunii Adar în mare veselie, trimițînd daruri vecinilor” (capitolul 9:19). Și, mai jos: „Să facă dar din ele zile de petrecere și de veselie, trimițîndu-și unii altora daruri și dînd milostenie la săraci” (9:22). Așadar, dacă Iudeii trimiteau părți din bucate săracilor în zilele sărbătorilor lor, oare nu cu mult mai virtuos sînt datori Creștinii să trîmită bucate fraților săraci în zilele praznicelor Împărătești și ale altor sărbători, ca să mănînce și aceia și să se veselească, slăvindu-L pe Hristos-Dumnezeu care se prăznuiește și binecuvîntînd pe frații ce i-au împărtășit din mîncările lor? Cu adevărat, Creștinii ce fac aceasta fac un lucru prea-potrivit creștinismului și prea-bine plăcut Stăpînului nostru Hristos! (n. aut.)

19 Căci trebuie să fie între voi și eresuri,

Pavel nu vorbește aici de eresurile dogmelor credinței, ci de eresurile dezbinărilor și de prigonirile în cuvinte ce se făceau pentru mesele obștești. Dar ce însemnează zicerea „trebuie”? Aceasta e în loc de: Se întâmplă a fi dezbinări și prigoniri între voi²²¹ – sau: Fiind de așteptat a nu umbla toți drept și a nu fi toți de o cugetare în pricina aceasta, căci sînteți oameni cu fire neputincioasă, de aceea și cred că cele ce vă osîndesc sînt adevărate. Tot așa a zis și Domnul: „trebuie a intra sminteli” (Matei 18:7), adică: „trebuie să vină smintelile între oameni”, ca și cum ar zice: Fiindcă în lume se află și oameni răi, nu se poate să nu vină sminteli de la dînșii.

ca să se învedereze între voi cei aleși.

Aici, acest „ca” nu este cuvîntare de pricină (cauzal), ci arătător de ispravă a lucrului (de scop), precum se vede și în alte părți ale zicerii Apostolului. Căci așa se ia zicerea „ca”: Fiindcă cei mîndri dintre Corinteni nu primeau să mînce împreună cu săracii, din aceasta a urmat a se arăta cei ce erau aleși întru dragoste, adică aceia care sufereau de defăimarea bogaților, pentru că mai înainte nu se vedea răbdarea și bărbăția lor. Sau, „aleși” îi numește pe aceia care nu stricaseră acel bun obicei al meselor obștești, ci încă îl păzeau, căci nu toți îl lepădaseră. Deci, fiindcă aceia care îl lepădaseră s-au arătat nealeși, din aceasta s-au arătat aleși cei ce îl păzeau.

20 Cînd vă adunați deci laolaltă, nu este spre a mînca cîna Domnului,

Zice: Fraților, adunarea voastră de la biserică arată dragoste și împreună-adunare frățească, dar scopul pentru care vă adunați nu se împlinește, fiindcă nu mîncăți împreună. Căci „cîna a Domnului” numește a mînca toți Creștinii împreună, pentru că se aseamănă cinei aceleia înfricoșate pe care Domnul a dat-o ucenicilor Săi în noaptea întru care trebuia să fie vîndut. De aceea a numit Apostolul „cînă” gustarea de dimineață și prînzul pe care-l făceau Corinteni la biserică pe la amiază, ca să le aducă aminte de cîna aceea a Stăpînului din seara Joiî celei Mari.²²² Și zice: Vedeți așadar, Creștinilor, de ce mare dar v-ați lipsit neurmînd mesei obștești a Domnului?

²²¹ Așa tîlcuiește zicerea această Teodorit, de la care a luat-o și Teofilact. (n. aut.)

²²² Iar Teodorit zice că „cînă Domnească” numește Taina stăpînească, fiindcă dintru aceea toți se împărtășesc asemenea: și săracii, și bogații, și slugile, și stăpîni, și începătorii [„conducătorii”, n. m.] și cei de sub stăpînire. Deci – zice – trebuie ca mesele să fie obștești, urmînd mesei stăpînești, care este pusă înainte deopotrivă tuturor. Acum – zice – însă nu fa-

21 căci fiecare își pune cina sa mai înainte spre mîncare,

Zice: Voi ați făcut ca cina cea de obște și stăpînească să fie a fiecăruia în parte. Căci, cîtă vreme era obștească, cu dreptate se numea „stăpînească”, fiindcă toate cele ale stăpînului, mîncările ori celelalte, sînt obștești pentru toți robii lui, ori săraci, ori bogați. Dar voi ați necinstit cina aceasta, fiindcă fiecare apucă mai înainte, și mănîncă bucatele sale deosebi în singurătate și nu așteaptă să vină săracii ca să mănînce și ei din bucatele lui.

și unul este flămînd, iar altul se îmbată.

La cina – zice – pe care o faceți în biserică, săracul este flămînd, iar bogatul se îmbată. Astfel, sînteți vinovați de două păcate: că săracii sînt trecuți cu vederea, fiind lăsați flămînzi și însetați, și că voi vă îmbătați, mîncînd singuri bucatele pe care le aduceți, din care se cuvine a mîncea și frații săraci. Și a zis că „se îmbată” în chip prea-arătător și certător, ca să arate că bogații mînceau și beau singuri atît de mult, încît se săturau de mîncări și se îmbătau de băuturi, iar frații săraci rămîneau flămînzi, însetați și lipsiți de cele de nevoie.

22 N-aveți, oare, case ca să mîncăți și să beți?

Zice: De vreme ce voi, bogații, nu mîncăți de obște împreună cu săracii, de ce vă mai adunați la biserică să mîncăți, și nu ședeti în casele voastre să mîncăți și să beți singuri?

Oare disprețuiți Biserica lui Dumnezeu?

ceți așa, căci fiecare se apucă a-și mîncea cina sa. Iar „cină”, după obiceiul de atunci, numește prînzul. Și marele Vasilie „cină Domnească” a înțeles în loc de dumnezeiasca cină a Tainelor (*Hotărîrea LXXI* pe scurt). La fel și Sinodul din Cartagen, în *Canonul XLVIII*, și dumnezeiescul Hrisostom și Teofilact au înțeles prin cină obștească pe aceea care se face după urma-rea celei domnești.

Despre Domneasca cină, vezi și la Eustratie Arghentul (foaia 308), care zice: „În Biserica cea din început era obiceiul ca, vrînd a săvîrși domneasca cină, Creștinii să aducă fiecare de acasă pîine și vin și să le dea diaconului, care le punea înaintea preotului și acesta le sfințea. Apoi, el rupea pîinea și o împărțea credincioșilor, de asemenea și paharul. Acest obicei este prea-din început – zice Arghent – și se păzește cît de cît pînă azi în multe biserici ale Eladei, și ale ostroavelor și ale Răsăritului.” Deci Corinteni, aducînd la biserică pîine și vin după obiceiul acesta, nu le dădeau diaconului, nici la obște, ci, după blagoslovirea sfințeniilor darurilor, luau iarăși fiecare lucrul său și-l mîncea și-l bea singur. Și cîți săraci și lipsiți erau, care nu aveau de unde să mănînce și să bea, rămîneau flămînzi, și se mîhneau și se rușinau; iar ceilalți, care aveau, mînceau, se săturau și se îmbătau, și se făcea necuviință în biserică. Aceasta așadar cu dreptate nu a plăcut lui Pavel. (n. aut.)

Zice: Căci, atunci cînd tu, Creștine, mănînci singur în biserică, adică faci osebită stăpîneasca masă și cina cea de obște, cu aceasta ocărăști și necinstești Biserica și sfințitul loc.

Căci rușinați pe cei ce nu au.

Săracii – zice – nu se mîhnesc atîta pentru că nu-i hrăniți la masa voastră din biserică, cît se scîrbesc pentru rușinea pe care le-o faceți: căci voi ședeți la masă, și mîncăți cu îndestulare și cu desfătare, și beți și vă îmbătați, iar nenorocii aceștia sînt batjocoriți înaintea tuturor, pentru că nu au ce să mănînce, ca niște săraci ce sînt.

Ce vă voi zice? Vă voi lăuda? Întru aceasta nu vă laud!

După ce le-a dovedit Corintenilor necuviința lucrului, Sfîntul Apostol le grăiește mai cu blîndețe. Căci, puțînd a zice că cele ce făceau ei erau vrednice de nenumărate morți, el le spune doar atît: „Să vă laud? La aceasta nu vă laud!” Însă aceasta o face cu economie, ca să-i îmblînzească față de săraci. Căci, dacă i-ar fi certat pînă la sfîrșit, negreșit i-ar fi sălbăticit mai mult asupra săracilor, pîrînd că din pricina acestora au fost necinstiți de către Apostol.

23 Căci eu de la Domnul am primit ceea ce v-am dat și vouă.

Pentru care pricină pomenește Apostolul aici de Tainele Domnului și vorbește de seara aceea a Jorii celei Mari întru care a fost vîndut Domnul? Pavel a făcut aceasta din multă nevoie, ca să-l învețe pe fiecare Creștin să știe că, dacă Stăpînul Hristos i-a făcut pe toți Creștinii părtași ai mesei duhovnicești a Tainelor Sale, cum tu, cel bogat, îl gonești de la masa ta pe fratele tău Creștin?

Dar de ce zice Pavel că a luat Tainele de la Domnul, de vreme ce el nu era ucenic al Domnului atunci, ci prigonitor al Lui? Ca să înveți tu, cel ce citești, că și astăzi este Același Hristos care dă Tainele asupra mesei dumnezeiești celor ce se împărtășesc cu ele, precum le-a dat și atunci.²²³

24 Căci Domnul Iisus, în noaptea întru care era vîndut, a luat pîine, și, mulțumind²²⁴, a frînt-o și a zis:

²²³ Iar Icuinenie spune că zicerea „am primit” însemnează și „am învățat”. Așadar, poate că Pavel a învățat rînduiala Dumnezeieștilor Taine prin oarecare învățătură mai dumnezeiască a Domnului. (n. aut.)

²²⁴ Ia aminte că – după Evstratie Arghentic – „bлагословеніа” și „euharistia” [mulțumirea, n. m.], ca unele ce însemnează același lucru, se iau la tainele pe care le-a săvîrșit Domnul.

„Luați, mâncați, acesta este trupul Meu, care se frânge pentru voi!

Zice: Frații mei Creștini, aduceți-vă aminte că Domnul v-a dat această dumnezeiască învățătură tainică a Tainelor cea mai de pe urmă și cu totul la sfârșit, într-o noaptea în care urma a fi junghiat, când avea și pe vînzătorul Iuda împreună-mesean.²²⁵ Iar tu, Creștine, cum nu judeci vrednic de masa ta pe fratele tău sărac? Prin Taina aceasta a Euharistiei, tu ai învățat cu adevărat să mulțumești lui Dumnezeu, precum și Hristos a mulțumit lui Dumnezeu când a predanisit-o, ca să ne dea nouă pildă să mulțumim. Deci cum poți să faci acum lucruri nevrednice de mulțumirea aceasta și ocărăști Biserica lui Dumnezeu, bînd și îmbătîndu-te în vremea când altul este flămînd? Și

Căci – după Evangelistul Marcu – se scrie că „Domnul, luînd pîinea, a *blagoslovit*”. La fel și după Matei. Iar Pavel zice aici că „a luat pîinea și a *mulțumit*”. De asemenea, Marcu zice că Domnul a *mulțumit* la pahar, iar Pavel a zis mai înainte: „paharul *blagosloveniei* pe care îl *blagoslovim*.” Deci și dumnezeieștii Evangelisti, și Pavel folosesc *blagoslovenia* și mulțumirea ca pe unele ce însemnează aceleași lucruri, prin care se săvîrșesc Tainele. Iar dacă acestea se săvîrșesc prin *blagoslovenie* și prin euharistie, adică prin „mulțumire”, înseamnă că nu se săvîrșesc prin cuvintele dumnezeiești. Vezi și subînsemnarea zicerii: „paharul *blagosloveniei* pe care îl *blagoslovim*” (1 Corinteni 10:16). (n. aut.)

²²⁵ Iar că Domnul avea împreună-mesean pe Iuda la obșteasca masă cînd mîncă cu ucenicii în seara Joii Mari e arătat descoperit de Sfinții Evangelisti Matei și Ioan și de ceilalți doi. Iar dacă l-a avut și împreună-părtaş la duhovniceasca masă a Dumnezeieștilor Taine și dacă i-a dat și lui din cinstitul Său Trup și Sînge, aceasta e îndoielnic. Hrisostom, Isidor Pelusiotul, Teofilact, Teodorit și cei mai mulți dintre Părinți vor să fi fost de față și Iuda cînd a predanisit Domnul Tainele și să se fi împărțit dintr-însele și el. Iar *Așezămintele Sfinților Apostoli* (Cartea V, capitolul 4) zic așa: „Dîndu-ne nouă închipuitoarele Taine ale cinstitului Său Trup și Sînge, Iuda nefiind de față cu noi, a ieșit în Muntele Măslinilor.” [...] La fel arată și Dionisie Areopagitul, cel întocmai cu Apostolii (în *Despre ierarhia bisericescă*), într-un cuvînt pe care înțeleptul Maxim Mărturisitorul îl filcuiște așa: „Iar din cele de aici, cu drept cuvînt ar zice cineva că Hristos a predanisit ucenicilor Taina după ce a ieșit de la cină Iuda.” Deși, mai jos, acest dumnezeiesc Părinte zice: „Însemnează că și lui Iuda i-a împărțit din tainica (poate din cea de obște) pîine și din pahar. Iar după ce a ieșit Iuda de la cină, a dat Tainele ucenicilor, nu lui, ca unul nevrednic de acestea.” Se unește într-un glas cu aceștia și Sfîntul Kiril al Alexandriei, zicînd: „După ce a ieșit Iuda, Mîntuitorul a predanisit mîntuitoarea Taină celor unsprezece” (în șirul filcuirii la *Matei*, capitolul 26, stîh 26). (n. aut.)

Cînd însă a predanisit Domnul tainica cină? După ce a dat lui Iuda pîinea, precum zice Evangelistul Ioan: „Și, întingînd pîinea, a dat lui Iuda al lui Simon Iscarioteanul. Acela dar, luînd pîinea, îndată a ieșit” (8:26). Căci pîinea aceea nu a fost trupul Domnului, nu, ci obștească din cea de pe masă, precum zic înțeleptul Fotie și Kiril al Alexandriei. Căci acesta, fălcuind zicerea „acela ce va întinde mîna în blid împreună cu Mine”, spune așa: „adică cel ce împreună cîncează și este împreună-mesean și părtaş de masă și de sare”. Căci așa e însemînat el și prin glasul fericitului David cînd zice: „iar tu, omule cel întocmai la suflet...” și celelalte (*Psalmul* 54:13). Iar Ioan a făcut aceasta mai descoperită, zicînd: „A zis Domnul: Acela este căruia Eu, muind pîinea, i-o voi da.” (n. aut.)

Domnul a zis de obște tuturor: „Luați, mâncați!” – și nu altceva, ci însuși trupul Său, pe care l-a frânt în pîinea pusă înainte deopotrivă pentru toți, dînd aceasta la moartea Sa²²⁶ – iar tu apuci mai înainte, și măninci singur și nici pîinea aceasta obștească nu o pui la mijloc ca să mănince și fratele tău; și nu o frîngi pentru a se da la mulți săraci, ci o păzești pentru tine singur.

Aceasta faceți întru pomenirea Mea!

Ce mai zici, omule? Căci – zice – dacă ai face pomenirea vreunui fiu al tău sau a părinților tăi, negreșit te-ar muștra conștiința dacă nu ai împlini acele milostenii legiuite și mese obștești, precum e obiceiul a se face la pomenirile celor adormiți în Hristos, și dacă nu i-ai chema pe săraci să-i ospătezi, ca să-L roage pe Dumnezeu să-i ierte; iar acum, făcînd pomenirea Patimilor Domnului, nu împărtășești pe vreun sărac să mănince nici din masa ta cea simplă? Nu te cutremuri pentru nelegiuirea aceasta?

25 Asemenea și paharul, după Cină, zicînd:

„Acest pahar este Legea cea Nouă întru sîngele Meu.”²²⁷

Au fost și în *Testamentul cel Vechi* pahare și vase, întru care preoții turnau sîngele dobitoacelor necuvîntătoare după ce le jertfeau, și așa stropeau cu el. Deci – în locul sîngelui necuvîntătoarelor dobitoace, cu care Dumnezeu a pecetluit *Testamentul cel vechi*²²⁸, Pavel îl aduce acum pe Domnul, Care zice: Eu vărs acum sîngele Meu ca să pecethuiesc *Testamentul cel Nou*. Să nu te tulburi însă – o, Evreule! – auzind de sînge. Căci, dacă ai primit sîngele dobitoacelor necuvîntătoare în *Vechiul Testament*, cu cît mai ales se cuvine să primești acum sîngele lui Dumnezeu întru acest *Nou Testament*?

Aceasta să faceți ori de cîte ori veți bea, spre pomenirea Mea!

²²⁶ Ia aminte, că – după Coresi, în cuvîntul despre Taine – cinci lucrări s-au făcut în vremea Cinei: „Luarea pîinii, blagoslovenia, frîngerea, împărțirea și mîncarea. Iar cele trei lucrări din urmă, care preînchipuie dumnezeiescul Trup, sînt întru Euharistie (adică «mulțumire»).” [...] Vezi și frumoasa subînsemnare despre jertfa Trupului Domnului de la *Evrei* 10:1. (n. aut.)

²²⁷ Cuvintele acestea se află aproape la fel și în *Evanghelia lui Luca* (22:20). (n. aut.)

²²⁸ Căci zice *Dumnezeiasca Scriptură*: „După aceea, luînd Moisi sîngele, a stropit norodul, zicînd: „Acesta este sîngele legămîntului pe care l-a încheiat Domnul cu voi după toate cuvintele acestea” (*Ieșirea* 24:8). De aici zice și Proorocul Zaharia către Sionul cel nou, întinzîndu-se către Biserică: „Iar pentru tine, pentru sîngele legămîntului tău, voi da drumul robilor tăi din fîntîna fără apă” (capitolul 9:11). Vezi despre aceasta și în epistola către Evrei (9:20). (n. aut.)

Zice: Și prin pahar faci aducere aminte și pomenire de moartea Domnului, Creștine! Deci cum bei singur și te îmbeți, de vreme ce înfricoșatul pahar al singelui Domnului, din care bei și tu, se dă la toți ca să bea?

26 Căci, de câte ori veți mânca această pâine și veți bea acest pahar, moartea Domnului o vestiți pînă cînd va veni."

Zice: Cînd vă împărtășiți cu Trupul și Sîngele Domnului, voi, Creștinii, sînteți datori să aveți o astfel de așezare ca și cum v-ați afla chiar în seara aceea a Jii celei Mari și ca și cum ați șede chiar la masa unde șede Domnul și să socotiți că luați jertfa aceasta nesîngeroasă a Tainelor din înseși mîinile Mîntuitorului Hristos. Pentru că însăși cina aceea pe care a predanisit-o Domnul atunci o săvîrșim și noi întru fiecare Liturghie, și însăși moartea aceea a Lui o vestim, adică o arătăm, prin Taine, pînă la a doua venire a Sa.²²⁹

27 Așadar, oricine va mânca pâinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie, va fi vinovat față de Trupul și Sîngele Domnului.

²²⁹ Căci – după Fotie – pînă atunci vestim moartea Domnului, iar de atunci încolo nu ne vom mai împărtăși din aceste *Sfinte Taine*, ridicîndu-ne spre o mai desăvîrșită și mai tainică viețuire și îndulcire. Și poate de aceea zice chiar Pavel în epistola către Romani că Domnul, șezînd de-a dreapta lui Dumnezeu-Tatăl, Se roagă pentru noi prin pomenirea morții Sale care se face în sfințitele Taine. De aceea, și noi, cei vii și cei ce au adormit întru Hristos, prin această pomenire a morții Domnului, ne folosim și ne împărtășim de plățile cele vrednice ale Domnului, pe care le-a dobîndit prin Cruce și prin moartea Sa. De aceea zice și Sfințitul Augustin: „Luați din pâine trupul care era spînzurat pe Cruce! Luați din potir sîngele care a curs din coasta lui Hristos!” Iar în alt loc, zice întru alăturare: „Cînd se frînge jertfa, cînd se toarnă din pahar Sîngele în gurile credincioșilor, ce alta însemnează decît jertfa trupului Domnului pe Cruce și vărsarea singelui din coasta Lui?”

Bagă de seamă că – deși în Dumnezeiasca Euharistie mai cu osebite se vestește moartea Domnului și junghierea Lui, precum zice aici Pavel să ne împărtășim de vrednicele plăți ale morții Domnului – totodată se face pomenire și de învierea, și înălțarea, și a doua venire a Lui și de toată iconomia întrupării, precum dogmatizează despre Taina aceasta sfințiii teologi, că toate ale economiei întrupării se săvîrșesc duhovnicește și tănuit asupra pîinii ce se pune înainte. De aceea, nici trupul cu care ne împărtășim nu este acela pătimitor și stricăcios de pe Cruce, cel de mai înainte de înviere, ci acela fără de patimă și nesticăcios, de după înviere. Căci – dacă, în Taina Euharistiei, moartea și junghierea Domnului s-ar face în chip simțit – unii ar putea zice că și acela cu care ne împărtășim este stricăcios și pătimitor. Dar – fiindcă, în Taina Euharistiei, moartea și junghierea Domnului se face duhovnicește și tănuit, adică cu chip duhovnicesc, prin lucrarea Preasfîntului Duh (măcar că într-adevăr ne împărtășim de pâine întru însuși trupul acela care a murit și s-a junghiat), iar cele duhovnicești sînt nemuritoare și nepătimitoare, fiind săvîrșite prin Duhul Sfînt – pentru aceasta și duhovnicescul Trup cu care ne împărtășim este nesticăcios. Iar Evstratie Arghentul adaugă că Pavel arată prin aceste cuvinte că Cina Domnului înfățișează moartea lui Hristos nu numai ca pe o jertfă, ci și ca pe o împărtășire, împărtășindu-se de către credincioși (foaia 324). Și adeverează aceasta cuvintele de mai sus ale Sfințitului Augustin. (n. aut.)

Cu aceste cuvinte, Apostolul arată Corintenilor ghicitoarește că se împărtășeau cu Dumnezeieștile Taine cu nevrednicie, căci îi treceau cu vederea pe cei săraci și nu-i împărtășeau din mesele obștești pe care le făceau. Dar cum este „vinovat Trupului și Sîngelui Domnului” acela ce se împărtășește cu nevrednicie? Acesta se face vinovat și sub judecată la fel cu acela care nu ar voi să mănînce Trupul Domnului sau să bea Sîngele Lui, ci ar voi doar să-L omoare și să-I verse sîngele. Căci – precum ostașii care au împuns trupul Domnului (adică mîinile, picioarele și coasta) nu l-au împuns ca să bea sîngele Lui, ci pentru ca să-l verse spre necinste și spre defăimare – tot așa și acum, cine bea cu nevrednicie tainicul Sînge al Domnului și nu ia nici un folos dintru aceasta, l-a vărsat în zadar. Căci Evreii, răstignind trupul Domnului, s-au arătat ca și cum ar fi spîntecat hlamida Împăratului; iar Creștinul care se împărtășește cu nevrednicie cu Trupul Domnului este asemenea cu acela care ar arunca hlamida Împăratului în mijlocul noroiului, căci noroiul este sufletul lui necurat cu care o împărtășește. De aceea – și Iudeii, care au rupt hlamida împăratului, și Creștinii care au aruncat-o în noroi – sînt vinovați și osîndiți ca unii ce l-au necinstit pe Împărat la fel.²³⁰

28 Să se cerceteze însă omul pe sine și așa să mănînce din pîine și să bea din pahar!

Dumnezeiescul Pavel, cînd alătură în mijlocul oarecărei pricini o altă pricină, obișnuiește să o povestească pe aceea, precum a făcut și acum. Căci, avînd înaintea sa pricina despre mese și căzînd în cuvîntul despre Dumnezeieștile Taine, îl vorbește pe acesta cu amănunțime, fiind mai de nevoie, și arată că este capul bunătăților a se apropia cineva de Dumnezeieștile Taine și a se împărtăși cu conștiință curată. Căci zice: Eu nu-ți pun alt judecător ție, Creștine, ca să te judece pentru aceasta, ci chiar pe tine te pun judecător al tău însuși. Deci – zice – judecă-te și te cercetează pe sine-ți cu conștiința ta, și așa apropie-te de Dumnezeieștile Taine și împărtășește-te, nu cînd este praznic, ci cînd te vei afla pe sine-ți curat și vrednic!

29 Căci cel ce mănîncă și bea cu nevrednicie judecată lui-și mănîncă și bea,

Zice: Creștinul care se împărtășește de Trupul și Sîngele Domnului cu nevrednicie o face spre a sa osîndă, nu din pricina firii Tainelor (pentru că aces-

²³⁰ Iar Teodorit zice că, prin cuvintele acestea, Apostolul îi împune pe Corinteni cei iubitori de argint, pe cel ce curtea cu mama sa vitregă și pe cei ce mîncau jertfele idolești cu nebagare de seamă. (n. aut.)

tea de sine sînt pricinuitoare de viață și de mîntuire), ci pentru nevrednicia lui. Căci și soarele este luminos și dulce celor ce au ochii sănătoși, iar celor ce îi au stricați și bolnavi li se face vătămător și păgubitor.

nesocotînd Trupul Domnului.

Adică: Creștinul ce se împărtășește cu nevrednicie o face spre osînda sa, fiindcă nu cercetează și nu înțelege mărimea tainei. Căci – dacă am cerceta și am socoti bine Cine este Acela Care Se află înaintea noastră pe Sfînta Masă, Cine este Acela cu Care ne împărtășim, că adică este de față Însuși Iisus Fiul lui Dumnezeu, tănuț cu dumnezeirea și omenirea Sa sub chipul sfințitei pîini – negreșit nu am avea trebuință de altă învățătură, căci însăși socotința aceasta ne-ar face să ne temem, să ne trezvim și să fim cu luare-aminte cînd ne împărtășim.

30 De aceea, mulți dintre voi sînt neputincioși și bolnavi, și mulți au murit.

Zice: Din relele și primejdiile care urmează vouă, Creștinilor, luați doveziile a ceea ce vă zic. Căci de aceea urmează la voi morți neștiute, năpraznice și mai înainte de fireasca vreme și boli de ani îndelungați, fiindcă mulți dintre voi se împărtășesc cu nevrednicie. Dar poate ar zice cineva: Apoi ce? Cei ce nu se împărtășesc și nu mor înainte de vreme, ci ajung la adînci bătrînețe, aceștia nu păcătuiesc? La aceasta răspundem că păcătuiesc și aceștia. Dar aceștia – care nu se îmbolnăvesc, nici nu mor mai înainte de vreme, căci nu sînt pedepsiți aici – vor fi pedepsiți mai rău în cealaltă viață. Noi însă, dacă nu vom păcătui, nu vom fi pedepsiți nici aici, nici acolo.²³¹ Despre aceasta zice și mai departe:

²³¹ Însemnăm aici ceea ce zice marele Vasilie, că mare primejdie este a folosi cineva doctorii pentru toate neputințele și bolile ce pătinește. Fiindcă nu toate neputințele și bolile se fac din fire sau din dieta cea rea și fără rînduială a omului, neputință la care trebuie și ajută meșteșugul doctorului; ci sînt neputințe și boli care urmează din pedeapsa și bătaia Domnului, ca să ne întorcem de la păcatul pe care-l facem și să ne pocăim. Așa sînt pedepsiți de certarea Domnului și se îmbolnăvesc cei ce se împărtășesc cu nevrednicie de Dumnezeieștile Taine, pentru păcatele lor, și destui credincioși chiar mor, precum zice aici Apostolul. „De aceea – zice dumnezeiescul Vasilie – cei ce pătinesc de astfel de boli, nu din fire sau din rea dietă, ci din pedeapsa și certarea Domnului pentru păcatele lor, aceștia nu se cuvine a chema doctori ca să-i ajute, ci trebuie să se liniștească, și să sufere cu mulțumire boala, mărturisind că bolesc din pricina păcatelor lor, și să se îndrepteze și să facă roade vrednice de pocăință. Deci unii ca aceștia, liniștindu-se și lăsîndu-se de iscusințele doctorilor, trebuie a răbda cele ce au venit asupra-le, după cel ce a zis: «Urgia Domnului o voi suferi» (Miheia 7:9). Și arată îndreptarea prin a face roduri vrednice de pocăință și a-și aduce aminte de Domnul, Care a zis: «Iată, te-ai

31 Căci, dacă ne-am judeca pe noi înșine²³², nu am mai fi osîndiți.

Nu a zis: „dacă ne-am pedepsi noi pe noi înșine”, ci numai: „dacă ne-am judeca”, adică: Dacă ne-am cunoaște păcatele și ne-am osîndi pe noi înșine cu ocară de sine și cu pocăința, nici aici nu ne-am osîndi de Dumnezeu, nici acolo, ci am scăpa și de vremelnicele munci de aici și de cele veșnice de acolo. Căci – precum zice dumnezeiescul Hrisostom – „cel ce se osîndește pe sine Îl îmblînzește pe Dumnezeu de două ori: pentru că și-a cunoscut păcatul și pentru că se face mai lenevos a urma păcatului” (cuvîntul 28 la această pricină).

32 Dar, fiind judecați de Domnul, sîntem pedepsiți, ca să nu fim osîndiți împreună cu lumea.

Zice: Deși noi, Creștinii, nu facem acest lucru ușor și lesnicios – adică a ne cerceta conștiința și a ne pîri pe noi înșine înaintea lui Dumnezeu și a ne osîndi ca niște păcătoși și călcători ai poruncilor dumnezeiești – cu toate acestea Dumnezeu nu ne ceartă cu nemilostivire și cu urgie, ci ne pedepsește aici, ca să ne miluiască acolo. Căci – zice – aici sîntem pedepsiți de Dumne-

făcut sănătos, de acum să nu mai greșești, ca să nu-ți fie ceva mai rău!» (hotărîrea 55 pe larg). (n. aut.)

²³² Întru alte izvoade se scrie: „de am desluși”. Iar Teodorit zice: „de ne-am judeca”. Și cît de bine este a zice: „de ne-am judeca”, iar nu: „de am desluși”, și cît de bine este a ne judeca pe noi înșine și a ne osîndi, arată Apostolul și, împreună cu Apostolul, Teologul Grigorie, zicînd: „Să nu așteptăm a fi vădiți de alții, ci mai ales singuri să ne facem cercetători ai noștri. Mare doctorie a răutății este mărturisirea și fuga de greșeală” (Cuvîntul al XVI-a). Zice și cuviosul Nil: „Începutul mîntuirii este osîndirea de sine.” Și marele Antonie zice: „Aceasta este lucrarea cea mare a omului, să-și spună greșeala înaintea lui Dumnezeu și să aștepte ispită pînă la răsufflarea cea mai de pe urmă.” Și un alt Părinte – fiind întreat: „Ce ai aflat, Părinte, în calea aceasta?” – a răspuns: „Să mă osîndesc pe sine-mi în toate.” Și cel ce a întreat a lăudat lucrul și a zis: „Cu adevărat, altă cale afară de aceasta nu este!” Și Avva Pimen a zis: „Toate bunătățile au intrat în lumea aceasta cu suspin. Ia o faptă bună și, afară de aceasta, cu osteneală stă omul”. Și l-au întreat care este aceasta, și a zis: „Ca omul să se osîndească pe sine.” A zis iar: „Cel ce se osîndește pe sine – orice i s-ar întîmpla, ori pagubă, ori necinste, ori necaz – mai înainte apucînd, se crede vrednic de aceasta și nu se tulbură niciodată.” Bagă de seamă că ceea ce zice Pavel aici: „Căci, de ne-am judeca pe noi înșine, nu am mai fi osîndiți”, mai înainte apucînd, a zis-o înțeleptul Sirah: „Mai înainte de judecată, cercetează-te pe tine însuși, și în ceasul cercetării te vei afla curățit!” (18:20). Cercetarea aceasta a noastră înșine e mai tot același lucru cu ceea ce Filon Iudeul a numit „județ al conștiinței”. Și Sfințitul Augustin a zis: „Fă-te judecător al păcatelor tale, iar nu avocat! (adică apărător).” Iar Teologul Grigorie a zis așa: „Cercetează-te mai mult pe sine-ți decît pe cele ale aproapelui; căci cu aceea cîștigi tu însuși, iar cu cealaltă cel de aproape. Mai bună este socoteala faptelor decît a banilor, căci banii sînt ai pieirii, iar faptele bune rămîn.” Vezi și subînsemnarea zicerii „și prin cugetările lor întru sine-și pîrîndu-se” (Romani 2:15). (n. aut.)

zeu, adică ne înțelepțim ca de către un tată, și nu ne muncim²³³, „ca să nu fim osîndiți împreună cu lumea”, adică pentru a nu ne munci acolo veșnic, împreună cu necredincioșii și păgînii²³⁴. Căci Creștinii, fiind iubiți lui Dumnezeu, cei mai mulți primesc pedeapsa pentru păcatele lor aici, dacă nu vor face păcate mari și de nevindecat.²³⁵

33 De aceea, frații mei, adunîndu-vă împreună ca să mîncăți, așteptați-vă unii pe alții!

După ce a vorbit despre masa duhovnicească a Dumnezeieștilor Taine, Sfîntul Apostol a venit iarăși la cuvîntul despre mesele obștești, și zice: Frații mei – dacă voiți a nu vă împărtași cu nevrédnicie, făcîndu-vă vinovați Trupului și Sîngelui Domnului, și deci dacă voiți să nu cădeți în felurite neputințe și boli din pricina aceasta – să nu vă apucați a mîncă mai înainte singuri cînd ședeți și mîncăți la biserică, ci așteptați să vină și frații săraci să mănînce la masa voastră! Vezi așadar că nu le-a zis să împartă unul altuia bucatele care se aduceau la mesele acelea, ci să aștepte obșteasca adunare a tuturor fraților și săracilor.

34 Iar dacă flămînzește cineva, să mănînce acasă,

Cuvîntul acesta al fericitului Pavel este îndemnător și pricinuitoare de rușine, căci Apostolul vorbește cu Corintenii ca și cu niște copii care se mîhnesc și plîng de foame, și prin urmare îi mustră ca pe niște lacomi de pîntece. De aceea și zice: Iar dacă este flămînd cineva – adică cine este lacom de pîntece și nu așteaptă să vină și ceilalți frați și săracii, ca să mănînce împreună toți – acela să se ducă să mănînce acasă, iar nu în biserică și în locurile sfințite ale bisericii! – zisa aceasta fiind nu puțină dosadă și ocară a aceluia.

ca să nu vă adunați împreună spre judecată.

²³³ Despre aceasta a zis însuși Apostolul: „Răbdați spre înțelepțire, Dumnezeu Se poartă cu voi ca față de fii. Căci care este fiul pe care tatăl său nu-l pedepsește?” (Evrei 12:7). (n. aut.)

²³⁴ Și Teodorit zice: „Dacă am cerceta cele făcute de noi în viață, și dacă am da hotărîre dreaptă asupra noastră înșine, nu am primi de la Dumnezeu hotărîrea muncii, căci Stăpînul pedepsește măsurat chiar și greșelile cele prea-mari, ca să nu fim dați pieirii împreună cu păgînii.” (n. aut.)

²³⁵ Bine a zis Sfîntul Teofilact: „dacă nu vor face păcate mari și de nevindecat”. Căci cei ce fac astfel de păcate mari se muncesc și acolo; și, cu cît nu sînt pedepsiți aici, cu atît mai mult vor fi acolo. De aceea a zis Teologul Grigorie: „Cruțarea de aici îi dă pe cei răi dreptelor judecăți de acolo.” Și înțeleptul Nil zice: „Plinge-l pe păcătos cînd îl vezi bine-norocit, că sabia judecății se întinde asupra lui.” (n. aut.)

Adică: Fraților, vă zic vouă, celor lacomi, să vă duceți să mâncați la casa voastră, ca să nu vă adunați împreună în biserică spre osîndirea și vătămarea voastră. Fiindcă adunările, mesele obștești și dragostele [„agapele”, n. m.] din biserică ale Creștinilor s-au rînduit a se face ca să vă folosiți din această împreună-adunare cu iubirea de oameni a unora către alții, Iar dacă nu vă folosiți – zice – din mesele acestea obștești, mai bine e a ședeă și a mânca în casele voastre, nu în biserică. Însă Apostolul le zice aceasta nu pentru ca să-i îndemne să rămîna să mînce în casele lor, ci pentru ca mai mult să-i tragă la împreună-adunarea din biserică, precum se cuvine, și să mînce toți împreună.

iar celelalte le voi rîndui cînd voi veni.

Apostolul zice cuvintele acestea ori pentru oarecari alte greșeli pe care le făceau Corinteni, greșeli care aveau trebuință de rînduire și învățatură osebită, ori pentru aceeași pricină a meselor obștești. Căci poate unii dintre Corinteni s-au dezvinovățit la cuvintele zise de Apostol mai sus, și de aceea zice el aici: Deocamdată păziți ceea ce v-am spus, iar de are cineva ceva de zis despre acestea, să le păstreze pînă voi veni eu. Și îi sperie că are să vină în Corint, ca să se sfiască și să se îndrepte, dacă vor face vreun lucru necuviincios și nu bun.

CAPITOLUL XII

1 Iar cît privește cele duhovnicești, nu vreau, fraților, să fiți în necunoștință.

Adică: Nu voiesc a nu ști voi, fraților, despre darurile Sfintului Duh. Și pricina este aceasta: Creștinii care credeau atunci, la începutul propovăduirii, și se botezau primeau toți Duhul Sfânt; și, fiindcă Duhul Sfânt este nevăzut după firea Sa, celor ce Îl primeau li se da un semn simțit și văzut al lucrării Sale. Pentru aceasta, cei ce se botezau vorbeau în limbi străine, ori prooroceau ori făceau minuni. Și erau dezbinări între Corinteni pentru darurile acestea ale Sfintului Duh, fiindcă cei ce primeau daruri mai mari se mîndreau față de cei care le aveau pe cele mai mici. Iar cei care primeau darurile mai mici se mîhneau și îi zavistuiau pe cei ce aveau darurile cele mari. Osebit de aceasta, se găseau între dînșii și unii vrăjitori și prooroci mincinoși, care se deosebeau cu anevăie de proorocii adevărați și dumnezeiești. Deci toate acestea le îndreptează aici Apostolul și mai întîi vorbește despre vrăjitori și despre proorocii mincinoși.

2 Știți că, pe cînd erați păgîni, vă duceați la idolii cei muți, ca și cum erați trași să vă duceți.

Aici, Apostolul arată care este semnul vrăjitorului și al proorocului mincinos și care cel al adevăratului Prooroc. Și zice că proorocii mincinoși, care vrăjeau întru idoli, insuflați fiind de duhul necurat, erau legați și trași de diavol ca și cum s-ar fi mișcat și s-ar fi purtat de altcineva; și spuneau multe, însă fără a ști ce spun, căci erau uimiți și ieșiți din minte.²³⁶ Acesta este semnul cel

²³⁶ De aceea zice și Platon: „Prevestitorii zic multe și bune, dar nimic din cele ce zic nu știu.” Și, fiindcă diavolul intra în omul care vrăjea, și îl arunca la pămînt și îl zbuciuma, un alt poet zice celor ce vrăjeau: „Dezlegați-l pe cel zbuciumat, pe zeu nu-l mai încapel!” De aceea zice și Virgiliu că inima vrăjitoarei se umflă cu sălbăticie și cu nebunie. Iar Fotie – întru ceea ce zice despre cele zece Sibile – la sfîrșit spune așa: „Se zice că acestea, ieșindu-și din minte, vesteau cele ce or să fie. Însă, neavînd înțelepciune să scrie menirile prevestirilor, dar și pentru că nu puteau scrie întocmai din pricina grabei grăirii cuvintelor, se întîmpla ca multe din vestiri să schioape, încît nu se mai puteau îndrepta. Fiindcă femeile dătătoare de meniri, după ce încetau să menească, nu mai aveau simțire de cele zise și nu știau ce înseamnă” (într-barca 159 din *Amfilohia*). Aceleași lucruri le zice despre sibile și Iustin, dumnezeiescul filosof și Mucenic. De aceea mă mir cum se întîmpla aceasta cu sibilele care spuneau proorocile despre Hristos, de vreme ce acestea nu se făceau de diavoli, ci de Dumnezeiescul Duh. Căci Montan bîrfea zicînd că toți Proorocii vorbeau fiind stăpîniți de Sfîntul Duh, dar nu știau ce spun. (Și vezi despre aceasta la tîlcuirea zicerii: „Căci, dacă mă rog într-o limbă străină,

dintfii al proorocului mincinos, care e mișcat de diavoli, nu insuflat de Duhul Sfint. Iar adevăratul Prooroc nu era așa, ci grăia cele zise cu minte curată și deșteaptă și cu gânduri statornice.²³⁷

3 De aceea, vă fac cunoscut că – precum nimeni, dacă grăiește în Duhul lui Dumnezeu, nu zice: Anatema fie Iisus! – tot așa nimeni nu poate să zică: Domn este Iisus! – decît doar în Duhul Sfint.

duhul meu se roagă, dar mîntea mea este fără de rod", 1 Corinteni 14:14). Dar poate că – precum multora dintre cei vechi li se dădea darul limbilor de către Sfintul Duh, dar nu și darul tălmăcirii, precum zice Pavel întru același capitol – tot așa li s-a dat și sibilelor să grăiască despre Hristos cu limbă poetică, fără a li se da și darul tălmăcirii. Sau – mai bine zis – fiindcă Proorocii purtători de Dumnezeu aveau cunoștința adevăratului Dumnezeu și credeau în El din voință și din dragoste, Duhul Sfint lucra întru dînșii prin credința și voia lor, încît ei vedeau cele ce li se arătau de către Duhul Sfint cu minte curată, și grăiau și cunoșteau cîte le grăiau cu gânduri statornice. Iar pe sibile, fiindcă nu credeau în adevăratul Dumnezeu și nu-l dădeau înduplicarea voinței, Duhul Sfint le făcea să-și iasă din mîntea cînd descopereau menirile despre Hristos, silind în oarecare chip voia lor, precum a silit și voia vrăjitorului Valaam spre a binecuvînta norodul israelitean.

Însemnăm aici că Sfintul Maxim zice că Proorocii vedeau cele arătate de Sfintul Duh cu minte curată, dar nu știau și înțelesurile, mai ales cele adînci, ale celor ce li se arătau, dacă nu le cereau și nu li se descopereau de către Sfintul Duh. El zice că „acestea sînt arătate învederat de toți sfinții, care, după dumnezeieștile descoperiri, cercau înțelesurile lor" (capitolul XIII al sutei a șasea din cele teologice). Despre aceasta citim la Proorocul Daniil: „Și cînd eu, Daniil, am văzut vedenia și m-am străduit să o înțeleg, iată că atunci a stat înaintea mea cineva cu chip de om. Atunci am auzit un glas de om deasupra fluviului Ulai, glas care striga și spunea: Gavriile, tîlcuiește celui de acolo vedenia!" (capitolul 8:15, 16). Bagă însă de seamă că Teodorit tîlcuiește altfel zicerea aceasta, zicînd așa: „Mai înainte de a se arăta lumina bunei-cinstiri de Dumnezeu, fiindcă slujeau încă mînciunii, oamenii erau purtați încolo și înapoi ca niște necuvîntători, fiind robiți amăgirii nesimțitorilor idoli. Căci Elinii, părăsind pe unul Dumnezeu, dădeau altora mulți dumnezeiasca cinstire, socotind că Acela nu le poate pe toate. Și pe unul îl socoteau dătător de înțelepciune, pe altul dătător de iscusire ostășească, iar pe altul de știință corăbierescă." (n. aut.)

²³⁷ De aceea, nici Marele Vasilie, într-un glas cu dumnezeiescul Hrisostom și cu Sfințitul Teofilact, nu-i primește pe cei ce zic că Proorocii erau ieșiți din mîntea și nu știau ce grăiesc, căci acest lucru este al puterii drăcești, nu al puterii Sfintului Duh. Fiindcă lumina nu face întuneric, ci deșteaptă puterea văzătoare ce se află în om; la fel, nici Duhul nu aduce întunecare în suflete, ci deșteaptă mîntea care s-a curățit de întinăciunile păcatului către vederea celor gîndite. Că puterea cea rea este tulburătoare a minții, vrăjmășind firii omenești, aceasta nu e de necrezut, dar este lucru păgînesc a zice că aceasta o face venirea Dumnezeiescului Duh. Așadar, dacă sfinții sînt înțelepți, cum să nu cunoască cele proorocite de ei? „Inima celui înțelept dă înțelepciune gurii lui, și pe buzele sale sporește cunoștința" (Pilde 16:23). Iar dacă cineva ar zice că David a spus: „iar eu întru uimirea mea" și că despre Isaac este scris: „s-a uimit pentru intrarea fiului său", la aceasta răspunde același Vasilie că „Scriptura a numit «uimire» înspăimîntarea și mirarea, precum zice Isaia: «S-a uimit cerul, și pămîntul s-a înfri-coșab»". (n. aut.)

Aici, dă al doilea semn al vrăjitorului, de a-L anatematiza, adică a-L huli și a-L prihăni pe Iisus Hristos. Iar semnul Proorocului dumnezeiesc zice că este a lăuda el cu cuvinte bune numele lui Iisus și a-L numi pe El Domn și Stăpîn. Dar poate că cineva s-ar nedumeri cum de Îl numesc „Domn” pe Iisus catehumenii, care încă nu s-au luminat cu Sfîntul Botez și nu au luat Duh Sfînt? Răspundem că nu e acum cuvîntul Apostolului despre cei ce se catehizează, ci despre credincioși și necredincioși.²³⁸ Dar cum se poate ca, de multe ori, și diavoli să-L numească pe Iisus „Domn”, și „Sfînt” și „Fiu al lui Dumnezeu”, precum se vede în *Evangheliile* (*Marcu* 1:24; *Luca* 4:34)? Răspundem că diavolii zic acestea fiind bătuiți și siliți în chip nevăzut, iar de voie și fără a fi bătuiți nevăzut nu le zic niciodată.²³⁹

4 Darurile sînt osebite, dar același Duh.

După ce a arătat care este osebirea proorocului mincinos și a vrăjitorului de adevărul și dumnezeiescul Prooroc, Apostolul vorbește acum și despre darurile Sfîntului Duh, pentru ca să-i îndrepteze pe cei care erau dezbinați din pricina lor. Și, mai întîi, îl vindecă și îl îndreptează pe cel ce are darul mai mic și se mîhnește pentru aceasta, zicîndu-i: Frate, de ce te mîhnești că nu ai primit un dar la fel de mare precum celălalt? Au doar aceasta e datorie și ți se datora a primi atît, și nu mai puțin? Nu, aceasta e hărăzire (dăruire) a Sfîntului

²³⁸ Ori răspundem și așa: Catehumenii, deși nu s-au născut încă prin Sfîntul Botez, totuși s-au zămislit în credință și se află înaintea ușilor bunei-cinstiri de Dumnezeu – după Teologul Grigorie (*Cuvînt la botez*). De aceea, ei sînt ca niște mădulari ale Bisericii, ca unii ce au primit credința, și pentru aceasta sînt numiți Creștini de către canoane, și sînt ca în lege și legea le vorbește lor. Fiind astfel, ei Îl numesc pe Iisus „Domn” și Îi dau și celelalte cinstite numiri, căci cred și ei. Vezi și *Canonul XIV* al întîiului Sinod a toată lumea, *Canonul XIX* al celui din Cartagen și *Canonul V* al celui din Neochesaria. (n. aut.)

²³⁹ Căci – de vreme ce, după cuvintele Domnului, diavolul „de la început a fost ucigător de oameni și nu a stat întru adevăr, pentru că nu este adevăr întru el. Cînd grăiește minciuna, grăiește dintru ale sale, căci este mincinos și tatăl minciunii” (*Ioan* 8:44) – cum putea „tatăl minciunii” să mărturisească adevărul de bună voie și de la sine? De aceea, este silit de nevăzuta bătaie a lui Dumnezeu, și propovăduiește adevărul fără a voi. Iar Teodorit tîlcuiește zicerea aceasta așa: „Iar la noi (la Creștini adică) prea-multă unire și învoire este că Fiul cel unul născut nu învață altceva decît Preasfîntul Duh; ci, așa cum în dumnezeieștile *Evangheliile* Stăpînul Hristos ne învață să cunoaștem vrednicia Sfîntului Duh, tot astfel stăpînirea Lui e propovăduită de către Dumnezeiescul Duh. De aceea, nu este cu puțință ca acela ce este insultat de Dumnezeiescul Duh să-L numească pe Hristos străin de firea dumnezeiască. La fel, nu e cu puțință a-L numi „Dumnezeu” cel care nu e luminat de același dar al Sfîntului Duh.” Tîlcuind zicerea aceasta, purtătorul de Dumnezeu Maxim zice și el: „Cel ce a putut cîștiga desăvîrșita dragoste și toată viața sa a îndreptat-o către aceasta, acela îl numește „Domn” pe Iisus cu Duhul Sfînt” (*capitolul XXXIX* al sutei a patra despre dragoste). (n. aut.)

Duh! Mulțumește așadar lui Dumnezeu că ți-a dat acest dar fără a-ți fi dator cu ceva! Căci Același dătător, Dumnezeu, Care i-a dat aceleia darul cel mare, ți l-a dat și ție pe acesta mic. Fiindcă nu vreun Înger ți-a dat ție darul, iar aceleia Dumnezeu, ci același Sfânt Duh vi l-a dat la amândoi, încît, chiar dacă s-a făcut oarecare osebite după dar, nu este nici o deosebire după Dătătorul darului și după izvor, fiindcă unul și același este Dătătorul și izvorul, Duhul cel Sfânt.

5 Și sînt felurite slujiri, dar același Domn.

Aici, Pavel Îl arată și pe Fiul ca dătător al bunătăților și al darurilor. Și a vorbit de „slujiri” ca să-l mîngîie mai mult pe cel care se scîrbea fiindcă avea dar mai mic. Căci cel ce aude vorbindu-se de „dar”, iar apoi primește un dar mai mic decît al altuia, se poate mîhni; iar cel ce aude de „slujire”, nu se mîhnește la fel, căci slujirea are osteneală și sudori. Deci zice: De ce te mîhnești tu, Creștine, că ai primit un dar mai mic, căci altuia Dumnezeu i-a poruncit să se ostenească mai mult cu slujirea ce i-a dat, iar de tine I-a fost milă și nu ți-a dat atîta osteneală? Astfel încît, chiar dacă acela are ceva mai mult decît tine, după osteneală o are.²⁴⁰

6 Și lucrările sînt osebite, dar este același Dumnezeu care lucrează toate în toți.

Aici, Pavel Îl arată și pe Tatăl, Care lucrează toate întru toți credincioșii Creștini. Și iată cum, din cuvintele acestea ale Apostolului, dumnezeiasca Sfîntă Treime Se arată desăvîrșit și deplin.²⁴¹

²⁴⁰ De aceea a numit Pavel „slujbă” darul său apostolesc – după Teodorit: „Căci (...), întrucît sînt eu apostol al «neamurilor», slăvesc slujba mea” (*Romani* 11:13). Și lui Timotei îi scria, zicînd: „slujba ta fă-o deplin” (*2 Timotei* 4:5), iar altă dată: „Îți aduc aminte a mai învi-ora darul lui Dumnezeu” (*2 Timotei* 1:6). (n. aut.)

²⁴¹ Iar înțeleptul Fotie zice că – de vreme ce Pavel a vorbit mai sus de Duhul, iar apoi, rămînd în aceeași formă și noimă a cuvîntului, a zis „Domn” și „Dumnezeu”, urmînd ca mai jos să unească și să zică: „Fiecărui se dă arătarea Duhului spre folos” – înseamnă că a dat numirile de „Domn” și „Dumnezeu” tot Duhului, teologhisindu-L pe Acesta Domn și Dumnezeu învederat. Iar dacă se socotesc numirile „Domn” și „Dumnezeu” pentru Fiul și pentru Tatăl, și prin aceasta iarăși se mărturisește domnirea și dumnezeirea Duhului, fiindcă cele ce lucrează Duhul le lucrează și Domnul cu domnirea, și Dumnezeu cu dumnezeirea. Prin urmare, și domnirea Fiului, și dumnezeirea Tatălui sînt și ale Domnului și Dumnezeului Duh, Cel ce le pune în lucrare. De aceea – zice Fotie – a și folosit Pavel nume ipostatic pentru Duhul (căci „Duhul” este arătător al ipostasului [persoanei] Duhului), iar pentru Fiul și pentru Tatăl a folosit numele obștești ale celor trei Ipostasuri, adică „Domn” și „Dumnezeu”, ca, văzînd că

Iar „slujire” și „lucrare” sînt unul și același lucru, măcar că se osebesc după numiri,²⁴² căci și acestea sînt tot daruri ale Sfîntului Duh, ale Fiului și ale Tatălui. Căci, precum ființa celor trei Ipostasuri este una, tot așa și darurile date de Cele trei Persoane sînt aceleași. Vezi însă cum Pavel arată mai întîi pe Duhul și la sfîrșit pe Tatăl, pentru cei ce iscodesc rînduiala Sfintei Treimi și voiesc a fi numit totdeauna mai întîi Tatăl și la sfîrșit Sfîntul Duh.²⁴³

cele trei Ipostasuri au aceeași putere, să înțelegem că Ele sînt de o ființă și că numirile de „Domn” și „Dumnezeu” sînt și ale Duhului Sfînt. (n. aut.)

²⁴² După Fotie, unele se numesc „daruri”, fiind milostiviri ale Duhului. Iar „slujirile” se numesc așa fiindcă se dau spre slujirea și folosul aproapelui. De aceea, cei ce le au nu se cuvine a se mîndri, ci trebuie să slujească cu sfială și cu smerită-cugetare fraților pentru care au primit darul acesta. Iar „lucrări” sînt înseși faptele, adică isprăvile, ce se lucrează din daruri întru cei dăruiți, precum îmbunătățirea firii și altele. Și Teodorit mai zice că „Apostolul a numit «daruri», «slujbe» și «lucrări» aceleași lucruri, care se osebesc însă după numiri – precum a zis și Fotie. Iar dătătoare a acestor daruri a arătat Pavel pe Sfînta Treime.” Iar purtătorul de Dumnezeu Maxim zice că „dumnezeiescul Apostol numește «daruri osebite» osebitele lucrări ale Sfîntului Duh, care se lucrează adică de unul și același Duh” (capitolul 96 al sutei a treia din cuvintele teologice). (n. aut.)

²⁴³ Bagă însă de seamă că – deși Apostolul schimbă uneori rînduiala și urmarrea Sfintei Treimi, Aceasta fiind mai presus de rînduială – se cuvine însă ca noi să păstrăm nemișcată rînduiala Ei, precum ne-a lăsat nouă Domnul în *Evangelhie* și precum ne învață și marele Vasilie, zicînd: „E nevoie a se arăta cu deslujire aceasta și trebuie a fugi de cei ce schimbă urmarea pe care ne-a predanșit-o Domnul, ca de unii ce se luptă vădit împotriva adevărului și pun pe Fiul înaintea Tatălui, iar pe Duhul Sfînt înaintea Fiului. Căci se cuvine a păzi noi urmarea neclintită și nestrănutată pe care am luat-o din însuși glasul Domnului, cînd a zis: «Mergînd, învățați toate neamurile, botezîndu-le în numele Tatălui, și al Fiului și al Sfîntului Duh. Amin!»” (scrisoare către Evstatie). Același Sfînt Părinte zice și în altă parte despre aceasta: „Dar, fiindcă Apostolul a pomenit aici mai întîi de Duhul, al doilea de Fiul și al treilea de Dumnezeu-Tatăl, nu trebuie a socoti cumva că a strănutat rînduiala cu totul. Căci din felul cum judecăm noi a luat începătură. Fiindcă, primînd darurile, sîntem întîmpinați mai întîi cu dătătorul (adică cu Duhul); apoi, Îl înțelegem pe Cel ce le-a trimis (adică pe Fiul); apoi, suim aducerea aminte la izvorul și pricina bunătăților (adică la Tatăl)” (*Despre Sfîntul Duh*, capitolul XVI). Căci, cînd ne suim de la cele de jos, începem de la Duhul și ajungem la Tatăl prin Fiul. Iar cînd ne coborîm de la cele de sus, începem de la Tatăl și ajungem la Duhul Sfînt prin Fiul. Așa ne învață și marele Vasilie, zicînd: „Deci calea cunoștinței de Dumnezeu este de la unul Duh, prin unul Fiul, la Tatăl. Și, dimpotrivă, fireasca bunătate, sfințenia după fire și împărăteasca vrednicie vine de la Tatăl, prin Cel Unul Născut, la Duhul. Astfel, Ipostasurile se mărturisesc și dogma cea bine-cinstitoare de Dumnezeu nu cade” (*Despre Sfîntul Duh*, capitolul XVIII).

Dar și în epistola canonică despre așezarea Sfintei Treimi zice așa: „Schimbarea rînduiei Sfintei Treimi e stricare și lepădare de toată credința.” Iar marele Atanasie tilcuiește așa: „Știînd aceasta, fericitul Pavel nu desparte Sfînta Treime, ca voi, ci, învățîndu-ne unirea Acesteia, scria Corintenilor despre cele duhovnicești, zicînd că «sînt osebite daruri, dar același Duh; și sînt osebite slujbe, dar același Domn; și sînt osebite lucrări, dar același Dumnezeu care lucrează toate întru toți». Căci cele ce lucrează Duhul în fiecare se dau de la Tatăl prin

7 Și fiecăruia se dă arătarea Duhului spre folos.

Pentru a nu zice cineva: Și ce-mi pasă că este același Duh, același Domn și același Dumnezeu care dă darurile, de vreme ce eu am primit mai puține decât ceilalți? – Apostolul zice aici așa: A primi mai puțin dar e spre folosul tău, frate, pentru că, neputînd a-l purta pe cel mai mare, te-ai fi vătămat. Iar „arătarea a Duhului” a numit semnele și minunile, căci din semne se arăta credincioșilor că Sfîntul Duh locuiește întru cei botezați. Și zice: Așadar, de ce te mîhnești că ai un dar mai mic? Fiindcă – deși darurile sînt osebite, ori mari, ori mici – dovada către credincioși este una, astfel încît și cu multul, și cu puținul arăți că ai primit Duh Sfînt. Deci mîngîie-te cu aceasta!²⁴⁴

8 Căci unuia i se dă prin Duhul cuvînt de înțelepciune,

Adică precum Teologul Ioan, „Fiul Tunetului”, Petru și ceilalți Apostoli, și mai ales acest Apostol Pavel, aveau un asemenea dar al „cuvîntului înțelep-

Cuvîntul, toate ale Tatălui fiind și ale Fiului. De aceea, și cele ce se dau de la Fiul prin Duhul sînt daruri ale Tatălui. Căci Duhul, fiind întru noi, întru Acesta este și Tatăl, și Fiul. Precum e scris: «Eu și Tatăl vom veni și Ne vom face sălaş la el.» (în cele către Serapion). Iar pentru ce pune Pavel altfel rînduiala numelor Sfîntei Treimi vezi în subînsemnarea zicerii „darul Domnului nostru Iisus Hristos” (2 Corinteni 13:13). (n. aut.)

²⁴⁴ Iar Teodorit tîlcuiește aceasta zicînd așa: „Nu a zis «darul», ci «arătarea». Căci darul și acum se dă celor ce se învrednicesc de Preasfîntul Botez, dar nu arătat, iar în acea vreme îndată grăiau în limbi străine și făceau minuni, arătîndu-se prin acestea și învățînd adevărul învătăturii.” Iar Teologul Grigorie tîlcuiește aceasta așa, zicînd: „Duhul e unul, iar darurile nu sînt la fel, fiindcă nici vasele Duhului nu sînt la fel: căci unuia, prin Duhul, i se dă «cuvînt de înțelepciune» și de vedere a celor dumnezeiești; altuia, «cuvînt de cunoștință» sau de descoperire; altuia, credință adevărată și fără sîmjenire; altuia, lucrarea puterilor și minunilor mai înalte; altuia, darul tămăduirii, sau apărării sau ocîrmuirii, adică pedagogii trupești, iar altuia neamuri de limbi, tîlmăcirii de limbi, daruri mai mari și mai mici, după măsura credinței” (Cuvînt despre buna rînduială întru cuvîntări). Și Sfîntul Chiril Ierusalimiteanul zice așa: „Curățește așadar vasul tău, ca să primești mai mult dar! Căci iertarea păcatelor se dă tuturor celor ce se botează, iar împărțășirea Sfîntului Duh se dă după măsura credinței fiecăruia: dacă ostenești puțin, puțin vei lua; iar dacă vei lucra mult, multă îți va fi plata!”

Și purtătorul de Dumnezeu Maxim zice: „Deci, dacă fiecăruia i se dă arătarea Duhului după măsura credinței, întru împărțășirea acestui dar fiecare din credincioși primește lucrarea Duhului măsurată după măsura credinței și a așezării sale sufletești, care se dăruiește lui spre lucrarea potrivită fiecărei porunci în parte” (capitolul 96 al sutei a treia din cuvintele teologice). Iar marele Vasilie zice că e nevoie de trei lucruri pentru a primi cineva lucrarea Duhului: 1) curăția și pacea despre pațimi, 2) credința și 3) folosul. [...]

Neînțeleasă este însă oamenilor pricina pentru ce unul ia un dar, iar altul alt dar – după același Vasilie, care zice: „Însă este cu neputință firii omenești să arate cuvîntul [„rațiunea”, n. m.] osebitei lucrări care se face de către Dumnezeuiescul Duh între cei vrednici, cuvînt după care unuia i se încredințează proorocia, după măsură; iar altul primește darul tămăduirii, și acesta după măsură. (...) Căci acestea le știe singur Cel ce privește vrednicia fiecărui suflet și Care împarte fiecăruia măsurile cele nevăzute ale dreptății.” (n. aut.)

ciunii”, cu care nu numai că știau tainele ascunse ale lui Dumnezeu, ci și pe ceilalți îi învățau prin cuvînt. Fiindcă înțelepciunea învață pe cei ce o au, luminînd și descoperind cele ascunse, iar „cuvîntul înțelepciunii” le înfățișează și celorlalți.

Și ia aminte că Pavel folosește pentru Sfîntul Duh prepoziția „prin” și, mai jos, pe „după” și pe „în”, ca să arate că folosirea prepozițiilor este fără osebite – precum zice Fotie, și marele Vasilie (în capitolele despre Sfîntul Duh) și Teologul Grigorie (în cuvîntul despre Sfîntul Duh).

Iar Teodorit zice că Pavel nu numește „cuvînt de înțelepciune” buna-limbujie [„retorica”, n. m.], ci adevărata învățătură. [...]

iar altuia, cuvînt de cunoștință, după același Duh.

Precum mulți Creștini aveau un asemenea dar de cunoștință, adică aveau cunoștință de multe taine duhovnicești, dar nu puteau să-i învețe și pe alții prin cuvînt. Iar Pavel pune toate darurile în seama Sfîntului Duh pentru ca să-i mîngîie cu aceasta pe cei ce avea daruri mai mici. Iar marele Vasilie, vorbind despre darul acesta, zice că „e nevoie de «cuvîntul cunoștinței» spre a vedea cu mintea cele negrăite ale Duhului” (la începutul tîlcuirii la *Isaia*). Iar purtătorul de Dumnezeu Maxim, tîlcuind zicerea „duh de cunoștință”, spune așa: „însușirea cunoștinței este cuprinderea dumnezeieștilor cuvinte întru faptele cele bune” (capitolul 38 al sutei a patra din cuvintele teologice).

9 Și unuia i se dă credință, întru același Duh,

Prin „credință”, Pavel nu o înțelege aici pe aceea a dogmelor, ci pe a semnelor și minunilor, ce poate muta și munții, despre care a zis Domnul: „De ați avea credință ca grăuntele de muștar, ați zice muntelui acestuia: Mută-te! – și s-ar muta” (*Matei 17:20*). Și Apostolii îl rugau pe Domnul tot pentru această credință, zicînd: „Aduagă nouă credință!” (*Luca 17:5*).²⁴⁵

iar altuia darul tămăduirii, întru același Duh;

„Darul tămăduirii” e a vindeca orice boală de mulți ani și grea, cît și toată neputința, adică boala ușoară și de scurtă vreme, așa cum Domnul a dat acest dar Apostolilor, după *Evanghelia* de la Matei (10:1).

10 unuia lucrări de puteri,

²⁴⁵ Și Teodorit zice că Pavel nu vorbește aici de credința cea de obște, ci de osebitul dar de a strămuta și munții. (n. aut.)

Cel ce avea „darul puterilor” putea să-i certe pe cei nesupuși, așa cum Pavel l-a orbit pe Elima vrăjitorul și Petru i-a omorât pe Anania și pe Safira. Iar acest dar nu îl avea acela ce lua darul tămăduirilor.

altuia, proorocia; unuia, deslușirea duhurilor,

Darul deslușirii duhurilor era a ști cineva care om este duhovnicesc și care nu, ci sufletesc sau trupesc; care este Proorocul cel adevărat, insuflat de Dumnezeu, și care vrăjitorul și proorocul mincinos, insuflat de diavoli. Despre aceasta, același Apostol scria Tesalonicenilor: „Prorociile să nu le defăimați. Toate să le cercați. Ce este bun, țineți” (1 Tesaloniceni 5:20, 21). Căci atunci, precum se aflau mulți Prooroci adevărați – cum era Agav, care, prin Sfântul Duh, a proorocit că se va face în toată lumea foamete mare, care s-a și făcut în vremea chesarului Claudiu (precum zic *Faptele Apostolilor*, 11:28); cum erau cele patru fiice ale lui Filip, care prooroceau (capitolul 21:9) – la fel erau și mulți prooroci mincinoși. Fiindcă se silea diavolul ca, pe lângă Proorocii cei adevărați ai lui Dumnezeu, să dovedească cu fățărnicie că și proorociile mincinoase și vrăjirile lui au oarecare ființă arătată (precum zice marele Hrisostom). Astfel încât darul deslușirii duhurilor era al doilea după darul proorociei.²⁴⁶

iar altuia neamuri (feluri) de limbi, și altuia tălmăcirea limbilor.

Mult era, mare și întins la mulți Corinteni, darul limbilor, pentru care se și făleau ei mai mult decât pentru toate celelalte daruri. Fiindcă acest dar s-a dat mai întâi Apostolilor de către Sfântul Duh, în chip de limbi de foc, și de aceea se socotea mai mare decât toate. Dar nu este așa adevărul, căci darul învățaturii și cel al tălmăcirii limbilor este mai mare decât acela al grăirii în limbi. De aceea l-a și pus Apostolul pe cel din urmă ca fiind mai șus. Fiindcă, pe atunci, unul primea darul de a grăi în felurite limbi, dar nu și pe acela

²⁴⁶ Căci zice marele Vasile: „Cu adevărat, este mare și întâi dar, avînd nevoie de suflet curățit, pentru a încăpea dumnezeiasca însuflare spre a prooroci cele ale lui Dumnezeu. Iar al doilea după acela este, și nici acesta mic și avînd nevoie de nu mică purtare de grijă, de a asculta voia celor zise de către Duhul și de a nu răstălmăci înțelegerea lor, ci a se povățui drept întru dînsa de către Duhul ce a iconomisat a se scrie proorocia și povățuiește mîntea celor ce au primit darul cunoștinței. Despre aceasta a zis și Domnul: «Cel ce are urechi de auzit să audă!» (Matei 11:15). Și Proorocul Osie zice: «Cine este înțelept ca să priceapă aceasta și înțelegător ca să poată pătrunde cuvîntul cel adînc!» (capitolul 14:10). [...] Căci cel ce se dă pe sine-și ca organ [„instrument”, n. m.] vrednic lucrării Duhului este Prooroc. Iar cel care primește înțelepțește în sine-și puterea celor ce se făgăduiesc are darul deslușirii duhurilor. Rînduind despre acesta Corintenilor, Apostolul zice: «Iar Prooroci să vorbească doi sau trei, și ceilalți să deslușească» (1 Corinteni 14:29)” (marele Vasile la începutul filcurii la *Isaia*). (n. aut.)

de a le tălmăci. Adică știa limbile pe care le grăia, înțelegea ce zic, dar nu putea să le tălmăcească altora. Iar altul primea amîndouă aceste daruri – și de a grăi în osebite limbi, și de a le tălmăci – sau i se da numai a le tălmăci. Și potrivit a numit „neamuri” osebitele limbi, care sînt împărțite după națiile și neamurile lumii.

11 Însă toate acestea le lucrează unul și același Duh, împărțind osebit fiecăruia după cum voiește.

Sfințitul Apostol îi mîngîie iarăși pe aceiași, zicînd, ca și mai sus, că toate darurile acestea – adică mici, mari și mai mari – sînt lucrute de unul și același Duh, nefiind nici o osebite între dînsule după dătătorul și izvorul lor, din care se revarsă la cei osebiți. Și vezi cum astupă gura Creștinului căruia nu-i place împărțirea darurilor Duhului, zicînd că Duhul împarte acestea precum socotește, voiește și îi place. Deci – zice – tu cine ești de nu-ți place aceasta? Și ia aminte – o, cititorule! – la zicerea „precum voiește”, spusă pentru luptătorii împotriva Duhului, care nu-L numesc Dumnezeu pe Duhul Sfînt. Căci Pavel nu a zis: „Duhul împarte precum I se poruncește”, ci „precum voiește”, adică împarte darurile Sale domnește, stăpînește și dumnezeiește, ca Domn, Stăpîn și Dumnezeu. Și nu a zis că Duhul „Se lucrează”, cum zic luptătorii împotriva Duhului, ci că „lucrează”, precum lucrează și Tatăl, cum a zis mai sus: „aceiași Dumnezeu care lucrează toate întru toți” (stihul 6).²⁴⁷

²⁴⁷ Dumnezeiescul Marcu Postnicul zice așa despre darul Duhului: „Cu adevărat, unul și neschimbat este darul Duhului, însă lucrează în fiecare precum voiește” (*Despre cei ce socotesc că mîntuirea ar fi din fapte*, capitoul 115). Și iarăși: „Precum ploaia, vărsîndu-se pe pămînt, dă sadurilor umezeală potrivită, tot așa, punînd darul în inimile credincioșilor, fără prefacere, Duhul dăruiește în chip potrivit lucrările faptelor bune” (la fel, capitoul 116). Și iarăși: „Celui ce flămînzește pentru Hristos, darul i se face hrană; celui ce însetează, băutura prea-dulce; celui ce tremură de frig, îmbrăcăminte; celui ce ostenește, odihnă; celui ce se roagă, încredințare; și celui ce pînge, mîngîiere” (la fel, capitoul 117). Zice și dumnezeiescul Hrisostom: „Lumina ce se dă de Dumnezeu este simplă și nu are raze osebite după fire, ci după lucrări. Căci strălucirea de la Dumnezeu este una singură, dar către noi vin multe și osebite raze, umnia dăruindu-i strălucirea proorociei, altuia strălucirea apostolice iar altuia strălucirea muceniciei” (*Cuvînt despre rîvna și buna cinstire de Dumnezeu și la orbul din naștere*). Și iarăși zice: „Precum culorile și bunele vopsele ale hainei împărătești primesc raza soarelui și o răsfrîng în osebite raze după cum este vopseaua (...), fără ca însăși raza să se împartă – tot așa și dumnezeiasca lucrare, simplă fiind, se împarte împreună cu cei ce o primesc” (la fel). Iar Marele Atanasie zice așa: „Căzînd pe pămînt, ploaia răsare semănături de multe feluri: și grîu, și chimen, și mălai și secară; una este ploaia care se coboară, iar semănăturile care rodesc sînt multe” (*Cuvînt la sămîntă*). (n. aut.)

12 Căci, precum trupul unul este, și are mădulare multe, iar toate mădularele trupului, multe fiind, sînt un trup²⁴⁸, așa și Hristos.

Apostolul îl mîngîie și aici pe acela care se mîhnea că avea dar mai mic, cu pilda trupului arătîndu-i că nu este mai prejos decît cei ce au darurile mai mari. Și zice: Căci – precum trupul este una, de sine adică, dar și multe, pentru că are osebite mădulare – tot așa și mădularele sînt de sine multe, dar și una, fiindcă alcătuiesc un trup. Deci, dacă mădularele sînt una, unde mai este osebirea dintre ele, care este mai mare sau mai mic? Negreșit nu au nici o osebire, nu este mai mare și mai mic, pentru că toate sînt una, ca unele ce alcătuiesc un trup. La fel este și „Hristos”, adică trupul lui Hristos, așadar Biserica, împreuna-adunare a tuturor Creștinilor. Fiindcă, prin „Hristos”, Pavel a numit trupul Bisericii, de vreme ce Hristos este Capul trupului Bisericii. Căci, precum trupul și capul alcătuiesc un om, tot așa Biserica și Hristos, fiind trup și cap, una sînt. Deci Pavel zice că toți sîntem una întru o Biserică fiindcă alcătuim trupul ei cel unul, chiar dacă trupul acesta unul al Bisericii e făcut din osebite mădulare (cete).

13 Pentru că într-un Duh ne-am botezat toți într-un singur trup – fie Iudei, fie Elini, fie robi, fie liberi –

Cu aceste cuvinte, Pavel arată acum că Biserica se aseamănă cu un trup și zice: Eu, Pavel, și noi toți, am fost botezați de unul și același Sfînt Duh „întru un trup”, adică spre a fi un singur trup. Căci nu m-am botezat eu întru un Duh, iar tu într-altul, ci întru unul și același Duh. Drept aceea, nici eu, Pavel, nu am ceva mai presus decît tine, fiindcă ne-am botezat într-un trup, adică pentru a fi

²⁴⁸ Îluciuind aceasta, Teologul Grigorie zice așa: „Fraților, să ne cucerim de această rînduială, pe aceasta să o păzim; adică unul să fie ca o ureche, altul ca limbă, altul ca mîină iar altul ca altceva. Unul să învețe, iar altul să se învețe; unul să lucreze binele cu mîinile sale, ca să împartă cele de trebuință celui lipsit; unul să înceapă [„să conducă”, n. n.] și să hotărască, iar altul să se îndrepteze prin ascultare. Să nu fim toți limbă, căci oare toți sîntem Prooroci, oare toți Apostoli, oare toți îluciuim? Mare lucru e a învăța pe alții – iar a ne învăța este fără primejdie. De ce te faci pe sine-ți păstor, deși nu ești? De ce te faci cap, fiind picior? De ce te apuci a povățui oastea, fiind rînduit între soldați? Rînduiala întărește tot: rînduiala le ține pe cele cerești și pe cele pămîntești; rînduiala întru cele gîndite, rînduiala întru cele simțite; rînduiala între Îngeri; rînduiala în stele, în mișcarea, în mărirea, în ținerea uneia de alta și în strălucire. Oriunde stăpînește, rînduiala (adică regula) e podoabă și frumusețe nestrămutată. Iar neregula nu e podoabă și a izvodit în aer fulgerele, în pămînt cutremurele, în mare viforele, în cetății și în case gilcevi și războaie, în trupuri boli și în suflete păcate” (*Cuvîntul 32*). Această zicere a Apostolului o pomenește și *Canonul 64* al celui de-al VI-lea Sobor a toată lumea. (n. aut.)

un trup, atît Iudeii, cît și Elinii și „neamurile”; atît robii, cît și cei slobozi. Iar dacă Duhul Sfînt ne-a unit pe noi, Creștinii, care eram așa depărtați unul de altul, și ne-a făcut una, cu mult mai vîrtos nu se cuvine a ne mîhni acum, după ce ne-am făcut una prin Sfîntul Duh, ca și cum ar fi vreo osebire între noi.²⁴⁹

și toți întru un Duh ne-am adăpat.

Se vede că Pavel vorbește aici pentru duhovniceasca masă a Tainelor, a Pîinii și a Vinului; căci, zicînd că „ne-am adăpat întru un Duh”, le arată pe amîndouă: și Sîngele Domnului pe care-l bem, și Trupul Lui pe care-l mîncăm. Însă noima cea mai adevărată este că „Duh” numește aici venirea și sălășluirea Sfîntului Duh care se face întru noi de la Sfîntul Botez, mai înainte încă de a ne împărtăși cu Dumnezeuiștile Taine. Căci, îndată ce se botează, Creștinii iau darul Sfîntului Duh în inima lor ca într-o apă ce saltă. Și a zis: „ne-am adăpat” de la metafora și asemănarea [„comparația”, n. m.] pomilor, care sînt adăpați de una și aceeași ploaie. Deci – zice – un Duh ne-a adăpat, ne-a săturat și ne-a făcut un trup pe noi toți.

14 Căci nici trupul nu este un mădular, ci multe.

Zice: Creștine, nu te mira dacă noi, cei atît de mulți, sîntem un trup. Căci așa se întîmplă și cu trupul omului, care e alcătuit din multe mădulare.

15 Dacă piciorul ar zice: Fiindcă nu sînt mînă, nu sînt din trup!

– pentru aceasta nu este el din trup?

16 Și – dacă urechea ar zice: Fiindcă nu sînt ochi, nu fac parte din trup! – pentru aceasta nu este ea din trup?

Cu înțelepciune, Apostolul închipuie aici că mădularele trupului omenesc vorbesc între ele ca și cum ar fi cuvîntătoare și ar cîrți pentru că unele dintr-însele sînt mai prejos decît celelalte. Prin aceasta, arată că, precum cîrtirea mădularelor este fără cuvînt [„temei”, n. m.], la fel e și aceea a Creștinilor care cîrtesc că sînt alții mai mari decît dîșșii după daruri, și așa îi rușinează. Și nu spune că ar cîrți și ar vorbi între ele mădularele care se află la marginile trupului omenesc, precum este piciorul și urechea sau piciorul și ochiul, ci că piciorul vorbește cu mîna, cîrtind asupra ei, mîna fiind puțin mai sus în vrednicie decît piciorul; și zice că urechea vorbește cu ochiul și cîrtește asupra lui, ochiul întrecînd cu puțin urechea. Pentru că noi, oamenii, totdeauna obiș-

²⁴⁹ Vezi și subînsemnarea stilului 3 al capitolului VI al epistolei către Romani. (n. aut.)

nuim a-i zavistui nu pe cei ce sînt cu mult mai sus decît noi, ci pe cei ce ne întrec doar cu puțin. Deci – chiar dacă piciorul ar zice: Fiindcă eu nu sînt mînă și nu sînt la mijlocul trupului, ci sînt picior și dedesubtul tuturor, nu sînt parte a trupului! – nu cumva din pricina aceasta piciorul nu mai face parte din trup? Nu, căci nu locul, mijlocul sau marginea trupului, face a fi sau a nu fi ceva parte din trup, ci ceea ce face ca partea să fie a trupului este unirea cu tot trupul; precum, dimpotrivă, ceea ce face ca să nu fie parte din trup este despărțirea de tot trupul. Tot așa – dacă urechea ar zice: Fiindcă eu nu sînt ochi, atunci nu sînt parte a trupului! – oare ea nu ar mai fi parte din trup? Ba ar fi, avînd și ea dintru început loc rînduit de la Dumnezeu și făcîndu-și lucrarea sa. Prin urmare și tu, Creștine ce ai luat un dar mai mic și mai înjosit, nu cîrți, pentru că și tu ești parte a trupului Bisericii lui Hristos, deși ți s-a sortit locul și rînduiala mai de jos. Căci nu mai ești mădular al trupului Bisericii atunci cînd te vei rupe și te vei despărți pe sine-ți de Biserică și de unirea ei. Păzește așadar unirea aceasta, dacă voiești a fi mădular al Bisericii lui Hristos.

17 Dacă tot trupul ar fi ochi, unde ar fi auzul?

Sau, dacă ar fi tot auz, unde ar fi mirosul?

Fiindcă, mai sus, dumnezeiescul Pavel a vorbit de „picior”, de „mînă”, de „ureche” și de „ochi”, făcîndu-i pe Corinteni să se gîndească la rînduiala covîrșirii și a micșorării, din înțelegerea aceasta urmînd a se mîhni iarăși aceia, în loc să se mîngîie – acum el arată că era de folos ca darurile să fie osebite în Biserica lui Hristos. Căci, dacă tot trupul ar fi fost un singur mădular, unde ar fi fost celelalte mădulare? Tot așa, dacă doar unul ar fi avut în Biserică toate darurile, ceilalți ce ar mai fi avut? Deci zice: Nu te rușinezi tu, Creștine care te mîhnești că sînt alții mai presus de tine, că prin aceasta cauți să scoți din Biserică atîtea mădulare, frați ai tăi? De ce vrei să fi tu singur într-însa și să ai darurile tuturor?

18 Dar acum Dumnezeu a pus mădularele, pe fiecare din ele, în trup, cum a voit.

Cu cuvîntul acesta, Apostolul astupă foarte mult gurile Corintenilor, zicînd că Dumnezeu a voit și a rînduit fiecare mădular al trupului la locul lui firesc (căci aceasta însemnează zicerea „a pus”); și că nici piciorul nu are dreptate a se mîhni că s-a rînduit să aibă locul cel mai de jos al trupului, fiindcă Dumnezeu așa a voit și așa e de folos; și nici capul nu are dreptate a se mîndri că are locul cel mai de sus al trupului, fiindcă isprava aceasta nu e a sa, ci a lui Dumnezeu, Care a rînduit locul mădularelor în acest fel. Deci Dumne-

zeu a rînduit la fel și în Biserică, anume ca unul să fie jos, iar celălalt să fie sus, pentru că așa îi e de folos fiecăruia. Așadar, se cuvine ca și acela să primească locul de jos, și acesta să nu se mîndrească pentru locul de sus.

19 Dacă toate ar fi un singur mădular, unde ar fi trupul?

20 Dar acum sînt multe mădulare, însă un singur trup.

Vezi înțelepciunea marelui Pavel? Căci îi mîngîie pe Corinteni prin însăși ceea ce îi mîhnea, arătînd pricină de unire ceea ce li se părea a fi pricină de deosebire, anume că se cuvine ca în Biserică darurile să nu fie toate de aceeași cinste, ci osebite. Căci, dacă nu ar fi fost mădularele, nu ar fi fost nici trupul; și, dacă nu ar fi fost trupul, nici mădularele nu ar fi fost de aceeași cinste. Iar acum mădularele sînt de aceeași cinste pentru că alcătuiesc un trup. De aceea, trupul se împlinește pentru a fi osebite mădularele, iar mădularele au aceeași cinste pentru a fi un trup. Astfel, toate slujesc și împlinesc un trup întreg și desăvîrșit, „căci – zice – multe mădulare sînt, dar un singur trup”. Prin urmare, și voi, Creștinii, dacă nu ați fi avut daruri osebite, nu ați fi fost un trup; și, nefiind un trup, nu ați fi fost de aceeași cinste, fiindcă cîntea cea deopotrivă și unirea voastră se naște fiindcă sînteți un trup.²⁵⁰

21 Și nu poate ochiul să zică mîinii: N-am trebuință de tine! – sau capul să zică picioarelor: N-am trebuință de voi!

După ce i-a potolit și i-a mîngîiat prin cuvintele de mai sus pe cei ce aveau daruri mai mici, sfîntul Apostol vorbește acum cu aceia care aveau daruri mai mari și se mîndreau față de cei mai de jos. Căci zice: Precum ochiul nu poate să spună mîinii și celorlalte mădulare ale trupului că nu are trebuință de ele.²⁵¹

²⁵⁰ Vrednice de laudă sînt și asemănările pe care le aduce dumnezeiescul Chiprian, care zice: „Frații duhovnicești, Creștinii adică, se unesc ca niște osebite raze întru același soare, ori ca niște osebite crengi întru aceeași rădăcină, ori ca niște osebite jghiaburi de apă întru același izvor, ori ca niște osebite mădulare întru același trup. Adică soarele întru care se unesc este credința, de la care iau lumină; rădăcina este cea din care cresc, izvorul este înțelepciunea lui Dumnezeu din care se luminează iar trupul este Biserica de care atîrnă ei.” Iar dumnezeiescul Ambrozic zice că frăția duhovnicească o covîrșește pe aceea trupească după trei lucruri: 1) trupeasca frăție primește și vrajbă, iar cea duhovnicească nu; 2) cea trupească le desparte pe cele obștești, iar cea duhovnicească le face obștești și pe ale sale; 3) cea trupească îi defaimă pe ai săi, iar cea duhovnicească îi primește și pe cei străini (la Coresi). (n. aut.)

²⁵¹ Iar Sfîntul Grigorie Nyssis îl cucuiește tropologic [„moral”, n. m.] această zicere a Apostolului: „Ochiul nu poate să zică mîinii: Nu am trebuință de tine!” Sfîntul Grigorie zice că dumnezeiescul Pavel arată că se cuvine ca trupul Bisericii să facă bine prin amîndouă, și prin puterea străvăzătoare a adevărului, și prin cea lucrătoare. Căci nici puterea de a vedea cele

- fiindcă, dacă ar lipsi un singur mădular, chiar cel mai de jos, trupul ar șchiopăta și nu ar fi întreg și împlinit - tot așa nici cei ce au daruri mai mari nu se pot mândri și zice celor cu daruri mai mici că nu au trebuință de ei. Fiindcă au trebuință de dinșii, nefiind ei singuri îndestuiți și fără de lipsă spre a zidi Biserica. Și bine a zis că ochiul nu poate să zică cele de mai sus, căci, chiar dacă ochiul ar voi să nu aibă trebuință de celelalte mădulare, aceasta este cu neputință în chip firesc.

**22 Ci cu mult mai mult mădularele trupului care par a fi mai slabe
sînt mai trebuincioase.**

**23 Și pe cele ale trupului care ni se par mai de necinste
, pe acelea cu mai multă cinste le îmbrăcăm;
și cele necuviincioase ale noastre au mai multă cinste.**

Acum, Apostolul arată că mădularele pe care le socotim că sînt mai de jos, acelea sînt trebuitoare. Căci ele par a fi mai înjosite, dar după adevăr nu sînt așa. Dar care sînt mădularele trupului ce par a fi mai neputincioase și mai necinstite decît celelalte, dar sînt mai trebuitoare? Unii zic că sînt părțile cele născătoare și făcătoare de prunci, care par a fi ne-cinstite, dar sînt atît de trebuitoare încît fără ele moștenirea oamenilor și viața lor nu ar fi putut să rămî-nă. Și le dăm mai multă cinste decît celorlalte, căci, chiar dacă cineva ar fi gol peste tot trupul, nu poate lăsa goale aceste părți.²⁵² Iar alții zic că părțile mai neputincioase și mai de nevoie sînt ochii, pentru că aceștia, deși sînt mici, și mai slabi și mai neputincioși decît toate celelalte mădulare, sînt însă prea de nevoie. Iar mai ne-cinstite zic că sînt picioarele. Așadar, ochilor noștri le dăm multă purtare de grijă și cinste, dar și picioarele le acoperim și le purtăm de grijă, deși ele sînt mai jos și par a fi ne-cinstite.²⁵³ Se pot înțelege deci trei

dumnezeiești (care se arată prin „ochi”) nu împlinește singură sufletul dacă nu sînt de față faptele (care se însemnează prin „mîna”), isprăvind viața cea morală, nici filosofia practică nu e de ajuns, dacă întru cele ce se fac nu se află adevărul bunei cinstiri de Dumnezeu. Căci e nevoie de împreună-lucrarea „ochilor” cu „mîinile”, adică a credinței cu faptele (în șirul filcuiirii capitolului 28, stih 20, al *Evangeliei* lui Matei). (n. aut.)

²⁵² Precum se vede, de aceea Adam și Eva, după ce au călcat porunca lui Dumnezeu, vă-zîndu-și goliciunea, au cusut frunze de smochin și și-au făcut acoperămînt ca să-și acopere părțile născătoare de fii (*Facerea* 3:7). Și copiii, îndată ce mai cresc, își acoperă părțile acelea. (n. aut.)

²⁵³ Iar Teodorit zice că părțile cele mai de nevoie sînt splina și creierul, la care se adaugă plămîinii, inima și celelalte măruntaie, și că acestea s-au învrednicit de mai multă apărare de la Făcătorul, căci oasele pieptului și ale capului, care le cuprind, sînt mai tari decît celelalte. Iar mai ne-cinstite se văd a fi picioarele, pentru care avem însă multă purtare de grijă, învelindu-le cu colțuni [„ciorapi”, n. m.] și cu încălțări. (n. aut.)

rînduieli ale mădulelor trupului, adică: unele, precum ochii, sînt slabe și de nevoie; altele ne-cinstite, precum picioarele; iar altele grozave la vedere, precum sînt părțile cele născătoare.²⁵⁴

24 Iar cele cu bun chip nu au trebuință de noi.

Cineva ar putea zice: Ce cuvînt este acesta – o fericite Pavele! – să purtăm de grijă și să ocrotim mădulele noastre cele fără chip, adică grozave și ne-cinstite, și să le defăimăm pe cele cu bun chip și cinstite? De aceea, Apostolul zice că nu defăimăm mădulele cele cu bun chip și cinstite, dar acelea nu au trebuință de vreo cinste și de purtare de grijă de la noi, fiindcă au buna închipuire din fire.

Căci Dumnezeu a întocmit trupul

Așadar, dacă Dumnezeu a întocmit trupul, înseamnă că l-a făcut să fie una. Pentru că lucrul ce se întocmește se face una și ceea ce a fost înainte nu se mai vede. Așadar, unde a rămas mai multul la unul, și mai marele sau mai micul? Negreșit, nu a rămas!

25 dîndu-i mai multă cinste celui lipsit, ca să nu fie dezbinare în trup,

Pavel nu a zis că Dumnezeu a dat mai multă cinste mădularului celui necinstit și fără chip, fiindcă de sine și după firea sa nici un mădular al trupului nu este fără chip și necinstit; ci a zis că a dat cinste mădularului care era lipsit de multă cinste.²⁵⁵ Deci și tu, cel ce ai un dar mai mic după cinste, nu te mîhni, pentru că Dumnezeu te-a cinstit mai mult.²⁵⁶

²⁵⁴ Iar Fotie adaugă că „nu urmează a fi mai mici cei care primesc darurile cele mici, și nici mai mari cei ce au daruri mari. Pentru că mulți, primind daruri mari, s-au arătat mai înjosii și mai mici decît alții care nu au luat daruri nicicum. De ce zic că s-au arătat mai înjosii? Fiindcă, nepăzind darurile primite, s-au ticăloșit cu totul. Așa a fost Iuda, care a primit daruri și a făcut minuni; așa au fost cei ce ziceau: «Doamne, întru numele Tău puteri multe am făcut», cărora le-a zis Domnul: «Adevăr zic vouă: Nu vă știu pe voi, ci duceți-vă de la Mine»” (*Matei VII*). (n. aut.)

²⁵⁵ Iar înțeleptul Teodorit – tilcuind zicerea aceasta: „iar cele cu bun chip nu au trebuință de noi, căci Dumnezeu a întocmit trupul dîndu-i mai multă cinste celui lipsit” – zice: „Căci obrazul nu are trebuință de acoperămint, iar mădulele născătoare de copii sînt acoperite, și de noi cu haina, și de fire cu părul, care e pus împrejurul lor ca o îngrădire, și cu părțile șezutului, care acoperă mădularul deșertării, adică pe cel născător de copii.” (n. aut.)

²⁵⁶ Înțeleptul Fotie arată mai descoperit cum cinstește Dumnezeu pe acela căruiu îi dă dar mai mic. Căci, celui lipsit și înjosit, Dumnezeu îi dă mai mult dar, ca unuia slab; iar celui tare și în stare a se chivernisi pe sine, îi dă un dar mai mic. De aceea, cei ce au luat darul mai mare

Iar pricina pentru care Dumnezeu a dat mai multă cinste mădulelor lipsite de cinste este ca să nu se facă dezbinări și despărțiri în trupul cel unul. Căci – dacă unele mădule ale trupului nostru ar fi fost ocrotite și cinstate și de fire, și de purtarea noastră de grijă, iar altele, dimpotrivă, nici de fire, nici de noi – acelea s-ar fi despărțit negreșit unul de altul și nu ar fi răbdat fireasca legătură și unire dintre ele. Iar dacă s-ar fi despărțit, atunci și celelalte mădule s-ar fi vătămat și tot trupul s-ar fi dezbinat. Deci – zice – și voi, fraților care aveți daruri mai mari, nu vă mândriți și nu-i defăimați pe cei ce au daruri mai mici, ca nu cumva aceia să se despartă de voi și, din pricina despărțirii lor, să vă vătămați și voi!

ci mădulele să poarte grijă întocmai unul pentru altul.

Zice: Dumnezeu a dat mai multă cinste mădulelor celor lipsite²⁵⁷ nu numai pentru a nu fi dezbinări în trup, ci și pentru a fi dragoste și unire între mădule și pentru ca Creștinul mai mare să poarte de grijă pentru cel mai mic, dar nu la întimplare, ci „întocmai”, adică pentru ca cel mic să dobândească aceeași purtare de grijă de care se îndulcește și cel mai mare. Anume așa ca atunci când s-ar înfige un ghimpe în călcâiul piciorului și tot trupul ar simți durerea și s-ar îngrijora. Căci atunci capul se pleacă spre durerea călcâiului, spinarea trupului se întoarce în jos, pînțele și măruntaiele se strîng, ochii caută cu multă luare aminte ca să vadă ghimpele, mîinile se mișcă, și toate pătinesc pînă îl scot. La fel se întîmplă și când alt mădular al trupului e vătămat și simte durere, pentru că toate mădulele se îngrijesc ca să-l ajute pe acela.

***26 Și, dacă un mădular pătinește, toate mădulele suferă împreună;
iar dacă un mădular este cinstit, toate mădulele se bucură
împreună.***

Pentru ce toate mădulele pătinesc împreună cu mădularul ce pătinește și se bucură împreună cu mădularul ce e slăvit și cinstit? Pentru că amănunțita

nu trebuie a se mândri, acesta fiind semnul neputinței lor pentru care au avut trebuință a lua mai mult dar. Iar cei ce au luat darul mai mic cu atît mai mult trebuie a se bucura și a se veseli, pentru că, fiind puternici și îndeștulași spre a se rîndui pe sine-și, au primit un dar mai mic, neavînd trebuință de unul mai mare. (n. aut.)

²⁵⁷ Hrisostom zice că, așa cum a dat mai multă cinste mădulelor celor lipsite, tot astfel Dumnezeu a dat cu mult mai mult dar oamenilor celor mai mici. Așa, tîlharul a fost încununat mai înainte de Apostoli; așa, fiul cel curvar a primit mai multă cinste decît fratele său cel îmbunătățit; așa, oaia cea rătăcită L-a înduplecat pe Păstor să lase cele nouăzeci și nouă de oi și să alerge să o caute, și, aflînd-o, se purta pe grunazul Lui; așa, venind în al XI-lea ceas, aceeași plată au luat și cei dinții, și mulți alții. (n. aut.)

unire dintre mădulare face ca afit relele întâmplări și patimile, cât și bunele norociri și slavele, să fie obștești între dînsele. Astfel – precum am zis mai sus – cînd călcîiul ori unghia degetului piciorului e rănit și pătîmește, pătînesc împreună toate mădularele. La fel, cînd capul se încununează, se slăvesc și se bucură toate mădularele; iar cînd ochii sînt frumoși și curați, toată fața și trupul se văd frumoase.

27 Iar voi sînteți trup al lui Hristos și (fiecare) mădulare din parte.

Ca să nu zică cineva: O, fericite Pavele! – ce asemănare avem noi, Creștinii, cu pilda trupului și a mădularelor pe care ne-ai dat-o? – Apostolul zice: Și voi, Creștinii, sînteți trup al lui Hristos și mădulare ale Lui. Drept urmare, dacă nu se cuvine ca trupul omului să fie dezbinat, cu mult mai vîrtos nu se cuvine a fi dezbinat trupul lui Hristos!²⁵⁸

Și – fiindcă nu numai Corintenii singuri împlineau „trupul” lui Hristos, ci toți Creștinii care se aflau în lume – Apostolul nu a zis doar că ei sînt „trup” al lui Hristos, ci a adăugat că sînt „mădulare”. Căci, deși ei nu alcătuiau întreg trupul lui Hristos, erau mădulare ale Lui; și, iarăși, nu toate mădularele Lui, ci „în parte”, cîteva adică. Și zice: Dacă sînteți socotiți doar întru Biserica voastră a Corintului, sînteți „trup al lui Hristos”, fiindcă alcătuiți o Biserică întregă din parte. Asemănîndu-vă însă cu catolica (adică peste tot cuprinzătoarea), Biserică, al cărei trup se alcătuiește din toate Bisericile lumii și are drept cap pe Hristos, atunci – zic – voi, Corintenii, sînteți doar cîteva mădulare, pentru că Biserica voastră este parte a Bisericii celei atot-cuprinzătoare.

28 Și pe unii i-a pus Dumnezeu în Biserică mai întîi Apostoli; al doilea, Prooroci;

²⁵⁸ Tîlcuind aceasta, marele Vasilie zice: „Voi însă «sînteți trup al lui Hristos și mădulare din parte», căci capul stăpînește și lipește fiecare mădular împreună cu celălalt către unirea unului și singurului Cap, Care este Hristos” (în precuvîntarea la cuvîntul despre Judecata lui Dumnezeu). Iar Nicolae Cavasila, tîlcuind Tainele Bisericii, zice așa: „Biserica nu se închipuie întru Taine ca în oarecare simboale sau semne, ci precum mădularele în inimă, precum crengile în rădăcina sadului și – după zisa Domnului – «ca mlădițele în vița viei». Căci aici nu este numai împărtășirea numirii sau asemănarea analogiei, ci însușire a lucrului. Fiindcă Tainele sînt Trup și Singe ale lui Hristos, fiind Bisericii mîncare și băutură adevărate; și, împărtășindu-se ea de acestea, ele nu se prefac în trupul omenesc, ca o oarecare altă mîncare, ci trupul se prefacă întru acelea, biruind cele mai bune. Fiindcă – la fel cum, înflînindu-se cu focul, fierul se face și el foc, nu pentru că focul ar fi fier, ci pentru că însușirile fierului se pierd cu totul de către foc – tot așa cineva ar putea să vadă că și Biserica lui Hristos, fiind unită cu Dînsul și împărtășindu-se de trupul Lui, este însuși Trupul Domnului. Despre aceasta scrie Pavel, zicînd: «Voi sînteți trup al lui Hristos și mădulare din parte.» [...] (capitolul XXXVIII al tîlcuirii Liturghiei). [...] (n. aut.)

Zice: Dumnezeu i-a rînduit în Biserică pe toți, deci cum te împotrivești tu, Creștine, rînduirii lui Dumnezeu? Și Pavel îi pune mai întii pe Apostoli, ca dătători ai tuturor bunătăților prin evanghelia propovăduire și ca temeieri ale credinței²⁵⁹; al doilea, îi pune pe Prooroci, nu pe ai *Testamentului Vechi* (fiindcă aceia au proorocit despre venirea lui Hristos, pînă la botezul lui Ioan), ci pe cei care prooroceau în *Noul Testament*, după venirea lui Hristos, cum erau cele patru fiice ale Apostolului Filip (*Faptele Apostolilor* 21:9), cum era Agav Proorocul (*Faptele Apostolilor* 11:28; 21:10), cum erau cei ce prooroceau în Antiohia și mulți alții. Căci darul proorociei s-a dat cu înbelșugare fiecărei Biserici a Creștinilor de atunci. Și a numărat – zicînd: „întîi”, „al doilea” – ca să rînduiască la urmă darul limbilor, și astfel să-i smerească pe cei care se mîndreau cu acesta.

al treilea, învățători;

Învățătorul este al doilea după Apostoli și primul după Prooroci pentru că Proorocul vorbește de la Sfîntul Duh, tot darul lui fiind dumnezeiesc²⁶⁰, iar învățătorul zice multe de la sine și din pricepera sa, unite însă cu *Dumnezeiasca Scriptură*. De aceea și ostenește – precum zice tot Pavel, în alt loc: „preoții cei ce își țin bine dregătoria, de îndoită cinste să se învrednicească, mai ales cei ce se ostenesc în cuvînt și în învățătură” (*1 Timotei* 5:17) – iar Proorocul nu ostenește.²⁶¹

²⁵⁹ Teodorit zice că Pavel îi înțelege aici nu numai pe cei 12 Apostoli, ci și pe cei 70 și pe ceilalți din urmă care s-au învrednicit de apostolescul dar, cum au fost însuși Pavel, Varnava, Epafrodit (numit „Apostol al Filipenilor”, *Filipeni* 2:25) și nenumărați alții. (n. aut.)

²⁶⁰ Bagă de seamă că – după dumnezeiescul Hrisostom – prin „Prooroci”, Pavel îi înțelege aici nu pe cei care doar prooroceau, ci pe aceia care învățau prin proorocie spre folosul obșteșc; și de aceea i-a rînduit pe aceștia înaintea învățătorilor. (n. aut.)

²⁶¹ Despre aceasta, dumnezeiescul Hrisostom – făcînd zicerea aceea a lui Isaia: „Iată Stăpînul, Domnul Savaot, va lua din Ierusalim (...) pe Prooroc și pe prezicător” (capitolul 3:1, 2) – zice așa: „Una este prevederea, și alta proorocia. Căci Proorocul grăiește cu Duh dumnezeiesc, neadăugînd nimic de la sine; iar învățătorul, luînd pricinile și deșteptînd înțelegerea din cele făcute acum, vede multe din cele ce au să fie, precum se poate prevedea fiind om înțelept. Și multă e osebirea între unul și altul, cîtă e între înțelegerea omenească și darul dumnezeiesc” (fîlcuirea la *Isaia*).

Se vede însă că și Apostolii prooroceau, cum făcea și Pavel, care zice despre sine: „Iar acum, fraților, dacă aș veni la voi, grăind în limbi, de ce folos v-aș fi, dacă nu v-aș vorbi sau în descoperire, sau în cunoștință, sau în proorocie, sau în învățătură?” (*1 Corinteni* 14:6). De aici, încheiem că darul apostolesc era mai osebit decît acela al Proorocilor, căci nimic nu oprea ca unul și același să fie și Apostol, și Prooroc. Eu însă socotesc că toți cei doisprezece Apostoli, și mai ales căpetenia Petru, au fost și Prooroci, și învățători, că au avut și puteri, și daruri de tămăduiri, și că au grăit în limbi străine și au tîlmăcit; credincioșii însă nu le aveau pe toate acestea, ci fiecare avea dar osebit. (n. aut.)

apoi, cei care au puteri; apoi, cei care au darurile tămăduirilor,

„Puterile” îi și tămăduiau pe cei bolnavi, dar îi și pedepseau pe cei nesupuși și împotriviți; iar „darurile tămăduirii” doar vindecau. De aceea, a pus puterile înaintea darurilor tămăduirii, ca pe unele ce erau mai sus decât acestea. Iar deasupra acestora două l-a pus pe cel ce este învățător întru adevăr, adică pe cel ce îi învață pe alții și cu lucrul, și cu cuvântul.²⁶²

ajutorărilor, ocîrmuirilor,

„Ajutorarea” este darul de a-i apăra și a-i ajuta pe cei neputincioși, iar „ocîrmuirea” este darul de a cîrmui, adică de a iconomisi cele după plăcerea fraților și voia lui Dumnezeu. Căci – zice – acestea, deși sînt și fapte ale alegerii și silinței noastre, sînt totodată daruri ale lui Dumnezeu. Prin aceasta, ne învață să fim bine-mulțumitori către Dumnezeu, Care ni le dăruiește, și doar către El să privim și să nu ne mîndrim întru acestea ca și cum ar fi isprăvi ale noastre.

felurilor limbilor.

A pus darul limbilor în urma tuturor ca să-i smerească pe aceia care se mîndreau într-acesta – precum am zis și mai sus.

29 Oare toți sînt Apostoli? Oare toți sînt Prooroci?

Oare toți învățători? Oare toți au puteri?

30 Oare toți au darurile tămăduirilor? Oare toți vorbesc în limbi?

Oare toți pot să tîlmăcească?

Fiindcă urmau să se mîhnească Corintenii după ce s-au arătat darurile cele mai mari și cele mai mici, precum le înșiră Apostolul, acum el iarăși îi mîngîie pe cei ce aveau daruri mai mici și zice că nu este cu putință a fi toți Apostoli, sau Prooroci sau învățători, ci fiecare are un dar oșebit. Drept aceea – zice – de ce te mîhnești tu, Creștine, că nu ai darul Apostolilor sau al Proorocilor? Socotește că și tu ai un alt dar pe care nu-l are altcineva. Și îți este de folos a avea fiecare dar oșebit, pentru ca fiecare să aibă trebuință de ceilalți, cum se întîmplă și cu mădularele trupului, unde un mădular nu are lucrările

²⁶² Iar Teodorit zice: „Și nu degeaba a pus învățătura înaintea puterilor și a darurilor tămăduirii, ci învățînd că acelea erau pentru învățătură, iar nu învățătura pentru acelea. Căci învățătura a săvîrșit mîntuirea; dar, fiindcă oamenii nu primeau învățătura fără semne și minuni, a fost nevoie ca, celor ce veneau la credință, să li se dea minunile ca un oarecare zălog. (n. aut.)

tuturor celorlalte, ci fiecare are lucrare osebită, pentru a avea trebuință unul de altul – precum am zis mai înainte.²⁶³

***31 Rîvniți însă la darurile cele mai bune!*²⁶⁴**

Prin cuvîntul acesta, Apostolul dă de înțeles că ei înșiși sînt pricinuitoarii faptului că primesc daruri mai mici, iar nu mai mari. Căci, zicînd: „să rîvniți”, cere mai multă silință și osîrdie întru cele duhovnicești. Vezi însă că nu a zis să rîvnească darurile „cele mai mari”, ci „cele mai bune”, adică pe cele mai folositoare lor și fraților lor.

Și vă arăt încă o cale, mai covîrșitoare!

Și – zice – împreună cu darurile pe care le aveți (căci aceasta însemnează zicerea „încă”), „eu vă arăt o cale mai covîrșitoare” – care adică le întrece pe celelalte, fiind prea-înalță – ce vă aduce către toate darurile, dacă sînteți rîvniți și doriți unele mai bune. Și care e calea aceasta? Dragostea!

²⁶³ Vezi subînsemnarea zicerii: „precum trupul este unul, iar mădulare multe” (mai sus, înapoi la stihul 12). (n. aut.)

²⁶⁴ Ia aminte că Fotie, Teodorit și Ghenadie al Constantinoplei au citit zicerea aceasta în chip întrebător, adică: „Rîvniți și poftiți numaidecît darurile cele mai bune? Eu vă voi arăta o cale prin care aveți să le dobîndiți, anume dragostea.” (n. aut.)

CAPITOLUL XIII

1 De aş grăi în limbile omeneşti şi îngereşti, iar dragoste nu aş avea, m-am făcut aramă răsunătoare şi chimval răsunător.

Dumnezeiescul Apostol nu le arată îndată calea darurilor pe care le-a făgăduit-o, ci cumpăneşte dragostea cu darul ce li se părea lor mai mare, adică cel al limbilor străine. Şi arată că dragostea e mai înaltă decât acesta şi decât toate celelalte, făcînd-o vrednică de dorit de către toţi. Şi zice: „dacă aş grăi osebitele limbi ale oamenilor”, adică ale tuturor ginţilor şi neamurilor lumii. Şi adaugă, căci nu s-a îndestulat numai întru aceasta: „dacă aş grăi şi în limbile Îngerilor”, nu că Îngerii ar avea limbi, ci vrînd să arate o înţelegere mai covîrşitoare decât limbile omeneşti. Pentru că „limbă a Îngerilor” a numit puterea gînditoare pe care o au Îngerii spre a-şi împărtăşi unul altuia înţelegerile dumnezeieşti. Şi i-a zis așa de la metafora şi asemănarea organului limbii noastre, prin care ne împărtăşim unul altuia înţelegerile ce le avem în adîncul inimii noastre.²⁶⁵ Tot la fel a vorbit şi de „genunchii” cereştilor Îngeri, zicînd că „tot genunchiul se va pleca, al celor cereşti...” (*Filipeni 2:10*). Fiindcă Îngerii nu au oase şi nervi, ca să aibă şi genunchi, ci Apostolul a voit să arate cu zicerea aceasta nemărginita şi covîrşitoarea supunere şi închinăciune a lor către Hristos.

Şi zice: „De nu voi avea dragoste, m-am făcut aramă răsunătoare”, adică sînt numai glas slobod şi în zadar grăiesc afităa limbi, făcîndu-mă supărător şi îngreuietor pentru mulţi, dacă sînt fără de dragoste. Pentru că nu folosesc pe nimeni cu afităa limbi, lipsit fiind de dragoste, care-i foloseşte pe toţi. Vezi, iubitele, unde a aruncat Apostolul darul limbilor celor osebite, întru care se făleau Corinteni?

2 Şi – de aş avea darul proorociei, şi aş cunoaşte toate tainele şi toată cunoştinţa,

Zice: Chiar dacă aş avea proorocie, şi nu de orice fel, ci proorocia cea mai desăvîrşită, şi descoperirea care cunoaşte toate tainele lui Dumnezeu şi toată

²⁶⁵ Marele Vasilie zice „că, dacă am vieţii doar cu sufletul, ne-am înţelege îndată unii cu alţii din noime (gînduri, înţelesuri). Dar, fiindcă sufletul nostru lucrează înţelegerile acoperit cu învelitoarea trupului, el are nevoie de numiri ca să arate şi altora cele ascunse în adînc” (cuvînt la zicerea „ia aminte de sine-ţi”). De aceea – după sfîntul acesta – şi Îngerii, fiind minţi lipsite de trup, vorbesc unii cu alţii numai prin înţelegeri, fără a avea nevoie de limbă şi de cuvînt grăitor. Iar că Îngerii grăiesc şi ce anume grăiesc este arătat din *Scripturi*: căci Isaia şi Iezechiil i-au auzit lăudîndu-L pe Dumnezeu: iar mai înainte i-au auzit vorbind unii către alţii Daniil, Zaharia şi Miheia; iar şi mai înainte de aceştia, strămoşii lor – precum filcuieşte Teodorit. (n. aut.)

cunoștința lucrărilor dumnezeiești, nimic nu sînt fără dragoste. Vezi însă – o, cititorule! – că, vorbind de darul grăirii în limbi, Pavel a zis că nu este nici un câstig, iar pentru proorocie a zis că înțelege toate tainele și toată cunoștința.

și aș avea toată credința,

Pentru a nu număra toate darurile unul cîte unul, arătîndu-se însărcinător și îngreuietor multora, Apostolul s-a suit la maica și izvorul tuturor darurilor, la credință adică. Și zice: De aș avea credință

încît a strămuta munți, iar dragoste nu am – nu sînt nimic.

Fiindcă oamenilor groși li se pare lucru mare a strămuta cineva munții, Apostolul arată aici cum credința desăvîrșită poate face nu numai aceasta, căci Domnul a zis că și o mică parte de credință strămută munții, spunînd așa: „De ați avea credință ca un grăunte de muștar, ați zice muntelui acesta: Ridică-te și aruncă-te în mare!” (*Matei 17:20*).²⁶⁶ Vezi însă că, împreună cu proorocia și cu credința, Pavel a cuprins toate celelalte daruri. Fiindcă toate minunile și darurile se săvîrșesc fie cu cuvintele proorociei, fie cu faptele pe care le săvîrșește credința. Și nu a zis: „sînt mic dacă nu am dragoste”, ci: „nu sînt nimic”.²⁶⁷

²⁶⁶ Unul ca acesta a fost dumnezeiescul Grigorie al Neochesariei, făcătorul de minuni care a strămutat o sfîncă mare de piatră cît un munte (precum zice Grigorie al Nysei în *Viața* lui), Cuviosul Marcu din Tracia, Ioachim al Alexandriei, (care, în vremile cele mai de pe urmă, a strămutat în Egipt un munte ce se numește în turcește Durdag) și mulți alții. Purînd înainte aceste cuvinte despre dragoste ale Apostolului, marele Vasile zice aceste înfricoșate vorbe: „Socotesc că Apostolul a spus acestea hotărîtor, aducîndu-și aminte de Domnul, cînd a zis că «mulți vor veni în ziua aceea și vor zice: Doamne, Doamne, au nu întru numele Tău am proorocit și am făcut multe minuni? Și le voi răspunde lor: Niciodată nu v-am cunoscut! Depărtați-vă de la Mine, lucrătorii fărădelegii!» Încît e arătat și fără grăire împotriva că – de s-ar și face poruncile și îndreptările Domnului și darurile cele mari de s-ar lucra, dar fără dragoste – s-ar socoti că sînt fărădelege, nu din pricina darurilor și a îndreptărilor, ci al scopului celor ce folosesc acestea către voile lor” (*Cuvîntul despre botez, cum se botează cineva întru evanghelie*).

Din cuvintele acestea ale Apostolului, trebuie să încheiem că, despărțită de dragoste, credința cade; iar credința unită cu dragostea și care „prin dragoste se lucrează” (precum a zis Pavel în alt loc, *Galateni 5:6*) – este mai presus de toate, fiindcă nu cade niciodată. Vezi și subînsemnarea acestei ziceri. (n. aut.)

²⁶⁷ Întrebat fiind de ce zice Pavel că nu este nimic, măcar de ar și avea toată cunoștința și toată proorocia și ar grăi în toate limbile Îngerilor, marele Macarie răspunde: „Nu trebuie a înțelege că Apostolul este nimic, ci că darurile acestea sînt mici față de dragostea desăvîrșită. Și cel ce este întru măsurile acestea cade, iar cel ce are acea dragoste nu poate să cadă” (*cuvîntul 27, întrebarea 14*). (n. aut.)

3 Și – dacă aș da toate avuțiile mele

Nu a zis: „de aș da ca milostenie o parte din avuția mea”, ci: „de aș da *toate* avuțiile mele”, adică: „nu numai să dau milostenie la săraci, ci și să-i slujesc cu toată osîrdua pe săracii ce sînt miluiți de mine”.

*și de aș da trupul meu ca să fie ars, iar dragoste nu am –
nimic nu-mi folosește.*

Nu a zis: „de aș muri”, ci a pomenit de ceea ce este mai grea decît toate muncile, adică a fi ars de viu. Dar – zice – nici aceasta nu mă va folosi, dacă nu voi avea dragoste. Dar poate s-ar nedumeri cineva și ar zice: Cum este cu puțință ca cineva să dea avuțiile sale milostenie și să se ardă de viu fără a avea dragoste? Răspundem că Apostolul a închipuit aici ceea ce nu este ca și cum ar fi și ceea ce nu se poate face ca și cum s-ar putea, la fel ca atunci cînd zice: „Ci măcar și noi sau înger din cer de vă va binevesti vouă afară de ceea ce am binevestit vouă, anathema să fie” (*Galateni* 1:8), cu toate că nici el însuși, nici vreun Înger nu vestea altceva. Și în altă parte zice: „Sînt încredințat că (...) nici Îngerii, nici Începătorii, nici Puterile, (...) nici vreo altă zidire nu va putea să ne despartă de dragostea pentru Dumnezeu” (*Romani* 8:38), cu toate că Îngerii nu-l despărțeau de Dumnezeu și nici nu mai e vreo altă zidire afară de aceasta, ci a zis ceea ce nu era ca și cum ar fi, cu formă covîrșitoare, ca să arate covîrșitorul său dar.

Sau zicerea aceasta se înțelege și altfel, că cineva poate a-și da avuțiile milostenie și fără dragoste, cînd nu le dă pentru împreună-pățimirea către săraci și pentru milostivire, ci pentru lauda lumii și pentru plăcerea oamenilor. Căci milostenia se face cu dragoste atunci cînd cineva o face pătimind și durîndu-i inima și arzîndu-i-se pentru săraci.

4 Dragostea îndelung răbdă, se îmbunătățește,

De aici, Apostolul începe a număra semnele și isprăvile dragostei către aproapele. Și ca întîi semn al ei pune îndelunga-răbdare, rădăcina oricărei filosofii, căci îndelung-răbdător se numește acela care are suflet larg și soco-teală vitejească a inimii.²⁶⁸ Însă, fiindcă de multe ori unii se arată a fi înde-

²⁶⁸ De aceea arată și Isaia că îndelunga-răbdare este potrivnică împușinării de suflet, zicînd: „Că așa zice Domnul (...): Sălășluiesc într-un loc înalt și sfînt și sînt cu cei smeriți și înfrînți, ca să înviez pe cei cu duhul umilit și să îmbărbătez pe cei cu inima frîntă” (capitolul 57, stih 15). Și Solomon vorbește foarte înțelept de cel îndelung-răbdător, zicînd că „bărbatul îndelung-răbdător e mai bun decît cel tare” (*Pilde* 16:32) și mai bun decît omul cu dragătorie:

lung-răbdători luându-i în rîs pe cei ce se mînie asupra lor și-i fac a se aprinde mai mult de mînie, Apostolul a adăugat că dragostea „se îmbunătățește”, adică are năravuri bune, fără răutate și batjocură, nedefăimător, precum acela ce se arată îndelung-răbdător cu fățarnicie. Apostolul a zis acestea muștrîndu-i pe prigonitorii și pe ipocriții care se aflau în Corint.

nu rîvnește,

Adică dragostea nu-i zavistuieste și nu-i pizmuieste pe cei mai buni, fiindcă este zavistie și întru cele bune, cînd cineva e îndelung-răbdător dar îi rîvnește pe alții. Ci dragostea fuge și de zavistie, și de pizmă. Apostolul a zis aceasta pentru zavistnicii și pizmitorii ce erau în Corint.

nu se semețește,

Adică dragostea nu se arată semeață, ci îl face înțelept și statornic întru cugetare pe cel ce o are. Căci semeț este acela ce se înalță cu cugetarea, cel ușor de mînte și trîndav în năravuri. Și zice aceasta pentru cei ușurateci și deșerți ce erau în Corint.²⁶⁹

nu se trufește.

Adică dragostea nu se mîndrește. Pentru că este cu puțință a avea cineva toate bunătățile și semnele de mai sus ale dragostei, dar să se trufească și să se mîndrească pentru ele. Iar dragostea, pe lîngă bunătățile zise, are încă și smerita-cugetare.

5 Dragostea nu se poartă cu necuviință,

„Mai bun este cel îndelung-răbdător decît cel înalt” (*Ecclesiast* 7:9). Și purtătorul de Dumnezeu Maxim, hotărînd ce înseamnă „îndelung-răbdător”, zice: „îndelung-răbdător este cel ce așteaptă sfîrșitul ispitei, luînd lauda răbdării” (capitolul 23 al sutei a patra despre dragoste). Și iarăși: „Bărbatul îndelung-răbdător este mult întru înțelepciune, căci suferă toate cele de scîrbă gîndindu-se la sfîrșit și așteptîndu-l. Iar sfîrșitul este viața veșnică, după Apostolul” (la fel, capitolul 24). (n. aut.)

²⁶⁹ Iar marele Vasilie zice că „tot ce nu se ia pentru trebuință, ci pentru podoabă, e întinat de semeție” (hotărîrea 49 pe scurt). Iar pururea-pomenitul și mult-învățatul Doșitei al Ierusalimului zice că „semeția este orice lucru zadarnic și fără vreme. Iar zicerea aceasta a Apostolului se trage de la cei trufași, care în zadar și fără vreme osteneau iubind fețe nevrednice. Pentru aceasta a și zis: «dragostea nu se semețește», adică nu face nimic în zadar” (foaia 314 a celor douăsprezece cărți). Iar Sfîntul Grigorie Nyssis arată că „prin zicerea «nu se semețește», Apostolul a arătat de unde este nemîndria dragostei” (*Cuvîntul la zicerea „iar cînd se vor supune Lui toate...”*, tomul II). (n. aut.)

Adică dragostea nu numai că nu se mîndrește, dar, chiar dacă ar suferi patimile cele mai de rușine și mai rele, nu le socotește de necinste, pentru omul iubit, la fel cum și Hristos, pentru dragostea noastră, nu numai că a primit moartea Crucii cea necinstită și de rușine, ci a și socotit-o slavă și cinste a Sa.

Însă și așa vei înțelege zicerea, anume că dragostea nu ocărăște, nu zice cuvînt și nu face lucru mîrșav. Căci ce altceva este mai grozav și mai fără cuviință decît omul ocăritor?²⁷⁰

nu le caută pe ale sale, nu se întărită,

Aici, Pavel tilcuiește chipul în care dragostea nu face necuviință, și zice că dragostea nu caută folosul său, ci folosul fratelui. Și se socotește că face necuviință atunci cînd nu va slobozi pe fratele său de necuviințele ce le face, ori prin cuvînt, ori prin fapte. Apostolul zice aceasta pentru Corinteni care îi treceau cu vederea pe frații lor și nu-i îndreptau.

Și, pentru că nu face necuviință, dragostea – zice – nici nu se întărită și nu se pornește spre mînie: Căci cel mînios este și fără cuviință – după Parimistul, care zice: „Bărbatul mînios nu este bine-cuviincios sau cu bun chip” (*Pilde* 9:25). Apostolul zice aceasta pentru Creștinii care erau ocăriți de alții și nu sufereau ocară.

nu socotește răul,

Zice: Dragostea, chiar dacă ar pătimi toate relele, nu numai că nu luptă împotriva celor ce-i fac rău, dar nici măcar nu socotește cît de puțin că este rău ceea ce pătimește. Vezi însă – o, cititorule! – că, arătînd semnele dragostei, Pavel nu zice că dragostea rîvnește și pizmuieste, că luptă împotriva pizmei, sau că se mișcă spre mînie și că o stăpînește și o oprește. Nu! – ci zice că nu lasă cît de puțin să răsără vreo răutate și patimă, și nu socotește deloc răul ca rău. Pavel zice aceasta pentru Creștinii ce sînt ocăriți de alții, învățîndu-i să nu-i ocărăscă și ei dimpotrivă pe cei ce-i ocărăsc.

6 nu se bucură de nedreptate,

Adică dragostea nu se bucură cînd e nedreptățit cineva, și bîntuit de alții și pătimește vreun rău, pentru că aceasta nu este însușirea dragostei, ci a bucuriei de rău și a pizmei.

²⁷⁰ Întrebat fiind ce va să zică: „dragostea nu face necuviință”, marele Vasilec răspunde: „Accasta este întocmai cu a zice: «Dragostea nu cade din chipul său». Iar «chipul dragostei» sînt însușirile dragostei, numărate una după alta de Apostol întru același loc” (hotărîrea 247 pe scurt). (n. aut.)

ci împreună se bucură cu adevărul.

Zice: Nu numai că dragostea nu se bucură de nedreptate, ci – ceea ce e mai mare – se bucură împreună cu acela ce sporește. Și, când se înfățișează și se slăvește adevărul celorlalți, atunci se slăvește și dragostea, și sporirea acelora și slava adevărului le socotește ale sale. Pavel a zis aceasta pentru cei ce pizmuesc și se mîhnesc cînd află că alții se învrednicesc de binefaceri și sporesc.²⁷¹

7 Toate le suferă,

Zice: Dragostea le suferă pe toate: și ocările, și necinstirile, și rănile, și moartea; pentru că răbdarea aceasta întru toate o dăruiește dragostei îndelunga-răbdare, pe care a spus mai sus Pavel că o are dragostea. Apostolul zice aceasta pentru cei ce sînt vrăjmășuiți de către alții, învățîndu-i să sufere orice ar pătimi de la aceia.

toate le crede,

Zice: Dragostea crede orice i-ar spune prietenul iubit și nu socotește că acesta ori altul ar grăi vreo minciună și vreun cuvînt fățarnic.

toate le nădăjduiește, toate le rabdă.

Zice: Dragostea nu se deznădăjduiește și nu se îndoiește pentru prietenul său cel iubit, ci totdeauna nădăjduiește că acela se va preface și va spori spre mai bine. Pavel a zis aceasta pentru Creștinii ce se deznădăjduiesc pentru ceilalți. Căci dragostea suferă toate metehnele prietenului său iubit, nădăjduind schimbarea, și, chiar dacă acela rămîne întru răutatea sa, ea nu se desparte de dragostea lui, fiindcă – zice – „toate le rabdă”. Aceasta a zis-o pentru cei iubiți care se despart unii de alții cu leșnire,²⁷¹ pentru metehne omenești.

²⁷¹ Pentru aceasta zice dumnezeiescul Grigorie al Tesalonicului că dragostea se naște din faptele bune, dar și faptele bune se nasc din dragoste; și că nici faptele bune nu folosesc fără dragoste, nici, iarăși, dragostea singură nu folosește fără lucrările și faptele bune. Și spune așa: „Cineva poate vedea însă că dragostea se naște din faptele bune, dar și că faptele bune se nasc din dragoste. Despre aceasta zice și Domnul în *Evangelhie*: «Cel ce are poruncile Mele și le păzește, acela Mă iubește»; și, în altă parte: «Cel ce Mă iubește va păzi poruncile Mele». Și, fără dragoste, nici lucrările faptelor bune nu sînt lăudate și folositoare celor ce le fac, nici dragostea fără de fapte, pe care Pavel le arată Corintenilor prin multe numiri, scriind: De aș face acelea și acelea, iar dragoste nu aș avea, nimic nu mă folosesc! Iar ucenicul lui Hristos cel iubit mai cu ossebire zice: «Să nu iubim numai cu cuvîntul, nici numai cu limba, ci cu fapta și cu adevărul!» (capitolul 58 din cele filosofice și teologice). (n. aut.)

8 Dragostea nu cade niciodată.

Adică dragostea nu se smintește niciodată, ci le isprăvește pe toate. Ori și așa se înțelege mai bine, că dragostea nu se topește niciodată, nici nu se rupe, nici nu încetează, ci rămîne și în veacul acesta, și întru cel viitor, cînd toate celălalte au să înceteze și au să se facă nelucrătoare, precum zice mai departe.²⁷²

Și proorociile se vor face nelucrătoare, darul limbilor va înceta,

După ce a numărat în șir semnele, ramurile și isprăvile dragostei, marele Apostol iarăși o înalță aici, în alt chip, zicînd că proorociile și vorbirea în limbi vor lua sfîrșit, și doar dragostea are să rămîna veșnică și nesfîrșită. Căci,

²⁷² După Fotie, „dragostea nu cade niciodată», adică nu greșește din voință (ci fără voie), ci pururea își află prilejuri bune și folositoare prin care-l ține pe cel ce o folosește a stăruii și a nu se dezbiina din iubirea și umirea către altul, chiar dacă celălalt s-ar feri și ar da pricină de despărțire; căci dragostea îl suferă, nădăjduiește și îl rabdă pe cel ce i-a greșit”. Iar marele Macarie mai înalță și mai văzător de cele dumnezeiești îl cucuiește această zicere a Apostolului, cum că „cei ce au toate darurile pe care le-a numărat mai sus Apostolul – adică a avea toată credința, a-și da toate avuțiile milostenie pentru Hristos, a-și da trupul spre mucenicie pentru Hristos și a face minuni – toți aceștia – zice – pot să cadă, ca unii ce nu au ajuns la dragostea cea desăvîrșită; iar cel ce are dragostea cea desăvîrșită nu cade, căci nu poate cădea. Și îți spun – zice – că am văzut oameni care au ajuns la toate darurile și s-au făcut părtași Duhului, dar au căzut, neajungînd la dragostea cea desăvîrșită” (cuvîntul 27, răspunsul 14). Și apoi sfîntul aduce pilde spre adevărarea cuvîntului său, anume cum un evghenit (nobil) înțelept – după ce și-a vîndut toate avuțiile pentru Hristos, și le-a dat săracilor, și i-a slobozit pe robii săi și s-a făcut vestit pentru viața sa îmbunătățită – în urmă a căzut în înverșunări [„curvii și sodomii”, n. m.] și în nenumărate răutăți, fiindcă s-a mîndrit. Altul, avînd și el multă credință în Hristos, s-a făcut mărturisitor în vremea prigoanei, suferind nunci. Mai tîrziu, cînd s-a făcut pace, a fost slobozit și era vestit, fiindcă și genele ochilor săi erau vătămăte, pentru că fusese afumate de către tirani. Apoi, slăvit fiind de toți, a ajuns întru alfa netemere de Dumnezeu, încît s-a făcut ca și cînd nu ar fi auzit cîndva cuvîntul lui Dumnezeu. Altul și-a dat trupul la mucenicie și a fost spînzurat și zgîriat cu unghii de fier, apoi a fost aruncat în temniță. Și, slujindu-i în temniță o călugăriță, a căzut cu dînsa în curvie. Un alt nevoitor înțelept era atît de bogat întru darul lui Dumnezeu, încît darul fierbea în inima lui, și vindeca felurite boli ale oamenilor și izgonea draci prin punerea mîinilor. La urmă însă, fiindcă s-a lenevit și s-a înalțat din pricina slavei lumii, s-a mîndrit și a căzut în adîncurile păcatului. Iar eu adaug aici și pilda ticălosului și putredului Saprichie, care, măcar că a suferit altea mucenicii pentru Hristos și era gata să primească cununa Lui, fiindcă nu a voit să-l ierte pe Sfîntul Nichifor, care-i urma cerîndu-i iertare – vai! – a fost lepădat de Hristos și a moștenit munca de veci, ticălosul, ca unul ce nu avea dragoste. De aceea urmează marele Macarie și zice: „Vezi că, mai înainte de a ajunge la măsurile dragostei, aceștia cad? Căci cel ce a ajuns la dragostea pentru Dumnezeu s-a legat, s-a îmbătăt, s-a afundat și rob este, ca întru cealaltă lume, ca și cum nu și-ar simți firea sa” (la fel). Vezi despre dragoste subînsemnările zicerii „plinirea Legii este dragostea” (Romani 13:10) și a zicerii „rodul Duhului este dragostea” (Galateni 5:22). (n. aut.)

deși proorociile și vorbirea în osebite limbi s-au dat de către Duhul Sfânt pentru a se primi și a se lăși credința întru neamuri, după ce credința se va lăși, vor înceta și proorociile și limbile, fiind de prisos încă în viața aceasta și, mai ales, în cea viitoare.

cunoștința se va face nelucrătoare.

9 Căci în parte cunoaștem și în parte proorocim.

10 Iar când va veni sfârșitul, atunci cea din parte se va strica.

Aici, cu dreptate s-ar nedumeri cineva, căci, dacă cunoștința are să înceteze și are să se strice – precum zice fericitul Pavel – atunci cum o să petrecem fără cunoștință veacul viitor? Spre dezlegarea nedumeririi, răspundem că Pavel zice aici că în veacul acela are să înceteze cunoștința cea nedesăvârșită, aceea „din parte”, când va veni cunoștința cea desăvârșită, întru viitoarea viață. Căci atunci nu vom cunoaște numai cât știm acum, ci mult mai multe și mai cu desăvârșire. Precum, de pildă, acum știm că Dumnezeu este pretutindeni, dar cum este pretutindeni nu știm; sau, acum știm că Fecioara a născut, dar nu știm în ce chip a născut. Iar atunci, în viitoarea viață, avem să cunoaștem despre acestea ceva mai mult, cât ne este de folos.²⁷³

11 Când eram prunc,

Fiindcă, mai sus, a zis că atunci când va veni „cea desăvârșită” se strică și încetează „cea din parte”, Pavel aduce acum la aceasta și pildă, cu care arată

²⁷³ Dumnezeuiescul Hrisostom zice că, deși avea atât de multă cunoștință a duhovniceștilor și dumnezeieștilor lucrări câtă nu a avut cândva vreun alt om, Pavel cugeta însă smerit și nu se înălța pentru cunoștința aceasta: „Căci – zice – aștia era întru dînsul cunoștința, cât întru nici unul din oamenii ce s-au născut cîndva, dar întru însăși aceasta se smereste și de aceea zice: «din parte cunoaștem și din parte proorocim»” (cuvîntul V la Apostolul Pavel). Iar marele Vasile zice că „aceasta, adică cunoștința față către față și desăvârșită a fost făgăduită celor vrednici în viitorul veac. Iar acum – măcar Pavel de ar fi cineva, măcar Petru – vede cu adevărat, și nu se rătăcește, nici nu se nălucește, dar «ca prin oglindă și ca prin ghicitură». Și, primind cu mulțumire acum cunoștința «din parte», o așteaptă cu bucurie pe «cea desăvârșită» întru veacul viitor. Apostolul Pavel ne încredințează de aceasta închipuind cuvîntul și zicînd așa: Cînd eram prunc, învățam literele începutului cuvintelor lui Dumnezeu, și grăiam și socoteam ca un prunc. Iar de cînd m-am făcut bărbat și mă silesc a ajunge la măsura «vrstei plinirii lui Hristos» am lăsat cele ale pruncului, și aștia sporire am întru înțelegerea celor dumnezeiești, încît cunoștința slujirii iudaice o socotesc mișcare de minte pruncească, și potrivită bărbatului desăvârșit cunoștința din evanghelia tuturor. Tot așa, întru asemănarea cunoștinței ce se va descoperi celor vrednici în veacul viitor, seamănă și ceea ce pare acum deplin întru cunoștință ca fiind ceva atât de puțin zărit, spre deosebire de cunoștința față către față, încît pare a vedea «ca prin oglindă și prin ghicitură»” (*Cuvînt despre credință*, în cele ascetice). (n. aut.)

cîtă osebire e între cunoștința veacului acestuia și cea a veacului viitor. Căci – zice – acum, în viața aceasta, sîntem ca niște prunci neîmpliniți, iar atunci ne vom face bărbați împliniți.

ca un prunc grăiam,

Aici, a zis „grăiam” pentru darul grăirii în limbi, întru care se făleau Corinteni.

ca un prunc cugetam,

Aici, a zis „cugetam” pentru darul proorociei, fiindcă aceasta se lucrează cu mintea și cu cugetarea minții.

ca un prunc socoteam.

Aici, a zis „socoteam” pentru darul cunoștinței.

Iar cînd m-am făcut bărbat, am lepădat cele ale pruncului.

Zice: Așa cum, cînd m-am făcut bărbat desăvîrșit, au încetat toate însușirile pe care le aveam ca prunc, tot astfel și în veacul viitor, cînd am să primesc cunoștință mai înaltă și minte mai bărbătească și mai desăvîrșită, va înceta neîmplinita și puțină cunoștință pe care o aveam aici, care se aseamnă cu aceea a pruncilor.

12 Căci acum vedem ca prin oglindă și în ghicitură,

Aici, Apostolul descoperă mai curat pilda despre prunc pe care a adus-o mai sus. Și arată că cunoștința pe care o avem acum, în viața aceasta, este puțină și întunecată, iar aceea care va veni mai descoperită și mai curată, așa cum privirea soarelui cu ochii, fără mijlocire, este mai curată decît aceea ce se face prin oglindă.²⁷⁴ Dar, fiindcă soarele se vede în oglindă mai închipuit, Pa-

²⁷⁴ Frumos și bine a scris condeiul retoric al dumnezeiescului Grigorie al Nyssei chipul în care îl văd întru sine-și pe Dumnezeu, „ca prin oglindă”, cei curați cu inima, zicînd așa: „Cel ce se privește pe sine vede întru sine ceea ce dorește, și așa se face «fericit cel curat cu inima». Căci, privind întru însăși curăția, întru icoană curată vede înfiul chip [dumnezeirea]. Căci – precum cei ce privesc soarele în oglindă nu-l văd cu nimic mai puțin în strălucirea oglinzii decît cei ce privesc la însuși discul soarelui – tot așa și voi, chiar dacă slăbiți către înțelegerea [vederea cu mintea] luminii, dacă vă veți întoarce către darul chipului celui întipărit din început întru voi [«chipul lui Dumnezeu», după care sîntem făcuți], veți avea întru sine-vă

vel a adăugat și zicerea „prin ghicitoră”, ca să arate că cunoștința de acum este mult mai nedesăvârșită și prea-puțină față de aceea ce va fi, căci „ghicitoră” numește un cuvânt nedescoperit și întunecat.

iar atunci față către față.

Pavel nu zice aceasta pentru că Dumnezeu ar avea față, ci ca să arate cunoștința lui Dumnezeu cea fără mijlocire și fără perdea.

*Acum cunosc din parte, iar atunci voi cunoaște
precum am și fost cunoscut.*

Dumnezeiescul Apostol doboară mândria Corintenilor în chip îndoit. Întîi, arată că cunoștința pe care o avem acum, în lumea aceasta, e „din parte”, nedesăvârșită.²⁷⁵ Apoi, spune că nici această cunoștință nedesăvârșită de acum

ceea ce căutați. Căci Dumnezeirea este curăție, nepătimire și înstrăinare de tot răul” (cuvîntul VI la „fericiri”, în tomul I).

Și dumnezeiescul Calist, cel cu prea-înaltă minte, arată cum Îl văd pe Dumnezeu în viața aceasta cei văzători cu mintea, punînd înainte această zicere apostolească și zicînd: „Între cele ce sînt și se fac de față, cei văzători cu mintea privesc «ca în oglindă și în ghicitoră» așezarea celor fiitoare [«care sînt», «veșnice», n. m.] și a celor ce se vor face. Căci – precum oglinda nu arată grosimea lucrului răsfrînt într-însa, dar nici nu este cu totul nimic ceea ce arată, ea înfățișînd chip de prea-învederat lucru, încît oricine iubește adevărul va mărturisi că ceea ce se vede în oglindă este – tot așa cu adevărat și cele ce sînt și cele ce se fac nu arată grosimea, [...] însă arată fără de îndoială chipuri de lucruri adevărate celor ce au primit putere de a privi și a povățui fără greș către însuși adevărul (capitolul 59 din manuscrisele cele în urmă aflate).

Iar Marele Grigorie al Tesalonicului tilcuiește privirea în oglindă așa: „Cei curați cu inima Îl văd pe Dumnezeu, după nemincinoasa zicere a Domnului: «Fericiti cei curați...». Și – după Teologul Ioan – Dumnezeu, Care e lumină, Se înfățișează și Se sălășluiește întru cei ce Îl iubesc și sînt iubiți de El, după adevărata Sa făgăduință. Deci Dumnezeu Se înfățișează pe Sine-Și în mintea cea curată ca într-o oglindă, rămîind însă nevăzut după ființă. Căci așa este privirea în oglindă: se vede cu adevărat cel din oglindă, dar nu se vede față către față, fiind cu neputință a vedea desăvârșit pe cineva răsfrînt în oglindă și, totodată, pe însuși omul acela. Astfel, în viața aceasta de acum, Dumnezeu Se vede «ca în oglindă» întru cei ce s-au curățit cu dragostea de El, iar în cealaltă viață Se va arăta «față către față», după Apostol” (cuvîntul I la intrarea în biserică).

Iar Teodorit filcuiește zicerea aceasta așa: „Apostolul zice că acestea de acum sînt umbră a celor ce vor fi. Căci acum vedem chipul învierii întru Sfîntul Botez, iar atunci vom vedea însăși învierea; aici vedem simbolurile stăpînescului trup, iar acolo Îl vom vedea pe Însuși Stăpînul, căci aceasta înseamnă zicerea „față către față”. Vom vedea însă nu firea Lui cea neprivită și nearătată nimănu, ci pe aceea luată dintre noi [«omenească», n. m.]” (n. aut.)

²⁷⁵ Despre aceasta, Teologul Grigorie zice: „Îl ascultăm pe Pavel zicînd că «din parte cunoaștem și din parte proorocim», acestea și cele ca acestea fiind mărturisite de cel care nu era prost [„simplu”, n. m.] cu știința. Și de aceea toată cunoștința aceasta nu e nimic mai mult

nu o avem de la noi, căci zice: Nu eu L-am cunoscut pe Dumnezeu, ci Dumnezeu m-a cunoscut și a alergat după mine. Tot astfel, în cealaltă viață, și eu Îl voi cunoaște pe Dumnezeu și voi alerga după Dînsul mai mult decît L-am cunoscut și am alergat după El acum. Așa se întîmplă de pildă și cu cel ce șade în întuneric: pînă ce nu vede soarele, nu aleargă după frumusețea razei lui, ci raza îi arată frumusețea sa, cînd îl luminează; iar după ce va vedea și va primi acela raza soarelui în ochii săi, atunci aleargă și el după lumină. Așadar, aceasta însemnează zicerea „precum am și fost cunoscut”. Nu că Îl vom cunoaște fără schimbare pe Dumnezeu, precum ne-a cunoscut Dumnezeu, ci că, precum a alergat Dumnezeu în urma noastră și ne-a apropiat de Sine-Și, așa și noi vom dori atunci să ne apropiem de El.²⁷⁶ Și, ca să luminez zicerea aceasta, voi da o pildă. Să zicem că cineva ar afla un prunc de bun neam și frumos la față aruncat în drum. Și l-ar lua să-l hrănească, crescîndu-l cu bună creștere, iar apoi l-ar îmbogăți cu bogăție și l-ar băga în curțile împărătești. Copilul acela, cît este prunc, nu simte nici una din binefacerile acestea și nu cunoaște iubirea de oameni pe care a arătat-o către el omul acela. Iar cînd se va face bărbat și va ajunge în cunoștință desăvîrșită, atunci va cunoaște binefacerea lui și-l va iubi după cum se cuvine. La fel și noi, care în viața aceasta nu am cunoscut frumusețea și slava Făcătorului de bine și Ziditorului nostru Dumnezeu, o vom cunoaște atunci, după puțința omenească, și ne vom apropia și-L vom iubi.²⁷⁷ De aceea, și Teodorit zice că acest „am fost cunoscut” e în loc de: „m-am apropiat”.

decît «ogîndă» și «ghicitură», fiind alcătuită din mici închipuiri ale adevărului” (*Cuvîntul al doilea despre teologie*).

Iar dumnezeiescul Maxim se nedumerește pentru că Pavel zice aici că „din parte” cunoaște, în vreme ce Evanghelistul Ioan spune că a văzut „slava Lui Hristos, slavă ca a Unuia Născut de la Tatăl, plin de dar și de adevăr”. Apoi, dezlegînd nedumerirea, zice: „Sfîntul Pavel spune că are «din parte» cunoștința Dumnezeu-Cuvîntului, Care e cunoscut numai din lucrări, cunoștința Lui după ființă și după ipostas fiind necunoscută și oamenilor, și tuturor îngerilor. Iar Ioan Evanghelistul, fiind învățat desăvîrșit despre înomenirea Dumnezeu-Cuvîntului, zice că a văzut «slava Cuvîntului celui întrupat», adică pricina și scopul după care Dumnezeu S-a făcut om. Și spune că L-a văzut «plin de dar și de adevăr», însă Cel Unul Născut nu era «plin de dar» după dumnezeire, ca Dumnezeu fiind de o ființă cu Tatăl, ci după firea noastră omenească, pe care a luat-o prin iconomie pentru noi, cei ce avem trebuință de dar” (capitolul 77 din suta a doua a celor teologice). (n. aut.)

²⁷⁶ Întru un glas filcuiește zicerea aceasta și Fotie, zicînd: „Atunci Îl voi cunoaște și Îl voi dori pe Dumnezeu așa cum m-a cunoscut El acum. Căci noi nu L-am cunoscut pe El cu adevărat, iar El ne-a cunoscut și ne-a tras către Sine-Și. Iar atunci Îl vom cunoaște și vom alerga către El, dobîndind mai multă foame de dulceața Lui.” (n. aut.)

²⁷⁷ Iar Teologul Grigorie zice că, încă în viața aceasta, cei ce au ajuns la marginea nepătimirii și a curăției Îl cunosc pe Dumnezeu precum au fost cunoscuți și ei de Dînsul, prin dumnezeiască răpire, strălucire și unire mai presus de minte. Rareori însă, cînd ei ajung mai

**13 Iar acum rămîn credința, nădejdea, dragostea, acestea trei;
și cea mai mare din acestea este dragostea.**

Acum – zice – lucrează darul vorbirii în limbi, al proorociei și al cunoștinței, cu toate că întunecat. Dar, după ce credința se va lăși în lume, atunci toate acestea vor înceta, ca niște lucruri de prisos. Însă credința, nădejdea și dragostea au să lucreze și mai departe, fiindcă acestea sînt mai statornice decît vorbirea în limbi, proorociile și cunoștința. Căci, cu cuvîntul „iar acum rămîn”, arată stăruirea acestor trei fapte bune teologice. Iar din acestea trei, cea mai mare – zice – este dragostea, fiindcă cele două, credința și nădejdea, rămîn numai întru acest veac, nu și întru cel viitor, iar dragostea are să rămînă să lucreze întru tot nemărginitul veac viitor.²⁷⁸ (Vezi și tîlcuirea la capitolul cinci, stihul opt, al epistolei întîi către Tesaloniceni.)

presus de fire. [...] Vezi și subînsemnarea zicerii „iar acum, cunoscîndu-L pe Dumnezeu și, mai ales, cunoscîndu-vă de Dumnezeu (*Galateni* 4:9), ca să te înveți că îndoită este cunoștința întru Dumnezeu. (n. aut.)

²⁷⁸ Înalt și străbătător tîlcuiește Grigorie al Nysssei zicerea aceasta a Apostolului, zicînd: „Cînd va veni ceea ce se nădăduiește, toate celelalte încetînd, lucrarea dragostei va rămîne [...]. De aceea și merge mai departe decît isprăvile faptei bune sau decît poruncile *Legii*. Astfel, dacă sufletul ar ajunge cîndva să aibă dragoste, le va avea negreșit și pe celelalte, fiindcă ar cîștiga plinirea tuturor. Și se pare că întru dragoste se păzește chiar însușirea fericirii dumnezeiești. [...] Și lucrarea dragostei nu are hotar, fiindcă nu se poate ajunge la vreo margine a binelui, ca, împreună cu acesta, să se sfîrșească și dragostea. Că numai răului, care e potrivnicul binelui, i se pune margine, firea binelui fiind neprimitoare de rău și sporind înainte către nemărginire” (*Cuvînt despre suflet*).

Teodorit zice și el: „A arătat că vor înceta darurile și numai dragostea va rămîne, căci credința va fi de prisos în viitoarea viață, în care lucrurile se vor arăta învederat. Căci, dacă «credința este adevărarea celor nădăduite, dovedirea celor nevăzute» (*Evrei* 11:1), înseamnă că nu mai e nevoie de credință cînd acele lucruri se arată. Tot așa, acolo e de prisos și nădejdea, căci «nădejdea care se vede nu mai e nădejde. Cum ar nădădui cineva ceea ce vede?» (*Romani* 8:24). Iar dragostea are acolo mai multă stăpînire, căci, încetînd patimile și trupurile făcîndu-se nesticăcioase, sufletele nu mai aleg acum unele iar apoi altele.” (n. aut.)

CAPITOLUL XIV

1 Vînați dragostea!

Fiindcă a dovedit mai sus că dragostea este mare faptă bună – rămînînd și în veacul acesta, și în cel viitor – Apostolul îi îndeamnă acum pe Creștini către aceasta. Și nu zice: Urmați dragostea – o fraților! – ci: „vînați dragostea”, cu aceste cuvinte cerîndu-le să arate silință și sîrguință covîrșitoare întru cîștigarea dragostei: Zice: Fraților, dragostea a fugit de la voi, și de aceea aveți nevoie să alergați mult ca să o ajungeți.

Rîvniți însă cele duhovnicești, iar mai ales să proorociți!

Ca să nu socotească cei din Corint că a înălțat și a mărit dragostea ca să stingă și să defaime celelalte daruri, Apostolul urmează zicînd: Rîvniți, fraților, darurile duhovnicești, iar mai cu osebire darul proorociei!²⁷⁹ Și zice aceasta ca să arate darul grăirii în limbi mai înjosit, fiindcă întru acela se mîndreau ei.

2 Căci cel ce grăiește în limbi nu vorbește oamenilor, ci lui Dumnezeu; și nimeni nu-l înțelege, fiindcă el, în Duh, grăiește taine.

3 Iar cel ce proorocește, grăiește oamenilor spre zidire, îndemnare și mîngîiere.

Aici, Pavel cumpănește limbile cu proorocia și arată că acestea nu sînt cu totul netrebnice și nefolositoare, dar nici folositoare de sine. Căci cel ce are darul limbilor „nu vorbește cu oamenii, ci cu Dumnezeu”, adică nu spune cuvinte arătate și lesne de înțeles oamenilor, ci, cu darul Sfîntului Duh, grăiește lucruri tainice și cu anevoie de înțeles celor ce aud, care din pricina aceasta nici nu se folosesc.²⁸⁰ De aceea, cel ce grăiește în limbi, pentru că o face prin

²⁷⁹ Fotie tălcuiește aceasta așa: „Apostolul zice: Să nu părăsiți nici restul darurilor, căci dragostea este mai mare și trebuie să o vînați, dar nu se cuvine a le lăsa pentru ea pe celelalte, mai ales darul proorociei.” (n. aut.)

²⁸⁰ Tălcuind aceasta, Teodorit zice: „Două lucruri face aici Apostolul: mustră fala Corintenilor și învață la ce folosește darul limbilor. Fiindcă darul limbilor s-a dat propovăduitorilor evangheliei din pricina felurii limbilor neamurilor către care propovăduiau. Pentru ca, vorbind de pildă în limba evreiască, să-i întoarcă la credință pe Evrei; ori, vorbind în limba persană, să-i întoarcă pe Persani; ori, vorbind în limba Romanilor și Egiptenilor, să-i întoarcă pe Romani și pe Egipteni. Deci era de prisos ca aceia din Corint să vorbească în limba Evreilor, a Perșilor, a Romanilor sau a Egiptenilor, de vreme ce în Corint nu era nici un Iudeu, Pers, Roman sau Egiptean care să audă și să vină la credința lui Hristos. De aceea a și zis Apostolul că, grăind în limbi, Corintenii nu vorbesc cu oamenii, ci cu Dumnezeu, fiindcă

Sfântul Duh, are mare lucru și dar; iar pentru că nu-i folosește pe oameni, este mai prejos decât cel ce proorocește. Fiindcă proorocia, lucrându-se tot din Duhul Sfânt, este și folositoare, căci îi zidește și îi întărește în credință și în fapta bună pe cei neîntăriți, îi îndeamnă și îi cheamă pe cei trândavi și leneși și îi mîngîie pe cei puțini cu sufletul și mîhniți. Căci totdeauna și pretutindeni dumnezeiescul Pavel spune că cel mai mare dar este acela care se arată mai folositor.

***4 Cel ce grăiește într-o limbă străină pe sine-și se zidește,
iar cel ce proorocește zidește Biserica.***

Mulți grăiau în vremea aceea în limbi osebite, însă nu aveau și darul de a le tălmăci altora. Deci aceștia se foloseau doar pe sine-și, nu și pe alții; iar cel ce proorocea îi folosea pe toți cei ce-l auzeau. Pentru că – după Teodorit – aceștia, văzînd că, prin proorocie, li se descoperă cugetările și se arată cele făcute de dînșii în ascuns, luau mare îndreptare și folos. Deci cîtă osebire este între a-l folosi cineva numai pe unul față de a folosi o Biserică întreagă, atîta este și între darul limbilor și darul proorociei.

5 Voiesc ca să grăiți toți în limbi străine, însă mai mult să proorociți.

Fiindcă mulți grăiau în felurite limbi între Corinteni, ca să nu pară că nîmi-cește darul acela din zavistie, Pavel zice: Voiesc să grăiți toți în limbi – nu unul, sau doi sau trei – dar mai mult vreau să proorociți toți, ca mai mult să folosiți.

***Căci mai mare este cel ce proorocește decât cel ce grăiește în limbi,
afară numai dacă le tălmăcește, ca Biserica să ia zidire.***

Zice: Cel ce proorocește este mai mare decât acela care doar grăiește în limbi felurite, dar nu știe să le tălmăcească. Dacă însă va și ști să tălmăcească cele grăite, el este asemenea proorocului, pentru că și el zidește Biserica și o întărește întru fapta bună, ca și proorocul, tîlcuind și descoperind cele pe care le grăiește nedescoperit în limbi. Însă tîlcuirea era dar al Sfântului Duh care unora se da, iar altora nu.

***6 Iar acum, fraților, de aș veni la voi grăind în limbi,
cu ce v-aș folosi dacă nu aș grăi vouă în descoperire,
sau în cunoștință, sau în proorocie sau în învățătură?***

în Corint nu erau străini care să-i audă. Însă, ca să nu spună cineva că darul limbilor era zadarnic și de prisos, a adăugat că «acel ce grăiește cu limba, cu Duhul grăiește taine». (n. aut.)

Voiți – zice – să cunoașteți cât de nefolositoare e vorbirea în limbi, dacă nu este tălmăcită și descoperită? Înțelegeți din aceasta: de pildă, dacă eu – Pavel, învățătorul vostru – aș veni la voi și aș grăi în felurite limbi, negreșit nici un folos nu v-aș aduce vouă, celor ce ați ascultat, decît dacă v-aș grăi vreo noimă tainică prin descoperirea Sfîntului Duh, precum obișnuiesc a face cei ce se învrednicesc de descoperirea dumnezeiască a înțelegerilor pe care le au ceilalți în inimile lor. Sau dacă v-aș grăi „întru cunoștință”, precum fac cei ce au cunoștință și tălmăcesc tainele lui Dumnezeu celor ce aud. Sau dacă v-aș grăi „întru proorocie”, precum grăiesc cei ce au darul proorociei și vorbesc despre cele trecute, despre cele ale vremii de față²⁸¹, sau despre cele viitoare, căci proorocia este mai cuprinzătoare decît descoperirea. Sau dacă v-aș grăi „întru învățătură”, adică cu cuvînt învățătoresc, cînd se vorbește despre fapta bună și despre dogme. [...]

7 Căci, precum cele neînsuflețite care dau sunet, fie fluier, fie chitară, de nu vor da osebite sunetelor, cum se va cunoaște ce este din fluier și ce este din chitară?

Și ce să spun – zice – că nouă, oamenilor, ne este nefolositor cuvîntul cel nedescoperit și întunecat, și folositor cel descoperit și curat? Căci înseși organele cele neînsuflețite, fluierul și lăuta – de nu ar avea „osebite”, adică deslășire și descoperire a glasurilor, ci ar fi amestecate și nedeslășite – negreșit nu s-ar cunoaște care e cîntarea fluierului și care a lăutei sau chitarei, și acestea nu ar mai pricinui bucurie și dulceață celor ce ascultă.

8 Căci, dacă trîmbița ar da glas nearătat, cine s-ar găti la război?

De la organele [„instrumentele”, n. m.] îndulcitoare și de prisos, acum a venit la cele mai de nevoie. Și zice că, dacă obșteasca trîmbiță nu va arăta lup-tătorilor cu glasul său gătirea de oaste, ci ar da un sunet nelămurit, care ostaș ar asculta și s-ar găti spre război? Negreșit, nici unul! – și de aceea glasul ei nu ar fi de nici un folos. Iar dacă trîmbița arată gătirea de război, atunci și ostașii se gătesc a se bate și astfel se folosesc de glasul ei. [...]

²⁸¹ Însemnează că, după unii Părinți, descoperirea celor de față nu se numește chiar „proorocie”, ci „străvedere”, atunci cînd cineva vede cu duhul străvederii cele ce se fac în loc depărtat sau noime ascunse întru adîncul inimii, și vorbește despre ele. Apoi, descoperirea celor ce au să se facă după puțină vreme se numește „menire”, iar „proorocie” aceea a lucrurilor ce vor fi după mulți ani. Iar Apostolul, la stihul 25, zice că însușirea proorociei este a cunoaște cele ascunse ale inimii. (n. aut.)

**9 Așa și voi, dacă nu veți da prin vorbirea în limbi cuvânt
bine-însemnător, cum se va cunoaște ce ați grăit?
Veți fi ca și cum ați grăi în vânt!**

Și – ca să nu zică Corinteni: Și ce ni se potrivește nouă pilda fluierului și a trâmbiței, fericite Pavele? – Apostolul zice: Și voi, avînd darul limbilor, dacă nu dați glas curat și arătat, atunci grăiți în deșert și fără folos, fiindcă nimeni nu înțelege ce ziceți. Căci totul este ca darul pe care-l aveți să se facă spre folosul celorlalți.

Dar cineva ar zice: Dacă darul vorbirii în limbi era nefolositor, atunci pentru ce se da? Răspundem că de darul acesta se folosea numai cel care-l avea, iar pentru a fi de folos tuturor, trebuia ca acela fie să ceară de la Dumnezeu, cu viață îmbunătățită, să primească și darul de a tălmăci limbile pe care le grăia, fie să meargă la altul care avea darul tălmăcirii limbilor și să-l roage să tălmăcească ceea ce grăia el. De aceea zice Pavel acestea, ca să-i unească unul cu altul și să nu socotească acei ce grăiau în limbi că nu au trebuință de altul, ci să-i ia cu ei și pe cei ce puteau să tălmăcească ce vorbeau ei în alte limbi, pentru că atunci se făcea mai folositor darul limbilor.

**10 Atît de multe neamuri de glasuri sînt în lume,
și nici unul dintr-însele nu e neglasnic.**

Adică: Atîtea glasuri și limbi s-au întîmplat a fi în lume: a Evreilor, a Elinilor, a Sciților, a Indienilor, a Perșilor și ale altor neamuri. Și toate semînțiile – zice – grăiesc în limba lor și arată o înțelegere oarecare, fiindcă limbile lor nu sînt „neglasnice”, adică fără înțeles, ci sînt însemnătoare și arătătoare de lucruri și de înțelegeri, mai ales la cei de un neam și de o limbă cu dînsii.

**11 Deci, dacă nu voi ști puterea glasului, voi fi varvar
pentru cel ce grăiește, și cel ce grăiește varvar pentru mine.**

Dacă – zice – nu voi cunoaște puterea vreunui glas (limbă), să zicem al Elinilor sau al Indienilor, cu adevărat mi se va părea că cel ce grăiește elinește sau indienește este varvar, că adică grăiește fără minte cuvinte ce nu au înțeles. La fel și eu, care – să zicem – grăiesc evreiește, voi părea aceluia ce vorbește elinește sau indienește că sînt varvar și că rostesc cuvinte lipsite de înțeles și fără minte. Și aceasta se întîmplă nu pentru că limbile pe care le grăim noi sînt rele, ci pentru că nici aceia nu înțeleg limba mea evreiască, nici eu nu înțeleg limba elinească ori indienească pe care o grăiesc ei.

12 Așa și voi, fiindcă sînteți rîvnitori de duhuri [daruri duhovnicești, n. m.], căutați să prisosiți [întru ele, n. m.] spre zidirea Bisericii!

Unii fac stare la zicerea „așa și voi”, și o filcuiesc astfel: Tot așa și voi, fiindcă vorbiți în limbi, nedescoperite și neînțelese, păreți celor ce vă aud că sînteți varvari și că grați nebunește. Apoi, citesc ca de la început, adică: „Fiindcă sînteți rîvnitori...” Iar fericitul Ioan Hrisostomul a citit zicerea unită: Și – zice – fiindcă rîvniți și iubiți darurile duhovnicești, atunci și eu, Pavel, vreau aceasta și o laud, precum am zis mai înainte. Însă căutați să prisosiți [întru daruri, n. m.] spre zidirea și folosul Bisericii! Căci, nu numai că nu vă opresc a grăi în limbi, dar și voiesc să prisosiți întru acestea, numai să le folosiți spre folosul obștesc al fraților voștri!

13 De aceea, cel ce grăiește în limbi să se roage să și tîlmăcească!

Aici, Apostolul le spune Corintenilor chipul în care darul limbilor s-ar face spre folosul multora. Și zice: Cel ce grăiește în limbi străine să se roage ca să ia dar de la Dumnezeu pentru a le și tîlmăci. Deci cu această arată că ei înșiși erau pricinuitorii faptului că nu aveau darul tîlmăcirii limbilor, fiindcă nu-l cereau de la Dumnezeu.

14 Căci, de mă rog cu limba, duhul meu se roagă, dar mintea mea este neroditoare.

În vremea veche, erau Creștini care primeau dar de rugăciune în limbi străine și grăiau – să zicem – în persană sau latină, dar mintea lor nu știa ce grăia gura.²⁸² Deci – zice Pavel – „duhul meu, adică darul duhovnicesc care mișcă limba mea, se roagă, dar mintea mea rămîne neroditoare”, fiindcă nu

²⁸² Fotie zice că acest „mă rog” înseamnă aici a grăi ceva bine spre folos, fiindcă rugăciunea este cuvînt. Deci Apostolul zice: Dacă grăiesc [în limbi], dar nu tîlmăcesc celor ce aud, „duhul meu se roagă”, adică dobîndesc binele acela pe care îl spun și mă folosesc, dar numai pe sine-mi, iar altul nu se folosește. De aceea, și mintea – care este parte a sufletului mai presus de minie, de poftă și de celelalte puteri sufletești, și care iubește folosul – rămîne neroditoare de folosul aproapelui.

Aproape aceeași filcuire cu a sfințitului Fotie face și Marele Vasilie, zicînd: „Căci, dacă graiurile rugăciunii vor fi necunoscute celor ce se află de față, mintea celui ce se roagă este neroditoare, fiindcă nimeni nu se folosește. Iar cînd cei de față înțeleg rugăciunea și astfel se pot folosi de ea, atunci cel ce se roagă are ca rod îmbunătățirea acelor care se folosesc (ascultînd). La fel se întîmplă cu orice glăsuire a graiurilor lui Dumnezeu, căci scris este: «ci numai dacă este vreun cuvînt bun spre zidirea credinței» (Efeseni, 4:29)” (hotărîrea 278 pe scurt). Mai aceleași le spune și Teodorit filcuind zicerea aceasta. (n. aut.)

înțelege nimic din cele ce zic. Vezi așadar cum, mergînd înainte după rînduială, Pavel a arătat că cei ce numai grăiește în osebite limbi este netrebnic și nefolositor nu numai altora, ci și lui însuși.

Așa a fălcuit zicerea aceasta Sfîntul Ioan Hrisostomul. Iar unii (marele Vasilie și Fotie, precum am zis mai înainte) o fălcuiesc astfel: Dacă grăiesc – zic ei – în limbi felurite, dar nu le tălmăcesc, „duhul meu”, adică sufletul meu, se folosește, iar „mîntea mea este neroditoare” fiindcă nu folosește și pe alții. Cei ce fălcuiesc zicerea într-acest chip s-au temut de birfirea ereticului Montan, al cărui eres zicea că Proorocii, fiind stăpîniți de Duhul Sfînt, rosteau cuvinte, dar nu înțelegeau ce grăiesc. Însă birfirea aceasta nu are loc aici și nu se cuvine a se teme cineva de dînsa, fiindcă nu despre Prooroci a spus Apostolul că nu înțeleg ceea ce zic, ci despre cei ce grăiesc în limbi osebite, și nici despre aceștia toți, ci numai despre unii.²⁸³

15 Ce este așadar? Mă voi ruga cu duhul, dar mă voi ruga și cu mîntea; voi cînta cu duhul, dar voi cînta și cu mîntea.

Deci – zice – ce este mai de folos și ce se cuvine a cere cineva de la Dumnezeu? A se ruga „cu duhul”, anume cu darul cel duhovnicesc, dar și „cu mîntea”, adică a înțelege cu gîndul cele spuse și a le tălmăci celorlalți; de asemenea, a cînta cu duhovnicescul dar ce i s-a dat, dar și a înțelege cu mîntea cele ce cîntă și a le tălmăci și celorlalți.²⁸⁴

16 Fiindcă, dacă vei binecuvînta cu duhul, cum va răspunde „amin” la mulțumirea ta cel ce plinește locul celui de rînd, cîtă vreme el nu știe ce zici?

Cînd tu, Creștine, cînti și binecuvîntezi pe Dumnezeu „cu duhul”, adică cu duhovnicescul dar ce îl ai, într-o limbă necunoscută celor ce aud, cum va zice „amin” după rugăciunea ta cel ce „plinește locul celui de rînd”, mireanul adică? De pildă, cînd vei zice fără înțelegere și cu altă limbă către Dumnezeu: „Bine ești cuvîntat, Doamne, în veacul veacului!”, cum va răspunde „amin” la această zicere obișnuită mireanul care nu înțelege ce zici? Astfel, el nu se folosește nicidecum de rugăciunea și de mulțumirea ta spusă întru altă limbă.

²⁸³ Vezi și subînsemnarea zicerii: „Știți că, pe cînd erați păgîni, vă duceați la idoli ai cui muți, ca și cum erați trași să vă duceți” (I Corinteni 12:2). (n. aut.)

²⁸⁴ Într-un glas, și Teodorit numește „duh” darul cel duhovnicesc, iar „mîntea” descoperirea și fălcuirea celor zise. Deci Pavel zice că cel ce vorbește cu limbă străină întru rugăciune, ori întru cîntare, ori întru învățătură, se cuvine a înțelege ce zice și a tălmăci spre folosul celor ce-l ascultă, sau să ia pe altul împreună-lucrător ca să tălmăcească. [...] (n. aut.)

17 Căci tu bine-mulțumești, dar celălalt nu se zidește.

Ca să nu pară că necinstește în vreun fel darul vorbirii în limbi, Apostolul zice: Tu, Creștine, bine-mulțumești lui Dumnezeu în limbi străine, dar mulțumirea ta este netrebnică, fiindcă fratele tău ce te aude nu se folosește, neînțelegând ce zici.

18 Mulțumesc Dumnezeului meu că grăiesc în limbi mai mult decît voi toți;

Ca să nu creadă Corinteni că Pavel nimicește darul limbilor pentru că el nu l-ar fi avut, Apostolul le zice că grăiește în limbi mai mult decît ei toți, prin dumnezeiescul Duh.

19 ci în Biserică vreau să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăț și pe alții, decît zeci de mii de cuvinte într-o limbă străină.

Eu, cel ce grăiesc în limbi mai mult decît voi, voiesc și aleg ca în adunarea credincioșilor să grăiesc numai cinci cuvinte, dar „cu mintea mea” – adică înțelegînd cele ce zic și putînd a le filcu, ca să-i folosesc și pe cei ce mă aud – decît să grăiesc nenumărate cuvinte într-o limbă străină pe care nu o pot tălmăci, pentru că atunci folosul rămîne numai la mine și nu trece la ceilalți.

Iar prin aceste „cinci cuvinte” numește în chip alegoric învățătura aceluia dintre învățători care alcătuiește doctoriile potrivite fiecăruia din cele cinci simțuri ale omului.²⁸⁵

20 Fraților, nu fiți copii cu mintea! Ci făceți-vă prunci în privința răutății, iar cu mintea fiți desăvîrșiți!

După ce a arătat care este darul limbilor, Apostolul folosește aici un cuvînt mai certător și-i mustră pe Corinteni ca pe unii ce cugetă copilărește. Căci, cu adevărat, este însușirea copiilor a se mira de lucrurile și darurile mai mici, precum este și grăirea limbilor străine, și a defăima lucrurile și darurile cele

²⁸⁵ Oarecari însă dintre Părinții trezviți au înțeles că aceste „cinci cuvinte” sînt cele care alcătuiesc rugăciunea ce se cugetă în inimă, adică: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă!” – în care „Fiul lui Dumnezeu” și „miluiește-mă” se iau fiecare ca un cuvînt.

Iar Teodorit îl cugetă așa: „M-am învrednicit – zice Pavel – de darul acesta (al limbilor) înaintea voastră, iar prin mine v-ați învrednicit de el și voi. Dar, îngrijindu-mă de folosul celor mulți, cînstesc mai mult învățătura descoperită decît pe cea nedescoperită.” (n. aut.)

mari, precum sînt proorociile, care pentru cei mulți nu arată vreun lucru nou și de mirare. Deci Apostolul îi sfătuiește aici pe Creștinii din Corint și le poruncește să nu se mîndrească și să nu știe nici cît de puțin ce este răutatea, precum nici pruncii nu o știu, din pricina nevinovăției lor. Iar în ce privește mintea, le poruncește să fie „desăvîrșiți”, adică să deslușească și să caute cele mai mari și mai folositoare daruri.²⁸⁶ Căci este „prunc în privința răutății” cel ce nu face rău nici unui om, precum sînt fără răutate pruncii. Iar „desăvîrșit cu mintea” e cel ce, pe lîngă că nu face rău nimănui, îi mai și folosește pe alții; și cel ce nu numai că fuge de răutate, dar face totodată fapta bună și se păzește de a se vătăma sufletește. Zicerea aceasta a lui Pavel este asemenea cu cuvîntul pe care l-a zis Domnul: „Fiți înțelepți ca șerpii și simplii ca porumbelii!” (Matei 10:17).

21 În Lege este scris: „Voi grăi acestui norod în alte limbi și prin buzele altora, și nici așa nu vor asculta de Mine – zice Domnul” (Isaia 27:11).

Aici, Pavel măsoară iarăși grăirea în limbi cu proorocia și arată că aceasta din urmă covîrșește; și cum covîrșește, va zice mai departe.

Și zice că cele scrise la Proorocul Isaia sînt din „Lege”, fiindcă obișnuiește a numi „Lege” toată *Scriptura Veche*. Iar prin zicerea „nici așa nu Mă vor asculta – zice Domnul”, Pavel arată că darul vorbirii în limbi ce s-a dat Apostolilor și Creștinilor vremii aceleia avea putere de a înspăimînta și a trage la credință, dar Evreii și „neamurile” nu au crezut din aceasta, vinovăția fiind deci a celor nesupuși, iar nu a minunii grăirii în limbi. Căci Dumnezeu face

²⁸⁶ De aceea și Isidor Pilusiotul zice prea-frumos despre aceasta: „Unindu-se cu nevinovăția, înțelepciunea împlinește un lucru dumnezeiesc și o prea-desăvîrșită faptă bună. Iar dacă ele se despart, una cade întru răutate, iar cealaltă sfîrșește în nebulie; căci prima se pleacă spre a face rău, iar a doua este plecată spre amăgirea de sine. Și de aceea dumnezeiasca învățătură nu a înfățișat printr-o singură închipuire aceasta, căci întru dobitoacele cele necuvîntătoare nu este înțelepciune unită cu nevinovăție, ci a zis: «Fiți înțelepți ca șerpii și nevinovați ca porumbelii!» Dar nu ca să urmărim viclesugul și mușcătura șarpei (căci Iudeii se înrăutătesc ca șerpii și ca puii de vipere) – fiindcă pilda se ia din parte, altfel nemaifiind pildă, ci asemănare [„comparație”, n. m.] – ci ca să-l lepădăm pe omul cel vechi, adică răutatea, ca pe o piele de șarpe și să păzim credința precum își păzește șarpele capul. [...] Și să avem nevinovăția porumbelului, dar nu urmînd nesocotinței aceluia (căci Efraim este muștrat zicîndu-se că e «ca un porumbel nepriceput și neștiutor», *Osie 7:11*), ci simplității și nerăutății lui” (*Epistola 175 către Martinian*). Vezi și zicerea „vă vreau însă a fi înțelepți spre bine și proști [nevinovați, n. m.] spre rău.” (*Romani 16:19*). Tilcuind aceasta, zice și Teodorit: „Fraților, nu întoarceți rînduiala pe dos! Să nu rîvniți nici neîntregimea minții copiilor, ci nerăutatea lor; nici să aveți răutatea bărbaților împliniți în vîrstă, ci agerimea minții lor.” (n. aut.)

totdeauna ceea ce este al Său și arată purtarea de grijă ce are pentru mântuirea oamenilor, deși știe că ei nu se vor îndupleca, pentru ca aceia să rămână fără răspuns în ziua Judecății.

22 Așa că vorbirea în limbi este semn nu pentru cei credincioși, ci pentru cei necredincioși;

Zice: A grăi cineva în limbi străine nu este semn și minune celor ce cred, ci necredincioșilor, fiindcă îi înspăimîntă și îi face să se minuneze. Dar aceasta nu îi și învață, nici nu îi folosește, ba de multe ori le este chiar spre vătămare. Căci ei se vatămă auzindu-i pe unii grăind în limbi străine fără a tălmăci, precum însuși Pavel a zis mai înainte că necredincioșii le vor zice aceluia ce vorbesc în limbi că au înnebunit. Cu toate acestea, semnele s-au dat necredincioșilor, pentru că cei credincioși nu au trebuință de semne și de minuni, fiind întăriți în credință.²⁸⁷

iar proorocia nu este pentru necredincioși, ci pentru cei ce cred.

Proorocia – zice – folosește celor credincioși, fiindcă îi catehizează și îi învață, așadar „nu este pentru necredincioși”, adică pentru folosul necredincioșilor. Dar Pavel zice mai jos că, dacă ar prooroci toți și în biserică ar intra

²⁸⁷ Înțeleptul Fotie pune înainte o nedumerire, întrebându-se de ce zice Pavel aici că vorbirea în limbi și celelalte semne nu se fac pentru cei credincioși, ci pentru cei necredincioși, iar Domnul zice dimpotrivă: „Iar celor ce vor crede le vor urma aceste semne” (Mărcu 16:17); și iarăși: „Și nu a făcut (Iisus) acolo (în patria sa, Nazaret) multe minuni, din pricina necredinței lor” (Matei 13:58). Și înțeleptul Fotie dezleagă nedumerirea cu această osebire, zicînd că semnele și minunile sînt nefolositoare și zadarnice atît celor ce cred cu adevărat și nu au nici o îndoială despre taina buneicinstirii de Dumnezeu și a creștinismului, cît și celor ce sînt stăpîniți cu desăvîrșire de necredință și nu vor a fi povățuiți la buna-cinstire de Dumnezeu. Și, dimpotrivă, minunile și semnele – zice – sînt folositoare și ajutătoare aceluia care au fost crescuți și hrăniți întru necredință, dar s-au deșteptat puțin, cîte puțin și își supun cugetările lor buneicinstirii de Dumnezeu. De aceea, Domnul nu cere credință nici de la cei ce totul necredincioși, fiindcă nu o află într-înșii, nici de la cei ce cred în Hristos cu curăție, fiindcă deja a luat-o de la dinșii, ci cere credință de la cei ce s-au mutat de la necinstirea de Dumnezeu la buna-cinstire de Dumnezeu și se chinuiesc a naște credință întru sine-le. Deci celor credincioși nu li se dau semne și minuni, pentru că acestea le sînt de prisos; și nu se dau nici aceluia care nu se strămută din necredință în credință, ci se dau celor de la mijloc, adică aceluia care se mută din necredință la credință, a căror credință trebuie a se desăvîrși. Așadar, cuvintele Apostolului nu sînt împotriva cuvintelor Domnului: fiindcă Domnul, Cel ce face totul pentru mântuirea oamenilor, nu i-a aflat vrednici de minuni pe cei orbiți cu inima; fiind cu totul nesimțitori; și nu face minuni nici celor ce cred cu curăție, care nu au trebuință de ele pentru a crede; ci le face aceluia care încă nu au crezut dar, văzînd semne și minuni, le primesc spre povățuire și se mută la credință (*Amfilohia*). (n. aut.)

un necredincios, acela s-ar folosi. Prin urmare, iată, proorocia este și pentru credincioși, și pentru necredincioși. Căci Apostolul nu a zis că proorocia este nefolositoare celor necredincioși, ci a zis că nu este semn nefolositor, precum e vorbirea în limbi. Așadar, ca să cuprindem totul în scurt, vorbirea în limbi e semn și minune pentru cei necredincioși numai spre a-i face să se minuneze și să se înspăimînte; iar proorocia este trebuincioasă și folositoare afit credincioșilor, cit și necredincioșilor, fiindcă vădește și arată gîndurile lor cele ascunse, deși nu se zice că proorocia este semn și minune pentru cei necredincioși.

**23 Deci – dacă s-ar aduna Biserica toată laolaltă,
și toți ar vorbi în limbi, și ar intra cei de rînd sau necredincioși,
nu vor zice oare că sînteți nebuni?**

Pavel arată cîte puțin că vorbirea în limbi străine nu numai că nu folosește, ci și vatămă, dacă nu este cineva ca să talmăcească. Și zice aceasta pentru ca să doboare mîndria Corintenilor, care se făleau cu grăirea în limbi. Fiindcă ei socoteau că darul acesta îi face a fi lăudați de către necredincioși, iar Pavel dovedește cu totul dimpotrivă, că vorbirea în limbi este spre necinstea și defăimarea lor, căci îi face a fi socotiți de către cei necredincioși nebuni și ieșiți din minți. Dar, ca să nu creadă cineva că această grăire de rău s-ar naște din însuși darul limbilor, Apostolul arată că aceasta va fi spusă de cei fără de minte și de necredincioși. Căci – zice – cei ce spun că vorbitorii în limbi ar fi nebuni sînt „oameni de rînd²⁸⁸ sau necredincioși”, la fel cum erau și aceia care, luîndu-i în rîs, ziceau despre Apostoli că sînt „plini de must”, adică beți (*Faptele Apostolilor* 2:13). Căci cei înțelepți se folosesc și din darul limbilor, precum erau aceia care se minunau de Apostoli atunci cînd ei povesteau mărirea lui Dumnezeu: „Căci s-au spăimîntat – zice – și se minunau, zicînd unii către alții: Au nu toți aceștia care grăiesc sînt Galileeni? Atunci cum îi auzim noi grăind în limbile noastre mărirea lui Dumnezeu?” (*Faptele Apostolilor* 2:7).²⁸⁹

**24 Iar dacă ar prooroci toți și ar intra un necredincios sau un neștiutor,
s-ar vădi de către toți și s-ar judeca de toți;**

²⁸⁸ Iar Teodorit zice că „«oamenii de rînd» a numit aici pe cei neînvățați în credință, adică pe cei ce nu știu taina bunei-cinstiri de Dumnezeu.” (n. aut.)

²⁸⁹ Urmărind filcuirea acestui capitol, nu trebuie să uităm nici o clipă că darul grăirii în limbi străine a încetat de mult, din pricini binecuvîntate, precum a arătat mai sus Cuviosul Nicodim. Să nu credem cumva că vorbirea în limbi a „penticostalilor” este dar dumnezeiesc! Nicidecum! – aceasta e unul din „darurile” pe care diavolul le face celor mîndri, cum au fost și acei eretici protestanți care au dat naștere cumplitei și totodată caraghioasei înșelări a „mişcării cincizecimii”, din care face parte acum și eretici romano-catolici, dar și Creștini ortodocși. (n. m.)

**25 și așa cele ascunse ale inimii lui s-ar face arătate și astfel,
căzînd cu fața la pămînt, el s-ar închina lui Dumnezeu,
vestind că Dumnezeu este întru voi cu adevărat.**

Vezi – o, cititorule! – că proorocia este mai folositoare decît vorbirea în limbi? Pentru că proorocia, arătînd gîndurile cele ascunse și cugetările inimii, îl face pe necredincios să-L cunoască pe Dumnezeu, și să cadă cu fața la pămînt închinîndu-se Lui și să mărturisească: „Dumnezeu Se află întru voi cu adevărat.” Una ca aceasta s-a făcut și cu împăratul Nabucodonosor, căci, descoperindu-i Proorocul Daniil visul lui și tălmăcindu-i vedenia, el s-a îndemnat să zică aceste cuvinte: „Cu adevărat, Dumnezeul vostru este Dumnezeu care descoperă taine!” (*Daniil 2:47*).²⁹⁰ Din cuvintele acestea ale Apostolului, învață-te așadar, iubitele, ce însemna zicerea de mai sus a Apostolului, de la stihul 6 adică: „de aș veni la voi întru descoperire”; căci, iată, de aici se arată că descoperirea este un fel de proorocie. Mai învață-te încă și aceasta, că Duhul Sfînt este Dumnezeu, căci zice: „Dumnezeu este întru voi”, întru cei care proorocesc adică. Cu adevărat, Duhul Sfînt este Cel care arată întru dînșii cele ce or să fie și cele ascunse ale inimii, căci mai sus Pavel a zis că proorociile se fac cu Duhul Sfînt: „iar altuia proorocia, întru același Duh» (*1 Corinteni 12:10*).

**26 Ce este deci, fraților? Cînd vă adunați împreună,
fiecare din voi are psalm, are învățătură, are descoperire,
are limbă, are tălmăcire; toate spre zidire să se facă!**

Deci – zice – ce este de folos și ce se cade a face, fraților? Dacă cineva „are psalm” (căci din vechi erau Creștini care, din darul Sfîntului Duh, alcătuiau psalmi²⁹¹), sau are învățătură (căci se da și dar de învățătură), sau descopere-

²⁹⁰ După Teodorit, așa s-a întîmplat și cînd Apostolul Petru, prin Sfîntul Duh, a arătat furtașagul făcut întru ascuns de Anania și de Safira și, prin muștrare, amîndoi au căzut și au murit, și s-au spăimîntat toți cîți au auzit „și s-a făcut frică mare – zice – întru toată adunarea și asupra tuturor cîți au auzit acestea” (*Faptele Apostolilor 5:11*). Și marele Vasilie zice: „Proorocii văd nu numai cele viitoare, ci și cele neștiute ale vremii lor, precum zice Pavel: «Iar dacă ar prooroci toți și ar intra un necredincios sau un neștiutor, (...) cele ascunse ale inimii lui s-ar face arătate»; precum zice Elisei: «Au doar inima mea nu te-a întovărășit cînd omul acela s-a dat jos din căruță și a venit în întîmpinarea ta?» (*Cartea a patra a împăraților 5:26*). Este însă proorocie și înainte-cunoștință și prin visuri, cum s-a făcut lui Iosif în Egipt și lui Daniil în Babilon. Dar cum de proorocesc Valaam și Caiafa? Fiindcă și aceia aveau ascultători, Caiafa ca arhiereu, iar celălalt ca vrăjitor, dar la aceștia nu a fost curăție a sufletului (...), ci cuvîntul a lucrat într-înșii după iconomie, nu după vrednicia lor” (la începutul tîlcuirii la *Isaia*). (n. aut.)

²⁹¹ [...] Teodorit [...] spune că din psalmii aceștia este și zicerea „Deșteaptă-te cel ce dormi, și scoală-te din morți și te va lumina Hristos” (tîlcuirea acestei ziceri din epistola către Efeseni, capitolul 5, stih 14). (n. aut.)

rire (adică proorocie, de la parte numind întregul), sau are darul vorbirii în limbi (căci Pavel îl pomenește și pe acesta, ca să nu se creadă că darul limbilor este cu totul defăimat și că nu e în rîndul darurilor), sau are darul tălmăcirii limbilor; cei ce au darurile acestea – zic – să le folosească spre zidirea și folosul celorlalți, pentru că aceasta este însușirea Creștinului: a-i zidi și a-i folosi pe frații săi. Dar cum poate a-i folosi cel ce are numai darul limbilor? Poate, dacă se va întovărăși cu cel ce are darul tălmăcirii, uniți împreună și arătînd darul pe care îl au, ei vor fi de folos celorlalți.

***27 Dacă grăiește cineva într-o limbă străină, să fie cîte doi,
sau cel mult trei, și pe rînd să grăiască, iar unul să tălmăcească.***

Zice: Frații mei, nu vă opresc să grăiți în limbi osebite decît numai dacă nu e cineva care să le tălmăcească. Și zice să nu grăiască în limbi toți, pentru a nu se face tulburare și nerînduială, ci „doi sau cel mult trei”. Iar aceia să nu grăiască deodată, ci „pe rînd”, adică: după ce va înceta unul, să înceapă celălalt. Însă numaidecît și neapărat trebuie să fie unul care să tălmăcească ceea ce vor grăi acei doi sau trei.

***28 Iar dacă nu va fi tălmăcitor, să tacă în Biserică și să grăiască
întru sine și lui Dumnezeu.***

Zice: Cînd nu se află tălmăcitor de limbi în Biserică, să tacă cel ce are darul limbilor, ca să nu se arate varvar către cei mulți, pîrînd că grăiește lucruri nepricepute. Iar dacă este atît de iubitor de slavă deșartă încît nu poate răbda să tacă, „să grăiască întru sine și lui Dumnezeu”, adică în liniște, fără glas, încît numai lui Dumnezeu să-I fie auzite cele ce zice, nu și oamenilor. Vezi – o, cititorule! – înțelepciunea purtătorului de Duh Apostol; căci, chiar cînd pare că-i îndeamnă pe Corinteni să grăiască în limbi, în aceeași vreme îi și oprește de la aceasta.

29 Iar proorocii să vorbească doi sau trei, și ceilalți să deslușească.

Am zis mai înainte că, împreună cu adevărații Prooroci ai lui Dumnezeu, erau amestecați și prooroci mincinoși și vrăjitori ai diavolilor, care nu erau cunoscuți. De aceea spune aici Apostolul că pe adevărații Prooroci ai lui Dumnezeu trebuie să-i deslușească ceilalți dacă sînt cu adevărat astfel și nu cumva se ascunde între ei vreun prooroc mincinos sau vrăjitor. Căci era și darul deslușirii – precum am spus mai înainte – cu care se cunoștea cine e prooroc mincinos și cine adevărat. Și poruncește să proorocească doi sau trei Prooroci, nu toți împreună, întîi pentru buna rînduială, și al doilea pentru ca să nu se întîm-

ple a se ascunde printre ei vrăjitori și prooroci mincinoși. (Vezi și subînsemnarea zicerii „unuia i s-a dat proorocia, iar altuia deslușirea duhurilor”, *1 Corinteni* 12:10, fiind de nevoie.)

30 Iar dacă se va descoperi ceva altuia care șade, să tacă cel dintâi.

31 Căci puteți să proorociți toți câte unul, ca toți să învețe și toți să se mîngîie.

Cu aceste cuvinte, Apostolul învață buna rînduială și smerita-cugetare, căci zice: Cînd va insufla Sfîntul Duh altuia în inima lui vreo descoperire și proorocie²⁹², atunci tu, care ai început a grăi, taci! Căci, dacă Duhul Sfînt ar fi voit să mai grăiești tu, nu l-ar fi mișcat pe acela.

²⁹² Cu ce chip se făcea de la Dumnezeu descoperirea, proorocia și insuflarea întru cei vrednici, nimeni nu știe cu amănunțime, fără numai singur Dumnezeu și cei ce erau folosiți de Dumnezeu la cele de acest fel, precum zice Teologul Grigorie [...] în *Al doilea cuvînt teologic*. Iar marele Vasilie îl cuiește oarecum în ce chip se face întru Prooroci glasul de la Dumnezeu, zicînd: „Ce este așadar «glasul Domnului»? Care din două se înțelege: lovirea aerului sau aerul lovit care ajunge pînă la auzul celui către care se îndreaptă glasul? Sau nici una dintre acestea, ci «glasul Domnului» este altceva, o închipuire a părții cîrmuitoare a sufletelor oamenilor cărora Dumnezeu vrea să le facă cunoscut glasul Său? – închipuire ce are analogie cu închipuirile pe care adeseori le avem în vise. După cum nu din lovirea aerului luăm cunoștință în închipuirile din somn de unele cuvinte și sunete și nici nu primim glasul din vis cu auzul, ci acesta este prins de însăși inima noastră, tot așa trebuie să socotim și glasul care le vine Proorocilor de la Dumnezeu”. (în înlcuirea psalmului 28).

Același Sfînt Părinte îl cuiește oarecum în ce chip se făcea arătarea lui Dumnezeu Proorocilor. Și zice că pentru aceasta se cer două lucruri: curăția sufletului și a inimii și luciul, adică netezirea, pe care o are oglinda. Căci – precum chipul omului nu se răsfrînge în omăt, pentru lipsa de netezime a omătului, ci se închipuie în oglinda cea curată, pentru netezirea și luciul oglinzii – tot așa și Dumnezeu se arată celor ce au inimă nu numai curată, dar și netedă, dreaptă și simplă. Și zice așa: „Cum prooroceau sufletele cele curate și străvăzătoare? Făcîndu-se oarecum oglinzi ale dumnezeieștii lucrări, a cărei arătare era curată și nicidecum tulburată de patimile trupului. Căci Sfîntul Duh este de față tuturor, dar nu își arată puterea Sa decît celor curați de patimi; iar la cei cu mintea tulburată de patimile păcatului, nu încă. Fiindcă, pe lîngă curăție, trebuie a se arăta și netezirea așezării celei drept-stătătoare. (...) Căci – precum arătarea fețelor nu se face în toate materiile, ci doar întru cele ce au oarecare lucire și străvedere – tot așa, nici lucrarea Duhului nu se face întru toate sufletele, ci doar întru acelea care nu au nimic strîmb ori sucit. Zăpada este strălucită, dar nu arată închipuirile celor de deasupra ei, fiindcă este aspră, alcătuită din spume înghețate. Laptele este alb, dar nu primește închipuirile, căci și întru acesta sînt oarecari bășicuțe de apă care se topec și neagră închipuire. Tot așa, nepotrivirea vieții nu este prielnică primirii dumnezeieștii lucrări” (la începutul înlcuirii lui Isaia). La aceasta se potrivește și ceea ce zice Sfîntul Ioan Scărarul, că „Dumnezeu Se arată întru simplitate și smerenie” (*Cuvîntul 26, despre deslușire sau dreptă judecată*). Iar marele Vasilie adaugă și acestea: „Deci, cînd sufletul se dă pe sine și către iscusirea faptei bune cu puterea cea mare a iubirii de Dumnezeu, neîncetat păzește întipărită întru sine pomnirea lui Dumnezeu, și în acest chip va face să locuiască oarecum Dumnezeu întru sine. Ast-

Apoi, ca să-l mîngîie și pe cel ce tace, arată că pot prooroci toți, unul după altul, zicînd: Nu te mîhni că ai tăcut, pentru că și tu, și altul, și toți puteți prooroci oșebit cîte unul. Căci – zice – oare darul proorociei se cuprinde numai întru unul? Nu, ci se dă tuturor, ca să se învețe toată Biserica (adunarea Creștinilor) și să ia îndemnarea spre fapta bună din proorocirea tuturor.

32 Și duhul Proorocilor se supune Proorocilor.

Apostolul a zis și acest cuvînt tot spre mîngîierea celui căruia, mai sus, i-a poruncit să tacă atunci cînd altul ar fi pornit de către Sfîntul Duh spre proorocie. Iar înțelegerea cuvîntului este astfel: Creștine, să nu cîrțești – zice – pentru că tu ai tăcut și altul s-a pornit de Duhul Sfînt ca să grăiască. Pentru că – zice – însuși „duhul”, adică darul și lucrarea Sfîntului Duh ce se află întru tine, se supune duhovnicescului dar al celui alt ce s-a pornit să proorocească. Și, dacă „duhul”, adică darul duhovnicesc, se supune, cu mult mai vîrtos ești dator să te supui și să nu cîrțești tu, cel ce ai acest dar duhovnicesc.²⁹³

Unii însă au înțeles zicerea aceasta așa: Vrăjitorii Elinilor, după ce erau porniți din lăuntru de diavoli, nu mai puteau să tacă, chiar dacă ar fi voit. Iar Sfînții Proorocii noștri aveau stăpînire a grăii ori a tăcea. Și aceasta este înțelegerea celor zise aici de Apostol, anume că „duhurile” Proorocilor, adică darurile lor duhovnicești, se supun Proorocilor acestora, care au stăpînire a tăcea ori a nu tăcea. De aceea, ca să nu zică acela ce are darul proorociei: Cum pot să tac, precum îmi poruncești – o fericite Pavele! – de vreme ce grăiesc fiind pornit de Duhul Sfînt?; ca să nu zică aceasta, Apostolul îi răspunde: Cu adevărat, grăiești pornit de duh, dar însuși duhul care te pornește și se supune, și astfel stă în puterea ta a tăcea și nu cîrți în zadar că te pornește Duhul Sfînt.²⁹⁴

33 Căci Dumnezeu nu este al nerînduiei, ci al păcii; precum în toate Bisericile sfinților.²⁹⁵

fel, din puternica privire către Dumnezeu și din iubirea cea negrăită de Dumnezeu, se face vrednic de darul proorociei, Dumnezeu dîndu-i putere dumnezeiască și deschizîndu-i ochii sufletului spre înțelegerea vedențiilor pe care le voiește” (la fel). (n. aut.)

²⁹³ După Teodorit, așa se supunea Iisus al lui Navi lui Moisi, Elisei lui Ilie și mulțimea proorocilor lui Elisei; așa i se supuneau și Apostolului Pavel Timotei, Tit și ceilalți. (n. aut.)

²⁹⁴ Dar aici cu dreptate ar zice cineva: Pentru ce Proorocului Ieremia, care spunea că nu va mai grăi întru numele Domnului, i se ardea din lăuntru inima de lucrarea duhului și nu putea suferi să nu grăiască? „De aceea mi-am zis: Nu voi mai pomeni de El și nu voi mai grăi în numele Lui! Dar, iată, era în inima mea ceva ca un fel de foc aprins, închis în oasele mele, și eu mă sileam să-l înfrînez, și n-am putut” (capitolul 20:9). Răspundem că într-adevăr lucrarea duhului îl ardea pe Ieremia și-l pornea din lăuntru ca să grăiască, dar nu atunci cînd alți Prooroci grăiau și prooroceau cu numele Domnului, precum zice aici Pavel. (n. aut.)

²⁹⁵ Lipsește zicerea „pacea petrece”. (n. aut.)

Cu cuvintele acestea, Pavel arată că și lui Dumnezeu îi este plăcut a tăcea unul când altul se pornește de către Duhul ca să grăiască, zicînd că Dumnezeu nu este Dumnezeu al tulburării și al nerînduiei (care urmează cînd proorocească toți), ci este Dumnezeu al păcii și al buneîrînduiei, și că această pace și bună-rînduială se ține în toate „Bisericiile” (adunările Sfinților, adică ale Creștinilor, căci sînt și împreună-adunări ale Elinilor și ale Evreilor). Așadar – zice – rușinați-vă, Corintenilor, care petreceți afară de pacea și buna rînduială a celorlalte Biserici ale Creștinilor!

34 Femeile voastre să tacă în biserici, căci lor nu le este îngăduit a grăi, ci a se supune, precum zice și Legea.

Fiindcă pe toate le-a rînduit și le-a învățat bine cerescul călător Apostol – și despre vorbirea în limbi, și despre prooroci, zicînd să nu proorocească mulți împreună, pentru a nu face tulburări și nerînduială – acum el potolește și tulburarea femeilor din biserici. Și zice că femeile trebuie să tacă și să nu grăiască nimic, nici să cînte, nici să învețe. Apoi, zice și lucrul mai mare, că mai potrivit le este lor a se supune, căci supunerea însemnează tăcerea cea cu frică și rușinarea, precum fac și slujnicele, care, cînd se află stăpînul lor de față, se tem, tac și se rușinează. Și zice că este scris în *Lege* ca femeile să se supună „*Lege*” numind *Cartea Facerii* a lui Moisi, întru care despre Eva, întîia femeie, se scriu acestea: „Atrasă vei fi către bărbatul tău și el te va stăpîni” (*Facerea* 3:16). Deci, dacă femeii i s-a poruncit să se supună bărbatului său, cu mult mai vîrtos se cuvine a se supune dascălilor duhovnicești ai Bisericii!²⁹⁶

35 Iar dacă voiesc a învăța ceva, să-i întrebe acasă pe bărbații lor,

Ca și cum ar fi întrebat cineva: Dacă nu vor grăi în Biserică, cum vor învăța femeile ceea ce nu știu? – Pavel răspunde: Ca să învețe, să-și întrebe bărbații acasă! Această îndatorire a Apostolului le face pe femei mai cucernice și mai împodobite, iar pe bărbați mai cu luare-aminte la cele ce se învață și se zic în Biserică, știind că trebuie să le predanisească femeilor lor cînd îi vor întreba acasă.

Și ia aminte din aceasta că femeilor nu le este îngăduit a grăi în Biserică nu numai despre cele zadarnice, ci și despre lucrurile de nevoie și folositoare lor de suflet.

²⁹⁶ Iar Teodorit zice: „Atunci li se da darul Duhului și femeilor, și unele prooroceau, iar altele grăiau în osebite limbi, căci zice: «Voi turna din Duhul Meu peste tot trupul, și fiii voștri vor prooroci, iar fiicele voastre vor vedea vedenii» (*Ioel* 3:1). Drept urmare, aceste femei voiau și ele să se înfățișeze în Biserică, și să grăiască în limbi și să proorocească, și de aceea a trebuit ca Apostolul să rînduiască și aceasta.” (n. aut.)

căci este rușine ca femeile să grăiască în Biserică.

Fiindcă femeile aveau poate drept împodobire și faptă de laudă a grăi în Biserică, chiar cuvinte dumnezeiești și duhovnicești, Pavel zice dimpotrivă, că ceea ce ele socotesc ca laudă le este cu adevărat necinste și rușine.

36 Oare de la voi a ieșit cuvîntul lui Dumnezeu, sau doar la voi singuri a ajuns?

Cuvîntul acesta s-a închipuit de Apostol ca un răspuns către cei ce grăiau împotriva legiuirilor de mai sus. De ce – zice – vă împotriviți la aceasta, Creștinilor, și socotiți că nu este bine să tacă femeile voastre în Biserică? Oare voi, Corinteni, sînteți cei dinții învățători ai bunei-cinstiri de Dumnezeu, oare de la voi a ieșit întii propovăduirea evangheliei lui Hristos și a mers la celelalte neamuri? Ori doar la voi a ajuns și nu se cuvine să primiți și voi cele pe care le-au primit atîția alți Creștini? Ba, cu adevărat nu sînteți cei dinții Creștini și nici singurii, și de aceea se cuvine să primiți și voi ceea ce primește toată lumea. Și, așa cum în celelalte Biserici ale Creștinilor femeile tac, tot astfel se cuvine să tacă și în Biserica voastră!

37 Dacă i se pare cuiva a fi prooroc sau om duhovnicesc, să cunoască cum că cele ce vă scriu sînt porunci ale Domnului!

Pavel a păzit și a pus la urmă încredințarea cea mai puternică din toate, anume că cele scrise Corintenilor erau porunci ale Domnului. Și zice: Iar că acestea vă sînt poruncite prin mine²⁹⁷ de Domnul, negreșit se va cunoaște dacă se va arăta cineva la voi că este prooroc sau că are vreun alt dar duhovnicesc de cunoștință.

38 Iar dacă cineva nu cunoaște, să nu cunoască!

Adică: Eu am zis, și cine voiește, să se supună cuvintelor mele! Chipul smerit în care grăiește Apostolul arată un bărbat care nu vrea să-și întărească voia sa, ci socotește și privește la folosul obștesc. Iar Pavel obișnuiește a face aceasta atunci cînd nu are pricină prea de nevoie să stea împotriva celor ce grăiesc altminteri.²⁹⁸ Căci de ce ar fi trebuit Pavel să-i înduplece pe toți a

²⁹⁷ Iar despre faptul că legile Apostolului sînt legi ale lui Hristos, vezi și la subînsemnarea zicerii „eu zic, nu Domnul” (1 Corinteni 7:12) și la: „de vreme ce căutați ispitirea lui Hristos, Celui ce grăiește întru mine” (2 Corinteni 13:3). (n. aut.)

²⁹⁸ Iar Hrisostom zice că Pavel nu grăiește în acest chip smerit pretutindeni, ci doar atunci cînd greșelile credincioșilor nu sînt prea mari. Fiindcă, atunci cînd e vorba despre păcate

crede că cele zise de el sînt porunci ale lui Dumnezeu? – mai ales după ce a zis că acela care *este duhovnicesc* va cunoaște că spusele sale sînt dumnezeiești, încît e vădit cum, pentru a arăta că sînt duhovnicești, toți ar fi năvălit a zice într-un glas că, într-adevăr, ceea ce spune e de la Dumnezeu!

39 Deci, frații mei, râvniți a prooroci și nu opriți a se grăi în limbi!

După ce i-a învățat despre daruri, dumnezeiescul Apostol a alăturat apoi cuvîntul despre femei; de aceea, acum vorbește iarăși despre darurile duhovnicești. Și pune mai întîi darul proorociei, zicînd: Frații mei, să râvniți și să iubiți a prooroci! Iar darul limbilor îl pune al doilea. Însă nu a zis: Îndemnați-i pe ceilalți să grăiască în limbi! – ci: „nu-i opriți a grăi”, ceea ce și noi obișnuim a zice despre lucruri ce nu sînt de nevoie, despre care nici nu îndemnăm, nici nu oprim a se face.

40 Toate să se facă cu bună-cuviință și după rînduială!

Cu acest cuvînt de încheiere și cuprinzător, dumnezeiescul Pavel îndreptează toate lucrurile pe care le-a vorbit mai înainte. Și spune că toate s-ar fi făcut „cu bună-cuviință și după rînduială” la Corinteni dacă cei ce grăiau în limbi ar fi grăit cu tălcuire și tălmăcire, dacă cei ce prooroceau ar fi dat loc și vreme și celorlalți a prooroci și dacă femeile ar fi tăcut în Biserică.

mari, nu zice așa. Dar cum? „Nu vă amăgiți, nici curvarii, nici malahienii (...) nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu” (1 Corinteni 6:9); și iarăși: „De vă veți tăia împrejur, Hristos vouă cu nimic nu vă va folosi” (Galateni 5:2). Aici însă, cuvîntul fiind pentru tăcerea femeilor în Biserică, nu se împotrivesc și nu-i înfruntă prea mult. [...] Vezi și subînsemnarea zicerii „iar cel duhovnicesc le judecă pe toate” (1 Corinteni 2:15). (n. aut.)

CAPITOLUL XV

I Vă fac cunoscută, fraților, evanghelia pe care v-am binevestit-o –

Aici, Apostolul începe cuvîntul despre înviere, care este capul drept-slăvitorei noastre credințe. Căci, dacă nu este înviere a trupurilor, atunci nici Hristos nu a înviat; și, dacă nu a înviat, atunci Hristos nici nu S-a întrupat, și așa se pierde și se stinge desăvîrșit toată credința noastră, a Creștinilor. Deci Pavel se nevoiește aici pentru dogma învierii²⁹⁹, fiindcă aceasta șchiopăta și nu umbla drept, adică nu se cugeta drept și cu deplinătate întru Corinteni. Căci Creștinii din Corint ce aveau înțelepciunea lumească primeau toate dogmele, afară de învierea morților, aceasta părăindu-li-se Ior a fi cu neputință.³⁰⁰

Aici, Pavel le aduce aminte Corintenilor prea-înțelepțește de acele dogme evanghelice pe care apucaseră a le crede. Și zice: Frații mei, nu vă scriu vreo dogmă sau evanghelie nouă, ci vă aduc iarăși aminte de aceea pe care v-am binevestit-o mai înainte, fiindcă ați uitat-o – căci aceasta însemnează zicerea „vă fac cunoscută”. Și, numindu-i „frați”, îi domolește, dar totodată le și aduce aminte din care pricină ne-am făcut frați, adică din arătarea cu trup a lui Hristos, care se primejduia a nu fi crezută, și de la botezul cu care ne-am botezat, închipuire a îngropării și a învierii Domnului, în care ei nu credeau. Și, pomenind de „evanghelie”, le-a adus aminte de nenumăratele bunătăți pe care le-am dobîndit prin arătarea cu trup a lui Hristos și prin învierea Lui; căci „evanghelie” va să zică „vestire” făcătoare de bucurie – precum am zis și altă dată. (Vezi și subînsemnarea zicerii „întru evanghelia lui Dumnezeu”, *Romani 1:1*).

pe care ați și primit-o,

²⁹⁹ Despre aceasta zice dumnezeiescul Dionisie, în partea ce vorbește despre viața dumnezeiască: „(...) și – ceea ce e mai dumnezeiesc – ne-a făgăduit că pe noi întregi, suflete și trupuri unite cu ele, ne va strămuta la viața desăvîrșită și la nemurire. E un lucru care celor vechi li se pare împotriva firii, dar mic, și ție și însuși adevărului ni se arată ca dumnezeiesc și mai presus de fire. Zic «mai presus de fire», fiind unită și cu firea noastră, nu numai cu viața dumnezeiască atotputernică. Căci, fiind a tuturor viețuitoarelor prin fire și mai ales a celor dumnezeiești, nici o viață nu e împotrivică firii sau mai presus de fire. Deci scrierile nebunicii lui Simon împotriva acestui fapt să se arunce departe de lăcașul dumnezeiesc și de sufletul tău sfînt!” (*Despre numirile dumnezeiești, capitolul 6*). (n. aut.)

³⁰⁰ Iar dumnezeiescul Hrisostom zice că, de vreme ce toată nădejdea Creștinilor stă întru înviere, diavolul i-a pornit asupra acesteia pe mulți, care uneori tăgăduiau învierea cu totul, iar alteori ziceau că învierea s-a și făcut, precum erau Ineneu și Filitos, despre care Pavel scrie că „de la adevăr am rătăcit, zicînd că învierea acum s-a făcut și răstoarnă credința oarecărora” (*2 Timotei 2:17*). Iar alteori ziceau că trupul nu se va scula din morți, ci că învierea este curățirea sufletului.” (n. aut.)

Nu a zis: „evanghelia pe care ați auzit-o”, ci: „pe care ați primit-o”, adică nu numai din cuvânt, ci și din fapte și minuni. Și Apostolul a zis aceasta ca să-i înduplece pe Creștinii din Corint să țină nesmintit evanghelia pe care o primiseră, ca pe o visticierie și ca pe un zălog.

Întru care și stați, prin care vă și mântuiți –

Deși Corintenii se clătinau întru evanghelia credinței, Pavel zice aici că ei stăteau într-însa, făcîndu-se că nu știe nimic; și, apucînd mai înainte, îi prinde cu acest fel de cuvinte. Pentru ce? Pentru ca ei să nu poată tăgădui greșeala lor la urmă, chiar dacă voiau mult aceasta. Dar care este cîștigul de a sta în evanghelie? Este ca să se mîntuiască printr-însa!

2 cu ce cuvînt v-am bine-vestit-o,

Noima acestui cuvînt este astfel: Despre faptul că într-adevăr este înviere, nu vă aduc aminte – zice – pentru că nu v-ați clătinat întru aceasta. Dar poate aveți nevoie a ști în ce chip v-am bine-vestit că va fi învierea, adică cum se va face învierea, și aceasta vă aduc aminte acum.

dacă o țineți, fără numai dacă nu ați crezut în zadar.

Fiindcă le-a zis mai sus că „stăteau” în evanghelie, ca să nu-i facă mai trîndavi, Pavel zice aici așa: Dacă țineți evanghelia aceasta pe care ați primit-o, țineți-o cu adevărat! – doar dacă nu ați crezut în Hristos în zadar, adică doar dacă nu vă numiți Creștini în zadar! Căci tot capul creștinismului se întemeiază în dogma învierii, și cel ce nu crede aceasta crede în zadar.

3 Căci v-am dat înfii de toate ceea ce am primit și eu,

Zice: Fiindcă dogma despre înviere este atît de mare, pe aceasta v-am dat-o mai înfii, ea fiind ca o temelie a întregii credințe. Iar eu – zice Pavel – am luat dogma aceasta de la Hristos. Deci, precum o țin eu, tot așa sînteți da-tori să o țineți și voi și să nu vă îndoșiți acum de ea, dacă nu pentru altceva, măcar pentru că e cea dintîi pe care ați primit-o.

că Hristos a murit pentru păcatele noastre – după Scripturi;

E vădit că aceste cuvinte sînt ale lui Hristos, ale Celui ce grăiește întru Pavel! Căci – de vreme ce ereticii manihei urmau să spună că Pavel numește „moarte” păcatele, iar „înviere” slobozirea din păcate – Domnul a bine-voit să

fie înfrunțați aceia și să li se astupe gura prin cuvintele acestea. Căci zice: A murit Hristos! Cu ce moarte? Cu moarte trupească, într-adevăr!³⁰¹ Pentru că nu a murit cu moartea păcatelor, fiindcă „nu a făcut păcat și nici nu s-a aflat vicleșug în gura Lui” (*Isaia 53:9*). Deci ereticii sînt fără rușine cînd spun că și El a murit cu moartea păcatelor, de vreme ce Pavel zice aici că „a murit *pentru păcatele noastre*”. Căci, dacă ar fi fost păcătos, cum ar fi putut muri „pentru păcatele noastre”? Apoi, zicînd că „Hristos a murit după Scripturi”, Pavel îi rușinează pe aceștia prea-arătat; căci *Dumnezeieștile Scripturi* mărturisesc pretutindeni că Hristos a murit cu moarte trupească, iar nu cu moartea gînditoare a păcatelor, precum bîrfesc ereticii de mai sus. Căci David zice: „săpat-au mîinile Mele și picioarele Mele” (*Psalms 21:18*). Zice și Zaharia: „Vor vedea întru Cine au împuns” (capitolul 12:20). Și Isaia: „Iar El a fost străpuns pentru păcatele noastre” (capitolul 53:5); și iarăși: „Pentru păcatele norodului Meu a fost adus la moarte” (53:8).

4 și că S-a îngropat;

Iar dacă Hristos a fost îngropat, atunci El avea și trup, căci trupul este ceea ce se îngroapă.

Iar Pavel nu a mai adăugat aici zicerea „după Scripturi”, fie pentru că mormîntul era arătat tuturor, fie pentru că zicerea „după Scripturi” se înțelege aici și din afară [„context”, n. m.]. Căci scrie Isaia: „Din pricina răutății, a pierit Cel Drept. El intră cu pace în groapă” (capitolul 57:1, 2).

și că S-a sculat a treia zi – după Scripturi;

Dar unde zic *Scripturile* că Domnul S-a sculat din morți a treia zi? Aceasta s-a preînchipuit prin ce s-a întîmplat cu Iona, care după trei zile a ieșit nevă-

³⁰¹ Vrednice de laudă sînt și cuvintele dumnezeiescului părinte Hrisostom cu care dovedește acestea trei pe care le zice Pavel aici: anume că Hristos a murit, S-a îngropat și a înviat. Căci, filciuînd zicerea: „Iar a doua zi care este după vineri...” (*Matei 27:62*), el spune așa: „Totdeauna înșelăciunea se prinde în propriile ei lajuri și, fără să vrea, dă mîna de ajutor adevărului. Căci, iată! – trebuia să se creadă că Hristos a murit, că a fost îngropat și că a înviat. Și despre toate acestea dușmanii Lui ne fac dovada. Privește că înseși cuvintele lor ne dau mărturie de toate acestea. Ei spun: «Ne-am adus aminte că amăgitorul acela a zis, încă fiind viu (*deci a murit!*): După trei zile Mă voi scula! Poruncește așadar să se păzească mormîntul (*deci a fost înmormîntat!*), ca nu cumva să vină ucenicii Lui să-L fure!» Deci, dacă va fi păzit mormîntul, nu se va putea face nici o viclenie. Nici una. Prin urmare, dovada învierii a ajuns de nezdruncinat tocmai prin cele puse înainte de voi: nu s-a făcut nici o viclenie, pentru că mormîntul a fost pecetluit. Iar dacă nu s-a făcut nici o viclenie și s-a găsit mormîntul gol, atunci negreșit Hristos a înviat. Ai văzut cum arhierii și bătrînii norodului, chiar fără voia lor, au luptat pentru dovedirea adevărului?” (în filcuirea la *Matei*). (n. aut.)

tămat din pînțelele chitului.³⁰² [Căci zice Domnul]: „Precum a fost Iona în pînțelele chitului trei zile și trei nopți, așa va fi Fiul omului în inima pămîntului trei zile și trei nopți” (*Matei* 12:40).³⁰³ Iar mai înainte de Iona s-a închipuit în-

³⁰² Despre aceasta a zis și dumnezeiescul Epifanie că „Domnul nostru S-a sculat cu însuși trupul acela pe care l-a avut și mai înainte de înviere. Domnul nostru a înviat din morți nărdind alt trup, ci chiar pe acela ce era, însă schimbîndu-l în subțirime duhovnicească” (*Eresul* 44, despre Origen). Și Amfilohie al Iconiei zice că „Domnul, după înviere, le arată pe amîndouă: că trupul care s-a sculat din morți este și totodată nu este același care a fost îngropat. Căci, prin semnele cuielei, arată și dovedește ca acela este, iar prin intrarea dincolo de ușile încuiate arată că nu este același. [Hristos] a înviat cu același trup ca să plinească chipul iconomiei, înviind pe cel omorît. [Pe de altă parte, trupul învierii] nu mai e ca înainte de moarte, ca să nu cadă iarăși în stricăciune și să sufere iarăși moartea” (la Teodorit, al II-a cuvînt din *Adunătorul*). (n. aut.)

³⁰³ Unii Părinți au înțeles în chip osebit numărarea celor trei zile ale îngropării și învierii Domnului. Iar numărarea (luată de la Sever) pe care o face dumnezeiescul Anastasie Sinaitul (în cartea ce se numește *Povățuitor*, întrebarea 152) este mai potrivită și mai nimerită decît toată, fiind unită cu: 1) *Dumnezeiasca Scriptură*, 2) al șaselea sinod ecumenic, 3) rînduiala Sfintei Biserici și 4) cu obștescul obicei al oamenilor. Deci Sfîntul acesta zice că obștinim a număra fiecare zi de la o seară pînă la seara următoare, astfel încît ziua [ziua-lumină, n. m.] să se unească cu noaptea dinainte, nu cu cea următoare, ziua [calendaristică, n. m.] fiind alcătuită din noaptea care a început și din următoarea zi [lumină, n. m.], adică cele douăzeci și patru de ceasuri ale nopții de mai înainte și ale zilei [lumină, n. m.] următoare să se facă și să se numească o zi [calendaristică, n. m.]. Astfel, cel ce face vreun lucru într-un ceas din cele 24, ori-care ceas ar fi acela, se zice că a făcut acel lucrul în ziua aceea.

Astfel, Domnul, după ce și-a dat sufletul pe Cruce în ceasul al nouălea [ora trei după amiază, n. m.] al vinerii, S-a pogorît în „inima pămîntului” prin dumnezeiescul Său suflet ipostatic (precum spusese El însuși mai înainte) și în „părțile cele mai de jos ale pămîntului” (precum zice Apostolul). De atunci se numără acele trei zile și trei nopți ale îngropării și învierii Sale. Și – fiindcă Vinerea cea Mare [ziua lumină, n. m.] (care încă sta cînd Domnul și-a dat sufletul, căci nu era seară, ci ceasul al nouălea) fiindcă, zic, Vinerea cea Mare împreună cu noaptea de mai înainte fac o zi de 24 de ceasuri – de aceea zicem că Domnul a stat în pînțelele pămîntului toată ziua de vineri [ziua calendaristică, ce prinde și noaptea dinainte, socotită în vremea noastră a fi *noaptea zilei de joi!* – n. m.]. Apoi, după apusul soarelui, a început noaptea sîmbetei, [urmată de ziua-lumină a sîmbetei, n. m.], întru care Domnul a fost sub pămînt împreună cu dumnezeiescul Său suflet și trup. Iar cînd s-a sfîrșit sîmbăta, după apusul soarelui, a început noaptea Duminicii, căreia i-a urmat ziua [lumină, n. m.] a Duminicii, aceasta fiind cea a treia noapte și zi în care S-a sculat din morți Domnul. Așadar, Domnul S-a pogorît în inima pămîntului întru a doua parte a zilei de vineri [alcătuită din noapte/zi-lumină, n. m.], Duminică S-a aflat în inima pămîntului numai întru întîia parte a zilei, iar sîmbăta S-a aflat în inima pămîntului toată ziua, întru cele 24 de ceasuri ale ei; în cea zi de pîngere plinind toată vremea pămîntului iudaice.

Acest dumnezeiesc Anastasie (care a stătut și sfințit Mucenic, precum se arată la foaia 111 a tomului I al lui Adam Zornicavie, în subînsemnările domnului Evghenie), întrebînd fiind (întrebarea 87) care merge înainte, ziua sau noaptea? – răspunde: „După *Facerea* lui Moisi, este cu neputință a zice că noaptea merge înaintea zilei, căci mai întîi a fost făcută firea luminii, și apoi s-a făcut noaptea, apunînd lumina. Dar – fiindcă «este o nouă zidire în Hristos»,

precum zice Apostolul – Biserica lui Hristos nu mai urmează științei lui Moisi. Apoi, ca să nu se spună că Hristos a înviat din morți în ziua sîmbetei, Dumnezeu a iconomisit și a poruncit ca și Iudeii să înceapă sîmbăta de cu seară, de la apusul soarelui de vineri, ca să nu aibă prilej să cîrtească asupra noastră că începem Duminica din seara sîmbetei. Iar Dumnezeu a făcut aceasta ca să înveți că din întuneric am venit la lumină, și de aceea începem de la întuneric și ajungem la lumină.”

Dar și marele Atanasie (la întrebarea 52) zice: „Fără de îndoială, așadar, lumina merge înaintea întunericului. Însă, ca să nu zică Iudeii către noi că Hristos S-a sculat din morți sîmbătă, Dumnezeu le-a astupat gura mai înainte, legiindu și lor ca să înceapă ziua sîmbetei de cu seară.” Iar la întrebarea 53 zice: „De vreme ce Dumnezeu i-a chemat pe oameni la lumina cunoștinței de Dumnezeu și a *Evangheliei* din întunericul necunoștinței și din *Lege*, după cuviință așadar ne-a poruncit să începem ziua Învierii Sale de cu seară și să o încheiem la lumină. Căci ar fi fost necuviincios și nepotrivit a începe de la lumină și a sfîrși în întuneric și noapte ce e al lui Hristos.”

Această numărătoare arătată de marele Atanasie și de Anastasie a celor trei nopți-zile ale îngropării și învierii Domnului este cu adevărat minunată și mai covârșitoare decît toate celelalte. Iar cum că numărarea aceasta este unită cu 1) *Dumnezeieștile Scripturi* este arătat din multe locuri. Căci *Sfînta Scriptură* adică Dumnezeu, prin Moisi – poruncește că Evreii să prăznuiască nu numai ziua Pashei – care era semn și închipuire a adevăratului Paște al nostru, al Învierii Domnului – ci și sîmbetele și celelalte sărbători ale lor din seară pînă în seară, iar nu de dimineață pînă în dimineață. Și zice așa despre praznicul Pashei: „Începîndu-se ziua a patrusprezecea a primei luni, de cu seară veți mîncă azime pînă în ziua a douăzeci și una a lunii, pînă seara (*Ieșirea* 12:18). Iar despre mielul ce se jertfea la Pasha, zice așa: „Și îl va junghia toată mulțimea adunării fiilor lui Israel către seară (*Ieșirea* 12:6), adică atunci cînd se începe cîntarea de seară a praznicului Pashei. Iar despre celelalte sărbători s-a scris așa în *Levitic*: „Din acea seară pînă în seara zilei a zecea a lunii să prăznuiți odihna voastră” (capitolul 23:32). Este arătat așadar că Dumnezeu numără aici începutul viitoarei zile de o noapte și o zi din seara ce purcede înainte, de unde a și predanisit nelucrarea și odihna sîmbetei începînd din seara de vineri. Și Evreii păzesc aceasta pînă în ziua de astăzi, căci, îndată ce vine seara vinerei, încetează toată lucrarea și o cîntesc cu nelucrarea. Așa și Amaranđ, acel Iudeu nevestejit, cîstînd nelucrarea sîmbetei, nu a voit să apuce cîrma corabiei vinerei seara – precum scrie Sinesie.

2) Numărarea aceasta a celor trei zile și trei nopți ale îngropării și învierii Domnului este unită cu sfîntul și Sobor al VI-lea a toată lumea, pentru că și acesta, urmînd zicerilor de mai sus ale *Sfintelor Scripturi*, poruncește să se prăznuiască Învierea Domnului din seara sîmbetei pînă în seara Duminicii, și împreună să se numere noaptea dinaintea Duminicii cu ziua [lumină, n. m.] a Duminicii, încît, începînd ziua de la întuneric, să o isprăvim în lumină. Și zice Sfîntul Sinod așa: „Facem cunoscut credincioșilor că, după intrarea preoților în altar în seara sîmbetei, după obiceiul ce se ține, nimeni nu trebuie a-și pleca genunchii pînă în seara Duminicii viitoare. (...) Căci, fiind ca înainte-mergătoare a învierii Mîntuitorului nostru noaptea de după sîmbătă, de aici începem duhovnicește zilele, din întuneric încheind praznicul la lumină, ca de aici să prăznuiim Învierea Domnului într-o întreagă noapte și zi” (*Canonul* 90).

3) Numărarea aceasta a celor trei zile este unită cu rînduiala întregii Biserici a lui Hristos. Căci aceasta, urmînd prorociilor *Sfintei Scripturi* și canonului de mai sus al Sinodului a toată lumea, de la început obișnuiește a prăznui sărbătorile ei dintru o seară pînă în cealaltă seară și – simplu a zice – fiecare zi începe de cu seară. [...] Iar de ar zice cineva că dumnezeiescul Dionis-

alte cuvinte ale *Scripturii Vechi*. Căci Isaia zice: „Și Domnul voiește a-L curăți pe El de rană și a arăta Lui lumină” (*Isaia* 53). Și David zice: „Nu vei lăsa sufletul Meu în iad” (*Psalmul* 5:16). Și Osie: „Și după două zile ne va da viață din nou, iar în ziua a treia ne va ridica iarăși și vom trăi în fața Lui” (*Osie* 6:2).

5 și S-a arătat lui Kifa,

Îl pune mai întâi pe Petru, Apostolul cel mai vrednic de crezare dintre toți. Și, măcar că Domnul S-a arătat mai întâi Mariei după ce S-a sculat din morți (*Matei* 28), dintre bărbați S-a arătat mai întâi lui Petru, ca unuia ce-i întrecea pe ceilalți ucenici.³⁰⁴ Pentru că trebuia să vadă învierea lui Hristos mai întâi acela care Îl mărturisise cel dintâi și care se lepădase de El, ca prin aceasta Hristos să-i arate că El nu l-a lepădat.

apoi celor doisprezece;

Apostolul Matia a fost ales și a intrat în locul lui Iuda după înălțarea Domnului, și nu îndată după înviere. Deci cum zice aici Pavel că Hristos S-a arătat „celor doisprezece”? La aceasta zicem că se poate să Se fi arătat Domnul și lui Matia, după înălțare, așa cum S-a arătat și lui Pavel și l-a chemat – precum spune mai jos chiar Pavel. De aceea, Pavel nu a arătat nici vremea în care S-a arătat Domnul celor doisprezece, ci a zis nehotărâtor.

Unii zic însă că aici s-a făcut greșeală de scriere și, în loc de a se scrie unsprezece, s-a scris doisprezece.³⁰⁵ Sau că Domnul, cunoscând cu ochiul cel înainte-cunoscător că Matia are să se numere împreună cu cei unsprezece

³⁰⁴ Căci dumnezeiescul Evanghelist Luca scrie cum Cleopa și cel care era împreună cu el, sculându-se îndată, s-au întors în Ierusalim și i-au aflat adunați pe cei unsprezece și pe cei împreună cu dinșii, zicând că „într-adevăr S-a sculat Domnul și S-a arătat lui Simon” (*Luca* 24:35). Iar Ighisip (în cartea despre căderea Ierusalimului) zice că Domnul S-a mai arătat lui Petru și când acesta se afla la Roma. (n. aut.)

³⁰⁵ De aceea, și Ioan Damaschinul scrie „unsprezece” în loc de „doisprezece” în tâlcuirea epistolelor lui Pavel.

Iar dumnezeiescul Ioan Evanghelistul vorbește de *doisprezece* Apostoli și după pieirea lui Iuda: „Iar Toma, unul din cei doisprezece...”, pentru cinstirea numărului pe care l-a ales Domnul de la început, fiind ca aștia să fie ucenicii Săi. De aceea, vedem că și ceilalți Evangheliști îl pun pe Iuda între cei doisprezece și după ce el s-a dus la arhierii și s-a tocmit pentru vânzarea Domnului: „Iată, Iuda, unul din cei doisprezece...” (*Matei* 26:47). Și vedem că Domnul poartă grijă pentru cei doisprezece și după vânzare, zicând că putea să-L roage pe Părintele Său să-I trimită spre ajutor „mai mult decât *doisprezece* – nu *unsprezece*! – legumi de Îngeri” (*Matei* 26:33). Apoi, pentru a se păzi întreg acest număr ales de Domnul, cei unsprezece Apostoli au purtat grijă și l-au ales pe Matia după înălțarea Domnului, și au fost iarăși doisprezece. (n. aut.)

este scris în cartea lui Iuda: „Iar Toma, unul din cei doisprezece...”, pentru cinstirea numărului pe care l-a ales Domnul de la început, fiind ca aștia să fie ucenicii Săi. De aceea, vedem că și ceilalți Evangheliști îl pun pe Iuda între cei doisprezece și după ce el s-a dus la arhierii și s-a tocmit pentru vânzarea Domnului: „Iată, Iuda, unul din cei doisprezece...” (*Matei* 26:47). Și vedem că Domnul poartă grijă pentru cei doisprezece și după vânzare, zicând că putea să-L roage pe Părintele Său să-I trimită spre ajutor „mai mult decât *doisprezece* – nu *unsprezece*! – legumi de Îngeri” (*Matei* 26:33). Apoi, pentru a se păzi întreg acest număr ales de Domnul, cei unsprezece Apostoli au purtat grijă și l-au ales pe Matia după înălțarea Domnului, și au fost iarăși doisprezece. (n. aut.)

(pentru a se plini numărul de doisprezece), S-a arătat și lui după înviere, ca să nu fie mai prejos decât ceilalți Apostoli. O astfel de înțelegere însemnează și Evanghelistul Ioan, zicînd: „Iar Toma, unul din cei doisprezece...” (capitolul 20:24). Căci mai adevărat era să zică cineva că Ioan a numărat aici împreună cu ceilalți unsprezece pe Matia după înainte-cunoștință, decât că l-a numărat pe Iuda după ce-L vînduse pe Domnul și se spînzurase.

6 după aceea, S-a arătat deodată la mai sus de cinci sute de frați,

După ce a dovedit învierea Domnului din *Scripturi*, marele Pavel îi aduce acum ca mărtori ai învierii Lui chiar pe Apostoli și pe alți oameni. Iar unii au înțeles că zicerea „mai sus” însemnează „de sus, din ceruri”, fiindcă Domnul S-a arătat deasupra capetelor lor, ca să-i încredințeze nu numai de învierea Sa, ci și de înălțare. Iar alții au înțeles că „mai sus de cinci sute” arată că S-a arătat la mai mulți decât cinci sute.

dintre care mulți rămîn pînă acum, iar unii au adormit;

Am – zice – martori ai învierii lui Hristos și oameni care sînt încă vii. Și, zicînd că „unii au adormit”, Apostolul a pus început cuvîntului despre învierea de obște, pentru că cel ce doarme, acela se și scoală.

7 apoi, s-a arătat lui Iacov,

Iacov este fratele Domnului, care a fost așezat de Însuși Domnul episcop al Ierusalimului, precum mărturisește despre aceasta și Hrisostom.³⁰⁶

apoi, tuturor Apostolilor;

Căci mai erau și alți Apostoli, cum erau cei șaptezeci.

8 iar în urma tuturor, ca unui născut fără de vreme, mi S-a arătat și mie.

³⁰⁶ Ia aminte cum Climent Stromatul (în Cartea a VII-a a subfilcurilor), înălțîndu-l pe Iacov, îl numește „frate al lui Dumnezeu”. Dreptului Iacov, lui Ioan și lui Petru, le-a dat Domnul cunoștința după înviere, și aceștia au predanisit-o celorlalți Apostoli; iar ceilalți Apostoli iarăși au predanisit-o celor 70. De aceea zicea Isihie că „Petru vorbea poporului iar Iacov legiuia.” Vezi și subînsemnarea zicerii: „iar pe altul din Apostoli nu am văzut, afară de Iacov, fratele Domnului” (*Galateni* 1:19). [Am zis acestea] ca să cunoști faptele bune și darurile acestui dumnezeiesc Iacov. (n. aut.)

în toate timpurile, ca pozându-se în fața lui Hristos, iar în momentul apariției sale în viață, și în zilele noastre, în anul 226 și în zilele următoare din!

Cuvîntul acesta al Sfîntului Apostol este plin de smerită-cugetare. Și o folosește aici cu înțelepciune, pentru ca atunci cînd va zice cuvîntul acela mare, anume că „a ostenit mai mult decît toți”, să fie crezut, iar nu socotit că vorbește din mîndrie.

Și se numește pe sine-și *ectroma* (adică grozăvie [„monstru”, n. m.]), nume care arată pe unul ce se naște neîmplinit și ciuintit, fiind lepădat înainte de vreme de femeia însărcinată. Deci, fiindcă și el se socotește lepădat și nevrednic de a fi Apostol al Domnului, Apostolul s-a numit pe sine-și lepădătură, ca un neîmplinit și ciuintit pentru vrednicia apostolească. Unii zic însă că *ectroma* este nașterea cea mai de pe urmă a femeii, și că Pavel se numește pe sine-și așa pentru că L-a văzut pe Domnul în urma tuturor Apostolilor.³⁰⁷

9 Căci eu sînt cel mai mic dintre Apostoli, care nu sînt vrednic să mă numesc Apostol, pentru că am prigonit Biserica lui Dumnezeu.

Apostolul vorbește aici pentru sine și zice că este nu numai afară din numărul celor doisprezece Apostoli și al celorlalți șaptezeci, dar că nici nu e vrednic a se numi Apostol. Vezi însă – o, cititorule! – cum Pavel își aduce aminte de păcatele acelea (adică de goanele împotriva Creștinilor) de care s-a slobozit prin Sfîntul Botez, pentru ca, prin această aducere aminte, să arate ce mare dar i-a făcut Dumnezeu.³⁰⁸

³⁰⁷ Iar Coresi zice că Pavel s-a numit pe sine-și *ectroma* pentru că la întoarcerea sa a fost orbit, apoi pentru că a fost făcut Apostol fără vreme, după ce S-a înălțat Domnul, și pentru că era afară din numărul celor doisprezece Apostoli, căci, așa cum zice Suetoniu în *viața lui Octavian Augustus*, Romanii aveau obiceiul a numi *ectroma* pe cei ce erau făcuți sfinți (senatori) ai împărăției din hațr.

Iar Teodorit îl cuiește așa: „Vrînd a se numi pe sine-și) mai neînsemnat decît toți, lăsîndu-i pe toți cei împliniți în pîntecile maicilor lor și născuți după legea firii, se aseamănă pe sine-și cu un prunc neîmplinit, care nici nu intră în catalogul oamenilor”. (n. aut.)

³⁰⁸ De aceea și noi, toți cei ce am făcut păcate, să ne aducem aminte de ele și să ne pocăim înaintea lui Dumnézeu, mîhnindu-ne și suspinînd, chiar dacă le-am mărturisit și am primit de la părintele nostru duhovnicesc potrivita canonisire. Căci întru aceasta avem pildă pe Apostolul Pavel, care, deși avea iertare de la Dumnezeu pentru goanele pe care le făcuse împotriva Bisericii lui Hristos, cu toate acestea își aduce aminte de ele iarăși. Căci însuși Dumnezeu ne poruncește să facem așa, zicînd prin Isaia: „Eu sînt Cel ce șterg păcatele tale și nu le voi pomeni! Tu însă pomeneste-le, și ne vom judeca! – zice Domnul. Spune tu păcatele tale înții, apoi te vei îndrepta” (*Isaia 43:25*).

Pentru aceasta ne sfătuieste și ritorul cel aurit al Bisericii, zicînd așa: „Trebuie să avem păcatele noastre înaintea ochilor noștri, deși Dumnezeu, pentru iubirea de oameni, ni le-a iertat. Dar tu, pentru folosul sufletului tău, să-ți ai păcatul înaintea ochilor, căci pomenirea celor trecute te depărtează de cele viitoare, și cel ce plînge pentru cele trecute le socotește mai bine pe cele următoare. De aceea zice și David: «Iar păcatul meu înaintea mea este pururea», pen-

Dar de ce își numără Apostolul metehnele? Pentru ca astfel să se facă mai vrednic de crezare. Căci cel ce își spune greșelile și metehnele cu adevărat și nu-și face hatâr lui-și, acela nu I-ar face har nici lui Hristos, spunînd altceva decît adevărul.

10 Însă cu darul lui Dumnezeu sînt ceea ce sînt;

Cu cuvintele acestea marele Pavel arată că metehnele le ia asupra sa, iar isprăvile le dă darului lui Dumnezeu.

*și darul Lui întru mine nu s-a făcut deșert,
căci am ostenit mai mult decît toți.*

Fericitul Pavel a zis și cuvîntul acesta cu sfială și smerenie. Căci nu spune că a făcut fapte vrednice de darul dumnezeiesc, ci că darul dat lui de Dumnezeu nu s-a arătat zadarnic și nefolositor. Cum și în ce chip? Astfel, căci am ostenit – zice – mai mult decît toți ceilalți Apostoli. Și nu a zis că s-a primejduit, ci un cuvînt mai smerit, că „a ostenit”, și așa, cu numele osteneții, și-a făcut lauda. Însă dumnezeiescul Apostol spune acestea ca să se arate vrednic de crezare, fiindcă învățătorul se cuvine a fi vrednic de crezare înaintea ucenicilor săi care îl ascultă.

Dar nu eu, ci darul lui Dumnezeu care este cu mine.

Zice: Însă acest lucru, a osteni eu atîta, nu este isprăvă a mea, ci a darului lui Dumnezeu.³⁰⁹

11 Deci ori eu, ori aceia, așa propovăduim și voi așa ați crezut.

Zice: Dar – chiar dacă eu am ostenit mai mult decît ceilalți, sau ceilalți Apostoli mai mult decît mine – toți ne învoim întru propovăduire. Și nu a zis:

tru ca, avînd cele mai-nainte făcute înaintea ochilor săi, să nu cadă într-altele viitoare” (*Cuvîntul al doilea despre pocăință*). Iar în altă parte zice: „Nu e lucru mic, nu e puțin spre îndreptare a aduna cineva toate păcatele sale după fel și a le pomeni adeseori. Căci cel ce face aceasta se va umili într-afît, încît nu se va mai socoti nici măcar vrednic de a fi viu. [...] Deci adună-le toate și scrie-le ca într-o carte! Căci, dacă le vei scrie tu, Dumnezeu le va șterge; și iarăși, dacă tu nu le vei scrie, le-a scris Dumnezeu și-ți va cere dare de seamă! [...]” *Vezi și în a mea Carte folositoare de suflet* despre cum se cuvine să se pocăiască și de care păcate trebuie a-și aduce aminte păcătosul. (n. aut.)

³⁰⁹ Și Teodor^{it} a tilcuit aceasta, zicînd: „Nefiind silit a-și descoperi ale sale, și-a adus aminte de cugetarea sa cea smerită, căci ascunde minunile și arată osteneala, dar și aceasta zice că este a darului dumnezeiesc.” (n. aut.)

De nu mă credeți pe mine, încredințați-vă de ceilalți! – căci, dacă ar fi zis așa, s-ar fi nimicnicit pe sine și nu s-ar mai fi arătat martor vrednic de crezare și de adevăr. Ci zice că și el singur este de ajuns spre a fi crezut, și aceia sînt de ajuns spre a fi crezuți, de asemenea.

Dar și cu acest „așa propovăduim” a arătat că cele zise de el sînt adevărate. Căci – zice – nu grăim în vreun ungher și loc ascuns, ci arătat, de față înaintea tuturor.

Apoi, pe lângă celelalte, aduce spre mărturia adevărului însăși credința lor. Fiindcă voi – zice – nu ați fi crezut așa ușor și la împlinire unor cuvinte mincinoase și plăsmuite, dacă nu v-ați fi încredințat că cele spuse de noi, Apostolii, sînt adevărate. Și a zis: „voi așa ați crezut”, ca să arate că acum nu mai credeau așa, fiindcă se clătinau în credință și mai ales în dogma învierii.

12 Iar dacă se propovăduiește că Hristos a înviat din morți, cum zic unii dintre voi că nu este înviere a morților?

Prea-bun silogism face aici Pavel: căci – după ce a dovedit mai întîi că Hristos S-a sculat din morți și că așa e propovăduit și de el, și de ceilalți Apostoli – de la învierea lui Hristos trage încheierea că toți oamenii vor învia de obște; căci trupul, adică Biserica, urmează Capului, care este Hristos.³¹⁰ Însă nu-i osîndește pe toți Corinteni pentru că ar tăgădui învierea morților, ca să nu-i facă mai fără rușine și mai obraznici, ci spune că „unii” dintre dînsii zic aceasta.

13 Iar dacă nu este înviere a morților, atunci nici Hristos nu a înviat!

Ca să nu spună Corinteni că Hristos a înviat cu adevărat, dar că nu va fi înviere obștească a morților, Apostolul face silogism de la cuvîntul lor și zice: Dacă nu este înviere, așa cum ziceți voi, înseamnă că nici Hristos nu a înviat! Fiindcă una o întemeiază și o dovedește pe cealaltă: căci pentru ce pricină ar fi înviat Hristos, dacă nu ar fi urmat ca învierea Lui să se facă început al învierii noastre?

14 Iar dacă Hristos nu a înviat, zadarnică este atunci propovăduirea noastră, deșartă este și credința voastră!

Zice: Căci, dacă Hristos a murit, dar apoi nu S-a sculat din morți, atunci nici păcatul nu s-a omorît, nici moartea nu s-a stricat; prin urmare, deșartă și zadarnică a fost propovăduirea noastră, iar voi ați crezut lucruri deșarte și zadarnice!³¹¹

³¹⁰ Zice și Teodorit că Apostolul, punînd ca temelie învierea lui Hristos, asupra acesteia zidește cuvîntul despre învierea de obște, folosind silogisme foarte puternice. (n. aut.)

³¹¹ Iar Sfîntul Grigorie al Nyssei spune că „Apostolul, prin împletirea celor ce se țin una de alta, întemeiază nesmintitul adevăr, zicînd întru încheieri [„concluzii”, n. n.] că, dacă nu

15 Ne aflăm încă și martori mincinoși ai lui Dumnezeu, pentru că am mărturisit împotriva lui Dumnezeu că a înviat pe Hristos, pe Care nu L-a înviat, dacă deci morții nu înviază.

Zice: Necuvioși și martori mincinoși ne aflăm noi, Apostolii care am povăduit, și voi, care ați crezut, pentru că L-am clevetit pe Dumnezeu și am mărturisit în chip mincinos că L-ar fi înviat pe Hristos; căci, dacă morții nu învie, înseamnă că nici Dumnezeu nu L-a înviat pe Hristos. De aceea, fiindcă este necuviincios să zicem că Dumnezeu nu L-a ridicat pe Hristos din morți, atunci nu se cuvine să credem nici că morții nu vor învia.

16 Căci, dacă morții nu înviază, nici Hristos n-a înviat.

17 Iar dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este credința voastră,

Apostolul luptă și aici cu același silogism și zice: De aceea a înviat Hristos, ca să facă învierea tuturor morților; iar dacă nu se face învierea morților, înseamnă că nici Hristos nu a înviat; iar dacă ar fi așa, atunci credința voastră este zadarnică și deșartă, socoteală ce este prea-fără cuviință.

încă sînteți întru păcatele voastre.

Dacă Hristos nu a înviat, atunci nici nu a murit. Iar dacă nu a murit, atunci nici nu a stricat păcatul, căci moartea Lui a fost dezlegarea păcatului. Căci zice Ioan despre Hristos: „Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii!” (Ioan 1:29), numindu-L „Miel” pentru junghiereă ce urma să o sufere pentru păcatele lumii. Iar dacă păcatul nu s-a dezlegat, înseamnă că voi vă aflați încă în păcat! Și atunci, cum de ați crezut că v-ați șlobozit de păcat prin Sfîntul Botez, de vreme ce acesta se face întru moartea și învierea Domnului?

18 Și atunci și cei ce au adormit în Hristos au pierit.

Dacă nu este înviere a morților – zice – înseamnă că și frații ce au murit pentru Hristos, care au fost și ei păcătoși, au pierit dintre noi. Dacă nu este în-

este înviere a morților, atunci nici Hristos nu a înviat; iar dacă Hristos nu a înviat, zadarnică este credința într-însul. Căci, dacă e adevărată propunerea [„premișă”, n. m.], anume că Hristos a înviat din morți, atunci și ceea ce se ține de aceasta trebuie să fie negreșit adevărată, anume că este înviere a morților. Căci, prin dovada din parte, se dovedește și cea obștească (aceasta însă se înțelege după faptul că Hristos, fiind noul Adam, cuprinde întru Sine toată omenirea). Și, dimpotrivă, dacă cineva spune că este minciună zicerea cea peste tot cuprinzătoare [„generală”, n. m.], că adică nu e înviere a morților, atunci negreșit că s-ar afla neadevărată și cea din parte, anume că Hristos S-a sculat din morți; căci ceea ce este cu neputință tuturor e cu neputință oricui. [...]” (cuvînt la zicerea „Iar cînd se vor supune Lui toate...” (tomul II). (n. aut.)

viere a morților, înseamnă că toți cei ce au adormit întru credința lui Hristos, ducînd viață strîmtoară și ticăloșită, au pierit și aceștia, și în zadar s-au lipsit de lucrurile cele veselitoare și pricinuitoare de bucurie ale lumii, de vreme ce nici după moarte nu nădăjduiesc să dobîndească vreun bine.

19 Iar dacă, nădăjduim întru Hristos numai în viața aceasta, sîntem mai ticăloși decît toți oamenii.

Dacă credința noastră creștinească se mărginește numai la viața această vremelnică, și dacă noi, care nădăjduim în Hristos, privim numai la această viață vremelnică, iar dincolo nu este viață veșnică, atunci cu adevărat sîntem mai ticăloși și mai nenorociți decît toți necredincioșii și necinstitorii de Dumnezeu! Pentru că noi nu ne îndulcim nici de bunătățile de aici, ca necinstitorii de Dumnezeu (precum a zis și mai sus), și, dacă nu înviem, sîntem lipsiți și de cele viitoare.

Dar poate cineva ar zice că, deși trupurile nu vor învia, sufletul însă, fiind nemuritor, se va îndulci singur de veșnicele bunătăți. Răspundem că acest cuvînt nu are nici o adevărată socoteală și crezămînt, pentru că sufletul nu a ostentat singur, ci a ostentat și trupul.³¹² Așadar, ce dreptate ar fi aceasta, ca trupul, care a suferit cea mai multă osteneală, să se ducă întru a nu fi și să nu se odihnească, nici să se îndulcească de vreo bunătate, și doar sufletul să se încununeze și să se îndulcească de bunătăți? Aceasta ar fi o vădită, nedreptate!

20 Dar acum Hristos a înviat din morți, făcîndu-se începătură celor adormiți.

După ce a arătat cîte necuviințe urmează dintru a nu crede că este înviere a morților, Apostolul repetă aici cuvîntul despre înviere și zice că acestea ar fi dacă nu s-ar face învierea morților, fiindcă atunci nici Hristos n-a înviat.

³¹² Într-un glas zice și dumnezeiescul Hrisostom: „Ce zici – o fericite Pavele? Că, dacă trupurile nu se vor scula din morți, înseamnă că nădăjduim numai în viața aceasta, măcar că sufletele rămîn, fiind nemuritoare? Așa este – zice – sufletul lipsit de trup – chiar dacă ar rămîne, chiar dacă ar fi nemuritor, cum și este cu adevărat – nu ar dobîndi bunătățile acelea negrăite și nici nu s-ar munci, cu toate că se va arăta «pentru că noi toți trebuie să ne arătăm înaintea divanului lui Hristos, ca să primească fiecare după cum a făcut, cele ce s-au lucrat prin trup – ori bine, ori rău» (Epistola a doua către Corinteni 5:10). De aceea zice: «Dacă nădăjduim în Hristos numai în viața această, sîntem mai jalnici decît toți oamenii», căci, dacă trupul nu învie, sufletul va rămîne neîncununat, afară de fericirea ce va fi în ceruri. Iar dacă se va întîmpla aceasta, nu vom dobîndi nimic atunci și înseamnă că răsplătirile sînt întru această viață» (Cuvîntul 39 la Epistola întâi către Corinteni).

Și ia aminte că din cuvintele acestea ale lui Pavel, ale lui Hrisostom și ale lui Teofilact se doboară socotința apusenilor, care zic că răsplătirea bunătăților și a răutăților se face acum. Vezi și zicerea „deci mi se păstrează cununa dreptății” (2 Timotei) și zicerea „toți aceștia, mărturisii fiind prin credință, nu au luat făgăduința” (Evrei 11:39). (n. aut.)

Acum însă, de vreme ce Hristos a înviat cu adevărat, înseamnă că se va face și învierea obștească și necuviințele acestea nu vor urma. Căci, dacă Hristos „S-a făcut începătura celor adormiți”, atunci negreșit trebuie ca aceia să învieze; fiindcă începătura are și pe cei ce urmează ei, de pildă când unul din cei mulți începe a face un lucru mai întâi, iar apoi ceilalți îl fac după el.

Și zice adeseori că Hristos a înviat „din morți”, ca să astupe gurile ereticilor manihei, care ziceau că Hristos nu a murit trupește, ci gânditor – cum am zis și mai înainte.

**21 Căci, de vreme ce printr-un om a venit moartea,
tot printr-un Om și învierea morților.**

22 Căci, precum în Adam toți mor, așa și în Hristos toți vor învia.

Aici, dumnezeiescul Apostol spune pricina cu care adevărează cele zise mai sus: Trebuia – zice – ca firea omenească, ce fusese biruită întru Adam, să biruiască întru Hristos, și omul, care căzuse și fusese biruit, să biruiască și să se ridice iarăși.³¹³ Fiindcă, așa cum întru Adam, adică pentru păcatul lui Adam, au căzut în moarte toți oamenii născuți dintr-însul, la fel se vor și ridica toți întru Hristos, pentru că Hristos a fost găsit fără de păcat, nefiind așadar vinovat morții, El murind din voia Sa. (Pe lângă aceasta, a înviat și fiindcă nu era cu putință a fi stăpînit de moarte Începătorul vieții – precum a spus căpetenia Apostolilor, Petru, în *Faptele Apostolilor* 2:24).

Acestea toate sînt însă și împotriva ereticilor manihei, care nu mărturiseau că Hristos a înviat trupește, ci gânditor – precum am zis mai înainte.

23 Dar fiecare în rîndul cetei sale:

Fiindcă dumnezeiescul Apostol a zis mai sus că toți vor învia, ca să nu socotești tu – o, cititorule! – că și păcătoșii se vor mîntui, el zice acum așa: În ce privește învierea, toți vor învia – și păcătoșii, și dreptii – însă fiecare se va rîndui după a sa ceată și în partea de care este vrednic.³¹⁴

³¹³ De aceea a zis Grigorie al Nyssei că „învierea nu este altceva decît așezarea în starea de la început” (cuvîntul întîi la *Ecclesiast*). Iar Teodorit tilcuiește zicerea aceasta așa: „Priviți la temelia neamului, la Adam, și vedeți pe strănepozi urmînd strămoșului și toți făcîndu-se muritori, de vreme ce acela a prînit murirea. La fel, toată firea oamenilor va urma Stăpînului Hristos și se va împărtași de înviere, căci El este întîi născut din morți, precum vechiul Adam a fost întîi plăsmuit. Și în clip potrivit L-a numit acum pe Hristos „om”, știindu-L și Dumnezeu, pentru că, arătînd că are fire omenească, să adevăreze cuvîntul despre înviere.” (n. aut.)

³¹⁴ Teodorit zice că așa învață și Domnul în sfințitele *Evanghelii*, că pe oi le va pune de-a dreapta, iar pe capre de-a stînga. (n. aut.)

Hristos ca începătură, apoi cei ai lui Hristos, întru venirea Lui, apoi sfârșitul,

Hristos – zice – S-a făcut „începătură” și cale a învierii, iar după El se vor scula din morți și „cei ai lui Hristos”, adică Creștinii credincioși Lui, cei ce au sporit întru fapta bună. Aceștia vor învia întru Hristos mai întâi, când va veni Hristos din cer,³¹⁵ căci aceasta însemnează zicerea „întru venirea Lui”. Fiindcă dreptii vor avea oarecare cinste și vrednicie chiar întru însăși învierea pe care o vor dobândi, ei sculându-se din morți înaintea tuturor, fiind răpiți în nori spre întâmpinarea Domnului în văzduh, precum zice tot Pavel (*1 Tesaloniceni* 4:16). Iar păcătoșii nu vor fi răpiți în nori, ci Îl vor aștepta pe Judecător jos, ca niște osîndiți ce sînt. „Apoi, va urma sfârșitul” tuturor oamenilor, fiindcă toți au să învieze de obște. Căci nu se va întîmpla atunci precum s-a întîmplat acum, când Hristos a înviat, iar oamenii și lucrurile omenești au rămas la locul lor nestrămutate; atunci vor lua sfârșit toate cele omenești.

24 când Domnul va da împărăția lui Dumnezeu-Tatăl,

Două împărății ale lui Dumnezeu știe *Sfînta Scriptură*: pe una după apropiere, iar pe cealaltă după facerea totului. Căci Dumnezeu împărătește cu ade-vărat peste toți – și peste Elini [„păgîni”, n. m.], și peste Evrei, și peste diavoli – chiar fără a voi ei, după cuvîntul [„rațiunea”, n. m.] zidirii lumii, fiindcă toți sînt făpturi ale Sale și se supun împărăției Sale chiar fără să vrea. Pe de altă parte, Dumnezeu împărătește peste Creștini și peste Sfinți, care I se supun de bunăvoie, după cuvîntul apropierii, anume pentru că sînt credincioși, casnici și prieteni ai Lui. Despre împărăția aceasta a credincioșilor zice Dumnezeu-Ta-tăl către Dumnezeu-Fiul, prin David: „Cere de la Mine, și-Ți voi da Ție ne-amurile moștenire a Ta” (*Psalmul* 2:8). Și tot despre aceasta zice Hristos, după învierea din morți: „Mi s-a dat toată stăpînirea în cer și pe pămînt” (*Matei* 28:18). Deci împărăția aceasta, a celor credincioși, o dă Tatălui Fiul – precum zice aici Pavel – adică o desăvîrșește. El face aceasta așa cum, de pildă, un

³¹⁵ [...] Iar Teodorit zice: „Și îi numește «ai lui Hristos» nu numai pe cei ce au crezut într-Însul după întruparea Sa, ci și pe accia ce s-au aflat întru buna-cinstire de Dumnezeu și au strălucit întru fapta bună în vremea *Legii* și mai înainte de *Lege*, adică pe accia care s-au săvîrșit în credința Hristosului ce urma să vie.” Vezi și subînsemnarea zicerii „și cei morți întru Hristos vor învia mai întâi” (*1 Tesaloniceni* 4:16). Și Sfîntul Grigorie Nyssis zice: „(...) după cum, în trupul nostru, lucrarea unui singur simț mișcă întreaga noastră simțire, tot așa, ca și cum întreaga omenire ar fi socotită ca o singură ființă, învierea unei părți (Hristos adică) cuprinde accea întreagă fire, datorită legăturii și unirii părților ei, învierea unei părți revărsîndu-se asupra întregului” (în *Marele cuvînt catehetic*, capitolul 32). (n. aut.)

împărat ar încredința fiului său să dea război unor neamuri ce s-ar fi răzvrătit împotriva lui; și, cînd fiul va birui și va supune neamurile răzvrătite; atunci se zice că îi dă războiul tatălui său, arătînd adică tatălui său că a isprăvit lucrul încredințat.³¹⁶ Deci Pavel zice aici că sfîrșitul se va face cînd Fiul le va supune pe toate. Căci atunci Hristos va împărăți peste noi, cei credincioși, cu toată deplinătatea, de vreme ce nu vom mai fi împărțiți între Dumnezeu și satana, stăpînitorul lumii, că acum, ci vom fi „casnici ai lui Dumnezeu” – precum zice Teologul Grigorie (*Cuvîntul al doilea despre Fiul*). Așadar Fiul înfățișează și dă Tatălui toată împărăția slobodă, adică pe credincioșii al căror Împărat este, împărăție care „mai înainte era răpită și robită de apostatul diavol” – precum zice dumnezeiescul Chiril al Alexandriei, în cartea a IV-a asupra lui Iulian.

cînd va strica toată începătoria, și toată stăpînirea și puterea.

Sfîrșitul – zice – va fi atunci cînd Fiul va birui și va opri toate puterile cele rele ale apostatilor diavoli. Căci acum diavolii încă lucrează și stăpînesc în parte pe mulți oameni, iar atunci va înceta desăvîrșit lucrarea și stăpînirea lor. Despre aceasta a zis tot Pavel: „Lupta noastră nu este împotriva sîngelui și a trupului, ci împotriva începătoriilor și a stăpînirilor...” (*Efeșeni* 6:12); și, în alt loc: „ca, întru numele lui Iisus, tot genunchiul să se plece: al celor cerești, al celor pămîntești și al celor dintru adînc” (*Filipeni* 2:10).

***25 Căci El trebuie a împărăți pînă ce-i va pune pe toți vrăjmași
sub picioarele Sale.*³¹⁷**

³¹⁶ Fiul dă Tatălui împărăția, dar El nu Se lipsește de dînsa (pentru că aceasta este o socoteală foarte nebunească, a cugeta cineva că împărăția era a Lui atunci cînd se răzvrătise și avea război, ca apoi, după ce a împăcat-o, să fie lipsit de ea); ci o dă ca să-L facă împreună-părtăș al isprăvii Sale și pe Tatăl, fiindcă toate ale dumnezeieștii Treimi sînt obștești. Căci, dacă Fiul S-a întrupat, a făcut-o cu buna-voință a Tatălui și cu împreună-lucrarea Sfîntului Duh. De aceea, și isprăvile pe care le-a făcut Fiul întrupîndu-Se, răstîgnîndu-Se și înviind sînt ale întregii dumnezeieștii Treimi.

După înțeleptul Fotie, se zice că Fiul dă Tatălui împărăția nu pentru că Se lipsește de dînsa și că nu o mai are, ci fiindcă Îl veselește cu isprava, de acum El nemaiavînd a se mîhni, nici a se oști și a birui pentru dînsa. Ori – după Teodorit – „Fiul dă Tatălui împărăția nu dezbrăcîndu-Se de împărăție, ci sîmțîndu-l pe tiranul diavol și pe împreună-lucrătorii lui, și pe toți făcîndu-i să se plece și să cunoască pe Dumnezeu a toate”. (n. aut.)

³¹⁷ Tîlcuind aceasta, Teodorit zice așa: „Dacă cei ce cugetă ale lui Arie și ale lui Evnomie zic că acest «pînă ce» se află numai la Fiul, să-L audă și pe Dumnezeu-Tatăl: că zice: «Eu sînt același pînă ce veți îmbătrîni» (*Isaia* 46:4). Iar dacă înțelegem cuvîntul precum vor ereticii de mai sus, Dumnezeu-Tatăl va fi aflat avîndu-Și ființarea măsurată împreună cu bătrînețea oamenilor; dar a birfi cineva acesteia este însușire de oameni nebuni. Deci, precum Dumnezeu-Tatăl este pururea-vecuitor și fără de sfîrșit, tot așa pururea-vecuitor și fără de sfîrșit este

26 *Vrăjmașul cel din urmă care se va strica va fi moartea.*

De vreme ce Pavel a zis că Hristos va birui și va strica răzvrătițele puteri ale diavolilor, era de așteptat să zică și când; căci poate ar slăbi pînă a le face pe toate și nu va putea să le isprăvească. De aceea zice Pavel aici că trebuie „a împărăți”, adică a se purta ca un împărat puternic, „pînă îi va supune pe vrăjmașii Săi”, pentru ca apoi, în urma tuturor, să supună moartea. Căci acela care îl va supune pe diavol e vădit că va supune și lucrul diavolului, care este moartea. Dar cum se va arăta că a fost supusă, dacă moartea nu va vărsa trupurile morților pe care le ține întru stăpînirea sa? Căci atunci va fi biruită moartea cu adevărat, cînd i se vor răpi și jafurile pe care le-a luat, adică trupurile moarte, precum a zis Domnul: „sau cum poate cineva să intre în casa celui tare și vasele lui să le jefuiască de nu va lega înfii pre cel tare?” (*Matei 12:29*).

Deci, auzind tu – o, cititorule! – că Hristos are să strice „toată începătoria și stăpînirea”, să nu te temi că va slăbi și nu va putea isprăvi acestea; căci le va face pe toate împărătînd și ocîrmuind războiul, „pînă ce-i va supune pe toți vrăjmașii”. Vezi, iubitele, că Pavel nu zice acest „pînă” spre a arăta un sfîrșit, ci pentru pricina de mai înainte, zicînd că împărăția lui Hristos ține, stăpînește și nu va slăbi pînă ce le va isprăvi pe toate; și că, isprăvindu-le, atunci cu mult mai vîrtos va împărăți, fiindcă „împărăția Lui nu va avea sfîrșit”, precum a zis Arhanghelul către Preacurata Fecioară (*Luca 1:33*).

Iar Grigorie Teologul zice că Fiul împărătește în viața aceasta „ca Cel ce pricinuieste ascultarea noastră către El și ne pune sub împărăția Lui pe noi, cei ce primim să fim împărățiți de El” (*Al doilea cuvînt teologic despre Fiul*). Dacă înțelegem așa, înseamnă că, după ce ne vom supune Lui, atunci încetează această împărăție, adică silința și lucrarea pe care o facem spre a ne împărăți de Dînsul. Căci – precum un zidar zidește o casă pînă ce-i pune acoperișul, iar după aceea încetează lucrul zidirii – tot așa și Fiul „împărătește”, adică lucrează împărăția Lui asupra noastră, pînă ce noi ne vom împărăți de către El cu deplinătate.

27 „Căci toate le-a supus sub picioarele Lui”. Dar, cînd zice că „toate I-au fost supuse Lui”, este arătat că afară de Cel care I-a supus Lui toate.

și Fiul. Și El are împărăție veșnică, precum a zis arătat Proorocul Daniil; „Împărăția Lui este împărăție veșnică, ce nu se va strica în veac” (*Daniil 7:14*).

Iar Sfîntul Grigorie Nyssis zice că acest „va împărăți” e în loc de: „va birui”: „Fiindcă zice așa: «că trebuie a împărăți El pînă ce-i va pune pe vrăjmași sub picioarele Sale». Adică Cel puternic întru război va înceta din luptă atunci cînd îi va nimici pe toți cei ce stau împotri-va binelui, cînd va aduce toată împărăția Sa înaintea lui Dumnezeu-Tatăl, unindu-le pe toate către Sine-Și” (cuvînt la zicerea „iar cînd se vor supune Lui toate”, tomul al doilea). (n. aut.)

Fiindcă a spus despre Fiul că are să-i strice și are să-i biruie pe vrăjmași, Apostolul s-a temut ca nu cumva să se creadă că Fiul este un alt început nenăscut afară de Tatăl. De aceea, le dă Tatălui pe toate, zicînd că Tatăl I-a supus Fiului pe vrăjmași. Și, iarăși, fiindcă scria către Elini – care credeau că Zeus s-a sculat asupra lui Hronos, tatăl lui, și i-a luat împărăția – Pavel s-a temut ca nu cumva să bănuiască una ca aceasta Corinteni și despre Fiul Dumnezeuului celui adevărat, că adică S-a ridicat asupra Părintelui Său. De aceea zice că toate s-au supus Fiului, afară numai de Tatăl³¹⁸, Care I-a supus Fiului pe toate. Bagă de seamă însă că supunerea aceasta este mîntuitoare către cei ce se supun – după Sfîntul Grigorie al Nyssei, care zice: „Cu numele supunerii se tîlcuiește arătat că la dînșii (adică la cei supuși) este mîntuirea” (cuvînt la zicerea: „Iar cînd se vor supune Lui toate...”, tomul al II-lea).

28 Iar cînd toate vor fi supuse Lui, atunci și Fiul Însuși Se va supune Celui ce I-a supus Lui toate,

Pentru a nu zice cineva că, deși Tatăl nu S-a supus Fiului, totuși nimic nu oprește ca Fiul să fie mai puternic decît Tatăl, Apostolul surpă desăvîrșit această bănuială, zicînd că „și Fiul Se va supune Tatălui”, ca prin cuvîntul acesta să arate multa unire a Fiului cu Tatăl. Prin urmare, știut să-ți fie – o, cititorule! – că Tatăl este pricinuiătorul și izvorul puterii acesteia a Fiului și că Fiul nu este o putere potrivnică Tatălui.

Și să nu te miri, cititorule, că Pavel a folosit smerita zicere a supunerii mai mult decît se cuvine, căci, atunci cînd urmează să smulgă din rădăcină vreo cugetare eretică, el obișnuiește a folosi multă covîrșire. De pildă, vrînd să arate că femeia credincioasă nu se vatămă de locuirea împreună cu bărbatul ei necredincios; el a zis că „bărbatul necredincios se sfințește întru femeia credincioasă” (1 Corinteni 7:14). Dar el nu vrea să spună că bărbatul necredincios se face sfînt, ci arată cu această zicere covîrșitoare că femeia credincioasă nu se vatămă dacă locuiește împreună cu bărbatul său necredincios. La fel și aici, cu numele supunerii, smulge din rădăcină reaua bănuială că Fiul ar fi poate mai puternic decît Tatăl, de vreme ce a putut săvîrși atîtea lucruri mari.

³¹⁸ Aici, marele între cuviosoși Varsanufie aduce istoria aceasta, zicînd că la oarecari din Elini era obiceiul așa: cînd venea în vîrstă fiul împăratului Ior, ei se adunau și-l omorau pe împărat. Decî, ca nu cumva cei ce primeau propovăduirea să judece la fel și pentru Fiul lui Dumnezeu, după obiceiul Ior, Apostolul a depărtat înțelegerea aceasta de la dînșii, spunîndu-le că atunci „cînd se vor supune Lui toate, însuși Fiul Se va supune Celui ce I-a supus Lui toate”. Aproape aceleași lucruri cu Sfîntul Teofilact și cu dumnezeiescul Varsanufie le spune și Teodorit la tîlcuirea acestei ziceri. (n. aut.)

Iar Teologul Grigorie (în *Cuvîntul al doilea despre Fiul*) zice că Fiul, însușindu-Și toate cele omenești ale noastre, socotește a Sa și supunerea noastră. Căci acum, în viața aceasta, oamenii cei necredincioși se luptă și se împotrivesc lui Dumnezeu, lepădîndu-se de El; iar noi, credincioșii Creștini, slujim patimilor, și cu aceasta sîntem nesupuși lui Dumnezeu. Iar cînd necredincioșii îl vor cunoaște pe Dumnezeu, pe Care acum îl tăgăduiesc, iar noi, credincioșii, vom lăsa patimile acestei vieți, atunci se va arăta cu adevărat că Fiul S-a supus Tatălui, de vreme ce El S-a îmbrăcat cu chipul nostru omenesc și socotește ale Sale și metehnele noastre.³¹⁹

³¹⁹ Despre aceasta vorbește și purtătorul de Dumnezeu Maxim, luînd din *Cuvîntul al doilea despre Fiul* al Teologului Grigorie: „Cît sînt eu de nedesăvîrșit și de nesupus – neascultînd de Dumnezeu prin lucrarea poruncilor, nici făcîndu-mă desăvîrșit cu nimea după cunoștință – la fel de nedesăvîrșit și nesupus ca mine Se socotește și Hristos pe Sine-Și, din pricina mea. Căci eu îl micșorez, mărindu-mă pe mine împreună cu El după Duh, căci sînt trup al lui Hristos și parte din parte” (capitolul 30 din suta a doua a cuvîntelor teologice). Spune, fratele meu Creștin care citești acestea, ce înfricoșat cuvînt zice aici Sfîntul Maxim! Cel ce nu se supune lui Dumnezeu – zice – și nu păzește poruncile Lui, acela, din partea sa, îl face nesupus lui Dumnezeu și pe Stăpînul Hristos! Vezi unde se suie hula și nesupunerea ta, iubite! De aceea, silеște-te cît poți a te supune lui Dumnezeu și a păzi poruncile Lui, ca să nu Se necinstească și să Se ocărăscă din pricina ta Capul tău, Care este Stăpînul Hristos!

Iar marele Vasilie zice: „Dumnezeiește, Fiul Se supune Tatălui de la început, de cînd este și Dumnezeu. Iar dacă [Apostolul zice] că «Se va supune» la urmă, El Se va supune omenește; pentru noi, iar nu dumnezeiește” (*Cuvîntul al patrulea împotriva lui Evnomie*).

Iar marele Atanasie (în tomul al doilea despre trupeasca arătare a Dumnezeu-Cuvîntului), vorbind împotriva Arienilor, îl cuiește zicerea așa: „«Fiul Se va supune Celui ce-l-a supus Lui toate», adică atunci cînd ne vom supune toți Fiului, și ne vom afla mădulare ale Lui și ne vom face Lui ca fii ai lui Dumnezeu. Fiindcă voi – zice – unul sînteți în Hristos Iisus. Atunci și El Se va supune împreună cu voi Tatălui, precum capul împreună cu mădularele sale. Căci, de vreme ce mădularele Lui încă nu s-au supus toate, nici El, Capul lor, nu S-a supus încă Tatălui, așteptîndu-le pe mădularele Sale. Iar dacă ar fi fost unul din cei supuși, S-ar fi supus Tatălui dintru început, și nu ar face aceasta la sfîrșit. Căci noi ne supunem Tatălui împreună cu El și împărțim întru El.”

Și Teodorit zice: „Precum Hristos a luat păcatele noastre și a purtat bolile noastre, ca unul ce S-a făcut începătură a firii [omenești], tot așa Își însușește și nesupunerea noastră de acum [din viața aceasta] și supunerea de atunci [de după învierea tuturor]. Și, de vreme ce noi ne vom supune [chiar fără voie, n. m.] după scăparea de stricăciune [a trupului], se zice că El însuși Se supune.”

Despre aceasta zice și Grigorie Teologul: „Căci, după cuvîntul meu, aceasta este supunerea lui Hristos: împlinirea voii părintești” (*Cuvîntul al doilea despre Fiul*).

Iar Grigorie de Nyssa zice: „Deci, cînd va veni prin toate binele, atunci tot trupul Lui (adică Biserica) se va supune stăpînirii celei făcătoare de viață, și de aceea se zice că supunerea acestui trup este supunere a Fiului, a Celui ce S-a făcut părtaș cu trupul Său, care este Biserica” (cuvînt la zicerea „cînd se vor supune Lui toate”, tomul II). Și iarăși: „Deci, Cel ce ne-a unit pe noi cu Sine și El însuși S-a unit cu noi, făcîndu-Se una cu noi prin toți, își însușește toate cele ale noastre” (la fel).

ca să fie Dumnezeu toate întru toți.

Adică să fie toate afirmate de Tatăl. Apostolul zice aceasta și pentru a nu socoti cineva că sînt două începuturi fără de început întru dumnezeire, osebite una de alta. Deci, cînd vrăjmașii vor fi puși sub picioarele Fiului -- Fiul neîmpotrivindu-se Tatălui, ci supunîndu-Se precum se cuvine a Se supune Dumnezeu-Fiul lui Dumnezeu-Tatăl -- atunci negreșit Dumnezeu-Tatăl „va fi toate întru toți”. Unii (precum este Sfîntul Grigorie al Nyssei) au zis însă că prin cuvintele acestea se arată desăvîrșita stricare și pierzare a răutății. Fiindcă, de vreme ce toți se vor supune lui Dumnezeu, atunci nu va mai fi păcat și Dumnezeu va fi întru toți. Cînd adică -- precum a zis Grigorie Teologul -- „nu vom mai fi împărțiți prin mișcare și patimi ca acum, cînd nu avem nimic al lui Dumnezeu, sau foarte puțin; ci vom fi întregi, asemenea lui Dumnezeu, încăpînd în noi pe Dumnezeu întreg și numai pe El” (*Al doilea cuvînt teologic despre Fiul*). Fiindcă atunci Dumnezeu ne va fi nouă toate: și hrană, și adăpare, și îmbrăcăminte, și înțelegere și mișcare.³²⁰

29 Fiindcă ce vor face cei care se botează pentru morții? Dacă morții nu înviază nicidecum³²¹, pentru ce se mai botează pentru ei?

³²⁰ Înalt și străbătător îl cuciește zicerea aceasta Sfîntul Grigorie al Nyssei: „Viața noastră se petrece acum în multe feluri și chipuri, căci, cu adevărat, multe sînt cele de care ne împărțăm: de vreme, de aer, de loc, de mîncare, de băutură, de acoperămint, de soare, de lumină și de multe altele trebuincioase vieții, dintre care nimic nu este Dumnezeu. Iar fericirea pe care o așteptăm nu are trebuință de nici una din acestea, căci toate vor fi noi și, în locul tuturor, dumnezeiasca fire Se va face nouă spre toată trebuința vieții aceleia, pe Sine-și potrivit împărțindu-Se. Aceasta este arătată din dumnezeieștile cuvinte că Dumnezeu li Se face celor vrednici și loc, și casă, și îmbrăcăminte, și hrană, și băutură, și lumină, și bogăție, și împărăție, și toată înțelegerea și numirea celor ce ne ajută către viața cea bună.

Iar Cel ce «Se face toate» (Dumnezeu adică) «Se face întru toți». Întru aceasta mi se pare că zicerea dogmatisește pieirea desăvîrșită a răutății. Căci, dacă Dumnezeu va fi întru toate cele ce sînt, atunci răutatea nu va mai fi întru ele.” (*Cuvînt despre suflet, tomul al-treilea*). [...]

Iar Teodorit spune că ceea ce zice Pavel aici despre Tatăl: „să fie Dumnezeu toate întru toți”, a spus și despre Hristos, zicînd: „întru Care nu este Elin și Iudeu, tăiere împrejur și netăiere împrejur, varvar sau Scit, ci toate și întru toți Hristos” (*Coloseni* 3:11), ca să arate că Fiul este de o cinste cu Tatăl. Și adaugă: „Deci așa va fi Dumnezeu «toate întru toți», cînd toți se vor izbăvi de a greși și se vor întoarce către El, nenaiprimind plecare către rău.”

Însă, de vreme ce Dumnezeu va fi atunci „toate întru toți”, din ce se vor cunoaște dreptii? Vezi dezlegarea nedumeririi acesteia la subînsemnarea zicerii: „știm că, dacă se va strica acest cort, locuința noastră pămîntescă...” (*2 Corinteni* 5:1): (n. aut.)

³²¹ Tîlcuind aceasta, Fotie zice: „Dacă morții nu înviază, ce vor face aceia care se botează cu nădejdea învierii? De ce se mai botează ca să învieze, dacă nu înviază?” Pavel însă zice mai înfruntător: „De ce se botează pentru morți?” Adică: De ce se botează aceștia pe care voi,

Ereticii marchianiți aveau un astfel de eres încît, atunci cînd cineva dintre dinșii murea nebotezat, se ascundea sub patul celui mort un om viu. Și, mergînd ei lîngă pat, îl întrebau pe cel mort dacă vrea să se boteze, iar cel ascuns sub pat răspundea că voiește, și așa îl botezau pe cel viu în locul mortului.³²² Apoi, fiind muștrați și întrebați pentru ce fac aceasta, răspundeau că așa a zis Apostolul, și aduceau spre mărturie zicerea de față, care nu se înțelege precum o țilcuiau acei rău-credincioși. Dar cum se țilcuiește? În Biserica lui Hristos este rînduiala ca toți cei ce vor să se boteze să zică mai întîi *Simbolul credinței*. Iar în *Simbol* se află scrisă, pe lîngă celelalte, și aceasta: „cred și aștept învierea morților”.³²³ Deci Apostolul întreabă ce vor face aceia care au crezut în învierea trupului morților cînd s-au botezat, iar acum cred că s-au amăgit? Adică de ce se mai botează Creștinii cu nădejdea că au să învieze, de vreme ce morții nu vor învia?³²⁴

30 De ce mai sîntem și noi în primejdie în tot ceasul?

Zice: Dacă nu primiți spre dovada învierii mărturia *Simbolului*, pe care o mărturisesc toți Creștinii cînd se botează, primiți măcar mărturia faptelor și a lucrărilor. Și care este aceasta? Anume că noi, Apostolii toți, ne aflăm în primejdie în toată vremea. Și pentru ce ne-am primejduit, dacă nu ar fi înviere? Și

cu socoteala ce o aveți, i-ați arătat că sînt morți pentru viața de veci, căci nu vor învia niciodată? Și, ca să nu-i împungă mai mult și să-i facă mai sălbatici, nu a vorbit către a doua persoană: De ce vă botezați pentru voi, care sînteți morți, căci nu veți învia niciodată? – ci a întocmit cuvîntul către a treia față [„persoană”, n. m.], ca să-l facă bine-primit. (n. aut.)

³²² Coresi zice că fapta și cugetarea eretică a marchioniților e arătată și de dumnezeiescul Ambrozio, de Irineu, în cuvîntul despre eresuri, și de Tertulian în cel despre înviere. (n. aut.)

³²³ Despre care *Simbol al credinței* vorbește aici Sfințitul Teofilact, întru care este scris: „cred în învierea morților”? E vorba de cel cunoscut acum de către toți drept-slăvitorii, pe care l-a început întîiul Sinod și l-a desăvîrșit cel de al doilea. Se vede așadar că și în vremea dumnezeieștilor Apostoli era oarecare simbol al credinței, pe care-l mărturiseau cei ce voiau să se boteze, întru care era scrisă și aceasta: „Cred întru învierea morților”. Unii zic că acest *Simbol* ar fi fost alcătuit de către dumnezeieștii Apostoli cînd urmau să se despărță și să se ducă la propovăduire, și de aceea îl numesc „apostolesc”. Și acesta se vede a fi cel cuprins în *Așezămintele apostolești*, cartea a VII-a, capitolul 42, despre care vezi în țilcuirea noastră a canonului întîi al Soborului al VI-lea, în cartea noastră canonicăscă [*Pidalionul*, n. m.]. Și Grigorie Teologul, încă mai înainte de simbolul cunoscut acum, a alcătuit (în *Cuvîntul despre botez*) o învățătură de zece cuvinte către cei ce voiau să se boteze, la al cărei sfîrșit zice și aceasta: „Pe lîngă acestea, primește și învierea!” (n. aut.)

³²⁴ Iar Hrisostom zice că ceea ce mărturisește cel ce se botează, crezînd în învierea trupului mort, aceea i-o arată și preotul prin lucruri. În ce chip? Prin apă, „căci a se afunda și apoi a ieși din apă este închipuire a a pogorîrii în iad și a ieșirii de acolo. De aceea, Pavel numește botezul și «mormînt», zicînd că «împreună cu El ne-am îngropat prin botez întru moarte». Din aceasta face vrednică de crezare și viitoarea înviere a morților” (*Cuvîntul 40*). (n. aut.)

ce am avea să dobîndim spre răsplătirea atîtor primejdii? Căci, să zicem că cineva ar alege să se primejduiască pentru slava deșartă, dar numai o dată sau de două ori. Iar a te primejdui în toată vremea, precum facem noi, aceasta este cea mai mare dovadă că sîntem prea-încredințați în privința învierii.

31 În toate zilele mor! Mă jur pentru lauda voastră, pe care o am în Hristos Iisus Domnul nostru!

Zicînd mai sus că se primejduiau, Pavel a arătat primejdiile pe care le suferea; iar acum, zicînd că moare în toate zilele, a arătat morțile cele de toată ziua pe care le încerca. Însă cum murea în fiecare zi? Cu hotărîrea, cu osîrdia și cu gătirea pe care le avea întru sine de a primi moartea, dacă i s-ar fi întîmplat. Și, fiindcă pătimea aceste mari rele care îi pricinuiau moarte, zice spre adevărarea cuvîntului său: „mă jur pentru lauda voastră”, adică: Să nu am parte de sporirea voastră, întru care mă laud, dacă nu spun adevărul, zicînd că mor în toate zilele! Și se laudă astfel fiindcă lauda învățătorului este sporirea întru învățătură a ucenicilor lui.³²⁵ Astfel, prea-înțelepțește le aduce aminte, zicînd: Precum mă laud cînd sporiiți întru învățătura credinței, tot așa mă rușinez dacă veți rămîne pînă în sfîrșit întru ticăloșie și nu veți crede în învierea morților!

³²⁵ [...] Iar aici se naște o nedumerire, pentru că, pe de o parte, *Legea cea Veche* poruncește a nu lua cineva numele lui Dumnezeu în deșert (*Ieșirea* 20:7), iar *Evanghelia*, pe de altă parte, poruncește a nu se jura cineva – nici pe cer, nici pe pămînt, nici pe Ierusalim, nici pe capul său – ci, în locul oricărui jurămînt, să zică numai: „Da, da și nu, nu, fiindcă orice ar zice mai mult este de la vicleanul” (*Matei* 5:34). Atunci – zic – de ce *Legea Veche* și *Evanghelia* poruncesc acestea, iar Pavel zice: „Mă jur pe învățătura voastră”? Încă și către Tesaloniceni scrie: „Vă jur pe voi cu Domnul.” Spre dezlegarea nedumeririi acesteia, marele Hrisostom răspunde că toate zicerile acestea în care Apostolul ia numele lui Dumnezeu spre adevărarea spuselor sale sînt doar chipuri de jurămînt, iar nu și jurămînt.

Iar noi zicem că poate Pavel vorbea așa, mai înfii, din multă nevoie și silă. Apoi, el zice acestea nu pentru vreun lucru omenesc ori al lumii acesteia, ci pentru primejduirea credinței, pentru Dumnezeu și pentru lucruri dumnezeiești. Și le zicea după iconomie și pogorămînt. Căci, dacă cineva s-ar jura întru Dumnezeu – să zicem – pentru toate milioanele galbenilor, acela se împotrivește poruncii a treia din cele zece, după arătarea de mai sus, care hotărăște a nu lua cineva numele lui Dumnezeu în deșert. Fiindcă lumea toată și cele din lume sînt zadarnice, ca unele ce sînt vremelnice și stricăcioase – precum zice *Ecclesiastul*: „Deșertăciunea deșertăciunilor, toate sînt deșertăciune” (capitolul 1). [...]

Și – filcuind zicerea „cel ce se jură aproapei lui și nu se leapădă” (*Psalmul* 14) – marele Vasilie zice: „Sînt unele cuvinte care au chip de jurămînt, dar nu sînt jurămînt, ci mîngîiere către cei ce aud. Astfel, Iosif, împrietenindu-se cu Egipteanul, se jura pe sănătatea lui Faraon. Tot așa, Apostolul, arătîndu-și iubirea către Corinteni, a zis: «Mă jur pe lauda voastră, pe care o am în Hristos Iisus Domnul nostru.» Căci nu s-a făcut neascultător învățării evanghelice acela căruia îi era încredințată evanghelia, ci a dat în chip de jurămînt un cuvînt gol, prin care voia să arate că lauda pentru dîșii îi era mai vrednică decît orice.” (n. aut.)

Apoi, afierosind lauda aceasta lui Hristos, zice: „... pe care o am în Hristos Iisus”, căci al Lui e lucrul acesta, nu al meu!

32 Dacă m-am luptat cu fiarele în Efes, ce folos îmi este?

Eu – zice – m-am luptat cu fiare, și nu cu oameni, într-afit de răi și de sălbatici erau. Dar, cu toate că Dumnezeu m-a slobozit de vrăjmășia lor, ce folos îmi este mie că am suferit acestea, dacă nu este înviere? Iar „luptă cu fiarele” numește lupta pe care a avut-o în Efes cu Evreii și cu argintarul Dimitrie. Căci ce osebire aveau aceia de fiare? Negreșit, nici una! (Vezi în *Faptele Apostolilor*, capitolul 19.³²⁶) Vezi și în *Epistola a doua către Timotei* cum Pavel îl numește pe împăratul Nero „leu”, care este împărat al fiarelor, și cum l-a izbăvit Dumnezeu de dînsul („... și am scăpat din gura leului”, 2 *Timotei* 4:17). Iar cum că lupta „cu fiarele” numește lupta cu oamenii, dovedește arătat purtătorul de Dumnezeu Ignatie, scriind către Romani acestea: „Din Siria și pînă la Roma mă lupt cu fiarele pe uscat și pe mare, înlănțuit între zece leoparzi, adică o ceată de ostași, care, chiar cînd le faci bine, mai răi se fac” (*Epistola către Romani* 5:1).

„Dacă morții nu învie, să mîncăm și să bem, căci mîine vom muri!”
(*Isaia* 22:13).

Dacă morții nu învie – zice – și dincolo nu e nici un cîștig, înseamnă că postul, înfrînarea și depărtarea de cele rele sînt de prisos – precum zice Teodorit. Și atunci să dobîndim bunătățile lumii acesteia: să mîncăm, să bem și să benchetuim, fiindcă numai pe acestea avem să le dobîndim. Pavel a luat acest cuvînt de la Isaia, ca să batjocorească necunoștința aceloră ce zic că nu este înviere. Căci și Isaia arată că aceste cuvinte le ziceau unii deznădăjduiți: „Iată bucuria și veselia: boi tăiați și oi junghiate; toți mîncă din carne și beau vin. Să mîncăm și să bem, căci mîine vom muri!” (*Isaia* 22:13). Dar „să mîncăm și să bem, căci mîine murim” era și parimie veche ce se zicea de către Laconi, precum arată deslușitor Fotie (*Amfilohia*, întrebarea 172). Pentru aceasta și un voievod de oști al Lacedemoniei, urmînd a doua zi de dimineață să înceapă războiul cu vrăjmașii, își îndemna ostașii: „Să mîncăm și să bem, căci mîine vom cina împreună cu Pluton³²⁷!”

33 Nu vă amăgiți, înțilnirile rele strică obiceiurile bune!

³²⁶ Unii zic însă că Apostolul a fost osîndit în Efes a se lupta aievea cu fiare și că a fost izbăvit din moartea acestora de către Domnul. (n. aut.)

³²⁷ Sau Hades, zeul infernului și al morții, la Elini. Unul din chipurile satanei. (n. m.)

Aici, Apostolul întoarce cuvîntul în sfîtuire și învățatură. Și îi muștră pe Corinteni în chip potrivit, ca pe niște neînțelegători, și ușori întru socoteală și lesne de amăgit – căci aceasta arată cu zicerea „nu vă amăgiți”. Iar „obiceiuri bune” numește – după Hrisostom – cu numire mai bună, pe acelea care sînt lesne de amăgit. Aici arată însă că alții îi trăgeau pe ei la asemenea cugetări, și că nu de la sine au căzut întru acest fel de socoteală necuviincioasă.

34. Deșteptați-vă cu dreptate, și nu păcătuțiți!
Căci unii au necunoștința de Dumnezeu;

Pavel zice acest „deșteptați-vă” ca unora beți. Creștinilor, treziți-vă – zice – și veniți în simțire și la luare-aminte din beția aceasta ce vă stăpînește! Și a adăugat: „cu dreptate”, adică cu folos, căci este cu puțință a fi cineva treaz și a lua aminte cu nedreptate, pentru a face vreun rău. „Și nu păcătuțiți!” – zice – căci din pricina păcatelor pe care le faceți nu credeți nici întru învierea morților. Căci cei ce știu că au păcate și sînt muștrați de conștiință, aceia nu se încredințează că este înviere, temîndu-se că se vor munci. Iar „necunoștința de Dumnezeu” au aceia care nu cred că este înviere a morților pentru că nu știu nemărginita putere a lui Dumnezeu, cu care El poate face vii trupurile cele moarte și topite. Nu a zis însă: „aveți necunoștința de Dumnezeu”, ci: „unii au”, ca să facă muștrarea mai ușoară.³²⁸

spre rușinare v-o spun.

Fiindcă i-a muștrat destul pe Corinteni, dumnezeiescul Apostol îi mîngîie acum, zicînd: Fraților, acestea vi le-am zis nu ca să vă ocărăsc, ca un vrăjmaș al vostru, ci ca să vă fac să vă rușinați, și astfel, cu această rușinare și înfruntare, să vă aduc la îndreptare și să vă fac a cugeta ceea ce se cuvine.

35 Dar ar zice cineva: Cum înviază morții? Și cu ce trup au să vină?

Pavel nu a zis că ei ziceau acestea, ci că „ar zice cineva”, ca să nu se facă cuvîntul însărcinător și greu. Iar aici sînt două nedumeriri: întîi, chipul învie-

³²⁸ Tîlcuind aceasta, înțeleptul Teodot zice: „Apostolul a numit cu multă înțelepciune «necunoștința de Dumnezeu» necrezarea învierii. Căci e firesc să creadă aceasta cel ce mărturisește că-L cunoaște pe Dumnezeu, pentru că dreptului îi trebuie răsplătire, iar în viața aceasta nu vedem dreaptă răsplătire. Deci cel ce mărturisește că crede în Dumnezeu trebuie a aștepta învierea.”

Despre cei ce au necunoștința de puterea lui Dumnezeu și grăiesc fără să știe, se va zice aceea a lui Iov: „În deșert își deschide gura lui, întru necunoștință îngreuiază grauri” (Iov 35:10). Și aceea a lui Solomon: „Căci deșerți sînt toți oamenii la care se află necunoștința de Dumnezeu” (Înțelepciunea lui Solomon 13:1). (n. aut.)

rii: cum vor mai învia trupurile, de vreme ce s-au topit cu totul?; și a doua: cu ce trup învie morții, cu al lor, ori cu altul? Dumnezeiescul Apostol le dezleagă pe amîndouă cu pilda grăuntelui semănăturilor:

36 Nebunule, ceea ce semeni tu nu învie dacă nu va muri!

Aici, Apostolul dezleagă prima din nedumeririle pe care le-am zis de la o pildă care se arată în toate zilele. De aceea îi și numește pe Corinteni nebuni și fără minte, fiindcă nu știu un lucru atît de vădit. Și zice: Tu, omul cel stricăcios, știi că ceea ce semeni înviază, iar despre nesticăciosul Dumnezeu te îndoiesti că ar putea să învie trupurile îngropate în pămînt? Și tu știi că ceea ce semeni nu va învia dacă nu moare mai întîi și dacă nu putrezește în pămînt. Atunci cum nu crezi că vor învia și trupurile care putrezesc în pămînt? Căci, ceea ce sînt jgheburile brazdelor pentru holdele semănăturilor, același lucru sînt mormintele pentru trupurile omenești. Vezi însă – o, cititorule! – cum Apostolul nu folosește cuvinte potrivite semănăturilor, ci trupurilor, căci nu a zis: „ceea ce semeni nu răsare dacă nu se va topi”, ci că „nu înviază dacă nu va muri”. Și vezi că a întors cuvîntul împotriva a ceea ce cugetau Corinteni: căci ei nu se dumireau cum putem învia după ce murim, iar Pavel zice dimpotrivă, că tocmai de aceea înviem, fiindcă murim, și în alt chip nu e cu putință a învia, decît dacă vom muri înainte.

37 Și ceea ce semeni nu este trupul care se va face, ci grăunte gol, poate de grîu, sau de altceva din celelalte.

Cum am zis mai sus, două au fost nedumeririle despre înviere: una, în ce chip vor învia morții? – iar cealaltă: cu ce trup? Și Pavel a dezlegat-o pe cea dintîi zicînd că morții vor învia prin moarte, precum și grăuntele grîului și al celorlalte semințe prin moarte răsare din pămînt. Iar acum dezleagă și a doua nedumerire, adică: cu ce trup vor învia cei morți? – și zice că însuși trupul ce a murit se va scula din morți, adică un trup de aceeași ființă cu cel mort, mai strălucit însă și mai frumos. Iar ereticii zic că nu va învia trupul acesta, și aduc spre mărturie tocmai zicerea de față a Apostolului: „Nu semeni trupul ce se va face...” Însă Apostolul nu înțelege așa zicerea aceasta. Dar cum? El spune că nu semănăm însuși spicul acela ce are să se facă din sămînță, strălucit și frumos, ci doar grăuntele grîului.³²⁹ Iar spicul ce răsare din grăuntele gol nu este

³²⁹ Ia aminte că Pavel a pomenit aici hotărîtor și anume de grîu, și nu de vreo altă sămînță, pentru că trupul omului, mai de obște, cu grîu se hrănește și se întărește și e asemănător grîului. De aceea și Domnul cu grîul a asemănat sfîntul Său trup, zicînd: „Grăuntele de grîu,

Întrutotul asemenea cu grăuntele semănat. Pentru că nu s-a semănat spic, cu paiul lui, cu găoacele și mustățile lui și cu restul frumuseții lui, ci doar un grăunte gol. Dar, pe de altă parte, spicul răsărit nu este cu totul deosebit de grăuntele semănat, fiindcă nu a răsărit din altceva, ci din însuși grăuntele care s-a semănat.

38 Iar Dumnezeu îi dă lui trup precum a voit,

Dacă Dumnezeu – zice – dă spicului ce răsare un trup mai frumos decât al grăuntelui semănat – „precum a voit” – de ce iscodești tu mai mult, Creștine, cu ce trup învie morții? Și, mai ales, auzind de voia și puterea lui Dumnezeu, pentru ce rămii încă necrezând învierea? Căci Dumnezeu înviază trupul ce s-a topit, însă îl înviază mai frumos și mai duhovnicesc, cum vedem că se întâmplă și cu semănăturile, ceea ce răsare fiind mai frumos decât grăuntele semănat.

fiecărei semănături trupul său.

Acest cuvânt astupă fără grăire-împotriva gurile ereticilor care spun că nu învie însuși trupul acesta, ci altul. Căci, iată, Pavel zice aici arătat că Dumnezeu dă fiecărei semințe însuși „trupul ei”.³³⁰

39 Nu toate trupurile sînt același trup, ci unul este trupul oamenilor, și altul este trupul dobitoacelor, și altul este trupul păsărilor, și altul al peștilor.³³¹

căzînd pe pămînt, dacă nu va muri, rămîne singur. Iar de va muri, mult rod aduce” (Ioan 12:24). De aceea și Biserica drept-slăvitoare a lui Hristos, săvîrșind pomenirile și panihidele celor adormiți, nu face colivele din alte semințe, ci din grîu, spre închipuirea trupurilor celor adormite, hrănite și întărite cu grîu. Și grîul acesta e fiert și topit în apă pentru a fi dat de mîncare Creștinilor adunați, iar mai tînuț, ca să se arate că, deși trupurile celor adormiți sînt topite și dezlegate în pămînt, ele au să se scoale totuși din morminte cu puterea lui Dumnezeu, „în cîrta și în clipeala ochilor” – precum zice Gavriil al Filadelfiei. (n. aut.)

³³⁰ Despre aceasta zice și Teodorit: „Precum din grîu răsare grîu, și din linte, linte, și fiecare din semințe din însuși felul ei – tot așa și trupurile noastre, însă cu mai multă slavă, cu nestrîcaciune și cu nemurire.” Deci „chiar același trup se scoală din morți, însă nu la fel” – precum a zis dumnezeiescul Amfilohie. Vezi și la înția subînsemnare a zicerii „și a înviat a treia zi” (I Corinteni 15:4). (n. aut.)

³³¹ Ia seama că Grigorie al Nysei a înțeles că Pavel vorbește aici despre trupurile oamenilor, ale dobitoacelor, ale păsărilor și ale peștilor, iar mai jos despre trupurile cerești, ca să arate că Cel ce le-a făcut pe acestea din neființă întru a fi, Acesta cu mult mai virtos poate învia trupurile cu chipul lor cel dintîi. Și Sfîntul Grigorie zice așa: „Apostolul le arată Corinte-

Fiindcă a vorbit mai sus despre grâu, pentru a nu socoti cineva că la oameni e ca la grâu, la care toate spicele ce răsar dintr-însul sînt asemenea și deopotrivă, pentru a nu socoti – zic – că cei ce vor învia vor fi toți de aceeași cinste, cu aceste cuvinte vrea să arate că este osebite între aceia ce au să învieze (ceea ce a arătat ghicitorește și mai înainte, zicînd: „fiecare însă întru a sa rînduială”, stih 23). Și zice că, așa cum nici un trup nu este la fel cu altul, tot astfel nici cei înviați nu se vor scula din morți cu aceeași cinste toți, ci vor avea osebite. Cea dintîi, aceea pe care o au dreptii față de cei păcătoși, așa – cum și „trupurile cerești” se deosebesc de „trupurile pămîntești”. A doua, aceea că și între cei drepti sînt osebiti de multe trepte – cum va spune mai jos însuși Apostolul, aducînd asemănarea soarelui, a lunii și a stelelor. Și, a treia, aceea că și între păcătoși va fi multă osebite, căci – zice – precum este osebite între trupurile oamenilor și ale dobitoacelor, așa va fi și între cei păcătoși după munci și cazne. Deci tot ce a zis Pavel acum este despre osebita păcătoșilor, iar despre osebita dreptilor va vorbi mai jos, cînd va număra trupurile cerești.

**40 Sînt și trupuri cerești și trupuri pămîntești;
dar alta este slava celor cerești și alta a celor pămîntești.**

Cu aceste cuvinte, Apostolul arată osebita dintre trupurile dreptilor și trupurile păcătoșilor. Căci a numit „cerești” trupurile dreptilor, iar pe ale păcătoșilor le-a numit „pămîntești”. Și zice că „alta este slava trupurilor celor cerești” ale dreptilor, și „alta a trupurilor pămîntești” ale păcătoșilor. Dar nu e vorba de slavă (căci aceasta nu se cuvine a se socoti aici), ci de petrecere, căci trupurile păcătoșilor nu vor avea slavă.

**41 Alta este slava soarelui, alta slava lunii și alta slava stelelor;
că stea de stea se osebește în slavă.³³²**

nilor că – precum înțelepciunii lui Dumnezeu nu i-a fost cu neputință a face nenumărate feluri de trupuri de la început [din nimic, n. m.]: de cuvîntătoare, de necuvîntătoare, de zburătoare în aer, de tîrtoare și mergătoare pe pămînt și de cele văzute de noi pe cer, ale soarelui și ale celorlalte stele, fiecare din acestea făcute cu putere dumnezeiască – tot așa nu-I va fi cu neputință lui Dumnezeu a ne face dovada învierii trupurilor noastre. Căci – dacă cele zidite nu au fost aduse întru a fi din vreo oarecare materie înființată, ci voia lui Dumnezeu s-a făcut materie și ființă a lor – cu mult mai virtos poate acum voia dumnezeiască să întoarcă la chipul său ceea ce este, decît a aduce în ființă ceea ce la început nu era” (cuvînt la zicerea „Iar cînd se vor supune Lui toate...”). (n. aut.)

³³² Spre luare aminte, însemnăm aici că – după obșteasca socotință a astronomilor – nerătăcitele stele ale cerului nu au una și aceeași mărime, nici aceeași lumină. Astfel, stelele cele mai arătate și mai bine cunoscute se împart în șase rînduiele și trepte: cele mai

Așa cum, puțin mai sus, a arătat osebirile ce vor avea trupurile păcătoșilor – începînd de la trupurile oamenilor și numărînd înainte trupurile păsărilor, ale dobitoacelor și ale peștilor (căci și păcătoșii, făcîndu-se oameni din fire la început, au căzut pe urmă, din voia lor, întru asemănarea dobitoacelor necuvințătoare) – Apostolul arată aici osebirile pe care le vor avea trupurile dreptilor. Căci toți dreptii au să învie cu slavă, însă – precum una este lumina soarelui, adică mai strălucită și mai slăvită, și alta este lumina lunii, mai prejos decît a soarelui, și alta lumina stelelor, mai prejos decît a lunii – tot așa și dreptii vor avea osebite între dînșii după lumină și după slavă. Fiindcă și stelele se osebesc între ele după „slavă”, adică după lumină (căci slava stelelor este lumina) și unele sînt mai strălucite decît altele.³³³

mari și mai strălucite se numesc stele ale întîii mărimi – precum este Cîinele cel Mare, Spicul Fecioiei, Inima Leului și altele; cele puțin mai mici decît acestea se numesc stele de a doua mărime; cele și mai mici se numesc stele de a treia mărime și tot așa pînă la stele de a șasea mărime. Deci, precum stelele cerului se împart în șase cete și mărimi, tot în șase cete se împart și Sfinții, strălucind în cerul cel gîndit. Astfel, sînt: Apostoli, Mucenici, Prooroci, Ierarhi, Cuvioși și Drepti – cum cîntă Biserica lui Hristos. Și, precum stelele fiecărei mărimi nu au toate una și aceeași mărime și lumină, tot așa nici Apostolii, cumpănindu-se între dînșii, nu au aceeași slavă și lumină; la fel, nici Mucenicii nu sînt toți asemenea în privința luminii, nici Proorocii, nici Ierarhii, nici Cuvioșii, nici Dreptii, ci fiecare are osebită lumină între cei de o tagmă cu dînsul. Și – precum se află în cer și stele ce nu sînt strălucite, care sînt din a șaptea rînduală și mărime, după astronomi – tot așa putem zice că în cer se află și cei care au păcătuit și au călcat poruncile lui Dumnezeu, însă au murit întru adevărata pocăință. Vînd a arăta aceste osebirii ale slavei dreptilor, Domnul zicea: „În casa Părintelui Meu sînt multe lăcașuri (Ioan 14:2). Despre aceasta și Grigorie Teologul – tîlcuind zicerea: „Dumnezeu a stătu întru adunare de dumnezei și în mijloc pe dumnezei îi va judeca” (Psalmul 81:1) – spune așa: „Dumnezeu stă în mijlocul «dumnezeilor», adică a celor ce se mîntuiesc, deslușind și osebind pentru care cinste și locaș este vrednic fiecare” (Cuvîntul al doilea despre Fiul). Iar marele Vasilie zice: „«Stea de stea se osebește în privința slavei», însă firea tuturor stelelor e una. Și «multe lăcașuri sînt la Tatăl», adică osebirii de vrednicii, însă firea celor slăviți este una” (Cuvîntul al III-lea asupra lui Eynomie). Deci să ne rugăm și noi, fraților, lui Dumnezeu și să ne nevoim pentru ca să ne aflăm în cer și să ne numărăm în rînduală a șaptea a stelelor neluminătoare! (n. aut.)

³³³ Iar cum că trupurile dreptilor vor fi luminate, a arătat Domnul, zicînd: „Atunci dreptii vor străluci ca soarele întru slava Părintelui Ior” (Matei 13:43), zicere pe care Chiril al Ierusalimului o tîlcuiește așa: „Mai înainte văzînd necredința oamenilor, Mîntuitorul Dumnezeu a dat unor prea-mici viermi [„licurici”; n. m.] să strălucească seara cu străluciri luminoase din trup, ca, din cele ce se arată, oamenii să creadă ceea ce se așteaptă. Căci Cel ce a dat partea poate să dea și întregul, și Cel ce l-a făcut pe vierme să strălucească lumină cu mult mai virtos va face luminat pe omul cel drept” (Cateheza 18). Zice și Grigorie Teologul: „Împreună cu cei ce stau și nu trec, vom fi mici lumini dănuind în jurul Luminii celei mari” (Cuvînt deasupra mormîntului tatălui). Și marele Macarie zice: „Împărăția luminii luminează și împărătește acum tînuit în sufletul sfinților. Ascuns de ochii oamenilor, Hristos este privit numai de ochii

Unii însă, prin „trupuri cerești”, i-au înțeles pe Îngeri, însă nu au înțeles bine, căci Apostolul a vorbit după aceea de soare, de lună și de stele, încât despre acestea e cuvântul lui, nu despre Îngeri.

42 Așa este și învierea morților:

Zice: Așa va fi și învierea morților. Cum „așa”? Adică cu multă osebire, precum s-a arătat din pildele și din asemănările de mai sus.

se seamănă întru stricăciune, înviază întru nesticăciune;

Mai sus, vorbind despre semințe, dumnezeiescul Apostol folosea cuvinte potrivite pentru trupuri, ca atunci când zicea: „Ceea ce semeni tu nu va învia dacă nu *moare* mai întâi”. Iar acum, dimpotrivă, vorbind despre trupuri, folosește cuvinte potrivite semințelor, zicând că „*se seamănă* întru stricăciune”. Iar „seamănare” numește aici nu zămislirea în pînțece, ci îngroparea trupurilor moarte în pămînt, ca și cum ar zice: Se pune în pămînt trupul mort „întru stricăciune”, adică pentru ca să se strice, iar apoi să învie cu nesticăciune. Și bine a zis „învie”, iar nu „răsare”, ca să nu socotești tu, cel ce citești, că învierea trupului mort este lucrarea pămîntului și a firii, iar nu a puterii lui Dumnezeu.

43 se seamănă întru necinste, va învia întru slavă;

Apostolul zice că trupul mort e „ne-cinstit”, căci ce este mai ne-cinstit decât mortul? Însă acest trup ne-cinstit va învia cu cinstea și cu slava nesticăciunii, deși trupurile dreptilor nu au să dobîndească una și aceeași cinste și slavă – precum am zis.

se seamănă întru neputință, va învia întru putere;

Căci trupul mort al omului este afiș de neputincios, înoc, după ce se pune în mormînt, nu apucă a trece cinci zile și el nu poate sta împotriva stricăciunii, ci se dezleagă. Însă trupul acesta dezlegat și topit învie cu puterea nesticăciunii, rămînînd nevătămat de stricăciune în veac. Măcar că, la ticăloșii păcătoși, nesticăciunea aceasta are să fie pentru mai multă muncă, fiindcă, rămînînd nestricați, se vor munci în veac.

sufletului, pînă în Ziua Învierii, cînd însuși trupul se va acoperi și se va slăvi cu lumina Domnului, ca el să împărătească împreună cu sufletul, odihnindu-se și luminîndu-se cu lumină veșnică” (*Cuvîntul al doilea, capitolul X*). (n. aut.)

44 se seamăna trup sufletesc, înviază trup duhovnicesc.

„Trup sufletesc” este acela care se ocîrmuiește de puterile sufletești, adică cel peste care are stăpînire sufletul.³³⁴ Iar „trup duhovnicesc” este cel ce are și este îmbogățit întru totul cu lucrarea Sfîntului Duh, ocîrmuindu-se de Sfîntul Duh întru toate.³³⁵ Căci, deși Sfîntul Duh lucrează întru noi încă de acum, totuși nu lucrează atît cît o va face atunci. De aceea Se și depărtează de la noi cînd greșim. Dar și cînd darul Sfîntului Duh este cu noi, tot sufletul ocîrmuiește trupul nostru în viața aceasta, nu Duhul cel Sfînt. Iar atunci, întru înviere, Duhul cel Sfînt va rămîne pentru totdeauna în trupurile dreptilor.

Simplu spus, „duhovnicesc” numește trupul cel nesticăcios și nemuritor, ca unul mai subțire și atît de ușor, încît va putea să umble pe aer, însă nu precum cugeta Orighen, că va fi în chipul aerului și al văzduhului, adică din ființa și firea acelora.

Dacă însă nu crezi că trupul se va face nesticăcios, vezi trupurile cerești – adică trupul cerului, al soarelui, al lunii și al stelelor – care acum sînt pururea mișcătoare, fără a îmbătrîni sau a osteni, măcar că și acestea se vor schimba și se vor prefăce în bine; și vei înțelege că Dumnezeu, Care a făcut astfel trupurile cerești, va face nesticăcioase și stricăcioasele noastre trupuri.

Este trup sufletesc

Adică acela pe care-l avem acum, în viața aceasta, precum am zis mai sus.

și este trup duhovnicesc.

Adică cel pe care-l vom lua la înviere, în veacul viitor, trup care va fi același cu adevărat, însă nu la fel cum este acum, ci „duhovnicesc”, nesticăcios. Vezi și subînsemnarea zicerii: „că a înviat a treia zi” (*1 Corinteni 15:4*).

45 Așa și este scris: „S-a făcut omul cel dintîi, Adam, cu suflet viu” (*Facerea, 2:7*), iar Adam cel de pe urmă, cu Duh făcător de viață.

³³⁴ Iar Fotie zice că trupul cel muritor este „sufletesc” fiindcă s-a supus patimilor sufletești, faptele trupului avîndu-și izvorul și nașterea în suflet. [...] (Vezi și filcuirea zicerii: „Omul sufletesc nu primește cele ale Duhului”, *1 Corinteni, 2:14*, și subînsemnarea acesteia.) (n. aut.)

³³⁵ Așa a tîlcuit și Sfîntul Metodie, în cuvîntul despre înviere: „Duhovnicesc – zice – se spune că este acela ce cuprinde toată lucrarea și împărtășirea Sfîntului Duh, precum și vasul de vin și cel de untdelemn se numesc de la ceea ce cuprind într-însele. Deci, prin analogie, a numit «sufletesc» pe cel ce se povățuiește de către suflet, iar nu de Duhul Sfînt” (Ia Iucumenic). (n. aut.)

Cum zice Pavel că sînt scrise amîndouă acestea, de vreme ce e scris numai că „s-a făcut omul cu suflet viu”? Răspundem că, deși nu este scris că „Adam cel de pe urmă e cu Duh făcător de viață”, aceasta se vede din ceea ce s-a înfîmplat. Tot așa, și Proorocul Isaia a zis că cetatea Ierusalimului avea să se numească „cetate a dreptății” (Isaia 1:26), iar Zaharia a zis că are să se numească „cetate adevărată” (Zaharia 8:3), cu toate că Ierusalimul nu s-a numit chiar cu aceste nume. Și Isaia a numit pe Domnul Emmanuil; El însă nu s-a numit așa, dar înseși faptele l-au dat această numire, și de aceea a zis: „Și vor chema (înseși faptele adică) numele lui Emmanuil” (Isaia 7:14).

Deci, „omul cel dintîi, Adam”, a fost om sufletesc, adică avea trup ce se ocîrmuia de către puterile sufletesti. Iar „Adam cel mai de pe urmă – Domnul – e cu Duh de viață făcător”. Nu a zis: „duh viu”, ci: „Duh făcător de viață”, Care le înviază pe celelalte, ceea ce este mai mult decît a fi viu. Fiindcă Domnul este nedespărțit de Sfîntul Duh, Cel unit cu Sine după ființă, prin Care a și înviat trupul Său și va dărui nesticăciunea și trupurilor noastre. Așadar, arvunile și pîrga vieții acesteia stricăcioase le-am luat întru întîiul Adam, iar arvunile nesticăciunii ce va să fie le-am luat întru Hristos, urmînd ca la sfîrșit să luăm nesticăciunea prea-desăvîrșit.

**46 Dar nu este întîi cel duhovnicesc, ci acela sufletesc,
apoi cel duhovnicesc.**

Pentru a nu zice cineva: Și pentru ce avem acum trupul cel sufletesc, mai înjosit, și nu l-am luat pe cel duhovnicesc și nesticăcios? – Apostolul zice că așa s-au rînduit și începuturile acestor două trupuri. Adică mai întîi a fost Adam, cel sufletesc; iar Hristos, Cel duhovnicesc, a venit în urmă. Prin urmare, toate lucrurile noastre sporesc spre bine, și de aceea să crezi, iubitule, că și stricăciunea și însușirile rele ale trupului care se află acum întru tine au să se prefacă atunci întru nesticăciune și întru mai bine.

**47 Omul cel dintîi este din pămînt, pămîntesc;
Omul cel de-al doilea, Domnul, este din cer.**

Pentru a nu se lenevi Creștinii despre petrecerea cea plăcută lui Dumnezeu, Apostolul îi va sfătui despre aceasta. Și aici zice că „omul cel dintîi a fost din pămînt, pămîntesc”, ceea ce îi arată și numele, căci „adam” înseamnă în evreiește „din pămînt”.³³⁶ Iar „al doilea om, Domnul, a fost din cer”. Pe întîiul

³³⁶ Sfîntul Grigorie al Nyssei zice că, „etimologic, «adam» se numește plăsmuirea din pămînt, precum zic cei ce știu graiul Evreilor. De aceea și Apostolul, mai cu osebire fiind înv-

Adam, Pavel îl numește de la partea mai înjosită a omului, adică de la trupul cel pămîntesc; iar pe al doilea Adam, pe Hristos, Îl numește de la partea mai bună, adică de la dumnezeire. Căci nu zice că omul-Iisus, adică firea cea omenească a Domnului, a fost din cer, precum bîrfeau nebunii Apolinarie! Să nu fie! Căci omul-Iisus era de o ființă cu noi, deși S-a zămislit din Duhul Sfînt. Dar – fiindcă persoana Dumnezeu-omului, adică a lui Hristos, avea întru sine amîndouă firele – de aceea se zice că și „omul”, adică firea omenească a lui Hristos, este din cer, pentru unirea personală pe care a luat-o cu Dumnezeu-Cuvîntul cel ceresc. Din aceeași pricină se zice și că Dumnezeu-Cuvîntul „S-a răstignit”, fiindcă întru al Său ipostas avea unită firea omenească ce a pățimit și s-a răstignit. (Vezi și subînsemnarea zicerii „căci, dacă ar fi cunoscut-o, nu L-ar fi răstignit pe Domnul slavei”, *1 Corinteni 2:8*.)³³⁷

48 Cum a fost cel pămîntesc, așa sînt și cei pămîntești;

Adică, precum a murit și s-a stricat Adam cel pămîntesc, așa vor muri și se vor strica și oamenii cei pămîntești, strănepoții lui. Sau zice că cei pămîntești, pironiți către pămînt, vor muri moartea păcatului.

și cum este Cel ceresc, așa sînt și cei cerești.

Adică, precum noul și cerescul Adam, Hristos, strălucește și rămîne nemuritor, tot așa vor străluci și vor rămîne nemuritori și cei ce cred într-Însul și s-au făcut fii ai Lui după dar. Căci deși al doilea Adam, Domnul, a murit după firea Sa omenească, El a murit [tocmai] ca să strice moartea. Sau și așa să înțelegi zicerea: că la fel cu Hristos se vor slăvi și aceia care au viețuit în chip dumnezeiesc, după asemănarea lui Hristos, căci cugetau cele cerești, iar nu cele pămîntești.³³⁸

țat părinteasca limbă a Israelitenilor, îl numește «pămîntesc» pe omul cel făcut din pămînt” (*Cuvînt despre facerea omului, capitolul 22*).

Iar Zonara (în înțucirea *Octoihului*) zice că țărîna pe care luat-o Dumnezeu din pămînt și l-a făcut pe om a fost cea mai curată și mai subțire a pămîntului, cum ar zice cineva făina cea mai aleasă și mai albă a grîului. De altfel, și Latini îl numesc pe om „homo”, de la „humus”, care înseamnă „pămînt”. (n. aut.)

³³⁷ Alți Părinți zic că Domnul S-a numit „din cer” pentru petrecerea Lui cea cerească. Iar Teodorit înțuciește că zicerea „al doilea Om, Domnul din cer” înseamnă a doua venire a Domnului, căci de acolo, adică „din cer”, Se va arăta nouă Domnul. (n. aut.)

³³⁸ Coresi zice că Hristos Se numește „ceresc” pentru nepăcățuire; iar Ambrozie, Ilarie și alții, pentru că S-a născut din Fecioară fără sămînță, firea omenească unindu-se cu Dumnezeu-Cuvîntul și făcîndu-se nestrîcioasă.

**49 Și, precum am purtat chipul celui pămîntesc,
să purtăm și chipul Celui ceresc!**

Aici, Apostolul arată mai curat că vorbește în chip sfătuitoare și moral, iar nu dogmatic. Și „chip al celui pămîntesc” numește faptele cele rele, iar „chip al Celui ceresc”, faptele bune.³³⁹ Deci zice: Precum am viețuit cu răutate, că fii ai lui Adam cel pămîntesc și ca unii ce cugetăm cele pămîntești, tot așa să viețuim cu fapte bune, păzind chipul petrecerii cerescului Adam, a Domnului nostru Iisus Hristos.

Iar dacă se vorbește dogmatic, atunci „chip al celui pămîntesc” este acesta: „Pămînt ești și în pămînt te vei întoarce” (*Faptele Apostolilor* 3:19), iar „chip al celui ceresc” este învierea din morți și nestrîcaciunea – precum zice Sfîntul Metodie în cuvîntul despre înviere. Astfel, zicerea aceasta, că „vom purta chipul Celui ceresc”, nu mai trebuie înțeleasă în chip sfătuitoare și moral, că ar numi viețuirea, petrecerea plăcută lui Dumnezeu, ci că este arătătoare a învierii ce va să fie, că adică noi, cei ce am viețuit după urmarea lui Hristos, vom purta chipul cerescului Hristos, înviind nestrîcați și străluciți cu cereasca Lui slavă.

**50 Aceasta însă zic, fraților: Carnea și sîngele nu pot moșteni
împărăția lui Dumnezeu,**

Fiindcă a vorbit mai sus de „chipul celui pămîntesc”, acum, de parcă ar tîl-cui ce înseamnă aceasta, Apostolul zice că este „carnea și sîngele”, adică faptele trupești ale grosimii trupului, care nu vor putea moșteni împărăția lui Dumnezeu.

nici strîcaciunea nu moștenește nestrîcaciunea.

Adică răutatea, care strică evghenia [„noblețea”, n. m.] sufletului, nu poate să moștenească slava aceea cerească și bunătățile acelea nestrîcacioase.

Iar Grigorie Teologul (în epistola întîi către Clidonie) spune că zicerile: „al doilea Om, din cer”, „cum este Cel ceresc, așa sînt și cei cerești”, „nimeni nu s-a suit în cer, decît numai Fiul omului, Cel ce S-a pogorît din cer” și cele de acest fel, trebuie socotite că se zic pentru unirea cu Cel ceresc”. (n. aut.)

³³⁹ Iar Chiril al Alexandriei tilcuiește „chipul Celui ceresc” zicînd că însemnează viața întru sfințenie, petrecerea fără de prihană întru toate. [...]

Iar purtătorul de Dumnezeu Maxim zice așa: „Cel ce a purtat «chipul Celui ceresc» de-a pururea se sîrguiește a urma cu duhul *Sfîntei Scripturi*, duh întru care se află tîneria sufletului prin fapta bună și prin cunoștință. Iar cel ce a purtat «chipul celui pămîntesc» ia aminte numai slova, întru care este slujirea către trup după simțire, făcînd patimiile” (capitolul 86 al sutei a 4-a din cuvintele teologice). (Vezi și subînsemnarea zicerii „Căci, pe care i-a cunoscut mai înainte, pe aceia mai înainte i-a și hotărît a fi de un chip cu chipul Fiului Său”, *Romani* 8:29). (n. aut.)

Poți însă înțelege că toate acestea nu se zic doar despre viețuire, în chip moral, ci și despre înviere, în chip dogmatic. Și atunci, prin zicerea „carnea și sângele nu pot moșteni împărăția lui Dumnezeu”, se înțelege că trupul acesta gros, alcătuit din cărnuri și din sânge, nu va dobîndi împărăția lui Dumnezeu în viitorul veac, pentru că acolo nu sînt mîncări și băuturi, din care e nevoit el să se hrănească. La fel, înțelegem că „nici stricăciunea – adică trupul acesta stricăcios – nu moștenește nestricăciunea”, dacă rămîne stricăcios. De aceea trebuie ca trupul nostru să se facă duhovnicesc și nestricat, pentru ca cel asemenea să le dobîndească pe cele asemenea, adică bunătățile duhovnicești și nestricate.³⁴⁰ Să știi însă că marele Hrisostom a înțeles că Apostolul zice acestea sfătuitoar și moral, pentru buna-viețuire, iar nu pentru înviere, în chip dogmatic.

51 Iată, taină vă spun vouă:

Apostolul se întoarce iar la cuvîntul despre înviere și zice că are să spună Corintenilor o taină înfricoșată și negrăită. Cu cuvîntul acesta le arată dragoste și le face multă cinste, căci taina – după Teodorit – este aceea care nu se arată tuturor, ci numai prietenilor. De aceea și Domnul le-a zis Apostolilor: „Pe voi v-am numit prieteni, căci tot ce am auzit de la Tatăl Meu am făcut cunoscut vouă” (Ioan 15:15).

nu toți vom muri, însă toți ne vom schimba,

Nu toți – zice – vor muri, dar toți se vor schimba – adică cei ce nu au murit au să se prefacă și ei întru nestricăciune. Deci și tu Creștine, deși ai să mori, să nu te temi că nu vei învia! Căci ție îți zic, Creștine, că aceia care se vor afla vii în ceasul sfîrșitului lumii, nu vor muri, ca să aibă nevoie de îngropare și de topirea vremii. Însă nu le e destul lor aceasta spre înviere, ci au să se schimbe, și așa vor veni întru nestricăciune și nemurire. Așadar – precum celor ce se vor afla vii nu le va folosi la nimic că nu au murit, căci și acelor schimbarea le va fi ca moartea, murind întru dînșii stricăciunea și schimbîndu-se întru nestricăciune – tot așa nici pe voi nu vă va vătăma dacă veți muri mai înainte și vă veți topi; pentru că și voi vă veți schimba la fel cu aceia, adică vă veți scula din morți nestricați și nemuritori întru aceeași cirtă de vreme.

52 întru o cirtă, în clipirea ochiului, la trîmbița de apoi.

³⁴⁰ Și Teodorit (de la care și Teofilact s-a împrumutat) a înțeles dogmatic zicerile acestea, ca fiind despre înviere, iar nu moral, despre viețuire. (n. aut.)

Toate acestea – zice – se vor face în necurmata și nedespărțita vreme a unei clipiri de ochi, lucru care cu adevărat este plin de mare mirare și înspăimântare. Căci nu trebuie să se mire cineva doar pentru că trupurile putrezite și topite de atîția ani au să învie, sau că fiecare om are să-și ia trupul său, ci și pentru că au să se scoale atît de grabnic încît nici nu se poate spune.³⁴¹ Iar unii au înțeles zicerea „la trâmbița de apo” precum se mărturisește de *Apocalipsa* Evanghelistului Ioan (capitolul 8). Căci Evanghelistul zice acolo că sînt șapte trâmbițe, dintre care trâmbițele dintîi săvîrșesc sfîrșitul lumii și pieirea oamenilor; fiindcă nu au să piară toți deodată, ci puțin cîte puțin, unii după alții, potrivit economiei lui Dumnezeu, pentru ca, văzînd oamenii din urmă cum se omoară și se pierd cei de mai înainte, să se pocăiască de răutățile lor. Iar trâmbița cea mai de pe urmă va săvîrși învierea și schimbarea morților, care au să învie atunci în necurmata vreme a unei clipiri de ochi.

Căci trâmbița va suna, și morții vor învia nesticăcioși

Pentru a nu se îndoii cineva cu credința de faptul că lucrările cele atît de mari și minunate au să se facă în clipeala ochiului, Pavel arată că cuvîntul său este vrednic de crezare fiindcă acestea vor fi săvîrșite de puterea lui Dumnezeu. Așa a zis și David: „El a zis, și s-a făcut, El a poruncit, și s-a zidit” (*Psalmul* 148:5). Căci „trâmbița” nu arată altceva decît porunca lui Dumnezeu, care ajunge îndată peste tot. (Despre trâmbiță, vezi subînsemnarea zicerii: „... întru trâmbița lui Dumnezeu, Se va pogori din cer”, *I Tesaloniceni* 4:16).

și noi ne vom schimba.

Pavel nu zice aceasta pentru sine, ci pentru cei care se vor afla vii în vremea sfîrșitului lumii. Dar, fiindcă grăiește ca și cum aceia ar fi de față, se numără și el împreună cu ei.

53 Căci trebuie ca acest trup stricăcios să se îmbrace în nesticăciune, și acest (trup) muritor să se îmbrace în nemurire.

³⁴¹ Vrednice de laudă sînt și cele zise despre grăbirea aceasta de Ghenadie Scoliaștul, cînd tîlcuiește locurile acestea: „Va veni ceasul, și acum este, cînd morții vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu, și cei care-l vor auzi vor învia” și: „Toți cei ce sînt în morminte vor auzi glasul Lui și vor ieși.” Așadar, el zice: „Adică, din puterea glasului, se vor scula într-o cîrtă de vreme și, odată cu ieșirea glasului, va urma și învierea lor [...]” (din manuscrisul cuvîntului despre a doua venire a lui Hristos, manuscris ce se află în sfințita mănăstire Pantocrator). Vezi și tîlcuirea stihului 16 al capitolului 4 al celei dintîi epistole către Tesaloniceni. (n. aut.)

Fiindcă a zis mai sus că împărăția lui Dumnezeu nu va fi moștenită de carne și de sînge și că morții se vor scula nesticăcioși, ca să nu socotească cineva că trupurile nu vor învia din pricină că în viața aceasta sînt alcătuite din carne și sînge, Apostolul zice aici că trupurile vor învia cu adevărat, însă nu vor fi carne și sînge, adică groase și stricăcioase, ci că au să se schimbe în subțirătate și în nesticăciune. Și spune aceasta pentru cei care zic că nu vor învia trupurile acestea, ci altele. Căci Apostolul zice că va învia trupul acesta stricăcios și muritor, și nu altul. Astfel, trupul rămîne același, căci acesta trebuie să se îmbrace cu nesticăciunea și cu nemurirea, iar stricăciunea și moartea trupurilor se pierd. Moartea se osebește însă de stricăciune, fiindcă nu mor decît făpturile însuflețite și simțitoare, iar de stricat se strică și cele neînsuflețite și nesimțitoare. Deci, fiindcă și în trupurile noastre se află cîte ceva asemănător cu cele neînsuflețite și nesimțitoare, precum sînt perii și unghiile, înseamnă că și acestea vor primi nesticăciunea.

54 Iar cînd acest (trup) stricăcios se va îmbrăca în nesticăciune și acest (trup) muritor se va îmbrăca în nemurire, atunci va fi cuvîntul care este scris: „Moartea a fost înghițită de biruință” (Osie 13:15).

Cînd se vor face toate acestea, atunci se va plini cuvîntul scris de Proorocul Osie. Căci, de vreme ce a zis lucruri de mirare, Apostolul le adeverează și le încredințează cu mărturia *Sfintei Scripturi*. Iar „întro biruință” însemnează că la sfîrșit moartea va fi înghițită întru toată deplinătatea, încît, după ce va fi biruită și se va pierde desăvîrșit, nu-i va mai rămîne nici o nădejde să se mai împuternicească.

55 „Unde este, moarte, boldul tău? Unde este, iadule, biruința ta?” (Osie 13:14).

Aici, dumnezeiescul Apostol își iese din sine ca și cum ar privi lucrurile făcîndu-se înaintea sa, și strigă cîntarea de biruință a aceluiași Prooroc Osie. Și, ca și cum ar avea-o pe moarte doborîtă sub dînsul, așa se suie asupra ei și o calcă cu picioarele, zicînd: Ce s-a făcut cu boldul tău, moarte? Și unde a pierit biruința ta, iadule?³⁴² Se osebește însă iadul de moarte, fiindcă iadul ține

³⁴² Și Teologul Grigorie își iese din sine și, întru un glas cu fericitul Pavel, strigă cîntarea de biruință asupra șarpelui celui gîndit, adică al diavolului, și epitaful [inscripție la mormînt, n. m.] celui care a zămislit moartea și care ținea sufletele în iad, zicînd pentru dînsul: „Și ce epitaf i s-ar fi convenit de noi? «Unde îți este, moarte, boldul? Unde îți este, iadule, biruința?» Cu Crucea ai fost doborît, cu moartea cea de viață făcătoare ai fost omorît! Ești fără suflare, mort, nemișcat, nelucrător, deși încă îți la vedere chipul șarpelui, batjocorit însă!”

sufletele, iar moartea stăpînește trupurile, căci sufletele sînt nemuritoare și nu pot fi stăpînite de moarte, care e potrivită trupurilor.

56 Și boldul morții este păcatul,

Păcatul este bold al morții, fiindcă moartea are putere să-i stăpînească pe oameni doar prin păcat, folosindu-l pe acesta ca pe un bold și armă cu care lovește. Și, mai întîi, îi omoară sufletește, și apoi trupește. Căci – așa cum scorpia este o vietate mică și nebăgată în seamă, dar are putere în boldul ei – tot așa și moartea, avînd ca bold al ei păcatul, e tare și biruie; înșă, fără de păcat, e cu totul neputincioasă și nelucrătoare. Această o arată Domnul, căci, venind la Dînsul și neaflînd păcat, moartea a fost biruită și a rămas nelucrătoare.³⁴³

iar puterea păcatului, Legea.

Cum este *Legea* putere a păcatului? Așa, căci pe cînd nu era *Legea*, care poruncește să nu facem păcate, nu ne osîndeam atît de mult, fiindcă păcătuiam întru necunoștință. Iar după ce s-a dat *Legea*, ea a arătat greutatea păcatului și ne-a osîndit mai mult, fiindcă păcătuim întru cunoștință, călcînd *Legea* lui Dumnezeu. Așadar, *Legea* a făcut ca păcatul să fie puternic, nu din firea ei – pentru că *Legea* este bună și sfîntă, fiind dar al lui Dumnezeu – ci din lenevirea noastră. Căci noi nu am folosit bine doctoria dăruită nouă de Dumnezeu, ca să ne vindecăm de păcat, ci am folosit-o rău, sporind greutatea și pedeapsa păcatului, așa cum arată Apostolul pe larg în epistola sa către *Romani* (capitolul 7). Deci, omule, nu te îndoi despre înviere, căci, iată, păcatul, care era arma morții, se ridică din mijloc, iar *Legea*, care ajunsese a fi putere a păcatului, s-a făcut nelucrătoare. Așadar, este arătat că moartea, fiind dezarmată, nu mai are putere, ci rămîne nelucrătoare.

57 Dar să dăm mulțumire lui Dumnezeu, Care ne-a dat biruința prin Domnul nostru Iisus Hristos!

Războiul – zice – a fost al Domnului nostru Iisus Hristos, iar biruința ni s-a dat nouă, Creștinilor, nu pentru vreo răsplătire a faptelor noastre bune, nici

(*Cuvînt la Paști*). Și ia aminte că zicerea Proorocului Osie este așa: „Unde e osînda ta. Moartea? Unde e boldul tău, iadule?” (n. aut.)

³⁴³ Despre aceasta zice dumnezeiescul și prea-retoricul Grigorie al Nyssei: „Deci, fiindcă toată firea răutății s-a pierdut întru Acela «care păcat nu a făcut – precum zice Proorocul – și în a Cărui gură nu s-a aflat vicleșug» (*Isaia* 53:9), întru Hristos așadar, împreună cu păcatul s-a pierdut și moartea ce urma păcatului. Căci nu este altă naștere a morții decît numai păcatul” (*Cuvînt la zicerea „cînd se vor supune Lui toate”*). (n. aut.)

după datorie, ci după darul și iubirea de oameni a lui Dumnezeu-Tatăl, Care a făcut să biruim și moartea, și păcatul, și pe diavol prin războiul dat de Fiul Său, Domnul nostru Iisus Hristos.

***58 De aceea, iubiții mei frați, fiți tari, neclintii,
sporind totdeauna întru lucrul Domnului,***

Zice: Iubiții mei frați, de vreme ce ați cunoscut din câte am zis că va fi înviere a morților și răsplătire a faptelor bune, fiți așadar întăriți! – căci Corinteni se clătinau în dogma despre înviere. Și – fiindcă se leneveau despre viața cea bună și plăcută lui Dumnezeu din pricină că, după socotința lor cea greșită, nu nădăduiau în înviere – Apostolul le zice „să sporească totdeauna în lucrul Domnului”. Adică nu doar să-l facă, ci să se ostenească într-însul cu covârșire și cu prisosință. Iar „lucrul Domnului”, pe care îl iubește Domnul și pe care îl cere de la noi ca pe o datorie, este fapta bună și paza poruncilor Lui.³⁴⁴

știind că osteneala voastră nu este zadarnică întru Domnul.

Adică: Voi, Creștinii, oricât ați osteni întru lucrul Domnului, nădăduind că se va face învierea, să știți că nu veți pierde osteneala, ci Domnul vă va plăti pentru toate. Căci mai înainte – zice – vă leneveați despre fapta bună și despre poruncile Domnului fiindcă nu credeți că va fi înviere și nu voiati să osteniți în zadar; iar acum, după ce v-ați încredințat că va fi înviere, oricât ați osteni, știți că nu este în zadar.

Iar „întru Domnul” însemnează ori că osteneala lor se făcea cu ajutorul Domnului, ori că nu se zădărnicea de Domnul, ci aveau să ia de la Dînsul răsplătirile.

³⁴⁴ Marele Vasile, întebat fiind cum prisosește cineva în lucrul Domnului, răspunde că prisosește atunci cînd înmulțește darul dat lui de Dumnezeu, [...] sau cînd [...] arată mai multă silință a sa în lucrul Domnului (hotărîrea 290 pe scurt). Iar Cuviosul Marcu zice că „lucrarea după Dumnezeu se numește faptă bună” (*Despre cei ce socotesc că se vor îndrepta din fapte*, capitolul 202). (n. aut.)

CAPITOLUL XVI

1 Cît despre adunarea pentru sfinți, cum am rînduit bisericilor Galatiei așa să faceți și voi.

După ce a plinit cuvîntul despre dogma învierii, vrînd să intre în cuvîntul moralizator, fericitul Pavel a lăsat toate celelalte și a venit la capul faptelor bune, la milostenie. Căci „adunare” numește strîngerea banilor ce se dădeau milostenie Creștinilor săraci. Și Apostolul arată de la început, de la numire, înlesnirea lucrului, pentru că ceea ce se adună de la mulți nu împovărează pe nimeni. Apoi, îi pornește spre rîvna milosteniei povestindu-le ce au săvîrșit alții, zicînd: Așa cum Galatenii adună milostenii pentru „sfinți”, adică pentru Creștinii săraci ce se află în Ierusalim³⁴⁵, tot astfel să adunați și voi! Și nu a zis: I-am sfătuit pe Galateni să facă aceasta – ci: „am rînduit”, adică „am poruncit lor”, ca să te înveți tu, Creștine, că adunarea aceasta pentru Creștinii săraci este poruncă împăratească și de aceea nu se cuvine a o defăima, ci a o împlini ca pe o datorie.

2 În ziua întîi a sabatului, fiecare dintre voi să pună deoparte, strîngînd cît poate,

„Ziua întîi a sabatului” numește Duminica, fiindcă „Sabaton” este nu numai ziua a șaptea, ci și toate zilele săptămîinii luate împreună. Și Apostolul îi îndeamnă să strîngă milostenia în ziua aceasta, aducîndu-le aminte de Tainele cele făcătoare de viață cu care se împărtășesc Creștinii Duminica. Căci, dacă Creștinii se împărtășesc în ziua Duminicii cu nestrîcătiosul Trup și Sînge al Domnului, cum nu este drept a împărtăși și ei pe Creștinii săraci cu strîcătiosă milostenie din averile lor? Și Apostolul poruncește ca fiecare Creștin să învestierească ceea ce s-ar înlesni cu multă purtare de grijă. Căci nu le-a cerut să aducă milostenia numaidecît, pentru a nu se rușina cineva că aduce prea puțin, ci a zis: Creștine, pune de o parte în fiecare Duminică milostenia ta cea după putință și păstrează-o acasă, aducînd-o cînd se va fi strîns de ajuns.

ca să nu se facă strîngerea abia atunci cînd voi veni.

Zice: Creștinilor, adunați milostenia mai dinainte, nu atunci cînd trebuie trimisă la săraci în Ierusalim. Și, zicînd: „cînd voi veni”, Pavel îl face mai

³⁴⁵ Vezi și subînsemnarea zicerii „ca să ne aducem aminte de cei săraci” (*Galateni* 2:10) (n. aut.)

osîrdnici spre adunarea milosteniei, fiindcă aceasta avea să se dea și să se numere înaintea lui.

**3 Iar cînd voi veni, pe cei pe care îi veți socoti,
pe aceia îi voi trimite cu scrisori să ducă darul vostru la Ierusalim.**

Iar de voi veni – zice – atunci voi trimite la Ierusalim milostenia pe care a-ți adunat-o, împreună cu scrisori, prin frații pe care i-ați afla vrednici pentru aceasta. Și bine a zis dumnezeiescul Apostol că va trimite prin aceia pe care i-ar afla potriviți, ferindu-se de smintelile ce urmează din aceasta, pentru a nu bănuși că vor opri ceva din banii adunați.

Deci – o, cititorule! – fă stare la acest „îi veți socoti” și apoi citește: „pe aceia îi voi trimite prin scrisori”, pentru a fi înțelegerea cuvîntului astfel: Pe cei ce îi veți cerca, pe aceștia îi voi trimite cu scrisorile mele – ca și cum ar zice: Căci și eu aș voi să merg cu dînșii și, prin scrisorile mele, mă voi împărtăși cu dînșii întru această slujbă. Și a numit milostenia „filotimie”, adică rîvnă a voinței, ca să arate că cei ce miluiesc fac acest mare bine cu osîrdie, iar nu cu scîrbă și cu silă. Și i-a spus „dar”, iar nu „milostenie”, socotind că e lucru nevrednic a o numi astfel, pentru acei sfinți Creștini care aveau să o primească.

4 Și, de va fi cu cuvîntă să merg și eu, vor merge împreună cu mine.

Dacă ceea ce veți strînge va fi atît de mult încît milostenia să fie vrednică de a sluji și eu la ducerea ei, voi merge cu bucurie și eu la Ierusalim. Cu acest cuvînt, Apostolul îi îndeamnă să facă milostenia mai îmbelșugată. Însă Pavel voiește să aibă martori că nu va lua nimic din banii adunați, și de aceea zice că nu va merge singur, ci împreună cu aceia pe care îi vor alege Corintenii.

**5 Ci voi veni la voi cînd voi trece prin Macedonia,
căci prin Macedonia trec.**

**6 Și voi rămîne la voi sau poate voi și ierna,
ca să mă petreceți oriunde voi merge.**

**7 Căci nu voiesc să vă văd acum doar în treacăt,
ci nădăjduiesc să rămîn la voi cîtăva vreme, dacă va rîndui Domnul.**

Apostolul nu a zis că merge în Macedonia, ca să nu spună Corintenii că îi cinstește mai mult pe Macedoneni decît pe ei, ci a zis că trece prin Macedonia, că adică îi va vedea pe Creștinii din Macedonia cu grăbire și în treacăt, iar la ei va rămîne vreme îndelungată. Cu cuvîntul acesta arată că îi prețuiește

mai mult decât pe Macedoneni, că pe ucenicii săi mai adevărați și mai vrednici de cuvânt (căci mare era Biserica din Corint), și totodată îi înspăimîntă pe aceia dintre ei ce păcătuiau. Dar adaugă: „poate”, pentru neștiință, fiindcă nu știa dacă i se va îngădui de către Duhul Sfînt să rămînă la dînșii, căci unde voia Sfîntul Duh, acolo mergea și el. Iar atunci se afla în Efes, urmînd să străbată în grabă Macedonia și apoi să meargă în Corint. Și Pavel își arată dragostea către Corinteni prin multe semne, dar mai ales prin aceea că nu voia să-i vadă pe ei în treacăt și că voia a fi petrecut de dînșii acolo unde avea a merge.

8 Voi rămîne însă în Efes pînă la Cincizecime.

Și cuvîntul acesta este al unui om care mult îi iubește pe ai săi, a le spune adică unde are să petreacă și pînă cînd. Alt semn de dragoste este și că le spune pentru ce pricină are să rămînă în Efes pînă la Cincizecime, căci mai departe zice:

9 Căci mi s-a deschis ușa mare spre lucru mult, dar sînt mulți potrivnici.

Adică: Mulți vor să vină la credința lui Hristos și de aceea s-a deschis o ușa mare, ca să intre aceștia. Și ușa aceasta este deschisă „spre lucru mult” pentru că cei ce se află aici își au gîndul și osîrdia lucrătoare foarte, înflorind în credință (căci învățătorul cel bun socotește strîmtorare a nu avea ucenici osîrdnici). Iar potrivnicii – zice – sînt mulți, pentru că mulți primesc credința, și diavolul, văzîndu-se lipsit de robii și slujitorii săi de mai înainte, se tulbură mai mult și scoală pe mulți împotriva propovăduirii mele evanghelice.

10 Iar de va veni Timotei, vedeți să fie fără teamă la voi,

Fiindcă urma să meargă în Corint, era de așteptat ca Timotei să-i mustre și să-i certe pe cei ce păcătuiau. De aceea, Pavel îl apără dinainte, îndatorîndu-i pe Corinteni și zicîndu-le să nu se scoale asupra lui Timotei cei bogați și cei învățați întru filosofie. Nu pentru că Timotei ar fi fost fără bărbăție și mic de suflet și ar fi căzut de frică, ci pentru a nu se vătămă de aceia ce ar fi stat împotriva lui, căci Timotei era foarte gătit și osîrdnic a primi primejdii. Și bine a zis Pavel: „să fie fără teamă Timotei la voi”; căci – zice – îi las deoparte pe Elinii din afară [din afara Bisericii, n. m.], care poate îi vor sta împotriva; eu partea voastră o caut, adică să primiți muștrările și certările lui Timotei cu blîndețe, cu smerită cugetare și cu supusă ascultare.

căci lucrează ca și mine lucrul Domnului. Deci să nu-l defaima nimeni,

Timotei – zice – nu propovăduiește și nu învață simplu și la întâmplare, ci precum o fac și eu! – cuvânt care e o mare laudă pentru acela. De aceea – zice – nu cumva să-l defăime cineva dintre voi ca pe unul mai mic și mai tânăr! Căci – de vreme ce era tânăr și singur și primise purtarea de grijă și îndreptarea unui norod atît de numeros, și încă a unuia mîndru – era de așteptat ca Timotei să fie defăimat de către Corinteni.

11 ci să-l petreceți cu pace, ca să vină la mine, căci îl aștept împreună cu frații.

Zice: Nu numai să nu-l defăimați, dar chiar cinstiți-l pe Timotei! – căci aceasta înseamnă zicerea „să-l petreceți”. Să-l petreceți – zice – „cu pace”, adică fără gilceavă și prigonire, ci cu toată supunerea. Și, zicînd că-l așteaptă să se întoarcă, Pavel îi sperie cu socoteală, ca ei să știe că Timotei i le va spune pe toate, și astfel să nu-l mîhnească pe el cu nimic. Pe lîngă aceasta, îl arată Corintenilor mai vrednic de cucernicie pe Timotei, văzînd ei că Pavel îl așteaptă să meargă înapoi, avînd nevoie de el.

12 Cîț despre fratele Apollo, l-am rugat mult să vină la voi cu frații; totuși nu a fost voie să vină acum.

Acest Apollo era și mai mare cu vîrsta decît Timotei, și bărbat iscusit la vorbă, precum îl arată *Faptele Apostolilor* (capitolul 18). Deci – ca să nu spună Corinteni: Și pentru ce nu l-ai trimis pe Apollo, care e mai în vîrstă, ci ni l-ai trimis pe mai tînărul Timotei? – Pavel le zice că mult l-a rugat pe Apollo să se ducă. Și nu a zis că acela i-a stat împotriva și nu a voit, ci, pentru a-l slobozi de muștrare, spune că nu a fost voia lui Dumnezeu ca el să se ducă atunci.

Ci va veni cînd va găsi prilej.

Pentru a nu spune Corinteni: Aceasta, anume că l-ai rugat pe Apollo să vină, este pricinuire – o, fericite Pavele! – Apostolul zice aici că Apollo va veni cînd va avea vreme potrivită, întîi, ca să-l apere și să-l dezvinovățească fiindcă nu se dusese, și, în al doilea rînd, ca să-i mîngîie pe Corinteni cu nădejdea venirii lui, fiindcă aceia doreau să-l vadă și să se îndulcească de el.

13 Privegheați,

Aici, la sfîrșitul epistolei, marele Apostol îi sfătuiește iarăși pe Creștinii din Corint și le zice să fie totdeauna treji, arătînd că nu se cuvine a-și avea nădejdea mîntuirii numai întru învățătorii lor, ci și întru a loru-și osîrdie și

sîrguință. Și le-a zis să fie treji fiindcă dormitau și se leneveau, în loc să fie cu luare aminte ca să nu-i amăgească unul și altul cu socotințe mincinoase și cu rele dogme – precum am zis în multe părți ale tilcuirii acesteia. Socotește însă – o, cititorule! – că Pavel arată și din cuvîntul acesta că Hristos grăia în inima lui, căci el le zice ucenicilor săi aceleași lucruri ca și Hristos: „Cele ce le zic vouă, tuturor le zic: Privegheați!” (*Marcu 13:37*).

stați în credință,

Zice: Fraților, stați întăriți în credință și nu întru înțelepciunea din afară, căci întru înțelepciunea din afară nu este stare și întărire, ci clătinare, înduplecare și povîrnire! Și a zis aceasta fiindcă Creștinii din Corint se clătinau în dogmele credinței, mai ales în dogma despre înviere.

îmbărbățați-vă și întăriți-vă!

Apostolul a zis aceasta din pricina celor care îi vrăjmășiau și, ca să le facă rău, îi înduplecau să calce predaniile lui Pavel, cum mai ales a fost aceea că bărbații se cuvine a se ruga cu capetele descoperite, iar femeile cu ele acoperite – despre care am vorbit în capitolul XI. Și le-a zis să se îmbărbăteze fiindcă erau mici la suflet și – după Teodorit – aveau vrăjmași arătați, fiind luptați de către necinstitorii de Dumnezeu, avînd nevoie să arate inimă mare în acele prigoane și greutăți.

14 Toate ale voastre să se facă întru dragoste!

Pavel a zis aceasta pentru Corintenii care aveau prigoniri și dezbinări și despărteau Biserica lui Hristos în multe părți – precum am spus la începutul tilcuirii. Și zice: Fie că învață cineva, fie că se învață, fie că muștră și ceartă, toate se cuvine să se facă cu dragoste! Căci, cînd este dragoste, negreșit nu mai încapă nici mîndrie, nici prigonire, nici dezbinări.

15 Și vă rog pe voi, fraților –

Aici, Apostolul alcătuiește cuvîntul în chip săritor, căci zicerea „vă rog” nu se unește cu zicerea „știți casa lui Stefanas”, de mai jos, ci cu zicerea „ca și voi să vă supuneți unora ca aceștia”. Iar aceasta: „știți casa” și celelalte, s-au pus la mijloc.

știți casa lui Stefanas, că este începătură a Ahaiei,

Zice: Fraților, voi știți (și nu trebuie să aflați de la mine) cum „casa lui Stefanas este începătură a Ahaiei”. Numește casa lui Stefanas „începătură” fie pentru că aceia crezuseră în Hristos înaintea celorlalți Corinteni, fie pentru că aveau o petrecere mai cuvioasă și mai îmbunătățită decât a celorlalți. Căci începătura totdeauna însemnează ceea ce e mai bun și are dreptul a fi cinstită mai mult. Iar care parte a Moreii se numește Ahaia, vezi în subînsemnarea zicerii „căci Macedonia și Ahaia au bine-voit” (Romani 15:26).³⁴⁶

și că spre slujirea sfinților s-au rînduit pe ei înșiși –

Zice: Toată această familie blagoslovită a lui Stefanas, împreună cu casnicii lui, s-a afierosit spre a-i primi pe Creștinii săraci și a le sluji lor întru toate cele de nevoie. Și ce-i mai de mirare e că acești fericiți nu au fost rînduiți la aceasta de către alții, de nevoie și de silă, ci ei înșiși s-au rînduit, din voia și din alegerea lor, pentru dragostea de frați și de Hristos.

16 ca și voi să vă supuneți unora ca aceștia și oricui lucrează și se ostenește împreună cu ei.

Adică: Vă rog, frații mei, să vă supuneți și voi acestora și să-i ajutați atît cu cheltuială de bani, cît și cu slujbă trupească. Și nu le-a zis doar să lucreze împreună cu dînșii, ci le-a cerut „să se supună” lor arătînd covîrșitoare și întinsă ascultare. Și, ca să nu se creadă că vorbește cu hafîr numai pentru Stefanas, Apostolul le zice apoi să se supună oricărui lucrează și ostenește întru aceste fapte bune, adică întru slujba ajutorării Creștinilor săraci. Căci toți aceștia – zice – sînt vrednici a primi cinste de la ceilalți, ca astfel să poată răbda vitejește osteneala pe care o duc pentru frații săraci.

17 Mă bucur însă pentru venirea lui Stefanas, a lui Fortunat și a lui Ahaic, căci aceștia au împlinit lipsa voastră.

Aceștia trei erau cei care îi vestiseră lui Pavel prigonirile, dezbinările și celelalte necuviințe și păcate pe care le făceau Corinteni – precum am arătat cînd am vorbit despre pricina acestei epistole. Și poate familia și casnicii lui Hlois (de care a pomenit în capitolul 1, stih 11), prin aceștia trei, au arătat lui Pavel nestatornicia Corintenilor. Însă, de vreme ce Corinteni urmau a se tulbura și a se mînia pe Stefanas, pe Fortunat și pe Ahaic că vestiseră aceștia lui Pavel, Apostolul îi vorbește de bine în scrisoare, zicînd: Lipsa voastră, frații

³⁴⁶ Despre acest Stefanas, vezi și în capitolul 1, stihul 16, al acestei epistole, în subînsemnare. (n. aut)

mei, au împlinit-o aceștia, adică ei au venit în locul vostru la mine și au suferit atâtea călătorii ostenitoare din dragoste pentru voi.

18 Și au odihnit duhul meu și al vostru.

Cu aceste cuvinte, Pavel arată că odihna pe care au pricinuit-o duhului său trimișii de mai sus era însăși odihna Corintenilor. Căci zice: De vreme ce eu m-am odihnit de dînșii, și voi să socotiți aceasta ca un câștig și odihnă a voastră. Și de aceea să nu le arătați vreo sălbăcie celor care ne-au pricinuit, mie și vouă, un asemenea bine.

Să cunoașteți deci pe unii ca aceștia!

Adică: Aveți-i întru toată cinstea, apropierea și înlesnirea!

19 Vă îmbrățișează Bisericele Asiei.

Cu îmbrățișarea aceasta, Sfântul Apostol lipește unul cu altul mădularele lui Hristos, precum obișnuiește să facă la sfârșitul tuturor epistolelor sale.

Vă îmbrățișează mult, întru Domnul, Achila și Priscila, împreună cu biserica din casa lor.

Pavel trimite îmbrățișări din partea lui Achila și a Priscilei, făcătorii de cõrturi în casa cărora rămânea petrecînd și lucrînd împreună cu dînșii cînd se afla în Corint, fiindcă aceștia se aflau atunci în Efes (precum mărturisesc *Faptele Apostolilor* în capitolul 18:16). Vezi însă – o, cititorule! – fapta bună a acestui dumnezeiesc Achila și a Priscilei – de trei ori fericiții! – care au arătat casa lor biserică, fiindcă se aduna într-însa mulțimea Creștinilor.

20 Vă îmbrățișează toți frații. Îmbrățișați-vă toți întru sărutare sfîntă!

Apostolul scrie adăugirea aceasta a sfintei sărutări doar întru singură trimiteră de față: Și a făcut aceasta pentru multele prigoniri și dezbinări dintre Corinteni. Deci, fiindcă în toată epistola le-a poruncit de multe ori să fie uniți și să aibă dragoste, la sfârșitul acesteia, Apostolul îi unește cu sfînta sărutare, adică cu aceea lipsită de vicleșug și de fățarnicie.³⁴⁷

³⁴⁷ Despre sărutare, vezi o prea-frumoasă tâlcuire în capitolul 13 al epistolei a doua către Corinteni, la stihul 12.

Iar Teodorit zice că Pavel le poruncește aici să se îmbrățișeze unul pe altul cu sărutate sfîntă fiindcă era departe de Corinteni și nu-i putea îmbrățișa pe toți; și așa, prin îmbrățișarea

21 Salutarea, cu mîna mea, Pavel.

Fericitul Pavel dicta toate epistolele sale, și doar urarea obișnuită să o scrie cu însăși sfînta sa mîna. Epistola către Galateni a fost silită însă a o scrie cu mîna sa – precum vom spune, dacă va ajuta Dumnezeu, în tîlcuirea aceleia. Asemenea și aceea către Filimon.

Deci Apostolul a scris și aici salutarea cu mîna sa, ca să arate că cinstește epistola aceasta și că toate cele cuprinse într-însa sînt ale sale.

22 Cel ce nu-L iubește pe Domnul nostru Iisus Hristos să fie anatema!

Cu acest cuvînt, Apostolul i-a înfricoșat pe toți cei ce păcătuiau în Corint: pe cei care se prigoneau între ei și făceau dezbinări, pe cei care mîncau jertfe idolești, pe bărbații care nu se rugau cu capetele descoperite, pe cei care nu așteptau pe săraci la mesele obștești din Biserică, pe cei care nu credeau învie-rea și – în scurt – pe toți aceia care umblau afară de învățăturile și predaniile sale apostolești. Pentru că toți aceștia nu-L iubeau cu adevărat pe Domnul, iar cei care nu-L iubesc pe Domnul sînt „anatema”, adică sînt despărțiți de El.³⁴⁸ O, ce cuvînt înfricoșat! – de care trebuie să ne înfricoșăm și să ne cutremurăm, fraților.

Maran atha!

și sărutarea obștească, îi îmbrățișează și îi sărută cu sărutare sfîntă și el. Și, prin această îndemnare a Apostolului, ne învățăm că toți Creștinii care, din lucrarea diavolului, s-ar tulbura și s-ar face vrăjmași unii altora, pentru orice fel de pricină, se cuvine a dezlega vrajba în grabă și, punînd metanii unul altuia, să adauge și sfînta sărutare la care îndeamnă aici Apostolul. Adică se cuvine ca, după metanie, să se îmbrățișeze și să se sărute cu sărutare nevicleană și frățească, zicînd unul altuia: Iartă-mă, frate, și Dumnezeu să te ierte! – căci, cu sărutarea aceea sfîntă, arată că se unesc cu inimile lor și că scot dintr-însele toată vrajba și pomenirea de rău. (n. aut.)

³⁴⁸ Iar cum că cel ce nu-L iubește cu adevărat pe Domnul se face „anatema”, adică se desparte de Domnul, mărturisește însuși Domnul, Care le zicea Iudeilor că nu au cuvîntul lui Dumnezeu întru dîșnii pentru că nu-L iubesc pe Dumnezeu: „Și cuvîntul Lui nu sălășluiește în voi, pentru că voi nu credeți în Cel pe care L-a trimis Acela. (...) Și nu voiți să veniți la Mine, ca să aveți viață! (...) Dar v-am cunoscut că n-aveți în voi dragoste de Dumnezeu” (Ioan 5:38, 40, 42). Zicea încă și către farisei: „Vai vouă!” – pentru că treceau cu vederea și defăimau dragostea lui Dumnezeu: „Vai vouă, fariseilor! – (...) că treceți cu vederea judecata și dragostea lui Dumnezeu!” (Luca 11:42). [...]

Iar eu, scriind acestea, nu pot spune altceva decît atît: Vai nouă, Creștinilor de acum! Pentru că și noi, fiindcă nu-L iubim cu adevărat pe Hristos, sîntem vrednici de anatema aceasta de care vorbește aici Pavel! [...] (Vezi despre anatema la capitolul 9 al epistolei către Romani, stîlul 3.) (n. aut.)

Adică: Domnul a venit!³⁴⁹ Apostolul a zis acest cuvînt mai întîi ca să adeverească dogma iconomieii întrupării lui Hristos, prin aceasta adevărind învierea, în care nu credeau Corinteni. Iar în al doilea rînd, ca să-i rușineze, zicîndu-le: Domnul și Stăpînul nostru a primit să vină, să Se întrupeze, să Se răstignească și să moară din dragoste pentru voi; iar voi Îl întărități, numindu-vă ai cutăruia și ai cutăruia învățători, iar nu ai lui Hristos, Care a venit în lume pentru mîntuirea voastră; iar alții faceți răutăți și nu păziți poruncile Lui.

Și Pavel nu a folosit limba elină, ci evreiască, sau – mai bine zis – siriană, căci „maran atha” este în siriacă, limbă ce are multă înrudire cu cea evreiască – precum zice marele Vasilie (în cuvîntul întîi la *Hexaïmeron*). Și a folosit siriana fiindcă le scria Corintenilor, care se mîndreau întru înțelepciunea din afară și în buna vorbire a limbii eline, ca să le arate că el nu se laudă și nu are trebuință de limba elină, ci într-afît se bucură și se laudă întru simplitate și întru smerenie, încît voiește să scrie și să vorbească în limba barbară.

23 Darul Domnului nostru Iisus Hristos cu voi!

Aceasta este însușire de adevărat învățător: nu doar a învăța și a sfătui, ci a se și ruga pentru ucenicii săi, întărindu-i cu îndoit chip, adică afît cu învățătura sa, cît și cu ajutorul primit prin rugăciunile sale, întru darul cel de sus de la Domnul.

24 Dragostea mea cu voi toți, în Hristos Iisus! Amin!

Fiindcă era departe de Corint, Pavel – ca și cum și-ar întinde amîndouă mîinile, cuprinzîndu-i și îmbrățișîndu-i pe toți aceia – le spune: Dragostea mea fie cu voi toți, fiii mei! – care este la fel cu a zice: Eu sînt împreună cu voi toți, frații mei, și nu lipsesc dintre voi după duhul și dragostea mea, deși sînt despărțit după loc. Și, prin acest cuvînt, arată că toate cele scrise lor nu le-a scris din mînie și ură, ci din dragoste și din pămîntea purtare de grijă, măcar că pe dinafară par a avea oarecare amărăciune. Pentru a nu socoti însă că le vorbește așa ca să-i măgulească, adaugă aceasta: „în Hristos Iisus”, adică: Dragostea mea – zice – către voi nu are nimic omenesc, nici vreun lucru sau scop trupesc, ci toată este duhovnicească, dumnezeiască și după Hristos.

Să ne rugăm dar lui Dumnezeu și noi, cei ce citim și auzim epistola aceasta, ca să ne iubim unii pe alții întru Hristos fără a avea întru sine-ne vreun

³⁴⁹ Coresi spune că alții au zis că „maran atha” înseamnă: „Domnul nostru va veni la judecată.” Așa a zis și Climent (epistola a doua). (n. aut.)

semn de dragoste lumească și trupească, ce este potrivnică și vrăjmașă lui Dumnezeu. Căci astfel ne vom învrednici și noi să dobândim iubitele locașuri ale lui Dumnezeu în Hristos Iisus, Domnul nostru, Care ne-a iubit pe noi, Căruia slava în veacul veacurilor! Amin!

Această întâi epistolă către Corinteni s-a scris, sau – mai bine zis – s-a trimis din Filipi, prin Stefanos, Fortunat, Ahaic și Timotei.

**TÎLCUIREA
CELEI DE A DOUA EPISTOLE
CĂTRE CORINTENI**

A SLĂVITULUI ȘI PREA-LĂUDATULUI APOSTOL PAVEL

de

Sfintul Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei

tălmăcită din elina veche în cea nouă și
împodobită cu felurite însemnări de către
Nicodim Aghioritul

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is extremely faint and illegible due to the quality of the scan.

Pricina epistolei a doua către Corinteni¹, după Hrisostom, Teodorit², Teofilact³ și Icumenie⁴

Trei sînt pricinile pentru care dumnezeiescul Apostol a scris această epistolă. Mai întîi, pentru că – după înțeleptul Teodorit și după Teofilact – marele Pavel le făgăduise Corintenilor în cea dintîi epistolă că va veni la ei, însă a întârziat, fiindcă Duhul Sfînt l-a pornit a se îndeletnici cu altele mai de nevoie și fiindcă i-au urmat ispite; de aceea, dezvinovățindu-se pentru multa sa întârziere, le-a scris și a doua epistolă. Apoi – ținînd seama că, în urma primei scrisori, Corinteni se mai îndreptaseră, fiind umiliți pentru păcatul celui ce trăia cu mama sa vitregă și întristați că îngăduiseră a se face o astfel de fărădelege în patria lor – Pavel trebuia să-i laude printr-o a doua epistolă. Căci, precum îi mustrase atunci cînd greșiseră, așa trebuia să-i laude acum, cînd se îndreptaseră. De aceea, această epistolă nici nu este mustrătoare decît numai în puține părți, pe la sfîrșit. Iar a treia pricină – după Icumenie – e că Corinteni erau amăgiți de cei ce făceau dezbinări, și mai ales de Creștinii⁵ cei mîndri Evrei, și luau aminte la slova *Legii vechi*, socotind că nu e nevoie de darul lui Iisus Hristos. Acei Corinteni priveau la cei ce se făleau pe față, și-l necinsteau pe Pavel ca pe un prost și nevrednic de vreun cuvînt.

Așadar, prin această a doua epistolă, Apostolul îi laudă pe Corinteni pentru că au scos din adunarea lor pe amestecătorul de sînge, poruncindu-le totodată să-l primească iarăși în adunare, ca pe unul ce s-a pocăit. Mai departe, îi învață despre *Lege*, spunîndu-le că nu se cuvine a lua aminte numai la slova

¹ Ia aminte că epistola aceasta e a patra după rînduiala cu care și-a scris Pavel epistolele, adică vine după cele către Tesaloniceni și după cea dintîi către Corinteni – precum zice Teodorit. Și – după Meletie al Atinelor – s-a scris în anul douăzeci și trei după înălțarea Domnului (tomul I al *Istoriei bisericesti*). (n. aut.)

² Episcop al Kirului, în veacul al cincilea. (n. m.)

³ Sfințitul Theofilact, Arhiepiscopul Bulgariei, cu scaunul la Ohrida, care a trăit în veacul al XI-lea. (n. m.)

⁴ Episcop de Trica, pe la anul 990. (n. m.)

⁵ Scriu cu majusculă cuvîntul „Creștin” ca să arăt că el numește un neam osebit, alcătuit din cei botezați din toate celelalte neamuri. Acesta e *norodul cel nou al lui Dumnezeu, noul Israil*, de vreme ce Iudeii au pierdut această vrednicie, atunci cînd s-au lepădat de Hristos-Dumnezeu. (n. m.)

cea văzută a *Legii*, ci e nevoie să cerceteze noima Duhului ascunsă în slovă. Și adaugă că, după ce a venit Hristos, s-a făcut făptură nouă, și de aceea Creștinii nu mai trebuie a vieții după *Legea cea veche*, ci au a se înnoi întru toate. Apoi, osîndindu-i pe apostolii mincinoși ce se făleau pe față, povestește cîte rele a pățimit pentru evanghelie⁶ și arată vedeniile pe care le-a avut. La urmă, sfătuindu-i să nu păcătuiască, iar cei ce au păcătuit să se pocăiască, sfîrșește epistola cu mulțumire.

⁶ Nu e vorba de vreo carte a *Evangheliei*, ci de buna-vestire a mîntuirii oamenilor prin Iisus Hristos, așa cum s-a arătat pe larg în subînsemnările îlcuirii epistolei către Romani. (n.m.)

TÎLCUIRE LA EPISTOLA A DOUA CĂTRE CORINTENI

CAPITOLUL I

*1 Pavel, apostol al lui Hristos Iisus, prin voința lui Dumnezeu,
și Timotei, fratele:*

Întru înția lui epistolă, dumnezeiescul Pavel le spunea Corintenilor că îl va trimite la ei pe Timotei, care s-a dus în Corint și apoi s-a întors alături de Pavel, și de aceea Apostolul îl pomeneste aici alături de sine. Căci, mergînd la ei, Timotei i-a făcut pe Corinteni să cerce fapta lui cea bună și a îndreptat multe greșeli de ale lor. De aceea – zic – îl pomeneste Pavel alături de sine-și. Și ia aminte – o, cititorule! – că, uneori, Apostolul îl numește pe Timotei „fiu” al său, de pildă cînd le scrie despre el, Filipenilor: „căci mi-a slujit ca un fiu tatălui său” (*Filipeni 2:22*); iar alteori îl numește „împreună-lucrător” cu el, cum scrie Corintenilor întru înția epistolă: „căci lucrează ca și mine lucrul Domnului” (16:10). Iar întru această epistolă îl numește „frate” al său, prin fiecare nume făcîndu-l vrednic de a fi cinștit.

Bisericii lui Dumnezeu ce este în Corint,

Aici, lipsește zicerea „zicem” sau „înștiințăm”. Și ce vă zicem? Apostolul o arată mai jos.

Și îi numește pe Corinteni „Biserică” pentru ca să-i unească, fiindcă Creștinii despărțiți unii de alții nu sînt și nu se numesc „Biserică”, fiindcă „Biserică” va să zică împreună-adunare de mulțime.

împreună cu toți sfinții care sînt în toată Ahaia:

Aici, Apostolul își aduce aminte de „toți sfinții”, adică de toți credincioșii Creștini care se aflau „în toată Ahaia”⁷, întîi de toate ca să-i cinstească pe Co-

⁷ Iar care parte a Moreei se numește Ahaia vezi la subînsemnarea capitolului 15, stihul 26, al epistolei către Romani (n. aut.)

rinteni, prin epistola către ei salutându-i pe toți ceilalți; și, al doilea, pentru a-i aduna pe Peloponezieni împreună, spre a fi toți un suflet. Pe lângă acestea, de vreme ce pătimeau obștește, tot obștește îi și vindecă, cum face și cu Galatenii și Efesenii, pe care tot așa îi salută. Și, numindu-i „sfinți” pe cei credincioși, Pavel arată că cel necurat nu e vrednic să primească salutarea lui.

2 Har fie vouă de la Dumnezeu Tatăl nostru și de la Domnul Iisus Hristos!

Ce zicem noi vouă, Bisericii Corintului? Aceasta: Să vă fie vouă harul și pacea lui Dumnezeu-Tatăl și a Domnului Iisus Hristos! Despre aceasta, am zis mai pe larg în filcuirea epistolei întâi către Corinteni, capitolul 1, stih 3.

3 Binecuvântat este Dumnezeu, Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos,

În cea dintâi epistolă, Apostolul le făgăduise Corintenilor că va veni la ei; apoi, fiindcă a întârziat, și-a închipuit că se vor mîhni, bănuind că îi cinstește pe alții mai mult decît pe dînșii, mergînd și cercetîndu-i. Deci, vrînd a le arăta Corintenilor că a fost oprit a merge la dînșii de multele ispite ce au urmat, face o prea-potrivită și înțeleaptă dezvinovățire, zicînd: Mulțumesc lui Dumnezeu, Care m-a izbăvit de primejdi! Prin mulțumirea aceasta dă de înțeles că cele ce l-au oprit a merge la dînșii au fost mari și rele ispite.

Se cuvine însă – o, cititorule! – să stai la zicerea „Dumnezeu”, și apoi să începi iar și să zici „Tatăl Domnului”⁸. Iar dacă vei citi acestea unite: „Dumnezeu Tatăl Domnului nostru”, nu este vreo noimă necuviințioasă, căci Dumnezeu și Tatăl al Unuia și Aceluiași Hristos este Dumnezeu al firii Lui omenеști și Tată al firii Lui dumnezeiești.

Părintele îndurărilor și Dumnezeul a toată mîngîierea,

Zice: Părintele îndurărilor, adică Acela ce mi-a arătat atît de multe îndurări și milă, încît m-a ridicat din înseși porțile iadului, la care mă pogorîsem, și m-a învrednicit să dobîndesc toată mîngîierea întru necazurile mele. Căci sfinții au obicei a-L numi pe Dumnezeu de la facerile Sale de bine. Adică, de pildă, cînd biruie în război, Îl numesc pe Dumnezeu „putere” a lor și „apărător” al

⁸ Tîlcuind această zicere, adică „binecuvîntat este Dumnezeu”, și Teodorit a stat, urmînd după aceea: „și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos”, zicînd că El ne este Dumnezeu nouă, iar Domnului nostru Iisus Hristos Tată. Această osebire ne-a învățat și Stăpînul nostru, căci a zis: „Mărturisescu-Mă Ție, Părinte, Doamne al cerului și al pămîntului”, arătînd că Dumnezeu-Tatăl este părinte al Său, dar făcător și stăpîn al zidirii. (n. aut.)

lor, căci zice: „Iubi-Te-voi, Doamne, tăria mea!” (*Psalms 17:1*). Și iarăși: „Domnul, apărătorul vieții mele” (*Psalms 27:2*). Iar când se izbăvesc de întunecarea cugetărilor și de întristare, Îl numesc pe Dumnezeu „luminător” al lor: „Domnul este lumina mea” (*Psalms 26:1*). Tot așa și Pavel Îl numește aici pe Dumnezeu „părinte al îndurărilor și Dumnezeu a toată mîngîierea” de la întîmplarea pătimită de el, fiind miluit și mîngîiat de Dumnezeu.⁹ Vezi însă – o, cititorule! – smerita cugetare a marelui Pavel, căci el, izbăvindu-se de ispitele ce-i urmaseră pentru propovăduirea evangheliei, s-a smerit, și nu zice că s-a izbăvit de dînsele precum i se cuvenea, ci că s-a izbăvit de ele pentru îndurările lui Dumnezeu.

4 Cel ce ne mîngîie pe noi pentru tot necazul nostru,

Pavel nu a zis: „Dumnezeu, Care nu ne lasă să ne necăjim”, ci: „Care ne mîngîie cînd ne necăjim”; căci Dumnezeu ne lasă să ne necăjim pentru ca să luăm plată, și, cînd vede că ne împușinăm cu sufletul și ne primejduim a obosi cu totul, atunci ne mîngîie. Și niciodată nu încetează a ne mîngîia, de aceea nici Pavel nu a zis: „Cel ce ne-a mîngîiat odată”, ci: „Care ne mîngîie pentru tot necazul nostru”, adică în toată vremea.

ca să putem să mîngîiem și noi pe cei care se află în tot necazul, prin mîngîierea cu care noi înșine sîntem mîngîiați de Dumnezeu.

Dumnezeu – zice – nu ne mîngîie doar pentru că sîntem vrednici a fi mîngîiați, ci pentru a putea și noi să-i mîngîiem pe cei ce se află în ispită, prin pilda noastră, adică prin mîngîierea făcută nouă de către Dumnezeu. Drept aceea, și voi, fraților Creștini, văzîndu-mă pe mine mîngîiat astfel de Dumnezeu, să nu obosiți cu totul, nici să fiți mici de suflet întru necazurile pe care le căutați!¹⁰ Cu cuvîntul acesta, Apostolul arată care este lucrul Apostolilor, adică a-i mîngîia pe cei necăjiți, a-i îndemna spre bărbăție și răbdare¹¹, iar nu precum apostolii mincinoși, a se da spre odihnă și desfătare și, sezînd în casele lor, să treacă cu vederea pe Creștinii care au trebuință de mîngîiere și de îndemnare întru răbdare.

⁹ Iar Teodorit tâlcuiește așa zicerea „Părintele îndurărilor”, în loc de: „Cel ce izvorăști îndurările, și reverseși mila și ai pentru noi îndurări părintești”. (n. aut.)

¹⁰ Vezi și la subînsemnarea zicerii „și întrebuițează puțin vin pentru stomacul tău” (*I Timotei 5:23*), pentru cîte pricini se îngăduie necazurile sfinților. (n. aut.)

¹¹ Iar Teodorit tâlcuiește că zicerea aceasta „arată cum Dumnezeu a toate dă mîngîierile de o măsură cu ispitele. Așa a zis și fericitul David: «După mulțimea chinurilor mele întru inima mea, mîngîierile Tale au veselit sufletul meu.» După obicei întrebuișind măsurata înțelepciune, el a zis că dobîndește mîngîiere nu pentru sine-și, ci pentru norod.” (n. aut.)

**5 Căci, precum prisosesc pătimirile lui Hristos întru noi,
aşa prisoseşte prin Hristos şi mîngîierea noastră.**

Zice: Auzind tu, cititorule, de necazurile, patimile şi ispitele pe care le cercăm noi, Apostolii, să nu cazi şi să te împruţinezi cu sufletul! Căci, pe cît prisosesc întru noi necazurile şi ispitele acestea, tot atît prisosesc întru noi şi mîngîierile de la Dumnezeu. Şi nu a zis simplu: „patimile”, ci: „patimile lui Hristos”, ca şi cu aceasta să-i mîngîie pe Creştini. Căci – zice – noi ne facem părtaşi ai patimilor lui Hristos, şi aceasta se cuvine a fi prea-mare mîngîiere unui Creştin ce pătimeşte. Şi nu numai că el pătimeşte ceea ce a pătitit Hristos, ci încă şi mai multe, „căci – zice – patimile lui Hristos prisosesc întru noi”. Simţind însă ce cuvînt mare a zis, Apostolul îl domoleşte, zicînd că „tot aşa prisoseşte şi mîngîierea prin Hristos”, căci afieroseşte totul lui Hristos. Şi nu zice că mîngîierea este de o măsură cu necazurile pe care le pătimim, ci că ea covîrşeşte necazurile noastre şi este mult mai mare decît acelea.

6 Ori că ne necăjim pentru a voastră mîngîiere şi mîntuire,

Creştinilor – zice – nu se cuvine a vă tulbura şi a vă smînti pentru necazurile pe care le pătimeşc eu, Apostolul lui Hristos, căci pentru mîngîierea şi mîntuirea voastră le pătimeşc. Fiindcă era în stăpînirea noastră a nu propovădui evanghelia, şi astfel a ne afla în linişte, fără a pătimi vreun necaz; iar acum, de vreme ce propovăduim ca să mîntuim sufletele voastre prin bunătăţile cele duhovniceşti pricinuite din propovăduire, pentru aceasta cădem în necazuri şi în ispite. Aşadar, pentru mîntuirea voastră pătimim necazurile, de aceea voi, care vă mîntuiţi prin noi, nu se cuvine a vă tulbura pentru acestea.

**care se săvîrşeşte întru răbdarea aceloraşi patimi
pe care le pătimim şi noi,**

Mîntuirea voastră – zice – se săvîrşeşte nu numai prin răbdarea pe care o arătăm noi întru necazuri, ci şi prin răbdarea voastră – adică: Mîntuirea voastră nu este numai lucrul şi isprava mea, a celui ce propovăduiesc evanghelia, ci şi a voastră, a celor ce vă înduplecaţi propovăduirii mele. Căci, precum pătimeşc şi mă necăjesc eu din pricina propovăduirii, tot aşa vă necăjiţi şi suferiţi aceleaşi rele şi voi, pentru că aţi primit propovăduirea mea şi aţi crezut în Hristos. Şi mare faptă bună şi bărbăţie mărturiseşte că aveau Corinteni, căci cu ispite şi necazuri primeau propovăduirea evangheliei.

şi nădejdea noastră este adevărată pentru voi;

Adică: Fraților, nădăjduim cu încredințare că nu vă veți clătina întru ispite și că nu vă veți tulbura văzîndu-ne că pătimim necazuri.

ori de ne mîngîiem pentru a voastră mîngîiere și mîntuire,

De vreme ce a zis mai sus că Apostolii se necăjeau pentru ei, ca să nu pară că zice vreun lucru însărcinător și greu lor, Pavel adaugă acum că tot pentru ei se și mîngîiau, adică – zice – mîngîierea pe care o dobîndim de la Dumnezeu este în aceeași vreme și a voastră.

*7 știind că, precum sînteți părtași ai patimilor noastre,
tot așa și ai mîngîierii noastre.*

Zice: Așa cum vă întristați atunci cînd sîntem izgoniți și pătimim, ca și cum ați pătimi asemenea cu noi – tot la fel și cînd ne mîngîiem de la Dumnezeu, voi socotiți că dobîndiți aceeași mîngîiere.¹²

*8 Căci nu voim a nu ști voi, fraților, de necazul ce ni s-a făcut în Asia,
că peste măsură, peste puteri am fost îngreuați,
încît a ne îndoii noi și de viață.*

În vreme ce mai sus a arătat nedeslușit că a cercat necazuri, dumnezeiescul Apostol spune acum pe șleau și ce necazuri a avut. Cu aceasta le arată că îi iubeste, fiindcă însușirea prietenilor iubiți este a-și arăta unii altora relele lor întîmplări¹³, și totodată se dezvinovățește pentru întîrzierea venirii sale la dînșii.

În epistola întîi către Corinteni 16:9, Apostolul zice că în Asia i „s-a deschis o ușă mare” a celor ce cred, însă că erau mulți potrivnici.¹⁴ Aceasta nu însemnează însă una și aceeași cu zicerea „peste măsură, peste puteri”. Înțelege-

¹² Iar Fotie zice că Apostolul zice așa: Voi, văzînd că noi ne mîngîiem, sînteți bine, nădăjduind că vă veți mîngîia și voi cînd veți cădea în necazuri și în ispite. Iar mîngîierea este ori a se izbăvi cineva desăvîrșit de ispite, ori a se afla în mijlocul ispitelor și a le răbda cu bărbăție, vitejește, fiind înputernicit cu ajutorul lui Dumnezeu și cu nădejde. (n. aut.)

¹³ Pentru aceasta este scris că Daniil, cînd căuta Nabucodonosor să-l omoare de nu i-ar fi descoperit visul, a arătat întîmplarea aceasta prietenilor săi, celor trei tineri: „După aceasta, Daniil s-a dus în casa lui și a dat de știre lui Anania, Misail și Azaria, prietenii lui, care este pricina” (Daniil 2:17). Și Sirah zice: „Iubește pe prieten și fii credincios cu el” (capitolul 27:17). Căci aceasta este însușirea adevăratului prietescug, a se împărtăși prietenii și de necaz, și de mîngîiere. Pentru aceasta a zis Pavel în alt loc: „Se cuvine a ne bucura cu cei ce se bucură și a plînge cu cei ce plîng” (Romani 12:15). (n. aut.)

¹⁴ Iar Teodorit zice că Pavel arată cu aceste cuvinte întăritarea și tulburarea pricinuită asupra lui de către argintarul Dimitrie în Efes, precum arată *Faptele Apostolilor* în capitolul 19. (n. aut.)

rea este aceasta: ispita ce a pățimit-o Apostolul a fost „peste măsură”, adică mare; apoi, fiindcă este cu puțință ca ispita să fie mare, dar a fi suferită vitejește de un bărbat puternic și mare de suflet, Pavel zice că ispita pe care au cercat-o a fost mai mare decât puterea lor, adică atât de nesuferită, încît s-au deznădăduit chiar de viață. Proorocul David numește o asemenea ispită „chinuri ale iadului” și „curse ale morții”, fiindcă naște moartea, zicînd: „Chinurile iadului m-au înconjurat, cursele morții m-au întîmpinat” (*Psalm 17:5*).

9 Ci singuri întru noi înșine judecata morții am avut-o,

Noi înșine – zice – am luat întru noi judecata și hotărîrea morții pe care înseși lucrurile o dădeau și numai ce nu strigau că avem să murim. Întru noi înșine am luat judecata și hotărîrea morții, adică numai pînă la cugetarea și părerea noastră a ajuns această hotărîre a morții; mai mult însă decât frica cugetării noastre nu au sporit lucrurile, căci nu am cercat moartea prin ispită.¹⁵

ca să nu fim nădăduind întru sine-ne, ci întru Dumnezeu,

Pentru ce am căzut însă întru atîtea primejdii aducătoare de moarte? Ca să ne învățăm a nu nădădui întru sine-ne și în pîterile noastre, ci să nădăduim doar întru Dumnezeu. Și Pavel zice aceasta nu pentru că n-ar fi știut și trebuia a învăța – căci cine știa mai mult decât el că se cuvine a nădădui doar în Dumnezeu? – ci pune învățătura aceasta asupra sa pentru ca să-i învețe pe ceilalți a cugeta smerit.

10 Cel ce înviază pe cei morți, Care ne-a izbăvit pe noi dintr-o moarte ca aceasta, și ne izbăvește,

¹⁵ Iar Fotie zice că „judecata morții” este sfîrșitul și isprava morții. Căci așa obișnuim a zice, că boala „a judecat” sau spre sănătate, sau spre moarte, adică a ajuns, s-a împlinit, s-a săvîrșit. Deci – zice – judecata și sfîrșitul cel mai de pe urmă al morții nu se socotea de alții, ci noi înșine o aveam întru sine-ne. Cu zicerea aceasta se arată nelîndoiala pentru moarte. Iar dumnezeiescul Hrisostom zice mai curat: „Ne-am deznădăduit și nu nădăduiam a vieții mai mult, ci socoteam întru noi că vom muri cu adevărat. Aceasta ne spîneau lucrurile, că negreșit pierim. Și pentru ce a îngăduit Dumnezeu să ajungem pînă la atîtea primejdii? «Ca să nu fim nădăduind întru sine-ne», adică să nu cugetăm lucruri mari, înălîndu-ne pentru isprăvi, fiindcă zice: «S-a dat mie îmbolditor trupului (el pomenind ispitele și necazurile), ca să nu mă înalț.» Cu toate că pentru altă pricină a îngăduit Dumnezeu a-i veni lui ispite. Care pricină? Pentru a străluci mai mult puterea lui Dumnezeu întru el: «Căci puterea Mea – zice – întru nepuință se arată desăvîrșit» (*2 Corinteni 12:9*).”

Iar Teodorit, unit cu Sfințitul Teofilact, a filcuit că „judecata morții” este hotărîrea morții, adăugînd și aceasta: „Și foarte potrivit a pomenit învierea morților, învățînd că izbăvirea lui din acele prea-mari primejdii era întocmai cu învierea morților.” (n. aut.)

Înăși aduce aminte aici Corintenilor de cuvîntul învierii, despre care le-a zis alîtea învățături în epistola dintîi, adevierindu-i din lucrurile acestea de față pe care le pătimiseră Apostolii. Dumnezeu – zice -- ne-a slobozit de o asemenea moarte înfricoșată. Și nu a zis „primejdie”, ci „moarte”, pentru că învierea este lucrul ce are să fie și nearătat. De aceea, Pavel arată că acesta este un lucru ce se face în fiecare zi, căci, cînd Dumnezeu trage pe vreun om din porțile morții în care a ajuns, nu arată altceva decît numai învierea. Drept aceea, obișnuim a zice despre asemenea oameni deznădăjduiți de viață că „am văzut înviere a morților”.

Întru Care nădăjduim că încă ne va izbăvi,

Din aceste cuvinte ale Apostolului învățăm că viața Creștinilor se cuvine a fi totdeauna întru nevoiță. Căci, zicînd că „încă ne va mai izbăvi” Dumnezeu și de altele, Pavel prevestește că vom avea de suferit multe necazuri și ispîte.

11 ajutîndu-ne și voi cu rugăciunea,

Fiindcă zicerea de mai sus – anume: „ca să nu fim nădăjduind întru sine” – părea unora a fi muștrătoare, Apostolul vindecă acum cuvîntul acesta și cheamă rugăciunile lor întru ajutor și apărare. De aici, învățăm smerita-cugutare, fiindcă-l vedem pe însuși Pavel avînd trebuință de rugăciunile Corintenilor, căci rugăciunea ce se face cum se cuvine către Dumnezeu de Biserică (mulțimea Creștinilor) are multă putere.¹⁶

ca din partea multor fețe, prin mulți, să se mulțumească pentru noi pentru darul făcut nouă.

Dumnezeu – zice – ne-a izbăvit de primejdia morții și ne va izbăvi și în viitor, astfel încît „multe fețe” (persoane), anume ale voastre, să mulțumească pentru darul făcut nouă „prin mulți” care se roagă pentru noi. Căci mîntuirea și izbăvirea ce mi s-a făcut prin rugăciunea voastră v-a fost dăruită de Dumnezeu vouă tuturor, pentru că multe fețe să-I mulțumească Lui pentru mine. Din zicerea aceasta, ne învățăm nu numai a ne ruga lui Dumnezeu unul pentru altul, ci și a-I mulțumi unul pentru altul.

Vezi însă – o, cititorule! – că, la început, Apostolul a zis că s-a mîntuit de ispîte pentru îndurările lui Dumnezeu, iar acum pune mîntuirea sa pe seama

¹⁶ De aceea, obșteasca rugăciune a Creștinilor l-a slobozit din legături și pe Petru, căpetenia Apostolilor, cînd se afla în temniță, precum mărturiseșc *Faptele Apostolilor*: „Petru se păzea în temniță, și rugăciunea obștească se făcea de Biserică pentru dînsul către Dumnezeu” (*Faptele Apostolilor* 12:5). (n. aut.)

rugăciunilor Corintenilor, fiindcă se cuvine ca, împreună cu mila lui Dumnezeu, să ne facem și noi datoria și să ne rugăm. Ia aminte că Pavel nu a pus izbăvirea de ispite cu totul în seama rugăciunilor Corintenilor, pentru a nu-i face să se mîndrească; dar nici nu i-a înstrăinat cu totul de isprava aceasta, pentru a nu-i face mai leneși. Și zice: Dumnezeu mă va izbăvi de ispite și de primejdii dacă veți ajuta și voi cu rugăciunile voastre, arătînd puternica voastră împreună-lucrare spre aceasta.

12 Căci lauda noastră aceasta este, mărturia conștiinței noastre

Aceasta – zice – ne mîngîie, adică conștiința noastră, care ne mărturisește că nu sîntem goniți și nu suferim ispite pentru oarecari fapte rele ce am fi făcut, ci pentru fapta bună și pentru mîntuirea multora. Deci mîngîierea cea dinții era de la Dumnezeu, iar aceasta de acum izvorăște din curăția conștiinței noastre. De aceea și numește „laudă” această conștiință, arătînd multa adevărire pe care o avea că conștiința sa este curată.

că întru prostime [simplitate, n. m.] și întru curăție dumnezeiască,

Zice: Ce mărturisește conștiința noastră și pentru ce ne lăudăm? Că cu toată „prostimea”, adică cu socoteală nevicleană și cu toată curăția gîndului către Dumnezeu¹⁷, care nu are nici un viclesug sau fățărnice, petrecem împreună cu voi. Iar Pavel zice acestea pentru viclenii apostoli mincinoși.

nu întru înțelepciune trupească,

Adică: Conștiința noastră mărturisește că nu petrecem împreună cu voi cu viclenie, cu împleticiri și cu scörniri de cuvinte. Pentru că acestea sînt „înțelepciunea trupească”, întru care se mîndreau acei apostoli mincinoși și pe care fericitul Pavel, dimpotrivă, o leapădă și-și întoarce fața de la dînsa.

ci întru darul lui Dumnezeu petrecem în lume

Ci noi – zice – petrecem, nu numai cu voi, ci și cu toată lumea, cu înțelepciunea dăruită nouă de Dumnezeu, și cu semnele și minunile care sînt dar al lui Dumnezeu. Și prea-mare mîngîiere este a cunoaște cineva în conștiința sa că nu face nici un lucru cu puterea omenească, ci cu dumnezeiescul dar.

¹⁷ Iar ce se numește „curăție” către Dumnezeu, vezi în subînsemnarea și filcuirea zicerii „ca să fiți curați și fără de sminteală” (*Filipeni* 1:10) (n. aut.)

și mai ales la voi.

La voi – zice – petrecem cu darul lui Dumnezeu, căci, pe lângă semne și minuni, am propovăduit și evanghelia fără de nici o plată. Vezi însă – o, cititorule! – că ceea ce a fost ispravă și faptă bună a sa, Pavel o înalță la darul lui Dumnezeu, căci a fost ispravă a darului.

13 Căci nu vă scriem vouă altele decât cele ce citiți și înțelegeți.

De vreme ce părea că grăiește mari laude pentru sine – ca să nu zică cineva că acestea sînt doar fală de cuvinte, iar nu de fapte – Apostolul spune aici așa: Cele pe care le scriem vouă, pe care le citiți în aceste epistole ale noastre, le știți însă mai dinainte prin auz, prin vedere și prin împreuna-petrecere cu mine, pentru că cunoștința ce aveți despre mine nu este împotriva scrisorilor mele, adică cel ce am fost atunci cînd petreceam împreună cu voi, tot același sînt și acum, cînd vă scriu.

Unii însă au înțeles zicerea așa: Prin ceea ce vă scriem numai vi se aduce aminte [de ceea ce știți] – fiindcă „citire” se numește și aducerea aminte, adică a doua cunoștință a lucrului mai înainte cunoscut, nu numai înția cunoștință a lucrului necunoscut. [Deci – zice –] voi știți acestea fără a avea trebuință cît de puțin de aducerea aminte despre ele, fiind arătate la voi și cunoscute.

Și am nădejde că pînă în sfîrșit veți înțelege;

14 după cum ne-ați și înțeles, în parte,

Apostolul închină totul lui Dumnezeu, zicînd: Nădăjduiesc în Dumnezeu să cunoașteți că sîntem așa cum ne arată scrisorile noastre și cum ne adeverează viața noastră de mai înainte. Căci voi ne-ați cunoscut, adică ne-ați cercat, numai „în parte”, arătîndu-vă noi doar puține semne de viață îmbunătățită.¹⁸

*că noi sîntem lauda voastră, precum și voi a noastră,
în ziua Domnului nostru Iisus.*

Ce veți cunoaște – zice? Aceasta, că eu sînt laudă a voastră, fiind atît de îndestulat încît să vă dau prilej a vă lăuda că aveți un învățător care nu v-a învățat nimic omenesc și nu este amăgitor și viclean. Apoi, pentru a nu părea că

¹⁸ Iar Teodorit spune că Apostolul a zis că l-au cunoscut numai „în parte”, ca să-i împungă pe Corinteni pentru că nu lepădaseră desăvîrșit din auzul și din sufletele lor clevetirile făcute asupra lui Pavel de către apostolii mincinoși. (n. aut.)

zice mari cuvinte de mândrie despre sine, Apostolul face lauda obștească și zice: Și voi sînteți laudă a noastră, căci și eu mă voi lăuda că am cîștigat asemenea ucenici, care nu se clatină și nu se lasă amăgiți de apostolii mincinoși. Cînd însă mă voi lăuda eu pentru voi, și voi pentru mine? Și acum încă, în viața aceasta, dar mai ales atunci, în ziua aceea a Judecării. Căci acum, cei mai mulți din oameni, fiind fără cunoștință, văd numai defăimarea și ocările pe care le fac asupra noastră apostolii mincinoși, și poate că și ei înșiși ne defaimă, iar atunci, în ziua Judecării, fiindcă toate au să se descopere, și eu mă voi arăta că nu sînt așa cum mă defaimă apostolii mincinoși, și voi vă veți face laudă a mea, pentru că nu i-ați crezut pe dînșii.

15 Și cu această nădejde voiam să vin mai întîi la voi,

Cu care nădejde și cutezare zici – o fericite Pavele! – că voiești să vii la noi? Cu aceasta – zice – fiindcă nu știu întru conștiința mea nici un vicleșug și fiindcă sînt lauda voastră, căci nu am petrecut împreună cu voi cu înțelepciune trupească, ci cu darul lui Dumnezeu, avîndu-vă martori chiar pe voi de toate bunătățile acestea. Pentru acestea – zice – voiam a veni, nădăjduind întru voi.

ca să aveți dar a doua oară;

Adică: Să aveți îndoit dar: unul, pentru înția scrisoare ce v-am trimis, și al doilea pentru înfățișarea mea.

16 și să trec pe la voi în Macedonia

Aici este o nedumerire: de ce a zis Pavel în epistola cea dintîi: „Voi veni la voi cînd voi trece prin Macedonia”, iar acum zice că voia a veni mai întîi la ei? Se împotrivesște Apostolul lui însuși? Să nu fie! Căci el nu le-a scris Corintenilor că va merge în Macedonia trecînd pe la ei, ci doar că voia aceasta.

și din Macedonia să vin iarăși la voi și să fiu petrecut de voi în Iudeea.

În epistola dintîi a zis nehotărîtor: „voi aveți să mă petreceți acolo unde voiesc să merg”, temîndu-se să spună că voia să meargă în Iudeea, iar apoi, fiind silit de Sfîntul Duh să meargă la altă parte, să se arate mincinos. Iar acum, fiindcă n-a nimerit țelul și n-a mers la Corinteni, le zice: Voiam să fiu petrecut de voi în Iudeea, dar Dumnezeu nu a voit nicidecum să vin la voi. Ascultă însă și cele următoare:

17 Deci, aceasta voin¹⁹, m-am purtat oare cu ușurință?

Sau, cele ce socotesc [„judec”, n. m.], le socotesc după trup, ca să fie în voia mea „da, da” și „nu, nu”?

Aici, Pavel spune arătat pricina pentru care a întârziat a merge la Corințeni, și zice: Pentru care pricină nu am venit la voi? Au doar pentru că sînt ușor la socoteală și lesnicios a mă preface, zicînd o dată ceva, iar altă dată altceva? Ba! Și oare „după trup”, adică omenește, socotesc și mă ocîrmuiesc cu socotința mea, încît ceea ce hotărâsc în cugetul meu, aceea să o și împlinesc, ori da, ori nu? Nici aceasta nu este așa! – căci sînt purtat și ocîrmuit de Sfîntul Duh, și nu am stăpînire a merge unde voiesc, ci unde îmi poruncește Duhul. De aceea, de multe ori, „da” nu-mi este „da”, fiindcă nu se vede plăcut Sfîntului Duh; nici „nu” îmi este „nu”, pentru că ceea ce eu nu voiesc, aceea îmi poruncește Duhul să fac. Vezi însă înțelepciunea lui Pavel, căci ceea ce apostolii mincinoși făceau pricină de defăimare asupra lui, adică a se făgădui să meargă în Corint și apoi a nu merge, aceasta – zic – Pavel o pune aici ca laudă a sa, adică a nu se stăpîni însuși pe sine, ci a se purta de Sfîntul Duh oriunde ar voi Acela. Ci s-ar nedumeri cineva și ar zice: Și ce? Ceea ce făgăduia Pavel, că avea să meargă în Corint, o făgăduia fără lucrarea și mișcarea Sfîntului Duh și nu știa ceea ce urma să se facă? La care noi răspundem că, într-adevăr, nu știa, căci nu le cunoștea pe toate. De aceea se și ruga să dobîndească lucruri nefolositoare, precum Îl ruga pe Dumnezeu să ridice de la el „boldul trupului”, adică pe împotrivorii propovăduirii, și nu a fost ascultat, pentru că nu-i era de folos (2 Corințeni 12:8). Și în *Fapte* se vede că Pavel a voit să meargă undeva, dar a fost oprit de Duhul Sfînt, căci zice: „Venind la hotarele Misiei, încercau să meargă în Bitinia, dar Duhul lui Iisus nu i-a lăsat” (16:7). Însă Dumnezeu făcea aceasta spre folos, pentru a nu lua oamenii aminte la Apostoli ca la niște dumnezei, precum au pățit cei ce locuiau în Lycaonia, care-i numeau pe Varnava „Zeus” și pe Pavel „Hermes”, precum se vede întru aceleași *Fapte* (capitolul 14:10).²⁰

¹⁹ La Teodorit se scrie „sfătuiindu-mă”. (n. aut.)

²⁰ După Fotie, unii nu se dumiresc, zicînd: Oare cînd e voia lui Pavel și cînd nu? Și, cite le voia, oare după trup le voia, ori după Duh? Spre dezlegarea nedumeririi lor, zicem aici în scurt că lucrurile se împart de obște în două: în duhovnicești și în trupești. Și cele duhovnicești iarăși se împart în două: în dogmele credinței și în faptele cele bune. La fel și cele trupești: unele sînt cu adevărat împotriva Sfîntului Duh, precum este necredința, necinstirea de Dumnezeu, curvia și toate păcatele; iar altele sînt osebite de cele duhovnicești, însă nu și împotrivnice lor, precum sînt patimile cele nevinovate ale firii: mîncările, băuturile, somnul, îmbrăcămintea și celelalte. Așa fiind cunoscute acestea, zicem că Pavel nu judeca, nici nu făgăduia despre dogmele credinței și despre propovăduire, ci numai propovăduia și slujea, ca un ales și trimis spre aceasta de Dumnezeu. Iar apostolii mincinoși judecau despre acestea și fă-

18 Credincios este Dumnezeu că n-a fost cuvîntul nostru cătore voi „da” și „nu”.

Aici, Apostolul dezleagă o stare-împotrivă, căci putea urma a-i zice cineva: O, fericite Pavele! – dacă cele ce zici nu sînt adevărate, ci de multe ori zici „da”, și se află „nu”, ne temem ca nu cumva și cuvîntul tău (propovăduirea) să fie astfel: „da” și „nu”, adică nestatornic și neadevărat. Deci, dezlegînd această stare-împotrivă, zice: A făgădui să vin la voi a fost în socoteala mea; de aceea nici nu am nimerit ținta și nu am venit; iar cuvîntul meu (propovăduirea) nu este al meu, ci al lui Dumnezeu, fiind cu neputință a se face minciună-se lucrurile lui Dumnezeu. De aceea și zice: „credincios este Dumnezeu”, adică „adevărat”. Și, de vreme ce Dumnezeu este adevărat, atunci nici cuvîntul lui Dumnezeu pe care l-am propovăduit eu la voi nu este mincinos, nestatornic și neadevărat, uneori adică să fie „da”, iar alteori „nu”, ci este de-apururea adevărat și încredințat.

19 Căci Fiul lui Dumnezeu, Iisus Hristos, Cel propovăduit vouă prin noi – prin mine, prin Siluan²¹ și prin Timotei – nu a fost „da” și „nu”, ci „da” a fost întru El.

Mai departe, dumnezeiescul Apostol arată care „cuvînt” nu s-a făcut „da” și „nu”, ci a fost numai „da”, adică s-a propovăduit cu adevărat și fără schimbare. Și zice că acest „cuvînt” este Iisus Hristos, Fiul și Cuvîntul lui Dumnezeu, fiindcă Acesta era toată pricina propovăduirii apostolești.

găduiau ca unii ce necinsteau cuvîntul lui Dumnezeu. Iar despre faptele bune ce nu erau legiuite de Hristos, Pavel judecă și sfătuia, ca atunci cînd vorbea despre feciorie și despre fecioare: „Cît despre fecioare, nu am porunca Domnului. Vă dau însă sfatul meu” (1 Corinteni 7:25). Cît despre cele legiuite de Hristos, nu avea stăpînire să judece, ci doar să le păzească, pentru care și zice: „Iar celor căsătoriți le poruncesc, nu eu, ci Domnul (1 Corinteni 7:10). Despre cele trupești potrivnice Duhului, Pavel judeca, dar judeca după Duhul, pentru ca să le strice și să le omoare; iar despre cele trupești dar nu potrivnice Duhului, adică despre patimile cele de nevoie și nevinovate ale firii, judeca tot duhovnicește, strîmtorîndu-se pe sine cu foame, cu sete și cu priveghere. Și – simplu a zice – Pavel nu a judecat niciodată cele împotriva Duhului „după trup”, dar despre patimile cele de nevoie ale firii, care nu sînt împotriva Duhului, el judecă de multe ori afară de judecata Sfintului Duh. De aceea nu voia a fi bătut, dar era bătut; voia a merge undeva, dar era oprit de Duhul; voia a nu fi bolnav Timotei, dar acela se îmbolnăvea; voia să nu fie potrivnici propovăduirii, dar erau, pe care îi numește „bold al trupului”. De aceea, zicerea „după trup” să o înțelegeți în loc de „stăpînire de sine” [„libertate”, n. m.], „domnire de sine”, „poruncire de sine”, Apostolul zicînd așa: Nu voiesc cele ce le voiesc cu însăși a mea stăpînire! (Vezi stihul 13 al capitolului întîi al epistolei către Romani și stihul 18 al capitolului II al epistolei întîi către Tesaloniceni. [...]) (n. aut.)

²¹ Teodorit zice că „Siluan” este însuși „Syla”, nume despre care vezi la subînsemnarea capitolului întîi, stihul 1, al epistolei întîi către Tesaloniceni. (n. aut.)

Și numără mulțimea celor ce au propovăduit Cuvîntul acesta: mai întîi, pentru ca să facă mărturia sa vrednică de crezare, ca „din gura a doi sau trei martori să se statornicească tot cuvîntul” (*Matei 18:16*); apoi, pentru ca să-i învețe pe Corinteni smerita-cugetare, văzînd că Pavel cel atît de mare și de vestit îi numește și îi face pe ucenicii săi împreună-învățători asemeni cu el.

20 Căci toate făgăduințele lui Dumnezeu, întru El, îl au pe „da” și întru El pe „amin”, spre slava lui Dumnezeu prin noi.

Multe sînt cele făgăduite de Dumnezeu în propovăduirea evangheliei, precum: învierea morților, înfierea, nesticarea trupului și – pentru a zice cuprinzător – nădejdiile veacului viitor. Deci Pavel zice că nu numai propovăduirea a fost aceeași totdeauna și că s-a propovăduit cu adevărat, ci și că făgăduințele lui Dumnezeu dintru propovăduire sînt adevărate și aceleași totdeauna. De ce? Pentru că sînt făgăduințe ale lui Dumnezeu, și cîte făgăduiește Dumnezeu întru Însuși Dumnezeu îl au pe „da” și pe „amin”, adică au adevărarea și neschimbarea. Căci ele nu se împlinesc cu puterea vreunui om, ca să se întîmple a nu se împlini, ci cu puterea lui Dumnezeu, Care e atotputernic, fiind cu neputință ca făgăduielile Lui să nu se împlinescă și să nu se facă adevărate. Dar făgăduințele lui Dumnezeu se împlinesc nu numai pentru că El este atotputernic, ci și pentru că sînt „spre slava Lui”; din această pricină, dacă nu pentru alta, Dumnezeu le va împlini negreșit, pentru slava Sa. Însă cum le va împlini? „Prin noi”, credincioșii, adică prin facerile de bine și darurile Sale către noi, pentru că noi, cei ce credem, primind de la El prin credință cele făgăduite, ne facem pricinuitoarii lui Dumnezeu de a-Și împlini făgăduielile. Deci, dacă făgăduințele lui Dumnezeu sînt adevărate, cu mult mai mult e adevărat Dumnezeu și cuvîntul despre Dumnezeu. Sau și altminteri poți să înțelegi zicerea „prin noi”, adică: „spre slava lui Dumnezeu ce se aduce Lui prin noi, căci El Se slăvește prin noi, credincioșii”²²

21 Iar Cel ce ne adeverează pe noi împreună cu voi întru Hristos și ne-a uns pe noi este Dumnezeu,

22 Care ne-a și pecetluit și ne-a dat arvuna Duhului întru inimile noastre.

Fiindcă a zis mai sus că Dumnezeu Își împlinește făgăduințele, Pavel zice acum așa: Dumnezeu este Cel care ne dă – vouă și mie însumi, învățătorului

²² Poate că acest „prin noi” se înțelege în loc de: Prin mijlocirea noastră, a Apostolilor, a celor ce am propovăduit evanghelia, a adevărit Dumnezeu făgăduințele Sale. (n. aut.)

vostru – a sta adevăriți în credința lui Hristos, căci El ne-a uns și ne-a pece-
tluit, adică ne-a făcut prooroci, împărați și preoți²³ (fiindcă aceste sfințite cete
se ungeau cu untul-de-lemn al *Legii*). Căci unul ca acesta este fiecare Creștin
ce se botează, adică: este prooroc, pentru că a văzut cele ce omul trupesc nu a
văzut și a auzit cele ce urechea trupească nu a auzit; este preot, pentru că e da-
tor a se aduce pe sine-și „jertfă vie, sfântă și bine-plăcută lui Dumnezeu” –
precum zice însuși Pavel (*Romani* 12:1); apoi, fiecare Creștin este împărat,
pentru că s-a făcut fiu după dar al Împăratului Cereșc, pentru că în cealaltă vi-
ață are să se facă moștenitor al împărăției și pentru că în viața aceasta împără-
țește, și stăpânește peste cugetele cele rele și e mai presus de toată lumea și de-
cît toate lucrurile lumii. Deci, precum în vremea veche proorocii, preoții și
împărații erau unși cu untul-de-lemn sfințit, tot așa acum noi, Creștinii, ne un-
gem cu Duhul Sfînt, cu untul-de-lemn cel gîndit, fiindcă Dumnezeu a dat în
inimile noastre „arvuna” și zalogul Sfîntului Duh. Și, de vreme ce ne-a dat ar-
vuna (partea), negreșit ne va da și întregul. Iar „arvună” numește toate daru-
rile Sfîntului Duh care se dau celor vrednici în viața aceasta, fiindcă – după
același Pavel – „din parte cunoaștem și din parte proorocim” (*I Corinteni*
13:9). Atunci însă, cînd Se va arăta Hristos întru slava Sa, în veacul viitor,
vom lua darul cel desăvîrșit.

Deci – zice – să nu socotiți – o Creștinilor! – că noi v-am dat făgăduințele,
și de aceea să vă temeți că ne vom arăta mincinoși. Fiindcă noi nici măcar nu
vă întărim întru făgăduințele acestea, ci Dumnezeu – Cel care făgăduiește și
ne întărește întru făgăduințele Sale și pe noi, și pe voi – are să împlinească tot
ce a făgăduit. Căci – o, cititorule! – trebuie să înțelegeți cuvîntul acesta după
lipsa zicerii, adică: Dumnezeu, Cel ce ne adeverează, și ne-a uns și ne-a pece-
tluit, Acesta și împlinește făgăduințele Sale.²⁴

²³ Adică Dumnezeu i-a făcut prooroci, împărați și preoți pe toți Creștinii, nu după prooro-
cia, împărăția și preoția ce se zice cu deosebire – căci după aceasta sînt prooroci, împărați și
preoți doar cei ce iau hărăzirea și darul proorociei, al împărăției și al preoției – ci după ceea ce
se numește „proorocie”, „împărăție” și „preoție” în chip obștesc, cum este scris și în *Apoca-
lipsis*: „Ne-a făcut pe noi împărați și preoți ai lui Dumnezeu, Părintelui Său” (capitolul 1, stih
6); și iarăși: „Și ne-a făcut pe noi împărați și preoți ai Dumnezeului nostru, și vom împărăți pe
pămînt” (capitolul 5, stih 10). (n. aut.)

²⁴ [...] Icumenie spune că prin cuvintele acestea Pavel a arătat învederat Sfînta Treime,
zicînd: Tatăl, Care ne-a adevărit pe noi în Hristos și ne-a uns prin Sfîntul Duh, Acesta plinește
și făgăduințele.

Iar Efstratie Arhentul, în cartea despre Taine (capitolul 179), zice că prin graiurile
acestea ale Apostolului se învață Taina Dumnezeiescului Mir. Căci, atunci cînd preotul îi
unge pe cei ce se botează și zice: „pecetea Darului Sfîntului Duh”, cei ce sînt unși și pecetluiți
primesc în inimile lor arvuna Sfîntului Duh. Această Taină s-a rînduit și prin graiurile acelea
ale Domnului pe care le-a zis către Apostoli: „Iată, Eu voi trimite făgăduința Tatălui Meu pes-

**23 Și eu chem martor pe Dumnezeu asupra sufletului meu
că din cruce pentru voi n-am venit încă în Corint.**

Aici, urmează o nedumerire: de ce a zis Pavel mai sus că nu a venit în Corint pentru că a fost oprit de Sfântul Duh, iar acum zice că nu a venit fiindcă i-a cruțat și l-a durut inima pentru ei? Spre dezlegarea nedumeririi, răspundem că și aceasta a fost a Sfântului Duh, căci Sfântul Duh îl mișca pe el din lăuntru spre a nu merge în Corint, aducând întristarea și durerea ce urma a o suferi pentru Corinteni. Sau se înțelege că, la început, îl oprea a merge Sfântul Duh, iar apoi el însuși a socotit de la sine că aceasta este mai bine, pentru care a și rămas. Vezi însă înțelepciunea lui Pavel! – căci Corinteni îi ziceau că nu a venit pentru că i-ar fi urît, iar Pavel le spune dimpotrivă, că n-a venit tocmai pentru că îi iubea și nu voia să-i scîrbească. Și zice aceasta pentru că erau oarecari Corinteni ce păcătuiau și nu se pocăiau, pe care, dacă ar fi mers în Corint, Pavel i-ar fi pedepsit, aflîndu-i neîndreptați și nepocăiți. Deci el aștepta să se pocăiască aceia, pentru ca abia atunci să meargă la ei, cînd nu ar mai fi aflat nici o pricină ca să-i pedepsească.

**24 Nu că am avea stăpînire peste credința voastră,
dar sîntem împreună-lucrători ai bucuriei voastre,**

Fiindcă cuvîntul zis mai sus de Pavel, că îi cruță adică și nu voiește să-i pedepsească, părea a fi oarecum domnesc și stăpînesc, Apostolul vindecă aici asprimea acestuia și zice: Am zis că vă cruț și nu vreau a vă pedepsi nu pentru că aș fi stăpînitor și domn al credinței voastre – de vreme ce credința este lucru al voinței proprii, și nimeni nu-l silește să creadă pe acela ce nu voiește – ci am zis că vă cruț și nu voiesc să vă pedepsesc pentru că bucuria voastră este și a mea. Căci de aceea nu am venit în Corint, ca să nu vă arunc în scîrbă și, prin urmare, să nu mă scîrbesc și eu, căci toate le fac pentru bucuria voastră. De aceea am rămas și nu am venit, ca, aflîndu-vă îndreptați numai de înfricoșarea ce v-am făcut-o, să vă găsec într-o bucurie și să nu vă întristez.

că stați cu credință.

Aici, le grăiește cu sfială, pentru că i-a înfruntat mult în epistola de mai înainte. Iar ceea ce zice are această înțelegere: Ați stat – zice – într-o credință, și nu aveam să vă muștru pentru acelea. Iar în celelalte vă clătinați, pentru care, fiindcă nu v-ați îndreptat, voiam să vă pedepsesc, și prin urmare v-aș fi întristat, precum și eu m-am mîhnit de voi pentru aceste păcate ce le faceți.

te voi! Voi însă să ședeți în cetatea Ierusalimului pînă vă veți îmbrăca cu putere din înălțime!”
(Luca 24:49) – după același Arghentie. (n. aut.)

CAPITOLUL II

1 Și am judecat aceasta întru sine-mi, a nu veni iarăși cu întristare la voi.

Prin acest „iarăși”, Apostolul arată că și altă dată a fost mîhnit de Corinteni. Nu a zis însă vădit: M-ați mîhnit și altă dată! – ci altfel: De aceea n-am venit, ca să nu vă mîhnesc iarăși! Ceea ce are aceeași înțelegere, căci el îi mîhnea pe Corinteni cu certările fiindcă și ei îl mîhneau cu păcatele pe care le făceau; dar, măcar că zicerea aceasta are aceeași înțelegere, nu este însă atît de înfruntătoare.

2 Căci, dacă eu vă mîhnesc, cine este cel care să mă veselească, dacă nu cel mîhnit de mine?

Deși vă scîrbesc – zice – pentru că vă cert și îmi întorc fața de la voi, chiar pentru aceasta mă veselesc, căci, precum se vede, mă aveți în multă cinste și de aceea vă scîrbiți cînd mă întorc de la voi și vă cert. Căci – zice – nimeni altul nu mă veselește atît ca acela ce se mîhnește cînd mă vede mîniindu-mă, căci astfel arată că nu mă defaimă și astfel dă bufă nădejde că are să se îndrepteze.

3 Și v-am scris vouă aceasta,

Zice: Ce am scris vouă? Că nu am venit la voi pentru că am vrut să vă cruț și să nu vă pedelesc. Și – zice – unde am scris aceasta? Întru această epistolă.²⁵

ca nu cumva, venind, să mă mîhnesc de cele ce trebuie să mă bucure,

V-am scris acum – zice – pentru a vă îndrepta, ca nu cumva, venind și aflîndu-vă neîndreptați, să fiu mîhnit pentru voi, care s-ar cuveni a nu-mi da pricini de întristare, ci de bucurie și de veselie.

nădăjduind despre voi toți că bucuria mea este și a voastră, a tuturor.

~~_____~~ *2Co 2,11 „nu judecat (...) o nu vechi pentru
cu scribă la voi”*

²⁵ însă în care parte a epistolei de față a zis Apostolul aceasta? Este nearătat. Căci în capitolul I a scris: „Cu această nădejde voiam să vin mai întîi la voi, ca să aveți al doilea dar” (2 Corinteni 1:15). Dar, întru aceste cuvinte, Pavel nu arată că nu a venit pentru că voia să-i cruțe de pedeapsă. Însă poate că Pavel nu zice că a scris aceasta întru epistola de față, ci întru cea dintîi, cînd zicea: „Ce voiți, să vin la voi cu toiaș sau cu dragoste și cu duh de blîndețe?” (1 Corinteni 4:21), cuvinte cu care Apostolul arată pe de lături că nu voia a merge la Corinteni cu toiaș și cu pedeapsă. [...] (n. aut.)

Am scris – zice – nădăjduind că vă veți îndrepta, și că, din îndreptarea voastră, mă voi bucura și eu. Iar bucuria mea este o bucurie obștească „a voastră, a tuturor”. De aceea am zis mai sus că nu am venit pentru ca să nu vă mîhnesc, necăuțînd folosul meu, ci al vostru, fiindcă știu că, dacă veți vedea că mă bucur, aveți să vă bucurați și voi; iar dacă veți vedea că mă mîhnesc, aveți să vă mîhniți și voi.

4 Căci, din multul necaz și scîrbă a inimii, v-am scris cu multe lacrimi,

De vreme ce mai sus a zis că cel ce se scîrbește pentru el, acela îl veselește, ca să nu zică ei: Deci – o, Pavele! – de aceea te silești a ne mîhni, ca să te bucuri! – Apostolul zice aici așa: Eu tare mă mîhnesc, mai mult decît voi, care păcătuiți, căci v-am scris scrisoarea aceasta nu doar de necaz, ci „din mult necaz”; și nu doar cu lacrimi, ci „cu multe lacrimi” și cu durere de inimă, adică mîhnirea îmi îneca inima, strămtorînd-o. Și de aceea m-am îndemnat a vă scrie ca un părinte și doctor care, trebuind să ardă sau să taie rana fiului său, se întristează de două ori: și pentru că fiul său bolește, și pentru că e silit a-i tăia sau a-i arde rana; iar altfel, se bucură, căci are nădejde că fiul său se va însănătoși. Tot așa pățimesc și eu, părintele și doctorul vostru duhovnicesc: căci, mîhnindu-vă pe voi, care păcătuiți, mă mîhnesc și eu; iar altfel, mă bucur și mă veselesc cînd vă întristați, pentru nădejdea ce am că aveți să vă îndreptați.

nu ca să vă întristați, ci ca să cunoașteți dragostea pe care o am mai mult către voi.

Era de așteptat să zică: V-am scris nu ca să vă întristați, ci ca să vă îndreptați. Dar Pavel nu a zis așa, ci îndulcește cuvîntul, voind a-i trage pe dînșii la înduplecare, fiindcă le arată că îi iubește mai mult decît pe ceilalți ucenici ai săi; și că, deși îi scîrbește, o face însă din dragoste, iar nu cu ură și cu mînie. Căci – zice – semn de mare dragoste este faptul că mă mîhnesc pentru că păcătuiți și că mă silesc ca să vă cert, iar din aceasta să vă mîhnesc. Fiindcă, de nu v-aș iubi, v-aș lăsa nemîhniți negreșit, și prin urmare neîndreptați.

5 Iar dacă m-a întristat cineva, nu pe mine m-a întristat, ci, în parte – ca să nu spun mai mult – pe voi toți.

Cu aceste cuvinte, Apostolul voiește a se face pace cu cel ce curvise cu mama sa vitregă, despre care a scris în întîia epistolă, de vreme ce, după porunca lui Pavel, toți Corintenii își întorseseră fețele de la acela și nu se înfilneau cu el, ca și cu un pingărit. Deci – fiindcă Apostolul le-a poruncit apoi să

se împace și să se adune împreună cu dînsul, ca ei să nu se smintească asupra lui, socotindu-l lesne schimbător și prefăcut pentru că uneori ceartă și alteori iartă – Pavel alcătuiește cuvîntul prea-înțelepțește și-i face pe Corinteni împreună-părtași ai iertării aceluia ce păcătuisse cu mama sa vitregă, zicînd: Precum acela ne-a întristat pe noi toți cu păcatul său, tot așa ne-a bucurat pe toți cu pocăința și cu iertarea sa. Căci – zice – nu m-a întristat numai pe mine, ci, „în parte, pe voi toți”. Însă zic că v-a întristat doar puțin, „în parte”, ca să nu însărcinez multă greutate asupra lui, căci cu adevărat v-a întristat și pe voi la fel ca și pe mine, cu covîrșire adică.²⁶

6 Destulă este unui astfel de om certarea aceasta dată de către cei mai mulți.

Pavel nu zice hotărîtor, anume că „aceluia ce curvise cu mama sa vitregă” îi este de ajuns certarea și canonul ce i s-a dat, ci: „unui astfel de om”. Tot în chip nehotărîtor îl numea și în epistola dintîi; dar acolo nu voia nici numele a i-l rosti, iar aici nu-l numește fiindcă e mîhnit și-l doare inima pentru dînsul; de aceea, în nici un loc al scrisorii acesteia nu arată vădit păcatul lui, cu aceasta învățîndu-ne și pe noi să fim cu împreună-pătimire și cu zdrobire de inimă către cei ce se pocăiesc.

7 Așa încît voi, dimpotrivă, mai mult să-i dăruiți și să-l mîngîiați,

Zice: Nu numai să-i dezlegați certarea și canonul, ci să și petreceți împreună cu el, și să-i dăruiți încă ceva mai mult și să-l mîngîiați, adică să-l scoateți din întristare și să-l vindecați. Tot așa, și unul ce bate pe oarecine, nu-l lasă numai slobod de bătaie, ci, pe lîngă aceasta, se îndeamnă și a-i vindeca rănile. Căci, ca să nu socotească cel ce păcătuisse că a fost iertat pentru că s-a pocăit destul, Pavel arată că el cîștigă iertarea păcatului nu atît pentru pocăința sa, cît pentru harul ce face Apostolul către Corinteni, compatrioții lui.

ca nu cumva, cu mai multa întristare, să se înghită unul ca acesta.

Se cuvine – zice – să-l ridicăți pe cel ce a păcătuit, să-l mîngîiați și să-l vindecați, ca să nu se înghită de întristare și deznădejde ca de vreo firară, ca de vreo furtună a mării sau ca de un vifor înfricoșat și o ploaie repede, și astfel

²⁶ Teodorit filcuiește zicerea „din parte” spunînd că cel ce curvea cu mama sa vitregă întristase tot trupul Bisericii, pe toți Creștinii, nu numai pe Corinteni; iar Pavel, lăsîndu-i pe toți ceilalți, îi arată numai pe Corinteni, aceștia fiind „partea”. (n. aut.)

ori sa se spînzure singur, ca Iuda, ori să se lepede de credința în Hristos și să se facă Elin²⁷, nesuferind durerea nemăsuratei certări, și așa să se prăpăstuiască în mai mare răutate și muncă a iadului. Vezi însă – o, cititorule! – cum, cu aceste cuvinte, Pavel îl smerește pe cel ce curvise, ca să nu se facă mai trîndav pentru iertarea păcatului lui. Căci e ca și cum i-ar zice: Nu ți-am iertat păcatul pentru că ai fi spălat desăvîrșit spurcăciunea lui cu pocăința ta, ci pentru ca să nu pătimești vreun rău mai cumplit, pentru slăbiciunea ta. Ia aminte că nu se cuvine să rînduim certările și canonisirea după firea păcatului, ci după așezarea celui ce a păcătuit, precum orînduiesc și dumnezeieștile Canoane, și mai ales *Canonul 102* al celui de al 6-lea Sfant Sobor a toată lumea.

8 De aceea, vă rog să întăriți lui dragostea!

Pavel nu mai poruncește ca învățător, ci îi roagă pe Corinteni ca un apărător care i-ar ruga pe judecători să ajute vreunuia. Și ce îi roagă? „Să întărească dragostea” către cel ce a păcătuit, adică să-i arate lui dragoste, nu doar să-l primească după cum s-ar întîmpla. Cu aceste cuvinte arată însă și fapta bună a Corintenilor: fiindcă cei ce îl iubeau pe acela pe cînd curvea într-atît încît îl și ajutau la păcat, în urmă atîta l-au urît și și-au întors fețele de către el, încît a trebuit ca Pavel să-i roage ca să-l iubească.

9 Căci pentru aceasta v-am și scris, ca să cunosc cercarea voastră, dacă sînteți ascultători întru toate.

Cu aceste cuvinte, Apostolul îi înspăimîntă pe Corinteni, ca ei să se teamă de osînda neascultării și să ierte pe om cu lesnire. Și zice: V-am scris ca să cerc fapta bună și osîrdia ce aveți spre a asculta de mine, adică să cerc dacă, precum ați ascultat mai întîi și l-ați certat pe cel ce păcătuia, așa și acum ascultați spre a-l mîngîia și a-i adeveri dragostea voastră. Căci aceasta însemnează zicerea: „dacă sînteți ascultători întru toate”. Și, cu toate că nu de aceea le scria lor, ci pentru mîntuirea celui ce păcătuise, Apostolul dă har Corintenilor și-i laudă, precum face atunci cînd nu se vatămă nimic.

10 Iar cui dăruieți ceva, și eu fi voi dăruie!

Cu aceste cuvinte, Pavel moaie împotrivirea și prigonirea ce poate ar fi urmat, adică a se împotrivi Corinteni și a nu voi să-l ierte pe cel ce păcătuise.

²⁷ Prin „Elini”, se înțeleg toți păgînii din împărăția romană, moștenitoare a aceleia elenistice întemeiată de Alexandru Machidon, care cuprindea aproape întreaga lume. (n. m.)

Căci îi pune întâi pe aceia ca începători ai „darului”, ai iertării aceluia, iar pe sine se face următor lor, zicînd: Celui ce îi veți face har voi, îi voi face și eu!

*căci și eu, dacă am hărăzit [dăruit] ceva, pentru voi²⁸ [am făcut-o],
în fața lui Hristos,*

Pentru a nu socoti Corinteni că sînt domnitori și stăpînitari de a-l ierta sau nu pe cel ce păcătuișe, și pentru aceasta să se lenevească a-l dezlega pe om de certare, Pavel le arată aici că el însuși a apucat mai înainte și l-a iertat, ca să nu mai poată cineva a se împotrivi lui, ci toți să-l ierte împreună. Însă, pentru a nu se mîhni Corinteni că l-a iertat singur, iar pe ei i-a trecut cu vederea, Apostolul zice mai departe: Eu l-am iertat pentru dragostea voastră, fiindcă știam că iertarea aceasta vă va fi plăcută.²⁹ Apoi, pentru a nu se arăta nici că l-a iertat pe cel ce a greșit pentru dragostea oamenilor, el adaugă a zice: „în fața lui Hristos”, adică: L-am iertat după Dumnezeu, ca și cum m-aș fi aflat înaintea lui Hristos și El mi-ar fi poruncit. Sau, zicerea „în fața lui Hristos” se înțelege în loc de: „spre slava lui Hristos”. Iar dacă iertarea păcătosului acestuia – zice – se face spre slava lui Hristos, atunci cum nu se cuvine a fi iertat și de voi toți pentru ca să Se slăvească Hristos?

*II ca să nu ni se facă răpire de către satana,
căci socotelile lui nu ne sînt necunoscute.*

Se cuvine – zice – ca toți să-l iertăm pe cel ce a păcătuit, ca paguba lui să nu se facă obștească, și să se împuțineze numărul turmei lui Hristos. Și în chip potrivit a numit pieirea aceluia lăcomie și „răpire” a diavolului, căci diavolul nu răpește numai oile lui, adică pe cei necredincioși și necinstitori de Dumnezeu, ci și pe ale noastre, adică pe noi, pe Creștini, mai ales dacă va avea ca pricină lucrarea noastră, adică nemăsurata întristare pentru pocăință, din care se naște deznădejdea. De aceea a și numit Pavel „socoteli” ale diavolului viclenia și amăgirea lui, pentru că el îi pierde pe oameni cu formă și cu obrăzar [„mască”, n. m.] de bună-cinstire de Dumnezeu. Căci diavolul nu-i doboră pe oameni întru pierzare numai cu păcatul, ci și cu multa întristare ce se face pentru păcat. Atunci, cum nu este „răpire” viclesugul lui, de vreme ce și din acelea pe care le facem drept bune ne aduce în pieire, cînd le facem fără măsură, cu covîrșire?³⁰

²⁸ Aici se vede că lipsește zicerea „am dăruit”, adică: Dacă am dăruit ceva cuiva, pentru voi am dăruit. (n. aut.)

²⁹ Teodorit zice că cuvîntul acesta al Apostolului dă de înțeles că cei din Corint îl rugaseră pe Pavel, prin Tit și prin Timotei, să-l ierte pe cel ce păcătuișe. (n. aut.)

³⁰ De aceea au zis Părinții că marginile faptelor bune – adică fie covîrșirile, fie lipsurile – sînt isprăvi ale dracilor. Și înțelepții din afară [din afara Bisericii, n. m.] au zis că tot lucrul

**12 Și, venind eu la Troa pentru evanghelia lui Hristos,
și ușa fiindu-mi deschisă întru Domnul,
13 nu am avut odihnă în duhul meu,
pentru că nu l-am aflat pe Tit, fratele meu;**

Pavel a zis mai sus că avusese mare necaz în Asia și că se izbăvise de el. Iar acum zice că se necăjea și în alt chip, neaflându-l pe Tit, căci, când cineva nu are vreun frate care să-l mîngîie în necazul său, atunci ispita și necazul i se fac mai rele. De aceea – zice – să nu mă osîndiți – o Corintenilor! – că nu am putut veni la voi, fiindcă am căzut întru împrejurări și nevoi care nu mă lasă a merge unde voiesc. Și zice că a mers în Troa, dar nu degeaba și la întîmplare, ci pentru ca să propovăduiască evanghelia. Atunci cum – o Pavele! – de nu ai propovăduit, mai ales că ți s-a deschis „ușă”, precum zici? Am propovăduit – zice – însă nu multă vreme, pentru că nu l-am aflat pe Tit, și din aceasta „nu am avut odihnă în sufletul meu”, adică mă necăjeam mult pentru lipsa acestuia. Dar oare – o, fericite Pavele! – ai lăsat lucrul lui Dumnezeu pentru lipsa lui Tit, și nu ai propovăduit evanghelia? Ba – zice – nu am lăsat lucrul lui Dumnezeu pentru aceasta, ci zic că propovăduirea evangheliei se oprea fiindcă Tit nu era de față. Căci eu cu adevărat doream mult să propovăduiesc, însă din lipsa lui Tit s-a făcut puțină oprire, fiindcă el ar fi ajutat mult la aceasta dacă ar fi fost acolo.

ci, lăsîndu-i pe dînșii, am mers în Macedonia.

Adică: Nu am zăbovit multă vreme în Troa, căci mă strîmtoram pentru lipsa lui Tit. Căci mare ușă a credinței i se deschisese și lucrul, adică cei ce aveau să creadă, era mult; însă, din pricina lipsei lui Tit, împreună-lucrătorul său, era oprit.

**14 Mulțumire fie adusă însă lui Dumnezeu,
Celui ce pururea triumfă cu noi întru Hristos**

Fiindcă Apostolul a pomenit de multe întristări – adică de aceea ce i se făcuse în Asia, de cea din Troa și, pe lîngă acestea, de întristarea pe care o încerca pentru că nu ajunsese în Corint, precum voia – spre a nu părea că pome-

măsurat este mai bun și că covîrșirile [„lipsa de măsură”, n. m.] sînt vătămătoare și trebuie a ne feri de ele. Vezi și subînsemnarea zicerii „iar întristarea lumii moarte lucrează” (2 Corinteni 7:10). Vezi și subînsemnarea zicerii „cătore meșteșugirile diavolului” (Efeseni 6:11), ca să înveți că mai mulți cad și se pierd din dreapta, adică din părute fapte bune, decît din sînga, din răutăți arătate. (n. aut.)

nește întristările acestea ca și cum ar plînge și s-ar tîngui, el zice aici așa: Mulțumesc lui Dumnezeu, fiindcă totdeauna biruiește cu noi, adică ne face slăviți, biruitori și vestiți – căci „triumf” se zice cînd un împărat, sau un voievod al împăratului, întorcîndu-se de la război biruitor, intră prin mijlocul cetății cu mare pompă, slavă și întîmpinare. Dumnezeu – zice – ne face vestiți și slăviți pentru înfrîngerea și biruirea asupra diavolului, pentru că slava noastră sînt necinstirile și defăimările pe care le pătimim, căci diavolul este biruit și cade atunci cînd noi sîntem ne-cinstiți. Însă a zis că acestea se fac „întu Hristos”, adică pentru Hristos și pentru propovăduirea evangheliei Lui. Sau, prin acest „întu Hristos”, se înțelege că noi biruim și ne slăvim întu Hristos, căci, purfîndu-L pe Hristos întu sine-ne ca pe o armă biruitoare, ne slăvim și noi cu slava Aceluia.

și arată prin noi mireasma cunoștinței Sale în tot locul.

Căci – zice – cunoștința de Dumnezeu, pe care noi o arătăm tuturor oamenilor, este mir de mult preț. Și – mai bine a zice – nu arătăm chiar mirul, ci buna mireasmă a mirului³¹, fiindcă cunoștința de Dumnezeu ce se dă în viața aceasta nu este prea arătată și pricepută, ci se aseamănă cu aceea ce se face „prin oglindă și prin ghicitură”, adică este nedeopotrivă, precum a zis același Apostol: „Vedem acum ca prin oglindă și întu ghicitură” (*I Corinteni* 13:12). Așadar – precum cel ce miroase buna mireasmă a mirului înțelege cu adevărat că mirul se află acolo aproape, dar nu înțelege ce ființă și fire are mirul acela – tot așa și noi știm că Dumnezeu este, dar ce este Dumnezeu după ființă nu știm. Deci zice: Noi, Apostolii, sîntem ca o tămîietoare împărătească și, oriunde mergem, purtăm împreună cu noi și buna mireasmă a duhovnicescului mir și a tămîierii, adică buna mireasmă a cunoștinței de Dumnezeu. Prin urmare, după ce a zis mai sus că triumfăm și ne slăvim totdeauna și în toată vremea, Pavel zice acum că și bine-mirosim oamenilor peste tot, căci fiecare vreme și fiecare loc este plin de duhovniceștile daruri și de bunătățile noastre, ale Apostolilor; încît pentru aceasta se cuvine să suferim bărbătește necazurile și

³¹ [...] Iar Teodorit zice: „A numit «mireasmă de cunoștință» cunoștința cea de acum, în-văfîndu-ne o oarecare mică parte din cunoștința cea desăvîrșită, dar și că acum aceea nu se știe, avînd a se arăta după vreme. Aceasta se împlîmă după închipuirea tămîii, care, atingîndu-se de foc întu o cămară, își sloboade bunul miros și afară, iar cei ce se împărtășesc de acesta nu o văd, dar primesc mirosul.”

Iar Kiril al Alexandriei, tîlcuind zicerea aceasta, zice așa: „Prin sfinții Apostoli, Domnul nostru Iisus Hristos Se arată ca un miros al cunoștinței de Dumnezeu-Părintele. Căci, dacă cineva L-a cunoscut pe Fiul, L-a cunoscut cu adevărat și pe Tatăl, pentru firea Lui cea întocmai ca a Tatălui, întu toate fiind de o potrivă și neschimbat” (cartea întâi a *Glașiilor*). (n. aut.)

scîrbele ce ni se pricinuiesc, căci cu atît mai mult ne slăvim încă și în viața aceasta, mai înainte de aceea ce va să fie.

15 Căci sîntem lui Dumnezeu bună mireasmă a lui Hristos întru cei ce se mîntuiesc și întru cei ce se pierd;

Pavel zice fie că: Noi, Apostolii, ne aducem pe sine-ne jertfă și murim pentru Hristos bine-mirosind Lui cu aburii morții noastre; fie că: Noi, Apostolii, ne punem ca o tămîie asupra jertfei lui Hristos, tămîindu-ne și noi, și tămîindu-i și pe ceilalți totodată. Și înțelegerea întregului cuvînt este aceasta: Cu toate că din propovăduirea evangheliei unii se mîntuiesc iar alții se pierd, evanghelia rămîne însă și totdeauna are bunătatea și buna sa mireasmă. La fel și noi, cei ce o propovăduim, totdeauna rămînem ceea ce sîntem, adică „buna mireasmă a lui Hristos”, iar cîți pier, aceia pier pentru a lor necredință și rea socotință. Căci – precum lumina, deși întunecă ochiul bolnav, este însă totdeauna lumină; și precum mierea, deși pare amară celor ce pătinesc de venin și își au gustul stricat, totdeauna însă este miere dulce – la fel și evanghelia, totdeauna este bine mirositoare și pricinuitoare de mîntuire, deși cei care nu cred într-însa pier. La fel și noi, cei ce propovăduim evanghelia, sîntem bună mireasmă, și nu doar atît, ci „bună mireasmă lui Dumnezeu”; iar cînd Dumnezeu hotărăște că noi sîntem bună mireasmă, cine poate a se împotrivi că noi n-am fi astfel?³²

16 unora adică mireasmă a morții spre moarte, iar altora mireasmă a vieții spre viață.

Fiindcă mai sus a zis că „sîntem bună mireasmă și celor ce pier și se pierd”, ca să nu socotească cineva că și aceia sînt bine-primiți la Dumnezeu, aici zice după urmare că toți primesc această bună mireasmă, însă unii o primesc ca să se piardă; căci și gîndacii primesc buna mireasmă a mirului, însă ca să se înece și

³² Iar marele Vasilie, tîlcuind pentru ce în *Legea Veche* era oprit ca să tămîieze cu tămîia ce se aducea lui Dumnezeu, care era alcătuită din patru lucruri: din stactis (adică din uleiul ce curge din smîrnă), din onihă (care latinește se tîlmăcește „unguis”), din rășină de îndulcire și de livan limpede, precum mărturisește *Scriptura*, zicînd: „Tămîie alcătuită în felul acesta să nu vă faceți pentru voi; sfințenie să vă fie ea pentru Domnul. Cine își va face asemenea amestec ca să afume cu el, sufletul acela se va sîrpi din norodul său” (*Jeşirea* 30:37, 38). Tîlcuind – zic – aceasta, marele Vasilie spune așa: „Iar una ca aceasta e oprit a o face cineva lui-și spre îndulcire, adică e oprit să-ți scrii ție înșuți isprăvile, ci la Dumnezeu să înalți pricina bunătăților lor. Deci o astfel de tămîiere era Pavel, cel ce zice: «bună mireasmă a lui Hristos sîntem» și: «nulțumire fie adusă însă lui Dumnezeu, Celui ce pururea triumfă cu noi întru Hristos și buna mireasmă a cunoștinței Sale o arată întru noi». (n. aut.)

să se omoare, precum zic istoricii. În același chip Se numește și Hristos „piatră de sminteață”, pentru că este împiedicare și cădere pentru necredincioși; la fel, focul strălucește aurul, iar spinii îi arde.³³

Și, către acestea, cine este îndestul?

Fiindcă a zis mari cuvinte – că biruiesc, și se slăvesc și sînt bună mireasmă – Pavel grăiește aici iarăși smerit, și zice că la măririle acestea făcute lor de Dumnezeu nu era îndestul slăbiciunea lor, dacă nu ar fi fost puterea lui Dumnezeu, care desăvîrșește, căci totul este al lui Dumnezeu, iar nu al puterii noastre.

17 Căci nu sîntem ca cei mulți³⁴, crîșmărind cuvîntul lui Dumnezeu,

Aici, dumnezeiescul Pavel îi arată pe apostolii mincinoși, care ziceau că darul lui Dumnezeu este ispravă a lor. Și zice: De aceea am zis că nu este cineva îndestul spre acestea și am afierosit totul lui Dumnezeu, pentru că nu sînt ca apostolii mincinoși, ca să crîșmăresc și să stric darurile lui Dumnezeu. Căci, cu zicerea „crîșmăresc”, arată ghicitoarește că apostolii mincinoși vicleaneu adevărata și nevicleana învățătură a evangheliei cu sofisme ale înțelepciunii din afară³⁵, la fel cum și crîșmarii viclenesc și amestecă vinul cu apă, și

³³ Vrednice de laudă sînt însă și cele spuse de Sfîntul Grigorie al Nyssei la tîlcuirea acestei ziceri: „După așezarea de mai înainte a fiecăruia, buna mireasmă era ori făcătoare de viață, ori aducătoare de moarte, la fel cum același mir, dacă se pune înaintea gîndacului și a porumbelului, nu are aceeași lucrare la amîndoi: căci porumbelul se însănătoșește prin buna lui mireasmă, iar gîndacul piere. Tot așa și în ce-l privea pe Pavel, acea dumnezeiască tămîie, dacă cineva era porumbel – ca Tit, Siluan sau Timotei – se împărtășea împreună cu el de buna mireasmă a vieții, întru toate sporind cu bine, după pildele sale; iar de era cineva Dimas, sau Alexandru sau Ermoghen, nesuferind tămîia înfrînării, ca gîndacii fugeau de buna mireasmă”.

Și Teodorit zice: „Noi aducem tuturor buna mireasmă a lui Hristos, dar nu toți cîți se împărtășesc dobîndesc mîntuire. Căci, celor care nu-și au ochii sănătoși, lumina le este vrăjmășuitoare și vătămătoare, dar nu soarele le aduce vătămarea. Se spune că și vulturii fug de buna mireasmă a mirului. Tot așa, și mîntuitoarea propovăduire neguțătoarește mîntuirea celor ce cred, dar aduce pieirea celor ce nu cred.”

Iar dumnezeiescul Maxim zice că „Pavel era «mireasmă de viață spre viață», fiindcă, cu pilda sa, îi făcea pe cei credincioși să se pomească spre buna mireasmă a faptelor bune prin lucrări, cei ce se înduplec au cuvîntului său mîndindu-se din viața aceasta simțită în viața cea duhovnicească. El era însă și «miros de moarte spre moarte», fiindcă aceluia ce, din moartea necunoștinței, ajunseseră la moartea necredinței, le da să simtă munca ce va să fie” (capitolul 24 al sutei a patra din *Teologie*). (n. aut.)

³⁴ La Teodorit se scrie: „ca ceilalți”. (n. aut.)

³⁵ Înțelepciunea lumească și trupească. Aceasta e înțelepciunea celor din afara Bisericii, a celor care nu se împărtășesc de înțelepciunea cea „din lăuntru”, cea duhovnicească a lui Dum-

vindeau darul lui Dumnezeu cu bani, acela pe care se cuvenea a-l da fără luare de mită. Noi însă – zice – nu sîntem unii ca aceștia. Pentru aceasta, adaugă mai departe:

*ci grăim ca din curăția inimii, ca de la Dumnezeu
înaintea lui Dumnezeu, în Hristos.*

Adică: Noi trăim din socoteală curată și nevicleană, și cele ce grăim le zicem de parcă le-am avea de la Dumnezeu, iar nu ca și cum le-am isprăvi noi de la sine-ne, cu puterea noastră. Și le grăim „întru Hristos”, adică nu îi învățăm pe ceilalți cu înțelepciunea noastră, ci cu înțelepciunea și puterea lui Hristos. Iar acest „înaintea lui Dumnezeu” l-a zis ca să arate dreptatea și buna cucerire a inimii sale, adică: Atît este de curată – zice – și de limpede inima mea, încît o arăt și înaintea lui Dumnezeu.

nezeu, singurul cu adevărat înțelept. Despre această părută înțelepciune *din afară*, care cuprinde *toată știința omenească*, vă spune Apostolul că este „nebunie” și „urîciune” înaintea lui Dumnezeu, căci nu duce la Dumnezeu, adică la mîntuire. (n. m.)

CAPITOLUL III

1 Au doară începem iarăși să spunem cine sîntem?

Fiindcă Apostolul a zis mai sus cuvinte mari pentru sine, acum el spune că poate ar întreba cineva: Ce sînt acestea ce zici – o fericite Pavele?! Te înalți pe sine-ți și te mîndrești, și cu acestea cauți a ne spune cine ești? Deci, dezlegînd această împotrivire, dumnezeiescul Apostol răspunde: Nu zicem acestea mîndrindu-ne și ca și cum am vrea să vă arătăm că sîntem buni. Și într-atît nu avem trebuință de scrisori de laudă către voi, încît vă avem în loc de scrisoare pe voi înșivă – precum zice mai departe:

Sau nu cumva avem nevoie – cum au unii – de scrisori de laudă către voi sau de la voi?

Apostolul zice cuvintele acestea cu inimă îngreuiată, făcînd cuvîntul mustător. Și, ghicitoarește, îi arată pe apostolii mincinoși, care, neavînd cum să se facă cunoscuți oamenilor din faptele lor cele bune și din isprăvi, făceau scrisori plâsmuite și mincinoase și cu acelea se lăudau și erau cunoscuți de buni. Deci, cu inima grea, Pavel zice aici aceasta: Oare nu este destulă vremea care ne-a făcut cunoscuți la voi și v-a arătat că nu sîntem apostoli mincinoși? Ci și acum iarăși începem să spunem cine sîntem? Avem oare trebuință a purta scrisori de la alții, care să arate că sîntem buni și adevărați? Sau avem trebuință de a avea la noi scrisorile voastre, care să le arate altora că sîntem buni și adevărați? Ba, nu avem trebuință de astfel de laudă a vieții noastre, nici de la voi, nici de la alții.

2 Scrisoarea noastră sînteți voi, scrisă întru inimile noastre, cunoscută și citită de toți oamenii,

Zice: Pricina pentru care nu avem trebuință de scrisorile de laudă ale altora către voi, este că voi înșivă sînteți scrisoarea care arată cine sîntem. Ceea ce ar fi vrut a face scrisorile, arătîndu-ne vrednici de cinste, aceasta o faceți voi înșivă, fiind văzuți și auziți de toți. Iar noi, oriunde am merge, vă purtăm pretutindeni împreună cu noi ca pe o scrisoare de laudă a noastră, pentru că vă avem pe toți scriși în lăuntru în inimă și, deschizînd-o pe ea ca pe o scrisoare, le arătăm tuturor fapta voastră bună. De aceea – zice – fiindcă vă am pe voi ca pe o laudă vie a mea, care mă arată tuturor celor ce nu mă știu, nu mai am trebuință de scrisori neînsuflețite. Și iarăși, nu am trebuință ca alții, cu scrisorile

lor, să vă spună cine sînt, pentru că de scrisori are nevoie cineva cînd merge la oameni care nu-l știu, iar nu la cei ce-l știu; și, de vreme ce eu vă am pe voi care mă arată celorlalți, cum aș avea trebuință de scrisorile aceloră, care să vă arate vouă cine sînt?

Iar voi sînteți atît de întipăriți în inima mea, încît nu puteți a vă șterge de acolo. Cu aceste cuvinte, Pavel mărturisește nu numai că îi iubește pe Corinteni, ci și că aceia au fapte bune și isprăvi, fiindcă arătau la toți vrednicia lui Pavel, învățătorul lor. Căci fapta bună a ucenicilor îl împodobește pe învățătorul lor, precum și răutatea lor îl rușinează.

3 arătîndu-vă că sînteți scrisoare a lui Hristos,

Cum erau Creștinii din Corint „scrisoare a lui Hristos”? Fiindcă legea și poruncile lui Hristos rămîneau ca niște scrisori tipărite în inimile lor, păzindu-se neșterse prin lucrări și prin fapte.³⁶

slujită de noi, scrisă nu cu cerneală, ci cu Duhul Dumnezeului celui viu, nu pe table de piatră, ci pe tablele de carne ale inimii.

De vreme ce a luat aici pricină de a cumpăni *Legea cea Veche* cu evanghelia, Apostolul zice așa: Precum Moisi s-a făcut slujitor al *Legii celei Vechi*, tot așa ne-am făcut și noi slujitori ai propovăduirii evangheliei. Și, precum acela a cioplit două lespezi de piatră, cele din urmă adică, așa și noi am cioplit inimile voastre și le-am făcut potrivite spre primirea evangheliei. Iar *Legea* s-a scris de Moisi cu cerneală, iar evanghelia s-a scris întru voi cu Duh Sfînt. Deci, pe cît se osebește Duhul de cerneală și inima omului cea însuflețită de neînsuflețita piatră, tot atîta se osebește și *Noul Testament* al evangheliei de cel vechi al *Legii*. [...]

Și – de vreme ce sînt și inimi de piatră, precum acelea ale celor împietriți și orbiți, adică ale Evreilor și păgînilor – a numit „de carne” inimile credincioșilor Creștini, ca pe unele simțitoare, și moi și primitoare ale cuvîntului evangheliei, despre care a proorocit Iezechiel, zicînd: „Și voi lua inima cea de piatră din trupul vostru, și vă voi da inimă de carne” (capitolul 36:26).³⁷

³⁶ După Teodorit, zicerea aceasta se tîlcuiește așa: „Noi nu avem trebuință de scrisori, fiindcă înseși lucrurile mărturisesc pentru noi, și avem scrisoare însuflețită care arată faptele noastre vouă, anume credința voastră, ce se vestește în toate părțile pămîntului și ale mării. Căci noi, scoîndu-vă din rătăcire, v-am adus la lumina cunoștinței de Dumnezeu.” (n. aut.)

³⁷ Iar marele Vasilie, tîlcuind acea zicere a lui Isaia: „Vai celor ce scriu viclesug!” (capitolul 10:1), zice că „inima celor drepti nu s-a scris «cu cerneală, ci cu Duhul Dumnezeului

4 Și o astfel de nădejde avem prin Hristos

către Dumnezeu;

5 nu că am fi în stare a socoti ceva de la noi înșine,

Fiindcă mai înainte le-a arătat pe cele ale *Testamentului Nou* al evangheliei mai mari decât ale *Vechiului Testament*, urmarea ar fi fost să încheie zicând așa: Așadar și noi, Apostolii, slujitorii *Noului Testament* al evangheliei, sîntem mai mari decât Moisi, cel ce a stat slujitor al *Vechiului Testament*! Însă acesta ar fi părut a fi cuvînt de mîndrie, și de aceea Pavel zice cu smerită cugutare: Noi nu avem nici o ispravă, ci „nădejdea” noastră, adică întărirea și lauda noastră, este „prin Hristos către Dumnezeu”. Căci Hristos – zice – este pricina și pricinuitorul laudei noastre întru Dumnezeu, și nici o ispravă nu este a noastră, nici cea mai mică! – fiindcă aceasta însemnează ceea ce a zis, că: Noi nu sîntem în stare a socoti nimic de la sine-îne, fără de ajutorul lui Dumnezeu! (Vezi și tâlcuirea stihului 13 al capitolului 2 al epistolei către Filipeni, și subînsemnarea de acolo.)

ci destoinicia noastră este de la Dumnezeu,

6 Cel ce ne-a învrednicit să fim slujitori ai Noului Testament,

nu ai slovei, ci ai Duhului;

Puterea noastră – zice – este de la Dumnezeu, căci Dumnezeu ne-a împu-ternicit și ne-a făcut iscusii spre a fi slujitori ai acestui lucru mare și dumnezeiesc, ai *Noului Testament*, „nu ai slovei, ci ai Duhului”. Și *Legea cea Veche* era duhovnicească, fiindcă s-a dat de Duhul, prin Moisi, însă aceea nu da și Duh Sfînt, precum dă *Noul Testament* al evangheliei. Așadar, Pavel zice aici aceasta: Nouă nu ni s-a încredințat de la Dumnezeu să dăm slova, precum Moisi, ci Duhul Sfînt. Fiindcă Apostolii nu numai că învățau cele duhovni-cești, dumnezeieștile dogme și Taine, dar, punînd mîinile peste cei ce se bote-zau, le și dădeau lor Duh Sfînt.

căci slova omoară, iar Duhul face viu.

Legea cea Veche – zice – dacă afla pe cineva făcînd chiar și păcatul soco-tit mai mic (precum era a aduna cineva lemne în ziua Sîmbetei), îl omora.³⁸

celui viu», iar inima nedreptilor nu cu Duhul Dumnezeului celui viu, ci cu cerneală, rudenia întunericului și vrăjmașa luminii. Drept aceea, fiecare scrie sau pentru sine, făcînd cele bune, sau împotriva sa, făcînd zapisuri ce se păstrează”. (n. aut.)

³⁸ Despre aceasta este scris în *Numeri* că, de vreme ce unul adunase lemne în ziua Sîmbe-tei, împotriva *Legii*, „l-a scos pe el toată adunarea afară din tabără și l-a ucis cu pietre, precum

Iar Sfântul Duh al *Noului Testament* îl primește pe cel ce ar păcătui nenumărate rele, și, prin mijlocirea scăldătoarei *Sfântului Botez*, îl îndreptează³⁹ și pe cel omorât de păcat îl face viu.

7 Iar dacă slujirea morții închipuită cu slove săpate în piatră s-a făcut întru slavă,

După ce, mai sus, a învățat osebirea dintre *Testamentul cel Vechi* și cel nou – fiindcă acela s-a scris cu cerneală, iar acesta cu Duhul Sfânt; și acela s-a săpat în piatră, iar acesta în inimi; și acela omora, iar acesta face viu – după ce – zic – a arătat acestea, acum arată că și slava evangheliei este mai mare decât slava *Legii Vechi*. Întfi, fiindcă *Legea* avea slavă simțită, care se vedea pe fața lui Moisi, iar evanghelia are slavă gândită, care nu se poate vedea simțit. Pe lângă acestea, *Legea* era numai slove (adică litere) care nu numai că nu dădeau nici un ajutor celor ce se nevoiau împotriva păcatului (precum se dă ajutor acum prin Sfântul Botez celor ce se nevoiesc întru *Noul Testament*), dar încă slovele acestea păzeau neștersă pedeapsa celor ce păcătuiau. De ce? Pentru că – zice – „slujba morții”, adică *Testamentul cel Vechi*, era săpată în pietre vârtoase. Deci

a rânduit Domnul lui Moisi (capitolul 15:36). Uită-te însă în capitolul 8 al *Evangheliei* lui Ioan, unde *Legea* cerea să seucidă cu pietre femeia aceea care prea-curvise fătș, iar Domnul nu a osândit-o, ci a slobozit-o vie. Vezi și în *Evanghelia* de la Luca, unde Apostolii au zis: „Doamne, voiești să zicem să se pogoare foc din cer și să-i topească pe ei (adică pe Samariteni, care nu voiseră a-L primi pe Domnul), precum a făcut Ilie? Iar Domnul, întorcându-Se, i-a certat și a zis: Nu știți al cărui Duh sînteți? – căci Fiul omului nu a venit să piardă sufletele oamenilor, ci să le mîntuiască!” (capitolul 9:54). (n. aut.)

³⁹ [...] [Unii] Părinți zic că „slova omoară” dacă cineva tălmăcește *Legea* numai după slovă, fără a lua și înțelegerea cea duhovnicească a *Legii*, căci aceasta „face viu”. Același lucru mărturisește și Sfântul Grigorie al Nysssei, precum se vede la foaia 675 a celor șapte cărți, zicînd că, într-adevăr, se află în *Scriptura cea Veche* unele ziceri care, de va căuta cineva a le fiului numai după slovă, cade întru necuviință și astfel se omoară cu sufletul; însă doar unele se iau în acest fel, nu toate.

Iar dumnezeiescul Maxim zice: „«Slova omoară, iar Duhul face viu»; [...] căci este cu totul cu neputință a fi împreună una cu alta după lucrare și socoteala cea trupească a *Legii*, și cea dumnezeiască, adică și slova, și Duhul. Fiindcă slova (socoteala cea trupească a *Legii*), ceea ce poate ridica viața, nu se poate împăca și uni cu Duhul, Cel ce are fire a da viața” (capitolul 39 al sutei a șaptea din *Teologie*).

Marele Vasilie zice că „slova – adică *Legea* – omoară, iar Duhul – adică graiurile Domnului – face viu», precum El Însuși zice: «Trupul nimic nu folosește, Duhul este cel ce înviază! Graiurile Mele Duh sînt și viață sînt»” (*Cuvîntul despre botez, cum se botează cineva întru evanghelia Domnului*).

Iar Sfântul Chiril al Alexandriei zice că „«slovă» numește umbra ce era în *Lege*, iar «Duh» pe adevărata slujire întru Duhul, adică pe cea evanghelică, pe care a înnoit-o Hristos în toată lumea” (cartea a V-a din *Glafire*, despre alegerea lui Iisus). (n. aut.)

– dacă *Legea*, astfel fiind, s-a făcut ca „slavă”, adică s-a făcut slăvită – cu mult mai virtuos este slăvit darul evangheliei, care covârșește *Legea* fără asemănare. Astfel, făcînd un drept silogism⁴⁰, Pavel arată covârșirea slavei evangheliei.

Și zice că *Legea* a fost „slujitoare a morții”, iar nu „făcătoare a morții”, pentru ca să nu dea apucare și pricină ereticilor de a o prihăni, căci pricina făcătoare a morții a fost păcatul, iar *Legea* da pedeapsa morții celei născute din păcat.⁴¹

***Încît fiii lui Israil nu puteau să se uite la fața lui Moisi,
din pricina slavei celei stricătioase a feței lui,***

Cu aceste cuvinte, dumnezeiescul Apostol îi defaimă subțire pe Evrei, pentru că erau atît de sârmani, încît nu puteau să privească nici măcar slava cea simțită a feței lui Moisi. Și nu a zis că „*Legea* și lespezile aveau slava”, ci „fața lui Moisi”, a celui ce purta lespezile, căci Moisi se vedea slăvit, iar nu tablele *Legii*. Dar Apostolul coboară chiar și slava lui Moisi, numind-o „stricătioasă”. Vezi însă că nu a zis „slava cea rea”, ci „cea stricătioasă”, adică aceea ce avea a fi nelucrătoare și a lua sfîrșit, nerămînînd pentru totdeauna.

8 cum să nu fie mai mult întru slavă slujba Duhului?

Pentru că, mai sus, a numit *Legea* „slujbă a morții”, ar fi urmat să numească evanghelia „slujbă a vieții”. Lăsînd-o însă pe cea din parte, Apostolul a zis-o pe cea mai mare, numind evanghelia „slujbă a Sfîntului Duh”; căci *Noul Testament* al evangheliei nu dă numai viață, ci și lucrul mai mare decît viața, adică pe Sfîntul Duh, pe Dătătorul de viață. Deci – zice – slujba aceasta a Duhului se va face cu mult mai multă slavă decît *Legea*, aceea care slujea spre moarte.

***9 Căci, dacă slujba osîndirii a fost slavă,
cu mult mai virtuos va prisosi în slavă slujba dreptății.***

⁴⁰ silogism – raționament deductiv compus din trei părți, în urma căruia cea de a treia judecată (concluzia) se deduce din prima (premiza majoră), prin mijlocirea celei de a doua (premiza minoră). (n. m.)

⁴¹ Tîlcuind zicerea aceasta, înțeleptul Teodorit spune: „A numit «slujire a morții» slujirea *Legii*, de vreme ce *Legea* îi muncea pe cei ce o călcau. Deci zice: Dacă acolo unde sînt munciri, moarte și slove săpate în piatră, Moisi, cel ce aducea acestea, a primit aștia slavă pe fața sa, atunci cu mult mai virtuos dobîndesc mai multă slavă cei ce slujesc dumnezeiescului Duh.” Zice încă și marele Vasilie: „Frumusețea adevărată, prea-iubită și privită doar de mintea cea curățită este a Firii celei dumnezeiești și fericite, iar cel ce privește la ea se împărtășește puțin de strălucirile și darurile ei, ca de oarecare vopsea, arătînd pe chipul său oarecare strălucire înflorită. De aceea și Moisi, pentru că s-a împărtășit de frumusețea aceea cînd a vorbit cu Dumnezeu, s-a slăvit la față” (în tîlcuirea psalmului 29, la zicerea „Doamne, întru voia ta ai dat frumuseții mele putere”). (n. aut.)

Pavel spune și aici același lucru, ca și cum ar fi lăsat să se zică mai sus, anume că „slova *Legii* omoară”, și zice că *Legea* era „slujitoare osîndirii”, fiind pedepșitoare a păcatului, dar nu făcătoare a lui, fiindcă pedepsea pe cei ce păcătuiau, dar nu le pricinuia a păcatului. Iar „slujbă a dreptății” a numit evanghelia, pentru că aceasta nu numai că-i sloboade pe oameni din muncă, ci îi face drepecți și pe cei păcătoși, prin Sfîntul Botez. De aceea – zice – dacă *Legea*, slujba osîndirii și a morții, a fost slăvită, cu mult mai vîrtos va fi slăvită evanghelia, slujba dreptății.

10 Și nici măcar nu este slăvit ceea ce era slăvit în această privință, din pricina slavei celei covîrșitoare.

Și – zice – de ce mai asemăn *Testamentul cel Vechi* cu cel nou? Afița covîrșire are *Noul Testament* al evangheliei față de *Legea cea Veche*, încît „în această privință”, adică întru asemănarea aceasta, „ceea ce s-a slăvit”, adică *Legea cea Veche*, nici nu se va socoti că are cît de puțină slavă, „din pricina slavei celei covîrșitoare” a evangheliei. Căci, deși *Legea cea Veche* este slăvită, totuși, pe lîngă covîrșitoarea slavă a evangheliei, ea se arată neslăvită.⁴² Vezi însă că Apostolul, deși coboară aici *Legea cea Veche*, tot cu aceste cuvinte o și întărește! Pentru că, după meșteșugul gramaticii, asemănările nu se fac între lucruri cu totul neasemănate și cu fire deosebită, ci între unele înrudite și de o ființă.

11 Căci, dacă aceea ce s-a făcut nelucrătoare s-a săvîrșit prin slavă, cu mult mai vîrtos aceea ce rămîne este întru slavă.

Aici, Apostolul dovedește covîrșirea *Testamentului Nou* asupra celui vechi cu încă un silogism. Căci – zice – dacă *Legea*, care urma să înceteze și să rămînă nelucrătoare, s-a dat cu slavă, cu mult mai vîrtos este în slavă evanghelia, care va rămîne totdeauna, pînă la sfîrșitul întregii lumi.

12 Avînd deci o astfel de nădejde, noi lucrăm cu multă îndrăzneală,

Fiindcă a mărturisit că *Noul Testament* al evangheliei are multă și covîrșitoare slavă, iar cei ce aud cuvintele acestea poate doresc să vadă slavă simțită, ca niște slabi ce sînt întru cugetare – Pavel zice acum că noi, Creștinii ce am

⁴² Prea-potrivită asemănare aduce la filcuirea zicerii acesteia înțeleptul Teodorit: „Afiț de mare este slava cuvenită dreptății darului, încît nici nu s-ar potrivi a zice cineva că ceea ce s-a făcut lui Moisi a fost slavă. Căci, noaptea, lumina făcliei pare a fi prea-luminoasă, iar la amiază se ascunde și nici nu se socotește a fi lumină.” (n. aut.)

crezut întru evanghelie, avem „nădejde”. Care nădejde însă? Acea că ne-am învrednicit de daruri mai mari decât acelea ale lui Moisi, și de aceea noi, Apostolii, avem „multă îndrăzneală” față de voi, Creștinii care ne sînteți ucenici, fără a ne sfii cît de puțin, și a ne ascunde de voi și a ne acoperi fețele, precum a făcut Moisi pentru a nu-l vedea ochii cei slabi ai Evreilor. Căci noi nu ne temem că se vor vătăma ochii voștri de privirea noastră, pentru că nu sînt slabi și neputincioși ca ai Evreilor.

Căci Moisi, după ce a primit lespezile a doua oară și s-a pogorît din Muntele Sinai, avea fața atît de strălucită, încît Evreii nu puteau a se apropia de el și a vorbi cu dînsul, pînă ce el nu și-a pus acoperămînt peste față, precum se vede scris în *Sfînta Scriptură*: „Deci Aaron și toți fiii lui Israil, văzînd pe Moisi că are fața strălucitoare, s-au temut să se apropie de el. (...) Iar după ce a încetat de a grăi cu ei, Moisi și-a acoperit fața cu un văl. Cînd însă intra el înaintea Domnului, ca să vorbească cu El, atunci își ridica vălul pînă cînd ieșea; iar la ieșire spunea fiilor lui Israil cele ce i se porunciseră de către Domnul. Și vedeau fiii lui Israil că fața lui Moisi strălucea și Moisi își punea iar vălul peste fața sa, pînă cînd intra din nou să vorbească cu Domnul” (*Ieșirea* 34:30, 33-35). Această istorie pomenește aici Pavel și tilcuiește ce însemnează duhovnicește:

***13 și nu precum Moisi, care-și punea acoperămînt peste față,
ca să nu privească fiii lui Israil sfîrșitul a ceea ce era trecător.***

Adică: Noi nu trebuie să ne acoperim față de voi, precum făcea Moisi ca să nu-l vadă Evreii; fiindcă voi aveți puterea să vedeți slava aceasta gîndită a evangheliei, pe care o avem noi, Apostolii. Slavă a evangheliei care, deși gîndită, este mai strălucită decât slava lui Moisi, fiindcă voi puteți să înțelegeți tainele lui Dumnezeu fără să trebuiască să le acoperim pentru voi, ca și cu un văl, cu nedeslușirea și cu întunecarea cuvintelor și a înțelegerilor. Iar Evreii, fiind groși și trîndavi, nu puteau să vadă și să înțeleagă că *Legea* are sfîrșit și că va rămîne nelucrătoare, căci „acoperămîntul” însemnează mîntea cea groasă a Evreilor, precum vei înțelege și din următoarele cuvinte ale Apostolului.

Iar unii zic că însuși faptul de a nu putea Evreii să vadă slava lui Moisi arăta că slava aceea are sfîrșit. Căci, fiind nevăzută de alții, nici nu se arăta ca slavă, și astfel se vădea că este de puțină vreme. Aceasta – zice – a vrut să spună Apostolul zicînd că Israilitenii nu puteau să privească la „sfîrșitul celei ce era trecătoare”, anume: Fiindcă Israilitenii nu puteau să vadă slava lui Moisi, înseamnă că slava aceea era de puțină vreme, încît, îndată ce a început, a și încetat.

14 Dar s-au orbit înțelegerile lor, căci pînă astăzi, la citirea Vechiului Testament, rămîne același vâl, neridicîndu-se, căci el se desfințează întru Hristos⁴³;

Mintea Evreilor – zice – s-a orbit, s-a împietrit și s-a făcut nesimțitoare ca piatra ce se numește *pori*. De aceea, nici Evreii din vremea lui Moisi nu vedeau și nu înțelegeau, nici cei de acum nu văd, ca niște orbi, și nesimțitori și ca unii ce au același acoperămint peste „fața lui Moisi”, adică peste citirea *Legii Vechi*. Căci în *Evangelhie*, prin „Moisi”, Domnul numește *Legea*, cum este atunci cînd zice: „Au pe Moisi și pe Prooroci” (*Luca* 21:29). De aceea nu se descoperă Evreilor de acum și nu se cunoaște de dînșii că Hristos e cel care a încetat *Legea cea Veche*, încît acest păcat este de bună-voia lor și a socotinței lor celei pizmașe; căci orbirea, împietrirea și nesimțirea minții nu este greșeală firească, ci a voinței omului. Deci Apostolul zice așa: Nu vă mirați dacă Evreii de acum nu pot să vadă slava lui Hristos și să creadă, căci nici slava *Legii celei Vechi*, aceea mai puțină decît slava lui Hristos, nu puteau să o vadă! Căci, dacă ar fi văzut slava *Legii*, ar fi văzut negreșit și slava lui Hristos și a evangheliei, slava *Legii* fiind a vedea cineva și a crede în Hristos, Care este vestit de *Lege*.

Dar unde a zis Moisi (adică *Legea*) că *Legea* are să se facă nelucrătoare „întru Hristos”, adică *prin Hristos*? În *Deuteronom*, acolo unde zice: „Prooroc va ridica vouă Domnul Dumnezeu. De Acela veți asculta întru toate” (capitolul 18:18). Deci Evreilor li se porunca de către Moisi (de *Lege*) să asculte de Hristos, iar Hristos dezlega sîmbăta, tăierea împrejur și celelalte obiceiuri ale *Legii*, adică pe acelea care țineau de lucrarea preotească de săvîrșire a *Legii*, iar nu pe cele care priveau lucrarea morală, precum sînt cele zece porunci și celelalte, căci acestea lucrează și după evanghelie.⁴⁴ Deci *Legea* însăși porunca nelucrarea sa. Pe lîngă acestea, *Legea* porunca a se face jertfele numai întru o biserică a Ierusalimului, iar Hristos mai-nainte a spus că biserica se va risipi, și atunci, cu risipirea bisericii, El a doborît desăvîrșit și jertfele *Legii*. Încă și David zice despre Hristos: „Tu ești preot în veac, după rînduiala lui Melhisedec” (*Psalom* 109:4), arătînd că *Legea*, care porunca jertfele celor necuvîntătoare, s-a făcut nelucrătoare. De cine s-a făcut nelucrătoare? De Hristos, Care nu prin jertfe de necuvîntătoare, ci cu pîine și cu vin a poruncit să săvîrșim sfințita lucrare cea fără de sînge, precum a zis și Pavel undeva: „Mu-

⁴³ Aici este o elipsă, care se împlinește așa: „neridicîndu-se, căci întru Hristos se face nelucrător *Vechiul Testament*. (n. aut.)

⁴⁴ Vezi subînsemnarea zicerii „*Legea* poruncilor stricînd-o cu dogmele” (*Efeseni* 2:15) și subînsemnarea zicerii „căci voi spre nădejde v-ați chemat, fraților” (*Galateni* 5:13), ca să înțelegi despre aceasta mai bine. (n. aut.)

îndu-se preoția, trebuia să se schimbe și *Legea*” (*Evrei*, capitolul 7). Aceasta se dovedește și dintru altă zicere a lui David, care spune din partea lui Hristos așa: „Jertfă și punere înainte nu ai voit, ci trup ai gătit Mie” (*Psalms 39-9*).⁴⁵

15 ci pînă astăzi, cînd se citește Moisi, pe inima lor zace acoperămîntul.

Fiindcă a zis mai sus că „la citirea *Legii Vechi*, rămîne același acoperămînt”, ca să nu socotească cineva că prin „acoperămînt” numește neînțelegerea și întunecarea *Legii*, Pavel zice aici că „acoperămîntul” este orbirea, nesimțirea și grosimea inimii Evreilor. Fiindcă și atunci, pe fața lui Moisi, acoperămîntul nu era pentru el, ci pentru grosimea și nesimțirea ochilor Evreilor ce-l priveau.

16 Iar cînd s-ar întoarce către Domnul, s-ar ridica acoperămîntul. Căci Domnul este Duhul,

Aici, Apostolul arată acum chipul în care este cu puțință a se îndrepta Evreii, dacă vor voi: Cînd Evreul s-ar întoarce – zice – către Domnul, lăsînd adică *Legea* și întorcîndu-se la duhovniceasca evanghelie, atunci s-ar ridica acoperămîntul și grosimea inimii lui. Căci așa se întîmpla și cu Moisi: cînd el se întorcea către Dumnezeu, își ridica acoperămîntul de pe față. Iar aceasta era o închipuire a ceea ce urma să fie; pentru că, dacă Evreul se va întoarce către Duhul cel Sfînt (căci Acesta este Domnul), atunci va vedea descoperită fața puitorului de lege Moisi, sau – mai bine a zice – și el va fi în rînduiala lui Moisi și se va îndulci de slava evangheliei, aceea ce covîrșește slava *Legii*, precum am zis. Căci această slavă i-o va dăruî lui Duhul, Cel ce e Domn și atotputernic.⁴⁶

17 și, unde este Duhul Domnului, acolo este slobozenie.

În *Lege* – zice – era jug și robie, iar în legea Duhului, adică în evanghelie, este slobozenie. De aceea, la aceasta privește cineva fără să fie oprit, văzînd slava Domnului cu slobozenie.⁴⁷

⁴⁵ Tîlcuind aceasta: „nedescoperindu-se, spre a cunoaște ei că în Hristos se strică *Legea*”, Sfîntul Chiril al Alexandriei zice că Hristos strică acoperămîntul, căci El, fiind Adevărul, face să înceteze umbra și îndoirea *Legii* (la îfciuirea lui Luca, la Icumenie). (n. aut.)

⁴⁶ Marele Vasilie zice pentru ce Se numește Duhul „Domn”: „Duhul Se numește «Domn», cu numele Domnului, fiindcă toată lucrarea Fiului se arată prin Duhul” (*Cuvînt la Sfîntul Botez*). (n. aut.)

⁴⁷ Tîlcuind zicerea aceasta a Apostolului, Coresi zice: „Unde este Duhul Sfînt, acolo e și slobozenia: nu este acoperămînt, nu este slovă, nu sînt jertfe de dobitoace necuvîntătoare, fiindcă propovăduirea Preasfîntei Treimi și a înomenirii Dumnezeu-Cuvîntului este strălucită și învederată. Și aceasta este înfia slobozenie după Hristos, adică cea înfi-mergătoare. Iar cea

**18 Iar noi toți, privind ca în oglindă, cu fața descoperită,
slava Domnului, ne prefacem în același chip din slavă în slavă,
ca de la Duhul Domn.⁴⁸**

Atîta slobozenie – zice – și evghenie [„noblețe”, n. m.] dobîndim, încît nu precum atunci, unul Moisi, ci noi toți, credincioșii Creștini, văzînd slava Domnului cu fața descoperită (fiindcă la Creștini, la cei ce cred, nu este nici un acoperămînt), noi toți – zic – văzînd slava Domnului, ne prefacem întru același chip al slavei și ne facem ca oglînda: adică primim slava Domnului întru noi înșine și apoi strălucim și noi împotrivă de la sine-ne, ca o răsfrîngere de rază, altă slavă asemenea. Și -- precum argintul cel curat și strălucit, cînd se pune în preajma soarelui, primește razele și lumina soarelui și scoate și el iarăși alte raze și lumină – tot astfel și noi, Creștinii, curățîndu-ne întru Sfîntul

de a doua și următoare [...] este slobozenia duhovnicească, ce se alcătuiește cu acestea zece: 1) cu puterea Duhului și a rîvnei, 2) cu lucrarea cea tare a propovăduirii, 3) cu înțelepciunea celor viitoare, 4) cu sfințenia, 5) cu puterea minunilor, 6) cu slăbiciunea a tustrei vrăjmașilor: a trupului, a lumii și a stăpînitorului lumii; 7) cu nădejdea înfierii, 8) cu fiasca dragoste către Dumnezeu, 9) cu mulțimea ajutătorilor mijlocitori Sfinți și 10) cu neîndoita nădejde a cîștigării fericii.

Despre slobozenia aceasta a Duhului a zis Domnul: „De veți rămîne întru cuvîntul Meu, sînteți ucenici ai Mei cu adevărat, și veți cunoaște adevărul și adevărul vă va slobozi pe voi. (...) Deci, de vă va slobozi pe voi Fiul, veți fi cu adevărat slobozi” (Ioan 18:32). Vezi așadar că, precum slobozește Fiul, așa slobozește și Duhul cel Sfînt. Prin urmare, Duhul cel Sfînt este de o ființă cu Fiul, căci, dacă El ne sloboade, cum ar putea fi slugă? Rușinează-se deci următorii lui Machedonie, cei ce hulesc împotriva Sfîntului Duh hulă neiertată. Despre slobozenia aceasta duhovnicească scria Apostolul și Galatenilor, zicînd: „Stați deci tari în slobozenia cu care Hristos v-a slobozit și nu vă supuneți iar în jugul robiei” (Galateni 5:1). (n. aut.)

⁴⁸ [...] Înțeleptul Teodorit zice că Pavel, numindu-L „Domn” pe Duhul cel Sfînt, Îl arată a fi de o cinste cu Dumnezeu-Tatăl. Fiindcă Moisi își întorcea fața către Dumnezeu-Tatăl – precum zice *Dumnezeiasca Scriptură* iar noi, Creștinii, către Duhul – precum zice aici Apostolul, iar Pavel, care vrea să arate că *Noul Testament* e mai mare decît cel vechi, nu ar fi arătat aici pe Duhul dacă ar fi știut că El este zidire. Căci – dacă Duhul ar fi zidire, precum hulesc Arie și Evnomie, iar noi am veni către zidire, în vreme ce Moisi se apropia către Dumnezeu-Tatăl – atunci ar însemna că *Noul Testament* ar fi mult mai mic decît cel vechi; iar fiindcă *Noul Testament* este mai bun și mult mai mare decît cel vechi, înseamnă că Sfîntul Duh nu este zidire, ci este de o putere și de o cinste cu Dumnezeu-Tatăl. Și, măcar că luptătorii împotriva Duhului zic fără rușine că Apostolul Îl numește aici „Duh” pe Domnul, iar nu „Domn” pe Duhul, acest cuvînt este fără socoteală, căci dumnezeiescul Apostol face toată asemănarea slovei cu Duhul, zicînd: „*Testamentul Nou* nu e scris cu cerneală, ci cu Duhul Dumnezeului celui viu”; și iarăși: „nu a slovei, ci a Duhului”, și altele. Deci este arătat că dumnezeiescul Apostol L-a numit „Domn” pe Preasfîntul Duh. Iar de L-ar fi numit pe Domnul „Duh”, ar fi zis: „și, unde este Domnul”, dar nu a zis așa, ci: „unde este Duhul Domnului”, fiindcă prin Acesta ni s-a dat darul Fiului; și, ca să nu-L socotească cineva pe Duhul slujitor, de nevoie a zis: „iar Domnul este Duhul”. (n. aut.)

Botez prin Sfântul Duh și strălucindu-ne de razele Aceluia în inimă, scoatem și noi din inima noastră o oarecare strălucire gândită. Și „ne prefacem întru același chip” din slava Duhului întru slava cea dată nouă, adică o slavă ca aceasta urmează a avea acela ce este luminat de Sfântul Duh, Care este Domn al tuturor și nu Se supune nimănui; căci, fiind El Însuși Domn și Stăpîn al totului, are așadar și luminarea cea stăpînitoare și cuvenită lui Dumnezeu, astfel că toți Creștinii se umplu de Sfântul Duh și El strălucește sufletul lor⁴⁹. Căci Moisi, văzînd slava lui Dumnezeu, s-a schimbat după slava aceea și fața lui strălucea, aceasta fiind închipuire a noastră, a Creștinilor.⁵⁰

⁴⁹ Toate acestea le zice și dumnezeiescul Hrisostom, de la care le-a luat și Sfințitul Teofilact. Iar mai departe Sfințitul Hrisostom jelește și zice: „Vai! – că bine este aici a suspi-
na cu amar, căci, afîta lucrare dobîndind noi, nici cele ce se zic nu le știm, pentru că în grabă pierdem lucrurile și căscăm gurile către cele simțite. Pentru că această slavă negrăită și înfri-
coșată rămîne întru noi o zi-două, iar apoi o știngem, grămădind asupra-i viforul lucrurilor lu-
mești, cu desimea norilor împingînd de la noi razele ei; căci vifor de iarnă sînt cele ale vieții
și ale lumii, mai posomorîte decît iarna” (cuvîntul 7 la epistola a 2-a către Corinteni). Iar sfin-
tul zice acestea pentru că în vremea aceea, mai totdeauna, oamenii se botezau fiind în vîrstă
(la maturitate), iar apoi cădeau degrabă în păcatele cele de voie, stingînd slava aceea și darul
pe care îl luau întru Sfîntul Botez. (n. aut.)

⁵⁰ Vrednice de laudă sînt și cele zise despre aceasta de către marele Vasilie: „Deci, cură-
țindu-se de rușinarea cu care s-a mîrșăvit prin răutate, și întorcîndu-se către frumusețea cea
din fire și primind înapoi prin curăție chipul cel dintîi ca un chip împărătesc, acesta singur se
poate apropia de Mîngîietorul. Iar cel ce a luat vedere curată ca soarele va arăta întru sine
Chipul (adică pe Fiul) Celui nevăzut (adică al Tatălui) și întru fericita privire a Chipului vei
vedea negrăita frumusețe a Întîiului Chip (adică al Tatălui)” (*Despre Sfîntul Duh*, capitoul 9).
Și iarăși: „Precum lucrurile cele strălucite și străvezii, atunci cînd cade asupra lor vreo rază,
se fac și ele strălucite, tot așa sufletele duhovnicești, strălucindu-se de Duhul, trimit darul și la
alții” (la fel).

Iar Sfințitul Teodorit nu vorbește mai prejos decît marele Vasilie despre aceasta: „Căci,
așa cum oglinzile cele străvezii răsfrîng chipurile celor ce privesc într-însule, tot astfel și ini-
mile cele curate primesc în ele slava lui Dumnezeu. Despre aceasta așadar a zis și Domnul:
«Feriți-vă – cei curați cu inima, că aceia Îl vor vedea pe Dumnezeu!» (*Matei* 5:8). Și, precum
Iuda a primit în sine pe diavolul, și toată răutatea aceluia a întipărit-o întru sine, tot așa cel ce
se apropie de dumnezeiescul dar strălucește cu strălucirile ce se slobod dintr-însul; și – pre-
cum cel ce șade întru întuneric ia chip întunecat, iar cel ce șade în soare se face în chip de
soare și în chip de lumină – tot așa cel ce se apropie de Dumnezeu primește trăsături dumne-
zeiești.” Și iarăși: „Precum apa cea limpede răsfrînge fețele celor ce privesc într-însa, și însuși
discul Soarelui și fața cerului, tot așa inima cea curată, vorbind din dumnezeiasca slavă, se
face oarecum și oglindă.” (n. aut.)

CAPITOLUL IV

1 De aceea, avînd această slujbă, după cum am fost miluiți, nu slăbim,

Fiindcă a zis mai sus multe și mari cuvinte – că Apostolii sînt mai mari decît Moisi, căci, dacă toți Creștinii sînt mai sus decît Moisi după slavă, cu mult mai vîrtos sînt Apostolii – Pavel vindecă aici mărimea cuvîntului și zice că totul este al lui Dumnezeu. Căci – zice – noi, Apostolii, sîntem numai slujitori, și nici măcar slujirea aceasta nu este ispravă și faptă bună a noastră, ci, precum am fost miluiți de Dumnezeu, așa și am luat această slujbă.

Iar zicerea „de aceea” se unește cu zicerea „nu slăbim”, adică: Pentru că ne-am învrednicit a primi asemenea daruri, nu obosim întru necazuri și întru primejdiile pe care le pătîmim, de vreme ce am fost miluiți de Dumnezeu și ne-am rînduit a sluji în darul acesta al evangheliei.

2 ci ne-am lepădat de cele ascunse ale rușinii, neumbînd întru viclenie,

Aici, Apostolul îi arată în chip ghicitoresc pe apostolii mincinoși, care se fățărniceau în toate, pentru că, luînd bani în ascuns, în afară arătau că nu iau; și, socotindu-se sfinți după cele din afară, întru ascuns erau necurați. Deci zice: Noi, Apostolii, ne-am lepădat de asemenea lucruri întunecate și fățărnicie, care, cînd se arată, îi rușinează pe cei ce le fac. De aceea și zice: „Neumbînd întru viclenie”, că acestea sînt cele ce pricinuiesc rușine celor ce le fac, faptele ce se fac cu fățărnicie și cu viclenie. Iar dacă vei înțelege că vorbește și pentru faptele rușinoase și necurate, nu este nici o nepotrivire, căci așa erau apostolii mincinoși, adică lucrători de cele de rușine și necurați.⁵¹

nici viclenind cuvîntul lui Dumnezeu,

Zice: Nu numai că viața noastră, a Apostolilor, este simplă, nevicleană și curată, ci și dogmele credinței, și cuvîntul și învățătura ce le propovăduim sînt fără viclesug și curate, pentru că nu amestecăm întru acestea nici o socoteală străină, a înțelepciunii celei din afară, nici vreo lingușire. Și nici bani nu adunăm din propovăduire, nici nu învățăm o dată ceva, iar altă dată altceva, închipuindu-ne după vremile și obrazy ce aflăm, precum fac apostolii mincinoși. Nu! – ci totdeauna și către toți zicem și învățăm aceleași lucruri.

ci făcîndu-ne cunoscuți prin arătarea adevărului față de orice conștiință omenească înaintea lui Dumnezeu.

⁵¹ Iar Teodorit zice că „cele ascunse ale rușinii” numesc tăierea împrejur, pe care o propovăduiau cei ce crezuseră din neanuri. (n. aut.)

Apostolii mincinoși -- zice -- se fac cunoscuți cu fățarnicie, arătându-se într-un fel pe din afară, dar altfel fiind cu adevărat în cele din lăuntru, în inima lor. Iar eu mă fac cunoscut cu arătarea adevărului, adică iau ca martor înseși lucrurile. De pildă: eu zic că nu iau bani, și la aceasta vă am martori pe voi înșivă, de asemenea, și pentru celelalte. În acest fel mă fac cunoscut către toți oamenii, atât către cei necredincioși, cât și către cei credincioși, arătând tuturor curată viața cu care trăiesc și propovăduirea pe care o propovăduiesc. Însă, fiindcă este cu puțință a se ascunde cineva de oameni, dar de Dumnezeu este cu nepuțință, Pavel zice că vorbește „înaintea lui Dumnezeu”, pe Care apostolii mincinoși nu Îl vor primi ca martor niciodată, căci sînt muștrați de conștiința lor.

3 Iar dacă evanghelia noastră este acoperită, este întru cei pieritori,

Fiindcă a zis mai sus că la Evrei se află acoperămînt întru citirea *Legii*, iar credincioșii Creștini văd slava Sfîntului Duh cu față descoperită, acum zice că, deși evanghelia ar fi acoperită și nu s-ar înțelege, le este acoperită celor necredincioși și aceia nu o înțeleg. Căci, așa cum li se întîmpla Evreilor, care nu puteau să vadă fața lui Moisi, tot astfel li se întîmplă acum celor necredincioși, și ei nu pot să vadă evanghelia. Iar aceasta nu este vinovăție a evangheliei, ci a necredincioșilor, pentru că, de ar fi voit să creadă cu adevărat, ar fi văzut și ei cu față descoperită slava lui Dumnezeu.

4 întru care Dumnezeuul veacului acestuia a orbit înțelegerile necredincioșilor, ca să nu le lumineze lumina evangheliei slavei lui Hristos,

Împreună cu cei mulți și osebiți pieritori se numără și cei necredincioși, iar „Dumnezeul veacului acestuia a orbit înțelegerile” lor. Aici, ereticii marchioniți zic că „Dumnezeul veacului acestuia” este „făcătorul lumii”, pe care ei îl numesc „drept” și „bun”, despărțindu-l de adevăratul Dumnezeu. Iar ereticii manihei zic că Pavel l-a numit „Dumnezeu al veacului acestuia” pe diavolul.⁵² Însă nici una din aceste înțelegeri nu este adevărată, ci Pavel a zis aceasta despre Dumnezeuul nostru. Și, cu toate că l-a numit „Dumnezeu al veacului acestuia”

⁵² Vezi în tomul II al celor opt cărți, foaia 633, ce zice dumnezeiescul Maxim și ascultă-l și pe Chiril al Alexandriei, care prin „dumnezeu al veacului acestuia” îl înțelege pe diavolul: „Diavolul a întunecat înțelegerile lor -- precum zice Pavel -- «ca să nu le lumineze lumina evangheliei slavei lui Hristos», dar nu a nimerit ticălosul nădejdea” (*Cuvîntul 5 la Paști*). Dar sfinții aceștia îl numesc „Dumnezeu al veacului acestuia” pe diavol nu pentru că s-ar uni cu ereticii manihei, ci pentru că, și așa dacă s-ar înțelege această zicere apostolească, tot nu ar urma vreo necuviință. (n. aut.)

tuia”, nu este nici o necuviință, fiindcă El este numit și „Dumnezeu al cerului”, căci zice David: „Mărturișiți-vă Dumnezeului cerului!” (*Psalms 135:26*); și nu este numai „Dumnezeu al cerului”, ci și „Dumnezeu al lui Avraam, al lui Isaac și al lui Iacov” (*Matei 22:32*); și nu este numai Dumnezeu al acelor strămoși, ci și al tuturor oamenilor. Deci ce mirare este că Pavel Îl numește acum, la vremea potrivită, „Dumnezeu al veacului acestuia”? El a zis așa mai mult ca să arate necredincioșilor că toate fapăturile văzute sînt făcute de Dumnezeu, fapături de care ei se desfătează și se îndulcesc, dar Îl leapadă și Îl tăgăduiesc pe Făcătorul lor. Zicerea aceasta se poate citi însă și așa, că Dumnezeu a orbit înțelegerile necredincioșilor veacului acestuia, fiindcă întru acest veac se află necredincioși, iar întru cel ce va să fie nu sînt.⁵³ Dar ce însemnează că „a orbit”? Adică Dumnezeu a îngăduit și a lăsat să fie orbi necredincioșii, precum se înțelege și cealaltă zicere apostolească, despre necredincioșii Elini: „i-a dat pe ei în patimi de necinste” (*Romani 1:28*). Așa cum am zis la tilcuirea aceea – pe care și citește-o! – că, de vreme ce necredincioșii s-au depărtat și L-au părăsit pe Dumnezeu mai întîi, atunci și Dumnezeu i-a lăsat și i-a părăsit pe ei, fiindcă Dumnezeu nu silește pe nimeni la mîntuire, ci voiește ca toți să se mîntuiască de voia lor. Și bagă de seamă – o, cititorule! – că nu a zis că Dumnezeu i-a orbit pe aceia spre a nu crede, ci spre a nu vedea necurații și întunecații lor ochi lumina slavei lui Hristos și a evangheliei. Lumină însă au spre a crede că Hristos S-a răstignit, că S-a înălțat la cer și că va da bunătățile ce vor să fie. Căci – precum cineva oprește să vadă soarele pe unul care își are ochii vătămați, ca să nu se vatăme mai mult – tot așa și aceștia, făcîndu-se necredincioși de sine-și și avîndu-și ochii sufletului vătămați, au fost opriți de Dumnezeu să vadă luminarea slavei evangheliei lui Hristos, ca să nu se vatăme mai mult. Așa ne-a poruncit Domnul și nouă, în *Evanghelia* lui Matei, să nu aruncăm cele sfînte la cîini, și mărgăritarele înaintea porcilor, zicînd: „Nu dați cele sfînte cîinilor, nici nu aruncați mărgăritare înaintea porcilor!” (*Matei 7:6*).⁵⁴

⁵³ Despre aceasta a zis și Teologul Grigorie, în cuvîntul la Nașterea Domnului: „Smintescă-se Iudeii, batjocorească Elinii, bată-și limba ereticii! – atunci vor crede, cînd vor căuta la cer și Îl vor vedea venind și șezînd ca Judecător.”

Iar Teodorit, zice așa: „A arătat că necredința s-a îngrădit în veacul acesta, căci în viața cealaltă adevărul se va arăta tuturor gol. Și Dumnezeu i-a «orbit» pe necredincioși, nu pentru că El însuși a pus întru dinșii necredința, ci pentru că, vîzînd necredința lor, nu i-a lăsat să vadă tainele-cele ascunse. Căci – zice – «să nu dați cele sfînte cîinilor și să nu aruncați mărgăritare înaintea porcilor!» (*Matei 7:6*). Și iarăși: «De aceea le grăiesc în pilde, că, vîzînd, nu văd; și, auzînd, nu înțeleg» (*Matei 13:13*).” Vezi și subînsemnarea zicerii „și fără de Dumnezeu în lume” (*Efeseni 2:12*). (n. aut.)

⁵⁴ Tilcuind această zicere a Domnului, dumnezeiescul Isidor Pilusiotul spune așa: „Nu trebuie a încredința cele sfînte nici «cîinilor» Iudei, celor care, primind de multe ori dumnezeiescul cuvînt, s-au întors iarăși la boritura lor; nici celor ce vin din eresuri către adevăratul cuvînt, dar se întorc iarăși către socotela cea rea de mai înainte. Nici Tăinele nu trebuie a le

Și bine a potrivit Pavel zicerea „a lumina”, fiindcă în viața aceasta avem numai o luminare măsurată, precum este acea puțină lumină a zorilor zilei, și nu avem tot luminarea acelei neînserate zile a veacului viitor. Și această puțină lumină ce se dă aici a numit-o mai înainte „bună mireasmă” și „arvună”, precum am zis (2 Corinteni 1:21 și 2:15), ca să arate că întreaga lumină avem să o dobândim în cealaltă viață.

Care este chip al Dumnezeului celui nevăzut.

Cu aceste cuvinte, Pavel arată că necredincioșii nu cunosc nici slava lui Hristos, dar nici slava Părintelui. Căci – de vreme ce Hristos, ca Fiu și Dumnezeu, este chip al Părintelui⁵⁵, întru Sine arătându-L pe Acesta – pentru aceea zice: „Cel ce M-a văzut pe Mine, L-a văzut și pe Tatăl” (Ioan 14:9). Deci cel ce nu-L vede pe Hristos nu Îl vede nici pe Tatăl, așa cum cel ce nu vede chipul nu vede nici chipul cel dintâi.

5 Căci nu ne propovăduim pe noi înșine, ci pe Hristos Iisus Domnul, iar noi sîntem slugile voastre pentru Hristos.

Mai sus, Pavel a zis că ei, Apostolii, nu umblă cu vicleșug, ca apostolii mincinoși; apoi, a pus în mijloc cele despre necredincioși, că sînt deznădăjduiți și nu cunosc lumina evangheliei. Iar acum zice: De aceea nu umblăm cu vicleșug, fiindcă nu ne propovăduim pe noi înșine că sîntem buni, precum fac apostolii mincinoși. Căci aceia îi înduplecau pe ucenicii lor a se numi de la numele lor, precum a arătat Apostolul în întâia epistolă cu cuvîntul acela: „...eu sînt al lui Pavel, eu al lui Apolo, iar eu al lui Kifa” (1^a Corinteni 1:12). Ori, zicerea această se înțelege și așa: Să nu socotiți că ne vrăjmășiți pe noi, pentru că nu ne propovăduim pe noi înșine, ci pe Hristos, și atunci voi Îl vrăjmășiți pe Hristos, Cel propovăduit de noi. Căci sîntem atît de departe de a ne

arunca celor pîngăriți cu patimile, care duc viața porcească, pentru ca nu cumva să le calce întru relele lor meșteșugiri, și să ne rupă pe noi, cei care îi împărtășim din Taine cu defăimare” (în sirul filcuiii la Matei). (n. aut.)

⁵⁵ De aceea zice Teologul Grigorie: „Fiul Se numește «chip» al Părintelui (Coloseni 1:15) pentru că este de o ființă cu Tatăl și pentru că El este din Acela, iar nu Acela din El. Căci aceasta e firea chipului [zugrăvit], a fi urmare a unui întîi chip [«model», n. m.]. Însă aici este mai mult, căci chipul zugrăvit al celui ce se mișcă este nemișcător, iar aici este chip viu al Celui viu, avînd o mai mare asemănare cu Acesta decît Adam (Facerea 4:25) și decît orice născut cu născătorul său. Căci aceasta este firea celor simple, nu au o asemănare în parte, ci întreg este chipul întregului, și ele sînt mai degrabă la fel decît asemănătoare” (Cuvîntul al doilea despre Fiul). Vezi și subînsemnarea ce se află la capitoul 1, stihul 13, al epistolei către Coloseni, fiind mai pe larg și mai însemnată decît aceasta. (n. aut.)

propovădui pe noi înșine, încît nu avem ca necinste a fi slugile voastre „pentru Hristos”, adică pentru că Hristos ne-a iubit atît și a făcut toate cele smerite și omenești din dragoste pentru noi.

6 Pentru că Dumnezeu, Care a zis: „Să lumineze dintru întuneric lumina!”⁵⁶ – Acela a strălucit în inimile noastre, ca să lumineze cunoștința slavei lui Dumnezeu pe fața lui Iisus Hristos.

De ce a zis că ei, adevărații Apostoli, nu se propovăduiau pe sine? „Pentru că – zice acum – Dumnezeu a strălucit în inimile noastre”, și, precum a luminat și a slăvit fața lui Moisi, așa ne-a luminat și ne-a slăvit și pe noi. Însă la noi nu s-a întîmplat precum la zidirea cea dintîi, cînd a zis Dumnezeu: „Facă-se lumină! – și s-a făcut lumină”, de unde era întuneric, căci zice: „Întuneric era asupra adîncului. Și a zis Dumnezeu: Facă-se lumină! – și s-a făcut lumină” (*Facerea* 1:2); deci acum nu s-a întîmplat așa, Dumnezeu nu a mai zis cu cuvîntul să se facă lumină, ci chiar El ni S-a făcut lumină. Căci El Însuși a strălucit întru noi „pe fața lui Hristos”, adică *prin* Hristos, căci prin Hristos strălucește întru noi Părintele și ne dăruiește luminarea cunoștinței. Dar nu a ființei și a firii Sale – să nu fie! – ci cunoștința slavei Sale și a lucrării Sale celei firești. Căci pentru Fiul ni s-a dăruit adevărata cunoștință a Părintelui, precum a zis El Însuși în *Evanghelia*: „Am arătat oamenilor numele Tău” și: „Eu Te-am slăvit pe Tine pe pămînt” (*Ioan* 17:4). Vezi acum propovăduindu-se de Pavel teologia și slava cea deopotrivă a Preasfintei Treimi? Căci mai sus a vorbit despre Sfîntul Duh: „Domnul este Duhul” (capitolul 3:16); apoi, despre Fiul: „lumina evangheliei slavei lui Hristos” (capitolul 4:4); iar acum despre Părintele: „ca să lumineze cunoștința slavei lui Dumnezeu”.

⁵⁶ Bagă de seamă că, după zicerea aceasta a lui Pavel și după înfiul capitol al *Facerii*, întunericul a fost mai înainte de lumină, iar lumina s-a făcut după întuneric, întru înția lucrare a facerii lumii acesteia simțite. Căci, așa cum neființa a fost mai înainte de făpturi, tot așa și întunericul a fost mai înainte de lumină, căci zicem că Dumnezeu a înființat făpturile dintru a nu fi și a arătat lumina din întunericul de dinainte. De aceea, și Biserica lui Hristos, urmînd *Sfintelor Scripturi*, începe ziua [calendaristică, n. m.] de cu seară și din întuneric iese la lumină. Pentru aceasta, vezi subînsemnarea zicerii: „și că S-a îngropat, și că S-a sculat a treia zi, după *Scripturi*” (*I Corinteni* 15:4). Iar Sfîntul Grigorie Nisis zice: „Încețînd timpul săptămîinii, stă înainte ziua a opta. Și se zice că e „a opta” fiindcă urmează după cea de a șaptea, dar nu pentru că ar primi moștenirea numărului din aceasta, fiindcă ziua a opta rămîne de-apururi, niciodată împărțindu-se în întuneric de noapte. Căci alt soare o face pe ea, acel Soare ce strălucește adevărata lumină, Care, cînd ni se va arăta – precum zice Apostolul – nu se mai ascunde întru apusuri, ci, cuprinzîndu-le pe toate cu puterea Sa luminătoare, face lumină necurmată și nemostenită întru cei vrednici și chiar pe aceia îi preschimbă întru alți sori” (fîlcuirea la *Psalmul* 6). (n. aut.)

7 Și avem comoara aceasta în vase de lut,

Fiindcă a zis multe și mari lucruri despre negrăita slavă a lui Dumnezeu – ca să nu zică cineva: Și cum de mai rămînem în trupul acesta muritor noi, care am luat asemenea mari daruri, precum zici tu, o, fericite Pavele? – Apostolul zice aici, ca și cum ar răspunde, că și faptul de a avea încă trup stricăcios, de lut și de hîrb, și a încăpea întru sine-și asemenea comori de daruri este tot lucru și ispravă a puterii lui Dumnezeu⁵⁷:

ca puterea covîrșitoare să fie a lui Dumnezeu, iar nu de la noi,

Și – zice – pentru ce se face aceasta? Pentru ca acea covîrșire a puterii ce se arată întru noi să fie a lui Dumnezeu și să nu se creadă că isprăvim ceva de la sine-ne, ci toți cei ce ne văd să cunoască și să spună că totul este al lui Dumnezeu. Cu acestea, Pavel îi arată ghicitoarește pe apostolii mincinoși, care puneau totul pe seama puterii și a faptei lor.

8 întru toate fiind necăjiți, dar nu strîmtorîndu-ne;

Și lucrul nostru – zice – este tot isprava puterii lui Dumnezeu, încît, deși sîntem vase de lut și sîntem loviți din toate părțile cu atîtea ispite, totuși nu ne sfărîmăm, precum ar fi firesc, și nu pierdem comoara darurilor ascunsă în acest trup de lut al nostru. Căci, cu adevărat, sîntem necăjiți în toată vremea, în tot locul, în fiecare lucru și de toată lumea – și de prieteni, și de vrăjmași; însă, atîtea pătimind, nu ne strîmtorăm, fiindcă Dumnezeu lărgeste inima noastră, ca să primim ispitele cu lesnire, după zicerea psalmistului: „întru ne-caz m-ai desfătat” (*Psalm 4:1*).

lipsiți fiind, nu deznădăjduim;

Adică: Într-adevăr, cădem în multe nevoi și neajunsuri, însă iar stăm drepti și nu ne deznădăjduim, nici nu ne biruim de ispite, ci, cu ajutorul lui Dumnezeu, aflăm lesniri și chipuri cu care scăpăm și biruim.⁵⁸

⁵⁷ Tîlcuind aceasta, marele Macarie (în *Cuvîntul al 13-lea*) zice: „Avem comoara aceasta în vase de hîrb», adică: în trup fiind, Creștinii s-au învrednicit a cîștiga întru sine-le puterea cea sfințitoare a Duhului” (n. aut.)

⁵⁸ Și marele Vasilie, întreat fiind ce însemnează zicerea aceasta, răspunde zicînd: „Apostolul, arătînd adevărarea încrederii lui în Dumnezeu din alăturarea cu înțelegerea omenească, spune în privința înțelegerii omenești: «în toate fiind necăjiți», iar în privința încrederii în Dumnezeu, adaugă: «dar nu strîmtorați». Și iarăși, în privința înțelegerii omenești, zice: «fiind lipsiți», dar în privința încrederii în Dumnezeu adaugă aceasta: «nu deznădăjduiți» și celelalte asemenea” (*Hotărîrea 269 pe scurt*). (n. aut.)

9 goniți fiind, dar nu părăsiți;

Oamenii – zice – ne gonesc, dar Dumnezeu nu ne părăsește. El îngăduie să ni se întâmple toate acestea nu pentru ca să fim biruiți, ci ca să ne iscusim în războiul ispitelor, făcându-ne aleși și iscușiți.

doborâți fiind, dar nu pieriți;

Zice: După trup și după împrejurările trupești, sîntem doborâți de către cei ce ne vrăjmășesc; dar, după osîrdie și după bărbăția sufletului, nu pierim, nici nu ne pierdem; și chiar după trup sîntem păziți de către Dumnezeu.

10 purtînd totdeauna în trup omorîrea Domnului Iisus, ca și viața lui Iisus să se arate în trupul nostru.

Adică: Suferim – zice – morți de toate zilele, cu acestea urmînd totdeauna moartea Domnului. Dar, prin morțile acestea, arătăm și viața Domnului, adică învierea Lui, în trupul nostru, care pătîmește totdeauna, însă nu e omorît de pătîmiri. Despre aceasta scria Pavel și întru înțîia trimitere: „Mor în fiecare zi! Mă jur pentru lauda voastră” (1 Corinteni 15:31). Căci – zice – cel ce nu crede că Hristos a înviat, acela să ne vadă pe noi cum murim și înviem în toate zilele, și negreșit nu va mai fi necredincios.

11 Căci pururea noi, cei vii, sîntem dați spre moarte pentru Iisus, ca și viața lui Iisus să se arate în trupul nostru cel muritor.

Cu aceste cuvinte, Apostolul lămurește de ce a zis că poartă în trup omorîrea Domnului, căci el obișnuiește a descoperi și a tîlmăci cele nedeslușite și întunecate. Iar aceasta: „ca viața lui Iisus să se arate”, poate a se înțelege și așa: Căci – precum noi, Apostolii, suferim moartea Domnului acum, în viața aceea, și, vii fiind, alegem mai bine să murim pentru Hristos – tot așa și El ne va iubi și ne va învia după ce vom muri. Pavel arată același lucru și în alt loc, zicînd: „Căci, dacă împreună murim, împreună vom și învia” (2 Timotei 2:11).

12 Astfel că în noi lucrează moartea, iar în voi viața.

Aici, Pavel numește „moarte” ispitele aducătoare de moarte, ca și cum ar zice: Noi, Apostolii, ne aflăm în primejdie aducătoare de moarte, iar voi, Corinteni, dobîndiți viață din primejdiile noastre; pentru că noi vă propovăduim evanghelia, prin care voi trăiți viața veșnică.

**13 Dar – avînd același Duh al credinței, după cum este scris:
„Crezut-am, pentru aceea am și grăit” (Psalm 115:1) –
și noi credem; pentru aceea și grăim,**

Mai sus, Pavel a vorbit de ispite și de morți. Apoi, a zis că și de acestea i-a izbăvit Iisus, și face un silogism, zicînd că îi izbăvea pentru ca să adevereze învierea Sa. Iar acum zice că nu trebuie să adevărim aceasta numai cu silogismul nostru, ci și cu credința. Căci – așa cum David, aflîndu-se în ispite și izbăvindu-se din ele doar de singur Dumnezeu, zicea: „Crezut-am, de aceea am și grăit” – tot așa credem și grăim și noi, fiindcă avem „același Duh al credinței” ca și David. Căci, precum Iisus S-a sculat din morți, tot așa și noi vom birui ispitele cele aducătoare de moarte pe care le pătîmim și vom învia împreună cu Iisus. Și ia aminte la cuvîntul acesta, că – atît în *Testamentul cel Vechi*, cît și întru cel nou – este același Duh, din pricina ereticilor manihei, care clevetesc *Legea cea Veche*, zicînd că e rea.

**14 Știînd că Cel ce L-a înviat pe Domnul Iisus, ne va învia și pe noi
prin Iisus și ne va înfățișa împreună cu voi.**

**15 Căci toate sînt pentru voi, pentru ca, înmulțindu-se darul, să
prisoasească prin mai mulți mulțumirea, spre slava lui Dumnezeu,**

Zice: Ce credem și ce grăim? Că știm că Dumnezeu ne va slobozi și acum din primejdii, iar după sfîrșitul a toată lumea ne va scula din morți, împreună cu voi, în împărăția Sa, ca să dobîndim veșnicele bunătăți. Cu aceste cuvinte, Apostolul îi cheamă pe Corinteni la credință și la viața cea îmbunătățită. Și – arătîndu-i în ghicitură pe apostolii mincinoși, care se mîndreau și ziceau că sînt mijlocitori ai ucenicilor lor pentru bunătățile lui Dumnezeu – Pavel zice aici așa: Toate bunătățile lui Dumnezeu și învierea morților sînt pentru voi, adică pentru toți cei care credeți, iar nu pentru unul sau pentru altul. Dumnezeu le hărăzește pe acestea nu doar cîtorva, ci celor mulți, ca să crească darul și, prin urmare, să crească și mulțumirea adusă lui Dumnezeu prin mulți oameni, spre slava Sa. Iar apostolii mincinoși – zice – fiindcă își însușesc darul lui Dumnezeu, zicînd că ei săvîrșesc acestea, nu Dumnezeu – imputînează prin urmare și slava lui Dumnezeu.

**16 De aceea nu slăbim, ci, chiar dacă omul nostru din afară se strică,
cel din lăuntru se înnoiește din zi în zi.**

De aceea – zice – fiindcă știm puterea lui Dumnezeu – că acum El ne izbăvește de primejdii, iar la urmă ne va învia străluciți – nu slăbim, nici nu obosim pătîmind ispitele. Și „omul nostru din afară – adică trupul – se strică”.

În ce chip? Pentru că este bătut, și izgonit și se ticăloșește. Iar „cel din lăuntru – adică sufletul – se înnoiește”. Cum și de ce? Pentru că are bune nădejdi, îndrăzneală și bucurie, căci pătimește pentru Dumnezeu.⁵⁹

17 Căci grabnica ușurare a necazului nostru ne aduce, mai presus de orice măsură, slavă veșnică,

Aici, Pavel tălmăcește cum se înnoiește „omul din lăuntru”, adică sufletul, și zice: Sufletul se înnoiește fiindcă socotește că necazul este grabnic trecător, și de aceea lesne de suferit, iar slava pricinuită de acest necaz vremelnic – veșnică și nesfârșită.

**18 neprivind noi la cele ce se văd, ci la acelea ce nu se văd;
căci cele ce se văd sînt vremelnice, iar cele ce nu se văd sînt veșnice.**

Aici, Pavel arată în ce chip se face ușor și lesne de suferit necazul, căci – zice – toate lucrurile ce se văd ale lumii – și necazul, și odihna – sînt vremelnice. Deci – zice – nici nu vom cădea și nu ne vom birui de necaz, dar nici nu ne vom trîndăvi de odihnă și de bună-pătimire, pentru că amîndouă sînt trecătoare. Și, de vreme ce acestea văzute sînt vremelnice, urmează a fi veșnice și nesfârșite cele ce nu se văd, adică împărăția cerurilor și munca iadului, pentru ca împărăția să o dorim, iar de muncă să fugim.⁶⁰

⁵⁹ Marele Vasilie, îlcuind zicerea aceasta, zice: „Precum, la război, unirea unora îi înfrînge pe ceilalți, tot așa și cel ce adaugă trupului se luptă asupra duhului, iar cel ce se oștește cu duhul robește trupul, fiindcă acestea stau împotriva una alteia. Prin urmare, dacă voiești a-ți întări mintea, domolește-ți trupul cu postul, căci aceasta înseamnă zicerea Apostolului: «dacă omul din afară se strică, cel din lăuntru se înnoiește» și aceea: «cînd sînt slab, atunci sînt tare»” (*Cuvîntul întîi despre post*).

Zice și Kiril al Alexandriei că, „îngrășîndu-se și benchetînd prin mîncări, trupul se face cumpplit și greu luptător asupra duhului; iar dacă slăbește, nefîind ajutat cu cele de prisos, trebuie să dea duhului biruința. Aceasta zice și fericitul Pavel: că, «deși omul nostru din afară se strică, cel din lăuntru se înnoiește din zi în zi»” (*Cuvîntul întîi la Paști*).

Iar marele Vasilie zice așa: „Ascultă-l pe Apostol zicînd că, «deși omul nostru din afară se strică, cel din lăuntru se înnoiește din zi în zi». Așadar, cum voi înțelege omul? Așa – zice – omul este cel ce se vede, iar altul cel ascuns sub cel văzut. «Omul din lăuntru» este cel nevăzut, pe care chiar mai adevărat îl numim «om». Deci în lăuntru avem om și sîntem oarecum îndoiți. Și – ca să zicem adevărul – în lăuntru sîntem: căci eu sînt om după cel din lăuntru, iar cele din afară nu sînt eu, ci ale mele. Eu sînt raționalitatea sufletului, adică cel împlinit întru raționalitatea sufletului. Așadar, trupul este al meu, unealtă a omului, unealtă a sufletului, iar «om» este cel după suflet” (*în Cuvîntul despre alcătuirea omului*). (n. aut.)

⁶⁰ Pentru aceea, arzîndu-se de iubirea către Hristos, zicea și purtătorul de Dumnezeu Ignatie: „Atunci voi fi ucenic adevărat al lui Hristos, cînd lumea nu va mai vedea trupul meu; căci cele ce se văd sînt vremelnice, iar cele ce nu se văd sînt veșnice” (*Epistola către Romanii*). (n. aut.)

CAPITOLUL V

1 Căci știm că, dacă acest cort, locuința noastră pămîntească, se va strica, avem zidire de la Dumnezeu, casă nefăcută de mîna, veșnică, în ceruri.

Fiindcă a zis mai sus că, „cu cît se strică omul din afară, cu atît se înnoiește cel din lăuntru”, cuvinte ce păreau a fi o ghicitoră și un lucru de mirare, Apostolul zice aici că, atunci cînd se va strica desăvîrșit trupul acesta muritor și de pămînt, cu mult mai vîrtos vom primi nenumărate bunătăți.⁶¹ Și, zicînd aceasta, le vorbește iarăși Corintenilor despre înviere, măcar că nu atît de limpede precum în întîia epistolă. El vorbește așa ca să nu creadă Corinteni că încă îi socotește neîndreptați întru această dogmă și că ar mai avea nevoie a le vorbi iarăși pe larg.

Iar „cort, locuință pămîntească”, numește trupul, arătînd că e vremelnic și se topește cu lesnire, căci așa este cortul. Totuși, odihnele cele din cer ale dreptilor se numesc de multe ori și „corturi”, dar „corturi veșnice”, precum zice sfințitul Luca: „Faceți-vă vouă prieteni din mamona nedreptății, ca dacă veți fi lipsiți, să vă primească pre voi în corturile cele veșnice” (Luca 16:9). Și yezi cum a pus Pavel după rînduială pe cele potrivnice, adică: în locul locu-

⁶¹ Dumnezeiescul Grigorie al Nyssei tîlcuiește zicerea aceasta a Apostolului așa: „Dacă acest cort, locuința noastră pămîntească, se va strica, avem zidire de la Dumnezeu, casă nefăcută de mîna, veșnică, în ceruri.» Să nu-mi însemneze nimeni vreo închipuire, formă și fel al acestei «case nefăcute de mîna», după asemănarea închipuirilor ce se văd acum, pe care le deslușim una de alta după felurile lor. Căci *Dumnezeiasca Scriptură* ne încredințează de înviere și de faptul că cei ce se înnoiesc prin înviere trebuie a se schimba, dar întru ce ne vom schimba e ascuns desăvîrșit și necunoscut, pentru că în viața aceasta de acum nu avem nici o pildă despre cele ce se nădăduiesc. (...) Iar că atunci cînd ne vom face toți un trup al lui Hristos va fi un neam al tuturor, avînd aceleași însușiri, toți strălucînd după asemănarea dumnezeiescului Chip, nu ne îndoiim; dar ce se va mai întîmpla cu noi întru schimbarea firii, hotărîtor zicem că este mai presus de toată înțelegerea” (*Cuvînt la cei adormiți*).

Aici însă, cu dreptate s-ar nedumeri cineva: căci, dacă toți cei ce au să învieze (adică dreptii) se vor face un singur neam, închipuiți cu trăsăturile chipului dumnezeiesc, cum au să se deosebească unul de altul? Căci, întru acea slăvită înviere a dreptilor, Hristos-Dumnezeu are să Se facă „toate întru toți”, precum a zis Pavel întru epistola întîi către Corinteni: „ca să fie Dumnezeu toate întru toți”; și iarăși: „ci toate și întru toți, Hristos” (*Coloseni* 3:11). Dezlegînd nedumerirea aceasta, răspundem că dreptii se vor deosebi atunci nu după trăsăturile trupului celui din afară, ci din descoperitoarea putere a acelei lumini dumnezeiești cu care vor fi slăvite împrejur trupurile acelor fericiți. Căci – precum Petru, Iacov și Ioan i-au cunoscut pe Moisi și pe Ilie în muntele Taborului din descoperitoarea putere a acelei neplăsmuite lumini care a strălucit împrejur – zicem (împreună cu marele Grigorie al Tesaloniceului) că și fericiții aceia se vor cunoaște prin descoperitoarea putere a dumnezeieștii lumini care îi cuprinde în strălucire. (n. aut.)

inței de pe pământ, a pus-o pe aceea cerească, și în locul cortului a pus casa cea veșnică. Apoi, crescînd lauda slavei pe care o va primi trupul nostru, l-a numit „casă nefăcută de mînă”, dar nu spre osebirea trupului vremelnic, căci și acesta este nefăcut de mînă. Sau – după Hrisostom – poți să înțelegi și așa: fiindcă a numit trupul „casă”, a adăugat și zicerea „nefăcută de mînă”, spre osebirea caselor care se fac de mîinile oamenilor. Unii însă (între care Fotie, Teodorit și Sfîntul Metodie, în cuvîntul despre înviere) zic că viața ce se află pe pămîntul acesta este „casă făcută de mînă” iar trupul este „cortul”, căci una este „casa”, alta „cortul” și alta sîntem noi, care ne însușim „cortul”. Astfel, ceea ce se zice este așa: dacă se va strica viața pămîntească a trupului nostru – ce se poate numi și „făcută de mînă”, căci pîinea, vinul și restul hranei trupului se fac prin lucrarea mîinilor oamenilor – dacă aceasta se va strica deci, vom dobîndi altă viață în ceruri, nestrictată și nefăcută de mînă, căci nu are trebuință de lucrarea mîinilor noastre.

2 Căci de aceea și suspinăm, dorind să ne îmbrăcăm cu locuința noastră cea din cer,

De care „locuință” vorbește aici Apostolul? De trupul cel nestrictăcios; și zice că acesta e „din cer”, nu pentru că s-ar pogoî de acolo, ci pentru că din cer ia darul nestrictăciunii. Deci – zice – nu trebuie a ne întrista pentru ispitele trupului, ci, cu totul dimpotrivă, se cuvine mai mult a suspina pentru că nu ne dezbrăcăm de trupul acesta strictăcios, ca să ne îmbrăcăm cu acela nestrictăcios și nemuritor. De aceea nici nu a numit „cort” trupul cel nestrictăcios, ci „locuință”, fiindcă aceea rămîne veșnic.⁶²

3 dacă totuși vom fi găsiți îmbrăcați, iar nu goi.

Ca să nu își inchipuie Creștinii Corinteni că toți au să primească cereasca și slăvita nestrictăciune a trupului, Pavel zice aici că, pentru a ne îmbrăca întru nestrictăciune, pentru a lua trup nestrictăcios, trebuie să nu fim aflați goi de slava și de acoperămîntul dumnezeiesc, din pricina slujeniei păcatului. Căci toți oamenii au să dobîndească înviere, însă nu toți au să primească slavă și cinste, fără nu-

⁶² Iar Teodorit zice că Pavel numește „locuință din cer” nestrictăciunea. Și – zice – Apostolul nu spune că ne vom îmbrăca cu alt trup afară de acesta pe care îl purtăm acum, ci că acest trup strictăcios al nostru se va îmbrăca pe deasupra cu nestrictăciune și așa ne îmbrăcăm și noi cu dînsul.

Iar dumnezeiescul Maxim îl cuiește așa: „«Lăcaș ceresc» este deprinderea nepătimașă cu fapta bună și cunoștința ce nu are nici o gîndire de rătăcire care să o lupte” (capitolul 49 din a cincea sută din cele teologice). (n. aut.)

mai cei drept-slăvitori, iar dintre aceștia cei drepti; iar toți ceilalți, necinstitorii de Dumnezeu și păcătoșii, au să se scoale din morți cu necinste.⁶³

4 Căci noi, cei ce sîntem în cortul acesta, suspinăm îngreuiată, de vreme ce nu dorim să ne scoatem haina noastră, ci să ne îmbrăcăm cu cealaltă pe deasupra, ca ceea ce este muritor să fie înghițit de viață.

De vreme ce părea greu cuvîntul zis mai sus, că suspinăm dorind a ne slobozi din trup – fiindcă negrăit de multă este ținerea și apropierea sufletului cu trupul, și cei mai mulți oameni suspină și nu vor să moară, ci să nu moară – Pavel zice aici că nu suspinăm pentru ca să ne slobozim de trup oricum s-ar întîmpla, ci pentru că voim să ne îmbrăcăm cu el nesticăcios și slăvit. Căci, al nostru fiind trupul, nu voim a ne dezbrăca de el, ci numai să ne slobozim de stricăciunea lui, ca aceasta, iar nu însuși trupul, să se cheltuiască și să se piardă de către viață. Căci nu ne îngreuiem chiar de trup, ci pentru că trupul nostru este stricăcios și vremelnic.

Din aceste cuvinte, se astupă cu totul gurile ereticilor; căci Apostolul nu spune aici că unul este trupul pe care îl purtăm acum, și altul acela cu care avem să ne îmbrăcăm după înviere; ci vorbește despre stricăciune și nesticăciune, anume că trupul acesta este stricăcios, iar acela va fi nesticăcios.

5 Iar Cel ce ne-a făcut spre aceasta este Dumnezeu,

Dumnezeu – zice – este Acela care ne-a zidit din început, din veac, „pentru aceasta”, adică pentru a ne face nesticăcioși, încît aceasta se va face cu adevărat și negreșit.

Care ne-a și dat arvuna Duhului.

Zice: Creștine, mai voiești dovadă că avem să ne facem nesticăcioși după înviere? Iată, îți dau încă una. Care? Că Dumnezeu, dîndu-ne Duhul cel Sfînt prin botez, totodată ne-a dat și „arvuna” nesticăciunii, pentru că ne-a sfințit sufletul și trupul, făcîndu-le mai dumnezeiești, mai duhovnicești, căci ne-a slobozit de păcat, din care se naște moartea și stricăciunea. Deci în acest chip Duhul cel Sfînt este arvuna nesticăciunii ce va să fie.⁶⁴

⁶³ Despre aceasta, Teodorit zice: „Deci «goi» îi numește pe cei goiți de slava dumnezeiască, împreună cu care se rînduiește Apostolul, învățîndu-i pe Corinteni și pe toți oamenii a se smeri. (n. aut.)

⁶⁴ Despre aceasta, marele Atanasie zice: „Trupul acesta stricăcios și muritor trebuie a se îmbrăca întru nesticăciune și întru nemurire. Căci cei ce poartă Duhul lui Dumnezeu poartă nesticăciune, fiindcă Dumnezeu este nesticăciune” (la Vrienie, în tomul întîi, foaia 214). (n. aut.)

Aceasta se înțelege încă și altfel: că, de vreme ce Dumnezeu ne-a dat Duhul cel Sfânt în parte, ca o arvună, atunci El ne va da și întregul. Dar cum ni-l ar da, de nu ne-am face nesticăcioși, slăvindu-ne și după suflet, și după trup? Deci, de vreme ce tu, Creștine, ai luat acum puținul, arvuna, nădăjduiește că vei lua atunci și întregul și, pe lângă că ești nesticăcios și nemuritor cu sufletul, ai să te faci nesticăcios și nemuritor și cu trupul.

**6 Îndrăznind deci totdeauna și știind că, petrecînd în trup,
sîntem departe de Domnul –**

7 căci umblăm prin credință, nu prin vedere –

**8 nădăjduim însă și bine-voim mai bine a pleca din trup și
a ne duce către Domnul.⁶⁵**

Și cu aceste cuvinte Apostolul adeverează ceea ce a zis mai sus, anume că nu avem grijă de primejdii și de moartea trupului, pentru că acestea ne pricinuesc lucrul cel dorit, adică slăvita nesticăciune, pentru care și suspinăm, fiindcă primejdiile și moartea ne duc către Stăpînul Dumnezeu mai curînd. Deci – fiindcă totdeauna nădăjduim și știm că, atîta vreme cît ne aflăm uniți cu trupul acesta, sîntem despărțiți de Dumnezeu – nu ne temem nici de prigoane, nici de vrăjmașii, nici de moarte. Vezi însă – o, cititorule – înțelepciunea lui Pavel! Căci a ascuns numele morții și a vorbit de despărțirea trupului și de unirea cu Dumnezeu, pentru a nu se atîrna cineva de viața aceasta, fiindcă ea ne desparte de Domnul. Apoi – pentru a nu zice cineva: Dar ce, trupul ne desparte de Dumnezeu? – Pavel îndreptează cuvîntul și zice că „umblăm prin credință, nu prin vedere”. Adică aici, în viața acesta Îl cunoaștem pe Dumnezeu, puțin însă, „în parte, ca prin oglindă și ghicitură”, căci aceasta arată zicerea „prin credință”; iar nu față către față, căci aceasta însemnează zicerea „nu prin vedere”. De aceea – zice – „bine-voim”, adică mult dorim, a ieși din trupul acesta stricăcios și a fi uniți cu Domnul. Și nu a zis: „dorim să dobîndim nesticăciune”, ci a zis lucrul mai bun: „dorim să fim împreună cu Domnul”, pentru că aceasta este mult mai mare decît nesticăciunea.

**9 De aceea ne și nevoim – fie că petrecem în trup, fie că ieșim din trup –
să fim bine-plăcuți Lui.**

⁶⁵ Purtătorul de Dumnezeu Maxim filcuieste zicerea aceasta anagogic, zicînd: „Se înstrăinează de trup cel ce se mută către deprinderea cea cunoscătoare din cea lucrătoare, răpindu-se ca în niște nori de înțelegerile cele înalte în aerul străveziu al vederii cu mintea, după care va putea fi împrennă cu Domnul totdeauna. Și se înstrăinează de Domnul cel ce încă nu poate privi cu minte curată înțelegerile fără lucrările după simțire și nu poate cuprinde cuvîntul cel simplu despre Domnul fără ghicituri” (capitolul 59 al sutei a doua din *Teologie*). (n. aut.)

Tot ce se caută – zice – este să viețuim după buna-plăcere a lui Dumnezeu. Căci – pentru a nu auzi tu, Creștine, de înstrăinare și despărțire de trup și să socotești că aceasta e de ajuns pentru mîntuire – Apostolul zice să te sîrguiești, Creștine, a te despărți de trup și a te duce către Hristos bine-ales prin viața ta plăcută lui Dumnezeu în lumea aceasta.

10 Pentru că noi toți trebuie să ne înfățișăm înaintea scaunului de judecată al lui Hristos,

Aici, Apostolul îi înspăimîntă pe Creștini cu aducerea aminte de acel înfricoșat divan al lui Hristos, înaintea căruia trebuie a se arăta toți oamenii. Și zice: Să nu socotești, Creștine, că acolo vor fi ziduri și acoperăminte, ca să te ascunzi, sau că adîncul inimii poate să acopere faptele sau gîndurile oamenilor! Nu, să nu socotești aceasta, pentru că toate – și faptele, și vorbele, și gîndurile – au să se arate!

ca să ia fiecare după cele ce a făcut prin trup, ori bine, ori rău.

Cu aceste cuvinte, Pavel îi face pe lucrătorii faptei bune și pe cei ce se nevoiesc să aibă bune nădejdi că vor lua de la Dumnezeu răsplătirile nevoițelor și ale faptei lor bune; iar pe cei leneși îi face osîrduitori de frica osîndirii și a muncii. Totodată, el adeverează aici și învierea din morți a trupurilor, pentru că trupul, ce a slujit sufletului la faptele cele bune ori la cele rele, negreșit și el fie se va încununa, fie se va munci. Așadar, și din aceste cuvinte ale Apostolului se astupă gurile ereticilor care zic că trupul nu are să se scoale din morți. Zice și Teodorit: „Drept fiind Judecătorul, va da răsplătiri potrivite fiecăruia, după cele ce s-au lucrat de el în viață. Și a arătat totodată că sufletele, ce se vor cinsti ori se vor munci, își vor lua răsplătirile împreună cu trupurile lor.” Vezi și subînsemnarea zicerii „dacă numai în viața aceasta nădăjduim în Hristos” (I Corinteni 15:19).

11 Cunoscînd deci frica de Dumnezeu, căutăm să-i înduplecăm pe oameni, iar lui Dumnezeu îi sîntem arătați; și nădăjduiesc că sîntem arătați și întru conștiințele voastre.

Fiindcă știm – zice – acel înfricoșat divan al lui Dumnezeu, facem tot ce putem ca să nu smintim pe cineva – căci aceasta însemnează zicerea: „căutăm să-i înduplecăm pe oameni”, în loc de: „vindecăm smintelile și ridicăm pricinile celor ce se smintesc”. Căci – zice – deși am zice că nu facem nici un rău, dînd însă bănuială că îl facem, negreșit ne osîndim dacă nu îndreptăm, atunci

cînd putem, bănuiala și pricina smintelii. „Iar lui Dumnezeu Îi sîntem arătați” și El știe cum petrecem, căci pe Dumnezeu nu trebuie a-L îndupleca și a-L încredința, căci El ne cunoaște și nu Se smintește pentru noi. Și nu numai lui Dumnezeu Îi sîntem arătați, ci și vouă, fiindcă și voi știți foarte bine toată viața și faptele noastre, astfel încît nu se cuvine a căuta să vă încredințăm despre acestea, pentru că voi nu vă smintiți de noi.

**12 Căci nu vă spunem iarăși cine sîntem,
ci vă dăm prilej de laudă pentru noi,**

Apostolul leapădă adeseori bănuiala că s-ar lăuda. De aceea zice și aici: Aceste cuvinte le-am zis nu ca „să vă spunem cine sîntem”, adică pentru ca să ne mărim și să ne lăudăm, ci ca vouă să vă dăm pricină de a vă lăuda și a vă împodobi cu noi către apostolii mincinoși, care ne clevetesc și ne defaimă.

ca să aveți⁶⁶ către cei ce se laudă în față, iar nu în inimă.

Cu acestea – zice – vă dăm prilej, Creștinilor, să aveți a vă lăuda pentru noi către apostolii mincinoși, care se laudă numai „în față”, adică după arătare și în fața oamenilor, iar nu după adevăr, prin fapte. Căci așa erau aceia, pe dinafară avînd obrăzar de evlavie, și nici un bine în inimi. Și vezi că Apostolul le poruncește Corintenilor să nu se laude totdeauna, ci atunci cînd se vor lăuda și se vor înălța pe sine-și acei apostoli mincinoși.

**13 Căci, dacă ne-am uimit, pentru Dumnezeu;
iar dacă sîntem întreg-înțelepți, pentru voi.⁶⁷**

Zice: Dacă zicem ceva mare și înalt despre noi înșine – că aceasta numește „uimire”, precum în altă parte „nebunie” (2 Corinteni 11:21) – pentru Dumnezeu o zicem, pentru ca voi să nu ne defăimați, socotindu-ne de nimic și nevrednici, și astfel să vă osîndiți. Iar dacă zicem ceva smerit despre noi, aceasta o facem pentru voi, ca să învățați de la noi a fi smerit-cugetători – că „întreagă-înțelepciune” a numit smerita cugetare, după Teodorit.

Sau, aceasta se înțelege și altfel, adică: Dacă cineva bănuiește că sîntem ieșiți din minte fiindcă zicem lucruri mari despre sine-ne, noi nădăjduim să luăm

⁶⁶ Aici, lipsește zicerea „a vă lăuda”, deci: „ca să aveți a vă lăuda”, precum filcniește sfințitul Teofilact. (n. aut.)

⁶⁷ Și aici Apostolul folosește formă de lipsă, cea întreagă fiind, după înțeleptul Fotie, aceasta: Căci, dacă ne-am ieșit din sine-ne, pentru Dumnezeu am ieșit; iar dacă sîntem întreg-înțelepți, pentru voi sîntem înțelepți. (n. aut.)

de la Dumnezeu plată pentru bănuiala și defăimarea aceasta. Și, iarăși, dacă cineva socotește că avem minte întreagă și sănătoasă, acela dobândește folosul pricinuit de întreaga-înțelepciune și de statornicia minții. Aceasta se înțelege însă și într-altfel: Dacă sîntem ieșiți din minte, sîntem pentru Dumnezeu, ca să vă înfățișăm și să vă aducem pe voi la Dumnezeu. Însă Pavel era nebun și ieșit din minte nu cu nebulie vinovată, ci cu nebulia lăudată și fericită, adică cu nebulia și ieșirea din sine-și iubitoare. Fiindcă a fost de multă dragoste avea către Dumnezeu de trei ori fericitul acesta, încît doar cu Dumnezeu viețuia, fiind cu totul afară din sine. Și, prin dragoste, s-a mutat cu totul către Dumnezeu și nu mai trăia viața sa, ci viața lui Dumnezeu cel iubit de el. De aceea și zicea: „Iar de acum nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește întru mine” (*Galateni 2:20*).⁶⁸ Deci – zice – dacă „ne-am uimit”, adică am ieșit din sine-ne, negreșit pentru Dumnezeu ne-am uimit și pentru covârșitoarea dragoste către El.

**14 Căci dragostea lui Hristos ne ține pe noi, care socotim aceasta:
că, dacă Unul a murit pentru toți, toți erau așadar morți.**

**15 Și a murit pentru toți, ca cei ce viază să nu mai vieze loru-și,
ci Aceluia care a murit și a înviat pentru toți.**

Zice: Iubirea pe care ne-a arătat-o Dumnezeu ne strînge și ne îndeamnă a ne primejdui pentru Dumnezeu. Căci am judecat și am socotit aceasta bine și înțelepțește, anume că, de vreme ce Hristos a murit pentru toți oamenii, este arătat că toți eram morți și pieriți. Și Hristos a murit pentru noi, cei morți și pieriți, ca să ne facă vii. Deci, fiindcă Hristos ne-a făcut vii, sîntem datori a nu mai viețui întru sine-ne, ci întru Hristos, pentru Care avem și viața.⁶⁹ Iar El nu

⁶⁸ Sfințitul Teofilact a adunat aceste cuvinte de la acea pasăre cercască, de la Dionisie Areopagitul, care zice: „Dumnezeiasca iubire este și uimitoare, nelăsînd pe cei iubitori să fie ai lor, ci ai celor pe care îi iubesc. (...) De aceea, și marele Pavel, stăpînit fiind de dumnezeiasca iubire și împărtășindu-se de puterea ei uimitoare, zice cu gura îndumnezeită: «Nu mai viez eu, ci Hristos viază întru mine!» (*Galateni 2:20*). Zice aceasta ca un adevărat iubitor și ieșit din sine, cum însuși zice, în Dumnezeu și ca cel ce nu mai trăiește viața lui, ci viața Celui iubit de el, ca foarte iubit” (*Despre numirile dumnezeiești, capitolul 4*). (n. aut.)

⁶⁹ Din aceste cuvinte ale Apostolului, marele Vasilie arată datoria pe care o au Creștinii cînd se împărtășesc cu Dumnezeieștile Taine: Căci, prin împărtășire, ei „vestesc moartea Domnului”, cum zice Pavel (*1 Corinteni 11:26*). Iar moartea Domnului s-a făcut „pentru toți oamenii” – după zicerea de mai sus – căci, „dacă Unul a murit pentru toți, toți erau așadar morți”. Deci cei ce se împărtășesc sînt datori să arate ascultare pînă la moarte pentru dragoste, pentru credință și pentru poruncile lui Dumnezeu și să nu mai vieze de-aici înainte lumii, păcatului și loru-și, ci doar Aceluia cu Care s-au împărtășit, adică lui Dumnezeu, Celui ce a murit și a înviat pentru dînșii, așa cum zice tot Pavel: „ca cei ce viază să nu mai vieze loru-și, ci Aceluia ce a murit și a înviat pentru dînșii”. Și Sfințul Vasilie zice că aceasta este dogmă pre-danisită de Pavel (în *Cuvîntul al doilea la botez*). (n. aut.)

numai că a murit, dar a și înviat pentru noi, ca să suie la cer „pîrga și începătura noastră”, adică firea Sa omenească și, prin aceea, să ne suie și pe noi toți. Căci, altfel, ce trebuință era a Se sui Hristos la cer, dacă nu urma a ne sui și noi acolo? Așadar, pentru toate acestea – fiindcă a murit pentru noi, și ne-a făcut viu și ne-a dat arvuna nestricăciunii – sîntem datori să viețuim întru Hristos, iar nu întru poftele noastre.

16 De aceea, noi nu mai știm de acum pe nimeni după trup;

De vreme ce toți – zice – fuseseră omorîți de către păcat, iar în urmă s-au făcut vii de către Hristos, prin Sfîntul Botez, atunci cu dreptate nu mai știm pe nici unul dintre credincioșii Creștini că viază după trup, adică după vechea și trupească petrecere. Căci, de vreme ce toți Creștinii s-au născut a doua oară de către Sfîntul Duh, se cuvine așadar că toți să aibă o viețuire nouă și duhovnicească.

chiar dacă L-am cunoscut pe Hristos după trup, acum nu-L mai cunoaștem.

Cu aceste cuvinte, Apostolul arată că Creștinii nu mai trebuie să viețuiască după trup, ci după Duh, la aceasta avîndu-L începător pe Hristos. Deci zice că, deși Hristos era după trup întru o vreme, mai înainte de înviere, acum El nu mai este după trup. Dar ce a făcut? Oare a lepădat trupul? Ba, să nu fie! Căci, „așa cum S-a suit în cer, astfel are să și vină”, după zisa Îngerilor către Apostoli; așadar S-a suit cu trup și cu acel trup are să și vină întru a doua venire. Deci pentru ce zice aceasta aici Apostolul? Pentru că noi, oamenii, zicem că sîntem „după trup” atunci cînd ne aflăm în păcate și în voile trupului, și că nu viețuim „după trup” atunci cînd nu păcătuim. Despre Hristos zicem însă că a viețuit, mai înainte de înviere, „după trup”, adică după nevinovatele pătimiri ale firii: mîncînd, bînd, flămînzind și însetînd, dormind și ostenind; și zicem că acum nu mai viețuiește „după trup” fiindcă S-a slobozit și de pătimirile nevinovate ale firii arătate mai sus și nici nu mîncă, nici nu bea, nici nu însetează, nici nu doarme, nici nu ostenește, avînd trup nepătimitor și nemuritor.⁷⁰ Dar pentru ce a lepădat Domnul aceste patimi? Negreșit, ca să ne învețe și pe noi, Creștinii, a-I urma Lui și a nu mai viețui „după trup”, adică în păcate și în voile trupului, ci după Duh, adică în fapte bune; și, pe lîngă acestea, că ne vom scula din morți.

⁷⁰ Iar Teodorit ne învață că cu stăpîneasca moarte s-a stricat moartea și nici un om nu mai e muritor. Căci Însuși Stăpînul Hristos avea trup pătimitor, și după pătimire l-a făcut nestrăcios și nemuritor. (n. aut.)

17 Deci, dacă este cineva în Hristos, este făptură nouă;

Zice: Cine a crezut în Hristos, acela este altă făptură, s-a făcut zidire nouă. De aceea, noi, Creștinii, nu mai trebuie să ducem aceea viață învechită de păcate a vechiului Adam, ci noua viață a Noului Adam, adică a lui Hristos-Dumnezeului nostru.⁷¹

cele vechi au trecut, iată, toate s-au făcut noi.

Care sînt „cele vechi”? Cele ale păcatului, dar și obiceiurile Evreilor. Pentru că – zice – păcatul cel vechi a trecut, și sufletul și trupul nostru s-au făcut noi prin Dumnezeuiescul Botez. Totodată, au trecut cele vechi ale Evreilor și s-au făcut toate noi: în locul *Legii*, s-a făcut evanghelia; în locul Ierusalimului, cerul; în locul Bisericii simțite, aceea din lăuntru, a catapetesmei gândite, întru care se află dumnezeiasca Treime; în locul tăierii împrejur, botezul; în locul manei, Trupul lui Hristos; în locul apei (aceea din piatra cea vîrtoasă⁷²), Sîngele Stăpînului; în locul toiagului lui Moisi sau al lui Aaron, este Crucea; în locul mielului, este Fiul lui Dumnezeu; și, în locul celorlalte vechi, avem darurile cele noi ale evangheliei.

⁷¹ Despre aceasta și marele Vasilie prea-potrivit a zis aceste cuvinte vrednice de laudă: „Deci Domnul, gătîndu-ne pentru viața de după înviere, pune înainte toată petrecerea evanghelică – legiuînd nemînierea, nepomenirea de rău, necăderea în iubirea de îndulciri și de argint – pentru ca noi, mai înainte apucînd, să isprăvim de voia noastră cele ce veacul viitor le are după fire. Deci, dacă cineva ar zice că evanghelia ar fi preînchipuirea vieții de după înviere, mi se pare că nu ar greși împotriva cuviinței” (*Despre Sfîntul Duh*, capitoul 15).

Iar înțeleptul Fotie îl cuiește aceasta așa: „Zic Elimi și Iudeii: De ce se fîlește Pavel, zicînd: «Iată, s-au făcut noi toate», ori: «Cine este întru Hristos este zidire nouă»? Eu – zic ei – nu văd nimic nou! Noi însă – zice Fotie – răspundem așa: Nu ai ochi ca să vezi acestea! Iar dacă voiești, ia aminte cum se fac toate noi. Căci «zidire» se numește în *Scriptură* nu numai aducerea din neștiință întru a fi, ci și prefacerea din a fi spre a fi mai bine. Astfel, Dumnezeu a zidit cerul din ceea ce nu era, și tot așa zidește și atunci cînd îl face bun pe omul cel rău, «zidire» însemnînd aici prefacerea spre mai bine. Ascultă-l și pe David cum zice: «Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule!» Proorocul îl roagă aceasta pe Dumnezeu nu pentru că nu ar fi avut inimă zidită o dată, ci pentru că inima lui se spurcase cu prea-curvia și cu uciderea și se povîrnea spre stricăciune. Și nu vorbește despre ființa inimii, ci despre buna viețuire care împodobește inima. (...) Tot așa, curva se zidește întreg-înțeleaptă; așa se zidește milostiv răpitorul; așa, lupul se prefăce în oaie și coroiul în porumbel. Două zidiri sînt, de aceea și scaldătoarea (adică Dumnezeuiescul Botez) se numește «zidire» căci, dezbrăcîndu-ne de omul cel vechi, ne îmbrăcăm întru cel nou, înnoit după chipul Celui ce l-a zidit. Vezi așadar că este zidire nouă? [...] Așa au trecut cele vechi, așa s-au făcut noi toate, așa este zidire și făptură nouă” (întrebarea 180 din *Amfilohia*). (Înțeleptul Fotie a adunat toate acestea de la dumnezeiescul Hrisostom.) [...] (n. aut.)

⁷² Piatra pe care a lovit-o Moisi cu toiagul și a izvorît apă în pustie. (n. m.)

18 Și toate sînt de la Dumnezeu, Cel ce ne-a împăcat cu Sine prin Iisus Hristos

Toate aceste daruri – zice – pe care le-am luat noi, Creștinii, ni s-au dat de Dumnezeu-Părintele, Care ne-a împăcat cu Sine pe noi, care mai înainte eram vrăjmași ai Lui, prin mijlocirea Fiului Său. Căci nu noi am năzuit la Dumnezeu, ci Dumnezeu ne-a chemat la Sine, prin moartea unuia născut Fiului Său.

și ne-a dat slujba împăcării.

O, adînc de milostivire al lui Dumnezeu! Că a trimis Dumnezeu pe Fiul Său ca mijlocitor, ca să ne împăce pe noi, oamenii, cu Părintele Său.⁷³ Apoi, văzînd că Fiul Său Se junghie chiar de oamenii aceia pentru al căror folos fusese trimis pe pămînt, Dumnezeu nu S-a mîniat, nici nu i-a trecut cu vederea pe oameni, precum era drept, ci această slujbă a împăcării ne-a dat-o – zice – nouă, Apostolilor; pentru ca noi, umblînd împrejur prin lume și propovăduind evanghelia, să mijlocim la răzvrătiții împotriva lui Dumnezeu oameni și să-i aducem lui Dumnezeu împăcați.

19 Pentru că Dumnezeu era întru Hristos, împăcînd lumea cu Sine-Și, nesocotindu-le păcatele

Mai sus, Apostolul a zis că „Dumnezeu ne-a împăcat cu Sine”. Apoi – ca să nu zică cineva: Cum ne-a împăcat Dumnezeu-Părintele, de vreme ce L-a trimis pe Fiul Său? – Pavel zice aici că, într-adevăr, L-a trimis pe Fiul Său, dar Fiul nu i-a chemat pe oameni singur, ci și Părintele, prin Fiul, chema și împăca lumea cu Sine. Căci aceasta însemnează zicerea „în Hristos”, adică „prin Hristos”.

Și – zice – afîta iubire a arătat Dumnezeu către oameni, încît nu numai că nu i-a muncit – precum era drept, pentru că L-au omorît pe Fiul – ci încă S-a

⁷³ Despre aceasta a zis și purtătorul de Dumnezeu Maxim: „Aceasta este evanghelia (adică buna-vestire) a lui Dumnezeu: solire a lui Dumnezeu către oameni prin Fiul cel întrupat, spre împăcarea cu Părintele, celor ce se înduplecă Lui dîndu-le ca plată pe nefăcuta dumnezeire. Iar «nefăcută dumnezeire» numesc ipostatica strălucire cea după chip, care nu are facere, cea negîndită arătare întru cei vrednici.”

Și marele Macarie zice: „Creștinii știu că sufletul omului e mai cinstit decît toate făpturile, căci doar omul s-a făcut «după chipul și asemănarea lui Dumnezeu». Iată cerul cît este de prea-mare, și pămîntul, și zidurile dintru acestea cinstite și mari! Iar omul este mai cinstit decît toate, fiindcă doar întru acesta a bipevoit Domnul! (...) Deci vezi-ți vrednicia ta, (Creștine), cît ești de cinstit, căci Dumnezeu te-a făcut mai presus decît Îngerii cînd a venit El însuși pe pămînt spre solie și spre izbăvirea ta!” (*Cuvîntul 15*, capitolul 44). Aceasta o zice și în *Cuvîntul 20*, capitolul 1. (n. aut.)

și împăcat cu dînșii. Și nu numai că i-a iertat pe oameni, dar nici păcatele lor nu le-a socotit cît de puțin; căci, doar să fi căutat socoteala pentru păcatele oamenilor, negreșit aceștia ar fi pierit cu toții.

și punînd întru noi cuvîntul împăcării.

Zice: Noi, Apostolii, nu am fost rînduiți să facem vreun lucru greu și în-sărcinător pentru voi, Creștinilor, ci unul ușor și pricinuitoar de bucurie, anume să vă împăcăm cu Dumnezeu. Căci e ca și cum ne-ar fi zis Dumnezeu: De vreme ce oamenii nu Mi s-au înduplecat nici Mie, nici Fiului Meu, rămîneți voi, Apostolii (adică „trimișii”) Mei, rugînd pe oameni, pînă ce îi veți îndupleca și îi veți împăca cu Mine.

***20 Deci pentru Hristos solim, ca și cum Dumnezeu S-ar ruga prin noi.
Vă rugăm întru Hristos, împăcați-vă cu Dumnezeu!***

Zice: „Pentru Hristos”, adică „în locul lui Hristos”, mijlocim către voi. Căci noi, Apostolii, am luat asupra-ne mijlocirea lui Hristos către voi și, precum Părintele ruga pe oameni să se împăce cu Sine prin Hristos, tot așa și acum, prin noi, Însuși Părintele vă roagă să vă împăcați cu El. Pavel nu a zis: Împăcați-L pe Dumnezeu cu voi! – ci: Voi împăcați-vă cu Dumnezeu, căci voi sînteți cei care Îl vrăjmășuiți pe Dumnezeu și vă luptați cu El, iar Dumnezeu nu vă vrăjmășește niciodată, fiindcă este Dumnezeu și Părinte prea-iubitor de oameni. Și Pavel face mijlocirea aceasta, ca să ierte oamenii pe Dumnezeu, ca și cum Dumnezeu ar fi crezut oamenilor! O, bogăție de îndurare și de pogorîre a lui Dumnezeu!

***21 Căci pe El, Care n-a cunoscut păcatul, L-a făcut pentru noi păcat,
ca să ne facem dreptate a lui Dumnezeu întru El.***

Pentru ca să nu vorbesc de toate celelalte bunătăți – zice – și faceri de bine ale lui Dumnezeu pentru voi – căci voi L-ați necinstit pe Făcătorul vostru de bine Dumnezeu, dar El nu v-a osîndit pentru această necinstire și chiar El Însuși a voit mai întîi să vă împăcați – dacă pentru toate acestea nu vreți a vă împăca cu Dumnezeu, drept este și cuviincios să o faceți măcar pentru acest har pe care vi l-a făcut! Și care este harul acesta? Anume că pe Fiul Lui, Cel ce nu a cunoscut păcat și Care este însăși dreptatea, „L-a făcut păcat”, ca pe un blestemat și făcător de rău, căci „blestemat este – zice *Scriptura* – tot cel spînzurat pe lemn” (*Deuteronomul* 21:3); și Isaia zice: „și cu cel fără de lege S-a socotit” (*capitolul* 33:12). Pavel nu a zis însă că Părintele L-a făcut pe Fiul

Său „păcătos”, ci că „L-a făcut păcat”, ceea ce este un lucru încă mai mare.⁷⁴ Dar pentru ce a făcut aceasta? Pentru ca noi să ne îndreptăm printr-Însul, nu din faptele *Legii*, ci din darul lui Dumnezeu, căci aceasta este „dreptatea lui Dumnezeu”, cînd cineva se îndreptează cu darul lui Dumnezeu și cînd nu se află nici o necurăție de păcat într-însul. De aceea, Pavel nu a zis: „ca să avem dreptate”, ci: „ca să ne facem dreptate a lui Dumnezeu”, arătînd astfel covîrșirea darului lui Dumnezeu.

⁷⁴ [...] Zice și Teodorit că, slobod fiind de păcat, a suferit moartea păcătoșilor, ca să dezlege păcatele oamenilor. Și, numindu-Se după ceea ce eram noi, ne-a numit pe noi după ceea ce era El, căci ne-a dăruit bogăția dreptății. (n. aut.)

CAPITOLUL VI

1 Și, fiind împreună-lucrători, vă rugăm să nu primiți în zadar harul lui Dumnezeu.

Noi, Apostolii – zice – împreună lucrăm și cu voi, și cu Dumnezeu. Cu voi, ca să vă mîntuiți, iar cu Dumnezeu ca El să plinească sfînta Sa voie de a vă mîntui.⁷⁵ Și nu numai că lucrăm împreună, ci vă și rugăm în locul lui Hristos, pînă la a doua venire a Lui și pînă ce ne aflăm în viața aceasta. Dar de ce vă rugăm? Ca să nu primiți în deșert darul lui Dumnezeu arătat mai sus. Căci ce folos ar fi că ne-am slobozit de păcate cu darul lui Dumnezeu, iar apoi să ne umplem iarăși de păcate din lenevirea noastră? Căci astfel iarăși se face vrajbă între noi și Dumnezeu, și darul împăcării pe care l-am dobîndit se face zadarnic, deșert și nefolositor. De aceea, să nu socotiți – zice – că pentru a vă împăca cu Dumnezeu este destul doar a crede întru El! Nu! – ci este nevoie să aveți și viață îmbunătățită.

2 Căci zice: „La vreme potrivită te-am ascultat și în ziua mîntuirii te-am ajutat” (Isaia 49:8); iată acum vreme potrivită, iată acum ziua mîntuirii,

Care este „vremea potrivită”? Aceasta a darului evangheliei, în care s-a făcut iertarea păcatelor și darea dreptății păcătoșilor. Aceasta este „vremea potrivită”, în care Dumnezeu ne primește, și ne ascultă și ne mîntuiește; căci atunci, în vremea Judecății, Dumnezeu nu ne va mai asculta, nici nu ne va mai ajuta, nici nu ne va mîntui. Deci întru această vreme a darului sîntem datorii a ne nevoi pentru ca să fim ascultați de Dumnezeu și cu lesnire să ne învrednicim de bunele răsplătiri și de cununile chemării celei de sus. Despre aceasta a zis marele Vasilie: „Acum este vreme bine primită – zice Apostolul – acum e zi de mîntuire! Acesta este veacul pocăinței, iar acela al răsplătirii; acesta al lucrării, iar acela al dării de plată; acesta al răbdării, acela al mîngîierii. Acum, Dumnezeu este ajutor al celor ce se întorc din calea cea rea, iar atunci va fi cercetător înfricoșat și neamăgit al omenestilor lucrări și gînduri. Acum, dobîndim îndelungă-răbdare, atunci vom cunoaște dreapta judecată, cînd ne vom scula din morți, unii spre munca veșnică, iar alții spre viața veșnică, și va lua fiecare după fapta sa” (în precuvîntarea hotărîrilor pe larg).

⁷⁵ Zice Sfîntul Dionisie Areopagitul: „Mai mult decît toate, Preadumnezeiasca Începătorie voiește mîntuirea noastră” (*Ierarhia bisericescă*, capitolul 1). La fel zice și Sfîntul Grigorie al Nyssei: „Voia lui Dumnezeu este mîntuirea oamenilor” (cuvîntul al patrulea la *Tatăl nostru*). (n. aut.)

3 nedînd nici o împiedicare întru nimic, ca să nu fie prihănită slujba noastră,

Fiindcă, mai sus, a zis că lucrau împreună cu Dumnezeu și că îi ruga pe Corinteni, acum Apostolul arată și în ce chip făcea acestea, spunînd că ei, Apostolii, viețuiau fără a pricinui vreo împiedicare și sminteală. Astfel, Pavel îi sfătuiește pe ceilalți Creștini a privi la pilda sa și a urma vieții lui. Căci eu – zice – nu numai că nu dau nici o pricină ca să fiu defăimat pentru vinovății mari, dar nici măcar pentru cea mai mică greșeală. De aceea nu a zis: „ca să nu fie învinovățită slujba”, ci: „ca să nu fie prihănită”, adică: „să nu ia nici cea mai mică bănuială de vinovăție slujba apostoleștii mele propovăduiri.”⁷⁶

Unii însă au înțeles zicerea aceasta așa: Eu – zice – nu dau nici o pricină de sminteală și de prihănire, pentru ca nu cumva prihănirea aceea să cadă asupra propovăduirii mele – fiindcă pe aceasta o numește „slujbă”. Căci – zice – dacă eu, Apostolul ce propovăduiesc, voi duce viața rea, atunci negreșit că propovăduirea mea apostolească va fi prihănită și defăimată ca fiind rea. Însă, prin cuvintele acestea, Apostolul le grăiește Creștinilor din Corint în chip ascuns și ghicitoresc, ca și cum le-ar zice: Și voi, cînd duceți viața rea și prihănită, hula și prihana vieții voastre cade asupra lui Hristos și asupra credinței.

4 ci în toate înfățișîndu-ne ca slujitori ai lui Dumnezeu:

Aceasta – zice – este isprava cea mai mare a noastră, a Apostolilor, anume că nu numai ne păzim curați de toată prihana și bănuiala, dar, prin această viață neprihănită, aratăm că sîntem drepti slujitori ai lui Dumnezeu. Dar nu a zis: „ne arătăm”, ci: „ne înfățișăm”, adică din faptele noastre se vede că sîntem astfel de slujitori ai lui Dumnezeu.

în răbdare multă,

Aici, Pavel arată cum se dovedea a fi slujitor al lui Dumnezeu și cum se făcuse astfel încît nu pricinuia sminteală, și zice că prin răbdare, și nu doar prin răbdare, ci prin „multă răbdare”. Căci nu este destul a răbda cineva o dată sau de două ori, nici a răbda într-un lucru, iar întru altul nu, ci trebuie să rabde pînă la sfîrșit și întru toate relele ce i se întîmplă.

⁷⁶ Căci – după Hrisostom – una înseamnă „nevinovat”, și alta „neprihănit”. Căci „nevinovat” este cel ce nu se prihănește în greșeli mari, iar „fără prihană”, sau „neprihănit”, cel ce nu se prihănește nici în cele mai mici. Căci – înțelind ceea ce s-a zis despre Iov: „Și omul acela era fără prihană” (Iov 1:1) – zice așa: „Pentru ce nu a zis «nevinovat», ci «neprihănit»? Pentru că vinovăția este a greșelilor celor mari, iar prihana a celor mici și prea-mici.” Iar Sirah, în loc de „neprihănit”, a zis „nevorbitor de rău”, pe care înțelind-o, Hrisostom zice: „«Nevorbitor de rău» este cel nelipsit de nici una din bunătăți, cel ce-și petrece viața neatins de nici o răutate” (în înțeluirea la Iov). (n. aut.)

în necazuri, în nevoi,

Aceasta este cu adevărat covârșirea necazului, cînd el este întovărășit cu nevoia, adică atunci cînd omul caută să scape de împrejurările și primejdiile ce i se întîmplă, dar nu poate, din pricina nevoilor, fiind strîmtorat și înădușit din toate părțile.

în strîmtorări,

Adică: Eu, Pavel, mă arăt că sînt slujitor al lui Dumnezeu cu strîmtorările ce-mi urmează din toate ispitele.

5 în bătăi, în închisori,

Dacă bătăile și închisorile singure, fiecare cercîndu-se deosebi, sînt prea-grele, dar cînd bătăile, închisorile și legăturile sînt unite împreună, socotește apoi tu, iubitule, cît este de mare și de năsuferit răul! Și pe acestea toate le ispitea apostolul suflet al fericitului Pavel.

întru nestatornicii,

Adică: Eu, Pavel, mă arăt slujitor al lui Dumnezeu cu prigoanele, cu strămutările și fugile din loc în loc. Căci cineva este „nestatornicit” atunci cînd nu are loc unde să stea, și se izgonește din fiecare cetate și țară și nu i se iartă a se odihni nici într-un loc.

întru osteneli, în privegheri, în posturi;

După ce a vorbit mai sus de relele pe care le pătimea fără voie de la alți oameni și de la gonacii din afară, Apostolul vorbește aici și de cele necăjicioase pe care și le pricinuia el însuși, necăjindu-și trupul cu petrecere aspră și cu reaua pătimire de bună voie, adică slujind cu osteneli și cu lucrările mîinilor sale, prin care se hrănea pe sine-și și pe ceilalți ce erau cu dînsul. Și asupra tuturor acestor osteneli adăuga privegherile și posturile, uscîndu-și trupul.

6 întru curăție,

Aici, Apostolul numește „curăție” întreaga-înțelepciune dar și curăția întru toate lucrările sale, adică a nu primi daruri de la cineva, propovăduind evanghelia fără vreo plată și leafă.⁷⁷

⁷⁷ Tîlcuind aceasta, și înțeleptul Teodorit zice că, prin „curăție”, înțelege defăimarea banilor, căci nu lua cele de nevoie trebuinței sale de la Corinteni – precum făcuse și Teofilact. (n. aut.)

întru cunoștință,

Adică: Eu, Pavel, mă arăt pe sine-mi slujitor al lui Dumnezeu cu dumnezeiasca înțelepciune, care este cunoștința adevărată, iar nu cu înțelepciunea din afară, care este cunoștință mincinoasă, de care se folosesc apostolii minci-noși. Iar Teodorit înțelege prin „cunoștință” învățătura [„propovăduirea”, n. m.], care este ostenitoare și dureroasă.

întru îndelunga-răbdare, întru bunătate,

Cu adevărat, însușirea unui suflet de diamant este a fi cineva întărit și îmboldit de toți, iar el nu numai a răbda îndelung și a nu se mînia asupra îmbolditorului său, ci încă a-l iubi și a-i face bine.⁷⁸

întru Duhul Sfînt,

Cu acest cuvînt, Apostolul arată cu ce ajutor au isprăvit toate cele de mai sus, anume cu acela al Sfîntului Duh. Vezi însă că vorbește de ajutorul Sfîntului Duh, deși arată cele ce țineau de voința sa. Iar zicerea „întru Sfîntul Duh” se înțelege în loc de: „întru darurile duhovnicești”, căci zice: Și cu aceste daruri duhovnicești arătăm că sîntem slujitori ai lui Dumnezeu, făcînd minuni printr-însele. Sau se înțelege așa: Noi – zice – nu pricinuim sminteli cu darurile Sfîntului Duh, în vreme ce mulți alții nu le folosesc precum se cuvine, mîndrindu-se cu ele (precum erau aceia ce vorbeau în limbi osebite).

întru dragoste nefățarnică;

Dragostea nefățarnică și adevărată către frați este pricina tuturor bunătăților, și aceasta făcea să rămîna totdeauna Sfîntul Duh întru Pavel.

7 în cuvîntul adevărului,

Adică: Noi, Apostolii Domnului, nu viclenim cuvîntul lui Dumnezeu cu minciuna, ci îl propovăduim adevărat și fără amăgire.

întru puterea lui Dumnezeu,

Nimic – zice – nu este al nostru, ci toate acestea s-au făcut cu puterea lui Dumnezeu. Sau poți să înțelegi și că toate acestea s-au făcut cu semne, cu

⁷⁸ Iar Teodorit zice că Pavel arăta bunătate alor săi, iar îndelungă-răbdare celor străini. (n. aut.)

minuni și cu puterea lui Dumnezeu, Care îi umple de binefaceri pe cei ce se înduplecă evangheliei, iar pe cei ce nu se înduplecă îi pedepsește și îi osîndește.

prin armele dreptății cele de-a dreapta și cele de-a stînga,

„Arme de-a stînga ale dreptății” sînt toate lucrurile potrivnice și de scîrbă ale vieții; și se numesc „arme” pentru că îi păzesc pe cei ce le au și îi încredințează despre păcate. Și se numesc „de-a stînga” fiindcă așa le socotesc cei mai mulți dintre oameni. De aceea și Domnul a poruncit să ne rugăm ca să nu intrăm în ispite („...și nu ne duce pe noi în ispită!” – *Matei* 6:13). Iar „de-a dreapta” se numesc lucrurile bine-norocite și pricinuitoare de bucurie ale vieții. Deci Pavel, dobîndind și cercînd amîndouă acestea, se arăta neprihănit pentru că nu era smerit și doborît de cele de scîrbă și de ispite, și nici nu se mîndrea cu cele pricinuitoare de bucurie, ci le folosea pe amîndouă ca arme de dreptate și de faptă bună.

8 prin slavă și necinstire,

Aici, Pavel osebește cele zise mai sus, zicînd că „de-a dreapta” sînt slava și cinstea, iar „de-a stînga” neslava și necinstirea. Însă cum se fac „armă de dreptate” și de faptă bună slava și cinstea? Pentru că, atunci cînd învățătorii bunei cinstiri de Dumnezeu și ai credinței sînt cinștiți și slăviți, mulți se îndeamnă la buna-cinstire de Dumnezeu și la credință. Dar ce? Aceasta, a se slăvi, era ispravă și faptă bună a lui Pavel? Da, căci el nu se trîndăvea și nu se biruia de slavă, cu toate că era slăvit și cinstit. Tot așa, neslava și necinstirea îl făceau pe Pavel bine-ales, fiindcă îi pricinuiau răbdare. Și așa creștea și se lățea propovăduirea evangheliei prin amîndouă acestea, potrivnice una alteia.

prin grăirea de rău și prin laudă;

Mare lucru este și acesta, a suferi cineva numiri ocărtoare și defăimătoare, pentru că tare lovesc și rănesc ele sufletul omului. De aceea și Domnul îi fericește pe cei ce suferă ocările și necinstirile, zicînd: „Fericiți veți fi cînd vă vor urî oamenii, și cînd vă vor despărți și vă vor ocări, lepădînd numele voastre ca pe un rău” (*Luca* 6:22). Căci, la muncile și pedepsele trupești, sufletul împarte durerile împreună cu trupul; iar la ocări și grăiri de rău, singur sufletul ia toată durerea și greutatea. De aceea și lui Iov i s-au părut mai grele grăirile de rău și defăimările prietenilor decît toate celelalte întîmplări rele prin

care trecea.⁷⁹ (Vezi despre Iov la tâlcuirea și subînsemnarea zicerii „cu bucurie mulțumim Părintelui”, *Coloseni* 1:12).

ca niște amăgitori, deși adevărați;

Aceasta este tâlmăcirea și tâlcuirea a ceea ce a zis mai sus Apostolul, adică: „prin grăire de rău și de bine”.

9 ca niște necunoscuți, deși bine cunoscuți;

Pavel zice că Apostolii le erau doriți și cunoscuți unora, iar altora le erau atît de urîți, încît aceia nici nu voiau să-i știe. Și aceasta este asemenea cu ceea ce a zis mai sus: „prin slavă și necinste”.

ca și cum murind, deși – iată! – viețuim;

Adică: Noi, Apostolii, sîntem ca osîndiți la moarte și, după socotința aceloră ce ne vrăjmășesc, sîntem omorîți. Însă, pentru puterea și ajutorul lui Dumnezeu, iată, viețuim și nu murim.

ca niște pedepsiți, dar nu omorîți;

Zice: Dumnezeu îngăduie să vină acestea asupra noastră, a Apostolilor, ca să ne pedepsească și să ne învețe calea mîntuirii, încît, chiar mai înainte de a lua plățile veșnicului veac, nu este puțin cîștigul și folosul pedepsirii și învățaturii pe care le primim încă în viața aceasta. Iar Pavel a împrumutat aceasta de la Proorocul David, care zice: „Certîndu-mă, m-a certat Domnul, și morții nu m-a dat!” (*Psalom* 117:18).

10 ca niște întristați, dar pururea bucurîndu-ne;

⁷⁹ De aceea, cînd cei trei prieteni ai lui au început a-i atinge cîntea și a-i zice că Dumnezeu l-a pedepsit pentru păcatele lui, Iov se jeluia ca un om ce era și-i numea „mîngietori de rele”, zicînd: „Mîngietori de rele sînteți toți” (*Iov* 16:2); și le zicea „nemilostivi”; „...și s-au suit asupra mea cu nemilostivire” (*Iov* 30:21) și își povestea faptele sale cele bune (*Iov* 29:30, 31). De aceea a zis și Solomon: „...iar vestea bună îngrașă oasele” (*Pilde* 16:24). Și pricina pentru care grăirile de rău și prihănirile par mai grele omului decît celelalte rele întîmplări este că omul e iubitor de sine din fire și prin urmare și iubitor de slavă. De aceea iubirea de slavă se numește de către Sfinții Părinți „haina cea mai de pe urmă a patimilor”, care iese mai în urmă decît toate. Despre aceasta a zis Ilie Ecdicul: „Mulți s-au dezbrăcat de toate hainele de piele, iar de cea din urmă, aceea a slavei deșarte, doar accia care au urît-o pe maica acestuia, adică pe plăcerea de sine” (capitolul 131 din cele practice și teoretice). (n. aut.)

Oamenilor din afară – zice – li se pare că sîntem întristați; noi însă avem în inimă îndulcire și bucurie întreagă și tinerească, fiindcă nu ne bucurăm doar uneori, ci totdeauna.

ca niște săraci, dar pe mulți îmbogățind;

Apostolul Pavel nu era bogat numai după duhovniceasca bogăție, cu care îi făcea bogați și pe alții, dar și cu bogăție simțită. Căci, avînd deschise toate casele celor bogați, putea da și altora și a-i hrăni, precum îi hrănea pe sfinții săraci din Ierusalim cu milosteniile Creștinilor. Aceasta o arată și cu următoarele cuvinte:

ca unii care n-au nimic, dar le stăpînesc pe toate.

Cu aceste cuvinte, Pavel arată că nu avea nimic, avîndu-le totuși pe toate. Pentru că cel ce nu este pironit și robit de vreun lucru al lumii acesteia, acela, pentru nepătimirea sa, are toate avuțiile lumii. De aceea zice Apostolul că atîta dragoste aveau Galatenii către el, încît, de ar fi fost cu putință, ochii și i-ar fi scos și i-ar fi dat lui (*Galateni 4:15*). Astfel, avînd atîta dragoste către Pavel, cum ar fi putut să se scîrbească pentru bani și să nu-i dea cît ar fi cerut? Și le zice Corintenilor toate acestea ca să nu se tulbure ei de nici una din cele împotrivițe și de scîrbă ce i se întîmplau lui.

*11 O, Corintenilor, gura noastră s-a deschis către voi,
inima noastră s-a lărgit.*

După ce a povestit nevoințele sale și le-a arătat Corintenilor că se cuvine să-i urmeze, Apostolul are să-i mustre pentru că nu-l iubesc. Mai înainte însă de aceasta, le arată dragostea lui pentru dîșii și le zice: Frații mei, totdeauna voiesc a vorbi cu voi cu îndrăzneală, fără vreo sfială – căci aceasta însemnează zicerea „s-a deschis gura mea către voi”.⁸⁰ Așadar, le zice aceste cuvinte iubitoare pentru că vrea să-i cerce și să le arate că mai ales acesta este semnul

⁸⁰ Iar Fotie scoate și altă înțelegere din zicerea „gura noastră s-a deschis către voi, o Corintenilor”, zicînd că aceasta e în loc de: „mult mă faceți să-mi deschid gura și să vă grăiesc”. Căci, cînd sînt doi prieteni, și unul îl iubește pe celălalt cu covîrșire, iar acela nu-l iubește la fel, cel dintîi are a-i grăi lui multe cuvinte, jeluindu-se. De aceea spune și Pavel că el îi avea pe dîșii în inima sa și nu se strîmtona, iar Corinteni se strîmtonau. Iar Teodorit zice așa: „Sînt silit – zice – a spune acestea din iubirea pe care o am către voi, căci pe voi toți vă port întru sine-mi. Căci așa este dragostea, face încăpătoare inimile care o au.” Iar Hrisostom zice așa: „[Apostolul zice]: Nu pot a-mi ascunde dragostea prin tăcere, ci totdeauna și pretutindeni vă port în gînd și pe limbă.” (la filcuirea psalmului 12). (n. aut.)

dragostei îndrăznețe către dînșii. Nu numai cu gura – zice – arăt dragostea pe care o am către voi, ci și cu inima. Fiindcă covârșitoarea fierbințeală a dragostei mele către voi îmi deschide gura și îmi lățește inima, făcînd-o atît de încăpătoare încît să vă încapă pe toți. De aceea zice și mai departe:

12 Voi nu vă strîmtoțați întru noi, dar noi ne strîmtoțăm întru inimile voastre.

Voi – zice – încăpeți toți în inima mea cea largă fără vreo strîmtozare, cu toate că sînteți atît de mulți la număr. Eu însă am multă strîmtozare în inima voastră și nu pot încăpea cu îndestulare, măcar că sînt unul singur. Adică: Eu -- zice -- vă iubesc cu covârșire, însă voi mă iubiți și mă aveți întru sine-vă cu strîmtozare.

13 Arătați și voi aceeași răsplătire! Vă vorbesc ca unor copii ai mei: Lărgiți și voi inimile voastre!

Zice: Arătați și voi către mine aceeași răsplătire a dragostei cum am eu către voi, și lărgiți-vă și voi către mine precum și eu către voi. Însă Apostolul arată că răsplătirea aceasta a dragostei este datorie pentru ei, căci zice: Ca unor fii vă zic aceasta, adică nu cer vreun lucru mare de la voi, pentru că eu sînt părinte duhovnicesc al vostru iar voi fiii mei duhovnicești; de aceea, cer ca o datorie să fiu iubit, fiindcă fiii sînt datori din fire a-și iubi tatăl.

14 Nu vă înjugați în jug străin cu cei necredincioși!

Pentru a nu părea că a spus cele de mai sus pentru sine, Apostolul arată aici că cere și are trebuință de dragostea lor pentru folosul lor înșiși, ca și cum le-ar zice așa: O, Creștinilor, aceasta este a mă iubi voi: a nu vă amesteca cu cei necredincioși și a nu vă pleca în partea lor! Și nu a zis: „nu vă amestecați”, ci: „nu vă înjugați în jug străin”, adică: Nu nedreptățiți dreptatea, nu vă plecați și nu vă împătimiți cu cei necredincioși în lucrurile ce nu sînt legiuite și cu drept cuvînt! Căci „înjugare în jug străin” se zice la cumpănirea cea nedreaptă, cînd o parte a cumpenei se pleacă, și atîrnă și nu stă în asemănare și în dreptate.⁸¹ Vezi și subînsemnarea zicerii „ca să fiți curați și fără prihană” (*Filipeni* 1:10).

⁸¹ Iar Fotie zice că „înjugare în jug străin” mai înseamnă și aceasta, anume ca nu se cuvîne a ne amesteca cu cei necredincioși și cu cei străini, precum poruncește și *Legea cea Veche* a lui Moisi, zicînd: „Nu vei pune dobitoacul în jug străin!” (*Deuteronomul* 19:19), cuvînte prin care arată că nu se cuvîne a amesteca dobitoacele cu cele de alt neam, nici pentru a naște, nici pentru altă oarecare lucrare. Însă, prin dobitoacele necuvîntătoare, legiuiește că

Căci ce însoțire are dreptatea cu nelegiuirea,

Aici, Apostolul cumpănește fapta bună și evghenia [„noblețea”, n. m.] Corintenilor cu răutatea necredincioșilor. Și – precum un părinte, văzându-l pe fiul său că se înfîlnește și petrece cu oameni răi și stricați, îi zice: Fiule, ce unire are evghenia ta cu netrebnicia oamenilor acelora? – tot așa zice și Pavel către Corinteni: O, duhovniceștii mei fii, voi sînteți aieva și cu totul dreptate și faptă bună, iar necredincioșii aceia sînt cu totul răutate și neleguire, deci ce însoțire și împreună-petrecere aveți să faceți cu ei?

15 sau ce împărtășire are lumina cu întunericul?

Și ce unire are Hristos cu Veliar,⁸²

Vrînd în tot chipul să-i despartă pe Creștini de necredincioși, Apostolul nu a zis: Ce împărtășire și unire au fiii luminii cu fiii întunericului? – ci, în loc de persoane, a pus înseși lucrările acestea neînsuflețite, adică lumina și întuneri-

noi, Creștinii drept-slăvitori, oameni cuvîntători, se cuvine a ne feri în tot chipul de unirea și împărtășirea celor de altă credință și de alt neam, neînsoțindu-ne cu dînșii prin nuntă, nici luîndu-i ajutor la vreo lucrare duhovnicească, fiindcă unii ca aceștia vor strica ostenele noastre, în loc să le folosească. Pentru că ce trebuință este să amesteci tu, drept-slăvitorul Creștin, evghenia [„noblețea”, n. m.] credinței tale cu mincinoasele odrasle ale relei-credințe?” (din *Amfilohia*, întrebarea 242). Iar Teodorit îl cuciește așa: „Nu urmați celor ce înjugă boi cu cele străine și apleacă cumpăna, cinstind amăgirea necredincioșilor mai mult decît dreptatea noastră!” (n. aut.)

⁸² Întru alte izvoade se scrie „Veliar”. Iar mult-învățatul Coresi, avînd știință de limba evreiască, zice că „Veliar” va să zică „fără jug”, „fără stăpînire”, ca unul ce nu s-a supus jugului și stăpînirii lui Dumnezeu, căci zice: „Pune-voi scaunul meu deasupra norilor și voi fi asemenea Celui prea-înalt!” Iar „Vecelzevul” se tălmăcește „dumnezeu al muștelor”, adică al celor neputincioși și care aleargă către puterile patimilor ca muștele. Iar „demon” se numește de la „deio”, adică „învăț”, căci este înțelept a face rău sau a fi iscoditor și a înfricoșa – după Evseviev. Iar „Satana” va să zică „potrivnic” sau „curgere a nopții”. Iar „Asmodeu” se tălmăcește „judecată a zidirii”, fiindcă îi muncește pe cei răi. Iar „diavol” se zice de la „clevetire”, căci îl clevește pe Dumnezeu către oameni și pe oameni către Dumnezeu.

Iar că cele potrivnice nu se pot uni niciodată adeverează și Dumnezeu, zicînd prin Ieremia: „Ce e painul către grîu?” (capitolul 23:28). Zice și înțeleptul Sirah: „Ce va împărtăși lupul cu mielul? Așa și cel păcatos cu cel bine-cinstitor de Dumnezeu. Ce pace va fi între hienă și cîine? Și ce pace are cel bogat cu cel sărac?” (capitolul 13:20, 21) Și iarăși: „Cum se va întovărăși oala de pămînt cu căldarea? Căldarea va izbi oala, și oala se va sparge” (13:3).

Iar marele Vasilie, țîlcuind acea zicere a lui Isaia: „și se va lua de la dînșii (de la Israiliteni) jugul lor (al Asirienilor)” (*Isaia* 25:24), zice așa: „Trebuie așadar să ne lepădăm curat de păcat, ca să avem grumazul nostru slobod de jugul «Asirienilor» (adică al demonilor și al patimilor) și să ne putem pune sub jugul lui Hristos. Căci este cu neputință grumazului nostru să se supină la două juguri, la cel al Domnului și la cel al «Asirianului» (adică al diavolului). «Căci ce însoțire are dreptatea cu fărădelegea? Sau ce împărtășire are lumina cu întunericul?»” (n. aut.)

cul, ceea ce este mai mare și mai lucrător pentru a-i îndupleca pe ascultători. A vorbit însă și de Hristos și de „Veliar”, nume care însemnează în evreiește „apostat”, numindu-l așa pe diavolul și făcînd cuvîntul mai înfricoșat și mai înduplecător.

sau ce parte are credinciosul cu cel necredincios?

Aici, a arătat hotărîtor și a pus persoanele credinciosului și necredinciosului, ca să nu se creadă că doar muștră răutatea și laudă fapta bună.

*16 Sau ce învoire este între Biserica lui Dumnezeu cu idolii?
Căci voi sînteți Biserica Dumnezeului celui viu,*

Necredincioșii – zice – sînt capiști ale idolilor, sau chiar idoli aievea, iar voi, credincioșii Creștini, sînteți biserică a lui Dumnezeu. Și nu a unui dumnezeu precum îl mitologhiesc (îl băsmesc) Elinii, care slujesc și se închină unor zei morți și unor idoli neînsuflețiți, ci sînteți „biserică a lui Dumnezeu cel viu”. Deci ce „învoire”, adică potrivire și unire, este între voi, bisericile viului Dumnezeu, și idolii cei morți și nesimțitori?⁸³

precum a zis Dumnezeu, că: „Voi locui întru dînșii, și voi umbla și voi fi Dumnezeul lor, și ei vor fi norodul Meu” (Levitic 26:12).

Pentru a nu părea că-i lingusește pe Corinteni, dumnezeiescul Apostol aduce acum mărturie din *Scripturi* că Creștinii sînt „biserică a lui Dumnezeu”.

⁸³ Însemnăm aici că – de vreme ce Creștinii sînt „Biserică a Dumnezeului celui viu”, după zisa Apostolului – pentru aceasta – precum simțita biserică din Ierusalim avea rețele înaintea ușilor, pentru a nu intra într-însa muște și alte vietăți necurate, că așa zice Iezechil: „Ușile și ferestrele (bisericii) să aibă rețele” (*Iezechil 16:10*) – tot așa și Creștinii, bisericile lui Dumnezeu cele gîndite și însuflețite, trebuie să aibă „rețele” la „ferestre”, adică la cele cinci simțuri ale lor. Aceste „rețele” sînt frica de Dumnezeu și pomenirea Judecării și a muncii ce va să fie, și cu acestea trebuie să oprească privirile îndulcitoare, auzurile necuviincioase și – în scurt – să depărteze de la simțurile lor toate închipuirile împătimitoare și să nu le lase să intre în inima lor, ca să nu spurce „biserică a lui Dumnezeu”. Așa poruncește înțeleptul Nil, zicînd: „Apostoful zice: «Sînteți biserică a lui Dumnezeu». Deci, ca să nu se țîrască nimic din închipuirile cele necurate și să intre în mîntea ta, împletește la ferestrele trupului rețele din gîndurile Judecării ce va să fie, îngrădindu-ți mîntea despre cele ce intră prin simțuri” (în tomul al doilea din cele opt cărți).

„Biserică a lui Dumnezeu” se face mai ales cel ce are totdeauna pomenirea lui Dumnezeu în inima sa și se roagă gînditor, precum zice marele Vasilie: „Așa ne facem «biserică a lui Dumnezeu», cînd nu se cumă deasa aducere aminte [de El] cu griji pămîntești și mîntea nu e tulburată de neașteptatele patimi” (epistola întâi). (n. aut.)

Deci zice: A locui Dumnezeu în lăuntru nostru, în Creștini, aceasta o pricinuieste curăția vieții noastre de mai înainte. Iar a și umbla Însuși Dumnezeu întru noi, aceasta o pricinuieste petrecerea noastră îmbunătățită de după ce a locuit Dumnezeu întru noi. Căci, cînd omul se curăță de patimi, atunci locuiește Dumnezeu într-însul; și, după aceea, cînd omul se pornește și sporește în fapte plăcute lui Dumnezeu, atunci se zice că Dumnezeu „umblă” întru inima aceuia, arătîndu-i cu cunoștință că lucrează darul Lui întru dînsul și arătîndu-i cu mișcări duhovnicești și cu insuflări dumnezeiești sfînta Sa voie. Căci atunci Dumnezeul tuturor neamurilor și al tuturor făpturilor Se face în chip mai deosebit Dumnezeu însușit al omului aceuia. De aceea, și omul acela se ridică la rînduiala și la măsura vechilor Patriarhi, aceea a lui Avraam, a lui Isaac și a lui Iacov, al cărora Se zicea că este în chip oșebit Dumnezeul a toate, căci: „Eu sînt – a zis (cătore Moisi) – Dumnezeul lui Avraam, și Dumnezeul lui Isaac și Dumnezeul lui Iacov” (Ieșirea 3:6; Matei 22:32). Vezi și subînsemnarea zicerii „de a locui Hristos prin credință întru inimile voastre” (Efeseni 3:17).

17 De aceea, „ieșiți din mijlocul lor, și' vă osebiți – zice Domnul – și de ce este necurat să nu vă atingeți, și Eu vă voi primi pe voi!” (Isaia 52:11).

Nu a zis: Să nu faceți lucruri necuvenite și necurate! – ci a zis: ceva mai mare: Să nu vă atingeți de Elini! Iar necurăția este de două feluri: una a trupului, și alta a sufletului: necurăție a sufletului sînt gîndurile de rușine și trupești, pomenirile de rău, viclesugurile, înduplecările și învoirile păcatului, a privi cu poftă fețele cele frumoase, a se îndulci de cuvintele de rușine, a spurca celelalte simțuri cu îndulcirile pătimase și vătămătoare; iar necurăție a trupului este curvia, prea-curvia și oricare altă înverșunare ce se face prin fapte. De aceea, Dumnezeu și dumnezeiescul Lui Apostol voiau ca noi, Creștinii, să fim curăți de toate acestea și cu sufletul, și cu trupul. Deci zice: „Ieșiți” voi, Creștinii, din împreuna petrecere a oamenilor necredincioși și din împărtaşirea faptelor rele și „osebiți-vă”, adică stați osebiți de dînșii și curățați-vă, și atunci „vă voi primi”! Căci – cînd tu, Creștinul, te vei osebi de oamenii cei răi și vicleni și de faptele cele rele – atunci te vei uni cu Dumnezeu.

18 „Și voi fi vouă Tată, și voi veți fi Mie fii și fiice – zice Domnul Atotțitorul” (Ieremia 31:9).

Vezi, iubite cititorule, cum din început a proorocit Proorocul Ieremia a doua naștere a Sfîntului Botez și înfierea pe care avem să o dobîndim noi, Creștinii, în anii cei mai de pe urmă? Căci aceasta însemnează zicerea lui.

CAPITOLUL VII

1 Avînd deci aceste făgăduințe, iubitorilor, să ne curățim de toată spurcăciunea trupului și a duhului,

Ce făgăduințe zice Pavel aici că avem noi, Creștinii? Acestea: de a fi biserici ale lui Dumnezeu, de a-L avea pe Dumnezeu-Părintele locuind și umblînd în lăuntru nostru și de a fi norod și fii ai lui Dumnezeu. Pentru aceasta, să ne curățim așadar de faptele necurate, fiindcă acestea ne spurcă trupul; să ne curățim totodată și de cugetele de rușine, hulitoare și pătimase, pentru că acestea ne spurcă „duhul”, adică sufletul.⁸⁴

săvîrșind sfințenia întru frica de Dumnezeu.

Nu e destul – zice – numai a se depărta cineva de necurății și de păcat, ci, pe lîngă aceasta, se cuvine a face bunătatea și sfințenia, adică a dobîndi curăția și întreaga-înțelepciune. Și a adăugat: „întru frica de Dumnezeu” sau pentru că întreaga-înțelepciune se săvîrșește și meșteșugit, ca să placă cineva oamenilor, iar nu pentru frica de Dumnezeu; sau Pavel ne arată cu aceasta în ce chip putem să săvîrșim întreaga-înțelepciune, adică cu frica de Dumnezeu, căci, deși pofta trupului îl tiranizează pe om, totuși cel ce are frica Lui în inima sa va potoli turbarea poștei. Despre aceasta a zis și David: „Pironește cu frica Ta cărnurile mele, că de judecățile Tale m-am temut!” (*Psalms 118:19*). Să nu socotești însă – o, cititorule! – că sfințenia însemnează numai întreaga-înțelepciune, nu, aceasta însemnează toată curăția vieții.

2 Faceți-ne loc în inimile voastre! N-am nedreptățit pe nimeni, n-am vătămât pe nimeni, n-am lăcomit de la nimeni.

Aici, Apostolul pornește iarăși cuvîntul despre dragoste. Căci – de vreme ca mai sus i-a rănit pe Corinteni, zicîndu-le că fug de dînsul și aleargă și se

⁸⁴ Întrebat fiind ce este „spurcăciunea trupului” și ce „spurcăciunea duhului”, marele Vasilie răspunde că „spurcăciunea trupului” e a se amesteca cineva cu oamenii ce fac faptele de rușine și fără de lege oprite de *Scripturi*, iar „spurcăciunea duhului”, adică a sufletului, este a se arăta cineva nepăsător către cei ce cugetă și fac aceste fapte oprite. Și atunci este curat de spurcăciune, cînd nici nu mînuiește împreună cu cei ce cugetă și fac cele ca acestea, dar se și mîhnește în inima sa pentru dînsii – precum zicea David: „Întristarea m-a cuprins pentru păcătoșii care au părăsit *Legea Ta!*” – arătînd o întristare la fel de mare ca aceea a Corintenilor pentru cel ce curvea cu mama sa vitregă, care se fereau de dînsul întru toate, pentru a fi curați de păcatul lui. Iar „sfințenie” este cînd cineva se afierosește Sfinținului Dumnezeu cu tot sufletul său și este nedespărțit de El în toată vremea (*Hotărîrea 53 pe scurt*). (n. aut.)

unesc cu cei necredincioși și necurați – acum îi îndulcește și zice: „Făceți-ne loc – adică primiți-ne cu desfătare – în inimile voastre!” Cu subțirime îi arată însă pe apostolii mincinoși și zice: Pe nici unul din voi nu l-am nedreptățit, adică nu am luat cu nedreptate banii nimănui; nici nu am vătămat, adică nu am amăgit pe cineva, stricându-i mintea cu dogme păgânești; nici nu ne-am lăcomit spre avuții, adică nu am răpit și nu am adunat arginți pentru propovăduire.⁸⁵

3 Nu o spun spre osîndire, căci v-am spus înainte că sînteți în inimile noastre, ca împreună să murim și împreună să trăim.

Frații mei – zice Pavel – nu vă spun acestea ca să vă osîndesc! Dar de unde este arătat – răspund ei – că nu le zici ca să ne osîndești – o, fericite Pavele? Din dragostea – zice – întru care vă am, pentru că voi vă aflați în inima mea. Și – de vreme ce e cu puțință a iubi cineva pe altul, dar a nu voi să se împărtășească de primejdiile și relele întîmplări ale celui iubit – Pavel zice aici așa: Eu vă iubesc într-atît, încît sînt gata a și muri împreună cu voi. Apoi, fiindcă mulți, din pizmă și zavistie, nu se bucură cînd prietenii lor se norocesc bine, Pavel a adăugat și zicerea „și împreună să trăim”, adică: Eu cu dragoste mă bucur de buna-norocire și de viața voastră. Iar înțelegerea a tot cuvîntul este aceasta: Eu, iubindu-vă pe voi, nici nu voi fugi de primejdiile voastre, nici nu voi zavistui bunele voastre norociri, ci la amîndouă voi fi împreună-părtaş.

4 Multă îmi este îndrăzneala către voi, multă îmi este lauda pentru voi!

Fiindcă, mai sus, părea că îi înfruntă pe Corinteni, zicîndu-le că se strîmto-rau să-l încapă în inimile lor cu desfătare, acum Pavel se dezvinovățește, în-

⁸⁵ Tot așa și Proorocul Samuil, cînd a îmbătrînit, a zis către norodul lui Israil: „Iată-nă, mărturisiți asupra mea înaintea Domnului și a unsului Lui de am luat cuiva bou, de am luat cuiva asinul, de am asuprit pe cineva și de am apăsat pe cineva; de am luat de la cineva mită și am închis ochii la judecata lui, vă voi despăgubi. Și au răspuns toți: Tu nu ne-ai nedreptățit, nici nu ne-ai asuprit, nici nu ai luat nimic de la nimeni” (1 Împărați 12:3, 4). Aproape aceleași lucruri le-a zis și Moisi către Dumnezeu cînd s-a necăjit foarte pentru starea-împotrivă a lui Datan și a lui Aviron: „Atunci, sculîndu-se, Moisi s-a dus la Datan și Aviron și s-au dus după el și toți bătrîni lui Israil. Și a zis obștii: Feriți-vă de corturile acestor oameni netrebnci și să nu vă atingeți de tot ce e al lor, ca să nu pieriți cu toate păcatele lor” (Numeri 16:25, 26). Și David zicea la fel: „Fără de nelegiuire am alergat, și m-am îndreptat” (Psalm 58:4); și iarăși: „De este nedreptate în mîinile mele...” (Psalm 7:3). Iată așadar cum se cuvine a fi slobozi de toată nedreptatea și luarea de mită judecătorii, și apărătorii norodului și mai ales cei ierosiți, adică arhieriei și profeții. Căci cel ce ia daruri este cu neputință a face judecată dreaptă și a păzi dumnezeieștile legi necălcate. De aceea este scris: „Și daruri nu vei lua, căci darurile orbesc ochii celor ce văd și strică graiurile cele drepte” (Iesirea 23:8); și iarăși: „S-a pierdut pe sine luătorul de mită, iar cel ce urăște luarea darurilor se mîntuiește” (Pilde 15:27). (n. aut.)

dulcindu-i și vindecându-i, căci zice: Fraților, nu v-am zis cuvintele de mai sus pentru a vă defăima, ci din pricina multei îndrăzneli pe care o am către voi și pentru că voiesc să sporiiți întru fapta bună. Căci – zice – faptul că nu vă defăim este arătat și din aceea că mă laud pentru voi către ceilalți.

Umplutu-m-am de mângâiere!

Cu tot necazul nostru, sînt covîrșit de bucurie!

Zice: Fiindcă v-ați îndreptat după ce v-am muștrat în epistola dintîi, m-ați umplut de toată mîngîierea, și nu numai atît, dar m-ați și slobozit de mîhnire și mi-ați pricinuit bucurie cu îmbeșugare. Mulțimea bucuriei o arată zicînd că: Atît de multă bucurie mi-ați pricinuit, încît aceasta a stins marele necaz pe care îl aveam. Cele zise aici par a fi potrivnice acelor pe care le-a zis cu pușin mai înainte despre Corinteni, dar nu e așa, pentru că toate – și cele de acum, și cele de dinainte – sînt cuvintele unui prieten iubit, iar nu ale unui vrăjmaș. Căci pe acelea le-a zis ca și cum i-ar fi muștrat pe Corinteni, iar pe acestea ca adevărindu-i că muștrările acelea nu au fost din vrajbă, ci din multa dragoste ce avea către dîșii.

5 Căci, sosind noi în Machedonia, trupul nostru nu a avut nici o odihnă,

Aici, dumnezeiescul Pavel povestește necazul pe care îl avusese în Machedonia. Și spune că a fost mare, pentru ca să arate mare și bucuria pricinuită lui de către Corinteni, care depărtase acel necaz. Și potrivit a zis Pavel că *trupul* său nu primise vreo odihnă, fiindcă sufletul lui era nebiruit și nu cădea de nici un necaz și rea întîmplare.

fîind necăjiți întru toate: din afară, război;

Zice: „Din afară” – adică de la necredincioșii Elini – ne veneau războaie și împotriviri.

din lăuntru, temeri.

Apoi – zice – ne urmau temeri de la Creștinii cei neputincioși – căci pe aceștia îi numește „din lăuntru” – pentru că ne temeam ca nu cumva să fie amăgiți și rătăciți de către apostolii mincinoși și de către frații cei neadevărați.

6 Dar Dumnezeu, Cel ce mîngîie pe cei smeriți, ne-a mîngîiat pe noi cu venirea lui Tit.

Fiindcă mai sus l-a laudat mult pe Tit Corintenilor, aici Apostolul le aduce mărturie despre el. Și cine este acela care-i mîngîie pe cei smeriți? Pavel răspunde că este Dumnezeu, Care – zice – ne-a mîngîiat și pe noi, trimițîndu-l pe Tit, a cărui venire a fost de ajuns spre a a mă mîngîia și risipi toată mîhnirea din inima mea. Apostolul laudă ca un lucru mare venirea lui Tit și din pricină că voiește să-l facă vrednic de cinste către Corinteni.⁸⁶

7 Și nu numai cu venirea lui, ci și cu mîngîierea cu care el a fost mîngîiat la voi,

Tit nu m-a mîngîiat – zice – și nu mi-a pricinuit bucurie numai pentru că a venit în vremea cînd aveam necaz și scîrbă în sufletul meu, dar și pentru că mi-a arătat atît de marea voastră faptă bună, de care și el s-a mîngîiat și s-a bucurat pentru voi, lăudîndu-vă. Cu aceste cuvinte din urmă, Apostolul îl înțește și îl împrietenește pe Tit cu Corinteni.

**vestindu-ne dorirea voastră, plîngerea voastră,
rîvna voastră pentru mine,**

Vrînd a arăta că mult plînseseră și se întristaseră Corinteni pentru el – întrebîndu-se: De ce s-a întristat așa de tare pentru noi învățătorul nostru Pavel? De ce a lipsit atîta vreme și nu a venit să ne cerceteze? – Apostolul nu a zis că cei din Corint doar lăcrimau, ci că se tînguiau și plîngeau pentru el. Și nu a zis doar că doreau să-l vadă, ci că aveau „dorire” covîrșitoare. Și nu a zis că au arătat numai urgie și mînie asupra celui ce curvea cu mama sa vitregă, ci că au arătat „rîvnă” și covîrșitoare aprindere. Zice: Fraților, pentru mine v-ați înfierbîntat și v-ați aprins, ca să împliniți porunca mea! Și: Pentru mine, ați luat rîvnă înfocată împotriva apostolilor mincinoși, apărînd numele meu, cinstea mea și dragostea mea. Și Apostolul zice acestea nu numai ca să vindece certările făcute Corintenilor mai înainte, dar ca să-i laude cu adevărat pe cei ce se îndreptaseră și se schimbaseră întru fapta bună. Căci, deși erau mulți între Corinteni cu rele năravuri și netrebniți, nevrednici de laudele de mai sus, totuși Pavel nu-i desparte pe cei răi de cei buni, ci face de obște atîta laudele, cît și prihămirile și certările, și asupra celor buni, și asupra celor răi, lăsînd conștiinței fiecăruia să aleagă din acestea cele ce i se cuvin.

ca eu mai mult să mă bucur.

⁸⁶ Pavel îl laudă pe Tit fiindcă prin el a trimis scrisoarea aceasta – după Teodorit. (n. aut.)

M-am bucurat – zice – de venirea lui Tit, dar mai mult m-am bucurat că el mi-a vestit cele de mai sus, anume covârșitoarea rîvnă și tînguire a voastră pentru mine.

8 De aceea, deși v-am mîhnit prin epistolă, nu mă căiesc, deși mă căiam;

Zice: Măcar că în epistola dintîi v-am scris cuvinte atît de înfruntătoare în-cît m-am căit că v-am înfruntat peste măsură, acum, socotind multul folos și dobînda ce ați cîștigat din aceasta, nu mă mai căiesc. Însă Pavel zice acestea nu pentru că i-ar fi mîhnit cu adevărat fără măsură pe Corinteni, ci voind să îi laude mai mult.

căci văd că epistola aceea v-a mîhnit la o vreme.

9 Acum mă bucur, nu pentru că v-ați mîhnit, ci pentru că v-ați mîhnit spre pocăință. Căci v-ați mîhnit după Dumnezeu,

Întîia mea epistolă – zice – „v-a mîhnit la o vreme”, dar cîștigul și folosul pe care l-ați primit dintr-însa este pentru totdeauna. De aceea mă bucur și eu, nu pentru că v-ați mîhnit (căci ce folos aș fi avut dacă doar v-aș fi mîhnit?), ci pentru că din mîhnirea aceasta v-ați îndemnat a vă pocăi și a vă îndrepta.⁸⁷ Vezi însă – o, cititorule! – cum Pavel zice că mîhnirea a fost pricinuită de epistola lui, iar folosul zice că s-a făcut oarecum din fapta lor bună. De aceea zice că s-au mîhnit „după Dumnezeu”.

ca întru nimic să nu vă păgubiți de noi.

Zice: De vreme ce v-ați mîhnit după Dumnezeu fiindcă v-am certat, nu v-ați păgubit de noi întru nici un lucru, căci pentru întristarea suferită din certarea mea v-ați îndreptat toți împreună cu acela ce trăia cu mama sa vitregă. Pentru că învățătorul îl păgubește pe ucenic atunci cînd îl vede că păcătuiește, și nu îl ceartă; căci, dacă ar fi fost certat el de învățătorul său, negreșit și-ar fi cîștigat îndreptarea și mîntuirea.

10 Căci întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăință spre mîntuire, fără părere de rău; iar întristarea lumii aduce moarte.

⁸⁷ Tilcuind zicerea aceea a lui Isaia: „cătore Tine plîngînd se vor sui” (capitolul 15:5), și marele Vasile zice: „Întristarea cea după Dumnezeu este începutul veseliei, al suirii și al sporirii către cele de sus. De aceea se veselea și Apostolul pentru cei ce se întristau, văzînd că cuvintele sale îi aduc spre conștiință, pricinuindu-le „pocăință spre mîntuire, fără părere de rău”. Căci cei ce plîng pentru faptele lor cele rele și pentru gîndurile lor cele necurate nu se vor mai pogori întru cele mai din lăuntru ale pămîntului, ci, fiind povățuiți de întristarea cea după Dumnezeu, se vor sui la înălțimea de sus.” (n. aut.)

Aici, Pavel filosofează despre întristare, zicînd că aceasta nu e totdeauna rea, ci numai dacă se face după lume, adică atunci cînd cineva se întristează pentru bani, pentru slavă sau pentru rudeniile care i-au murit. Această întristare pricinuieste moarte sufletească, fiindcă pogoară sufletul spre împătımire și spre iubirea acelora de care este lipsit. De multe ori însă pricinuieste și moarte trupească, fiindcă mulți – întristîndu-se peste măsură pentru că și-au pierdut banii, sau slava sau rudele – au murit de tristețe; iar unii s-au aruncat în mare și s-au înecat, ori s-au spînzurat, ori s-au aruncat în prăpăstii ori s-au ucis pe sine-și în alt chip. De aceea a zis Sirah: „Din întristare iese moartea și întristarea inimii va pleca tăria” (capitolul 38:18).

Însă cel ce voiește a se întrista pentru păcatele sale, acela se întristează „după Dumnezeu”⁸⁸, căci doctoria întristării se potrivește doar la această boală, a păcatelor adică. Întristarea aceasta după Dumnezeu vindecă boala, pricinuind mîntuire – de care nimănui nu-i pare rău vreodată, căci nu e mustrat că s-a întristat pentru păcatele sale – izbăvindu-l pe om de moartea sufletească. Deci – după dumnezeiescul Hrisostom – două bunătăți pricinuieste întristarea cea după Dumnezeu: una, a nu avea părere de rău și a nu se mustra cineva pentru că s-a întristat; și alta, că întristarea aceasta a lui e mîntuitoare de suflet. Iar întristarea pentru lucruri lumești este lipsită de amîndouă aceste bunătăți, pentru că acelaia ce se întristează pentru lucruri lumești îi pare rău și se mustră că s-a întristat și pentru că întristarea de acest fel nu pricinuieste nici un folos, ci mai ales prea-mare vătămare.⁸⁹

⁸⁸ Pentru aceasta zice Sfîntul Grigorie al Nyssei: „Dacă trebuie a ne întrista, să alegem întristarea aceea lăudată și îmbunătățită. Căci – așa cum patima îndulcirii poate fi dobitocească, fără cuvînt [„nerațională”, n. m.], dar și curată și nematerialnică – tot așa și cea împotrivoare îndulcirii se osebește spre răutate și spre fapta bună. Deci este un fel de plîngere care se fericește și nu e de lepădat pentru cîștigarea faptelor bune, fiind împotriva întristării celei necuvîntătoare și a posomorîrii de rob. [...] Ascultați, cei ce cu lesnire cădeți în patima întristării! Nu oprim întristarea, ci vă sfătuim ca, în locul celei deznădăjduitoare, să o aveți pe cea bună. Așadar, nu vă întristați cu întristarea lumii, care «pricinuieste moarte» – precum zice Apostolul – ci cu aceea după Dumnezeu, al cărei sfîrșit este mîntuirea sufletului. Căci lacrima ce se varsă în zadar și în deșert pentru cei adormiți se poate face pricină de osîndire celui ce o iconomisește rău pe cea trebnică” (*Cuvînt la cei adormiți*). Și Teologul Grigorie zice: „Este o oarecare întristare mai trebuitoare și mai cinstită decît bucuria.” Zice și dumnezeiescul Hrisostom: „Este vreme de întristare nu cînd pătîmim rău, ci cînd facem rău.” Iar Cuviosul Ioan al Sfîntului Varsanufie, care se numea Prooroc, a zis: „Nu trebuie a ne întrista nicicum pentru lucrurile lumii acesteia, ci doar pentru păcat.” (n. aut.)

⁸⁹ Fiind întrebat care este „întristarea cea după Dumnezeu” și care cea „după lume”, marele Vasilie răspunde: „Cea după Dumnezeu este cînd cineva se întristează pentru că vreo poruncă a lui Dumnezeu este trecută cu vederea, după ceea ce este scris: «Întristarea m-a cuprins pentru păcătoșii ce au părăsit *Legea Ta*.» Iar întristarea după lume este cînd ar fi vrednic de întristare oarece lucru omenesc și al lumii” (*Hotărîrea 152 pe scurt*). Despre întristarea cea

**11 Că, iată, însăși aceasta, că v-ați întristat după Dumnezeu,
câtă sîrguință v-a pricinuit,**

Zice: Nu de la alții dovedesc cît folos pricinuieste întristarea cea după Dumnezeu, ci de la voi înșivă. Căci vouă nu numai că nu v-a părut rău că v-ați întristat, ci, din întristarea aceea, v-ați făcut mai cu luare-aminte și mai osîrdnici spre fapta bună.

și răspundere,

Întristarea aceasta – zice – v-a dat pricină a-mi răspunde prin pocăința pe care ați arătat-o.

și mînie,

Această întristare a voastră – zice – v-a dat pricină să vă mîniați asupra celui ce curvea cu mama sa vitregă și să vă despărțiți de împreună-petrecerea cu el.

și frică,

Aceeași întristare – zice – v-a pricinuit frică, pentru că v-ați îndreptat așa de în grabă de frica mea și a lui Dumnezeu – după Teodorit.

și dorință,

după lume, Sirah a zis și în altă parte: „Nu da sufletul tău spre întristare și nu te necăji pe sine-ți întru sufletul tău!” (*Sirah* 30:22).

Însă, cînd este peste măsură, și întristarea cea după Dumnezeu îl vatămă pe cel ce se pocăiește, căci îl aduce la deznădăjduire și, din aceasta, îi pricinuieste moartea. De aceea, cel ce se pocăiește trebuie să gonească de la sine și întristarea de acest fel. Pentru aceasta a zis și Sirah: „Mîngîie-ți inima ta și întristarea multă depărtează-o de la tine, căci pe mulți i-a omorît întristarea” (*Sirah* 30:23).

Cuviosul Casian zice că întristarea este una din cele opt cugetări ale răutății și o numără în al cincilea rînd, zicînd așa: „Deci se cuvine a ne nevoi asupra duhului întristării, care aruncă sufletul în deznădăjduire, pentru ca s-o izgonim pe ea din inima noastră. Căci aceasta i-a oprit pe Cain a se pocăi pentru uciderea de frate, și pe Iuda, după vînzarea Domnului. Dar nu ne nevoim cu întristarea pentru căința păcatelor, ce are bună nădejde, despre care a zis Apostolul: «Întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăință spre mîntuire, fără părere de rău.» Căci aceasta, hrănind sufletul cu nădejdea mîntuirii, este amestecată cu bucurie și de aceea îl face pe om osîrdnic și ascultător supus spre toată lucrarea cea bună” (*Filocalia*).

Iar Sfîntul Marcu Postnicul zice că cel ce va cădea în vreun păcat se cuvine a se întrista după măsura păcatului săvîrșit, pentru că altfel va cădea cu lesnire întru același păcat: „Dacă cineva ar cădea în vreun păcat, și nu se va întrista după măsura greșelii, cu lesnire cade iarăși întru aceeași cursă” (*Despre cei cărora ti se pare că se îndreptează din fapte*, capitolul 115). (n. aut.)

Întristarea aceasta v-a pricinuit mare dor, zice. Căci – de vreme ce a vorbit mai sus de frică, pentru ca să nu se arate că îi stăpînește pe ei domnește – a îndreptat cuvîntul și a adăugat dorința, care arată dragoste, iar nu stăpînire.

și rîvnă

Această întristare – zice – v-a pricinuit și rîvna, adică v-a făcut să rîvniți pentru Dumnezeu și pentru dragostea de Dumnezeu.

și izbîndă.

Aceasta v-a făcut să izbîndiți pentru legile lui Dumnezeu, care s-au ocărit și s-au necinstit de acela ce curvea cu mama sa vitregă.

Întru toate ați dovedit că sînteți curați în acest lucru.

Cu toate aceste bunătăți – zice – dobîndite din întristare, ați arătat nu numai că nu ați făcut păcatul aceluia ce se împreuna cu mama sa vitregă, dar și că nu v-ați îndulcit și nu v-a fost plăcut acel păcat. Căci – de vreme ce în întîia epistolă le-a zis că sînt umflați de mîndrie, cuvînt care arăta că erau părtași păcatului aceluia – aici zice că acum au risipit bănuiala, arătînd că sînt curați de muștrarea aceasta.

12 Așadar, dacă v-am scris, n-am făcut-o pentru cel ce a nedreptățit, nici pentru cel ce a fost nedreptățit, ci ca să vi se arate sîrguința noastră pentru voi înaintea lui Dumnezeu.

Ca să nu-i zică lui Corinteni: Dacă sîntem curați și neatinși de păcatul acesta, pentru ce ne înfruntai și ne certai? – Pavel zice aici: Atît mulțumesc pentru cele ce v-am scris atunci și pentru certarea ce v-am făcut-o, încît zic că înadins am scris, ca să vi se arate dragostea și sîrguința mea pentru voi „înaintea lui Dumnezeu”, adică să vadă Dumnezeu că dragostea și sîrguința mea sînt adevărate și curate, nu mîncinoase și viclene. Căci m-am temut ca nu cumva păcatul acesta și vătămarea lui să se lățească și întru voi, ca ciurma.

De cine zice însă că „a nedreptățit”? De bărbatul ce curvea cu mama sa vitregă. Și de cine că „a fost nedreptățit”? De muierea și mama lui vitregă, cu care curvea el, căci amîndoi s-au nedreptățit unul pe altul.⁹⁰ Dar de ce zice că

⁹⁰ Iar Teodorit zice că „nedreptățit” fusese tatăl celui ce curvea cu mama sa vitregă, căci, deși murise, acela s-a nedreptățit, pentru că muierea sa a fost ocărită și necinstită de către în-suși fiul său. (n. aut.)

nu a scris pentru aceștia? Zice că a scris pentru dîșșii, însă nu cu dinadinsul, ci pentru Corinteni, sîrguindu-se și temîndu-se ca nu cumva toată cetatea să se vatăme de păcatul acela. Și aceasta e asemenea cu ceea ce zice în întîia epistolă: „Au doar de boi Ți pasă lui Dumnezeu?” (1 Corinteni 9:15), unde nu zice că lui Dumnezeu nu i-ar păsa de boi – căci, dacă El nu ar purta grijă și de aceștia, cum s-ar păstra și ar rămîne întru ființă? – ci zice că Dumnezeu nu le-giuiește chiar pentru boi, ci pentru oameni, ale căror avuții sînt boii.

13 De aceea, ne-am mîngîiat;

Mare mîngîiere am dobîndit – zice – pentru că s-a arătat că sîrguința mea s-a făcut pentru voi și pentru că nădejtile mele nu au fost mincinoase.

**și, pe lîngă mîngîierea de la voi, ne-am bucurat
mai ales de bucuria lui Tit,**

Zice: Pe lîngă mîngîierea și bucuria pe care am căpătat-o de la voi – precum am zis mai înainte – încă mai mult m-am bucurat pentru bucuria lui Tit.

căci s-a odihnit duhul lui de către voi toți.

**14 Căci, dacă m-am lăudat înaintea lui cu ceva pentru voi,
nu m-am rușinat;**

Zice: M-am bucurat că Tit v-a aflat sfinți precum Ți spuneam că sînteți. De aceea și el s-a odihnit că v-a găsit astfel și nu a pătimit de la voi nici o scîrbă. Și, lăudîndu-se pentru ucenicii săi, Pavel arată că aceia sînt îmbunătățiți, iar el este învățător iubitor de ucenici și părinte iubitor de fii. Tot astfel se cuvine a fi și ucenicii și învățătorii vremii noastre.

**ci, precum toate vi le-am grăit întru adevăr, așa și lauda noastră
către Tit s-a făcut adevăr.**

15 Și inima lui este și mai mult la voi,

Cu aceste cuvinte, Apostolul Ți arată pe Tit Corintenilor, pentru ca să-l iubească și ei la fel de mult cum Ți iubea și el și ardea pentru dîșșii. Căci de aceea a vorbit de „inima lui”, ca să arate dragostea din inimă și curată pe care o avea Tit către Corinteni.

**aducîndu-și aminte de ascultarea voastră, a tuturor,
cum l-ați primit cu frică și cu cutremur.**

Aici, Pavel spune pricinile pentru care Tit îi iubea atât de mult pe Corințeni. Arată că începutul acestei dragoste a lui Tit a pornit de la dîșii și îi îndeamnă pe Corințeni să aibă către dînsul tot aceeași dragoste, căci zice: Nu doar că i-ați arătat lui Tit dragoste, ci și ascultare, fiindcă l-ați primit cu așezarea sufletească a fiilor pentru părintele lor, și încă precum supușii îl primesc pe începătorul și stăpînul lor – căci zice: „l-ați primit cu frică și cu cutremur”. Astfel, mărturisește că două fapte i-au arătat Corințenii lui Tit: dragoste, precum unui părinte, și frică, precum unui stăpînitor, pentru ca nici dragostea să nu slăbească fiind fără de temere, nici temerea să nu rămînă posomorîtă și lipsită de har, fiind fără de dragoste.⁹¹

16 Deci mă bucur că întru toate cutez la voi.

Zice: Nu mă bucur atât pentru că Tit a fost cinstit de voi, cît mă bucur că vă aflu așa de vrednici, încît nu mă rușinați, ci mă faceți să îndrăznesc pentru voi în orice lucru și în orice vreme. Încă și într-alt chip am îndrăzneală pentru voi, căci, oricîte aș face sau v-aș zice – ori de trebuie a vă înfrunța, ori a vă lăuda ori a vă porunci ceva greu și supărător – le primiți cu bucurie, pentru al vostru folos și îndreptare.

⁹¹ Despre aceasta, aproape același lucru zice și Isidor Pelusiotul: „Se cuvine ca ucenicii să-și iubească învățătorii ca pe părinți și să se cucernicească lor ca înaintea stăpînitorilor. Căci nici frica nu trebuie să lipsească din pricina dragostei, nici dragostea nu trebuie să se întunece din pricina fricii.” (n. aut.)

CAPITOLUL VIII

1 Și vă fac cunoscut, fraților, darul lui Dumnezeu dăruit în bisericile Machedoniei;

Apostolul nu i-a lăudat pe Corinteni în zadar, ci pentru ca să-i netezească și să-i îndulcească, fiindcă urma să-i îndemne spre iubirea de săraci și spre milostenie. De aceea a zis mai sus că îndrăznește întru ei pentru orice lucru, știind că, orice le-ar cere, le fac pe toate. Deci nu le-a zis îndată: Dați milostenie! – ci dă ca pildă milosteniile pe care le făceau celelalte biserici⁹², îndemnându-i pe Corinteni să aibă aceeași rîvnă. Și vezi – o, cititorule! – că numește milostenia „dar al lui Dumnezeu”, ca să-i facă pe Corinteni să dea cu îmbelșugare și fără cârtire și să-i înduplece a se grăbi să răpească acest dar dumnezeiesc.

2 că prisosința bucuriei lor este întru multă cercare de necaz

Adică: Chiar dacă bisericile Machedoniei au pățimit atîtea rele, prin răbdarea lor arătîndu-se alese în credința și în dragostea lui Hristos, cu toate acestea ele nu au căzut, ci au dobîndit multă bucurie din aceste necazuri, și nu doar bucurie, ci bucurie cu prisosință.

și sărăcia lor cea adîncă a prisosit întru bogăția dărnicii lor.

Adică: Așa cum multul lor necaz le-a pricinuit și multă bucurie, tot astfel adîncă lor sărăcie nu numai că nu i-a oprit să dea milostenie, ci mult mai mult i-a înduplecat spre a prisosi întru îmbelșugarea milosteniei. Nu e vorba de mulțimea banilor dați, ci de îmbelșugarea socotinței lor celei bine-dătătoare. Adică: cu cît erau mai săraci, cu atît aveau mai multă voință de a milui și a dăruii, căci dărnicia nu se judecă din îmbelșugarea milosteniei, ci de la sloboda alegere a celor ce dăruiesc. Deci aceasta e de mirare: că Creștinii din Machedonia, deși erau atît de săraci (fiindcă li se răpiseră averile chiar de către compatrioții lor și de cei de un neam), au arătat totuși atît de multă dărnicie întru milostenie.

3 Căci mărturisesc că de voia lor au dat, după putere și peste putere, 4 cu multă rugăminte rugîndu-ne

Aici, Apostolul tilcuiește ce a zis mai sus și zice că Creștinii din Machedonia au dat milostenie pe cît puteau, sau – pentru a zice mai bine – au miluit

⁹² Prin „biserici ale Machedoniei”, Pavel numește toate bisericile ce se aflau în Machedonia, mai ales pe cea din Tesalonic și pe prea-milostiva biserică a Filipenilor. (n. aut.)

peste puțința lor, căci aceasta însemnează „prisosința dărnicii” de care a vorbit mai sus, adică a da milostenie mai multă decât puterea lor. Și – zice – lucrul cel mai mare este că au dat milostenie peste puterea lor fără a fi îndemnați de mine, ci încă ei înșiși m-au rugat să dea milostenie pentru Creștinii săraci din Ierusalim. Pavel zice acestea nu atât ca să-i îndemne pe Creștinii din Corint să dea multă milostenie, ci ca să dea cu osîrdie și cu bucurie. De aceea și zăbovește în pricina aceasta și lungeste îndemnarea cu multe cuvinte.

darul și împărtășirea slujbei către sfinți.

Aici, lipsește zicerea „să primim”. Și zice: Creștinii din Machedonia ne rugau să primim „darul și împărtășirea slujbei”, adică milostenia pentru sfinții săraci din Ierusalim.⁹³ A numit milostenia „dar” pentru ca aceia din Corint, care erau râvnitori și iubitori fierbinți de daruri duhovnicești, auzind că și milostenia este dar, să alerge la dînsa ca la un dar duhovnicesc, precum am zis și mai sus. Apoi, a numit milostenia „împărtășire” ca să învețe cei ce miluiesc că ei nu dau numai, ci și iau; căci, dînd bani, primesc de la Creștinii săraci rugăciuni și blagoslovenii, și, dînd lucruri vremelnice, primesc pentru milostenii plată veșnică de la Dumnezeu.

5 Și au făcut precum nu am nădăjduit,

Noi – zice – nu nădăjduiam că Machidonenii Creștini, aflați întru atât de multă sărăcie și necaz, vor face o milostenie așa de bogată. Ei însă, blagosloviții, nu numai au miluit cu îmbeșugare, dar m-au și rugat să primesc milostenia lor.

ci s-au dat pe ei înșiși, mai înfii Domnului, și apoi nouă, prin voia lui Dumnezeu,

Cu aceste cuvinte, Pavel mărturisește că Creștinii din Machedonia nu aveau numai milostenia, ci și alte fapte bune. Căci ei nu se mîndreau că erau milostivi și, din aceasta, să se lenevească în privința celorlalte fapte bune, ci toată puterea lor o dădeau Domnului, și chiar pe ei înșiși, ca să facă toate faptele plăcute lui Dumnezeu. Și – zice – s-au dat pe sine încă și nouă, adică s-au supus și au arătat dragoste „prin voia lui Dumnezeu”, adică așa cum îi place lui Dumnezeu, iar nu cum e plăcut cugetului omenesc.

6 încît am rugat pe Tit ca, precum a început dinainte, așa să și desăvîrșească la voi darul acesta.

⁹³ Vezi despre această filcuire și subînsemnarea zicerii „numai ca să ne aducem aminte de săraci” (Galateni 2:10). (n. aut.)

Zice: Atît de mult s-au dăruit pe sine Creștinii din Machedonia, arătînd mare osîrdie întru milostenie, încît eu, văzînd atîta dărnicie, mi-am făcut griji pentru voi, Corinteni, ca nu cumva să vă micșorați și să vă arătați mai înjosiți decît dînșii întru această faptă bună. De aceea l-am și rugat să vină la voi pe Tit, care încă mai înainte de a-l ruga eu a făcut început și a arătat osîrdie să meargă pentru a vă îndemna spre darea milosteniei, atît de osîrdnic și de înfocat suflet are. Pavel îl laudă pe Tit pentru ca mai mult să-l apropie de Corinteni, încît, mergînd în Corint și îndemnîndu-i pe Creștini spre a da milostenie, aceia să se înduplece mai lesne îndemnului său, văzînd că este voitor al bine-lui lor. Și iarăși a numit „dar” milostenia, fiindcă milostenia este cu adevărat mare bunătate și dar al lui Dumnezeu, care îl face pe om asemenea cu Dumnezeu. Pentru aceasta zicea și Parimistul: „Cinstit este bărbatul milostiv” (*Pildele lui Solomon 20:6*).⁹⁴

**7 Ci, precum prisosiți întru toate – cu credința, cu cuvîntul,
cu cunoștința, cu toată sîrguința și cu dragostea pentru noi –
așa să prisosiți și întru acest dar.**

Dumnezeiescul Pavel îi îndeamnă pe Corinteni spre milostenie cu urări și cu laude, zicîndu-le: Precum aveți cu prisosință și cu covîrșire toate celelalte fapte bune, tot așa sîrguiți-vă și întru fapta bună a milosteniei, ca nu doar să dăruiti, ci să prisosiți întru acest dar! – aceasta însemnînd ori: „să dăruiti cu prisosință și cu îmbelșugare”, ori: „să-i întreceți pe Machidoneni în milostenie”.

⁹⁴ Acestea le zice și Hrisostom, de la care le-a luat Sfințitul Teofilact. Însă ritorul cel cu limba de aur al Bisericii adaugă și această mare laudă a milosteniei, zicînd: „Acesta e un dar mai mare decît a învia morții! Căci, decît a învia pe cei morți cu numele lui Iisus, mult mai mare lucru este a-L hrăni pe Hristos, flămînd fiind. Căci cu aceasta tu faci bine lui Hristos, iar cu aceea El îți face bine ție. Căci aici, adică la facerea de semne, tu ești dator lui Dumnezeu, iar la milostenie Îl ai datornic pe Dumnezeu” (*Cuvîntul al 16-lea la cea de a doua epistolă către Corinteni*). Și Sirah zice: „Frații și ajutorul sînt folositoare la vremea necazului; iar mai mult decît amîndoi va izbăvi milostenia” (*capitolul 40:26*). Și Teologul Grigorie zice: „Oamenii nu se aseamănă lui Dumnezeu întru nimic altceva decît întru a face bine.” Și Iacov, fratele lui Dumnezeu, zice: „Căci judecata este fără milă pentru cel care n-a făcut milă. Și mila biruiește în fața judecării” (*Iacov 2:13*).

Iar Sfințul Grigorie al Nysei zice că „milostenia este covîrșirea dragostei. De aceea îl și numește Domnul «fericit» pe cel milostiv: «Fericiți – cei milostivi, că aceia se vor mîlui» (*Matei 5:7*). Mila este ajutorarea celor ce pătesc rău. Și, de va cerceta cineva cu amănuntul însușirea milei, va afla că este așezarea iubitoare înjugată împreună cu mîhnirea. Și nu se mărturisește dragostea a fi mai mare și mai puternică decît toate bunătățile? Așadar, cu adevărat fericit este cel ce își are sufletul întru așezarea aceasta, fiindcă se atinge de cea mai de margine faptă bună” (*Omilia a cincea la „fericiri”*). (n. aut.)

Și le zice: Voi sînteți bogați și prisosiți cu credința cea fără de îndoială, cu cuvîntul înțelepciunii, cu cunoștința dogmelor, cu toată osîrdia pe care o arătați către celelalte fapte bune și cu dragostea către mine – căci a vorbit mai sus de dragostea lor pentru el, zicînd că au rîvnit pentru numele și cinstea lui.

8 Nu o spun ca și cum aș porunci,

Adică: Nu vă silesc, nu vă poruncesc ca un stăpîn, să dați milostenie,

ci, prin sîrguința altora, cercînd curăția dragostei voastre.

Adică: De aceea îi laud pe Machidoneni că au făcut milostenie bogată, ca, prin osîrdia și îmbelșugata împărtășire a acelora, să dovedesc dragostea și așezarea voastră către sfinții săraci încă mai strălucită și mai mare decît aceea a Machidonenilor.

9 Căci știți darul Domnului nostru Iisus Hristos, că El, bogat fiind, a sărăcit pentru voi, ca voi să vă îmbogățiți cu sărăcia Lui.

Fraților, aduceți-vă aminte – zice – și socotiți bine taina cea mare a înomnirii Domnului nostru, și cu adevărat nu vă veți scumpi întru nici un lucru. Căci, dacă tu, Creștine, nu crezi că sărăcia pricinuieste bogăție, socotește-L pe Stăpînul a toate și negreșit vei crede! Căci – dacă El nu ar fi sărăcit, dacă nu ar fi luat adică asupra Sa smerita, săraca și necinstita fire a oamenilor⁹⁵, și

⁹⁵ Ia aminte că Domnul se zice că e „sărac” nu numai pentru că a luat firca omenească cea săracă, ci și pentru că a petrecut viața cu sărăcie în lumea aceasta, Pentru aceasta mărturisește dumnezeiescul David ca pentru Domnul, zicînd: „Iar eu sînt scăpătat și sărac” (*Psalm 39:23*). Pe care filcuînd-o, marele Vasile zice: „Aducîndu-mi aminte de Apostol, care zice despre Domnul că «pentru noi a sărăcit – adică a scăpătat – bogat fiind», socotesc că «scăpătat» este cel ce din bogăție se pogoară la sărăcie, iar «sărac» cel ce din început a fost în sărăcie. Iar David mărturisește pentru Domnul că era «scăpătat și sărac»: «scăpătat», fiindcă a scăpătat pentru noi, bogat fiind; iar „sărac”, fiindcă, după trup, nu a fost fiul vreunui bogat, ci al unui teslar” (hotărîrea 272 din cele pe scurt). (Și, într-adevăr, dacă nu s-ar socoti zicerea aceasta ca pentru Domnul, David nu ar zice drept: căci cum să fi fost el sărac în vremea cînd scria psalmii?) Iar întru a patra rînduială postnicească, acest Sfînt Părinte Vasile vorbește iarăși despre părinții Domnului: „Erau oameni drepti cu adevărat și bine-cinstitori de Dumnezeu, dar săraci și nu îndestulați de cele trebuincioase (și martoră este ieslea care a slujit cinstitei nașteri), petrecînd totdeauna potrivit cu ostenele trupului.” Și ravvi Samuil (în cartea numită „de aur”, foaia 39) – adăugînd zicerea aceea a lui Zaharia: „Bucură-te foarte, fiica Sionului, veselește-te, fiica Ierusalimului, căci iată, Împăratul tău vine la tine drept și biruitor; smerit și călare pe asin, pe mînzul asinei” (*Zaharia 9:9*) – zice că în cartea aravicească (probabil Targumul aramaic) se află așa: „Iată, vine învătătorul tău, sărac și călare

dacă nu ar fi suferit toate celelalte pătimiri defăimate pentru noi, săracii vrășmași ai Lui – negreșit noi nu ne-am fi îmbogățit. Dar cu care bogăție zice că ne-am îmbogățit? Cu bogăția bunei-cinstiri de Dumnezeu, a cunoștinței de Dumnezeu, a curăției, a sfințeniei, a înfierii și a tuturor celorlalte bunătăți câte ni le-a dăruit în viața aceasta și câte ni le va dăruia în viața ce va să vie.

10 Și sfat vă dau în aceasta: că aceasta vă este de folos vouă,

Vezi – o, cititorule! – cum Apostolul, îndemnându-i pe Corinteni spre milostenie, se sîrguiește a nu se arăta supărător și greu în fața lor. De aceea și zice că *îi sfătuieste* pentru aceasta, adică: Nu pun asupra voastră silă, ba încă și sfătuirea aceasta o fac pentru că milostenia vă folosește mai mult vouă, celor care o dați, decît celor ce o vor lua.

care, de anul trecut, ați început nu numai a face, ci și a voi.

11 Acum dar isprăviți-o,

Acum, Apostolul nu-i mai îndeamnă pe Corinteni spre milostenie vorbindu-le de sîrguința arătată de către Creștinii din Machedonia, ci de sîrguința

pe măgar.” Și vezi la foaia 13 a celor douăsprezece cărți (*Dodecavivlon*), la Dositei, Patriarhul Ierusalimului, ca să știi că toate rudeniile Domnului au fost oameni săraci, care mîncau pîinea cu osteneală și cu sudoarea feței lor. Și, spre dovada aceluia lucru, aveau mîinile pline de bătătură, precum le arătau înaintea împăratului Dometian, care, mi luindu-i pentru multa lor sărăcie și nevoie, i-a lăsat slobozi și nu i-a omorît.

Dar încă și cuvîntul pe care l-a zis Domnul către cărturarul acela arată marea Lui sărăcie, căci zice: „Vulpile au vizuini și păsările cerului cuiburi, iar Fiul Omului nu are unde să-și plece capul” (*Matei 8:20*). Zicere pe care dumnezeiescul Hrisostom o tilcuieste așa: „Ce avuții aștepti să aduni urmînd mie? – zice Domnul. Nu vezi că Mie nu Mi se află lăcaș nici cît au păsările sau vulpile?” [...] Și însăși îmbrăcămîntea Domnului, care era țesută de sus, arată sărăcia Lui; căci astfel de îmbrăcămîntea purtau săracii Galileeni, precum zice dumnezeiescul Isidor Pelusiotul, scriind către Caton monahul acestea: „Despre faptul că gingașia și subțirătețea îmbrăcămîntei nu plinește canonul nevoinței după Dumnezeu întrebă-l pe Ioan Teologul, care scrie că haina Domnului era necusută, ci țesută de sus și pînă jos, urmînd simplitatea îmbrăcămîntei Galileenilor săraci” (epistola 74 către Caton monahul).

Tilcuind zicerea aceasta a Apostolului, zice și Teodorit: „Uitați-vă la Făcătorul și Stăpînul a toate, la Unul născut Fiul lui Dumnezeu, Care pentru a noastră mîntuire a urmat sărăcia cea mai pe pe urmă, negușătorindu-ne nouă bogăția ce răsare din sărăcie.” Și ce încheiere tragem din zicerile acestea ale sfinților? Că, fiind sărac, precum mărturisește aici Apostolul împreună cu dumnezeieștii părinți, Domnul a avut trebuință să lucreze și meșteșug pînă la vîrsta de 30 de ani, pentru ca să Se hrănească pe Sine și pe Preasfînta Sa Maică, mi luind și pe săraci. Căci, pînă la vîrsta de 30 de ani, Domnul era necunoscut de oameni, și de aceea viețuia la arătare aceeași viață ca și ceilalți. Iar după 30 de ani, cunoscîndu-se în lume că e învățător, Se hrănea din avuțiile femeilor bogate care Îl urmau, precum zice Evanghelistul Luca. [...] (n. aut.)

lor, și zice: De anul trecut, voi v-ați pornit nu numai spre a-i milui pe Creștinii săraci din Ierusalim, dar ați început și a voi să miluiți, fără a vă îndemna cineva. De aceea, acum vă sfătuiesc să și împliniți lucrul început, adică să adunați milostenia pe care voi înșivă ați voit să o faceți.

*ca, precum a fost osîrdia de a voi, așa să fie și aceea de a împlini,
din ce aveți.*

Zice: Vă sfătuiesc să isprăviți lucrul milosteniei, pentru ca sîrguința voastră să se îndeplinească întru faptă, Căci, precum voința voastră a născut sîrguința de a milui, tot așa fapta milosteniei se va naște din putința [„mijloacele”, n. m.] de a milui pe care o aveți. Deci – zice – cel ce poate milui, acela să și dea milostenia, iar cel ce nu are putere să miluiască cu fapta, acela plinește milostenia doar cu voința și cu osîrdia de a milui.

*12 Căci, dacă stă înainte osîrdia, bine-primită este milostenia,
după cît are cineva, nu după cît nu are.*

Vezi aici înțelepciunea marelui Pavel! Pentru că el i-a lăudat pe Machidonenii – adică pe Filipeni, pe Tesaloniceni și pe ceilalți Creștini din Machidonia – că făceau milostenie mai presus de puterea lor, dar Corintenilor le cere să facă milostenii după puterea lor, nu mai mult decît pot. Deci zice: Dacă aveți osîrdie [„bunavoință”, n. m.] spre a milui, dați ceea ce aveți, și Dumnezeu va primi.⁹⁶

13 Ca să nu se facă altora odihnă, iar vouă necaz,

Nu se cuvine – zice – să dați milostenie mai presus de putere, pentru ca nu cumva alții să aibă odihnă din milostenia voastră, iar voi, din pricina dării celei peste putere, să suferiți nevoi și lipsuri și să vă strîmtorați. Și – cu toate că Domnul a lăudat-o în *Evanghēlie* pe văduva aceea care și-a dat toată bogăția la Biserică, rămînînd lipsită și strîmtorată (*Matei 12*) – Pavel nu-i îndeamnă

⁹⁶ Pentru aceasta zice și Cuviosul Isidor Pelusiotul: „Și să nu te minunezi dacă cel ce dă [doar] apă nu va fi lipsit de plată, căci milostenia se judecă și de la bunavoință. [...] Căci nu se caută atît la ceea ce se dă, pe cît se caută voința celui ce dă. De aceea și femeia care a adus cei doi bani i-a întrecut pe toți cei ce aduceau multe.” [...] Și Sfîntul Grigorie al Nyssei zice că milostenia nu stă în darea banilor, ci în bunavoința celui ce dă, cu aceste cuvinte: „Și nimeni să nu vadă această faptă bună doar întru cele materialnice! Căci dacă ar fi așa, cu adevărat isprava aceasta nu s-ar putea face fără a avea putere [„mijloace”, n. m.] spre făcerea de bine. Mie mi se pare că milostenia se vede mai cu dreptate întru bunavoință. [...]” (*Cuvîntul al 5-lea la „fériciri”*). [...] Vezi și subînsemnarea zicerii „cel ce miluiește – întru blîndețe” (*Romani 12:8*). [...] (n. aut.)

pe Corinteni să dea mai mult decât pot. El nu face aceasta mai întâi pentru că aceia erau slabi în credință și în cugetare, și apoi pentru că erau bogați și, dacă ar fi dat după putere, negreșit s-ar fi făcut o dare prea-bogată. Pe lângă acestea, Apostolul nădăjduia că și Corinteni se vor înfoca și se vor sîrgui singuri din pilda Filipenilor și a Tesalonicenilor și de aceea lasă lucrul în stăpînirea lor. Însă, în cuvintele următoare, ca prin ghicituri îi îndeamnă să miluiască nu numai după puterea lor, ci și mai presus de aceasta.

***14 ci să fie potrivire, în vremea de acum: prisosința voastră
să împlinească lipsa acestora, pentru ca și prisosința acelor
să împlinească lipsa voastră,***

Înțelegerea acestor cuvinte ale Apostolului este așa: Voi sînteți bogați fiind plini de bani, iar Creștinii săraci pe care aveți să-i miluiți sînt bogați fiind plini de îndrăzneală către Dumnezeu. Deci, dați-le acelor din banii ce vă prisosesc, pe care aceia nu-i au, pentru ca și voi să luați din îndrăzneala către Dumnezeu pe care o au ei, și de care voi sînteți lipsiți. Vezi însă cum, pe ascuns și fără a simți Corinteni, Pavel le spune să dea și peste puțină, mai mult decât prisosul, zicînd: Dacă vrei să iei din prisosul îndrăznirii pe care o au Creștinii săraci către Dumnezeu, dă-le și tu lor prisosul bogăției tale! Iar dacă vrei să iei întreaga răsplătire și îndrăzneală pe care o au aceia către Dumnezeu, dă-le și tu lor toată bogăția ta! Dar – precum am zis – Pavel arată aceasta pe ascuns, fără să o înțeleagă ei; iar întru arătare îi sfătuiește să miluiască după puterea lor.

***15 spre a fi potrivire, precum este scris: „Celui cu mult, nu i-a prisosit;
iar celui cu puțin, nu i-a lipsit” (Ieșirea 16:18).⁹⁷***

Cum se poate face potrivire? Zice: Dacă și voi, cei ce miluiți, și cei miluiți de voi, veți da unii altora cele ce vă prisosesc, prin urmare dacă vă veți împlini unii altora lipsurile. Dar ce potrivire este aceasta, a da cineva bunătăți duhovnicești și a lua bunătăți trupești? Aici – zice – potrivirea nu se înțelege după prețul celor ce se dau sau se iau, ci e a lucrurilor însele, adică: voi, bogații, dați săracilor ceea ce vă prisosește, iar aceia vă dau ceea ce le prisosește

⁹⁷ Adică: celui ce a adunat mult nu i-a prisosit, iar celui ce a adunat puțin nu i-a lipsit. Căci așa scrie în cartea *Ieșirii*: „Iată ce a poruncit Domnul: Adunați fiecare [mană] cît să vă ajungă de mîncat: cîte un omer de om, după numărul sufletelor voastre; fiecare cîți are în cort, atîtea omere să adune! Și au făcut așa fiii lui Israel; au adunat unii mai mult, alții mai puțin; dar măsurînd cu omerul, nici celui ce adunase mult n-a prisosit, nici celui ce adunase puțin n-a lipsit, ci fiecare, cît era de ajuns la cei ce erau cu sine, atît a adunat” (*Ieșirea* 16:16-18).

lor; voi, bogații, luați de la săraci ceea ce vă lipsește, iar săracii iau de la voi ceea ce le lipsește lor. Astfel, se face potrivire între amîndouă părțile: aceea a bogaților, care miluiesc, și a săracilor, care sînt miluiți.⁹⁸

Și, de altfel, potrivirea aceasta – zice – se face numai în veacul acesta, iar în veacul viitor mult covîrșesc cele date de săraci bogaților. Căci, în locul vremelnicilor bani pe care îi primesc, aceia au să dea celor ce miluiesc bunătăți veșnice și sălaşurile lor din ceruri, căci zice: „Făceți-vă vouă prieteni din mamonă nedreptății, ca dacă veți fi lipsiți, să vă primească pre voi în corturile cele veșnice” (*Luca* 16:9). De aceea, sfiți-vă și smeriți-vă voi, bogații, fiindcă săracii vă covîrșesc după bunătățile cele duhovnicești și statornice pe care au să vi le dea. Și Pavel aduce spre pildă ceea ce s-a întîmplat cînd Evreii adunau mană în pustie, ca să arate cum se face potrivirea: căci, cînd cel ce are mult va da prisosul celui ce are puțin, nici bogatului nu îi prisosește bogăția, nici săracul nu e lipsit, pentru că ia ceea ce nu are de la cel bogat. La fel se întîmplă și cu îndrăzneala săracilor către Dumnezeu, din care ei dau bogaților ce îi miluiesc.

Dar a adus această pildă a manei și pentru altă pricină, vrînd să isprăvească un lucru mai mare, anume să arate bogaților că – așa cum cei ce adunau mai multă sau mai puțină mană în pustie aveau întocmai aceeași măsură, căci Dumnezeu pedepsea lăcomia și nesațiul celor ce adunau mai mult – la fel și acum, nu se cuvine a dori cineva cu lăcomie bani mai mulți decît îi trebuiesc.

16 Mulțumire fie lui Dumnezeu, Celui ce a dat aceeași osîrdie pentru voi în inima lui Tit!

După ce le-a grăit Corintenilor cîte se cuvenea despre milostenie, Apostolul îi laudă acum pe cei trimiși să o adune, ca, prin laudele acestea, să-i scoată pe ei din toată bănuiala și să vîre în inimile Corintenilor rîvna de a da fiecare

⁹⁸ Iar dumnezeiescul Grigorie al Tesalonicului zice acestea: „Dacă cineva, urmînd stăpîneasca poruncă și sfătuire, va da cele de prisos celor ce au faptele bune, prin «împărtășirea» aceasta el poate să-și plinească lipsa faptelor sale bune și să scape de pedeapsa cuvenită pentru lipsa acestora. Luînd aminte la aceasta, marele Pavel, scriind către Corinteni, numește «împărtășire» darea aceasta către sfinți (*2 Corinteni* 8:4). Iar mai jos adaugă: «Prisosința voastră să împlinească lipsa acestora, pentru ca și prisosința acelor să împlinească lipsa voastră.»” (cuvînt la *Evanghelia bogatului și a lui Lazăr*).

Iar Teodorit zice așa: „Dumnezeiescul Apostol nu legiuiește cele mari, ci măsoară legile cu slăbiciunea judecății. De aceea a și zis: «ca să nu se facă altora odihnă, iar vouă necaz» și le-a poruncit să împartă din cele de prisos, arătînd folosul ce răsare din aceasta, căci prisosul acelor – zice – împlinește lipsa voastră. Și – zice – prea-bună răsplătire vi se va face, căci, dîndu-le pe cele mici, le veți lua pe cele mari. Și adăugă mărturia că Stăpînul a toate a arătat potrivirea aceasta și la adunarea manei, căci cel ce a adunat mai mult nu a cîștigat mai mult, pentru că Marele Dăruitor a însoțit darea cu măsura” (n. aut.)

milostenie după puterea sa. Și, fiindcă între cei trimiși cel dintâi era Tit, pe el îl laudă Apostolul întâi. Și zice că a fost ispravă a darului lui Dumnezeu spre a se îndemna el să slujească pentru adunarea acelei milostenii, căci – zice – Dumnezeu a pus în inima lui sîrguința pe care și eu o am spre acest lucru. Cu aceste cuvinte, Pavel îi îndeamnă pe Corinteni să facă milostenie îmbelșugată, pentru că – zice – Dumnezeu l-a chemat pe Tit la aceasta, de unde e arătat că El cere milostenia aceasta de la voi, deci sînteți datori să faceți darea vrednică de Dumnezeu.

***17 Căci a primit îndemnul meu, dar, fiind mai sîrguitor,
de bună voie a plecat către voi.***

De unde s-a arătat – o, fericite Pavele! – că Dumnezeu l-a îndemnat pe Tit să meargă în Corint pentru a aduna milostenia? Din aceea – zice – că îndată s-a îndemnat de sine spre aceasta. Căci Tit a primit îndemnarea fără a cîrți și a plecat către voi de voia lui, încît, chiar dacă nu l-aș fi îndemnat eu, el însuși și-ar fi arătat osîrdia spre aceasta.

***18 Am trimis împreună cu el și pe fratele a cărui laudă în evanghelie
este în toate bisericile;***

Unii zic că fratele acesta trimis împreună cu Tit ar fi Evanghelistul Luca, pentru că el a scris o *Evanghelie*. Iar alții zic că ar fi Varnava, căci și propovăduirea lui nescrisă se numește „evanghelie”. Pavel nu înmulțește însă laudele acestuia, ca pentru Tit, poate pentru că el nu era cunoscut Corintenilor, precum era Tit. Însă și lui îi împletește destulă laudă, zicînd că nu doar propovăduia evanghelia, ci că era lăudat „în evanghelie”, și nu de doi-trei oameni, ci de „toate bisericile”.

***19 dar nu numai atît, ci este și hirotonisit de către biserici spre a fi
împreună-călător cu noi la darul acesta slujit de noi,***

Aici, Pavel îl laudă pe acel frate – ori Luca, ori Varnava – de la judecata și hotărîrea celor ce îl aleseră. Și zice: Nu numai că acesta propovăduiește evanghelia ca un învățat ales, dar s-a și hirotonisit de către bisericile credincioșilor a fi „împreună-călător cu noi”, adică pentru a umbra la propovăduire împreună cu mine și a fi împreună-părtaș la ispitele și primejdiile ce urmează propovăduirii. Cuvintele acestea se potrivesc însă mai mult lui Varnava decît lui Luca, fiindcă Varnava fusese osebit de Sfîntul Duh spre a fi împreună-călător cu Pavel, căci zice: „A zis Duhul Sfînt: Osebiți Mie pe Varnava și pe Saul spre

lucrul la care i-am chemat pe ei!” (*Faptele Apostolilor* 13:2). Și zice Pavel despre acela: S-a hirotonisit și s-a hotărât ca să slujească împreună cu mine „la darul acesta”, adică la slujba milosteniei pentru săracii din Ierusalim.⁹⁹

spre slava Domnului Însuși și spre osîrdia voastră.

Adică: Pentru ca să Se slăvească Dumnezeu, iar voi să vă faceți mai vrednici, de vreme ce trimișii care au să primească banii milosteniei voastre – precum Tit și Varnava – sînt aleși și nimeni nu poate pune rea bănuială asupra lor, că ar avea adică să cheltuiască din bani sau să-și oprească ceva dintr-înșii.

20 Prin aceasta, ne ferim să ne defăimeze cineva în această îmbelșugată strîngere de daruri ce se slujește de noi.

Cu adevărat, vrednic este cuvîntul acesta de sfîntul suflet al lui Pavel și de multa lui purtare de grijă și smerenie! Căci zice: I-am trimis pe frații aceștia – nu pe unul, ci pe mai mulți – fiindcă „ne ferim”, adică ne temem, să nu ne bănuiască cineva că luăm din banii milosteniei, mai ales că însăși îmbelșugarea darurilor poate să dea bănuieli iscoditorilor și viclenilor. Și nu a zis că se teme de defăimarea Corintenilor, ci a altora oarecari, ca să nu se mînie Corinteni că îi bănuiește Pavel că ar cugeta asemenea lucruri nepotrivite despre el.

21 Pentru că purtăm grijă de cele bune nu numai înaintea Domnului, ci și înaintea oamenilor.¹⁰⁰

Vezi cum se îngrijește sfîntul suflet al fericitului Pavel a nu da prilej de sminteală cuiva?! Căci nu a zis: Eu sînt curat de bănuiala aceasta! Cel ce voiește, n-are decît să mă bîrfească! – ci a zis că: Așa cum port grija de a mă arăta nevinovat și neprihănit înaintea lui Dumnezeu, tot astfel port grija de a mă arăta nevinovat și neprihănit și înaintea oamenilor. Și – cu cît oamenii sînt

⁹⁹ Vezi despre aceasta în epistola către Galateni, unde se scrie: „Și, cunoscînd darul ce mi-a fost dat mie, Iacov și Chifa și Ioan, cei socotiți a fi stîlpi, mi-au dat mie și lui Varnava dreapta spre unire cu ei, pentru ca noi să bine-vestim la «neamuri», iar ei la cei tăiați împrejur. Numai să ne aducem aminte de săraci, ceea ce tocmai m-am și silit să fac” (*Galateni* 2:10). Și Teodorit spune că cele zise îl înfățișează pe de trei ori fericitul Varnava. Căci acesta s-a norocit de hirotonie fiind împreună cu fericitul Pavel în Antiohia, iar apoi împreună cu dînsul a făcut învoirile către dumnezeieștii Apostoli în Ierusalim. Și Teodorit aduce spre mărturie zice-rile de mai sus din *Faptele Apostolilor* și din epistola către Galateni. (n. aut.)

¹⁰⁰ Același lucru zice și Parimistul: „Poartă grijă de cele bune înaintea Domnului și a oamenilor!” (*Pilde* 3:4), de la care a împrumutat-o Apostolul. Pavel a zis și în epistola către Romani: „purcînd grijă de cele bune înaintea tuturor oamenilor (12:17).” (n. aut.)

mai neputincioși întru cugetare, și bănuiesc și se smintesc – cu afit mai mult se cuvine a se coborî pentru dînșii cineva, și a nu le da pricină de sminteală. Căci și pentru copiii cei mici ne coborîm și de multe ori facem ce voiesc ei, dacă voim să îconomisim slăbiciunea și socotința lor pruncească.

**22 Și l-am trimis împreună cu ei și pe fratele nostru
pe care l-am cercat în multe, de multe ori, ca fiind sîrguitor,
iar acum este și mai sîrguitor, prin multa încredere în voi.**

Pe lîngă cei doi frați de mai sus, Tit și Varnava, trimiși pentru milostenie, Pavel adaugă încă unul, al treilea, numindu-l pe el „frate”. Și îl arată Corintenilor, zicînd că l-a cercat „în multe lucruri și de multe ori”, aflîndu-l „sîrguitor” și îmbunătățit. Și întinde lauda, zicînd încă o dată că fratele acesta e „mai sîrguitor” acum, nădăjduind că cei din Corint vor face mai îmbelșugată milostenia la care va sluji și acela.¹⁰¹

**23 Sau [dacă trebuie a vorbi]¹⁰² despre Tit, el este părtaș al meu și
împreună-lucrător la voi;**

Dacă trebuie – zice – a-l lăuda pe Tit, zic pentru el că este părtaș al meu și că împreună-lucreează spre învățatura și folosul vostru. Sau și așa se înțelege, că: Dacă îi veți face har lui Tit și veți da mai multe milostenii pentru venirea lui, să știți că nu faceți harul acesta unui om oarecare, ci tovarășului și părtașului meu.

sau [dacă trebuie a vorbi] despre ceilalți, [ei sînt]¹⁰³ frați ai mei,

Dacă trebuie – zice – a-i lăuda și pe ceilalți doi frați trimiși împreună cu Tit (căci Apostolul a folosit și aici o elipsă, precum zice Fotie în epistola 167 către Gheorghe al Nicomidiei), și aceștia sînt îndreptățiți a fi socotiți de voi vrednici de credință, căci sînt frați ai mei după duh, curați și adevărați.

apostoli ai bisericilor,

Adică: Acești doi frați care vin cu Tit s-au ales și s-au trimis de către bisericile credincioșilor Creștini.

¹⁰¹ Teodorit zice că fratele acesta trimis împreună cu Tit și cu Varnava ar fi Apollo. Fiindcă, într-adevăr, Pavel făgăduia întru cea dintîi epistolă către Corinteni să-l trimită pe Apollo, zicînd: „Iar despre fratele Apollo, mult l-am rugat să vină împreună cu frații, și cu adevărat nu a fost voia (lui Dumnezeu adică) să vină. Va veni însă cînd va avea vreme” (1 Corinteni 16:12), (n. aut.)

¹⁰² Apostolul folosește aici o elipsă. (n. m.)

¹⁰³ Și aici stîhul e eliptic. (n. m.)

slavă a lui Hristos.

Pavel a păstrat lauda cea mai mare și a pus-o aici, la urmă: Frații aceștia – zice – trimiși împreună cu Tit sînt „slavă a lui Hristos”, deci cinstea și ascultarea pe care le-o veți arăta o arătați către Hristos Însuși.

24 Arătați-le deci lor, în fața bisericilor, dovada dragostei voastre și a laudei noastre pentru voi.

Acum – zice – să arătați, voi, Corinteni, că mă iubiți și că nu în zadar și în chip mincinos mă laud pentru voi, ci întru adevăr și unit cu lucrurile. Și veți face aceasta dacă veți arăta dragoste către aceștia pe care-i trimit, căci dragostea către dînșii se răsfrînge asupra mea, și nu numai, ci și asupra bisericilor lui Hristos.

CAPITOLUL IX

1 Despre slujba către sfinți îmi este de prisos a vă scrie.

Măcar că a zis și va mai zice atît de multe cuvinte pentru a-i îndemna pe Corinteni să dea milostenie, Pavel spune totuși aici că îi este de prisos a scrie despre aceasta. Însă el face aceasta înțelepțește, ca să-i poată trage mai mult la ceea ce vrea și să-i înduplece mai bine. Pentru că ei aveau să se rușineze știind că Pavel socotește că nu au trebuință de sfătuire spre a milui, și vor vrea să nu se arate mai prejos decît socotința marelui Pavel.

2 Căci știu osîrdia voastră, cu care mă laud către Machidoneni pentru voi; că Ahaia s-a gătit de anul trecut,

Zice: Frații mei, eu cunosc osîrdia pe care o aveți spre a milui. Și nu numai că o cunosc, dar mă și laud cu ea către Machidoneni (anume către Filipeni și Tesaloniceni). Căci nu numai Corintul, ci și Ahaia este gata să dea milostenie, și altceva nu lipsește, fără numai a veni frații ca să primească banii adunați. De aceea, mare rușine mi s-ar pricinui, arătînd că mă laud în zadar și în chip mincinos către Machidoneni, dacă milostenia voastră nu ar fi îmbelșugată și vrednică de lauda mea.

și rîvna voastră i-a îndemnat pe cei mai mulți.

De ce a zis Pavel mai sus că Machidonenii s-au îndemnat singuri a da milostenie și că l-au rugat să o primească, iar acum zice că la aceasta i-a îndemnat rîvna Corintenilor? Dezlegarea nedumeririi este aceasta: Pavel nu zice aici că rîvna Corintenilor i-a îndemnat spre milostenie pe toți Machidonenii, ci „pe cei mai mulți” dintr-înșii. Deci unii din Machidoneni s-au îndemnat de sine spre a milui, iar alții au fost îndemnați de rîvna Corintenilor. Căci cei mai mulți din oameni au trebuință de bold și de îndemnare spre bine, și nu toți se înduplecă de la sine a face fapta bună. Sau poți să înțelegi zicerea și așa: Eu nu i-am îndemnat, nici nu i-am rugat pe Machidoneni să miluiască, dar numai faptul că v-am lăudat pe voi, Corinteni, că sînteți gata să miluiți a fost de ajuns ca să-i îndemne. Vezi – o, cititorule! – înțelepciunea marelui Pavel? Căci, cu mijlocirea Corintenilor, i-a îndemnat spre milostenie pe Machidoneni, iar cu mijlocirea Machidonenilor i-a îndemnat pe Corinteni! Și zice: Voi, Corinteni, v-ați făcut învățători și pildă de bunătate Machidonenilor; prin urmare, să nu vă arătați mai prejos cu milostenia decît ucenicii voștri, Machidonenii adică.

3 Și am trimis pe frați pentru ca lauda noastră pentru voi să nu fie zadarnică în privința aceasta, ci să fiți gata, precum ziceam,

Zice: De vreme ce m-am lăudat cu voi către Machidoneni, m-am temut ca lauda să nu se arate zadarnică și deșartă, adică mincinoasă, și să fiu rușinat ca mincinos; și de aceea i-am trimis pe frați. Încît, dacă vă veți arăta acum mai prejos decît Machidonenii după cîtimea milosteniei, rușinea va fi și a mea, și a voastră „în privința aceasta”. Și – zice – am făcut toate acestea ca să fiți gata a milui, „precum ziceam” Machidonenilor, că toți Creștinii din Ahaia sînt gata și nimic nu lipsește la dînșii.

4 ca nu cumva, dacă vor veni împreună cu mine Machidonenii, să vă găsească nepregătiți și să fim rușinați noi – ca să nu zicem voi – întru această laudă.

Pavel zice aici același lucru, și crește mai mult temerea și nevoința ce o avea pentru Corinteni și îi îndeamnă cu silogisme omenești să fie gata spre milostenie, zicîndu-le: Poate nădăjduiți că eu vă voi ierta, și de aceea nu vă rușinați dacă vă veți afla negătiți spre milostenie. Dar, dacă se va întîmpla să vină în Corint împreună cu mine și din Machidoneni – ceea ce se poate – și vă vor găsi astfel, cît ne vom rușina, și noi, și voi? Pentru că rușinea e totdeauna mai mare cînd sînt de față străini și oameni necunoscuți. Nu a zis însă: „dacă vă vor afla că nu voiți a da milostenie”, ci: „dacă vă vor afla negata spre milostenie”. Căci – zice – dacă este rușine a nu da milostenia fără întîrziere, cu cît mai mare ar fi rușinea voastră dacă nu ați da milostenie nicidecum sau a o da mai puțină decît se cuvine? Însă Apostolul domolește și măsoară cuvîntul, zicînd: Veți fi rușinați, împreună cu mine, doar „întru această laudă” pentru milostenie, nu întru altă pricină, fiindcă întru toate celelalte sînteți neprihăniți. Pavel zice aceasta nu ca să-i măgulească, ci ca să-i facă mai osîrdnici spre milostenie și, ca unii ce sînt vrednici și aleși întru toate celelalte fapte bune, să nu se arate netrebnici și nevrednici doar întru aceasta, fiind înjosiți în cinstea pe care o au. Și, zicînd: „ca să nu zic că și voi vă veți rușina”, arată că ei se vor rușina mai mult decît el, căci a lor va fi greșeala.

5 Am socotit deci că este nevoie a ruga pe frați să vină mai înainte la voi și să pregătească blagoslovenia voastră cea fîgăduită dinainte, ca să fie gata, așa ca o blagoslovenie, iar nu ca o lăcomie.

Ca să nu pară că zice cele dimpotrivă – fiindcă mai sus a zis că e de prisos să le scrie despre milostenie, și apoi scrie iarăși pentru dînsa – Apostolul vor-

bește aici despre îmbelșugarea milosteniei ce avea să se facă, și arată că se cuvine a o face cu osîrdie [„bunăvoință”, n. m.]. Și zice că i-a trimis pe frați, îndemnîndu-i prin aceasta pe Corinteni la două lucruri potrivnice unul altuia: la a milui cu îmbelșugare, dar și cu osîrdie. Pentru aceasta, alcătuieste cuvîntul prea-înțelepțește și, despre osîrdia miluirii, zice așa: Ceea ce dați este blagoslovenie și creștere a avuțiilor voastre, iar cel ce capătă blagoslovenie și adăugire avuțiilor sale, acela nu se mîhnește. Cu aceasta, Pavel arată că rodul milosteniei lor are să odrăslească îndată, cei ce miluiesc fiind plini de toată blagoslovenia și îmbelșugarea. Și nu s-a mulțumit numai cu cuvintele acestea, ci a adăugat: Să nu dați milostenia „ca o lăcomie”, adică să nu socotiți că luăm banii milosteniei voastre ca să ne lăcomim la averea voastră și să vă păgubim. Nu, ci pentru că voim să vă pricinuim blagoslovenia și creșterea avuțiilor voastre. De aceea, cel ce dă milostenia de silă se vede pe sine ca și cum se lăcomește și se păgubește, iar nu ca și cum să ia de la Dumnezeu blagoslovenie și creștere a avuțiilor sale.

**6 Și aceasta [mai zic]: Cel ce seamănă cu scumpete, cu scumpete
va și secera; iar cel ce seamănă întru blagoslovenii,
întru blagoslovenii va și secera.**

Acum, Pavel se mută la a doua pricină despre care am zis mai sus, adică spre a-i îndemna pe Corinteni să miluiască cu îmbelșugare, și zice: Aduag și aceasta pe lîngă cele ce am zis mai sus, anume că nu se cuvine ca voi, Creștinii, să miluiți cu cruțare și cu scumpete, ci cu îmbelșugare.¹⁰⁴ Nu a zis însă:

¹⁰⁴ Dumnezeiescul Ioan Hrisostom zice că, cu cît are cineva mai multă bogăție, cu atît e dator a milui mai mult: „De aceea și bogații se numesc răi mai mult decît săracii, fiindcă, aflîndu-se în îmbelșugare, nu se fac blînzi. Să nu-mi spună că au dat milostenie, căci, dacă nu au dat-o după cuviință, nu vor scăpa de muncă, fiindcă milostenia se judecă după îmbelșugarea socotinței. Căci Hristos a poruncit să prisosească dreptatea noastră mai mult decît a cărturarilor și a fariseilor. Deci, chiar dacă faci milostenie, dar nu o faci mai multă decît cărturarii și fariseii, nu vei intra în împărăția cerurilor. Cîtă milostenie dădeau ei? – m-ar întreba cineva. Tocmai aceasta vreau să o spun acum, pentru ca cei ce nu dau milostenie să dea, iar cei ce dau să nu se mîndrească, ci să dea mai mult. Cîtă milostenie dădeau ei așadar? Dădeau zeciuială din tot ce aveau, iarăși încă o zeciuială și după asta încă o dată, a treia oară. Deci dădeau milostenie cam a treia parte din averea lor. Căci cele trei zeciuiele atîta fac. În afară de aceasta, mai dădeau și pîrgă de fructe, primii născuți și altele mai multe, de pildă: pentru păcate, pentru curățire, în sărbători, în anul jubiliar, la stingerea datorniilor, la liberarea robilor, la înprumuturi fără dobînzi. Deci, dacă nu face mare lucru cel care dă milostenie a treia parte din averea sa – dar, mai bine spus, jumătate, căci adunate toate acestea cu celelalte fac jumătate – deci, dacă nu face mare lucru cel ce dă milostenie jumătate din averile sale, de ce nu va fi vrednic cel care nu dă nici a zecea parte? Așadar, pe bună dreptate a spus: «Puțini sînt cei care se mîntuiesc!»” (*Cuvîntul 64 la Matei*). Și iarăși zice: „De aceea, este trebuință de multă

„să nu miluiți cîte puțin”, ci a pus un nume mai de laudă, pe cel al cruțării și al scumpetei. Și a numit milostenia „sămînță”, ca să înțeleagă cel ce miluiește că mai mult ia decît dă, la fel cum cel ce seamănă seceră mai multe decît seamănă. Și, după ce a arătat că Creștinii trebuie a milui cu îmbelșugare, Pavel zice iar că ei trebuie a milui și cu osîrdie. Căci a semăna cineva „întru blagoslovenii” arată că cel ce miluiește trebuie să o facă cu osîrdie, la fel cum seamănă cel ce are nădejde că va seceră mai mult.

**7 Fiecare să dea cum se îndură cu inima, nu cu părere de rău
sau de silă, căci „Dumnezeu îl iubește pe cel care dă cu bunăvoință”
(Pilde 22:8).**

Aici, Apostolul lungește mai mult cuvîntul că se cuvine ca drept-sfăvitorii din Corint să facă milostenia cu osîrdie, zicîndu-le că ceea ce se face de silă nu este faptă bună.¹⁰⁵ Și nu a mai vorbit despre îmbelșugarea milosteniei, fiindcă știa că pilda Machidonenilor era de ajuns ca să-i îndemne spre aceasta.

Deci Pavel, fiind învățător al faptei bune, voiește ca ucenicii săi Corinteni să facă fapta bună precum cere numele ei și dreptul-cuvînt, adică de bunăvoie, pentru ca și plata milosteniei lor să fie întreagă. Pentru că fapta bună care se face de silă are plata cinstei cu lipsă, neîmplinită. De aceea, Apostolul zice: Fiecare să facă milostenia precum voiește și se îndură, iar nu cu scîrbă sau cu nevoie! Și aduce încă mărturie de la Solomon, care zice că „Dumnezeu îl iubește pe cel ce dă cu bunăvoință”.¹⁰⁶ Și, măcar că Solomon a vorbit aici de îm-

milă și de îmbelșugată iubire de oameni. Căci ascultă ce zice Proorocul: «Miluiește-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta!» De aceea și noi, cei bogați, așa trebuie a milui, după mare mila noastră. Căci, așa cum am fi către cei împreună robi cu noi, la fel vom fi norociți de Stăpînul. Dar care este mila cea mare? Cînd nu vom da din prisos, ci din lipsă” (*Cuvîntul 60 la Matei*). Iar în alt loc zice: „Ce folos ai – spune-mi! – cînd, avînd multă bogăție, dai cît un pahar dintr-un noian și nu rîvnești mărimea sufletului unei văduve? Și cum vei zice: «Miluiește-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta și după mulțimea îndurărilor Tale șterge fărâdelegea mea!», dacă tu nu miluiești după mila cea mare și poate nici după cea mică?” (n. aut.)

¹⁰⁵ De aceea se și numește „faptă bună”, pentru că este aleasă și voită, precum zice dumnezeiescul Ioan Damaschinul: „Se numește «faptă bună» pentru că se alege (după etimologia grecească). Căci se cade a face binele cu alegere și de voia noastră, iar nu fără voie, de silă” (în cuvîntul despre faptele bune și despre răutăți). [...] Și Grigorie al Nyssei zice că fapta bună e un lucru de voie și că cea silnicită nu poate fi faptă bună (*Despre alcătuirea omului*, capitolul 16). (n. aut.)

¹⁰⁶ Solomon scrie așa zicerea aceasta: „Pe bărbatul blînd și darnic îl blagoslovește Dumnezeu” (*Pilde 22:28*). Asemenea cu aceasta este și ceea ce zice înțeleptul Sirah: „Totdeauna cînd dai, fii cu față voioasă!” (35:9). Iar că prin aceasta înțelege osîrdia și bucuria sufletului, se arată învederat din ceea ce zice după aceea: „și întru veselie sfințește zeciuiala” (la fel). Căci, cînd un suflet miluiește cu osîrdie și cu bucurie, bucuria și osîrdia aceasta îl

belșugarea milosteniei, Pavel însă a luat zicerea aceasta ca fiind despre cel ce dă cu bucurie și cu osîrdie sufletească. Iar dacă voiești, înțelege-o că se potrivește la amîndouă.

8 Dumnezeu poate face să prisosească tot darul întru voi,

Cu acestea, Apostolul surpă acel cuvînt pe care obișnuiesc a-l zice unii Creștini: Dacă voi da mult, mă tem ca nu cumva să sărăcesc! Pavel le zice deci unora ca aceștia: Creștinilor, Dumnezeu poate să vă facă atît de nelipsiți de cele trebuincioase, încît să puteți face orice har, adică toată îmbelșugata milostenie către săraci. Deci dați cu îmbelșugare și fără cîrtire, pentru ca darurile lui Dumnezeu să prisosească întru voi, și, iarăși, din acest dar al lui Dumnezeu să crească și să prisosească totdeauna milostenia voastră către săraci.

ca, avînd totdeauna toată îndestularea în toate, să prisosiți spre tot lucrul bun,

Vezi, Creștine, ce zice aici Pavel? El nu se roagă pentru Corinteni să aibă multă bogăție, ci să aibă cît le este de ajuns spre îndestularea trebuințelor lor trupești. Și, zicînd aceasta, arată că nu-i silește și nu îi îndatorează să dea milostenie din lipsa lor; căci, dacă vor da din lipsă, nu vor avea cele de nevoie.

Apostolul mai învață încă și cum trebuie să folosească cineva darurile și bunătățile lui Dumnezeu, adică în așa fel încît „să prisosească spre tot lucrul bun”. Și zice: Pentru cele trupești, vă rog să aveți cîte vă sînt spre îndestularea trebuinței voastre. Iar pentru cele duhovnicești – căci aceasta însemnează zicerea „spre tot lucrul bun” – vă rog să aveți prisosință și îmbelșugare, ca, pe lîngă milostenie, să faceți cu îndestulare și cu dărnicie orice alt lucru bun și plăcut lui Dumnezeu.

9 precum este scris: „A împrăștiat, a dat săracilor; dreptatea lui rămîne în veac” (Psalm 111:5).

Fiindcă a zis mai sus: „pentru ca să prisosiți”, Pavel aduce acum mărturie de la Proorocul David, care zice: „a împrăștiat”, ceea ce însemnează prisosința și îmbelșugarea. Căci banii ce se dau milostenie nu rămîn, dar „dreptatea” – adică iubirea de oameni și îndemnarea către săraci (numește „dreptate” această iubire de oameni pentru că ea îl face drept pe cel ce miluiește, ștergîndu-i

îndeamnă să miluiască și cu îmbelșugare. Vezi și subînsemnarea zicerii: „cel ce miluiește – întru blîndețe” (Romani 12:8). (n. aut.)

păcatele) – așadar „dreptatea” care se câștigă din banii ce se dăruiesc „rămîne în veac”, adică și întru aceasta, și întru cei ce va să fie.¹⁰⁷ De aceea și este blagoslovit și iubit de toți omul cel milostiv, cum a zis Solomon: „Blagoslovenie este peste capul celui ce împarte” (*Pilde* 11:26). Și fiii și strănepoții milostivului sînt iubiți și binecuvîntați de cei următori, precum este scris: „Toată ziua miluiește și împrumută dreptul, și sămînța lui întru blagoslovenie va fi”¹⁰⁸ (*Psalms* 36:23).

**10 Iar Cel ce dă sămînță semănătorului și pîine spre mîncare
vă va da și va înmulți sămînța voastră și
va face să crească roadele dreptății voastre,**

Cu aceste cuvînte, Apostolul Îl roagă pe Dumnezeu pentru Corinteni, și pentru bunătățile trupești, și pentru cele duhovnicești. Și adeverează cuvîntul și rugăciunea de la lucrătorii de pămînt ce seamănă, zicînd: Dacă Dumnezeu dă hrană acelor care hrănesc trupul, cu mult mai vîrtos va da bunătățile cele duhovnicești acelor ce plugăresc cerul și hrănesc sufletele, atît pe ale lor, cît și pe ale celor de aproape. Și, cu aceste cuvînte pe care le zice rugîndu-L pe Dumnezeu „să dea și să înmulțească sămînța” lor, Apostolul arată că, atunci cînd se dă la săraci, bogăția simțită se face sămînță duhovnicească. Și, din sămînța aceasta duhovnicească, adică din bogăția împărțită săracilor, crește la cei milostivi tot lucrul bun și se înmulțesc holdele dreptății lor și ale faptei lor bune. De aceea și zice mai departe că Dumnezeu „va face să crească roadele dreptății” lor.¹⁰⁹

¹⁰⁷ Pentru aceasta, marele Vasile a zis: „Poate și se va părea de mirare ceea ce voiesc a zice, dar este mai adevărată decît toate: bogăția, dacă se împrăștie, va rămîne – după pilda Domnului; iar dacă e ținută strîns, se înstrăinează. Dacă o păzești, nu o vei avea; iar dacă o vei împrăștia, nu o pierzi. Căci zice: „A împrăștiat, a dat săracilor; dreptatea lui rămîne în veac.” (*Cuvînt către cei bogăți*). (n. aut.)

¹⁰⁸ Aceasta s-a întîmplat mai cu osebire fiilor și strănepoților aceluși sfînt și milostiv Filaret. Căci, cînd îi vedea pe fiii lui, toată lumea, și mai ales cei miluiți de dînsul, obișnuia a zice cu dragoste cuvîntele acestea: lată-i pe blagosloviții fii ai milostivului Filaret! Astfel se plînește întru fiii celui milostiv ceea ce a făgăduit Dumnezeu lui Isaia: „Eu voi pune duhul Meu peste semînția ta și blagosloveniile Mele peste fiii tăi” (*Isaia* 44:3). (n. aut.)

¹⁰⁹ Teodorit zice că Pavel a unit rugăciunea cu îndemnarea către milostenie ca să învețe Creștinii să cunoască bogăția puterii dumnezeiești. Căci Dumnezeu poate da cele bune tuturor săracilor, cu îmbelsugare, fiindcă El este Cel care dintru început a dat oamenilor sămînță, și El o hrănește după ce se aruncă în pămînt și El este Cel care dă hrana cea din sămînță. Însă, pentru folosul oamenilor, Dumnezeu voiește ca săracii să-și ia hrana vieții prin oameni. Și, într-adevăr, Apostolul numește „sămînță” milostenia, iar „roade ale dreptății” a numit folosul ce odrăsește din milostenie. (n. aut.)

Ia aminte însă că Apostolul nu Îl roagă pe Dumnezeu să dea celor milostivi răsfățare, ci hrană, adică nu multe feluri și mîncări îndulcitoare, care privesc spre benchetuire, ci mîncări simple, care privesc spre ținerea și trebuința trupului, căci zice: „pîine spre mîncare”, cuvînt pe care Apostolul l-a luat de la Proorocul Isaia, care zice: „Precum se coboară ploaia și zăpada din cer și nu se mai întoarce pînă nu adapă pămîntul și-l face de răsare, și rodește și dă sămînță semănătorului și pîine spre mîncare” (Isaia 55:10).

11 ca întru toate să vă îmbogățiți, spre toată simplitatea care aduce prin noi mulțumire lui Dumnezeu.

Apostolul arată și aici cum se cuvine a-și întrebuița cineva bogăția. Și zice că nu trebuie a săpa pămîntul și a o îngropa, ci a o avea întru toată „simplitatea”, adică a da cu toată îmbelșugarea.¹¹⁰ Însă – fiindcă mulți dau bogăția lor cu îmbelșugare la curve, la măscărici, la teatre și pe jucării – Pavel zice mai departe că darea îmbelșugată a bogăției se cuvine a se face nu pentru astfel de răutăți, ci pentru lucrurile bune și plăcute lui Dumnezeu, din care se pricinuieste mulțumire și laudă lui Dumnezeu; și nu numai atît, ci și alte multe lucruri folositoare de suflet și mîntuitoare, pe care le zice mai jos. Pavel scrie acestea ca să-i facă pe Corinteni să miluiască cu îmbelșugare.

12 Pentru că slujba aceasta nu numai că împlinește lipsurile sfinților, ci prisosește; [și,] prin multe mulțumiri în fața lui Dumnezeu,

13 ei slăvesc pe Dumnezeu pentru supunerea mărturisirii voastre întru evanghelia lui Hristos, și pentru dărnicia împărtășirii către ei și către toți

14 și pentru rugăciunea lor pentru voi; și vă doresc pentru darul lui Dumnezeu care vi s-a dat cu covîrșire.¹¹¹

Zice: „Slujba aceasta”, adică darea milosteniei voastre, săvîrșește multe bunătați. Căci prin aceasta voi nu numai că pliniți nevoia Creștinilor săraci din Ierusalim, dar încă și „prisosiți”, adică le dați mai mult decît trebuința lor, pentru care se și aduc din partea lor multe mulțumiri lui Dumnezeu. Creștinii

¹¹⁰ Vezi și zicerea „cel ce împarte – întru simplitate” (Romani 12:8) și subînsemnarea acesteia. (n. aut.)

¹¹¹ Înțeleptul Fotie zice că partea aceasta e adunată și cu lipsuri, și cu adăugiri, iar deplînatatea graiurilor este așa: „Sfinții slăvesc pe Dumnezeu pentru supunerea mărturisirii voastre întru evanghelia lui Hristos și pentru dărnicia împărtășirii către dînșii și către toți. Ei slăvesc pe Dumnezeu și pentru rugăciunea lor pentru voi, pe care vă doresc pentru darul lui Dumnezeu cel covîrșitor întru voi” (în epistola 167 către Gheorghe al Nicomidiei). (n. aut.)

săraci din Ierusalim care primesc milostenia voastră Îl slăvesc pe Dumnezeu pentru că v-ați supus evangheliei lui Hristos și săvârșiți poruncile Lui cu toată osîrdia și prisosința, căci evanghelia învață milostenia: „Fericiți – zice – sînt cei milostivi, că aceia se vor milui” (Matei 5:7). Cei ce iau milostenia voastră Îl slăvesc pe Dumnezeu și pentru că iubirea de frați și îmbelșugarea milosteniei voastre nu se revarsă numai către ei, ci către toți Creștinii săraci, lucru care e semn de inimă necîrtitoare și de iubire frățească. Și nu numai că săracii din Ierusalim mulțumesc lui Dumnezeu pentru milostenia voastră, dar Îl și roagă pe Dumnezeu să îi învrednicească să vă vadă și să vă cîștige, nu pentru banii ce le dați, ci „pentru darul lui Dumnezeu care vi s-a dat cu covîrșire”. Iarăși numește aici milostenia „dar”, punînd toată fapta bună în seama lui Dumnezeu, ca să nu se mîndrească întru acesta Corintenii. Și, numindu-l „dar covîrșitor al lui Dumnezeu”, îi îndeamnă să facă milostenia mai îmbelșugată, ca nu cumva să-i întrecă ceilalți Creștini.

15 Iar lui Dumnezeu, mulțumire pentru darul Său cel negrăit.

„Dar” numește bunătățile ce se nasc din milostenie atît celor ce o dau, cît și celor ce o primesc. Sau, prin „dar”, înțelege bunătățile pe care ne-am învrednicit a le lua prin trupeasca economie a lui Hristos, ca și cum ar zice: Să nu socotiți, iubiților, că faceți vreo mare ispravă dînd milostenie, fiindcă bunătățile și facerile de bine primite de voi de la Dumnezeu sînt negrăite și pentru mulțimea, și pentru mărimea lor. Așadar ce lucru mare faceți dăruind puține și stricăcioase bunătăți în locul acelorora atît de multe și de nesticăcioase pe care le-ați luat de la Dumnezeu?

CAPITOLUL X

1 Eu însumi, Pavel, vă îndemn prin blîndețea și liniștea lui Hristos,

După ce a sfințit cuvintele despre milostenie, dumnezeiescul Pavel începe acum a le grăi Corintenilor lucruri mai aspre împotriva apostolilor mincinoși, care îl cleveteau că e prost [„simplu”, n. m.] și necărturar și că se mîndrește în zadar, neavînd daruri apostolești. Aceștia îl silesc să vorbească despre sine, dar nu pentru sine, ci pentru a nu fi defăimată propovăduirea și vrednicia sa apostolească. Deci el își înșiră isprăvile și vorbește despre darul ce i s-a dat de la Dumnezeu, încît nu ar greși cineva dacă ar numi scrisoarea aceasta „lauda lui Pavel”.

Și, la început, vorbește pentru cei ce îl numeau neputincios și mîndru, zicînd: Vă rog eu însumi, Pavel – adică eu, învățătorul lumii, căci cuvîntul acesta: „eu însumi, Pavel”, arată vrednicia și stăpînirea lui Pavel, ca și acela: „iată eu, Pavel, vă zic” (*Galateni 5:2*) – așadar eu, Pavel, vă rog să nu mă silească cei ce mă defaimă, zicînd că sînt neputincios, să folosesc asupra lor duhovniceasca stăpînire și putere pe care am primit-o de la Dumnezeu! Și, măcar că mare este pogorămîntul lui Pavel, a-i ruga pe Corinteni, el însă nu stă pînă aici, ci pune încă drept mijlocitor al rugăciunii sale „blîndețea lui Hristos”, ca și cum le-ar zice: Rușinați-vă dar de blîndețea și de liniștea lui Iisus Hristos, prin care vă rog! Cu aceasta arată că îi este milă și nu-i pedepsește pentru ca să urmeze blîndețea și îndelunga-răbdare a Mîntuitorului Hristos, iar nu pentru că este neputincios și slab. Deci – zice – nu mă siliți să las această blîndețe a lui Iisus Hristos, pe care atît o iubesc, încît o pun și mijlocitoare pentru a nu folosi asprimea.

eu, care de față sînt smerit între voi, dar în lipsă îndrăznesc față de voi.

Pavel zice acest cuvînt ori cu ironie (adică cu luare peste picior), folosind chiar cuvintele celor care îl cleveteau ca pe un neputincios, zicînd: Cînd e de față, Pavel nu este vrednic de nici un cuvînt, este smerit și lesne defăimat; iar cînd lipsește, atunci se umflă, se mîndrește, și îndrăznește asupra noastră și ne înspăimîntă! Sau zice cuvîntul acesta cu adevărat, adică: Eu, cel ce mă arăt smerit și blînd către voi cînd sînt de față, cînd lipsesc zic cuvinte mari, dar nu din mîndrie, ci din îndrăzneala pe care o am către voi.

2 Vă rog dar [să nu mă siliți], cînd voi fi de față, să îndrăznesc cu îndrăznirea cu care gîndesc că voi îndrăzni împotriva unora care ne socotesc că umblăm după trup.

Vă rog – zice – să nu mă siliți a-mi folosi cu cutezanță puterea (căci pe aceasta o numește „îndrăznire”), așa cum socotesc să o fac, împotriva acelor care mă defaimă că umblu după trup, că sînt adică fățarnic și mîndru. Vezi însă – o, cititorule! – cum Pavel numește „îndrăznire” izbînda asupra cuiva și pedepsirea; căci, deși urma a izbîndi și a pedepsi cu dreptate, totuși mai potrivit este pentru un Apostol și învățător a zăbovi să pedepsească pe cineva, decît a se grăbi cu aceasta.

3 Pentru că, deși umblăm în trup, nu ne luptăm trupește.

Adică: Deși purtăm trup, nu folosim arme trupești. Însă aici vorbește despre propovăduire, căci aceasta nu este trupească și omenească și nu are trebuință de ajutorul oamenilor, ci este dumnezeiască, duhovnicească și cerească. Și, zicînd: „nu ne luptăm trupește”, arată că: Noi, Apostolii, am primit să ne luptăm cu oamenii și cu diavolii.

4 Căci armele luptei noastre nu sînt trupești,

Zice: Armele războiului nostru „nu sînt trupești” – adică nu sînt bogăția, slava, buna-lîmbuție [„retorica”, n. m.], lingușirea și fățarnicia – nu! Dar cum sînt? Spune mai departe:

ci puternice înaintea lui Dumnezeu, spre surparea întăriturilor.

Pavel nu a zis: „armele luptei noastre sînt duhovnicești” – precum s-ar fi cuvenit, spre osebirea celor „trupești” de care a zis mai sus – ci le-a numit „puternice”, arătînd astfel că armele celor care îl cleveau erau slabe și neputincioase. Și vezi lipsa de mîndrie și smerita-cugetare a fericitului Pavel! El nu a zis: „noi sîntem puternici”, ci: „armele luptei noastre sînt puternice înaintea lui Dumnezeu”, adică Dumnezeu Ie-a făcut puternice. Căci – de vreme ce Apostolii erau goniți și bătuți de către necredincioși, iar oamenii cei trupești socoteau că acestea sînt slăbiciuni și neputințe – Pavel zice aici dimpotrivă, anume că bătăile, goanele și celelalte primejdii sînt arme puternice, cu ajutorul lui Dumnezeu. Pentru că puterea lui Dumnezeu se arată prin acele slăbiciuni și Dumnezeu este Cel care bate război cu armele acestea, chiar dacă noi, Apostolii, ne arătăm avîndu-le și purtîndu-le asupra noastră. Dar întru ce sînt puternice armele acestea? Spre a risipi „întărituri”, ziduri întărite. Și care sînt acelea? O spune mai jos:

Noi surpăm iscodirile minții,

Zice: „Întăriturile”, zidurile tari, pe care le risipesc armele noastre sînt silogisme înțelepciunii celei din afară a Elinilor, și mîndria și slava lor deșartă. Sau zice: Cu armele noastre puternice, risipim rătăcirea, *politheia* (adică mulțimea zeilor), de care erau stăpînite cugetările și sufletele Elinilor, și îi supunem adevărului cunoștinței de Dumnezeu și al credinței. Astfel, de pildă, cugetarea și mintea cea mare [„mîndră”, n. m.] a lui Dionisie Areopagitul s-a surpat din păgînatate prin cuvîntul lui Pavel și s-a supus bunei-cinstiri de Dumnezeu. Vezi însă – o, cititorule! – că Pavel nu a zis: „punem înaintea Elinilor arme mecanice că să-i biruim”, ci: „îi surpăm”, arătînd cu aceasta lesnirea cu care Apostolii i-au biruit pe Elini și puterea armelor și săgeților lor duhovnicești.

5 și toată înălțimea care se ridică împotriva cunoștinței de Dumnezeu,

Fiindcă a vorbit, în chip de metaforă¹¹², despre „luptă”, „întărituri” și „arme”, Apostolul stăruie întru aceasta, ca să dovedească mai lămurit ceea ce voiește. Deci zice aici: Cu armele noastre duhovnicești, biruim și doborîm orice „înălțime” – ori turn de i-ai zice, ori cetate înaltă – care ar sta împotriva adevăratei cunoștințe de Dumnezeu, adică a evangheliei.¹¹³

robind toată înțelegerea spre ascultarea lui Hristos.

Numirea de „robie” arată două lucruri: și a-și pierde cineva slobozenia, și a nu mai putea sta împotriva vrăjmașilor. Aici, Pavel folosește numirea aceasta după al doilea înțeles, căci zice: Nu numai că biruim toată mintea și cunoștința omenească, dar o robim într-atît, încît nu ne mai poate sta împotrivă, ceea ce este robia cea prea-desăvîrșită.

Apoi, fiindcă numele robiei este greu și neplăcut, Pavel adaugă: „Robim toată înțelegerea oamenilor *spre ascultarea lui Hristos*”, adică o supunem robiei lui Hristos, care este mai cinstită decît toată slobozenia. Căci îi slobozim

¹¹² Figură de stil rezultînd dintr-o comparație subînțeleasă. (n. m.)

¹¹³ Iar marele Vasilie, prin „înălțime” înțelege cutezarea și mîndria Creștinilor care păcătuiesc de voie, defăimînd poruncile lui Dumnezeu. Tilcuind aceasta: „Cel care va face ceva din mîndrie, acela hulește pe Domnul și sufletul lui se va sîrpi din poporul său” (*Numeri* 15:30), el zice: „Proorocul numește «înălțime» cutezarea celor ce păcătuiesc de voie, pe care Apostolul o numește «înălțime ce se ridică asupra cunoștinței de Dumnezeu»” (foaia 1265 din cele cinci cărți).

[...] Despre această „înălțime” și această „întăritură” zice în ghicitoră Solomon: „Cel înțelept s-a suit peste cetăți tari și a doborît întăritura în care nădăjduiau necinstitorii de Dumnezeu” (*Pilde* 21:22). Despre aceasta zicea și acel blagoslovit Haleb, către Iisus al lui Navi: „Acum, acolo sînt fiii lui Enac, care au cetăți mari și tari. Dar, de va fi cu mine Domnul, îi vom pierde, cum mi-a zis mie Domnul” (*Iisus Navi* 14:12). [...] (n. aut.)

pe oameni din pieire, și îi robim slobozeniei; îi slobozim de la moarte, și îi robim vieții, fiindcă îi supunem lui Hristos, Care este mîntuirea și viața. Și adu-ți aminte – o, cititorule! – de Efesenii care și-au ars cărțile vrăjitorești – ce prețuiau cincizeci de mii de arginți, precum istorisesc *Faptele Apostolilor* (capitolul 19, stih 19) – și atunci vei înțelege cum a robit Pavel lui Hristos înțelegerile oamenilor. De aceea și *Faptele Apostolilor*, ca și cum ar fi voit să arate această robie duhovnicească, adaugă că, după ce au ars cărțile vrăjitorești, „astfel creștea cu putere cuvîntul Domnului și se întărea” (la fel, stih 20).

Se înțeleg însă cele zise de Pavel mai sus și tropologic¹¹⁴, anume că, mai întîi, ni se fac potrivnici cugetările rele, de către diavol; mai departe, se face lupta, cugetările rele luptîndu-se cu cele bune; apoi, din luptă, relele cugetări se fac „înălțimi”, adică înalte, fiindcă le biruiesc pe cele bune și afit se mîndresc asupra cunoștinței de Dumnezeu, încît se fac ca niște înțelegeri firești ale omului și ca niște *entusiasuri* (ieșiri din sine). Căci este o înțelegere care se face din curăție și din darul lui Dumnezeu, care e o agerime simplă a minții, fără silogism; aceasta arată lucrurile cele gîndite mai lămurite și mai cu scumpătate [„exactitate”, n. m.] decît orice silogism și dovadă. Dar sînt și alte înțelegeri, ale celor amăgiți de diavoli, care par a fi asemenea cu cele de mai sus, dar nu sînt așa. Deci Pavel și cei asemenea lui robesc și supun aceste înțelegeri drăcești ascultării și nerătăcitei cunoștințe a lui Iisus Hristos.

6 Și gata sîntem a pedepsi toată neascultarea, cînd se va plini ascultarea voastră.

Aici, dumnezeiescul Apostol îi înspăimîntă pe Corinteni, zicînd: Vă așteptăm ca, după ce vă vom îndrepta cu învățătura noastră și vă vom osebi de apostolii mincinoși, să pedepsim pe aceia care vor rămîne nevindecați și neîndreptați. Așadar, avem gătîtă pedeapsa asupra acelora, dar, fiindcă sînt amestecați cu voi, ne oprim și nu îi pedepsim, ca nu cumva să se atingă pedeapsa și de voi. Și, zicînd: „cînd se va plini ascultarea voastră”, dă de înțeles că și atunci ascultau Corinteni, însă nu desăvîrșit, ci în parte. Apostolul îi înspăimîntă pentru ca toți, chiar și apostolii mincinoși, să se îndrepteze și să nu fie pedepsit nici unul.¹¹⁵

¹¹⁴ Adică pentru îndreptarea năravurilor. (n. m.)

¹¹⁵ Marele Vasilie înțuiește acest „gata fiind a pedepsi toată neascultarea” așa: „Nu una sau alta, ci «toată neascultarea» [e vrednică de pedepsă]. Ne-a amăgit așadar obiceiul cel prea-rău, și răzvrătita predanșire a oamenilor ni s-a făcut pricină de mari răutăți. Căci aceasta, lepădîndu-se de unele din păcate, iar pe altele alegîndu-le cu nebagare de seamă, se arată foarte cu mînic asupra unora – precum sîntuciderea, prea-curvia și cele ca acestea – iar pe altele nu le judecă a fi vrednice nici de cea mai subțire certare – precum sînt urgia, ocara,

7 Cele de față le vedeți.

Cu aceste cuvinte, Apostolul nu-i înspăimîntă numai pe apostolii mincinoși, care-i amăgeau pe ceilalți, ci-i înfruntă și pe Corinteni, pentru că se lăsau amăgiți de aceia. Și zice: Voi, Corinteni, judecați lucrurile pe dinafară, numai după cele ce se văd, iar nu după cele din lăuntru, care nu se văd. Astfel, voi priviți și judecați numai dacă cineva zice cuvinte mari pentru sine, dacă are bogăție și dacă este îmbrăcat cu obrăzarul [„masca”, n. m.] faptei bune, nu și cu lucrarea și urmarea faptei bune. Acest lucru nu trebuie să-l faceți!

Dacă cineva crede întru sine că este al lui Hristos, să socotească iarăși de la sine că, precum este el al lui Hristos, tot așa sîntem și noi.

Apostolii mincinoși tare se făleau și ziceau că sînt ucenici, apostoli și văzători ai lui Hristos. De aceea zice aici Apostolul; Cine crede întru sine că este apostol și prieten al lui Hristos, acela să socotească de la sine că, așa cum el este prieten și apostol al lui Hristos, tot astfel sîntem și noi. Și a zis „să socotească de la sine”, adică: Să nu aștepte să dovedesc eu pentru aceasta, ci să înțeleagă că, după ceea ce însuși zice, anume că e al lui Hristos, el nu are ceva mai mult decît mine; căci nu este el al lui Hristos, iar eu al altcuiva, ci amîndoi sîntem ai umuia și aceluiași Hristos. Însă Apostolul zice aceasta cu pogorămînt, căci, mergînd mai departe, dovedește cît covișește el mai mult decît alții.

8 Căci, dacă mă voi lăuda ceva mai mult cu stăpînirea pe care mi-a dat-o Domnul spre zidire, iar nu spre risipire, nu mă voi rușina,

Pavel nu a zis că are stăpînire de la Dumnezeu să pedepsească și să chinuiească, iar apostolii aceia mincinoși nu au, ci, cu sfială și cu măsurare a zis că are „ceva mai mult” decît aceia. Și nu a zis: „dacă mă laud”, ci: „dacă mă voi lăuda”, adică: „dacă aș voi să mă laud pentru stăpînirea pe care mi-a dat-o Domnul”, dînd și afierosind totul la Domnul. Și zice: Am luat această stăpînire de la Dumnezeu pentru ca să-i zidesc pe oameni în credință, făcîndu-le bine, iar nu pentru ca să-i pedepsesc și să-i chinuiesc. Dar de ce ai zis mai sus – o, fericite Pavele! – că „noi stricăm și surpăm cugetările cele rele”? Apostolul răspunde: Mai ales prin aceasta îi zidesc pe oameni, risipind relele lor cugetări. Dar de ce îi îngrozești apoi, dacă – precum zici – nu ai luat stăpînire de la Dumnezeu să-i risipești, ci ca să-i zidești? Răspunde: Cu de-adinsul, aceas-

beția, lăcomia de averi și cîte ca acestea. Asupra tuturor acestora, Pavel, cel ce grăiește cu Hristos, a dat, aici și în altă parte, aceeași hotărîre, zicînd că cei ce fac unele ca acestea sînt vrednici de moarte” (în înainte-cuvîntarea cuvîntului despre judecata lui Dumnezeu). (1. aut.)

tă stăpînire am luat, ca să zidesc cu facerile de bine și cu daruri, dar, dacă cineva rămîne neîndreptat, folosesc mai departe pedeapsa și certarea, pentru a risipi relele cugetări ale aceluia. Deci – dacă aș voi să mă laud că Dumnezeu mi-a dat mai multă stăpînire decît celorlalți spre a face bine, așadar și stăpînirea de a pedepsi cînd aș fi silit – atunci nu aș ieși rușinat pentru aceasta, adică nu m-aș arăta mincinos sau mîndru, fiindcă lauda mea este adevărată și [chiar] am puterea de la Dumnezeu și spre a pedepsi.

9 ca să nu par că v-aș înspăimînta prin scrisori.

*10 Căci scrisorile lui – zic ei – sînt grele și tari,
dar înfățișarea trupului este slabă și cuvîntul lui este defăimat.*

*11 Dar să socotească cel ce vorbește astfel că,
așa cum sîntem cu cuvîntul prin scrisori, cînd nu sîntem de față,
tot așa sîntem și cu fapta, cînd sîntem de față.*

Ceea ce zice aici Apostolul este astfel: Puteam a mă lăuda, dar nu mă laud, pentru ca să nu pară că vă înfricoșez cu scrisorile mele, precum zic apostolii aceia mincinoși, care mă defaimă, spunînd că Pavel se mîndrește cu scrisorile sale și înfricoșează cu dînezele, iar cînd vine de față este vrednic de defăimare, arătînd prin ceea ce spune că nu este așa precum scrie. Așadar – zice – să știe cei ce zic acestea, oricare ar fi ei, că nu numai prin scrisori înfricoșăm greu, cînd nu sîntem de față, ci că avem și putere, cînd sîntem de față, să punem în lucrare și în ispravă îngrozirile pe care le scriem.

*12 Căci noi nu îndrăznim a ne judeca sau a ne asemăna cu unii
care se laudă singuri;*

Cu aceste cuvinte, Pavel arată că apostolii mincinoși erau mîndri și de aceea se făleau cu ore cari mari lucruri ale lor. Deci zice: Eu nu cutez „a mă judeca” – adică a mă număra împreună, sau a mă asemăna și măsura – cu aceia care se arată pe ei înșiși și se laudă pe sine.¹¹⁶

*dar aceia, măsurîndu-se și asemănîndu-se pe ei cu ei înșiși,
nu au pricepere.*

Acei Apostoli mincinoși – zice – nu gîndesc că se cuvine să se măsoare și să se asemene pe sine-și cu alții, ci, cumpănindu-se și alăturîndu-se pe ei cu ei

¹¹⁶ Iar Fotie, filcînd aceasta, zice că „Apostolul, numind «îndrăznire» a se asemăna cu apostolii mincinoși, arată cu aceasta cît de urîți și neplăcuți erau aceia lui Dumnezeu”. (n. aut.)

înșiși, nu simt, ticăloșii, că sînt nebuni și vrednici de rîs pentru că se mîndresc astfel, că zice: „Omul nebun se bucură de sine-și” (*Pilde* 16:19). Căci fiecare dintr-înșii, zicînd că este mai bun decît ceilalți, îi surpă pe aceia, care sînt asemenea lui; și așa, unul prin altul, toți apostolii mincinoși se arată aleși și lăudați. Totodată însă, aceștia se arată unul pe altul netrebnici și defăimați, lucru pe care ei nu îl pricep, cu toate că este vrednic de rîs.

13 Noi însă nu ne vom lăuda fără măsură,

Fiindcă acei apostoli mincinoși se făleau zicînd poate că au mers la marginele pămîntului și au întors la credință pe toți oamenii din lume, Pavel zice aici că: Noi, adevărații Apostoli ai lui Hristos, nu ne lăudăm așa.

ci după măsura canonului [„dreptarului”, n. m.] cu care ne-a măsurat nouă Dumnezeu, ca să ajungem și pînă la voi.

Precum stăpînul unei vie – zice – împarte via lucrătorilor ce-i are, dînd fiecărui să lucreze cîte o parte, după puterea lui, tot așa a împărțit și Dumnezeu lumea nouă, Apostolilor Săi, dînd fiecărui din noi o parte, ca să propovăduim într-însa și să-i întorcem la credință pe oamenii de acolo. Deci noi ne vom lăuda pînă la măsura canonului pe care ni l-a împărțit Dumnezeu. Dar care este această măsură? Aceasta, de a ajunge să venim propovăduind și la voi, Corinteni. Deci, fiindcă aceasta este măsura noastră, întru aceasta ne lăudăm, adică pînă la voi, ucenicii noștri, iar nu mai încolo, la aceia care nu au fost învățați de noi.¹¹⁷

14 Căci nu ne întindem peste măsură, ca și cum n-am fi ajuns la voi, căci am și ajuns cu evanghelia lui Hristos.

Se poate ca apostolii mincinoși să fi mers în multe locuri, fără să propovăduiască evanghelia, și să se fi mîndrit numai cu călătoriile lor zadarnice, socotind că au întors la credință pe oamenii de prin acele locuri. Deci Apostolul zice: Noi, adevărații Apostoli ai lui Hristos, nu ne întindem dincolo de măsura noastră, ca și cum nu am fi ajuns pînă la voi; căci am ajuns, venind la voi nu degeaba, ca apostolii mincinoși, ci cu buna-vestire a lui Hristos pe care v-am propovăduit-o.

¹¹⁷ Despre aceasta zice și Teodorit: „«Măsură a canonului» dată de Dumnezeu a numit darul, căci pe acesta l-a împărțit Marele Dăruitor celor ce cred. Aceasta a zis scriind și Romanilor: „fiecaruia precum Dumnezeu i-a împărțit măsura credinței” (Romani 12:3). Și zice: Noi tăiem nemăsurarea cugetării și privim la darul ce ni s-a dat.” (n. aut.)

15 Nu ne lăudăm peste măsură, cu ostenele altora, ci avem nădejde că, tot crescînd credința voastră, ne vom mări întru voi cu prisosință, după canonul nostru,

16 ca să propovăduim evanghelia și în ținuturile de dincolo de voi, dar fără să ne lăudăm în canon străin, în cele gata.

Cu aceste cuvinte, Pavel arată că apostolii mincinoși se împodobeau cu străinele ostenele ale adevăraților Apostoli, și așa se făleau întru cele afară de măsură. Și zice: Noi însă, adevărații Apostoli, nu facem așa, ci, dacă am ajuns pînă la voi propovăduind evanghelia, pînă la voi ne și lăudăm și îndrăznim. Și nădăjduim întru Dumnezeu (fiindcă Pavel obișnuiește a le afirma pe toate, prin nădejde, la Dumnezeu, și a nu hotărî să facă ceva de sine-și) că, după ce v-am învățat îndestul și am crescut credința voastră, ne vom mări și ne vom slăvi întru voi. Căci atunci se mărește și se slăvește dascălul, cînd sporesc ucenicii lui, și astfel crește și canonul lui, adică partea ce i s-a sortit. Și ce nădăjduim? Că vom propovădui evanghelia și în părțile cele mai depărtate și poate ne vom lăuda și între oamenii din părțile acelea, dacă îi vom folosi. Pavel zice că umblă cu canonul și măsura peste tot, acestea fiind unelte ale ziditorilor și arhitecților. Prin aceasta se arată că și Pavel era ziditor și arhitect al lumii și, pe de altă parte, că totul desăvîrșit este al lui Dumnezeu, Care i-a dat lui Pavel cano-nul (sau cotul) și măsura aceasta. De aceea și zice mai departe:

17 „Iar cel ce se laudă, întru Domnul să se laude!” (1 Împărați 2:10).

Zice: Măcar că noi, adevărații Apostoli ai lui Hristos, avem asemenea lucrări și isprăvi, totuși nu ne mîndrim, nici nu socotim a noastră vreo faptă bună, ci socotim că totul e al lui Dumnezeu, chiar măsura aceasta la care am ajuns. Și doar întru Dumnezeu ne lăudăm. La fel, se cuvine ca și apostolii mincinoși să socotească totul la Dumnezeu și întru Dumnezeu să se laude, nu întru sine-și.

18 Pentru că nu cel ce se laudă singur este ales, ci acela pe care îl laudă Domnul.

Nu a zis: Noi, adevărații Apostoli, sîntem aleși și vrednici de laude! – ci: „acela pe care îl laudă Domnul”, adică acela pe care adevărul faptelor și al ostenelelor lui, împreună cu darul lui Dumnezeu, îl dovedesc a fi ales și vrednic.¹¹⁸

¹¹⁸ Iar Teodorit zice că „nu se cuvine a mărturisi cineva pentru sine-și fapta bună, ci trebuie a aștepta dumnezeiasca hotărîre”. (n. aut.)

CAPITOLUL XI

1 O, de mi-ați îngădui puțină neînțelepție! Dar îmi și îngăduiți,

Apostolul va să intre întru laudele sale, și folosește mai întâi multe îndreptări și chipuri ca să fugă de răutatea și greutatea ce urmează dintru a arăta cineva că se laudă pe sine-și. Însă nevoia l-a adus pe Pavel să se laude singur și teama că ucenicii lui se vor vătăma dacă el ar fi defăimat și s-ar nimici, iar apostolii mincinoși s-ar arăta că sînt mari. Iar că Pavel a ajuns întru lauda de sine de multă silă și mare nevoie, aceasta este arătată și celor mulți fără de minte: căci – dacă Pavel își aducea aminte totdeauna de păcatele vechi, care i se iertaseră prin Sfîntul Botez, și dacă se socotea nevrednic a se numi Apostol, pentru că gonise Biserica lui Dumnezeu (*1 Corinteni 15:5*) – cum ar fi putut acum să se laude pe sine-și fără a fi în mare nevoie?

Deci le zice Corintenilor: O, de ați suferi nebulnia¹¹⁹ și nesocotința mea! Dar – mai bine zis – o și suferiți, fiindcă, iubindu-mă – precum nădăjduiesc – îmi răbdați toate metehnele.

2 Căci vă rîvnesc pe voi cu rîvna lui Dumnezeu,

Nu a zis: „vă iubesc”, ci aceea cu mult mai mare decît dragostea, adică: „vă rîvnesc”, fiindcă rîvna se naște între cei ce se iubesc cu dragoste covîrșitoare. Și, ca să nu socotească ei că îi rîvnește pentru vreun lucru omenesc – adică pentru bani, sau pentru slavă – le spune că îi rîvnește „cu rîvna lui Dumnezeu”. Căci și Dumnezeu zice că ne rîvnește pe noi, oamenii: „Eu sînt Domnul Dumnezeu rîv-nitor” (*Ieșirea 20:5*); și iarăși: „Rîvna Domnului Savaot va face acestea” (*Isaia 36:32*); și iarăși: „Am rîvnit Ierusalimul și Sionul cu mare rîvnă” (*Zaharia 1:14*). Iar Dumnezeu ne rîvnește pentru că mult ne iubește, nu ca să cîștige ceva Lui-Și, ci pentru ca să ne mîntuiască, unindu-ne cu Sine. O asemenea rîvnă dumnezeiască – zice – este aceea cu care vă rîvnesc eu, Pavel, pe voi, Creștinii, nu ca să cîștig ceva, ci pentru ca să nu vă stricați de apostolii mincinoși.

*pentru că v-am logodit unui singur bărbat,
ca să vă pun înaintea lui Hristos fecioară curată.*

Zice: Eu, Pavel, v-am logodit pe voi, Creștinii, și v-am unit duhovnicește cu Hristos, deci pentru Hristos vă rîvnesc, nu pentru mine. Fiindcă eu nu sînt

¹¹⁹ Pavel va numi „nebulnie” lauda pe care urmează a o face pentru sine-și mai încolo. (n. aut.)

mire al vostru, ca să vă rîvnesc, ci Hristos, eu fiind numai povătuitor și pețitor.¹²⁰ Vezi însă că Apostolul nu a zis: Eu sînt învățătorul vostru, și pentru aceasta sînteți datori a mă suferi – ci pe Creștinii din Corint i-a pus în rînduială de mireasă, iar pe sine s-a rînduit în loc de pețitoare, pentru ca să-i mărească și să-i cinstească pe ei.

Și cu adevărat este iucru de mirare ceea ce se întîmplă cu Biserica, mireasa duhovnicească a lui Hristos! Căci, la nunta cea trupească și lumească, cei însoțiți nu rămîn în feciorie după ce se însoțesc cu nuntă; iar aici, la această nuntă duhovnicească a Bisericii cu Hristos, chiar și cei ce nu au fost în feciorie mai înainte se fac întru feciorie după unirea cu Hristos. De aceea, fiecare biserică a Creștinilor se numește și este „fecioară”, de vreme ce Pavel scrie acestea tuturor bărbaților și femeilor căsătoriți Creștini. Dar cu ce zestre S-a logodit Hristos cu Biserica? Cu bunătățile împărăției cerurilor! Și închipuire a nunții duhovnicești a Bisericii cu Hristos a fost aceea care s-a întîmplat în vremea Patriarhului Avraam. Căci – precum Avraam și-a trimis sluga în Mesopotamia ca să o logodească pe fecioara Reveca cea „din neamuri”¹²¹ cu fiul său Isaac – tot așa și Dumnezeu-Părintele și-a trimis slugile, pe Prooroci și pe Apostoli, ca să logodească Biserica cu Fiul Său, cu Iisus: I-a trimis pe Proorocul David, care de aceea zicea către mireasa lui Hristos, către Biserică: „Ascultă, fiică, și vezi și uită norodul tău și casa părintelui tău! Și va pofti Împăratul frumusețea ta” (*Psalmul 44:12, 13*); I-a trimis pe acest fericit Pavel, care zicea către dumnezeiasca mireasă: „pentru Hristos solim” (*2 Corinteni 5:20*) și cuvintele de mai sus: „v-am logodit unui singur bărbat, ca să vă pun înaintea lui Hristos fecioară curată”. Deci vremea veacului acestuia este vreme de logodire cu Hristos, iar veacul viitor este vremea nunții, căci atunci se va săvîrși duhovniceasca nuntă cu Hristos a celor fericțiți, întru împărăția cerurilor. Pentru aceasta se va auzi atunci glasul ce zice sufletelor feciorești: „Iată, Mirele vine, ieșiți întru înfîmpinarea Lui!” (*Matei 25:2*).¹²²

¹²⁰ Și Coresi zice că fiecare suflet este fecioară și mireasă, Hristos este mirele și Pavel este lingă mire; și că nunta se face prin credință, prin nădejde, prin dragoste și prin celelalte fapte bune. [...]

Zice și marele Vasilie: „Așa cum Dumnezeu a făcut cerul și pămîntul spre a fi locuință oamenilor, tot astfel a zidit și trupul și sufletul omului, spre a Sa locuință, ca să locuiască și să Se odihnească în trup ca în casa Sa, avînd mireasă frumoasă pe iubitul suflet, pe cel făcut după chipul Său, căci zice: „v-am logodit unui singur bărbat, ca să vă pun înaintea lui Hristos fecioară curată” (*Cuvîntul al 49-lea, capitolul 4*). (n. aut.)

¹²¹ *Sfînta Scriptură* numește „neamuri” toate noroadale lumii care nu primiseră cuvîntul adevărului, spre deosebire de Israii, *norodul ales* al lui Dumnezeu. (n. m.)

¹²² Despre nunta aceasta duhovnicească, despre mireasă și despre mirele Hristos, Isaia zicea: „Ca pe o mireasă m-ai împodobit cu podoabă” (*capitolul 61:10*); și: „În ce chip se veseleşte mirele de mireasă, așa Se va veseli Domnul cu tine” (*capitolul 62:5*) și: „Nu ca pe o miere pă-

**3 Dar mă tem ca nu cumva, precum șarpele a amăgit-o pe Eva
cu vicleșugul lui, tot așa să se strice și înțelegerile voastre
de la curăția și nevinovăția cea în Hristos.**

Mă tem – zice – ca nu cumva, precum șarpele a amăgit-o pe Eva, să fiți amăgiți și voi, Creștinii, de către apostolii mincinoși și să stricați „înțelegerile voastre”. Căci, deși paguba și pieirea ar fi a voastră, totuși frica acestei pagube este a mea. Nu zice însă hotărâtor: „v-ați stricat”, măcar că într-adevăr erau stricați, ci o zice cu îndoială: „nu cumva, precum șarpele a amăgit-o pe Eva”. Căci șarpele – făgăduind a da Evei și lui Adam mai mari bunătăți decât cele pe care le aveau, căci le-a zis: „veți fi ca niște dumnezei, cunoscând binele și răul” (*Facerea* 3:5) – a amăgit-o mai întâi pe ea și, printr-însa, și pe Adam. În același chip – zice – și apostolii mincinoși, mândrindu-se și făgăduind că au să vă dea oarecari mari daruri, vă amăgesc cu vicleșugul lor. Și – așa cum atunci nici vicleșugul șarpelui, nici prostia Evei nu a fost destul ca să pricinuiască iertare greșelii lor – tot așa nici voi nu veți primi iertarea greșelilor voastre, deși sînteți amăgiți din prostimea voastră de către apostolii mincinoși. Vezi însă – o, cititorule! – că Pavel nu a zis că Adam a fost amăgit de șarpe, ca să arate că a fi amăgit este însușire a muierii, ea fiind mai moale din fire. Și nu a zis: „mă tem ca nu cumva să vă amăgiți”, ci: „nu cumva să se strice înțelegerile voastre”, stăruind în metafora de mai sus, cînd a numit Biserica „fecioară”, fiindcă „stricăciune” chiar la fecioare se zice. Mă tem – zice – ca nu cumva să se strice înțelegerile voastre din pricina prostimii și a socotinței neviclene pe care o aveți întru Hristos, adică nu cumva să vă amăgiți de nerăutatea voastră. Unii însă tîlcuiesc aceasta zicînd: Mă tem ca nu cumva să vă întoarceți de la credința aceea simplă în Hristos la greutatea și viclenia Elinilor cea din afară; căci aceasta e prea-marea stricăciune a unui suflet logodit cu Hristos.

**4 Căci – dacă cel ce vine v-ar propovădui un alt „Iisus”,
pe care nu l-am propovăduit noi; sau ați lua un alt „Duh”,
pe care nu l-ați luat; sau altă „evanghelie”,
pe care nu ați primit-o – voi l-ați îngădui foarte bine.**

răsită și puțină de suflet te-a ales pe tine Domnul, nici ca pe o muieră urfă din tinerețe. A zis Dumnezeuul tău: Puțină vreme te-am părăsit, și cu milă mare te voi milui” (*capitolul* 54:6-8).

Iar Ieremia vorbește despre despărțirea acestei nunți: „Însă, precum nu bagă în seamă muierca pe cel ce se împreună cu ea, așa nu M-a băgat în seamă pe Mine casa lui Israel” (*Ieremia* 3:20).

Iar în *Cîntarea Cîntărilor*, Solomon grăiește mai cu osebire despre această nunță duhovnicească, de multe ori numind Biserica „mireasă”: „Vino de la Livan, mireaso!” (*capitolul* 4:8), „sora mea mireasă” (*capitolul* 4:10). Iar pentru nunta lui „Solomon” cel gîndit, adică a lui Hristos, zice: „Ieșiți și-L priviți pe împăratul Solomon! Cu cununa cu care L-a încununat pe El Maica Sa în ziua nunții Sale și în ziua veseliei inimii Lui” (*capitolul* 3:11). Vezi și *capitolul* 3 din cartea lui Ieremia. (n. aut.)

Ce zici, o fericite Pavele? Tu însuși ești cel care scrii Galatenilor: „Ci măcar și noi sau înger din cer de vă va binevesti vouă afară de ceea ce am binevestit vouă anathema să fie” (*Galateni* 1:8), iar acum de ce zici că: Dacă v-ar propovădui un alt „Iisus”, voi i-ați îngădui foarte bine pe acei apostoli mincinoși? Iubitule, ascultă dezlegarea acestei nedumeriri și înțelege pricina pentru care a zis acestea Pavel. Apostolii mincinoși se mîndreau că ei le-au adus Corintenilor mai mare folos decît adevărații Apostoli. Deci – fiindcă aceia bîrfeau multe cuvinte nebunești, folosindu-se de greutatea înțelepciunii din afară – Pavel zice aici aceasta după prepunere: Dacă ei ar fi propovăduit un alt „Hristos”, pe care noi nu l-am propovăduit, bine i-ați fi suferit să zică unele ca acestea.¹²³ De aceea a și adăugat zicerea „pe care nu l-am propovăduit”. Dar – zice – de vreme ce ei îl propovăduiesc pe Același Hristos propovăduit și de noi și aceleași capete ale credinței, ce au ei mai mult decît noi? Cu adevărat, nimic! Și vezi – o, cititorule! – că nu a zis: „dacă cel ce vine din afară – adică apostolul mincinos – propovăduiește ceva mai mult decît noi” (fiindcă aceia propovăduiau cu mai multă stăpînire și frumusețe decît Apostolii, cu cuvinte retorice), ci: „dacă cel ce vine propovăduiește un alt «Iisus», pe care noi nu l-am propovăduit”, propovăduire ce nu are trebuință de limbuția retorică. Și zice: „dacă luați alt «Duh»“, adică dacă prin apostolii mincinoși primiți alt „Duh”, care vă face mai bogați în daruri duhovnicești; și „dacă primiți altă «evanghelie»“. Pavel le arată pretutindeni că: Nu se cuvine – zice – să luați aminte doar dacă acești apostoli mincinoși zic ceva mai mult decît noi, adevărații Apostoli, ci să socotiți dacă spun vreo altă dogmă înființată de nevoie, ce ar fi cu adevărat trebuitor a se grăi, pe care noi o vom fi lăsat nespusă vouă. De aceea a zis: „alt «Iisus», pe care nu l-am propovăduit”; „alt «Duh», pe care nu l-ați luat”; „altă „evanghelie”, pe care nu ați primit-o”. Deci, de vreme ce ei zic aceleași lucruri ca și noi, de ce căscați gura și luați aminte la dînsii? Dar – o fericite Pavele! – de vreme ce apostolii mincinoși zic aceleași lucruri ca și tine, de ce îi oprești să grăiască? Pentru că – zice – folosindu-se de fătărnicie și arătîndu-se că zic lucruri bune, aceia le amestecă și pe cele rele și dogmatizează alte dogme.

5 Căci eu socotesc a nu fi lipsit cu nimic față de Apostolii cei mai de frunte.

¹²³ Tilcuind acest „bine i-ați fi suferit”, Fotie spune că „Pavel nu a zis aceasta ca și cum i-ar fi lădat pe Corinteni, ci înfruntîndu-i și zicîndu-le: Dragostea pe care o arătați apostolilor mincinoși este netăgăduită! Căci – de vreme ce și noi, adevărații Apostoli, și aceia zicem aceleași lucruri – de ce vă osebiți de noi și vă lipiți de aceia? Fiindcă nu aveți pricină să spuneți că îi iubiți pentru vreo învățătură nouă, pentru schimbarea dogmelor și a propovăduirii, noutate care s-ar fi putut să-i tragă pe cei proști.” (n. aut.)

Aici, Pavel se cumpănește [„se compară”, n. m.] pe sine cu căpetenia Petru și cu cei mai aleși Apostoli de pe lângă el. Însă cu aceasta voiește să zică așa: Dacă acei apostoli mincinoși se fălesc a ști ceva mai mult decât mine sau că au luat daruri mai mari decât mine, atunci ei știu mai multe și decât căpetenia Petru și decât Apostolii cei mai aleși, fiind prin urmare mai mari și decât aceia! Însă în acest chip aduce cuvîntul la necuviință și la neputință. Și vezi – o, cititorule! – smerita cugetare a lui Pavel, care zice: „socotesc”, adică: Gîndesc și mi se pare, nu întăresc hotărîtor aceasta și nu o dogmatizez. Ce anume? Că nu sînt mai prejos decât cei mai mari dintre Apostoli – cu acest cuvînt arătîndu-i ghicitorește pe Petru, pe Ioan și pe Iacov. Însă Pavel se laudă acum pentru că așa trebuia – cum am spus mai înainte; căci în altă parte, cînd nu era nevoie de aceasta, zice că nu e vrednic a se numi Apostol (*1 Corinteni 15:9*).

6 Și, chiar dacă sînt prost cu cuvîntul, nu sînt și cu cunoștința.¹²⁴

De vreme ce apostolii mincinoși se împodobeau și se făleau că nu sînt proști și neînvățați după cuvîntul și după buna-limbuție din afară, asemeni lui Pavel, Apostolul arată aici că nu se ferește de prostimea [„simplitatea”, n. m.) și de lipsa aceasta de învățătură pentru care îl defaimă, ci mai ales se și împodobește întru dînsa. Și nu zice: Deși sînt prost, la fel sînt și celelalte căpetenii ale Apostolilor – ca să nu se pară că îi defaimă și el pe ei, ci numai doboară și răstoarnă înțelepciunea din afară și buna-limbuție, precum a dovedit și în întîia epistolă, arătînd că este nu numai nefolositoare, ci încă și vatămă slava și lauda Crucii. Și zice: După cuvîntul și buna-limbuție retorică, sînt prost și neînvățat¹²⁵, dar nu și după cunoștință. Cu acest cuvînt, îi arată ghicitorește pe

¹²⁴ Ia aminte că, după Fotie, la Apostolul Pavel „cuvîntul” și „cunoștința” au cîte trei înțelesuri fiecare, adică: 1) „cuvîntul” este acela simplu, ce se vorbește; iar „cunoștința” este știința dogmelor, despre care zice: „V-ați îmbogățit întru tot cuvîntul (adică în toate limbile) și în toată cunoștința” (*1 Corinteni 1:5*); 2) apoi, „cuvînt” înseamnă a avea darul învățătoresc, iar „cunoștință” a înțelege cuvîntul propovăduirii, fără a putea însă a-i învăța și folosi și pe alții, după cum zice Apostolul: „unuia i se dă cuvînt de înțelepciune, iar altuia cuvînt de cunoștință” (*1 Corinteni 12:8*); și 3) „cuvînt” înseamnă uneori a fi cineva iscusit întru înțelepciunea elinească și a nu fi împărțășit de aceea dumnezeiască, fiind numai bine-limbut și guraliv spre a vorbi; iar „cunoștința” a treia este a fi cineva desăvîrșit întru înțelepciunea dumnezeiască, încît a cunoaște cu amănuntul și a putea să-i învețe și să-i aducă la Hristos și pe alții, cunoștință despre care vorbește Pavel aici: „Și, chiar dacă sînt prost cu cuvîntul, nu sînt și cu cunoștința.” Deci Pavel zice: Deși nu sînt iscusit, fiindcă nu am învățat buna-limbuție elinească, sînt însă desăvîrșit întru dumnezeiasca înțelepciune și pot să-i învăț și pe alții, aducîndu-i la Hristos. (n. aut.)

¹²⁵ În tilcuirea epistolei întîi către Corinteni, dumnezeiescul Hrisostom zice către Creștini: „Cînd Elinii îi defaimă pe ucenici [ai lui Hristos, n. m.] de proști, noi mai mult îi defăimăm. [Deci] să nu zică cineva că Pavel era înțelept. Noi îi înălțăm pentru înțelepciune pe cei mari și

apostolii mincinoși, care, cu cât se mîndreau cu zadarnica limbuție, cu atît erau mai lipsiți de adevărata cunoștință de Dumnezeu, și ei erau cu adevărat proști și fără știință despre aceasta.

Ci întru toate ne-am arătat vouă tuturor.

Noi – zice – nu sîntem ca apostolii mincinoși, adică să fim într-un fel după fapte, și în alt fel să ne arătăm după fățarnicie. Ci ne arătăm vouă „întru toate”, și după cîte facem, și după cele ce zicem. Și nici o cunoștință îndoită sau fățarnicie nu se află întru noi, precum întru apostolii mincinoși, care, fiind îmbrăcați pe dinafară cu obrăzar de evlavie, fac toate faptele cele mai rele.

7 Sau am făcut păcat că v-am bine-vestit evanghelia lui Dumnezeu în dar, smerindu-mă pe mine, pentru ca voi să vă înălțați?

Zice: Voi, Corinteni, puteți să mă defăimați și să vă mîndriți asupra mea pentru un singur păcat, anume că m-am smerit pe sine-mi, necerîndu-vă nimic, chiar dacă eram flămînd, „pentru ca voi să vă înălțați”, adică pentru ca să vă zidiți întru credință și să nu primiți nici o pricină de sminteală. Căci ei s-ar fi smintit dacă l-ar fi văzut pe Pavel cerînd de la dînșii cele de care avea nevoie, și nu s-ar fi zidit decît numai văzîndu-l sugrumîndu-se și primejduindu-se de foame (ceea ce era prea-mare defăimare a Corintenilor și semn de covîrșitoare nemilostivire a lor). Și – fiindcă îl defăimau, zicînd că e smerit de față,

lăudați pentru buna-limbuție ai acelor, iar despre toți ai noștri zicem că au fost proști, căci cu aceasta nu pușin îi doborîm pe acei mîndri, și așa va fi strălucită biruința” (cuvîntul al treilea la *Epistola către Corinteni*). Iar în cuvîntul al patrulea despre preoție zice despre Pavel acesta: „Deci – cînd se vede că Pavel se slujește mult de cuvînt și mai înainte de facerea semnelor, și în mijlocul minunilor – cum vor mai cuteza a-l numi «prost» pe cel ce și mai înainte de a vorbi, și cînd vorbea mai ales, uimea pe toată lumea? Căci, de ce l-au bănuit Licaonienii a fi Hermes? Fiindcă «Dumnezeu» l-au numit de la minuni, dar «Hermes» nu i-au zis de la minuni, ci de la cuvînt.” Și iarăși: „De unde i-a biruit pe Elini? Oare nu pentru că biruia desăvîrșit cu cuvîntul? Și atît i-a învăluit pe ei, încît, nesuferind a se vedea biruinți, s-au întăritat spre a-l ucide.” În același cuvînt despre preoție, Hrisostom zice că „Pavel era «prost cu cuvîntul» fiindcă nu s-a iscusit întru agerimea cuvintelor celor din afară și pentru că nu avea limbuția din meșteșug și din citire, ci din darul cel de sus și din puterea minții sădită în sine. Căci, cîte au făcut meșteșugurile și citirile la ritorii cei din afară, acestea îi erau lui Pavel lesnicioase pentru că el le folosea din cuget.”

Și înțeleptul Fotie dovedește că Pavel nu a fost prost și neînvățat după cuvîntul și limbuția retorică, mai ales în scrisorile lui către Grigorie al Nicomidiei. Astfel, în *Epistola 155*, el zice că Pavel se numește pe sine „prost cu cuvîntul” din smerenie, așa cum își zice și „cel din umă păcătos”, „ultimul dintre Apostoli” și „lepădătură” a lumii. Vezi și subînsemnarea zicerii „ori slujbă – întru slujire” (*Romani 12:7*). (n. aut.)

iar cînd nu se află de față se făleşte și se mîndrește – Apostolul, dezvinovățindu-se, îi lovește și îi ceartă aici, zicînd: Eu de aceea m-am smerit, ca să vă înălțați voi.

8 Alte Biserici am jefuit, luînd plată ca să vă slujesc pe voi.

Și, măcar că putea zice: Din lucrul mîinilor mele mă hrăneam! – totuși, ca să nu facă cuvîntul mai înfruntător, Apostolul zice: Eu luam de la alții cele de trebuință, pentru ca să vă slujesc vouă și să vă propovăduiesc evanghelia lui Hristos.

Iar zicerea „am jefuit” însemnează: „am dezbrăcat și am sărăcit pe alți Creștini”, prin care îi arată pe Machidoneni. Și zice: Măcar că aceia erau cu totul săraci, mă aveau și pe mine supărîndu-i, deși nu luam nimic de prisos și peste trebuință, ci doar cele de nevoie, adică tainul de toată ziua.¹²⁶ Cu toate acestea – zice – voi nu mi-ați dat nici cele de nevoie – o, Corintenilor! – ceea ce este prea-mare defăimare a voastră. Și ce este mai rău e că mă hrăneam de la alții purtînd grijă pentru mîntuirea voastră (Vezi stihurile 10, 15, 16 ale capitolului 4 din epistola către Filipeni).

9 Și, de față fiind la voi și în lipsuri aflîndu-mă, n-am îngreuiat pe nimeni.

Zice: O, Corintenilor! – trei vinovății aveți: 1) că mă aflam de față la voi; 2) că vă slujeam, propovăduindu-vă evanghelia, și 3) că, deși eram lipsit de cele trebuincioase, nu m-am învrednicit a primi de la voi vreo purtare de grijă și ajutor. Căci voi – zice – nu mi-ați trimis nimic din cele trebuincioase nu numai cînd mă aflam în altă parte, precum îmi trimiteau Machidonenii, dar nu m-ați hrănit nici cînd eram de față, în Corint.

[...] Iar cu zicerea „nu am îngreuiat pe vreunul din voi” arată că cei din Corint dădeau milostenie la săraci cu lenevire. [...] Și zice: Am făcut tot ce a trebuit pentru a voastră mîntuire fără a vă îngreuia. Căci eu, aflîndu-mă în lipsuri, nu am cerut de la nimeni ajutor, și nu am slăbit întru răbdare și nu m-am lenevit întru propovăduirea mea.

¹²⁶ Iar Teodorit zice că – „de vreme ce mai înainte a pomenit de oștire și de război, zicînd că «armele luptei noastre nu sînt trupești» (capitolul 10:4) – Pavel stăruie în această metaforă și numește merindea «tain» al ostașilor. Și înainte-mergătorul Ioan zice către ostași: «...și să vă îndestulați cu lefile voastre!», Luca 3:14. Deci, cu cuvîntul acesta, Pavel arată că e ostaș și că are dreptate să-și primească hrana, nu să se hrănească de la sine, căci zice: «Cîine merge la oaste cu leafa sa?» (I Corinteni 9:7),” (n. aut.)

Căci lipsurile mele le-au plinit frații veniți din Machidonia.

Cu aceste cuvinte, Pavel îi îndeamnă mai mult pe Corinteni spre milostenie, pentru a nu primi să fie biruiți acum de Machidoneni în privința milosteniei, precum fuseseră mai înainte în privința hranei lui. Și, vorbind de „lipsuri”, arată că nu a luat nimic peste trebuința sa și că Filipenii au fost cei ce l-au hrănit, precum a zis și mai înainte.

Și întru toate m-am ținut să nu vă fiu îngreuietor, și mă voi ține.

Cu aceste cuvinte, Apostolul arată că cei din Corint socoteau o povară a-i da pînă și hrana cea de nevoie. Și bine a zis că nu numai s-a păzit să le pricinuiască vreo greutate, dar că se va păzi de aceasta și pe mai departe, zicînd: Să nu socotiți că am spus acestea pentru ca să iau ceva de la voi de acum înainte! Ba! Ci, așa cum nu v-am îngreuiat pînă acum, nu vă voi îngreui nici de acum încolo! – cuvînt care este o mare rană împotriva Corintenilor, fiindcă le arată că nu nădăjduiește să ia ceva de la dînșii nici de aici înainte, precum nu a nădăjduit de la bun început.

10 Este în mine adevărul lui Hristos că lauda aceasta nu-mi va fi îngrădită în părțile Ahaiei.

Pentru a nu socoti Corinteni că a zis că se va păzi și în viitor să-i îngreuiască pentru ca să-i tragă spre a-i da, Pavel zice aici așa: După adevărul cel în Iisus Hristos vă spun că într-adevăr nu voi lua de la voi nici un lucru trebuitor mie și nici un ajutor. Și iarăși, pentru a nu socoti cineva că zice acestea fiind mîhnit sau mînios, numește „laudă” lucrul acesta, adică a nu lua ceva de la dînșii; fiindcă nimeni nu se mîhnește și nu se mînie pentru lucrul cu care se laudă. Căci a propovădui evanghelia în dar, fără nici o plată, îi era mare laudă lui Pavel, fiindcă el trecea astfel peste hotarele și rînduiala pusă de Hristos, Care le-a spus Apostolilor să se hrănească din propovăduirea evangheliei.

Iar zicerea că lauda „nu va fi îngrădită” a spus-o de la metafora și de la asemănarea rîurilor, de vreme ce vestea că Pavel nu-și ia hrana din propovăduire curgea ca un rîu și se vorbea în tot locul. De aceea, aici zice așa: Alergarea vestei acesteia, cursul ei cel laudat și slăvit, nu se va îngrădi și nu se va opri, fiindcă eu nu am să iau nimic [nici de aici înainte]; căci, dacă voi lua, atunci aceasta se va îngrădi îndată.

Iar zicerea „în părțile Ahaiei” este muștrare. Căci doar în Ahaia Moreii era laudă a lui Pavel a nu lua cele de trebuință din propovăduirea sa; laudă pe care trebuia să și-o păzească, neluînd ceva de la cineva. Căci doar Ahaia se smin-

tea dacă ar fi luat ceva, cei de acolo nefiind slobozi precum Machidonenii, adică Filipenii.¹²⁷

11 Pentru ce? Pentru că nu vă iubesc? Dumnezeu știe!

Vrînd să spună pricina pentru care nu voia a lua nimic de la Corinteni – anume apostolii mincinoși, care ziceau că el propovăduiește ca să adune bani – Pavel surpă mai întîi bănuiala Corintenilor, care ziceau întru sine-și: Precum se vede, tu – o, Pavele! – nu primești nimic de la noi pentru că ne urăști! La aceasta, Apostolul răspunde zicînd: Tocmai pentru că vă iubesc mai mult nu iau nimic de la voi! Căci nu voiesc să vă vătămăți, fiindcă vă smintiți cu lesnire! Dar nu le-o zice așa arătat, ca să nu înfrunte neputința socotinței lor, ci întoarce pricina la alții și zice:

12 Și ceea ce fac, voi face și în viitor, ca să tai prilejul celor ce vor prilej, pentru a se afla ca și noi în ceea ce se laudă.

Aici, Apostolul spune prea-arătat pricina pentru care nu lua nimic de la Corinteni. Căci, de vreme ce diavolul știe că oamenii iubitori de bogăție se mulțumesc și se slujesc mai mult cînd învățătorii lor nu iau nimic de la dinșii, el i-a învățat pe apostolii mincinoși să se fățarnicească și să nu ia. Căci ei nu isprăveau această faptă bună cu adevărat – cu toate că erau bogați și nu aveau trebuință de nimic – ci se fățarniceau că nu iau, dar de fapt luau. De aceea, Pavel nu a zis: „întru ceea ce isprăvesc”, ci: „întru ceea ce se laudă”, acesta fiind și un semn al mîndriei lor, căci, cu toate că luau, se făleau și se mîndreau că nu iau. Zicînd aceasta, Pavel a hotărit întru sine-și a nu lua nimic de la nimeni, cu toate că era sărac și avea trebuință, ca să taie prilejul acelor apostoli mincinoși de a afla loc să-l defaimă¹²⁸, cu toate că aceasta nu era defăimare a Apostolului, fiind legiuire a lui Hristos. Însă, de vreme ce Corinteni se sminteau de aceasta ca niște neputincioși întru socotință, Apostolul s-a păzit și nu lua. Deci apostolii mincinoși, așa cum erau mai prejos decît Pavel întru celelalte fapte bune, tot așa întru aceasta (adică întru a nu lua) nu aveau ceva mai mult decît Pavel (afară doar dacă cîneva ar zice că și întru aceasta s-au arătat

¹²⁷ Vezi pricina pentru care Pavel lua milostenie de la Machidoneni (adică de la Filipeni), iar de la Corinteni nu, mai pe larg, la capitolul 4 al epistolei către Filipeni, stihul 10.

Teodorit filcuiește zicerea „nu se va îngrădi” în loc de: Nimeni nu va îngrădi gura mea a se lăuda că nu ia nimic de la Ahaeni! (n. aut.)

¹²⁸ Despre aceasta, și purtătorul de Dumnezeu Ignatie scrie aproape același lucru, zicînd: „Nimeni din voi să nu aibă ceva asupra aproapelui! Nu dați prilej «neamurilor»! – pentru ca, din pricina unor pușini ne-buni, să nu se strice mulțimea cea dumnezeiască.” (n. aut.)

mai prejos decît Pavel). Căci aceia nu luau fiind bogați, iar Pavel nu lua fiind sărac și avînd multă trebuință; pe lîngă aceasta, apostolii mincinoși nu isprăveau fapta aceasta întru adevăr, ci cu fățarnicie, iar Pavel o isprăvea cu adevărat, căci nu lua nimic de la nici un Corintean.

**13 Căci acești apostoli mincinoși sînt lucrători vicleni,
care iau chip de apostoli ai lui Hristos.**

Ce zici – o, fericite Pavele? Cei care Îl propovăduiesc pe Hristos și nu învață vreo evanghelie osebită de a ta – precum tu însuși ai zis mai sus – aceștia sînt acum apostoli mincinoși? Chiar așa! – zice – tocmai pentru cele zise sînt apostoli mincinoși; căci ei, fățarnicindu-se că propovăduiesc și învață acestea, întru ascuns însă amestecă întru învățătura lor dogme străine credinței lui Hristos și neadevărate. Astfel, ei sînt „lucrători vicleni”, căci se arată că lucrează în via evangheliei și a credinței, dar smulg din rădăcină pomii sădiți și înrădăcinați. Și numai pe dinafară au chip de apostoli și piele de oaie, dar pe dedesubt sînt lupi.

**14 Și nu este de mirare, fiindcă însuși satana se preface
în Înger de lumină!**

Zice: De vreme ce învățătorul apostolilor mincinoși, diavolul și satana, îndrăznește și face acestea, nu este nici o mirare că ucenicii lui îl urmează. Iar „Înger de lumină” îl numește pe acela ce are înfățișare la Dumnezeu, și stă întru adevărata lumină a lui Dumnezeu și vestește că Dumnezeu este lumină, fiindcă și el însuși este lumină. Întru acest fel de Înger de lumină se preface și diavolul, dar nu cu adevărat, fiindcă el este întuneric.¹²⁹ Deci astfel, apostolii

¹²⁹ Despre aceasta scrie și Sfîntul Efreim, în *Viața Cuviosului Avramie*, anume că diavolul, voind să-l amăgească pe Cuvios, pe cînd acesta cînta în miezul nopții, i-a luminat chilia și l-a făcut să audă un glas zicînd: „Fericit ești Avramie, căci nimeni nu este asemenea ție, fiindcă ai săvîrșit toate poruncile Mele!” Iar Avramie a răspuns: „Întunericimea ta fie cu tine întru pieire, plîmule de minciună și de amăgire, că eu sînt om păcătos!”

Diavolul s-a arătat și lui Simion Stîlpticul, plin de lumină, într-un car cu cai roși – precum povestește ucenicul lui Antonie. Și diavolul i-a zis: „Domnul m-a trimis pe mine, Îngerul Său, ca să te răpesc, precum l-a răpit pe Ilie. Deci intră în car ca să mergem la cer, fiindcă toți Îngerii și Sfînții vor să te vadă!” Și, voind să se suie, Sfîntul și-a făcut semnul crucii, și diavolul s-a făcut nevăzut îndată.

Iar Avva Arsenie, auzindu-l de la diavolul zicîndu-i: „Eu sînt Hristos!”, i-a răspuns: „Eu nu vreau să-L văd pe Hristos în lumea aceasta, ci în cea viitoare!”

Și Cuviosul Ioan (care mai-nainte i-a spus împăratului Teodosie despre biruința ce urma să o facă asupra varvarilor) a văzut un car și cai strălucind cu totul și a auzit glas zicîndu-i:

mincinoși au numai chip de Apostoli, dar nu lucrarea acelor. Iar din aceasta învățăm că a face faptele bune numai pentru arătare, iar nu întru adevăr, este cea mai potrivită însușire a diavolului.

15 Nu este deci lucru mare dacă și slujitorii lui iau chip de slujitori ai dreptății, al căror sfârșit va fi după faptele lor.

Nu este – zice – lucru mare și de mirare dacă slujitorii diavolului se închi-puie și se arată ca „slujitori ai dreptății”, adică ai evangheliei, ce are dreptatea. Sau îi numește „slujitori ai dreptății” fiindcă apostolii mincinoși se îmbracă pe dinafară și dobândesc de la cei mulți părerea că sînt oameni drepecți. Însă nu vor scăpa [nedovediți] pînă în sfârșit, căci „sfârșitul lor va fi după faptele lor”, adică: precum faptele lor sînt viclene și rele, așa și sfârșitul lor va fi cumplit și rău. Încît, din faptele lor unite cu sfârșitul lor, vom ajunge să-i cunoaștem, căci nu se vor putea ascunde de ochiul cel neadormit al lui Dumnezeu și au să fie pedepsiți de Acela, precum zice Fotie.¹³⁰

„Onnule, toate le-ai făcut bine, cunoaște-Mă acum pe Mine, Împăratul, și slujește Mie! Iar Ioan a zis: „Domnului Dumnezeului meu mă închin și doar Aceluia slujesc!”

Și marelui Pahomie i s-a arătat diavolul în chip de „Hristos” și a zis: „Pahomie, Eu sînt Hristos și am venit către tine, prietenul Meu.” Iar Pahomie i-a răspuns: „Hristos este pacea, iar tu m-ai umplut cu totul de tulburare!” și și-a făcut cruce, iar diavolul s-a făcut nevăzut.

Diavolul l-a amăgit încă și pe un monah Valent și de multe ori i s-a arătat ca un înger. Iar apoi, luînd chipul lui Hristos și avînd cu sine pe mulți diavoli strălucind, blestematul i-a zis: „Iată, a venit Hristos către tine!” Și astfel, ticălosul Valent a slujit diavolului. Venind însă vremea de a se împărtăși Părinții, pe cînd se împărtășeau toți, Valent a zis: „Nu voi să mă împărtășesc, căci eu L-am văzut pe Hristos!”, și atunci frații l-au legat ca pe un nebun ieșit din min-te – precum povestește Paladie (la Coresi).

Ia aminte că marele Macarie Egipteanul – întrebat fiind cum poate înțelege și osebi cineva lucrurile, de vreme ce diavolul se preface în Înger de lumină și cele ale rătăcirii se fac asemenea cu cele ale darului? – răspunde că cele ale darului au bucurie, pace și dragoste; iar cele ale rătăcirii sînt tulburătoare și nu au dragoste și bucurie către Dumnezeu. Căci întru dar se află ipostasul adevărului” (întrebarea a 3-a la *Cuvîntul al 8-lea*). [...] Iar Sfîntul Pavel cel din muntele Latro, întrebat fiind de ucenicul său ce osebite are lumina diavolului de lumina darului, a răspuns că „lumina puterii celei potrivnice este în chip de foc fumegător, asemenea cu focul cel simțit, și cînd se vede de către un suflet smerit și curățit, acela se află către dînsa fără gust și o urăște. Iar buna lumină a Celui bun este pricinuitoare de bucurie; ea sfințește și umple sufletul de lumină și de bucurie, făcîndu-l blînd și iubitor de oameni” (capitolul 63 al Sfîntului Calist). (n. aut.)

¹³⁰ Iar marele Vasilie, tîlcuindu-l pe Isaia, zice că diavolul se preface în Înger de lumină și pentru toți cei ce socotesc drept fericire bogăția, slava, îndulcirile trupesti, frumusețea trupurilor și lucrurile pămîntești. De aceea – după Teologul Grigorie – și Proorocul David numea „luminare” desfătarea și benchetuirea, care cu adevărat erau noapte și întuneric, zicînd: „Și noaptea este luminare întru desfătarea mea” (*Psalmul 138:11*). (n. aut.)

16 Iarăși zic: Să nu mă socotească cineva că sînt fără minte! Iar de nu, măcar ca pe un fără-de-minte primiți-mă, ca să mă laud și eu puțin.

Zice: Deși m-am îndreptățit mai înainte către voi pentru că mă voi lăuda, nu sînt mulțumit numai de cele zise, ci vi le mai spun o dată, ca să nu socotească cineva dintre voi că sînt nebun și fără de minte. Căci a se lăuda cineva la întîmplare, fără a fi silit să o facă, este cu adevărat semn de nebunie și de nesocotință.¹³¹ Eu însă nu fac aceasta, nu mă laud ca un nebun fără de minte, fără a avea pricină și nevoie, ci fiind silit. De aceea trebuie a fi socotit ca înțelept; dar, dacă mă veți socoti totuși nebun (cu toate că de nevoie mă laud), nu mă lepăd nici de aceasta. Deci răbdați-mă ca pe un nebun, ca să mă laud și eu, asemenea apostolilor mincinoși, însă pentru a mă lăuda numai „puțin”.

17 Ceea ce grăiesc, nu grăiesc după Domnul, ci ca întru neînțelepție, în această stare a laudei.

Zice: Ceea ce spun, adică graiurile laudei, nu este după voia Domnului, fiindcă par a fi de mîndrie.¹³² Scopul și sfîrșitul lor este însă prea-unit cu voia Domnului. Și nu a zis: „întru nebunie” ci: „ca întru neînțelepție”, căci – zice – lauda mea se potrivește cu nebunia și cu necunoaștința, însă nu este cu adevărat nebună. Și, ca să nu socotești tu – o, cititorule! – că grăiește cu neînțelepție, iar nu după voia Domnului, în tot cuprinsul scrisorii, Pavel a adăugat: „în starea laudei”, adică în pricina laudei, zicînd: Grăiesc așa doar în privința laudei, ca și cum aș fi nebun, cu toate că nu sînt.

18 Fiindcă mulți se laudă după trup, mă voi lăuda și eu.

Zice: Mulți se laudă după trup, adică din lucrurile din afară ale lumii, din neamul bun, de la tăierea împrejur, pentru că strămoșii lor sînt Evrei. Căci aceasta e ceea ce a zis Pavel mai sus, că nu grăiește după Domnul lăudîndu-se cu asemenea privilegii ale trupului, căci ce folos este sufletului a fi cineva din strămoși Evrei? Negreșit, nici unul! Deci zice: Nu le socotesc drept faptă bună, dar, fiindcă acei apostoli mincinoși se laudă întru ele, sînt silit aici a mă asemăna cu ei, lăudîndu-mă și eu.

¹³¹ Vezi despre aceasta subînsemnarea zicerii „ca – precum este scris – cel ce se laudă întru Domnul să se laude” (1 Corinteni 1:31). (n. aut.)

¹³² Despre aceasta zice și Teodorit: „Este lege stăpîncască, învățînd ca, «atunci cînd veți face cele ce vi s-au poruncit vouă, să ziceți: Slugi netrebnice sîntem, că ce am fost datori a face am făcut” (Luca 17:10). De aceea zice dumnezeiescul Pavel: «Ceea ce grăiesc, nu grăiesc după Domnul», în loc de: Acestea le zic în afara legii Lui.” (n. aut.)

19 Pentru că voi, înțelepți fiind, îngăduiți bucuroși pe cei neînțelepți.

Voi – zice – mă siliți a mă lăuda și a zice acestea! Căci – dacă nu ați fi îngăduit laudele acelor apostoli mincinoși, deși vedeți că vă vătămați și vă păgubiți din pricina lor – eu nu aș fi voit niciodată a mă lăuda.

Iar „neînțelepți” și necunoscători îi numește pe cei ce se laudă cu privilegiile trupești, adică ale trupului și ale neamului. Căci, dacă este în rușine de nebunie și de necunoștință a se lăuda cineva chiar întru cele duhovnicești, cu cât mai mult e a se lăuda întru cele ce nu sînt duhovnicești? Iar cuvîntul că sînt „înțelepți” pare a fi blînd și lăudător, dar e mai mult defăimător și muștrător, zicîndu-le: Voi păcătuiți întru cunoștință, ca unii ce sînteți înțelepți! Căci, dacă ați fi nebuni și fără de minte, ați fi vrednici de iertare.

20 Căci răbdați dacă vă robește cineva,

Vezi, cititorule, cum Pavel zice că cei din Corint aveau rînduială de robi, fiind robiți cu covîrșirea apostolilor mincinoși?

de vă mîncă cineva, de vă ia ce e al vostru,

Vezi, iubitule, cum, prin aceste cuvinte, Apostolul dovedește că apostolii mincinoși luau bani cu covîrșire? Căci zicerea „vă mîncă” arată multa lor răpire. Încît cu adevărat și potrivit a zis mai sus despre dîșii: „întru ceea ce se laudă ei”; căci aceia doar se lăudau că nu iau, fățarnicîndu-se, dar cu adevărat luau.

de se sumește cineva,

Adică: Dacă cineva se sumește asupra voastră și vă stăpînește în chip tiranic, voi răbdați! Căci domnii și stăpînitorii voștri, apostolii mincinoși, vă sînt îngreuietori și însărcinători.

de vă bate cineva peste obraz – spre necinste o zic.

Ai văzut covîrșirea necinstei și a ocării apostolilor mincinoși față de Corinteni? Căci se foloseau de ei ca de niște robi cumpărați. Pavel zice însă acestea nu doar că apostolii mincinoși îi băteau peste obraz pe Corinteni, ci pentru că ei nu pătimeau mai puține rele de la aceia decît robii ce sînt bătuți peste obraz. Și zice: „Spre necinstea” și ocara voastră, Corintenilor, spun aceasta, căci ce altceva este mai necinstit decît ceea ce fac apostolii mincinoși, care vă iau banii, apoi și slobozenia și cinstea, folosindu-se de voi ca de niște robi?!

21 Ca și cum noi am fi slăbit.

Zice: De ce voi, Corintenii, îi răbdați pe apostolii mincinoși care vă fac unele ca acestea? Oare pentru că noi, adevărații Apostolii ai lui Hristos, am slăbit și nu am putea să ne folosim de o astfel de stăpânire tiranică asupra voastră? Ba! – fiindcă și noi putem cu adevărat a ne purta față de voi cu ocară și în chip stăpînesc, dar nu voim să facem aceasta, chiar dacă voi socotiți că nu putem – precum zice Teodorit. Deci Pavel pune toată pricina mîndriei apostolilor mincinoși în seama supunerii Corintenilor, care se așezau în rînduială de robi. Și zice: Voi, fiindcă vă supuneți apostolilor mincinoși precum niște robi, vă faceți pricinuitori lor spre a vă necinsti, iar mie spre a vă scrie muștrările acestea.

***Dar în orice ar îndrăzni cineva – întru neînțelepție zic –
îndrăznesc și eu!***

Vezi că aici Pavel numește lauda „îndrăznire” și nesocotință, și zice încă o dată: Eu vin să mă laud fiind silit de nevoie! – cu toate că mai înainte a spus afîtea cuvinte îndreptătoare și prevenitoare despre lauda sa. Apostolul face aceasta ca să ne învețe a nu ne lăuda fără a fi nevoie. Deci zice: În orice lucru îndrăznește cineva a se lăuda, întru acela îndrăznesc și eu! – adică: Cîte îndreptări au acei apostoli mincinoși, acelea nu lipsesc nici de la noi! Și mai departe spune care sînt acestea:

***22 Sînt ei Evrei? Sînt și eu! Sînt ei Israiliteni? Israilitean sînt și eu!
Sînt ei sămînța lui Avraam? Sînt și eu!***

Fiindcă nu toți Evreii erau și Israiliteni – căci și Moavitenii și Amanitenii, fiii lui Lot, erau Evrei, dar nu erau Israiliteni, adică din neamul lui Iacov, care mai pe urmă s-a numit „Israil” – Pavel, arătîndu-și evghenia [„nobilitatea”, n. m.] sîngelui și a neamului său, zice: Dacă apostolii mincinoși se laudă că sînt Israiliteni, din sămînța lui Avraam – adică din Isaac, cel născut din făgăduială – atunci și eu mă pot lăuda întru acestea!

***23 Sînt ei slujitori ai lui Hristos? Ca un neînțelept grăiesc:
Eu mai mult ca ei!***

Unii zic că nu se cuvenea ca Apostolul să facă cuvîntul după asemănare, ci că ar fi trebuit să tăgăduiască cu totul că apostolii mincinoși erau slujitori ai lui Hristos. Noi însă, mai sus, spunea că Pavel i-a arătat pe aceia că nu sînt

slujitori ai lui Hristos, fiindcă i-a numit „apostoli mincinoși”; iar acum, începînd a se asemăna cu dînșii, aduce dovada prin fapte și dă cititorului să înțeleagă că el este cu adevărat slujitor al lui Hristos, iar aceia nu sînt. Deci zice: Deși apostolii mincinoși s-ar numi „slujitori ai lui Hristos”, eu sînt mai mult decît dînșii! Și dumnezeiescul Pavel numește iarăși neînțelepție și nebunie lauda aceasta, pentru noianul smeritei sale cugetări.¹³³

Întru osteneli mai mult, întru bătăi cu asupră, în închisori peste măsură,

Aici, Pavel numără însușirile care îi arată pe adevărații Apostoli ai lui Hristos. Și, lăsînd deoparte semnele și minunile, începe de la ispitele și necazurile pe care le sufereau, zicînd: Eu, adevăratul Apostol al lui Hristos, sufăr mai multe osteneli, umblînd din loc în loc, învășînd noaptea și ziua și lucrînd cu mîinile mele. Pe lîngă acestea, sufăr răni și bătăi, și nu puține, ci „peste măsură”. Iar răul cel mult mai mare – zice – e că mă aruncă și în temnițe.

Iar cuvintele „peste măsură” și „mai mult” se zic și prin asemănare cu apostolii mincinoși, dar arată și multa covîrșire și întîndere a ostenelilor, a bătăilor și a întemnițării fericitului Pavel. Însă unii zic că acestea se zic doar cu al doilea înțeles, iar nu prin asemănarea cu apostolii mincinoși,

în morți de multe ori.

Zice: Nu numai că „în toate zilele mor” – precum zicea în epistola întîi către Corinteni (capitolul 15:31) – dar mă bag și în primejdii cu adevărat aducătoare de moarte.

24 De la Iudei, de cinci ori am primit patruzeci de lovituri de bici fără una.

Pentru ce „fără una”? Așa spunea *Legea*. Căci cel ce ar fi luat mai mult de patruzeci de lovituri ar fi fost ne-cinstit,¹³⁴ și de aceea Moisi a rînduit ca celui ce a greșit să i se dea patruzeci de lovituri fără una, adică treizeci și nouă, socotînd că cel ce bate, pornindu-se de mînie, [s-ar fi putut întîmpla să greșeas-

¹³³ Iar Teodorit zice că întru darurile firești ale apostolilor mincinoși, adică evghenia de a fi din sămînța lui Avraam, Pavel a zis că e asemenea cu dînșii; iar întru isprăvile de voie, adică întru slujirea lui Hristos, zice că e mai presus de aceia. (n. aut.)

¹³⁴ Căci *A Doua Lege* rînduiește așa: „Dacă celui vinovat i se va cuveni bătaie, să poruncească judecătorii să fie pus jos și să fie bătut înaintea lor, după măsura vinovăției lui. I se pot da pînă la patruzeci de lovituri, iar nu mai mult, ca nu cumva fratele tău, din pricina multelor lovituri, să se rușineze înaintea ochilor tăi” (*Deuteronomul* 25:2,3). (n. aut.)

că] și să dea vreo lovitură mai mult. Astfel, cel bătut nu era ne-cinstit, fiindcă nu i se dădeau mai multe lovituri decât spunea *Legea*. Deci Pavel a fost bătut de Iudei de cinci ori, primind o sută nouăzeci și cinci de lovituri.

25 De trei ori am fost bătut cu toiege; o dată am fost împrôșcat cu pietre;

În *Faptele Apostolilor*, Sfințitul Luca nu arată toate cele pătimate de fericitul Pavel¹³⁵, fiindcă nu a scris *Faptele* spre laudă, încît să spună tot și să nu lase nimic deoparte, ci ca să le arate pe cele mai multe și mai de nevoie.

*de trei ori s-a sfărîmat corabia cu mine,
o noapte și o zi am fost întru adînc.*

26 În călătorii de multe ori,

Cineva ar putea zice: O, fericite Pavele! – dacă te-ai învăluit de furtună și s-a stricat corabia cu tine în noian, ce are a face cu acestea evanghelia? Apostolul răspunde, zicînd: Din pricina evangheliei s-a stricat corabia cu mine, eu fiind trimis în călătorii îndelungate pe pămînt și pe mare. Și zice că a petrecut înotînd în mare „o noapte și o zi”, pînă ce a ieșit la uscat. Iar unii zic că Pavel numește aici „adînc” un puț uscat în care s-a ascuns după ce a scăpat de primjdia ce i s-a întîmplat în Listra.¹³⁶

în primejdiile de riuri,

¹³⁵ Așa zice Sfințitul Teofilact, dar Sfințitul Luca pomenește în *Fapte* că Pavel a fost bătut cu toiege și împrôșcat cu pietre. Înfia oară zice că a fost bătut cu toiege la Filipeni: „Și s-a sculat și mulțimea împotriva lor (asupra lui Pavel și asupra lui Sila). Și judecătorii, rupîndu-le hainele, au ponuncit să-i bată cu toiege. Și, după ce le-au dat multe lovituri, i-au aruncat în temniță” (*Faptele Apostolilor* 16:22, 23). Iar a doua oară atunci cînd căpitanul peste o mie a zis celui peste o sută să-l cerce cu băta, căruia Pavel i-a zis: „Oare vă este îngăduit să bateți un cetățean roman și nejudecat?” (*Faptele Apostolilor* 22:25). Se vede însă că Pavel a fost bătut cu toiege de trei ori, adică și de către cei de alt neam și de Elini, cu lovituri nenumărate, afară de cele primite de la Iudei. Și Pavel a fost împrôșcat cu pietre în Listra și în Dervi, cetăți ale Licaoniei, după cum zice Sfințitul Luca: „Iar din Antiohia și din Iconia au venit Iudei care au atras mulțimile de partea lor și, bătînd pe Pavel cu pietre, l-au fîrît afară din cetate, socotînd că a murit” (*Faptele Apostolilor* 14:19). (n. aut.)

¹³⁶ Ioan Damaschinul a tălcut acestea alegoric, zicînd că firea omenească s-a răsturnat cu corabia de trei ori: o dată în Rai, prin călcarea poruncii dumnezeiești; a doua oară la potop și a treia oară după ce a primit *Legea*. Și zice că firea omenească „a fost întru adînc o noapte și o zi”, „noapte” însemnînd viețuirea dinaintea venirii lui Hristos întru întinecătoarea rătăcire, iar „zi” petrecerea cea luminată cu Hristos a botezului. Iar Teodorit tălcuiește acest „o noapte și o zi am fost întru adînc” așa: Stricîndu-se corabia, am petrecut toată noaptea și ziua purtat de valuri încoace și încolo. (n. aut.)

Fericitul Pavel s-a primejduit nu numai în mare, ci și în râuri, pe care era silit a le trece cu mici luntrișoare ori cu altceva.

*în primejdii de la tâlhari, în primejdii de la neamul meu,
în primejdii de la păgîni; în primejdii în cetăți,
în primejdii în pustie, în primejdii pe mare,*

Diavolul îi da război pururea-pomenitului Pavel în toate părțile și în tot locul pe unde umbla și petrecea – cînd cu o mijlocire, cînd cu alta – iar apoi Hristos îl arăta iarăși biruitor asupra tuturor ispitelor și îl încunună. Căci și tâlharii s-au sculat asupra lui și îl prindeau pe drumuri, și cei de alte seminții; și de la Elini cerca multe primejdii; la fel și de la cei de o seminție cu el, de la Iudei, care îl vrăjmășuiau mai mult decît ceilalți, sălbătîcindu-se asupra lui ca niște fiare, pentru că, Evreu fiind, crezuse în Hristos și propovăduia numele Lui. Dar oare de trei ori fericitul Apostol al Domnului era fără primejdie cînd se afla în vreo cetate? Nu! Sau rămînea fără primejdie cînd se afla în vreun loc pustiu? Nici acolo nu-și afla odihnă cel vrednic de ceruri! Iar dacă fugea de pe pămînt, îl luau în primire primejdiile mării.

în primejdii între apostolii mincinoși;

Aceasta este o ispită mult mai supărătoare, a se primejdi și a se goni cineva de către cei ce se arată că ar fi frați curați și adevărați, dar sînt frați mincinoși, vrăjmași și fățarnici. Pentru răutatea aceasta se plînge și Proorocul David, jeluindu-se: „De m-ar fi ocărit vrăjmașul, aș fi răbdat. Iar tu, omule cel întocmai la suflet, dregătorul meu și cunoscutul meu...” (*Psalmul 54:14*). Și iarăși: „Omul păcii spre care am nădăjduit a mărit asupra mea vicleșug” (*Psalmul 40:9*).

27 întru osteneală și trudă, în privegheri de multe ori,

Nu-i erau destul lui Pavel ispitele pe care le suferea de la cei din afară, de silă, ci vrednicul de fericire se dosădea (necăjea) cu asprime din a lui voință, cu osteneali, cu trudă și cu privegheri.¹³⁷

¹³⁷ Căci – după Teodorit – aflîndu-se în temniță cu mâinile legate cu prea-grele lanțuri de fier și picioarele prinse în butuc, de trei ori fericitul Apostol al Domnului nu dobîndea somn dulce și odihnitor, ci ochii lui prea-sfinți și prea-văzători de Dumnezeu privegheau cea mai mare parte a nopții întru cînstirea lui Dumnezeu. Mărturisește acestea și împlinirea din Filipi pe care o povestesc sfințitele *Fapte* apostolești: „Jar la miezul nopții, Pavel și Sila, rugîndu-se, lăudau pe Dumnezeu în cîntări, iar cei ce erau în temniță îi ascultau” (capitolul 16:25). (n. aut.)

*în foame și în sete, în postiri de multe ori, în frig și în golătate,
28 fără de cele din afară;*

Și, cu toate că pătimea afîtea și afîtea rele, fericitul Pavel nu avea nici măcar hrana cea de nevoie care să-i mîngîie foamea, nici hainele cele de nevoie pentru a-și acoperi trupul ce se ticăloșea. Ci învățătorul lumii se nevoia și se lupta cu toată lumea flămînd și gol. Și el nu înșiră toate cele mîhnitoare pe care le cerca sufletul lui de diamant, ci pe cele mai multe le lasă, căci aceasta însemnează zicerea „fără de cele din afară”, adică osebit de celelalte rele ce le suferea, pe care le lasă afară de cuvînt și nu le povestește.¹³⁸ Și, chiar acestea puține zise, nu le-a zis după fel și cu amănuntul, ci doar numărul care era mai lesne de înțeles al relelor pătimate: „de cinci ori”, „de trei ori”, „o dată”; iar relele al căror număr era anevoie de cuprins le-a lăsat fără hotărîre și fără număr, zicînd numai: „de multe ori”, „mai mult” și „cu covîrșire”.

Vezi însă, cititorule, cum Pavel vorbește de cîte rele cerca, dar nu spune și cîte neamuri a întors la credința lui Hristos. Întîi, pentru nemărginita sa smerită-cugetare, iar în al doilea rînd ca să ne învețe și pe noi că cel ce se nevoiește a-i folosi prin cuvînt și prin învățătură pe frații săi, chiar dacă nu s-ar folosi nici unul dintr-înșii, are să-și ia de la Dumnezeu întreaga plată a nevoinței și a osteneții sale.¹³⁹

năvălire asupra mea în fiecare zi,

Adică: Osebit de toate celelalte greutăți pe care le sufăr, cea mai rea este această pornire și ridicare îndrăcită de fiară asupra mea a gloatelor și noroadelor, în toate zilele, cu socotință și învoire obștească.

¹³⁸ Teodorit spune că zicerea „fără de cele din afară” e în loc de: Puține din cele multe am fost silit a povesti. Și zice că a fi în foame și în sete era pătimire nevrută a lui Pavel, iar a posti de multe ori era faptă bună a Apostolului, fiind de bună voie.

Însă marele Vasilie nu se dumirește de ce zice Solomon că „Domnul nu va pedepsi cu foamete sufletele dreptilor” (*Pilde* 10:7), iar Pavel pătimea de foame și de sete? Și, dezlegînd nedumerirea, zice că „Solomon nu vorbește de foametea cea trupească, fiindcă altminteri ar fi zis: «trupurile dreptilor», ci despre foametea sufletească, zicînd că «nu va pedepsi cu foamete sufletele dreptilor». [...]” (îlucire la zicerea „postul și privegherea voastră le urăște sufletul Meu, *Isaia* 1:17). (n. aut.)

¹³⁹ Pentru aceasta zice și dumnezeiescul Hrisostom aceste cuvinte cu adevărat apostolești și iubitoare de frați: „Jarăși voi zice, iarăși voi grăii Căci, deși nu vor auzi toți, jumătate vor auzi; deși jumătate nu vor asculta, o a treia parte; deși nici a treia, a patra; deși nici a patra, măcar a zecea; deși nici zece, măcar cinci; deși nici cinci, măcar unul; deși nici unul, eu plata întregă o voi lua!” (*Cuvînt la Eutropie*).

Ia aminte că zicerea „în foame și în sete” nu se află scrisă în îlucirea Sfințitului Teofilact. (n. aut.)

purtarea de grijă a tuturor bisericilor.

Aceasta este capul, coroana și vârful tuturor ostanelilor lui Pavel al meu, a avea purtare de grijă de toate sfintele Biserici ale lui Dumnezeu! Căci – dacă un iconom ce poartă de grijă a economisi o singură casă nu poate răsufla de griji, cu toate că are și slugi și alți iconomi ai casei – ce urmează să înțelegem că pătimea sufletul fericitului Pavel, care, împreună cu atâtea și atâtea ispite și primejdii pe care le pătimea, purta grija întregii lumi, pentru sufletele tuturor oamenilor?! După Hrisostom, chiar dacă dumnezeiescul Pavel nu ar fi pățimit nici o altă greutate din afară, războiul acesta din lăuntru pe care îl suferea, valurile cugetărilor și îngrijirilor care veneau unul peste altul, era de ajuns pentru a-i rupe sfântul lui suflet și a-i sfârâma inima și gândul în nenumărate bucăți.¹⁴⁰

29 Cine este neputincios, și eu să nu fiu neputincios?

Pentru a nu spune cineva că el purta de grijă fără a cerca vreun lucru de scîrbă, Pavel zice aici și relele isprăvi pe care le pătimea din această purtare de grijă. Cine – zice – este neputincios și eu să nu fiu neputincios împreună cu dînsul? Și vezi, iubitule, că nu a zis: Și eu mă împărtășesc de mîhnirea bolnavului – ci: Mă aflu cu sufletul și cu inima ca cum aș fi eu însumi bolnav. Căci, prin „neputință”, vei înțelege aici nu numai boala trupului, ci mai ales pe cea a sufletului. Iar aceasta: „cine este neputincios” (adică „cine se îmbolnăvește”), a zis-o ca să arăte că oricine ar fi fost cel ce se îmbolnăvea – fie mare, în dragătorie și bogat, fie, dimpotrivă, mic, sărac și prost – fericitul Pavel se îmbolnăvea împreună cu toți, fără osebite.

Cine se smintește, și eu să nu mă aprind?

Vezi aici – o, cititorule! – cum sfântul Apostol a arătat covîrșirea durerii pe care o suferea în sufletul său: „Mă aprind” – zice – adică mă ard și mă topesc de durere și mîhnire cînd se smintește vreun Creștin.¹⁴¹ Căci, pentru celelalte

¹⁴⁰ De aceea și înțeleptul Teodorit a tîlcuit zicerea aceasta așa: „Chiar dacă cei ce ne gonesc ar înceta cîndva, această purtare de grijă pentru Biserici mă topește, căci port întru mine toată îngrijirea lumii.” (n. aut.)

¹⁴¹ Despre aceasta scria și Teologul Grigorie în cuvîntul său dezvinovățitor: „Să auzim ce zice însuși Pavel despre Pavel. Las de a zice ostenele, priveghele, temerile, relele pătimituri în foame și în sete, în frig, întru golătate, pe vrăjmășuitorii cei din afară, pe împotrivorii cei din lăuntru; las goanele, temnițele, legăturile, pîrșii, județurile, bătăile cu toiege, înconjura-rea; primejdiile de pe pămînt și cele de pe mare, afundarea, stricarea corabiei; primejdiile de la tîlhari, primejdiile de la neamul său, primejdiile întru apostolii mincinoși; viața din lucrul mîinilor sale, propovăduirea evanghelicii fără plată. Că era privește și Îngerilor, și oamenilor,

rele și ispite ce pătimea, dumnezeiescul Pavel se bucura, fiindcă le pătimea pentru stăpînul său Hristos; iar pentru smintelile și ispitele ce le pătimeau frații lui, Creștinii, mai ales cînd aceia erau săraci și aruncați, fericitul său suflet se rănea și se mîhnea din inimă. Proorocul David ne dă să înțelegem că zicerea „mă aprind” este în loc de: „mă smintesc”. Căci – precum a zis mai sus: „Cine este neputincios, iar eu să nu fiu neputincios?” – așa zice și aici Apostolul: Dacă cineva se smintește, și eu arăt că mă smintesc și mă silesc să vindec patima aceluia ca și cum ar fi sminteală a mea. Unde ne dă David să înțelegem aceasta? În *Psalmul 9:22*, unde zice: „Cînd se mîndrește necinstitorul de Dumnezeu, se aprinde săracul!”, adică se smintește, văzînd și socotind că păcătoșii, necinstitorii de Dumnezeu și nevrednicii sînt bogați, și dregători și se mîndresc.

30 Dacă trebuie să mă laud, mă voi lăuda cu neputințele mele!

Aici, ceresul călător Pavel numește „neputință” goanele și celelalte împrejurări și ispite ce i se întîmplau. Căci, cînd cineva este flămînd, bătut și izgonit, și se strică corabia cu dînsul și pătimește toate celelalte rele, atunci se arată și omeneasca neputință. Pavel nu pomenește aici de minuni nicidecum, pentru că acelea erau în chip vădit dar și putere a lui Dumnezeu, iar greutățile acestea, pe lîngă ajutorul și puterea lui Dumnezeu, arată încă și mărimea de suflet a celui ce le rabdă.

31 Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Cel ce este binecuvîntat în veci, știe că nu mint!

În cele zise înainte, fericitul Pavel nu-L aduce niciodată ca martor pe Dumnezeu spre adevărarea și încredințarea cuvintelor sale, ci numai aici. Poate că face aceasta pentru că ceea ce va să spună că a pățimit era mai veche și mai neștiută Corintenilor, în vreme ce restul pătimirilor de care a vorbit mai înainte – adică îngrijirea Bisericilor, ridicarea noroadelor asupra-i și celelalte – erau cunoscute și arătate celor din Corint.

32 În Damasc, dregătorul regelui Areta păzea cetatea Damascului, ca să mă prindă,

sînd între Dumnezeu și oameni, pentru aceștia nevoindu-se, iar lui Dumnezeu aducîndu-i apropiat norod ales. Afară de acestea, cine ar fi vrednic a povestii tulburarea lui cea de toate zilele, purtarea lui de grijă pentru fiecare, îngrijirea lui pentru toate bisericile, împreună-pățimirea și iubirea de frați către toți? De se poticnea cineva, Pavel se îmbolnăvea; unul se smintește, și Pavel ardea.” Ia amînte că din aceste cuvinte ale Teologului a adunat Sfîntul Andrei acele două tropare ale litiei la praznicul Sfinților Apostoli Petru și Pavel. (n. aut.)

Vezi – o, cititorule! – cât de mare era vrăjmășia pe care o cerca prea-viteazul Pavel, de vreme ce, pentru el singur, stăpînitorul cetății păzea din toate părțile cetatea Damascului cu cete de ostași. Și, cu adevărat, mai marele neamului și stăpînitorul Damascului nu s-ar fi pornit cu atîta turbare și silă, dacă rîvna pentru Hristos a lui Pavel nu ar fi aprins toate ținuturile acelea și nu ar fi întors multă mulțime de norod la credința lui Hristos.

Iar împăratul Areta îi era socru lui Irod al patrulea, cel ce îl omorîse pe Înainte Mergătorul.

33 și pe fereastră, într-o coșniță, m-am slobozit peste zid și am scăpat din mîinile lui.

Pavel a zburat și a scăpat din mîinile stăpînitorului Damascului, păzind legea Stăpînului Hristos și însași pilda Lui. Căci Domnul nu numai că a poruncit ucenicilor Săi, zicînd: „Cînd vă vor goni din cetatea aceasta, fugiți în cealaltă!” (*Matei* 10:23), dar, cînd a auzit că Irod l-a închis în temniță pe Ioan, S-a dus în părțile Galileei: „Auzind – zice – Iisus că Ioan a fost închis, S-a dus în Galileea” (*Matei* 4:12). La fel a fugit și Pavel din mîinile stăpînitorului Damascului, bine făcînd, fiindcă nu se cuvine a ne arunca de sine în ispite.¹⁴² Căci, cînd nu putem să fugim de ispitele și relele ce avem să le pătîmim, atunci numai Dumnezeu poate să ne scape de ele și doar de la El se cuvine să cerem și să așteptăm izbăvirea. Iar cînd ispita este măsurată, atunci se cuvine ca și noi să aflăm meșteșuguri și mijloace ca să scăpăm, dar și atunci să punem totul doar în seama lui Dumnezeu. Așa a făcut și Pavel, căci a aflat meșteșug de a scăpa, pogorîndu-se cu coșnița peste zidul Damascului și astfel scăpînd de primejdii.¹⁴³ Căci el, măcar că dorea a fi cu Hristos în cele cerești,

¹⁴² Și Teologul Grigorie zice: „Lege este a nu veni către nevoie de voie, pentru cruțarea prigonitorilor și a celor mai neputincioși, dar nici să ne ferim de nevoie. Căci cel dinții este lucru de obrăznicie, iar al doilea este de nebărbăție” (*Cuvînt la moartea marelui Vasilie*). Vezi și *Canonul 13* al Sfîntului Mucenic Petru al Alexandriei, care vorbește despre aceasta pe larg. Iar în *Canonul 10*, el zice mai cu osebite despre Apostolul Pavel așa: „Căci și acela care a suferit multe goane – fericitul Apostol Pavel, zic – a arătat și multe nevoînte de lupte, cunoscînd că mai bine este a se topi și a fi împreună cu Hristos. Dar el a adăugat: «Mai de nevoie este pentru voi a rămîne în trup» (*Filipeni* 1), căci – pîndind nu folosul său, ci pe al multora, ca să se mîntuiască – socotea mai de nevoie decît odihna sa a rămîne lîngă frați și a purta grijă de ei.” Și dumnezeiescul Hrisostom zice: „Știînd acestea, trebuie să păzim măsurile și să nu ne dăm spre moarte de sine-ne, chiar dacă am avea nenumărate greutăți; dar nici să ne lepădăm și să ne lenevim atunci cînd sîntem trași pentru cele ce se socotesc ale lui Dumnezeu, ci, cutezînd, să ne sprintenim (adică să ne gătim spre mărturisire), prețuind mai mult viața viitoare decît pe aceasta” (*Cuvîntul 85 la Evanghelia lui Ioan*). (n. aut.)

¹⁴³ Despre aceasta, marele Macarie zice că Apostolilor nu li se îngăduia să facă altele minuni cîte voiau, ci numai cîte erau de folos, „cîte erau cerute de iconomia lui Dumnezeu. Ast-

dorea încă și mîntuirea oamenilor, și de aceea se păzea pe sine, ca să propovăduiască neamurilor și să întoarcă multe suflete la Hristos. Pe lîngă acestea, el a scăpat fiindcă nu venise încă vremea să mărturisească și să moară pentru Hristos, întîmplarea aceasta petrecîndu-se la începutul întoarcerii sale către Hristos, precum mărturisesc *Faptele Apostolilor*, zicînd așa: „Apoi (după întoarcerea sa) propovăduia în sinagogi pe Iisus, că Acesta este Fiul lui Dumnezeu. Și se mirau toți care îl auzeau și ziceau: Nu este oare acesta cel care prigonea în Ierusalim pe cei ce cheamă acest nume și a venit aici pentru aceea ca să-i ducă pe ei legați la arhierii? Și Saul se întărea mai mult și tulbura pe Iudeii care locuiau în Damasc, dovedind că Acesta este Hristos. Și, după ce au trecut destule zile, Iudeii s-au sfătuit să-l omoare. Și s-a făcut cunoscut lui Saul vicleșugul lor. Și ei păzeau porțile și ziua, și noaptea, ca să-l ucidă. Și, luîndu-l ucenicii lui noaptea, l-au coborît peste zid, lăsîndu-l jos într-o coșniță (*Fapte 9:20-25*).

fel, pe cînd Pavel – om care avea pe Mîngîietorul, adică pe Duhul Sfînt – era pîndit de mai marele neamului, dacă darul ce era împreună cu el ar fi voit, ar fi făcut ca zidul să se rupă. Dar Apostolul s-a slobozit prin coșniță. Unde era așadar dumnezeiasca putere care era împreună cu dînsul? Acestea se făceau după iconomie: ei [Apostolii] făceau semne și minuni la unele lucruri, iar la altele erau neputincioși, spre a se desluși credința necredincioșilor și a celor credincioși și a se ispiti și a se arăta stăpînirea de sine [„voința liberă”, n. m.]” (cuvîntul 26:6). (n. aut.)

CAPITOLUL XII

1 *Însă a mă lăuda nu-mi este de folos, ci voi veni întru vedeniile și descoperirile Domnului.*

Fiindcă se mută la alt fel de laudă – la cel descoperitor, care nu are atîta plată – și pentru că acesta îl făcea pe el slăvit și strălucit înaintea multora care nu cercetau cu deamănuntul, fericitul Pavel zice: Nu-mi este de folos a mă lăuda mai mult întru ispitele și relele pe care le pățimesc pentru Hristos, căci acestea sînt cu adevărat laudele cele mari. Și nu-mi este de folos – zice – a mă lăuda întru acestea întîi pentru ca să nu cad în mîndrie, iar apoi pentru că sînt silit a spune și alte laude, cele ale descoperirilor, deși nici acestea nu-mi sînt de folos, tot din pricina mîndriei. Dar, chiar dacă nu vei spune altora descoperirile acestea – o, fericite Pavele! – nu le știi singur? Și, știindu-le, nu te mîndrești? Așa este – zice – însă nu ne mîndrim atît de mult atunci cînd doar noi singuri ne știm faptele bune și darurile, cît ne mîndrim cînd le spunem și le arătăm la alții. Însă Pavel zice că lauda descoperirilor îl aduce la mîndrie nu pentru că avea să se mîndrească, ci ca să ne învețe să nu arătăm altora darurile primite de la Dumnezeu, ci să le păzim ascunse și tănuite în sine-ne. Lui Pavel nu-i era de folos a se lăuda întru descoperirile sale și din altă pricină: pentru ca să nu socotească cineva că el s-a făcut mai presus de ceea ce se vedea, adică mai presus de om, precum zice mai jos.

Apostolii mincinoși, chiar fără a avea vreun dar și descoperire dumnezeiască, se făleau că le au; iar Pavel, cu toate că avea a spune ațtea și ațtea descoperiri ale Domnului de care se învrednicise, pomenește și arată aici doar una singură, și încă fiind silit, fără a voi. Să știi însă – o, cititorule! – că descoperirea se osebește de vedenie, fiind ceva mai mult decît aceasta: fiindcă vedenia arată numai unele taine, iar descoperirea arată și lucruri mai adînci decît cele ce se văd.¹⁴⁴

2 *Cunosc un om în Hristos, care acum paisprezece ani –*

¹⁴⁴ Astfel, în *Apocalips* (adică întru „descoperire”), vedem că Teologul Ioan nu știa ce sînt acele multe mînuri, și ele trebuiau să îi fie descoperite de către Înger, căci zice: „Și Îngerul mi-a zis: De ce te miri? Eu îți voi spune taina femeii și a fiarei care o poartă și care are cele șapte capete și cele zece coarne” (capitolul 17:7).

Și Sfîntul Macarie zice că una este vedenia și luminarea, și alta descoperirea: „Este simțire și este vedenic și luminare. Cel ce are luminarea este mai mare decît cel ce are simțirea, căci mîntea lui s-a luminat [...]. Însă alta este *apocalipsa* (adică descoperirea), căci într-însa se descoperă sufletului lucruri și taine mari ale lui Dumnezeu” (*Cuvîntul al 7-lea*, răspunsul 5). (Despre *Apocalips* vezi la filcuierea zicerii „de vă voi grăi întru descoperire”, *1 Corinteni* 14:6). (n. aut.)

Fericitul Pavel nu arată aici toate descoperirile pe care le-a văzut – precum am zis – (fiindcă cuvîntul s-ar fi făcut însărcinător și greu, fiind multe), dar nici nu le trece sub tăcere pe toate, ci arată doar una, ca să dovedească astfel că e silit să facă aceasta. Și Pavel a adăugat a zice: „în Hristos”, ca să nu spună apostolii mincinoși că fusese răpit de demoni, precum Simon. Și nu fără cuvînt și fără pricină zice că văzuse descoperirea aceasta cu „paisprezece ani mai înainte”, ca să înveți tu, cititorule, că: 1) cel ce a tăcut și a ascuns vedenia afîta vreme negreșit nu ar fi voit să o arate nici acum, dacă nu ar fi fost silit de nevoie; și 2) că, de vreme ce se învrednicise de asemenea descoperiri cu paisprezece ani mai înainte, cît de mare era Pavel și cîte daruri avea acum, după ce suferise pentru Hristos atîtea și atîtea primejdii? Și nu vorbește la persoana întîi, adică: „eu am văzut”, ci la a treia: „știu un om”, ca și cum ar fi fost vorba de altul ce ar fi văzut descoperirea aceea. Apostolul face așa întîi pentru smerita-cugetare – cum și Evanghelistul Ioan a vorbit despre sine la persoana a treia: „Deci a ieșit celălalt ucenic, care era cunoscut arhierueului” (Ioan 18:16); și iarăși: „și cel ce a văzut a mărturisit, și adevărată este mărturia lui” (Ioan 19:35) – apoi, pentru că mulți – și din afară [din afara Bisericii, n. m.], și din lăuntru – obișnuiesc a-și povesti isprăvile la persoana a treia, ca și cum le-ar fi făcut alții.

fie în trup, nu știi; fie în afară de trup, nu știi, Dumnezeu știe – a fost răpit pînă la al treilea cer.

Vezi smerita-cugetare a cerescului călător Pavel, care mărturisește că nu știe dacă era cu trup sau fără trup cînd a fost răpit?!¹⁴⁵

¹⁴⁵ Nu numai pentru smerita-cugetare mărturisește Pavel aici că nu știa dacă era cu trup sau afară de trup cînd a fost răpit la cer, ci și pentru că într-adevăr nu știa. Și, chiar dacă ar fi voit să spună, nu știa ce să spună. Așa scrie într-una din surpările asupra lui Achindin acel Teolog și străvăzător, dumnezeiescul Grigorie al Tesalonicului, care prin cercare, pătîmind și ispitindu-se, știa taina dragostei către Dumnezeu cea mai presus de cunoștință și mai presus de fire, precum zice el însuși: „Dumnezeiasca răpire către cei vrednici de taina aceasta se face așa: în vremea cînd au să se răpească, aceștia se învrednicesc mai întîi de o dumnezeiască și negrăită strălucire, care se socotește de ei că vine de sus. Această negrăită strălucire le răpește îndată mîntea din toate cele simțite și gîndite și, ridicîndu-i pe aceia mai presus de ei înșiși, îi face cu totul ai ei. Astfel, cel ce pătîmește această fericită schimbare și luminare mai presus de înțelegere, fiind ieșit din toate și din sine, nu știe dacă întru acea vreme este cu trup sau fără de trup. Căci pătîmind atunci de către cea mai mare (adică de dumnezeiasca strălucire), și mai bună și mai presus de fire, mîntea nu poate săvîrși cele ale firii sale, adică nu poate înțelege ceva din cele ce sînt și nici chiar pe sine-și, aflîndu-se sub acea negrăită ținare dumnezeiască. Fiindcă, dacă ar înțelege ceva din cele ce sînt sau starea sa, nu ar mai fi întru Dumnezeu, nu ar mai fi răpită către acea una ascunsă mai presus de minte. Iar după ce se lasă de către luminarea aceea negrăită și se întoarce întru sine, atunci [cel răpit] cunoaște că întru

Iar prin „al treilea cer”, poți să înțelegi: 1) în multe locuri, *Sfânta Scriptură* numește „cer” aerul: „Și veți stăpîni peste păsările cerului” – adică ale aerului sau ale văzduhului (*Facerea* 1:18), și: „păsările cerului” (*Psalmul* 8:8) și: „dea ție Domnul din roua cerului” (*Facerea* 27:28); 2) „cer” numește tăria, căci zice Moisi: „Dumnezeu a numit tăria «cer»” (*Facerea* 1:8); și 3) „cer” numește cerul cel întins care s-a făcut la începutul lumii împreună cu pămîntul și

acea vreme era afară de sine, că pătimea ceva străin, mai presus de firea sa, și că într-adevăr nu știa dacă era în trup sau afară de trup.” Ia aminte că acestea le-am scris doar după înțelegerea cuvintelor sfințului de care îmi aduceam aminte, iar nu cuvînt cu cuvînt, căci nu aveam de față cartea dumnezeiescului părinte. Și bagă de seamă că mîntea, rîpîndu-se de dumnezeiescul dar, deși se face mai presus de firea sa, totuși nu se tulbură și nu pătimește vreo schimbare spre rău, așa cum pătesc proorcii mincinoși și vrăjitorii, care se înșală de către demoni; ci, rămînînd curată și netulburată, se schimbă în bine, aflîndu-se mai presus de fire, într-o umire și în mirare. Și vezi subînsemnările zicerii „știți că atunci cînd erați păgîni” (*I Corinteni* 12:2). [...] Și ia aminte că, după Sfințul Grigorie Teologul și după toți părinții cei trezviți, dacă cineva nu se învrednicește de luminarea cea în inimă (care se numește și *enipostatică*, pentru că rămîne în suflet după deprindere și nu se face și desface din înțelegere), așadar, dacă nu se va lumina mai înfiu inima, mîntea nu poate să se răpească spre Dumnezeu. Căci, povățuindu-se de luminarea aceea ce se înmulțește și se revarsă din inimă – precum zice Iosif Calotheti – mîntea se urcă spre descoperiri dumnezeiești ale puterii, ale înțelepciunii și ale bunătății lui Dumnezeu. Ea e răpită către însușirile cele pururea vecuitoare și firești ale lui Dumnezeu, cele mai înaintea de facerea zidirii, și vede împlinirile celor ce se vor face și privește încă alte negrăite taine cîte ar voi să i le descopere Duhul Sfinț, măsurat după curăția ei. (Vezi și în *Filocalia*, la Calist Catafyghiotul, de la capitolul 52 pînă la 69.)

Tilcuind cuvintele marelui Macarie, a zis și Simeon Metafrastul: „Și lumina ce a strălucit pe cale împrejurul fericitului Pavel, prin care spune că s-a suit în al treilea cer și a auzit taine negrăite, nu a fost o luminare de înțelegeri și de cunoștințe, ci strălucirea în suflet a puterii Duhului celui bun, prin care toată cunoștința se descoperă și Dumnezeu cu adevărat Se cunoaște de sufletul cel vrednic și iubit Lui. Ochii cei trupești nu au putut privi covîrșirea acestei străluciri și au orbit” (capitolul 139). După Grigorie Sinaitul, „dumnezeiasca iubire ce este în inimă, care se numește «însăpămîntătoare», însăpămîntă și uimește doar puterile sufletului celui cuprins de iubire, nu îl scoate însă și din simțiri” (capitolele 58 și 59). „Iar răpirea scoate mîntea cea purtată de Dumnezeu din însăși simțirea și doar răsufflarea rămîne în om” (capitolul 59:118). Astfel, cel răpit își lasă atunci trupul răsuffînd și viu, dar nesimțit. Pentru aceasta a zis dumnezeiescul Nil că rugăciunea celor desăvîrșiți e o răpire a minții și întreagă ieșire din simțiri. Pentru aceasta zice și marele Atanasie (în *Cuvîntul al 4-lea împotriva arienilor*): „Știu că Pavel a fost răpit, dar cum a fost răpit nu știu.” Și dumnezeiescul Maxim spune că chipul după care face aceasta Dumnezeu rămîne tuturor nespus. Și ia aminte că taina aceasta a răpirii s-a dat la foarte puțini Sfinți Părinți și abia din neam în neam, cu darul lui Hristos, precum zice Sfințul Isaac Sirul (în *Cuvîntul* 32, foaia 200). De aceea și Sfințul Grigorie al Tesalonicului, în viața lui Petru Athonitul, a zis că aceasta este „cu anevoie de grăit și de dobîndit”. Cînd însă se învrednicește cineva de răpirea aceasta? Sfințul Isaac răspunde că în vremea rugăciunii (cuvîntul 32, foaia 206). De aceea a zis și dumnezeiescul Grigorie: „Rugăciunea este curăția minții, care se curmă doar de lumina Sfintei Treimi cu însăpămîntare.” Și Sfințul Nil zice: „Așezare a rugăciunii este deprinderea nepătimașă cu iubire prea-nemărginită, rîpînd mîntea iubitoare de înțelepciune la înălțime gîndită” (*Despre rugăciune*, capitolul 53). (n. aut.)

cu celelalte stihii: „Întru început – zice – Dumnezeu a făcut cerul și pământul” (Facerea 1:1).¹⁴⁶

**3 Și-l știi pe un astfel de om – fie în trup, fie în afară de trup,
nu știi, Dumnezeu știe –**

**4 că a fost răpit în Rai și a auzit cuvinte de nespus,
pe care nu se cuvine omului să le grăiască.**

Aici, Pavel zice că, din al treilea cer, a fost răpit în Rai. Dar de ce a fost răpit în cer, unde este Hristos? Pentru ca să nu fie mai înjosit decât ceilalți Apostoli, care petrecuseră împreună cu Hristos. Dar a fost răpit și în Rai, fiindcă numele acestui loc era foarte lăudat. De aceea și Domnul i-a făgăduit tîlharului să i-l dea. Și Pavel a auzit cuvinte negrăite, pe care nu este îngăduit a le grăi cei ce cugetă lucruri omenești și trupești și nu au cugetare duhovnicească. Iar din aceasta este arătat că așa-zisa „Apocalipsă a lui Pavel” este mincinoasă, pentru că Pavel spune aici că cele ce a auzit erau de negrăit și de nepovestit, iar acea zisă *Apocalipsă* povestește acelea.¹⁴⁷

Deci, după slovă, unul este cerul și altul Raiul; iar după alegorie și anagogic poate este același sau poate nu este același, ci altul, de vreme ce mulți Părinți vorbesc anagogic despre aceasta. Noi însă vom spune aici puține, pe cele mai lesne de înțeles. Deci, după Sfîntul Maxim, „cerul” este mai întîi sfîrșitul și îngrădirea filosofiei morale și lucrătoare, cu care cineva îndreptează morala și împlinește faptele cele bune. Al doilea „cer” este fireasca vedere a fapturilor cu care cineva își îngredește gîndul, pe cît se poate, și cunoștința și pricinile firii celor ce sînt, ale celor simțite și ale celor gîndite. Iar al treilea „cer”

¹⁴⁶ Ia aminte că, după Coresi, unul este cerul după întregul lui, iar „cerurile” sînt părți ale acestuia. [...] (n. aut.)

¹⁴⁷ Iar Coresi zice că Pavel a auzit în vremea răpirii gîndurile Îngerilor, și le-a înțeles și le-a predat dumnezeiescului Dionisie Areopagitul – precum zice Sfîntul Grigorie Dialogul (cuvîntul 4 la *Iezechiel*). Iar alții spun că a auzit cuvintele despre înainte-hotărîre, și cele despre slobozenia evangheliei și laudele cele negrăite. Iar despre cele văzute de Pavel atunci, Augustin zice (epistola 112) că ar fi văzut ființa lui Dumnezeu, ceea ce e cu neputință întregii zidiri, căci însuși Pavel a zis: „pe Care nimeni dintre oameni nu L-a văzut și nu poate a-L vedea” (epistola către Timotei). Încă și Dumnezeu a zis către Moisi: „Nimeni nu va vedea fața Mea și să fie viu!” Așadar, mai bine este să zicem că a văzut strălucirea și slava lui Dumnezeu, așa cum au văzut-o și ceilalți Apostoli în muntele Taborului. Căci ființa lui Dumnezeu este nemărginită și nu se poate mărgini, iar strălucirea lui Dumnezeu se mărginește de mintea celui ce se împărtășește de ea.

Iar Teodorit spune că Pavel n-a zis că e cu neputință omului a auzi și a grăi acelea – căci, dacă nu ar fi fost cu puțință, cum le-ar fi auzit Apostolul? – ci că nu a cutezat a le rosti. Iar unii zic că graiurile ar fi lucruri. (n. aut.)

este teologia, cu care cineva ajunge, prin darul dumnezeiesc și prin răpirea minții, la măsura înțelegerii tainelor lui Dumnezeu, care sînt mai presus de cunoștință.¹⁴⁸ Deci Pavel s-a suit la vederea locurilor celor mai presus de lume ale Sfintei Treimi, răpit fiind cu adevărat la acelea de către negrăita putere a Sfîntului Duh și trecînd peste toate zidirile simțite și peste înseși cetele Îngerilor. Și nici în trup nu era în vremea acelei răpiri, fiindcă atunci simțurile trupului său nu lucrau, dar nici nu era în afara trupului, fiindcă atunci ar fi încetat însăși înțelegerea și lucrarea minții și ale celorlalte puteri ale sufletului. Prin urmare, Pavel nu și-a cunoscut starea, căci în lucrurile dumnezeiești înțelegerea omenească rămîne nelucrătoare, mintea omului fiind atunci răpită de Dumnezeu, Care o poartă în cîte taine voiește. Și, de vreme ce și în locurile acelea mai presus de lume ale Sfintei Treimi sînt trepte și suișuri mai înalte și mai joase, Pavel, fiind răpit întîi întru al treilea cer, a fost răpit apoi în Rai.¹⁴⁹ Și s-a suit la privirile cele tainice și la descoperiri adînci ale Dumnezeirii celei mai presus de ființă, care sînt necunoscute de minte și negrăite de cuvînt și pe care nimeni nu poate să le primească și să le înțeleagă dacă nu va ieși afară din simplitatea și smerenia firii omenești, suindu-se la cea mai presus de fire cu negrăita putere a Sfîntului Duh.

5 Pentru unul ca acesta mă voi lăuda;

Vezi nemîndria lui Pavel și cugetarea cea smerită? Căci povestește descoperirea ca și cum ar fi văzut-o altcineva – precum am mai zis – zicînd: „Pentru unul ca acesta mă voi lăuda.” Și dacă altcineva a fost răpit și a văzut descoperirea aceasta, de ce te lauzi tu pentru el, o fericite Pavele? De unde este arătat că Apostolul zice acestea pentru sine și pentru ele se laudă.

iar pentru sine-mi nu mă voi lăuda,

¹⁴⁸ Iar Pomerie zice că Pavel a fost răpit la al treilea cer, adică la cel înfocat, unde se bănuiește a fi scaunul lui Dumnezeu. (n. aut.)

¹⁴⁹ Unii zic că Pavel a fost răpit în „Rai” fiindcă i s-au vestit cuvintele cele tainice și negrăite despre Rai, care nouă ne sînt ascunse pînă astăzi, anume: care este pomul vieții din mijlocul Raiului; ce a fost pomul cunoștinței; cine a fost Heruvimul cu sabia de văpaie care păzea ușa Edenului; ce au fost pomii din care Dumnezeu i-a rînduit lui Adam să mănînce și celelalte toate pe care, deși dumnezeieștii părinți au voit a le fiului, totuși nu le-au arătat cu amănuntul. [...] Și poate că zicerea „nu se cuvine omului să le grăiască” înseamnă că nu era îngăduit omului a le grăi pentru că nu le erau de folos celor ce le-ar fi auzit. Iar „Paradis” este zicere persienească și însemnează: „grădină plină de saduri de pomi de multe feluri”, după lexiconul lui Polideviu și după Xenofont. Iar în evreiește se numește Pares de la zicerea „para”, care însemnează „au rodit”, și de la „antar”, care însemnează mirt – după Coresie. [...] (n. aut.)

Adică: Nu voiesc a mă lăuda fără a fi nevoie, la întâmplare, pentru descoperirea aceasta. Sau vorbește așa ca să acopere, pe cât se poate, cuvântul și să se ascundă pe sine-și.¹⁵⁰

decît numai întru neputințele mele.

Adică: Pentru sine-mi, nu am să mă laud decît cu necazurile, goanele și ispitele pe care le pătimesc.

6 Căci, chiar dacă voi vrea să mă laud, nu voi fi fără minte, căci voi spune adevărul;

De ce a zis Pavel mai întîi că a se lăuda cineva este neînțelepție și necunoștință, iar acum zice că nu va fi fără de minte dacă se va lăuda? Răspundem că acum zice că nu va fi fără de minte nu în privința laudei, ci a adevărului, căci zice: Nu mă voi socoti nebun și fără cunoștință, fiindcă aceste laude sînt adevărate.

dar mă feresc de aceasta, ca să nu mă socotească nimeni mai presus decît ceea ce vede sau aude de la mine.

Aceasta este pricina arătată și întregă pentru care Pavel nu voia să se laude și să-și arate darurile primite de la Dumnezeu, și descoperirile și răpirile de care se învrednicise: pentru ca oamenii să nu-l facă pe el „dumnezeu”, socotindu-l că a ieșit din firea omenească. De aceea, totdeauna trecea sub tăcere laudele sale și, dacă era silit cîteodată a spune ceva înalt despre sine, acoperea și ascundea acel lucru, pentru ca cei ce-l vedeau și îl auzeau să nu aibă pentru dînsul vreun gînd de vrednicie cuvenită lui Dumnezeu. Căci – dacă cei din Liconia l-au crezut pe Pavel zeu, socotind că este Hermes, și au vrut să-i jertfească un taur pentru minunea de a fi sculat un olog, precum se vede în *Faptele Apostolilor* (14:13) – oare ce nu ar fi făcut oamenii pentru el dacă le-ar fi arătat descoperirile de care se învrednicise? Dar nu a zis: Mă păzesc să spun ceva

¹⁵⁰ Însă poate că zice așa: Pentru acest dar, adică pentru această vedenie și descoperire dumnezeiască mă voi lăuda întru Domnul, iar nu pentru sine-mi. Mă laud – zice – că totul a fost al darului și al puterii lui Dumnezeu, al Celui ce îl învrednicește pe om de asemenea vedenii mai presus de fire, iar pentru sine-mi nu am nimic pentru care să mă laud, de vreme ce descoperirea și răpirea aceasta nu a fost nicidecum ispravă și faptă bună a mea! Căci cum ar putea omul cel firesc a se face de sine mai presus de fire, învrednicindu-se de asemenea taine, fără puterea Sfîntului Duh cea mai presus de fire? Așadar, pentru sine-mi nu am alta a mă lăuda decît numai cu ispitele pe care le încerc, la care se vede și ajutorul lui Dumnezeu, dar se vede și răbdarea mea. (n. aut.)

înalt despre mine, ca să nu mă laude cineva precum se cuvine lui Dumnezeu, ci: „ca să nu socotească cineva nicicum ceva mai mare decât vrednicia mea”.

**7 Și, ca să nu mă înalț pentru covârșirea descoperirilor,
mi s-a dat un îmbolditor trupului, un înger al satanei,
să mă bată peste obraz, ca să nu mă înalț.**

Unii au socotit că „îngerul satanei” și „îmbolditorul” era durerea de cap pe care ar fi pățimit-o Pavel din lucrarea diavolului.¹⁵¹ Dar să nu fie această înțelegere! Căci cum s-ar fi dat diavolului trupul lui Pavel, de vreme ce Pavel îi porunca aceluia și îi punea hotar, ca atunci când i-a dat pe acel Corintean ce curvea cu mama sa vitregă, hotărîndu-i cît să-l pedepsească, și diavolul nu a cutezat a trece hotarele acelea? Care este așadar înțelegerea zicerii? În limba evreiască, „satana” înseamnă „potrivnic”.¹⁵² Deci toți potrivnicii propovăduirii lui Pavel erau „îngeri ai satanei” – precum Alexandru arămarul, Elima vrăjitorul, Imeneu, Filit și ceilalți care îl necăjeau și îi făceau rău – fiindcă aceștia săvârșeau lucrările satanei. Deci Pavel zice: Dumnezeu nu a lăsat propovăduirea să crească și să sporească înainte fără primejdii și ispite. De ce? Pentru ca eu să nu mă mîndresc pentru multele descoperiri și răpiri dumnezeiești de care m-am învrednicit. Dar pentru ce nu a zis că i s-au dat lui „îngeri” ai satanei, adică mai mulți, ci „înger”, unul singur? Poate că în fiecare loc se afla cîte unul care să fi stat împotriva propovăduirii lui Pavel, îndemnînd norodul; sau (aceasta fiind și mai potrivită) poate că Pavel a numit „înger al satanei” însuși lucrul, adică starea satanei împotriva propovăduirii și năpădirea primejdiilor. Dar de cine s-a dat lui Pavel îngerul satanei și împotrivirea asupra propovăduirii? Au fost slobozite de Dumnezeu, precum singur o zice: căci graiul „mi s-a

¹⁵¹ Coresi zice că Ieronim și alții vor ca acel „îmbolditor al trupului” să fi fost neputința trupească a lui Pavel, adică durerea de cap. Iar Nichita [scoliastul Sfîntului Grigorie Teologul, n. m.] zice că ar fi fost podagra; alții, slăbiciunea stomacului. [...] Iar Marele Vasilie zice: „Am aflat și altă pricină a bolilor sfinților, precum la Apostolul Pavel, care se afla adeseori în boală pentru ca să nu creadă că trece peste hotarul firii omenești, avînd ceva mai mult” (*Hotărîrea* 55 din cele pe larg). Iar Fotie zice că „îngerul satanei” ar fi omul ce slujește potrivnicului diavol, iar „îmbolditor al trupului” ispitele și necazurile pe care i le pricinuiau lui Pavel oamenii cei porniți de diavol. (n. aut.)

¹⁵² Pentru aceasta zice *Sfînta Scriptură*: „Și a ridicat Domnul o satană împotriva lui Solomon, pe Hadad Idumeul, viță de rege din Edom” (*Cartea a treia a Împăraților* 11:14). Și iarăși: „Și a fost satană (adică împotrivor, vrăjmaș) lui Israel în toate zilele lui Solomon” (la fel, stih 25). Însuși Pavel deslușește în altă parte că toți cei ce stăteau împotriva propovăduirii lui erau îngeri ai satanei, adică împotrivorii: „Căci mi s-a deschis ușa mare spre lucru mult, dar sînt mulți potrivnici” (*1 Corinteni* 16:9). Așa îl cuiește zicerea de mai sus, într-un glas, și dumnezeiescul Hrisostom, și Teodorit, și Icumenie și Ambrozie. (n. aut.)

dat” să înțelegi că însemnează „a fost îngăduit”. Și – zice – nu i-a fost îngăduit să mă bată peste obraz și să mă rănească doar o dată, ci mereu. Iar unii¹⁵³ au înțeles că acest „ca să nu mă înalț” însemnează „ca să nu fiu slăvit de către oameni”. Dar Pavel nu zice aici aceasta, deși mai sus a zis-o, ci zice așa: „ca să nu mă slăvesc în deșert” – de vreme ce și el era om.

**8 Pentru aceasta de trei ori L-am rugat pe Domnul
ca să-l depărteze de la mine.**

9 Și mi-a zis: Destul îți este fie darul Meu,

Zice: „De trei ori” – adică „de multe ori” – L-am rugat pe Domnul să mă slobozească de împotrivriri propovăduirii mele, dar nu am fost ascultat. Însă și aceasta este însușire a smeritei-cugetări a lui Pavel, a mărturisi că nu suferă vrăjmășiile și necazurile ce i se întâmplau la propovăduire, și Îl ruga pe Dumnezeu să-l slobozească de ele. Și zice: Deci mi-a spus Hristos: De ajuns îți este – o, Pavele! – că ți-am dat darul acesta atât de mare, a scula morți și a face feluri de minuni! Nu cere și să sporească și să crească propovăduirea ta fără primejdii și fără ispite, căci aceasta îți este de prisos și fără folos, iar ceea ce era de ajuns spre a te întări, ai luat!

*căci puterea Mea întru neputință se desăvârșește.*¹⁵⁴

¹⁵³ Acesta este Fotie, care zice că această înțelegere e mai bună, fiindcă sufletul lui Pavel nu avea trebuință de zăbală, adică de necazuri și de ispite, pentru ca să nu se mîndrească. (n. aut.)

¹⁵⁴ Tilcuind aceasta, Coresi zice: „Darul se desăvârșește întru ispite și întru răbdări. Fiindcă atunci se arată bărbăția și întreaga-înțelepciune întru ostașul lui Hristos, precum s-a arătat întru Iosif și în Susana, și mai ales smerenia.” Căci, după Teologul Grigorie: „Slăbind, sufletul este aproape de Dumnezeu; și la trebuință se întoarce către acel ce poate a da și a defăima pe cel întimplător îmbelșugat de dar” (*Cuvînt către cetățenii Nazianzului*). Și iarăși zice: „Întreg-înțelepti sînt bărbății care, fiind pedepsiți cu întimplările și curățindu-se ca aurul în foc, zic: Bine îmi este că m-ai smerit, ca să învăț dreptățile Tale! – pentru că smerenia naște cunoștința dreptăților. Și Petru pătimea, chemînd mîntuire, cînd era să se afunde, ca mai mult să se apropie de Dumnezeu prin durere și să-L dobîndească pe Făcătorul prin necaz” (la fel). [...] De aceea a zis cineva că puterea noastră este cunoștința neputinței și a smereniei noastre. [...] Și Sfîntul Maxim a zis că și cel neputincios trebuie să arate mărime de suflet prin neputința sa cu mulțumirea către Dumnezeu. Și de ar fi „fier”, adică păcătoș, leapădă zgura prin focul bolii, iar de ar fi „aur”, rămîne curat și strălucit prin răbdare, bărbăție, smerenie și nădejde. Tot așa și Pavel, de aceea nu s-a arătat mai înjosit decît întîii Apostolii, fiindcă nu s-a socotit a fi ceva, din pricina multelor neputințe ce pătimea. Pentru aceasta, și Sfîntul Dionisie Areopagitul (în capitoul 8 din *Despre numirile dumnezeiești*) teologhisește despre puterea lui Dumnezeu acestea: „Deci zicem că Dumnezeu este putere ca Cel ce are mai înainte și mai presus de orice în Sine însuși toată puterea, și ca Cel ce e pricinitorul a toată puterea și le

Ci poate te doare și te întristezi – o, Pavele! – (îi zice Domnul), ca nu cumva împotrivirea și ispitele ce ți se întâmplă la propovăduire să fie socotite că se nasc din neputința Mea, adică cum că Eu nu am putere de a-î ridica din mijloc pe aceștia; dacă – zic – pentru aceasta te întristezi, îndrăznește, fiindcă puterea Mea se arată mai mare atunci când tu, Apostolul Meu, ce ești gonit și cuprins de ispite, îi biruiești pe prigonitori și pe cei ce te ispitesc. Vezi însă – o, cititorule! – că Pavel spune că s-a îngăduit să pătimească ispite și neazuri pentru ca să nu se mîndrească, iar Dumnezeu zice că alta este pricina, anume ca să se arate că dumnezeiasca Sa putere se arată desăvârșit atunci când Apostolii Săi se află întru neputință, adică în goane și în primejdii.

Deci, foarte bucuros mă voi lăuda mai ales întru neputințele mele, ca să locuiesc în mine puterea lui Hristos.

Zice: De vreme ce am auzit aceasta, anume că puterea lui Hristos se desăvârșește întru neputință, atunci și eu mai mult mă voi lăuda întru neputințele mele. Căci, cu cât neputințele mele sînt mai multe, cu atît mai mult îmi pricinuesc puterea lui Hristos. Pentru aceasta, să nu socotiți, fraților, că mai sus am vorbit mîhnindu-mă despre îmbolditori și despre oamenii împotrivitori propovăduirii mele, ci mai ales am vorbit bucurîndu-mă, căci cu mijlocirea lor trag la sine-mi mai mare puterea lui Hristos.

10 De aceea bine-voiesc întru neputință, în ocări, în nevoi, în prigoniri, în strîmtorări pentru Hristos.

Doream – zice – ca un om și ca unul ce sînt neputincios cu firea, să scap de aceste greutateți și de ispite și să sporesc cu slobozenie întru creșterea propovăduirii mele. Însă, de vreme ce L-am auzit pe Hristos zicîndu-mi cuvintele de mai sus, de atunci încoace mă laud și „bine-voiesc”, adică mă veselesc și îmi place a fi întru neputință.¹⁵⁵ Apoi, ca să nu socotească cineva că vorbește

face pe toate prin puterea neclintită și nemărginită și ca Cel ce e puterea existenței însăși, sau pricina a toată puterea și a fiecăreia în parte. Și că e nesfîrșit de puternic nu numai prin faptul că pricinuieste toată puterea, ci și prin acela că e mai presus de toată puterea, și e puterea prin Sine, și prin aceea că e mai presus în putere și faptului de-a pricinui la nesfîrșit alte nesfîrșite puteri existente; și de-a nu putea puterile nesfîrșite și la nesfîrșit pricinuite de El să slăbească lucrarea puterii Lui făcătoare de putere. Și că prin puterea Lui negrăită, necunoscută și neînțeleasă întrece toate. Iar prin bogăția ei întărește și slăbiciunea celui puternic, și susține și stăpînește cele din urmă ecouri ale ei, cum vedem și în cele puternice prin simțire, că luminile cele mai presus strălucitoare ajung pînă la privirile cele tîmpe și glasurile cele mari ajung și la urechile celui ce nu poate primi cu înlesnire ecourile.” (n. aut.)

¹⁵⁵ Pentru aceasta zice și Teodorit: „Nu a zis: «sufăr», ci: «bine-voiesc», adică: Mă bucur și mă veselesc, primesc cu veselie cele ce cad asupra-mi.” (n. aut.)

de neputințe ale trupului – adică friguri, sau dureri de cap sau alte boli – tîlcuiește ce sînt neputințele acestea, arătînd că sînt ocările, nevoile vieții, goanele și celelalte strîmtorări și necazuri. Prin aceasta însă, Pavel îi rușinează totodată pe apostolii mincinoși care, ca niște potrivnici dumnezei antihriști, se lăudau întru slavă, întru bunele norociri și în odihne; și îi mîngîie pe Creștini, pe ucenicii săi, și îi face să nu se rușineze că dascălul lor pătimeste, ci mai ales să se bucure și să se laude cu pătimirile învățătorului lor, fiindcă Dumnezeu voiește acestea și ele se întîmplă pentru dragostea lui Hristos.

Căci, cînd sînt slab, atunci sînt puternic.

Zice: Ce te miri, Creștine, fratele meu, dacă puterea lui Dumnezeu se arată și se desăvîrșește întru neputința noastră și întru ispite? Eu însumi, Pavel, sînt puternic atunci cînd pătinesc asemenea slăbiciuni și ispite, pentru că atunci primesc mai mult dar și putere de la Dumnezeu. Așa s-a întîmplat în eparhia Filipenilor, căci, cînd a fost bătut și închis în temniță, Pavel a dezlegat legăturile celor închiși și l-a catehizat și l-a botezat pe pázitorul temniței (*Faptele Apostolilor* 16:31). Și, stricîndu-se corabia cu el, Pavel i-a înspăimîntat pe varvarii din Malta atunci cînd i s-a agățat de mîna o vîpescă (*Faptele Apostolilor* 28:7). Sau, cînd s-a înfățișat legat înaintea împăratului Agripa și a ighemonului Fist, i-a biruit pe aceia și pe cei ce îl pîrau, încît l-a făcut și pe împărat să zică cuvîntul acela: „Cu pușin de nu mă îndupleci să mă fac și eu Creștin!” (*Faptele Apostolilor* 26:28). Și – în scurt a zice – cînd se afla neputincios și slab, anume cînd era în primejdii și în necinste, atunci era puternic, slăvit și strălucit Pavel.¹⁵⁶

11 M-am făcut ca unul fără minte lăudîndu-mă. Voi m-ați silit!

Aici, Apostolul se dezvinovățește iarăși pentru lauda sa. Și, mai sus, zicea: „primiti-mă ca pe un fără de minte” și: „grăiesc ca întru neînțelepție”, iar acum îl ridică din mijloc pe „ca” și se numește curat „fără de minte”. Căci – de vreme ce a ticluit ceea ce a voit, adică a se lăuda – acum defaimă meteahna laudei, învățîndu-ne cu amănuntul a nu ne lăuda niciodată fără a fi nevoie, cu toate că și cînd a avut nevoie a se lăuda s-a numit pe sine „nebun” și „fără de minte”. Și zice: Voi m-ați silit să mă laud, pentru că eu m-am lăudat cu acestea purtînd grijă de mîntuirea voastră. Căci, de vreme ce-i vedeam pe apostolii mincinoși că vă amăgesc și vă strică lăudîndu-se în chip mincinos, fiindcă voi

¹⁵⁶ Vezi și subînsemnarea zicerii „deși omul nostru cel din afară se strică” (2 Corinteni 4:16). (n. aut.)

luați aminte și căscați gurile la dînșii, atunci și eu am judecat a mă lăuda cu adevărul către voi, pentru a voastră mîntuire.¹⁵⁷

Căci se cuvenea ca voi să vorbiți de bine despre mine,

Mai mult voi – zice – trebuia să numărați isprăvile mele și să le lăudați, nu eu. Dar, fiindcă voi nu ați făcut aceasta, și luați aminte și căscați gurile la apostolii mincinoși, atunci m-am lăudat singur, ca să nu fiți amăgiți de dînșii.

*pentru că nu sînt cu nimic mai lipsit decît cei mai mari dintre Apostoli,
deși nu sînt nimic.*

Mai sus, Pavel a zis cu înđoială: „Socotesc a nu fi lipsit cu nimic față de Apostolii cei mai de frunte” (2 Corinteni 11:5), iar acum zice hotărîtor: „nu sînt cu nimic mai lipsit” adică: Nu am rămas mai în urmă și nu m-am arătat mai înjosit decît căpeteniile Apostolilor, decît Petru – zic – Ioan și Iacov. Dar, chiar zicînd acestea, fericitul Pavel nu a uitat sfîntul său obicei al adîncii smerinii și îndată a adăugat: „deși nu sînt nimic”. Și vezi -- o, cititorule! – pricepe-rea și înțelepciunea marelui Pavel: căci nu se mai aseamăna pe sine cu apostolii mincinoși, ci, neînvrednicindu-i pe aceștia de nici un cuvînt, adeverează că este asemenea cu cei dinții dintre Apostoli, prin aceasta arătînd că-i stăpînește și-i covîrșește cu adevărat pe apostolii mincinoși. Iar pe lîngă acestea, arată că cei din Corint le ocărau pe căpeteniile Apostolilor, de vreme ce și pe Pavel cel asemenea cu aceia îl aveau mai înjosit decît pe apostolii mincinoși.

12 Semnele mele de Apostol s-au arătat la voi

Eu – zice – nu sînt nimic, iar voi – o, Corintenilor! – nu căutați aceasta, ci socotiți că nici un semn din acelea ce-i arată pe adevărații Apostoli nu a rămas a nu-l avea și eu. Căci voi înșivă sînteți martori că am făcut și am arătat vouă toate semnele adevăraților Apostoli.

între toată răbdarea,

Întîiul semn și însușire al adevăratului Apostol este răbdarea de a suferi vi-tejește toate greutățile ce i se întîmplau. Vezi însă – o, cititorule! – smerita-cu-getare a marelui Pavel, căci, pomenind de răbdare, el a dat de înțeles primejdi-ile, goanele și războaiele – și ale Creștinilor din lăuntru, și ale necredincioșilor

¹⁵⁷ Vezi și subînsemnarea zicerii „căci, precum este scris: «Cel ce se laudă, întru Domnul să se laude»” (1 Corinteni 1:31). (n. aut.)

din afară – pe care le cercase. Și ceea ce era ispravă și faptă bună a sa, adică răbdarea întru toate ispitele, a arătat cu o singură zicere; iar semnele și minunile – care nu erau isprăvi ale sale, ci ale darului lui Dumnezeu – le-a arătat cu mai multe ziceri și numiri, căci ascultă ce zice:

prin semne, minuni și puteri.

Ce osebire are semnul de minune am spus în tâlcuirea epistolei către Romani (capitolul 15:19), și vezi acolo. Însă, ca să nu socotești că Apostolul a făcut semne și minuni ca să facă bine doar celor bine-supuși, el a adăugat și acestea: „prin puteri”. Căci „puterile” însemnează minunile pe care Apostolul le-a făcut spre a-i pedepsi pe cei neînduplecați, de pildă atunci când l-a orbit pe Elima vrăjitorul și altele. Și vezi cum, cu puține cuvinte, Pavel a arătat atîția morți, leproși, orbi, îndrăciți și atîția alții cărora li s-a făcut bine prin minunile săvîrșite de el; de asemenea, și atîția care s-au înțelepțit prin puterea sa pedepsitoare.

13 Căci cu ce sînteți voi mai lipsiți decît celelalte Biserici,

Pentru a nu zice cineva: Cu adevărat, mare ești – o, Pavele! – însă nu ai făcut atîta cît ceilalți Apostoli în celelalte biserici ale Creștinilor, pentru aceasta așadar, Apostolul răspunde aici și zice: „Cu ce sînteți voi mai lipsiți?” – adică: Ce aveți mai puțin voi, Corinteni, decît celelalte biserici? Oare ați primit mai puține daruri decît ceilalți Creștin? Nu, cu adevărat, ci întocmai ca și ceilalți!

decît numai că eu nu v-am îngreuiat?

Dăruiți-mi mie această nedreptate.

Cu inima grea, Apostolul îi înfruntă aici pe Corinteni, zicînd: O, Corinteniilor! – deși mă prihăniți fiindcă nu v-am îngreuiat, luînd ceva cheltuială de la voi pentru trebuințele mele, ci v-am propovăduit evanghelia lui Hristos fără nici o plată, vă cer iertare pentru aceasta. Iertați-mi această greșeală și nedreptate ce v-am făcut. Cuvîntul acesta cuprinde însă și o laudă a Corintenilor, fiindcă ei socoteau că sînt nedreptățiți pentru că Pavel nu primise să ia nimic de la dînșii.

14 Iată, a treia oară sînt gata să vin la voi și nu vă voi îngreuna, căci nu caut cele ale voastre, ci pe voi.

Pentru a nu părea că le spune atît de des Corintenilor că nu a luat nimic de la dînșii sîcoteind să ia de acum înainte, Pavel le zice: Nu pentru că nu iau ni-

mic de la voi nu vin la voi, căci am venit de două ori¹⁵⁸, iar acum sînt iarăși gata să vin, însă nu ca să vă îngreuez luînd ceva de la voi. Și nu am să iau, nu pentru că v-ați mîhni, ci pentru că pe voi vă cer, nu banii sau lucrurile voastre. Eu caut sufletele și mîntuirea voastră, nu banii voștri.

***Căci nu fiii sînt datori a învîstieri pentru născătorii lor,
ci născătorii pentru fii.***

Corinteni urmasu a zice: Și cum? Nu este drept – o, fericite Pavele! – a ne avea și pe noi, și banii noștri totodată? Ba este drept, și de aceea, nevrînd a lua banii noștri, tu arăți că nu ne iubești! De aceea, Pavel aduce un silogism firesc și le zice că născătorii sînt datori a da fiilor, iar nu fiii născătorilor. Iar prin „născători” îi înțelege pe învățători, adică pe sine; iar prin „fii”, pe ucenici, adică pe dîșii. Și cu pilda aceasta arată că el își împlinește datoria și face lucru neapărat cînd nu ia de la dîșii.¹⁵⁹

***15 Deci eu foarte bucuros voi cheltui și mă voi cheltui
pentru sufletele voastre,***

Eu – zice – nu numai că nu voi lua nimic de la voi, ci încă vă voi da! – căci aceasta însemnează zicerea „voi cheltui”. Dar ce zic, că voi cheltui bani pentru voi? Ci eu însumi – zice – „mă voi cheltui”, adică, dacă va cere trebuința a-mi cheltui chiar trupul, nu mă voi mîhni, ci foarte bucuros îl voi da morții pentru mîntuirea sufletelor voastre.

deși, iubindu-vă mai mult, eu sînt iubit mai puțin.

Pavel zice și acest cuvînt cu muștrare, dar și cu dragoste. Căci ce zice? Chiar dacă fac toate acestea, adică nu iau bani și îmi cheltuiesc trupul pentru voi, tot eu vă iubesc mai mult, și voi mă iubiți mai puțin, iar nu așa cum cere datoria dragostei. Vezi însă, iubitul, cîte trepte are fapta bună a marelui Pavel: 1) se cuvenea ca Pavel să ia de la Corinteni, dar nu a luat; 2) nu lua, cu toate că era lipsit și avea trebuință; 3) nu a luat nici în vremea cînd era de față și le propovăduia, și nici cînd era și propovăduia în altă parte; 4) nu numai că nu lua, ci încă le și da; 5) și nu da oricum, ci cu mărînimie, pentru că le da din

¹⁵⁸ Precum a făgăduit întru întîia epistolă, la capitolul 16, că are să meargă în Corint, și-a împlinit făgăduiala și a mers a doua oară. Și am zis „a doua oară”, pentru că Pavel a mers în Corint prima dată cînd a propovăduit evanghelia Corintenilor și i-a întors la credință. (n. aut.)

¹⁵⁹ Însă și fiii sînt datori să învîstiească pentru născătorii lor, adică sînt datori a odihni bătrînețea lor și a-i hrăni cînd vor avea trebuință. (n. aut.)

lipsă; 6) le dădea nu numai bani, ci și pe sine însuși; 7) se dădea pe sine celor ce nu îl iubeau la fel; 8) chiar dacă ei nu îl iubeau la fel, el însă îi iubea cu covârșire. Despre aceasta, bine a zis purtătorul de Dumnezeu Maxim „că Creștinii lui Hristos îi iubesc pe toți cu curăție, însă nu sînt iubiți de toți, iar prietenii lumii nici nu-i iubesc pe toți; și cei ce sînt ai lui Hristos păzesc ține-rea dragostei necurmată pînă la sfîrșit, iar cei ai lumii pînă ce își greșesc unul altuia” (capitolul 58 al sutei a patra din cele pentru dragoste).

**16 Dar fie! Eu nu v-am îngreuiat, ci, meșteșugăreț fiind,
v-am prins cu amăgire.¹⁶⁰**

17 Nu cumva v-am jefuit prin cineva din cei pe care i-am trimis la voi?

Înțelegerea zicerii acesteia este așa: Fie – zice – eu nu v-am jefuit, nici nu am luat ceva de la voi, dar poate cineva ar bănuși că, neluînd nimic de la voi, cu aceasta am ticluit ca un prea-viclean ca în locul meu să ceară să ia de la voi frații pe care vi i-am trimis. Socotiți așadar și vedeți dacă ceea ce zic s-a făcut și dacă este adevărată, căci e vădit că eu nu am folosit o asemenea viclenie. Și Pavel numește iarăși „jefuire” a lua ceva de la Corinteni, muștrîndu-i și rușî-nîndu-i și arătînd că, dacă ar fi luat ceva de la dînșii, ei ar fi dat cu sila, ca și

¹⁶⁰ Însemnează că Marele Vasilie – înțelegînd zicerea „v-am prins cu amăgire” simplu, în loc de: Neluînd nimic de la voi, prin aceasta v-am amăgit și v-am propovăduit evanghelia lui Hristos – deci, înțelegînd aceasta așa, zice că îndeobște vicleșugul, minciuna și obiceiul cel amăgitor sînt urite lui Dumnezeu și oamenilor cînd cineva ticluiește o vrăjmășie, minciună și amăgire nu pentru folosul său, sau pentru facerea de bine a altora, sau pentru vreo altă iconomie iubitoare de oameni, ci pentru vătămarea și paguba altora, precum diavolul a folosit asupra oamenilor acest fel de amăgiri și de minciună, precum Cain asupra fratelui său, Iesavel asupra lui Navute și Iudeii asupra Domnului. Însă și mulți drepti și sfinți au folosit amăgirea și minciuna sau – mai bine zis – au folosit o metodă prin care au ascuns adevărul cu dreptate și înțelepțește. Ei au făcut însă cele împotriva vrăjmașilor, a amăgirilor și a minciunilor, căci, prin metoda aceasta, s-au folosit și pe sine, și pe ceilalți. Așa a făcut Moisi, care i-a zis lui Fa-raon că are să scoată norodul în pustie ca să slujească lui Dumnezeu, măcar că scopul lui era de a-i slobozi pe Iudei din robia Egiptului; așa a făcut Samuil, care, poruncindu-i-se de Dum-nezeu să-l ungă pe David, s-a făcut că se duce să ridice jertfă lui Dumnezeu, pentru ca să nu se prinejduiască de Saul; la fel, și David a zis către preotul Avimeleh că fusese trimis de către Saul pentru o pricină de nevoie, ca, prin amăgirea aceasta, să se mintuiască pe sine; tot așa, cînd a mers la împăratul Anhus, s-a făcut că este nebun, ca să scape de cei de alt neam; așa a făcut Iaii, care l-a adăpat cu lapte pe Sisara, l-a primit în cort și apoi l-a omorît; asijderca, Iu-ditha s-a dus în cortul lui Olofern și l-a omorît cu amăgire, ca să-i scape pe Israiliteni; la fel, și Apostolul Pavel, care cu amăgire i-a cîștigat pe Iudei, precum zice: „M-am făcut Iudeilor ca un Iudeu, ca să-i dobîndesc pe Iudei” (1 Corinteni 9:20). De aceea zice și aici: „meșteșugăreț fiind, v-am prins cu amăgire”, deși pentru astfel de amăgiri și minimi nu trebuie a-i numi pe sfinți mincinoși și amăgitori, ci „înțelepți spre bine și proști spre răutate” (la Anastasie Sinaitul, întrebarea 6). (n. aut.)

cum ar fi fost jefuiți și nedreptățiți. Căci jefuire se numește a lua cineva lucrul altuia fără a voi acela, ceea ce era o prea-mare muștrare a Corintenilor, de ar fi socotit că se jefuiesc hrănindu-l pe învățătorul lor.

18 L-am rugat pe Tit și am trimis, împreună cu el, pe fratele. Nu cumva Tit v-a jefuit ceva?

Pavel zice și acest cuvânt cu ocară. Zice: L-am rugat pe Tit să vină la voi – arătînd cu aceasta că, și de ar fi luat ceva de la dîșșii Tit, cu dreptate ar fi luat, fiindcă a mers fiind rugat. Dar, cu toate că a mers rugat, a rămas curat și nu a luat nimic. Iar Pavel a trimis și pe alt frate împreună cu Tit, precum a zis la capitolul 8, stih 28, despre care unii zic că ar fi fost Luca, sau – mai adevărat – Vamava.

N-am umblat noi cu același duh?

Adică: Nu am petrecut la voi – și eu, și aceia – cu același dar duhovnicesc? Iar darul era strîmtoarea ce o sufereau – și el, și ceilalți – avînd nevoie și trebuință, dar neluînd nimic. Și, cu toate că isprava aceasta a fost a lui și a celorlalți, Pavel pune totul în seama lui Dumnezeu, ca pe un dar al Lui.

N-am călcat noi pe aceleași urme?

Zice: Tit și frații aflați împreună cu dînsul nu au ieșit din drumul meu cîtuși de pușin, ci întru toate au arătat și au păzit aceeași amănunțime și petrecere ca și mine. Și vezi, iubitul, că Pavel nu numai pe sine-și se povățuia a umbla cu o astfel de amănunțime, ci și pe Apostolii ce erau cu dînsul îi învăța să nu ia nimic și să nu se spurce cu luarea nici unui lucru, măcar și drept de ar fi.

***19 Iarăși socotiți că ne dezvinovățim în fața voastră?
Înainte a lui Dumnezeu, întru Hristos grăim.***

Pavel s-a temut ca nu cumva să se creadă că îi lingusește, și de aceea zice: Nu spunem acestea pentru hatîrul vostru sau ca să ne dezvinovățim. Nu! – ci le grăim cu atîta nepătimire și cu adevărul, ca și cum le-am zice înaintea lui Dumnezeu, Celui ce vede și aude toate „întru Hristos”, adică prin Iisus Hristos.¹⁶¹ Încît – zice – spunem numai ceea ce s-a făcut și precum s-a făcut, fără

¹⁶¹ Teodorit tîlcuiește așa: „Zice: Poate că și dezvinovățirea se socotește dovadă de prostime, dar Dumnezeu e martor că noi spunem acestea după poruncile Stăpînului Hristos; că zicerea «întru Hristos» e în loc de: „după legile lui Hristos”, căci a Lui este legea: „Așa să lu-

adăugire sau scădere, ceea ce se cunoaște de neamăgitul ochi al lui Dumnezeu; și nu ca să mă arăt eu pe sine-mi – precum a zis și la începutul epistolei.

Și toate acestea, iubiții mei, pentru zidirea voastră.¹⁶²

Nu a zis: Am făcut toate acestea și nu am luat nimic de la voi pentru că voi sînteți neputincioși și scumpi întru cugetare – căci astfel cuvîntul se făcea mai înfruntător; ci zice: Am făcut toate acestea „pentru zidirea voastră”, adică pentru a nu vă sminti de mine, zicînd voi că eu propovăduiesc ca să adun bani.

20 Căci mă tem ca nu cumva, venind, să vă aflu pe voi

precum nu vă voiesc, iar eu să fiu aflat de voi precum nu mă voiți;

Vezi – o, cititorule! – ce purtare de grijă și dragoste părintească avea marele Pavel către Creștini? Alții greșeau, și acest de trei ori fericit se temea pentru dîșii. Însă nu a zis hotărîtor, ci încă îndoindu-se: Nu cumva – zice – să vin în Corint și să vă aflu „precum nu vă voiesc”, adică să vă aflu păcătuiind și stricați, fiind apoi silit a mă afla și eu la fel vouă, „precum nu mă vreți”, adică certător și pedepsitor, pedepsindu-vă cu puterea certătoare a Sfîntului Duh.

*nu cumva gilcevi, pizme, mîinii, întăritări, grăiri de rău,
șoptiri, mîndrii, nestatornicii.¹⁶³*

Se cuvenea ca Apostolul să pună la cale mai întîi mîndriile, căci Corinteni se mîndreau împotriva lui Pavel și-i cinsteau pe apostolii mincinoși. Dar, pentru a nu părea că își caută folosul și izbîndirea sa, el a pus la cale mai întîi despre răul obștesc, adică despre prigoniri și pizme, pentru că din prigoniri și din pizmă se nășteau la Corinteni toate celelalte rele. Si iarăși, din celelalte rele, se aprindeau și creșteau mai mult prigonirile și pizmele acestea. Iar „întăritare” se numește cînd cineva cheamă pe altul la vreun lucru cu chip prigonitor,¹⁶⁴ „șoptire” numește clevetirea și diavolia¹⁶⁵, iar „mîndrii” cugetele

mîneze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Părintele vostru Care este în ceruri” (Matei 5:16). (n. aut.)

¹⁶² Aici, lipsește zicerea „facem”, adică: Iubiților, toate le facem pentru zidirea voastră – după Teodorit. (n. aut.)

¹⁶³ Aici, lipsește zicerea „întru voi vor fi”. (n. aut.)

¹⁶⁴ Marele Vasile, fiind întrebat ce este gilceava și ce este întăritarea, răspunde: „Gilceava este atunci cînd cineva se silește a face ceva pentru a nu se arăta mai mic decît altul, iar întăritarea este a face ceva cu dovedire, sau acoperindu-se cu slavă deșartă și a întărită pe alții la cele asemenea. Căci și Apostolul, pomenind uneori de întăritare, o unește cu slava deșartă, zicînd: «mimic să nu fie după gilceavă sau slavă deșartă», iar alteori, punînd mai

cele mîndre și îngîmfate; sau, „îngîmfare” se numește cînd mîndria și slava deșartă ajung cu vremea a se face a doua fire.

21 Nu cumva, venind iarăși, să mă smerească Dumnezeu către voi

Adică: Destule sînt – zice – pedepsirile și certările pe care le-am făcut mai înainte, încît mă tem ca nu cumva, venind și acum la voi, să fiu silit a mă purta cu asprime și a vă pedepsi. Căci Pavel numește „smerire” a certa pe cineva, cu toate că mulți iau aceasta drept slavă a lor, a pedepsi pe cei ce greșesc și pe cei nesupuși cu puterea Sfîntului Duh. Și nu a zis: „nu cumva să mă smeresc”, ci: „nu cumva să mă smerească Dumnezeu”, pentru ca să arate cu aceasta că și pedeapsa avea să o facă pentru Dumnezeu, iar nu pentru sine-și și pentru a sa izbîndire. Căci, dacă nu ar fi fost la mijloc Dumnezeu și porunca lui Dumnezeu, Pavel nu ar fi voit niciodată să se arate aspru și pedepsitor. Și, zicînd: „Dumnezeul meu”, fericitul își arată covîrșitoarea dragoste pe care o avea către Dumnezeu, fiindcă și-L însușește pe Dumnezeul cel obștesc, numindu-L „al său”.¹⁶⁶

și să plîng pe mulți dintre cei care au păcătuit mai înainte și nu s-au pocăit pentru necurăția, răutatea și înverșunarea pe care le-au făcut.

Vezi – o, cititorule! – îndurările apostolești și părintești ale lui Pavel, căci el plînge și se tînguiește pentru păcatele făcute de alții. Nu a zis însă că are să-i plîngă pe toți, ci „pe mulți”. Și nu zice că are să-i plîngă pe cei ce au păcătuit de obște, ci „pe cei ce nu s-au pocăit”, căci cu adevărat aceia erau vrednici de plîns și de tînguire, fiind rămași în rana păcatului și nevindecați.

întîi slava deșartă, adaugă după dînsa și întăritarea, zicînd: «Să nu ne facem iubitori de slavă deșartă, unii pe alții întăritîndu-ne» (Galateni 5:26)” (*Hotărîrea 66 pe scurt*). Vezi și filcirea zicerii „ca să nu vă umflați (mîndriți) unul pentru altul” (*1 Corinteni 4:6*) și a zicerii „iar voi vă mîndriți” (*1 Corinteni 5:2*).

Iar Teodorit zice că Pavel îi muștră pe Corinteni pentru patimile acestea și întru cea dintîi epistolă (cap 3:1), căci Apostolul pomenește aici și despre grăirea de rău, care este tot cuvîntul ce nu se cutează a se grăi înaintea fratelui, precum hotărîște un deslușitor în *Pateric*: „A zis un bătrîn că tot graiul pe care cineva nu poate a-l grăi înaintea fratelui său este grăire de rău.” Iar Marele Vasilie zice: „Este îngăduit a spune cineva greșeala cuiva dacă prin aceasta vrea să-l îndrepteze pe acela sau să-l folosească pe altul, precum și Pavel scria către Timotei: „Alexandru mi-a pricinuit multe rele, de care păzește-te și tu!” Iar afară de aceasta, dacă cineva ar spune greșeala altuia pentru ca să-l vădească, acela este grăitor de rău, chiar dacă ceea ce zice este adevărat” (*Hotărîrea 25 pe scurt*). (n. aut.)

¹⁶⁵ „dezbinarea”, n. m.

¹⁶⁶ Vezi despre aceasta la capitolul 1 al epistolei către Romani, stih 8, și la subînsemnarea acesteia. (n. aut.)

Vezi însă că nici pe acești păcătoși nepocăiți nu îi arată anume, pentru ca să le facă lesnicioasă întoarcerea și pocăința. Căci, când cineva e înfruntat pe față, se obrăznicește și fuge de pocăință. De aceea și pomenește pocăința aici, pentru ca aceia ce păcătuiseră să se folosească de ea, și așa, când Pavel va ajunge în Corint, să nu-i pedepsească, nici să-i certe, nici să-i „plîngă”, adică să nu se întristeze peste măsură pentru dînșii. Ia aminte aici zicerea aceasta despre pocăință pentru schismaticii novațieni, care nu primeau pocăința aceloră ce păcătuiau după botez, neauzind – nebunii! – cuvintele acestea ale lui Pavel, cu care îi primește la pocăință pe toți păcătoșii. Iar „necurăție”, iubitule, vei înțelege că este tot păcatul, fiindcă orice păcat îl face desăvîrșit necurat pe acela ce îl săvîrșește¹⁶⁷; sau, în chip osebit, prin „necurăție” să înțelegi fiecare faptă rea din amestecările și împreunările trupești, căci între Corinteni nu era numai unul care curvise (precum era cel ce curvise cu mama sa vitregă), ci mulți se aflau în multe feluri de înverșunări.

¹⁶⁷ Despre aceasta zice și Solomon: „Omul nebun și fără de lege” (*Pilde* 6:12) „se bucură de cele ce urăște Dumnezeu și se zdrobește pentru necurăția sufletului” (*Pilde* 6:16); și iarăși: „Necurat este înaintea Domnului tot cel fără de lege” (*Pilde* 3:32); și iarăși: „Necurat este la Dumnezeu tot cel înalt cu inima” (*Pilde* 16:6). (n. aut.)

CAPITOLUL XIII

1 A treia oară vin la voi. „În gura a doi sau trei martori va sta tot cuvîntul” (Deuteronomul 19:15).

Așa cum Dumnezeu îngrozește și înspăimîntă prin cuvinte că are să facă multe rele, însă totdeauna zăbovește a le pune în lucrare¹⁶⁸, la fel și Pavel, următorul lui Dumnezeu, mai înainte mărturisește și îngrozește cu multe, și zice: Precum este scris că înaintea a doi sau a trei martori se adeverește și ia întărire toată pricina cea cu îndoială, tot așa și înaintea a tustrele venirile mele, a celor două pe care le-am făcut și a celei pe care voiesc să o fac acum, va sta și se va adeveri fiecare cuvînt îngrozitor pe care l-am grăit împotriva voastră, dacă nu vă veți pocăi! Căci, în loc de martori, prea-lăudatul Apostol pune înfățișările sale.

2 Am spus dinainte și spun iarăși dinainte, ca atunci cînd am fost de față a doua oară, și acum, nefiind de față, scriu celor ce au păcătuit înainte și tuturor celorlalți că, de voi veni iarăși, nu voi cruța,

Zice: Și mai înainte v-am spus, atunci cînd am venit în Corint a doua oară și eram de față, și acum iarăși mai înainte vorbesc, lipsind de la voi, prin această scrisoare a mea. Cui însă vorbesc? Acelora ce au păcătuit mai înainte, pentru că le trebuie îndreptare; iar celorlalți, care nu au păcătuit mai înainte, le vorbesc pentru ca să fie martori ai acestor cuvinte ale mele. Și ce zic dinainte? Că, de voi veni iarăși a treia oară în Corint, nu voi cruța și nu mă voi milostivi de cei ce au păcătuit și nu s-au pocăit! Și nu a zis: „îi voi pedepsi”, ci a folosit o zicere părintească, pomenind de cruțare și de milostivire, zicînd: Nu voi cruța, ci, dacă îi voi afla pe aceștia neîndreptați, mai mult nu voi întîrzia, ci îndată îi voi certa.

3 de vreme ce căutați dovadă că Hristos grăiește întru mine,

Cu multă mînie într-adevăr, însă dreaptă, zice acestea Apostolul celor ce îl defăimau ca pe un neputincios și de nimic, zicînd: De vreme ce voiți să cercați dacă Hristos locuiește întru mine, și pentru aceasta mă luați în rîs ca pe un neputincios și ca pe un lipsit de darul și puterea lui Hristos, atunci mă veți cunoaște cu adevărat, dacă veți rămîne neîndreptați. Pavel arată că cuvintele

¹⁶⁸ Așa l-a îngrozit Dumnezeu pe Adam, zicîndu-i că va muri îndată ce va mîncă din pomul cunoștinței binelui și răului. Adam însă a murit după 930 de ani. La fel, Dumnezeu a îngrozit că va da potop pe pămînt, dar potopul s-a făcut după o sută de ani, ca prin întîrzierea aceasta să dea vreme de pocăință oamenilor. (n. aut.)

acestea îngrozitoare sînt ale Sfîntului Duh ce locuiește într-însul, și deci se cuvine a se teme de el, fiindcă le grăiește Hristos și Duhul lui Hristos.¹⁶⁹ Însă Pavel nu i-ar fi pedepsit pe Corinteni ca să-i facă să cerce darul și puterea lui Hristos care erau întru dînsul, ci pentru că aceia făgăduiau fără vindecare și fără pocăință. De aceea le zice: Dacă voi fi silit să vă pedepsesc, atunci veți înțelege prin fapte și prin lucruri cercarea pe care o căutați, dacă locuiește întru mine Hristos.

Care nu este slab față de voi, ci poate întru voi.

Pentru ce a adăugat Pavel că Hristos era puternic întru Corinteni, de vreme ce El este puternic pretutindeni și la toți? Pentru că se întîmplase să fi cercat Corinteni și mai înainte puterea lui Hristos, și de aceea zice: Fraților, din cele ce ați cercat pînă acum, se cunoaște cu adevărat că Hristos nu este neputincios la voi, ci „poate”, adică poate și face multe minuni și puteri. Sau și așa să înțelegi: În viața aceasta, Hristos vă arată puterea Sa pedepsind și muncind pe acei ce pot a se îndrepta (dar nu vor), pentru ca să nu vă pedepsească în cealaltă viață. Iar celor necredincioși nu Își arată puterea Sa schingiuitoare în viața aceasta, însă o va arăta întru cealaltă viață.¹⁷⁰ Cu aceste cuvinte, Pavel arată totodată că el, chiar dacă va pedepsi pe cineva, nu o va face el însuși, ci Hristos, Cel ce locuiește, grăiește și lucrează întru dînsul.

4 Căci, deși a fost răstignit din neputință, viază însă din puterea lui Dumnezeu.

Mulți se smintesc de zicerea aceasta a lui Pavel, dar învață-te tu, cel ce citești, că „neputință” se zice la: 1) boala trupului; 2) la putrejunea și nedeplinătatea în credință, cum zice Apostolul: „Sprijiniți-I pe cel neputincios în credință!” (*Romani* 14:1); 3) „neputință” se numesc și vrăjmășiile, primejdiile, necinstele și cele asemenea, despre care a zis mai sus Pavel: „Bine-voiesc întru neputințe și în necazuri” (*2 Corinteni* 12:10). Deci se zice că Hristos „a

¹⁶⁹ Pentru aceasta zice și dumnezeiescul Hrisostom: „De aceea, adeseori, mai mult decît la toate, alerg la sfîntul suflet al lui Pavel, căci graiurile lui sînt legi dumnezeiești, fiindcă nu Pavel este cel ce grăiește, ci Hristos, Cel ce mișca sufletul lui” (*Cuvînt cum că e lucru de primejdie a vorbi spre har*, tom 8). Vezi și tîlcuirea zicerii „eu zic, nu Domnul” (*1 Corinteni* 7:12), în subînsemnare. Vezi și zicerea „Dacă i se pare cuiva a fi prooroc sau om duhovnicesc, să cunoască cum că cele ce vă scriu sînt porunci ale Domnului!” (*1 Corinteni* 14:37). (n. aut.)

¹⁷⁰ Vezi zicerea „dar, fiind judecați de Domnul, sîntem pedepsiți” (*1 Corinteni* 11:32). (n. aut.)

fost răstignit din neputință” după al treilea înțeles al neputinței, fiindcă a suferit vrăjmășia, primejdia, ocările și patimile. Căci acestea toate par celor mai mulți oameni că se fac din neputința omului care le pătimește. Deci – precum numește „nebungie” propovăduirea evangheliei, nu pentru că ar fi cu adevărat nebungie, ci pentru că așa e numită de cei necredincioși și de Elini – tot astfel Pavel zice și aici că Domnul Iisus Hristos S-a răstignit „din neputință”, vorbind din ceea ce se socotește de necredincioși și de Iudei (căci de aceea ziceau ei: „Pe alții i-a mîntuit, iar pe Sine-Și nu poate a Se mîntui!”, *Matei 27*). Însă, aceasta nefiind neputință cu adevărat¹⁷¹, Hristos „viază din puterea lui Dumnezeu-Tatăl”. Ceea ce e întocmai cu a zice că viază din puterea Sa, căci „toate ale Tatălui sînt și ale Fiului”; și de-andărăt: toate ale Fiului sînt și ale Tatălui. Sau – mai bine zis – Însuși Fiul, după dumnezeire, este „puterea Tatălui”, precum zice Pavel: „Hristos, puterea lui Dumnezeu și înțelepciunea lui Dumnezeu” (*1 Corinteni 1:24*). Deci Însuși Hristos S-a sculat din morți pe Sine-Și, precum a și zis mai dinainte: „Stricați lăcașul acesta, și în trei zile îl voi ridica!” (*Ioan 2:19*). Însă Pavel zice acestea fiindcă îl defăimau ca pe unul ce era gonit, și se vrăjmășuia și se primejduia, socotind ei că pătimește toate acestea din slăbiciune și din neputință; de aceea, el arată că nici Hristos nu S-a vătămat cu nimic din această părută slăbiciune și neputință.

***Și noi sîntem neputincioși întru El; dar vom via împreună cu El,
din puterea lui Dumnezeu întru voi.***

Zice: Și noi. Apostolii lui Hristos, sîntem neputincioși întru Dînsul, adică sîntem izgoniți, vrăjmășuiți și ne primejduim – căci aceasta e „neputința” de care vorbește. Iar „întru El” înseamnă: Pătîmim acestea pentru Hristos și pentru propovăduirea Lui. Și, precum El nu S-a păgubit cu nimic din vrăjmășie,

¹⁷¹ Căci, deși se zice „neputință”, pogorămîntul Dumnezeu-Cuvîntului, după care S-a și răstignit, nu este simplă neputință, ci neputință puternică cu nemărginire și dumnezeiesc stăpînitore. De aceea Sfîntul Dionisie Areopagitul a numit acest pogorămînt nemărginit de puternic „bunătatea dumnezeieștii neputințe stăpînitore” (*Despre numirile dumnezeiești, capitolul 3*). Iar Fotie țilcuiește zicerea așa: „Pentru neputințele și păcatele noastre S-a răstignit Cel tare și fără de păcat, iar nu din neputință, precum ziceau Iudeii, că «pe alții i-a mîntuit, dar pe Sine nu poate a Se mîntui.»” Iar Teodorit zice: „Voi socotiți [spune Apostolul] că S-a răstignit «din neputință»: căci, de căutați cercare, atunci socotiți că și crucea a suferit-o din neputință.” Și iarăși același: „Căci, deși a suferit patîma crucii după firea muritoare, totuși viază și este Viață ca Dumnezeu și Fiul al lui Dumnezeu.” Și – în scurt a zice – de vreme ce Hristos era Dumnezeu și om, S-a răstignit după ceea ce era om, pentru neputința omeniei Sale celei pătîmitoare și muritoare; iar ca Dumnezeu S-a sculat și viază, pentru puterea și lucrarea atotputernice Sale dumnezeieci. Despre care vezi ce zice dumnezeiescul Maxim la subînsemnarea zicerii „căci nu am judecat de a ști altceva întru voi” (*1 Corinteni 2:2*). (n. aut.)

din vînzare și din patimile pe care le-a suferit, tot așa nici noi, Apostolii Lui, nu vom suferi nici un rău dintru acestea, ci mai ales „vom via împreună cu El”, adică ne vom afla nebiruiți de toate greutățile cu puterea lui Hristos În-suși. Pentru ce? Pentru voi și pentru folosul vostru, căci aceasta însemnează zicerea „întru voi”. Însă cu aceste cuvinte poate că Apostolul îi înspăimîntă iarăși pe Corinteni, zicînd: Deși socotiți că noi sîntem neputincioși și slabi, să știți că sîntem vii și puternici „întru voi”, adică spre a vă pedepsi dacă nu vă veți îndrepta.¹⁷²

***5 Pe voi înșivă ispitiți-vă dacă sînteți în credință¹⁷³;
cercați-vă pe voi înșivă.¹⁷⁴***

Zice: Și de ce zic că Hristos locuiește și grăiește întru mine și că am putere să vă pedepsesc, dar nu o fac, fiindcă urmez Celui ce S-a răstignit? Și voi înșivă, dacă ați voi să vă cercetați, ați vedea și ați cunoaște că Hristos locuiește în inimile voastre, dacă aveți credință într-Însul! Sau simpla și obșteasca credință dintru toți, sau credința semnelor și a minunilor, care este mai osebită și mai aleasă, ce se da la unii. (Căci cei ce credeau pe atunci făceau minuni și luau osebite daruri ale Sfîntului Duh îndată ce se botezau, și astfel cunoșteau cu adevărul și cu simțire duhovnicească simțeau că darul și Hristos locuiește și lucrează în inimile lor.) Încît – zice – dacă Hristos locuiește și lucrează întru voi, care sînteți ucenicii mei, atunci cu mult mai virtos locuiește și lucrează întru mine, care sînt învățătorul vostru.

***Sau nu vă cunoașteți pe sine-vă că Hristos Iisus este întru voi?
Afară numai dacă nu sînteți netrebnici.***

¹⁷² Tilcuind aceasta, zice și Fotie: „Nu ne defăimați – zice – văzîndu-ne că sîntem izgoniți și că pătîmim nenumărate rele, căci și Hristos a fost defăimat prin răstignire, dar, sculîndu-Se din morți, a făcut toate cîte a vrut. Noi pentru El pătîmim, iar El viază și poate, și noi împreună cu Dînsul viem și putem face ceea ce voim întru voi, căci multe dreptăți avem asupra voastră dacă veți fi nesupuși.” (n. aut.)

¹⁷³ Întru alte izvoade [„manuscrite”, n. m.] se zice: „dacă stați în credință”. (n. aut.)

¹⁷⁴ Iar înțeleptul Fotie voiește ca aceasta să se citească întrebător, adică: Oare nu cumva pe voi vă ispitiți dacă sînteți în credință? Oare nu cumva pe voi vă cercați? Căci a nu fi încă desăvîrșit încredințați că întru mine, învățătorul vostru, grăiește Hristos, ce este alta, decît numai că vă îndoiiți pentru voi înșivă de sînteți credincioși? Sau – mai bine a zice – că nu știți nicidecum dacă Hristos Se află întru voi! Căci, dacă Hristos nu este întru învățătorul vostru, precum socotiți, atunci cu mult mai virtos nu este nici întru voi, ucenicii mei! Dar – zice – pentru ce nu cunoașteți că Hristos, Cel care v-a îmbogățit cu felurite daruri, este întru voi? Numai pentru că, din pricina relexor voastre fapte, v-ați făcut netrebnici și v-ați lipsit de darurile lui Hristos! (n. aut.)

Și nu vă știți – zice – pe sine-vă, că Hristos locuiește în inimile voastre? „Afară numai dacă nu sînteți netrebnici”, adică doar dacă ați pierdut darul semnelor și al minunilor pe care le făceați, dar care nu se dă fără a locui Hristos în lăuntru. Aici însă, Apostolul dă de înțeles că Corinteni aveau viață stricată, căci mulți dintre dînșii aveau credință, dar nu și lucrarea și puterea minunilor, fiindcă își stricaseră curăția vieții cu păcatele. Pentru aceasta, Apostolul zice: Precum se vede, nu vă cunoașteți pe sine-vă și nu știți că Hristos locuiește întru voi. Iar Hristos nu locuiește întru voi fiindcă v-ați făcut netrebnici și stricați cu viața, din pricina păcatelor. Nu a zis însă hotărîtor: „sînteți netrebnici”, ca să nu-i înfrunte, ci a zis aceasta cu înđoială și în chip mai blînd: „dacă nu cumva sînteți netrebnici”.¹⁷⁵

6 Nădăjduiesc însă că veți cunoaște că noi nu sîntem netrebnici.

Multă se vede înfricoșarea lui Pavel și întru aceste cuvinte! Căci zice: De vreme ce vreți să cercați prin pedeapsa pe care v-aș da-o dacă Hristos locuiește întru mine și dacă nu cumva eu sînt netrebnic și stricat, nădăjduiesc că mă voi arăta fără lipsă spre a vă face dovada aceasta, anume că nu sînt netrebnic și că nu am pierdut darul și puterea minunilor. Sau – ca să zic mai învederat – vă voi dovedi că nu mi-am stricat viața cu păcate, ca să se depărteze de la mine Hristos, ci am viață aleasă cu fapte bune și pentru aceasta locuiește întru mine Hristos, Care prin mine va pedepsi pe cei nesupuși dintre voi.

7 Mă rog însă lui Dumnezeu ca să nu săvîrșiți voi nici un rău, nu ca să ne arătăm noi trebnici, ci pentru ca voi să faceți binele, iar noi să fim ca niște netrebnici.

Vezi – o, cititorule! – îndurarea și dragostea părintească a lui Pavel, următorul lui Hristos? Corinteni îl defăimau și îl luau în rîs că nu ar fi avut nici o putere și dar al Sfîntului Duh, ci că numai prin scrisori se mîndrea, și, cu toate acestea, Pavel, prea-iubitorul de fii, în loc de a-i pedepsi și a-i schinguii îndată, nu numai că întîrzie pedeapsa, ci încă se roagă lui Dumnezeu ca cei din Corint să nu păcătuiască și el să ajungă a-i pedepsi. Pentru că eu – zice – nu

¹⁷⁵ Iar Teodorit a înțeles zicerea „netrebnici” în loc de: „sînteți pustii de credință”, căci zice așa: Se cuvine a ști că pe însuși Stăpînul Hristos Îl aveți locuind întru voi, căci cel ce nu are această cunoștință este pustiu de credință. Căci, de vreme ce cu puțin mai înainte a zis că Hristos grăiește întru dînșul, i-a învățat că întru dînșii locuiește și umblă, după această vestire proorocească: „Voi sînteți lăcașul lui Dumnezeu celui viu, precum a zis Dumnezeu: Voi locui și voi umbla întru dînșii” (2 Corinteni 6:16). Vezi și subînsemnarea zicerii „a locui Hristos cu credință în inimile voastre” (Efeseni 3:17). (n. aut.)

caut să mă arăt ales întru puterea ce am ca să vă pedepsesc, ci mă sîrguiesc ca voi să faceți totdeauna binele și, chiar dacă ați și păcătuit vreodată, iarăși să vă pocăiți. Și, dacă voi veți face bunățile acestea, eu vreau a fi „netrebnic”, adică doresc să fiu socotit de voi neputincios, neaflînd pricină vrednică să vă pedepsesc și să vă arăt puterea mea. Și bine a zis: „ca noi să fim ca niște netrebnici”, nu: „netrebnici”, fiindcă, în acest fel, Pavel nu urma a fi socotit netrebnic și neputincios de cei înțelepți, ci mai mult trebnic și puternic. Căci cei înțelepți aveau a zice că Pavel atîta îi povățuiește și îi învață pe ucenicii săi, încît aceștia nu greșesc nimic. Însă, pentru socotința celor mulți și fără minte, a zis: Faceți voi binele și fapta bună, și noi să ne socotim ca netrebnici.¹⁷⁶

8 Căci împotriva adevărului n-avem nici o putere; avem pentru adevăr.

Pentru ca să nu pară că vorbește așa de hatîrul lor, Apostolul zice: Eu nu grăiesc și nu fac acestea cu socoteală iubitoare de slavă deșartă, și fără împătımire. Căci, de vă voi afla îndreptați și negreșind, nu voi putea să vă pedepsesc. Căci, și dacă mă voi apuca atunci să vă pedepsesc, Dumnezeu nu va ajuta socotinței și apucăturii mele nedrepte, fiindcă Dumnezeu mi-a dat putere să fac hotărîre și să judec după adevăr, nu să hotărâsc împotriva adevărului.¹⁷⁷ Și face hotărîre și judecă după adevăr acela ce bate și pedepsește pe cel vrednic de pedeapsă și de bătaie; iar împotriva adevărului hotărâște cel ce se apucă să pedepsească pe cel ce nu a greșit și nu este vrednic de pedeapsă.

9 Căci ne bucurăm cînd noi sîntem slabi, iar voi sînteți puternici.

Cu aceste cuvinte, Pavel se arată iarăși prieten și apropiat al Corintenilor, pentru că le zice: Fraților, să nu socotiți că mă mîhnesc pentru că, atunci cînd nu păcătuiți, nu pot să arăt întru voi puterea mea pedepuitoare. Ba, nu mă mîhnesc pentru aceasta, ci mai ales mă bucur cînd sînt socotit slab și neputincios

¹⁷⁶ Aceleași le zice și înțeleptul Fotie. (n. aut.)

¹⁷⁷ Din cuvintele acestea ale Apostolului, învățăm că Dumnezeu nu ajută și nu urmează pornirilor fără îndreptățire ale acelor arhieriei ce pedepsesc și afurisesc cu cărțile bisericești numite „de blestem” pe cei ce nu au nedreptățit nimic. De aceea a zis Sfîntul Dionisie Areopagitul: „Arhieriei au puteri afurisoare (adică despărțitoare de Biserică) fiind grăitori ai dumnezeieștilor dreptăți. Nu doar că dumnezeiasca Începătorie cea întrutot înțeleaptă ar urma slujitoarește pornirilor lor celor fără de cuvînt, ci pentru că ei, în chip vestitor mișcîndu-se de Duhul, Începătorul lucrărilor, îi despart după cuviință pe cei judecați de Dumnezeu. Căci zice: «Luați Duh Sfînt! Cui veți lăsa păcatele, se vor lăsa lor; iar cui le veți ține, ținite vor fi!» Iar lui Petru, celui strălucit cu descoperirea dumnezeiască a întrutot-bunului Părinte, îi zice cuvintele: «Orice vei lega pe pămînt, legat va fi și în ceruri! Iar ce vei dezlega pe pămînt, dezlegat va fi și în ceruri!» (Despre ierarhia bisericească). (n. aut.)

că nu-mi arăt puterea spre a pedepsi pe vreun păcătos dintre voi. Iar voi veți fi puternici atunci când nu veți greși, și veți fi îmbunătățiți și nu veți fi supuși pedepsei.

Aceasta și cer în rugăciune: întregirea voastră.

Zice: Nu voiesc numai a fi socotit neputincios și voi, Creștinii, să fiți puternici și nevinovați, ci, pe lângă acestea, Îl rog și cer de la Dumnezeu să fiți nevinovați și „întregi”, adică desăvârșiți întru faptele cele bune, nedînd pricină de a fi pedepsiți.

10 Pentru aceea vă scriu acestea, nefiind de față, ca atunci când voi fi de față să nu cutez cu asprime, după stăpînirea pe care mi-a dat-o Domnul spre zidire, iar nu spre risipire.

Fiindcă, mai sus, i-a rănit și i-a înspăimîntat pe Corinteni cu covîrșire, acum dumnezeiescul Apostol se dezvinovățește și zice: V-am scris cu înfruntare și înspăimîntare pentru că voiesc să rămînă înfruntarea și înspăimîntarea mea doar în slove și cuvinte goale, și să nu vină întru lucrare și în faptă. Căci, dacă nu vă veți îndrepta, negreșit vă voi certa cu nemilostivire, fiindcă Domnul mi-a dat această stăpînire. Cu acest cuvînt, arată însă că, prin Pavel, Domnul pedepsește și ceartă pe cei ce păcătuiesc fără îndreptare, iar nu însuși Pavel singur. Și, ca să arate iar că nu dorește a-și întrebuința această stăpînire spre a-i certa pe Corinteni, Apostolul adaugă că nu a luat stăpînirea aceasta „spre risipire”, ci „spre zidire”, zicînd: Domnul nu voiește chiar cu dinădinsul să-i risipească, adică să-i certe prin mine pe oameni, ci să-i zidească, adică să le facă bine. Însă și a-i certa pe cei ce rămîn neîndreptați este zidire și facere de bine.

11 Deci, fraților, bucurați-vă,

Eu – zice – am făcut cît am putut ca să vă îndreptați: v-am și certat, v-am și înspăimîntat. Rămîne însă de aici înainte ca voi să faceți lucrul vostru și să vă îndreptați. Căci, de vă veți îndrepta, veți dobîndi bucuria cea statornică și neveștejită din conștiința voastră, chiar dacă v-ați mîhnit pentru cuvintele întristătoare pe care vi le-am zis mai înainte.

gătiți-vă,

Adică: Desăvârșiți-vă atît în dreptele dogme ale credinței, cît și în viața și petrecerea cea îmbunătățită, și siliți-vă a împlini isprăvile și faptele bune care vă lipsesc!

mîngîiați-vă,

Fiindcă în Corint erau multe ispite și primejdii, Pavel le zice aici să se mîngîie și de sine, și unii cu alții între dînșii; și, pe lîngă aceasta, să se mîngîie prin însași depărtarea de rău și prin dobîndirea faptei bune, căci mare mîngîiere este conștiința cea bună, cînd cineva se lasă de răutate și lucrează fapta bună.¹⁷⁸

aceeași cugetați-o, să aveți pace,

Și în epistola dintîi le-a poruncit să facă aceasta, adică să fie împreună-cugetători și pașnici, fiindcă erau împărțiți și aveau dezbinări între dînșii. Este însă cu puțință a cugeta cineva una și aceeași cu altul după dogmă și după credință, dar a nu avea pace între ei după dragoste și după petrecere. Pavel însă le cere cu îndatorire de la dînșii pe amîndouă, adică a fi și împreună-cugetători după credință, și pașnici între dînșii după dragoste și după viață.

și Dumnezeuul păcii și al dragostei va fi cu voi!

Nu numai că Pavel îi sfătuiește și le poruncește cele de cuviință Creștinilor din Corint, dar aici le și roagă pe acestea de la Dumnezeu. Sau, cuvîntul acesta nu e rugăciune, ci o mai-înainte vestire, căci le zice: Dacă veți avea pace, negreșit Dumnezeu va fi cu voi. Căci Dumnezeu e numit „Dumnezeu al dragostei”, pentru că este pricina și izvorul dragostei, fiindcă El ne-a arătat dragoste cu covîrșire, și pentru că acolo unde este dragoste sfîntă este și Dumnezeu, El arătîndu-Se ca stăpîn și domn al dragostei. De asemenea, Dumnezeu e numit și „Dumnezeu al păcii”, pentru că e pricinuitoar și izvor al păcii, și pentru că le-a împăcat pe cele cerești și pe cele pămîntești și pentru că este stăpîn și domn al ființei păcii.¹⁷⁹

12 Îmbrățișați-vă unul pe altul cu sărutare sfîntă!

„Îmbrățișați-vă – zice – unul pe altul cu sărutare sfîntă” – precum frații sărută pe frați, născătorii pe fii și fiii pe născători – iar nu cu sărutare vicleană și amăgitoare, precum L-a sărutat Iuda pe Hristos.¹⁸⁰ Fiindcă de aceea ne săru-

¹⁷⁸ Pentru aceasta a zis și dumnezeiescul Grigorie al Nyssei: „Nimic nu îngreumează sufletul așa de mult și nu îl doboară jos precum conștiința păcatului. Și nimic nu îl înaripează și nu îl suie la cele prea-înalte precum cîștigarea dreptății și a faptei bune” (în tîlcuirea *Evangeliei* lui Matei, capitolul 40:10). (n. aut.)

¹⁷⁹ Vezi și zicerea „Dumnezeu al păcii va fi cu voi” (*Filipeni* 4:9) și subînsemnarea de acolo. (n. aut.)

¹⁸⁰ Precum și loav, voievodul oștilor lui David, cerînd sărutarea lui Amesai cu vicleșug, în loc de a-l săruta, l-a omorît cu sabia ascunsă în mînă: „Ești sănătos, frate? – a zis Ioav către

tăm unul pe altul: ca, prin sărutarea din afară a trupului, să aprindem mai mult dragostea din lăuntru a inimii. Căci, din toate mădularele omului, gura este cea care unește mai mult sufletele celor ce se iubesc. De aceea, când oarecari prieteni lipsesc multă vreme în loc depărtat și apoi, întorcându-se, se întâlnesc, se sărută unul cu altul pe gură, ca să arate cu sărutarea cea din afară a gurii unirea din lăuntru a sufletelor lor. Încă și după alte înțelegeri fac Creștinii această sfântă sărutare, precum le poruncește Apostolul. Căci – după dumnezeiescul Hrisostom – fiecare Creștin este lăcaș duhovnicesc și sfânt al lui Dumnezeu – precum zice fericitul Pavel: „Voi sfințiți lăcaș al Dumnezeului celui viu” (2 Corinteni 6:16) – căci fiecare Creștin are în inima sa darul Sfântului Duh. Iar ușa și fereastra acestui lăcaș duhovnicesc, adică a inimii Creștinului, este gura; drept aceea, așa cum Creștinii obișnuiesc a săruta ușile și ferestrele sfințitei biserici când o află încuiată – unii plecându-se și sărutând de-a dreptul ușile, iar alții, prinzind ușile bisericii, își sărută apoi mâinile, pentru sfințenia lor – tot la fel, fiindcă și locașul duhovnicesc, adică inima lor, este închisă, Creștinii se sărută unii cu alții cu gurile cele din afară, ca să se sfințească. Fiindcă gura este ușa și poarta prin care intră Hristos în duhovnicescul locaș, adică în inima lor, când se împărtășesc cu Dumnezeieștile Taine, adică cu Trupul și Sângele lui Hristos. Pe lângă aceasta, Pavel le poruncește Creștinilor să se sărute „cu sărutare sfântă”, adică limpede și curată de toată patima, iar nu cu sărutare trupească, necurată și spurcată, precum este cea pătimașă.¹⁸¹

Amesai. Apoi, Ioan l-a apucat pe Amesai cu mâna de bărbie, ca să-l sărute. Amesai însă nu s-a ferit de sabia care era în mâna lui Ioan, și acesta l-a lovit cu ea în pînțece și i-a vărsat măruntaiele jos; și nu i-a mai dat altă lovitură. Și Amesai a murit” (2 Împărați 20:9, 10). (n. aut.)

¹⁸¹ Pentru aceasta zice ritorul aurit al Bisericii, Ioan cel cu nume de dar: „Mai ales de aceea sărutăm, fiindcă, primind Trupul cel stăpînesc, gura noastră nu se cinstește oricum. Să audă cei ce grăiesc cele de rușine, care din inimă scot ocările, și să se înfricoșeze ce nume îi face de rușine! Să asculte cei ce sărută cu necuviințioșie! Ascultă la ce a folosit Dumnezeu gura ta, și păzește-o pe ea nespurcată!” De aceea și Biserica lui Hristos are obicei din început a se săruta cu sărutare sfântă toți Creștinii care se află la Liturghie. Căci zice la capitoul 57 al cărții a doua a așezămintelor apostolești: „Să zică diaconul ce stă lângă arhieru: Nu cumva are cineva ceva asupra cuiva? Nu cumva este cineva cu fățărnicie? Și: Sărutați-vă unii cu alții, bărbajii, și femeile unele cu altele cu sărutare întru Domnul! Același lucru îl zice și *Canonul 19* al soborului din Laodichia: „După ce presviterii dau episcopului pacea (adică sărutarea întru Hristos), atunci să se dea pacea credincioșilor, și așa să săvîrșească sfînta punere înainte.” Ci și dumnezeiescul Iustin mărturisește aceasta, în a doua apologie, și Climent Alexandrinul, în a doua povățuire (adică în *Pedagogul*, capitoul 2). Iar Sfîntul Chiril al Ierusalimului, în catehismul al cincilea, zice că sărutarea este semn că sufletele celor ce se sărută sînt unite și că au izgonit dintr-însele toată pomenirea de rău: „Sărutarea este semn că sufletele s-au curățit și că au lepădat toată pomenirea de rău.” Pentru aceasta se scrie în *Pateric*: „A zis un bătrîn că de multe ori – zicînd diaconul: Sărutați-vă unii cu alții! – am văzut Duhul Sfînt în gura fraților”

Vă îmbrățișează toți sfinții.

Pe cei ce erau de față, Pavel îi unește prin sfînta sărutare a gurii. Iar pe cei ce lipseau, îi unește prin urare; dar și pe aceștia tot gura îi unește, pentru că din gură iese urarea.

13 Darul Domnului nostru Iisus Hristos, și dragostea lui Dumnezeu-Părintelui și împărtășirea Sfîntului Duh fie cu voi toți! Amin!¹⁸²

Fiindcă, mai sus, Pavel i-a unit pe toți Creștinii din Corint, pe unii cu sărutarea, iar pe alții cu urarea, acum se roagă (după obiceiul său din toate epistolele sale) să fie cu dînșii darul Fiului, dar prin care ne-am mîntuit, iar nu prin faptele noastre. Căci, pentru mîntuirea noastră, Iisus Hristos S-a jungheat după darul Său cel osebit, iar nu după datorie. Apostolul le mai roagă să fie între dînșii și dragostea lui Dumnezeu-Părintele, cu care ne-a iubit și L-a dat pe unul născut Fiul Său pentru noi. Și – ca și cum ar fi fost întreat: De unde se pricinuieste darul Fiului? – răspunde că se pricinuieste din dragostea Părintelui. Și ce a săvîrșit darul acesta al Fiului și ce ne-a dat nouă? „Împărtășirea Sfîntului Duh” – zice – prin care ne sfîntim, prin venirea Sfîntului Duh făcîndu-ne părtași Lui și făcîndu-ne și noi Duh, nu după ființă, ci după împărtășirea Sfîntului Duh. Unde sînt așadar cei ce tăgăduiesc dumnezeirea Sfîntului Duh și zic că Acesta nu e Dumnezeu, pentru că Pavel, la începutul scrisorilor lui, nu-L numără pe El împreună cu Părintele și cu Fiul? Căci iată aici L-a numărat arătat împreună cu Tatăl și cu Fiul. Așadar, Sfînta Treime S-a numărat deplin de către Pavel¹⁸³, de care Sfîntă Treime – o, de am fi păziți și noi! – ținînd

(vezi și pe Evstratie Argentinul, foaia 275). Dar acest prea-sfînt și prea-vechi obicei a lipsit acum din Biserica lui Hristos și numai în ziua Învierii se face. [...] (n. aut.)

¹⁸² Dumnezeiescul Hrisostom și marele Vasilie au luat aceste cuvinte și le-au scris în Sfînțitele lor Liturghii cu care preotul roagă pe Dumnezeu pentru Creștini, zicînd: „Darul Domnului nostru Iisus Hristos, și dragostea lui Dumnezeu-Părintele și împărtășirea Sfîntului Duh să fie cu voi, cu toți! (n. aut.)

¹⁸³ Tîlcuind aceasta, Teodorit zice: „Nu a pus acestea după despărțire, adică nu a dat unele lui Hristos, altele Părintelui și altele Duhului. Căci de multe ori a pus dragostea în seama Duhului, împărtășirea în aceea a Fiului și darul în seama Dumnezeu-Părintelui. Astfel, și în epistola de mai înainte, punînd lucrarea în seama Părintelui, după puține cuvinte o pune în seama Duhului. Încă și rînduiala Fețelor [„Persoanelor”, n. m.] a pus-o altfel, nu răsturnînd rînduiala pusă de Domnul – cînd a zis ucenicilor să meargă să propovăduiască și să boteze în numele Tatălui, și al Fiului și al Sfîntului Duh – ci învășînd că rînduiala numelor nu însemnează osebirea firii, sau a puterii sau a vredniciei lor.” Într-un glas cu Teodorit, zice și Teologul Grigorie: „În Sfînta Scriptură, Fețele Sfîntei Treimi se numără și înainte, și în urmă, și împreună, pentru cîntea firii lor care e la fel” (*Cuvînt despre Sfîntul Duh*). [...] Ci și marele Atanasie, punînd înainte zicerea aceasta a lui Pavel, o tîlcuieste așa, în epistola către

dogmele credinței și prin fapte arătînd viețuire curată și nestrîcătă, ca să fim desăvîrșiți cu adevărat, fiind bine și sănătoși după amîndouă, arătîndu-ne robi desăvîrșiți ai desăvîrșitului Dumnezeu în Treime, Căruia slavă fie în veacul veacurilor! Amin!¹⁸⁴

Serapion: „Darul se dă în Treime, de la Părintele, prin Fiul, întru Sfîntul Duh. Precum darul iese din Părintele prin Fiul, așa nu s-ar face împărțirea dării între noi decît întru Sfîntul Duh, căci, împărțîndu-ne de aceasta, avem dragostea Părintelui, și darul Fiului și împărțirea a Însuși Sfîntului Duh. Așadar, din acestea, una se arată și lucrarea Treimii: căci Apostolul nu arată că cele ce se dau sînt despărțite după fiecare Ipostas, ci că de Treime se dau și că toate sînt de la unul Dumnezeu” (în tomul I al lui Vrienic, cuvîntul al patrulea, foaia 68). Ia aminte încă și aceasta, că – după Teodorit – zicerea „darul Domnului nostru Iisus Hristos” și celelalte este o urare pe care Pavel o scria în toate epistolele cu însăși mîna sa; și este în loc de obișnuita zicere „fiți sănătoși”, pe care și noi o scriem la sfîrșitul epistolelor noastre. Și vezi la sfîrșitul epistolei a doua către Tesaloniceni. (n. aut.)

¹⁸⁴ Această a doua epistolă către Corinteni s-a scris din Filipi Machedoniei, prin Tit și prin Luca, sau – mai bine a zice – prin Varnava. Și vezi la capitolul 8, stih 19, al acesteia. (n. aut.)

Cuprins

TÎLCUIREA EPISTOLEI ÎNȚII CĂTRE CORINTENI

Pricina epistolei întâi către Corinteni, după Hrisostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie	7
Capitolul I	9
Capitolul II	29
Capitolul III	40
Capitolul IV	51
Capitolul V	63
Capitolul VI	71
Capitolul VII	84
Capitolul VIII	106
Capitolul IX	114
Capitolul X	131
Capitolul XI	149
Capitolul XII	170
Capitolul XIII	190
Capitolul XIV	202
Capitolul XV	219
Capitolul XVI	257

TÎLCUIREA EPISTOLEI A DOUA CĂTRE CORINTENI

Pricina epistolei a doua către Corinteni, după Hrisostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie	269
Capitolul I	271

Capitolul II.....	286
Capitolul III.....	296
Capitolul V.....	316
Capitolul VIII.....	349
Capitolul IX.....	361
Capitolul X.....	369
Capitolul XI.....	377
Capitolul XII.....	399
Capitolul XIII.....	417

Cap 6 p 328

DIFUZARE:

S.C. Supergraph S.R.L.

Str. Ion Minulescu nr. 36, sector 3

031216, București

tel.: 320.61.19; 319.10.83

fax: 319.10.84

email: editura@sophia.ro

www.sophia.ro

Societatea de Difuzare SUPERGRAPH
vă oferă posibilitatea de a primi prin poștă
cele mai bune cărți de spiritualitate,
teologie, cultură religioasă, artă, filosofie
apărute la edituri de prestigiu.
Plata se face ramburs la primirea cărților;
taxele poștale sunt suportate de Supergraph.

Vă așteptăm la

LIBRĂRIA SOPHIA

str. Bibescu Vodă nr. 24,

040152, București, sector 4

(lângă Facultatea de Teologie)

tel. 0722.266.618

teologie • filosofie

istorie • artă • eseu

Sacrifică puțină vreme pentru a răsfoi cărțile noastre:
este cu neputință să nu găsești ceva
pe gustul și spre folosul tău!